วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

ปริญญานิพนธ์

ของ

เกศราพร พรหมนิมิตกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

พฤษภาคม 2558

วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

ปริญญานิพนธ์

ของ

เกศราพร พรหมนิมิตกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

พฤษภาคม 2558

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

บทคัดย่อ

ของ

เกศราพร พรหมนิมิตกุล

เสนอต่อบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

ตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

พฤษภาคม 2558

เกศราพร พรหมนิมิตกุล. (2558). *วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า*. ปริญญานิพนธ์ ศศ.ด. (ศิลปวัฒนธรรมวิจัย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์: รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ, ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ, รองศาสตราจารย์ บาหยัน อิ่มสำราญ.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวาทกรรมการเมืองและการให้ความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545-2555 และเพื่อศึกษาการให้คุณค่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยการวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) ผลการวิจัยพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าได้นำเสนอวาทกรรมหลัก 4 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมนักการเมือง วาทกรรมรัฐ วาทกรรมความแตกแยก และวาทกรรมประชาธิปไตย โดยวาทกรรมที่ปรากฏมากที่สุด คือ วาทกรรมความแตกแยก

ด้านการประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองพบว่าโครงเรื่องที่พบมากที่สุด คือ โครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” ตัวละครส่วนใหญ่ คือประชาชนและนักการเมือง ส่วนบทสนทนามีลักษณะแสดงการวิพากษ์ปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมผ่านการแสดงความคิดเห็นของตัวละคร การสร้างฉากมีทั้งฉากของธรรมชาติซึ่งเชื่อมโยงกับแก่นเรื่องหรือตัวละคร ฉากที่แสดงสัญลักษณ์ และฉากที่สะท้อนถึงพฤติกรรมการดำรงชีวิต ส่วนการเสนอมุมมองพบว่าเรื่องสั้นส่วนใหญ่ใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด

ด้านคุณค่าของวรรณกรรมแสดงให้เห็นบทบาทของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าใน 3 ประเด็น คือ บทบาทด้านสุนทรียะ บทบาทในการส่งเสริมวรรณกรรม และบทบาทในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ส่วนคุณค่าทางการเมืองแสดงให้เห็นบทบาททางด้านสังคมการเมือง 7 ประเด็น คือ การรวบรวมปัญหาของประชาชนผ่านทางวรรณกรรม การสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชนและลดทอนความขัดแย้งในสังคม การส่งเสริมประชาธิปไตย กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางสังคม การเมือง สะท้อนความเป็นไปแห่งยุคสมัย การสร้างจิตสำนึกและค่านิยม และการสร้างคุณค่าทางปัญญา

THE POLITICAL LITERATURE: A CASE STUDY OF MEANING AND VALUE OF PHAN WAEN FAH AWARD SHORT STORIES

AN ABSTRACT

BY

KESARAPORN PHOMNIMITKUL

Presented in Partial Fulfillment of the Requirements for the

Doctor of Arts degree in Arts and Culture Research

at Srinakharinwirot University

May 2015

Kesaraporn Phomnimitkul. (2015). *The Political Literature: A Case Study of Meaning and Value of Phan Waen Fah Award Short Stories*. Dissertation, D.A. (Arts and Culture Research). Bangkok: Graduate School, Srinakharinwirot University. Advisor Committee: Assoc. Prof. Prit Supasetsiri, Prof. Dr. Wiroon Tungcharoen, Assoc. Prof. Bayan Imsamran.

This research aims to study the political discourse, meaning of politics in Phan Waen Fah Award short stories (2002-2012) and to study values providing to Phan Waen Fah Award short stories as cultural media for democracy. This is a qualitative research conducted by textual analysis. The findings of this research reveal that Phan Waen Fah Award short stories present 4 main discourses including Politician Discourse, Public Discourse, Cleavage Discourse, and Democratic Discourse. The most frequent appearing discourse is Cleavage Discourse.

Considering the construction democratic discourse, it is found that the most frequent finding plot is the storyline of "Sad Life." Most of the characters are people and politicians. Dialogues are presented criticism of the problems in society through the comments of the characters. Scenes include natural scenes linking with the theme or the characters, symbolic scenes, and scenes that reflect living behaviors. It is found that most short stories use the perspective of the 3rd person narration by comprehending senses of one of the character.

Considering the literature values, Phan Waen Fah Award short stories show 3 roles including role of aesthetics, role of literature promotion, and role of contemporary art and culture creation. Considering political values, there are 7 roles of social and politics, namely, gathering citizen problems through literature, creating a better understanding between government and citizens and reducing social conflicts, promoting democracy, stimulating social and political awareness, reflecting the possibility of an era, creating good senses and values, and creating intellectual merits.

ปริญญานิพนธ์

เรื่อง

วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

ของ

เกศราพร พรหมนิมิตกุล

ได้รับอนุมัติจากบัณฑิตวิทยาลัยให้นับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย

ของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.สมชาย สันติวัฒนกุล)

วันที่.....เดือน..... พ.ศ. 2558

อาจารย์ที่ปรึกษาปริญญานิพนธ์

..... ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ)

..... ที่ปรึกษาร่วม

(ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

..... ที่ปรึกษาร่วม

(รองศาสตราจารย์บาหยัน อิ่มสำราญ)

คณะกรรมการสอบปากเปล่า

..... (ประธาน)

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวรากร)

..... (กรรมการ)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุปาณี พัดทอง)

..... (กรรมการ)

(รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ)

..... (กรรมการ)

(ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ)

..... (กรรมการ)

(รองศาสตราจารย์บาหยัน อิ่มสำราญ)

ประกาศคุณูปการ

ปริญญานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก คณาจารย์ทุกท่าน คือ รองศาสตราจารย์พฤทธิ์ ศุภเศรษฐศิริ ศาสตราจารย์ ดร.วิรุณ ตั้งเจริญ และรองศาสตราจารย์บาหยัน อิ่มสำราญ ประธานและกรรมการควบคุมปริญญานิพนธ์ที่เมตตาช่วยเหลือชี้แนะแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการทำปริญญานิพนธ์ ห่วงใย และให้กำลังใจผู้วิจัยเสมอมา ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งในพระคุณเป็นอย่างยิ่ง และขอกราบขอบพระคุณอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สุปาณี พัดทอง และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุภัค มหาวรากร ประธานและกรรมการสอบปากเปล่าที่กรุณาสละเวลาตรวจ แก้ไข พร้อมทั้งชี้แนะ ท้วงติง และให้ข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการปรับแก้ปริญญานิพนธ์ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒทุกท่านที่ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้ บ่มเพาะความรักและศรัทธาในศิลปะและวัฒนธรรมให้แก่ผู้วิจัย อีกทั้งขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ในภาควิชาภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรทุกท่านที่กรุณาถามไถ่และห่วงใยในการศึกษาของศิษย์ มอบพลังและแรงใจให้มุ่งมั่นไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จดังหวัง

ขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วันชัย สุทธะนันท์ และรองศาสตราจารย์ ดร.พิทักษ์ ศิริวงศ์ อดีตคณบดีและคณบดีคณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร ที่กรุณาให้ผู้วิจัยลาศึกษาต่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เพื่อประโยชน์ในวงวิชาการต่อไป รวมทั้งขอขอบพระคุณคณะวิทยาการจัดการที่ได้สนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ผู้วิจัยตลอดหลักสูตร

ขอกราบขอบพระคุณพ่อแม่และครอบครัวอันเป็นที่รักและเทิดทูนยิ่งของผู้วิจัย ผู้ที่คอยเฝ้าห่วงใย ปลอบโยนในยามท้อแท้ เสริมแรงและสร้างกำลังใจให้มีมานะ มอบความรักที่ปราศจากเงื่อนไข ทำให้ผู้วิจัยมีพลังฟันฝ่าอุปสรรคนานัปการ เป็นเสมือนสายลมใต้ปีกที่พยุงให้ผู้วิจัยไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จดังหวัง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณสามีคู่ชีวิต นายวีรวัฒน์ พรหมนิมิตกุล ที่มอบความรัก ความเอาใจใส่ ห่วงใย ดูแลและทำทุกอย่างเพื่อแบ่งเบาภาระของภรรยาอย่างเต็มกำลังความสามารถ ขอขอบคุณน้องสาวผู้เป็นครึ่งหนึ่งของชีวิต นางสาวอรอนงค์ มากจันทร์ ที่คอยรับฟังและให้คำปรึกษา ช่วยเหลือ ห่วงใย ปลอบ

ประโลมใจในยามท้อแท้ อ่อนล้า ขอบขอบคุณพี่ๆ น้องๆ และเพื่อนร่วมงานทุกท่านที่คอยถามไถ่สารทุกข์ เป็นที่ปรึกษา เป็นที่ระบาย คอยกระตุ้น และให้กำลังใจจนปริญญานิพนธ์สำเร็จลุล่วง

ท้ายที่สุดนี้ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ คุณปู่ผัน มากจันทร์ คุณยายขีด อภัยภูเบศร์ แรงใจสำคัญที่ส่งมอบพลังและความเข้มแข็งให้แก่หลานจากสัมปรายภพ ประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากปริญญานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอบูชาแด่พระคุณท่าน

เกศราพร พรหมนิมิตกุล

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	7
ขอบเขตของการวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	13
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	13
วิธีดำเนินการวิจัย	14
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	16
ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย	16
สังคมวัฒนธรรมกับวรรณกรรม	20
การเมืองกับวรรณกรรมการเมือง	23
กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าของเรื่องสั้น	28
แนวคิดเรื่องวาทกรรม	40
แนวคิดเรื่องผู้รับสาร	48
รางวัลพานแว่นฟ้า: วรรณกรรมการเมืองแห่งรัฐสภาไทย	50
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	52
กรอบแนวคิดในการวิจัย	59
3 วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	60
บริบทสังคมการเมืองไทย	60
วาทกรรมการเมือง: การให้ความหมายการเมืองไทยในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	63

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

3 (ต่อ)

วาทกรรมนักการเมือง..... 61

วาทกรรมรัฐ..... 95

วาทกรรมความแตกแยก..... 109

วาทกรรมประชาธิปไตย..... 147

กระบวนการสร้างความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า..... 202

การสร้างคู่ขัดแย้ง..... 202

การเสนอปัญหาและทางออก..... 206

การเปิดโปง..... 211

การวิพากษ์..... 212

การจรรโลงใจ..... 215

การโน้มน้าวใจ..... 216

4 การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า..... 218

โครงเรื่อง..... 218

ตัวละคร..... 235

บทสนทนา..... 313

ฉาก..... 325

มุมมอง..... 356

5 บทบาทเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรม

เพื่อระบอบประชาธิปไตย..... 391

บทบาททางด้านวรรณกรรม..... 391

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

5 (ต่อ)

บทบาทด้านสุนทรียะ..... 392

กลวิธีการประพันธ์..... 392

สุนทรียภาพในวรรณกรรม..... 421

บทบาทในการส่งเสริมวงวรรณกรรม..... 443

บทบาทในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย..... 451

บทบาททางด้านการเมือง..... 452

การรวบรวมปัญหาของประชาชนผ่านทางวรรณกรรม..... 453

การสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชนและลดทอนความขัดแย้งในสังคม..... 453

การส่งเสริมประชาธิปไตย..... 454

การกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางสังคมการเมือง..... 455

การสะท้อนความเป็นไปแห่งยุคสมัย..... 456

การสร้างจิตสำนึกและค่านิยม..... 457

การสร้างคุณค่าทางปัญญา..... 458

6 บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ..... 460

สรุปผลการวิจัย..... 460

การอภิปรายผล..... 466

ข้อเสนอแนะ..... 468

บรรณานุกรม..... 469

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ **หน้า**

ภาคผนวก..... 480

ภาคผนวก ก..... 481

ภาคผนวก ข..... 484

ประวัติย่อผู้วิจัย..... 495

บัญชีตาราง

ตาราง		หน้า
1	รายชื่อเรื่องสั้นและนักเขียนที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ในช่วง พ.ศ. 2545-2555	8
2	วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	201
3	รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมือง	224
4	รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมรัฐ	227
5	รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมความแตกแยก	229
6	รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมประชาธิปไตย	232
7	การจำแนกตัวละครเอกในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	240
8	การจำแนกตัวละครรองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	254
9	การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมนักการเมือง	273
10	การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมรัฐ	284
11	การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมความแตกแยก	293
12	การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย	306
13	การประกอบสร้างบทสนทนาในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า จำแนกตามวาทกรรมการเมือง	325
14	ฉากสำคัญในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	328
15	การประกอบสร้างฉากในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจำแนกตาม วาทกรรมการเมือง	351
16	มุมมองการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	370
17	การประกอบสร้างมุมมองในการเล่าเรื่องจำแนกตามวาทกรรมการเมือง	380
18	สรุปลักษณะการประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า	389
19	จำนวนผลงานที่ส่งเข้าประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ระหว่าง พ.ศ. 2545-2555	443
20	คณะกรรมการจัดการประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า	484

บัญชีภาพประกอบ

ภาพประกอบ **หน้า**

1 กรอบแนวคิดในการวิจัย..... 59

2 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมนักการเมือง..... 94

3 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมรัฐ..... 109

4 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมความขัดแย้ง..... 147

5 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย..... 185

6 ความถี่ของวาทกรรมการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า..... 186

7 ความถี่ของโครงเรื่องที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า..... 222

บทที่ 1
บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

การเมืองมีความเกี่ยวข้องกับมนุษย์มาแต่ครั้งโบราณกาล อริสโตเติลได้กล่าวว่า มนุษย์โดยธรรมชาติเป็นสัตว์การเมือง และด้วยเหตุนี้จึงต้องอาศัยอยู่ร่วมกันเป็นชุมชน เมื่อมนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนหรือสังคม พฤติกรรมหรือการกระทำของบางคนอาจเกิดการละเมิดสิทธิเสรีภาพ หรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิประโยชน์ของบุคคลอื่น จึงจำเป็นต้องอาศัยเครื่องมือทางสังคมที่จะกำหนดหรือควบคุมกิจการต่างๆ ที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกัน (เอกวิทย์ มณีธร. 2550: 13-14)

คำว่า “การเมือง” เป็นคำที่ใช้กันอย่างกว้างขวางในสังคมมนุษย์ มีนักคิดและนักวิชาการได้นิยามความหมายไว้มากมาย อาทิ เดวิด อีสตัน (Easton. 1967: 129) กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ให้กับสังคม ส่วน โรแลนด์ เพนนอค และ เดวิด สมิธ (Pennock; & Smith. 1964: 9) กล่าวว่า การเมืองคือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับอำนาจสถาบันและองค์กรในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเด็ดขาดครอบคลุมสังคมนั้นในการสถาปนาและทำนุบำรุงรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มีอำนาจทำให้ความคิดร่วมกันของสมาชิกในสังคมบรรลุผล ในขณะเดียวกันก็มีอำนาจทำให้ความคิดเห็นที่แตกต่างของคนในสังคมเกิดการประนีประนอมเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันได้ เช่นเดียวกับ โลเวล แบริงตัน และคณะ (Barrington; et al. 2010: 3) ได้อธิบายว่า การเมือง หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มบุคคลที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างเป็นระบบและเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้กับสังคม โดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล

เมื่อการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์จึงไม่อาจหลีกเลี่ยงเรื่องของความขัดแย้ง (conflict) ได้ โดยธรรมชาติแล้วสังคมมนุษย์ต่างก็มีความขัดแย้งเป็นปกติวิสัย เนื่องจากความแตกต่างในด้านความรู้ ความสามารถ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความคิดเห็น ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ ฯลฯ ตราบใดที่ความต้องการของมนุษย์ยังไม่สิ้นสุด การพัฒนาเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์ และสังคมยังคงดำเนินต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง ตราบนั้นความขัดแย้งในลักษณะใหม่หรือข้อตกลงเดิมอาจกลายเป็นปัญหาความขัดแย้งขึ้นมาอีกครั้ง ทำให้จำเป็นต้องหาวิธีการตกลงกันอยู่เสมอ บางครั้งความขัดแย้ง

ทางการเมืองได้ทำให้เกิดความแตกแยกของคนในสังคมจนลุกลามกลายเป็นปัญหาหรือวิกฤตการณ์ระดับชาติ

สังคมไทยเผชิญวิกฤตการณ์ความขัดแย้งในระบบสังคมการเมืองมาหลายครั้ง นับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พ.ศ. 2475 เป็นต้นมา ได้มีการปฏิวัติ รัฐประหาร กบฏ และการจลาจลเกิดขึ้นถึงกว่า 20 ครั้ง และมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขรัฐธรรมนูญมากถึง 18 ฉบับ (สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. 2553: 7) เหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองครั้งสำคัญที่ส่งผลต่อประชาชนและประเทศชาติหลายเหตุการณ์ อาทิ เหตุการณ์รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 เหตุการณ์วันมหาวิปโยค 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 เหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 และเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน พ.ศ. 2549 เป็นต้น

เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ของคนในสังคมอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองครั้งหลังสุดได้สร้างความแตกแยกอย่างรุนแรงในสังคมไทย (สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. 2553: 15) จนกลายเป็นความแตกแยกร้าวลึกมากขึ้นทุกทีระหว่างประชาชนกลุ่มต่างๆ ที่มีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งลุกลามไปอย่างกว้างขวาง ไม่ว่าจะเป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุดในระดับครอบครัว ชุมชน สถาบัน หน่วยงาน หรือในวงการต่างๆ ไม่เว้นแม้กระทั่งในวงวรรณกรรม

วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม ดังนั้น เหตุการณ์ความขัดแย้งในสังคมและวิกฤตการณ์ทางการเมืองล้วนได้รับการบันทึกไว้ในวรรณกรรมของแต่ละยุคสมัย สภาพปัญหาที่รุนแรงของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมย่อมเป็นวัตถุดิบสำคัญที่นักเขียนใช้ในการสร้างสรรค์งานเขียน วรรณกรรมมิได้ถูกสร้างขึ้นเพื่อความบันเทิงใจเพียงอย่างเดียว แต่สร้างขึ้นเพื่อรับใช้ชนชั้นหรือกลุ่มคนบางกลุ่มด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “วรรณกรรมการเมือง” ซึ่งเป็นงานเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์และภาวะแวดล้อมของสังคมการเมืองในยุคสมัยนั้น มีรูปแบบสะท้อนความขัดแย้งทางการเมือง อีกทั้งยังเป็นส่วนหนึ่งของปริมณฑลแห่งการต่อสู้ทางการเมืองโดยตรง (ชัยสิริ สมุทวณิช. 2544: 27-28)

วรรณกรรมการเมืองจึงนับเป็นงานเขียนที่มีเป้าหมายเฉพาะ บางครั้งนักเขียนจงใจใช้วรรณกรรมเพื่อปลุกจิตสำนึกของประชาชนให้ฮึกเหิม กล้าที่จะกบฏต่อการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของผู้นำเผด็จการที่มิคำนึงถึงประโยชน์สุขของปวงชน วรรณกรรมจึงมิได้เกิดขึ้นมาจากความว่างเปล่า แต่เกิดจากแรงบันดาลใจหรืออิทธิพลบางประการในสังคมที่มีต่อผู้แต่ง (บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ. 2550: 1-2) ดังนั้น การเคลื่อนไหวทางการเมืองทุกยุคทุกสมัยจึงมักเกิดวรรณกรรมการเมืองขึ้นมา เพื่อรับใช้ชนชั้น

ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งนั้นด้วย ดังที่ ชัยสิริ สมุทวณิช (2544: 24) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมการเมืองกับพันธกิจในการรับใช้ชนชั้นต่างๆ ในสังคม ดังนี้

> ...วรรณกรรมในฐานะที่สะท้อนจิตสำนึกของชนชั้นต่างๆ อย่างเป็นรูปธรรมนั้นหลีกหนีจากลักษณะการเป็นภาคีแห่งชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งไม่พ้น ไม่มีวรรณกรรมชิ้นใดในประวัติศาสตร์ที่ไม่มีสังกัดทางชนชั้น ไม่มีบทนิพนธ์ใดๆ ที่ไม่อยู่ในภาคีแห่งชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง และไม่มีงานการผลิตในรูปแบบใดอย่างถึงรากที่ไม่สะท้อนรูปแบบของความขัดแย้งทางชนชั้น
>
> หัวใจของระบบการเมืองอยู่กับ “ความขัดแย้ง” ที่งอกเงยมาจาก “ผลประโยชน์” ฉันใด หัวใจของวรรณกรรมก็อยู่ที่จุดสะท้อนแห่งความขัดแย้งและผลประโยชน์นั้นๆ วรรณกรรมการเมืองอยู่เหนือวรรณกรรมอื่นใดทั้งปวงตรงที่วรรณกรรมการเมืองนั้นไม่เพียงสะท้อนความขัดแย้งในสังคมด้วยการเปิดเผยรูปลักษณ์ความขัดแย้งต่างๆ ออกมาเท่านั้น แต่วรรณกรรมการเมืองยังเสนองานในลักษณะเป็นภาคีและยืนหยัดอยู่กับชนชั้นส่วนใหญ่ของประเทศและชี้นำทางออกที่ดีกว่าด้วย

วรรณกรรมการเมืองจึงเป็นเครื่องมือของชนชั้นหนึ่งหรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งที่จะกำหนดแนวคิด อุดมการณ์ และโลกทัศน์ของอีกชนชั้นหนึ่งหรืออีกกลุ่มหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ในกระบวนการสร้างและเสพวรรณกรรมการเมือง จึงอาจเกิดแรงกดดัน การท้าทาย หรือการต่อต้านจากกลุ่มที่ได้รับผลกระทบ และอาจบานปลายเป็นความขัดแย้งทางการเมืองในวงวรรณกรรมได้ ปรากฏการณ์หนึ่งที่แสดงให้เห็นความขัดแย้งทางการเมืองในวงวรรณกรรมได้อย่างชัดเจน คือ การจัดประกวดวรรณกรรม

การประกวดวรรณกรรมเสมือนดาบสองคม หากมองในด้านบวกนับว่าเป็นแนวทางหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมนักเขียนและกระตุ้นการอ่านให้เพิ่มมากขึ้น ในขณะเดียวกันงานเขียนที่ได้รับรางวัลย่อมมียอดขายเพิ่มขึ้นตามไปด้วย อีกทั้งยังช่วยสร้างชื่อเสียงให้นักเขียนเป็นที่รู้จักในวงกว้าง แต่เมื่อมองในมุมกลับกันจะพบว่าวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลย่อมมีส่วนชี้นำและครอบงำความคิดของผู้อ่าน เนื่องจากผู้อ่านมักมองว่างานเขียนที่ได้รับรางวัลผ่านการคัดสรรมาแล้วว่าเป็น “หนังสือดี” ซึ่งหากการตัดสินเป็นที่ยอมรับ บริสุทธิ์ยุติธรรม ย่อมไม่เกิดปัญหา เพราะผู้อ่านย่อมได้อ่านหนังสือดีมีคุณภาพตามที่ตั้งใจ แต่หากการตัดสินมีการแทรกแซงจากอำนาจภายนอก ไม่โปร่งใส หรือมีข้อกังขา คุณภาพของวรรณกรรมอาจไม่สมราคากับการเป็น “หนังสือรางวัล” อีกทั้งยังอาจส่งผลให้เกิดกระแสวิพากษ์วิจารณ์และกลายเป็นความขัดแย้งตามมา ซึ่งกรณีปัญหาเช่นนี้มักปรากฏเด่นชัดในการตัดสินวรรณกรรมการเมือง

รางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการประกวดผลงานวรรณกรรมการเมือง ซึ่งจัดโดยรัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย เนื่องจากต้องการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองและมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยปรัชญาที่ว่า “การเมืองเป็นเรื่องของประชาชนและการเมืองเป็นเรื่องของทุกคน” ด้วย

เหตุนี้ รัฐสภาจึงได้มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง เพื่อเผยแพร่ประชาธิปไตยไปสู่ประชาชนทุกหมู่เหล่า การประกวดจัดขึ้นครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2545 ในวาระครบรอบ 70 ปี ของรัฐสภา (สุวรรณ เคลือบสุวรรณ์. 2546: 226) และยังคงจัดการประกวดต่อเนื่องเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

การประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ามีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมือง โดยใช้ศิลปะในการเขียนถ่ายทอดแสดงความรู้สึก สะท้อนภาพการเมืองหรือจินตนาการทางการเมืองที่ต้องการ อันเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภาและเพื่อสร้างวรรณกรรมการเมืองให้ประดับไว้ในวงวรรณกรรมของไทย ในการประกวด ครั้งที่ 7 พ.ศ. 2551 ได้เพิ่มวัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่ง คือเพื่อเป็นการสืบสานวรรณกรรมการเมืองให้มีส่วนปลุกจิตสำนึกประชาธิปไตย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 9)

แม้ว่ารางวัลพานแว่นฟ้าจะเป็นรางวัลที่ส่งเสริมประชาธิปไตยและเปิดโอกาสให้นักเขียนสะท้อนความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองได้อย่างอิสรเสรี แต่เมื่อวรรณกรรมเหล่านั้นได้ผ่านเข้าสู่ขั้นตอนการคัดเลือกและการตัดสิน โดยมีกรรมการจากหลากหลายกลุ่ม อาทิ นักเขียน นักวิชาการ นักการเมือง สื่อมวลชน ฯลฯ งานเขียนเหล่านั้นจะต้องผ่านการพิจารณาคัดกรองจากคณะกรรมการหลายชุด ย่อมหมายความว่าวรรณกรรมที่ได้คัดเลือกให้รับรางวัลต้องผ่านกระบวนการประนีประนอมในกระบวนการตัดสินมาแล้ว ทั้งเนื้อหาที่มีความเหมาะสม ในขณะเดียวกันก็พิจารณาความโดดเด่นทางวรรณศิลป์ไปด้วยพร้อมกัน ดังนั้น วรรณกรรมที่ได้รับรางวัลจึงเป็นเสมือนงานเขียนที่ถูกเลือกโดยรัฐสภาซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐ วรรณกรรมการเมืองเหล่านั้นจึงกลายเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างวาทกรรมการเมืองตามที่ภาครัฐต้องการ

ด้วยเหตุนี้วาทกรรมการเมืองที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นเสมือนชุดความรู้ที่รัฐมีส่วนร่วมกำหนดขึ้นเพื่อครอบงำความคิดและอุดมการณ์ของผู้อ่านโดยมีภาษาและวรรณศิลป์เป็นเครื่องมือ เช่น ในเรื่อง *ประชาธิปไตยในทางลัด* ได้สร้างวาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ โดยกล่าวถึงนักการเมืองที่ดีต้องทำงานการเมืองด้วยความสำนึกในหน้าที่และทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ดังความว่า

> จริงๆ แล้ว ตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ กำหนดให้มีหน้าที่หลัก 3 อย่าง คือ หนึ่งไปออกกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้กับคนทั้งประเทศ สองคอยควบคุมการทำงานของรัฐบาล ส่วนข้อสามนั้นทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในเรื่องที่สำคัญๆ เช่น การประกาศสงครามกับ

ต่างชาติ การทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ เป็นต้น นี่คือหน้าที่ของผู้แทนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้" "อ้าว แล้วที่ไม่ได้กำหนดหละ มีด้วยหรือ"... "มีสิ สำคัญด้วย...ถ้าไม่ทำ เลือกตั้งสมัยหน้าก็สอบตก... หน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนนี่ไง (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 167)

ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* ได้เสนอวาทกรรมที่กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ทำให้เกิดแตกร้าวและความไม่เข้าใจกันระหว่างทั้งสองฝ่าย ดังความว่า

...พวกเขาจะใช้ชีวิตให้กลมกลืนไปกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอย่างปกติสุขได้อย่างไร ศิลารู้ว่าหลังเกิดเหตุอาดอขอเข้าพบเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์และเจรจาพูดคุยไกล่เกลี่ยข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น พวกเขาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ทำเกินกว่าเหตุ คำขอโทษจากหัวหน้าชุดปฏิบัติการจะช่วยเยียวยาบาดแผลในจิตใจของพวกเขาได้ และก่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน หัวหน้าชุดปฏิเสธโดยสิ้นเชิง นั่นเพราะในรายงานที่บันทึกส่งหน่วยเหนือนั้นได้รับคำชื่นชมจากผู้บังคับบัญชาเบื้องบนเป็นอย่างยิ่ง รายงานของเขาคือผลงานชิ้นโบแดงอีกชิ้นหนึ่งที่พวกเขาพร้อมจะยืดอกขึ้นและประกาศแก่ผู้คนทั่วไปว่า "ประชาชนจงอยู่เป็นสุขเถิด พวกเขาจะปกป้องผองภัยให้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 47-48)

ในเรื่อง *ผู้รับผิดชอบ* ได้เสนอวาทกรรมเกี่ยวกับความแตกแยกและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม สร้างความเดือดร้อนและผลกระทบต่อประชาชนในวงกว้าง ดังความว่า

...ผมไม่ค่อยสนใจนักหรอกว่า กระแสเชี่ยวกรากแห่งคลื่นการเมืองจะนำอะไรมาและพรากอะไรจากไป ใครกันคือจุดเริ่มต้นที่แท้จริง แต่สัมผัสได้ชัดเจนขณะนี้ คือความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว มันเมี่ยนโบยเอากับสามัญชนผู้ทำมาหากินสุจริต ผู้มีส่วนในการพยุงประเทศนี้ให้ยืนหยัดอยู่ได้ ใครล่ะจะรับผิดชอบ ใครล่ะ แน่นอนนั่นคือสามัญชนผู้หากินสุจริต ไม่เป็นอื่น ต้องรับผิดชอบร่วมกันแม้ว่าจะเป็นผู้ก่อปัญหาหรือไม่ก็ตาม ให้ตายเถิด...เราถอยไปไม่ได้อีกแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 109-110)

ในเรื่อง *กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน* เสนอวาทกรรมความไม่สงบชายแดนภาคใต้ที่สะท้อนภาพความหวาดกลัวและความหวาดระแวงของประชาชนในพื้นที่ ดังความว่า

> ความปลอดภัยถูกความหวาดกลัวเข้ามาแทนที่ทุกแห่งหน ความอยู่รอดกับความตายอยู่ใกล้กันแค่ลมหายใจรดถึงกัน ฝ่าเท้าที่เหยียบย่างก้าวเดินลงไปบนหนทาง ทุกรอบวงล้อที่หมุนไปบนถนน ไม่มีใครรู้ว่ามันจะนำไปพบความตายที่ไหนบ้าง ออกจากบ้านพร้อมลมหายใจ ไม่มีใครรู้หรอกว่า จะมีโอกาสกลับเข้าบ้านพร้อมลมหายใจหรือไม่ ใครจะทิ้งลมหายใจสุดท้ายไว้ที่หนแห่งใด ในเวลาใด...เขารู้สึกว่าความตายกำลังเข้ามาใกล้ทุกคนแล้วจริงๆ ไม่มีใครรู้เลยว่า วันนี้ คืนนี้ ครอบครัวของใครจะต้องสูญเสียคนที่รักไป ใครบ้างที่จะต้องร่ำไห้น้ำตาหล่นบนแผ่นดิน... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 130-132)

ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* เสนอวาทกรรมการเลือกตั้งที่นับได้ว่าเป็นกลไกสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย มีการซื้อเสียงจนทำให้กระบวนการเลือกตั้งขาดความบริสุทธิ์ยุติธรรม ดังความว่า

> ...มีการสร้างสมาชิกลูกโซ่กินกันเป็นทอดๆ เริ่มจากวางเงินส่วนหนึ่งให้นายหมูนำเงินไปยังหมู่บ้านเป้าหมาย นายหมูคือนักเลงการพนันเล่นไพ่ประจำหมู่บ้านมีลูกทีมอยู่จำนวนหนึ่ง พวกนี้ขาดเงินเมื่อไรนายหมูให้ยืมเงินที่ได้จากเจ๊ฮกโดยไม่คิดดอกเบี้ยแต่สำทับว่าอย่าลืมกาเบอร์ที่ให้เงินยืม เงินยืมดังกล่าวนี้กลายเป็นเงินหมุนเวียนในวงการพนัน ในขณะเดียวกันเจ๊ฮกก็นำเงินซื้อเสียงหักค่าดอกเบี้ยให้ลูกหนี้นอกระบบเป็นการซื้อเสียงไปในตัว ให้สมาชิกอีกส่วนหนึ่งทำทีไปขายสินค้าขายตรงตบตาตำรวจใช้วิธีซื้อเสียงแบบสั่งสินค้าให้พอดีกับจำนวนเงินรายหัวที่ผู้สมัครจ่ายมา เจ๊ฮกใช้แผนซื้อเสียงอีกวิธีหนึ่งคือจ้างคนแก่หมอนวดแผนโบราณนวดฟรีให้ชาวบ้านสูงอายุที่ปวดเมื่อย วิธีการของเจ๊ฮกนั้นแยบยลกว่านายพิศยิ่งนัก (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 36)

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจะมีการประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเพื่อนำเสนอหรือปิดกั้นอุดมการณ์บางอย่าง แต่หน้าที่ในการสร้างความหมายให้กับวรรณกรรมหรือตัวบทไม่ได้ผูกขาดอยู่แต่ฝ่ายผู้เขียนหรือผู้สร้างสรรค์ผลงานเพียงเท่านั้น ผู้อ่านหรือผู้รับสารเองต่างก็มีอำนาจในการสร้างความหมายในขณะที่อ่านงานเขียนตามภูมิหลัง ประสบการณ์ทางสังคม ความคิดและจุดยืนทางการเมืองของตนด้วย ดังที่ โรลองด์ บาร์ตส์ (Roland Barthes) นักคิดหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ได้พยายามให้อำนาจกับผู้อ่าน โดยท้าทายสิทธิอำนาจของประพันธกรว่าไม่ใช่ผู้ให้คำตอบทั้งหมด ทั้งนี้เพราะนักคิดแนวหลังสมัยใหม่เชื่อว่าเมื่อตัวบทถูกเขียนขึ้นแล้วก็จะเป็นอิสระจาก

ประพันธกร มีความหมายของมันเองโดยไม่ขึ้นกับเจตนารมณ์ของผู้เขียน ประพันธกรอาจจะให้กำเนิดงานเขียนหรือตัวบทได้ แต่ไม่สามารถควบคุมมันได้ ดังนั้น บาร์ตส์จึงประกาศว่า “ประพันธกรตายแล้ว” (Death of the author) (Barthes. 1968: 148) แนวคิดของบาร์ตส์มาจากความเชื่อที่ว่าสุดท้ายแล้วการเขียนไม่มีสิ่งที่มีความหมายในตัวเอง ตัวบทจะถูกเขียนด้วยรหัสแบบใดแบบหนึ่งจากผู้เขียน แต่ด้วยข้อจำกัดของภาษาและระบบรหัส ความหมายบางส่วนจะถูกคุมขังและซ่อนเร้นอยู่เสมอ (จันทนี เจริญศรี. 2544: 38-39) ด้วยเหตุนี้ผู้อ่านจึงเป็นผู้เพิ่มเติมความหมายลงไปในตัวบทและช่วยสร้างความหมายให้แก่วรรณกรรม

ดังนั้น ในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยมีเป้าหมายที่จะศึกษาวรรณกรรมการเมือง โดยใช้แนวคิดวาทกรรม (Discourse) เป็นกรอบในการวิเคราะห์ โดยศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า โดยพิจารณาถึงวาทกรรมการเมืองที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้น รวมทั้งการประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองและบทบาทเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการแสดงให้เห็นว่าท่ามกลางสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและความแตกแยกทางการเมือง ทั้งวรรณกรรมและผู้อ่านต่างตกอยู่ภายใต้อำนาจและอิทธิพลของการเมืองทั้งสิ้น เมื่อวรรณกรรมการเมืองถูกสร้างขึ้นเพื่อรับใช้ชนชั้นหรือบุคคลกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ดังนั้นผู้อ่านซึ่งมีอำนาจในการเลือกที่จะรับสารจึงควรใช้วิจารณญาณอย่างถี่ถ้วนเพื่อจะได้ไม่ถูกครอบงำหรือปิดกั้นไว้ภายใต้วาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นเหล่านั้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวาทกรรมการเมืองและการให้ความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ช่วง พ.ศ. 2545-2555

2. เพื่อศึกษาการให้คุณค่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย

ขอบเขตของการวิจัย

ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ในช่วง พ.ศ. 2545-2555 ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว จำนวน 136 เรื่อง ดังตารางต่อไปนี้

ตาราง 1 รายชื่อเรื่องสั้นและนักเขียนที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าในช่วง พ.ศ. 2545-2555

ปี/ครั้งที่	รางวัล	ชื่อเรื่อง	นักประพันธ์
พ.ศ. 2545 (ครั้งที่ 1)	ชนะเลิศ	คืนเดือนเพ็ญ	อุเทน พรมแดง
	รองชนะเลิศ	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน	หลงบุเรศ
	ชมเชย	กว่าจะรู้เดียงสา	วัชระ เพชรทอง
		จดหมายจากชายชรา	ลอย เหนือดี
		ดะแอ	วินทกานท์
		นางรำ	ก้าววิโรจน์ ดำจำนงค์
		บิน	ดอกไม้แก้ว
		ประชาธิปไตยในทางลัด	แสงทอง บาลธนจักร์
		ผู้มีสิทธิ์	ไชยา วรรณศรี
		ภาพเก่า	ชาติณรงค์ วิสุตกุล
		มองจากที่สูง	ไพบูลย์ พันธ์เมือง
พ.ศ. 2546 (ครั้งที่ 2)	ระดับประชาชน ชนะเลิศ	เหนือคมพยัคฆ์	ชิด ชยากร
	รองชนะเลิศ	กล่องสบู่ของพ่อ	วิน วนาดร
	ชมเชย	ทางเลือก	วันเสาร์ เชิงศรี
		นกหลง	สาคร พูลสุข
		นักเล่านิทานยามราตรี	สาคร พูลสุข
		ผู้ป่วย	พจนารถ พจนปกรณ์
		ผ้าพับ	สมใจ สมคิด
		ม้าขี่-ผีเจ้านาย	ชัญวลี ศรีสุโข
		วีรชนนิรนาม	สมใจ สมคิด
		สมดุลใหม่	ยอดา ฮะเซ็มเซ็ง
		อุดมการณ์แห่งรัก	ประมูล สัจจวิเศษ
		ฮัลโหล	กร ศิริวัฒโณ
	ระดับเยาวชน ชนะเลิศ	ไม่มีผลงานได้รับรางวัล	-
	รองชนะเลิศ	เรื่องเล่าจากขุนเขา	วินทกานท์
	ชมเชย	ความในใจ	ใจเดียว
		ภารโรงกับรัฐมนตรี	นคร กิ่งไทร

ตาราง 1 (ต่อ)

ปี/ครั้งที่	รางวัล	ชื่อเรื่อง	นักประพันธ์
		แนวรบแห่งอุดมการณ์	พิริยะ ตระกูลสว่าง
พ.ศ. 2547 (ครั้งที่ 3)	ระดับประชาชนชนะเลิศ	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ	นก ปักษนาวิน
	รองชนะเลิศ	ปัจจัยแห่งชีวิต	ขวัญยืน ลูกจันทร์
	ชมเชย	กลับจากสมรภูมิ	ชิด ชยากร
		ไก่ลงร้าน	กร ศิริวัฒโณ
		ค่าแรงที่รอคอย	วันเสาร์ เชิงศรี
		งานลับ	ชิด ชยากร
		มะเส๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข	ปกาศิต แมนไทยสงค์
		เมืองคนหาย	วินทกานท์
		เมื่อวันนั้น...มาถึง	ยงยุทธ หนูเนียม
		ระบำหุ่น	ชัญวลี ศรีสุโข
		ราคาของแผ่นดิน	อนุสรณ์ มาราสา
		รางวัลของแม่	วิน วนาดร
	ระดับนักเรียนชนะเลิศ	ไม่มีผลงานได้รับรางวัล	-
	รองชนะเลิศ	ผู้พิทักษ์	นิลุบล บุตรไชย
	ชมเชย	แง่มุมที่แตกต่าง	ศุภชัย ขุนจร
		บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)	ธนา อัครมาส
		ฟ้าสาง	วลัยลักษณ์ สมจินดา
		เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย	พิณทิพย์ ลายธีระพงศ์
พ.ศ. 2548 (ครั้งที่ 4)	ชนะเลิศ	วาวแสงแห่งศรัทธา	วัชระ สัจจะสารสิน
	รองชนะเลิศ	อุดมการณ์ของคนเผาผี	ดรุณี เดชานุสรณ์
	ชมเชย	วิถีแห่งสัตว์	เริงณรงค์ เกตุพินิจ
		ไม่แน่	กร ศิริวัฒโณ
		เล็กลึก	ธิปธารา ชินทัตต์
		แผ่นดินของใคร	อรอุมา แซ่เตียว
		กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน	วันเสาร์ เชิงศรี
		ปั้นเลขเป็นตัว	ชัญวลี ศรีสุโข

ตาราง 1 (ต่อ)

ปี/ครั้งที่	รางวัล	ชื่อเรื่อง	นักประพันธ์
พ.ศ. 2549 (ครั้งที่ 5)	ชนะเลิศ	การจากไปของนกเค้า	วิน วนาดร
	รองชนะเลิศ	ความหวังจากถังขยะ	ชิด ชยากร
	ชมเชย	จัดฉาก	ถนอม ขุมเพ็ชร์
		ชนชั้นแห่งดอกไม้	เจษฎา ศรีวัฒนเมธากุล
		เท่าไหร่?	กร ศิริวัฒโณ
		ผู้พิทักษ์	ประกาศิต คนไว
		ผู้รับผิดชอบ	วุฒิ วัชระ
		แพ้คัดเข้า	กรกช บุตรสิม
		มื้อสุดท้าย	ธาร ยุทธชัยบดินทร์
		อนุสาวรีย์	ผา นางคอย
		อาหารมื้อค่ำ	อุเทน พรมแดง
		ไอ้เกล็ดทอง	หญ้าดอกขาว
พ.ศ. 2550 (ครั้งที่ 6)	ชนะเลิศ	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน	ดุสิต หวันฯ
	รองชนะเลิศ	แมวป่วย	วารุ วิชญรัฐ
	ชมเชย	แกง	กันต์ธร อักษรนำ
		ไข่ประชาธิปไตย	กัมปนาท แสงทอง
		ในทรรศนะของคนบาป	เดช อัคร
		ผู้ถูกเช็คเด้ง	ชัยพร ศรีโบราณ
		ผู้ล่า	เริงณรงค์ เกตุพินิจ
		ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว	พจนารถ พจนปกรณ์
		ลมหายใจของแม่	วันเสาร์ เชิงศรี
		วันใหม่	คชคณาธิป
		สี่แยกสมมุติ	สิริมงคล แท้สูงเนิน
		หมู่บ้านสีแดง	อนุสรณ์ มาราสา
พ.ศ. 2551 (ครั้งที่ 7)	ชนะเลิศ	สะพาน	วัฒน์ ยวงแก้ว
	รองชนะเลิศ	มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่	วีรพงษ์ สุนทรฉัตรวัฒน์
	ชมเชย	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม	ชัยพร ศรีโบราณ
		เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี	ประกาศิต คนไว
		ตามปกติ	นรพัลลภ ประณุทนรพาล
		ในที่สุด	สิริมงคล แท้สูงเนิน
		ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่	บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ

ตาราง 1 (ต่อ)

ปี/ครั้งที่	รางวัล	ชื่อเรื่อง	นักประพันธ์
		ปีกแห่งเสรีภาพ	เกริกศิษฎ์ พละมาตร์
		ไปให้ถึงจุดหมาย	ชมัยพร มาลัยทัต
		เพราะธงผืนนั้น	จันทรา รัศมีทอง
		มีกองวัสดุบนไหล่ทาง	มนตรี ศรียงค์
		หนานบุญขายข้าว	ณัฐวัฒน์ อุทธังกร
พ.ศ. 2552	ชนะเลิศ	พี่สาวของผม	ประกาศิต คนไว
(ครั้งที่ 8)	รองชนะเลิศ	ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)	ช. โชนแสง
	ชมเชย	คนหาปลา	ดนัย อู่ทรัพย์
		เจ้า (หน้า) ที่	ทัศนาวดี
		เช็คช่วยด้วย	ประเทือง ตรีเพ็ชร
		ทุเรียนการเมือง	เชษฐพล มานิตย์
		นักตกปลาในงานเลี้ยง	กิติวัฒน์ ตันทะนันท์
		แผนพึ่งตัวเอง	นรพัลลภ ประณุทนรพาล
		ยึดอำนาจ	สิริมงคล แท้สูงเนิน
		รถด่วนสายประชาธิปไตย	คำปัน สิงสูงเนิน
		เวียงล่มที่หนองหล่ม	ปลายแปรง
		เอาละวะขัดขืน	ณัฐวัฒน์ อุทธังกร
พ.ศ. 2553	ชนะเลิศ	ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)	รัชศักดิ์ จิระวัฒน์
(ครั้งที่ 9)	รองชนะเลิศ	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว	เริงณรงค์ เกตุพินิจ
	ชมเชย	ก่อนสายหมอกเลือน	ประดิษฐ์ สุรสีห์เรืองชัย
		ดอกเบี้ยนอกระบบ	จันทรา รัศมีทอง
		โทรทัศน์ขาว-ดำ	สุชาติ สุขประสิทธิ์
		ปลาดุกกินเด็ก	กรกช บุตรสิม
		โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง	มนตรี ศรียงค์
		มือปืน, หลวงพ่อ	ไชยา วรรณศรี
		เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม	จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์
		หน้าต่าง	กันต์ธร อักษรนำ
		หลำไม่ใส่เสื้อ	การันต์ วรรณยุกต์
		ไอ้มดแดง	ศราศิต
พ.ศ. 2554	ชนะเลิศ	ไม่มีผลงานได้รับรางวัล	-
(ครั้งที่ 10)	รองชนะเลิศ	ผีดิบ	ไมเคิ้ล เลียไฮ

ตาราง 1 (ต่อ)

ปี/ครั้งที่	รางวัล	ชื่อเรื่อง	นักประพันธ์
		ไม่มีแผ่นดินอยู่	นรพัลลภ ประณุทนรพาล
	ชมเชย	ของขวัญข้อเก้า	จันทรา รัศมีทอง
		ข้าราชการ	พุ่มพวง วรสันติวงศ์
		คนรักเก่าเก่า...	จิตติมา ธมชยากร
		ความฝันและความตายของชายต่างด้าว	วันเสาร์ เชิงศรี
		คำอธิษฐาน	เชาวเรส บุณยพานิช
		ป่าแฉล้ม	ซีแอตเทิล
		ผาไส้ขาด	ปราจิณ คงคะจันทร์
		ยุงก้นปล่อง	อนุสรณ์ มาราสา
		เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก	วุฒินันท์ ชัยศรี
		ละครหลังตอนจบ	ถนอม ขุนเพ็ชร์
พ.ศ. 2555 (ครั้งที่ 11)	ชนะเลิศ	หมวกที่หายไป	วิชชา ลุนาชัย
	รองชนะเลิศ	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย	มนตรี ศรียงค์
	ชมเชย	กระสุนปืนนัดเดียว	อุเทน พรมแดง
		กลับไปบ้านเกิด	วันเสาร์ เชิงศรี
		กาฬยุค	รัชศักดิ์ จิระวัฒน์
		ความลับในสวนยาง	พีรเดช นวลสาย
		ติดธง	อรรถพงษ์ ศักดิ์สงวนมนูญ
		นกปากส้อม	ชัยกร หาญไฟฟ้า
		น้ำ (ท่วม) ใจ	ทัศนาวดี
		บุหรง ตันหยง ตานี	สรวงอัปสร
		ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ	ปลายแปรง
		เมืองอมร 2312	ปองวุฒิ รุจิระชาคร
รวมเรื่องสั้น จำนวน 136 เรื่อง			**ผู้แต่ง จำนวน 91 คน**

นิยามศัพท์เฉพาะ

วาทกรรมการเมือง หมายถึง การสร้างหรือผลิตความหมายเกี่ยวกับ “การเมืองไทย” ที่สะท้อนให้เห็นระบบความคิด ความเชื่อ และกฎเกณฑ์ชุดใดชุดหนึ่งที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ช่วง พ.ศ. 2545-2555

การให้ความหมาย หมายถึง การตีความการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า โดยผู้รับสารอ่านความหมายออกมาผ่านโลกสัญลักษณ์ในเรื่องสั้นตามภูมิหลัง ประสบการณ์ทางสังคม ความคิดและจุดยืนทางการเมืองของตน ซึ่งความหมายของการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นจะแสดงถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจและการช่วงชิงความหมายทางการเมืองในวรรณกรรม

การให้คุณค่า หมายถึง การประเมินค่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะวรรณกรรมการเมืองที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย โดยพิจารณาในด้านสุนทรียะและด้านสังคมการเมือง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยครั้งนี้ คาดว่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อหน่วยงาน องค์กร และผู้ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ผลการวิจัยครั้งนี้จะเป็นประโยชน์เชิงวิชาการต่อการขยายองค์ความรู้ด้านวรรณกรรมในเรื่องอำนาจของผู้รับสารหรือผู้อ่านวรรณกรรมที่มีส่วนสำคัญในการผลิตสร้างความหมายให้กับตัวบท นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์กับผู้สนใจศึกษาการสื่อสารทางการเมืองและอำนาจของผู้รับสารในสื่อบันเทิงแขนงอื่นต่อไป

2. ผลการวิจัยจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานหรือองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวรรณกรรม ศิลปวัฒนธรรม สื่อสารมวลชน และการเมืองการปกครอง ในการกำหนดนโยบายหรือร่วมหาแนวทางเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองการปกครองผ่านสื่อและศิลปกรรมแขนงต่างๆ ได้อย่างเหมาะสมภายใต้สถานการณ์ความขัดแย้งในสังคมไทย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ดังรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยต่อไปนี้

1. วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1.1 การเก็บข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้มาจากการวิเคราะห์ตัวบท โดยมีการคัดเลือกข้อมูลที่ใช้ในการวิจัย คือ ตัวบทเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ช่วง พ.ศ. 2545-2555 ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว จำนวน 136 เรื่อง

1.2 การวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) ผู้วิจัยวิเคราะห์ลักษณะของวาทกรรมและความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า โดยมองวรรณกรรมในฐานะที่เป็นปฏิบัติการทางวาทกรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งนักเขียนหรือผู้ผลิตตัวบทมีอำนาจในการสร้าง นำเสนอ หรือปิดกั้นอุดมการณ์บางอย่าง ดังนั้น งานวิจัยนี้จึงเลือกใช้แนวคิดเรื่องวาทกรรมของมิเชล ฟูโกต์ เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เพื่อจะชี้ให้เห็นว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการประกอบขึ้นของสัญญะที่ต้องการตอกย้ำและผลิตซ้ำอุดมการณ์ชุดหนึ่งที่ภาครัฐมีส่วนร่วมกำหนดขึ้น โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการนำเสนอเพื่อดำรงไว้ซึ่งอำนาจหรือความชอบธรรมในการขยายเครือข่ายอำนาจ นอกจากนี้ยังมีการวิเคราะห์การประกอบสร้างวาทกรรมโดยพิจารณาผ่านองค์ประกอบของเรื่องสั้น รวมทั้งมีการวิเคราะห์คุณค่าของเรื่องสั้นในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

แบบวิเคราะห์ตัวบทเพื่อใช้ในการจำแนกและจัดกลุ่มข้อมูลในการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองและการประกอบสร้างวรรณกรรมโดยใช้องค์ประกอบของเรื่องสั้นเป็นกรอบในการวิเคราะห์

3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

3.1 วิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ช่วง พ.ศ. 2545-2555 โดยวิเคราะห์ว่ามีวาทกรรมการเมืองกี่ชุด อะไรบ้าง วาทกรรมหลักคืออะไร วาทกรรมย่อยคืออะไร และมีกระบวนการสร้างความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าอย่างไร

3.2 วิเคราะห์การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองผ่านองค์ประกอบของเรื่องสั้น ได้แก่ โครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) ฉาก (Setting) และมุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view)

3.3 วิเคราะห์คุณค่าของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า โดยพิจารณาว่ามีกลวิธีในการนำข้อมูลทางการเมืองมานำเสนออย่างมีศิลปะได้อย่างไร เพื่อแสดงถึงวรรณกรรมการเมืองในฐานะศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย และกลวิธีการนำเสนอเช่นนั้นมีความสำคัญต่อสังคมการเมืองอย่างไร เพื่อแสดงถึงบทบาทของเรื่องสั้นในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย

บทที่ 2
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัย “วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” ผู้วิจัยได้บูรณาการและประยุกต์ใช้แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

1. ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย
2. สังคมวัฒนธรรมกับวรรณกรรม
3. การเมืองกับวรรณกรรมการเมือง
4. กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าของเรื่องสั้น
5. แนวคิดเรื่องวาทกรรม
6. แนวคิดเรื่องผู้รับสาร
7. รางวัลพานแว่นฟ้า: วรรณกรรมการเมืองแห่งรัฐสภาไทย
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

คำว่า “ศิลปวัฒนธรรม” เกิดจากการนำคำสองคำมาสมาสกัน คือ คำว่า “ศิลปะ” และคำว่า “วัฒนธรรม” ดังนั้น การทำความเข้าใจคำว่า “ศิลปวัฒนธรรม” ในเบื้องต้นจึงควรเข้าใจนิยามความหมายของคำทั้งสองที่นำมาประกอบเป็นรูปศัพท์เสียก่อน

1.1 ความหมายของศิลปะ

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1,144) นิยามความหมาย ศิลปะ หมายถึง ฝีมือ ฝีมือทางการช่าง การทำให้วิจิตรพิสดาร เช่น รูปสลักวีนัสเป็นรูปศิลป์ เขาทำดอกไม้ประดิดประดอยอย่างมีศิลปะ ผู้หญิงสมัยนี้มีศิลปะในการแต่งตัว หรือหมายถึงการแสดงออกซึ่งอารมณ์สะเทือนใจให้ประจักษ์ด้วยสื่อต่างๆ อย่างเสียง เส้น สี ผิว รูปทรง เป็นต้น เช่น วิจิตรศิลป์ ศิลปะการดนตรี ศิลปะการวาดภาพ ศิลปะการละคร

พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2530) อธิบายว่า ศิลปะคือผลพวงแห่งพลังความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ที่แสดงออกในรูปลักษณ์ต่างๆ ให้ปรากฏซึ่งสุนทรียภาพ ความประทับใจ หรือความสะเทือนอารมณ์ตามอัจฉริยภาพ พุทธิปัญญา ประสบการณ์ ขนบธรรมเนียม จารีตประเพณี หรือความเชื่อในลัทธิศาสนา

ฉัตร์ชัย อรรถปักษ์ (2550: 9) กล่าวว่า ศิลปะคือผลงานที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นในรูปลักษณ์ต่างๆ ให้ปรากฏสุนทรียภาพ ความประทับใจ ความสะเทือนใจตามทักษะของแต่ละคนเพื่อความงามและความพอใจ

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ (2546: 19) กล่าวว่า ศิลปะคือการงานอันเป็นความพากเพียรของมนุษย์ซึ่งต้องใช้ความพยายามด้วยมือและความคิดเห็น เช่น ตัดเสื้อ สร้างเครื่องเรือน ปลูกต้นไม้ เป็นต้น

น. ณ ปากน้ำ (2540: 15) กล่าวว่า ศิลปะคือความงาม ซึ่งอริสโตเติลกล่าวว่าความงามก็คือความดี

จากนิยามความหมายที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า ศิลปะ หมายถึง ผลงานสร้างสรรค์ของมนุษย์เพื่อแสดงออกซึ่งอารมณ์ ความรู้สึก ความคิด ความงาม และปัญญา โดยผ่านสื่อที่แตกต่างกันออกไป เช่น ทัศนศิลป์ นาฏศิลป์ ดุริยางคศิลป์ และวรรณศิลป์ เป็นต้น

1.2 ความหมายของวัฒนธรรม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1,103) ให้ความหมายวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ทำความเจริญงอกงามให้แก่หมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมไทย วัฒนธรรมในการแต่งกาย วิถีชีวิตของหมู่คณะ เช่น วัฒนธรรมพื้นบ้าน วัฒนธรรมชาวเขา

เพิ่มศักดิ์ วรรลยางกูร (2546: 28) ให้ความหมายวัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้น นับตั้งแต่ภาษาขนบธรรมเนียม ประเพณี ศาสนา กฎหมาย ศิลปะ จริยธรรม ตลอดจนวิทยาการและเทคโนโลยีต่างๆ อาจกล่าวได้ว่าวัฒนธรรมเป็นเครื่องมือที่มนุษย์คิดค้นขึ้นมา เพื่อช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงอยู่ต่อไปได้ เพราะการจะมีชีวิตอยู่ในโลกนี้มนุษย์จะต้องรู้จักประโยชน์จากธรรมชาติและจะต้องรู้จักควบคุมความประพฤติของมนุษย์ด้วยกัน วัฒนธรรมคือคำตอบที่มนุษย์ในสังคมคิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้

พระยาอนุมานราชธน (2520: 3) อธิบายว่า วัฒนธรรมคือสิ่งที่มนุษย์เปลี่ยนแปลง ปรับปรุงหรือผลิตขึ้นเพื่อความเจริญงอกงามในชีวิตมนุษย์ในส่วนรวมที่ถ่ายทอดกันได้ เลียนแบบกันได้ เอาอย่างกันได้ วัฒนธรรมคือสิ่งที่เป็นผลผลิตของส่วนรวม ที่มนุษย์ได้เรียนรู้จากแต่ก่อน สืบต่อกันมาเป็นประเพณี วัฒนธรรมคือการคิดเห็น ความรู้สึก ความประพฤติ และกิริยาอาการหรือการกระทำใดๆ ของมนุษย์ในส่วนรวมลงรูปเป็นพิมพ์เดียวกันและสำแดงออกมาให้ปรากฏเป็นภาษา ศิลปะความเชื่อถือระเบียบและประเพณี เป็นต้น วัฒนธรรมคือมรดกแห่งสังคมซึ่งสังคมรับและรักษาไว้ให้เจริญงอกงาม

จากนิยามความหมายที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ ซึ่งมนุษย์ร่วมกันสร้างขึ้น มีการสั่งสมและถ่ายทอดต่อๆ กันมา อาจจะเป็นสิ่งที่อยู่ในรูปของนามธรรม เช่น ความเชื่อ จารีต อุดมการณ์ หรืออาจเป็นสิ่งที่เป็นรูปธรรม เช่น ภาษา สถาปัตยกรรม และสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ซึ่งวัฒนธรรมของแต่ละสังคมย่อมแตกต่างกันไปตามลักษณะสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น

1.3 ความหมายของศิลปวัฒนธรรม

เมื่อนำคำว่า “ศิลปะ” และ “วัฒนธรรม” มารวมกันจึงได้คำว่า “ศิลปวัฒนธรรม” ซึ่งมีผู้รู้ได้นิยามความหมายไว้ ดังนี้

อานุภาพ สกุลงาม (2552: 1) กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง ผลงานสร้างทางศิลปะและพุทธิปัญญาทุกแขนง เป็นสิ่งที่มีการสร้างสรรค์เพิ่มเติมจากธรรมชาติ ซึ่งอาจอยู่ในลักษณะรูปธรรมหรือนามธรรม ไม่ว่าจะเป็นวัฒนธรรมหลวงหรือวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีการสืบทอดเป็นเวลาช้านาน โดยแสดงออกถึงความเจริญงดงามและความมีศีลธรรมอันดีของมนุษย์

กระทรวงศึกษาธิการ (2552: 1) ให้ความหมาย ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่ดีงามมีคุณค่าซึ่งคนในสังคมประพฤติปฏิบัติหรือแสดงออกมาช้านาน ในลักษณะที่เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี และศิลปวัฒนธรรมอันมีทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม ซึ่งเป็นแบบอย่างวิถีชีวิตของสังคมส่วนหนึ่ง ประกอบด้วยเครื่องมือ อุปกรณ์ วิธีการ ความรู้ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมทุกอย่างที่คนกลุ่มนั้นสั่งสมถ่ายทอดกันมาเพื่อช่วยในการดำรงชีวิต

คณะศิลปกรรมศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (2549: 2) กล่าวว่า ศิลปวัฒนธรรมหรือวัฒนธรรมในเชิงศิลปะที่ใช้มุมมองทางศิลปะและวัฒนธรรมขยายไปสู่บริบทต่างๆ ทั้งบริบทสังคม (Social context) ไม่ว่าจะเป็นสังคม เศรษฐกิจ ศาสนา ท้องถิ่น ชุมชน หรือบริบท

ศิลปกรรม (Fine arts context) ที่ศิลปกรรมลักษณะหนึ่งสอดประสานกับศิลปกรรมลักษณะอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นศิลปะการแสดง ทัศนศิลป์ สถาปัตยกรรม วรรณกรรม ดนตรี

จะเห็นได้ว่าความหมายของคำว่าศิลปวัฒนธรรมผู้รู้ต่างให้ความหมายคล้ายคลึงกันอาจจะมีแตกต่างกันออกไปบ้างเล็กน้อยในประเด็นย่อย จากนิยามข้างต้นจึงสามารถสรุปความหมายได้ว่า ศิลปวัฒนธรรม หมายถึง สิ่งที่มนุษย์แต่ละกลุ่มแต่ละสังคมสร้างสรรค์ขึ้นตามความคิด ความเชื่อของตนว่าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ “ดี” และ “งาม” จึงมีการส่งทอดจากรุ่นสู่รุ่นเป็นเวลาช้านาน ซึ่งสิ่งนั้นย่อมสร้างประโยชน์ให้กับสมาชิกในสังคม ทั้งประโยชน์ทางใจ คือ ความสุข ความชุ่มชื่นใจ ความอิ่มเอมใจ และความสุขทางกาย คือ ช่วยอำนวยประโยชน์ในการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ เพราะฉะนั้นสิ่งสร้างสรรค์ทุกประการที่เป็นประโยชน์ในการดำเนินชีวิต ในขณะเดียวกันก็สร้างสุนทรียภาพให้แก่มนุษย์ ล้วนเป็นศิลปวัฒนธรรมทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นสิ่งสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรม เช่น บ้าน ยานพาหนะ เครื่องแต่งกาย อาหาร ภาพวาด ภาษา วรรณกรรม หรือสิ่งสร้างสรรค์ที่เป็นนามธรรม เช่น ความคิด ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ จารีต ประเพณี เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าศิลปวัฒนธรรมนั้นจะต้องสร้างประโยชน์ให้แก่สมาชิกในสังคม เพราะฉะนั้น สิ่งที่ “ดี” และ “งาม” ของสังคมหนึ่ง อาจเป็นสิ่งที่ “ไม่ดี” และ “ไม่งาม” ของอีกสังคมก็เป็นได้

1.4 ความหมายของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

คำว่า “ร่วมสมัย” มาจากคำภาษาอังกฤษว่า “Contemporary” ที่มีความหมายว่าอยู่ในช่วงเวลาหรือสมัยเดียวกัน พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 973) ได้ให้ความหมายคำว่า “ร่วมสมัย” หมายถึง สมัยปัจจุบัน เช่น ประวัติศาสตร์ร่วมสมัย ศิลปะร่วมสมัย หรือหมายถึงคนรุ่นราวคราวเดียวกัน สมัยเดียวกัน เช่น ลุงกับพ่อเป็นคนร่วมสมัยกัน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คำว่าร่วมสมัยมีพลวัตในตัวเองมีความหมายเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (2548) ให้ความหมาย ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย ไว้ 3 ความหมาย คือ 1) ศิลปะที่พัฒนาสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ในยุคสมัยเดียวกัน หรือในเวลาเดียวกัน และเกิดขึ้นในสมัยปัจจุบันโดยมีวัฒนธรรมเป็นรากฐานสำคัญในการสร้างสรรค์ 2) ศิลปะที่สร้างขึ้นใหม่โดยไม่มีกระบวนแบบหรือแนวคิดของสังคมและวัฒนธรรมปัจจุบันเป็นพื้นฐาน 3) ศิลปะที่สร้างขึ้นใหม่เพื่อรับใช้สังคมไทยยุคปัจจุบันที่เกิดจากความคิด และประยุกต์อย่างบูรณาการ สอดคล้อง สัมพันธ์และส่งผลต่อกันและกันระหว่างศิลปวัฒนธรรม

ดังนั้น ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยจึงหมายถึง สิ่งที่มนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นในยุคสมัยปัจจุบัน ตามความคิด ความเชื่อของตนเพื่อสร้างประโยชน์และสร้างสุนทรียภาพให้แก่มนุษย์ ทั้งนี้สมาชิกในสังคมเดียวกัน ยุคสมัยเดียวกันสามารถเข้าใจและซาบซึ้งร่วมกัน เป็นเอกลักษณ์ของกลุ่มชนที่สร้างสมสืบต่อมาจากอดีตกาล การศึกษาความหมายของศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยเพื่อแสดงให้เห็นว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจัดเป็นศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยประเภทหนึ่งที่ปรากฏในรูปของวรรณกรรม

2. สังคมวัฒนธรรมกับวรรณกรรม

วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางความคิดของนักเขียนอันเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคม เรื่องราวหรือเนื้อหาของวรรณกรรมที่นักเขียนนำมาเผยแพร่ ย่อมมาจากประสบการณ์ทางสังคมวัฒนธรรมที่นักเขียนได้ประสบทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม วรรณกรรมกับสังคมและนักเขียนจึงมีปฏิสัมพันธ์กันโดยตรง ดังนั้น วรรณกรรมย่อมสัมพันธ์กับสังคมวัฒนธรรมอย่างลึกซึ้ง สังคมเป็นแหล่งกำเนิดวรรณกรรมและวรรณกรรมทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมวัฒนธรรม นักเขียนอยู่ในสังคมวัฒนธรรมใดย่อมนำภาพสังคมนั้นบันทึกไว้ในวรรณกรรม

2.1 อิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อวรรณกรรม

สุจิตรา จรจิตร (2547: 33-37) กล่าวถึงอิทธิพลของสังคมวัฒนธรรมที่มีต่อวรรณกรรม ดังนี้

2.1.1 อิทธิพลต่อองค์ประกอบของวรรณกรรม สังคมวัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อองค์ประกอบของวรรณกรรมในเรื่องสำคัญ ต่อไปนี้

2.1.1.1 ด้านรูปแบบ รูปแบบการประพันธ์วรรณกรรมมักเป็นไปตามแนวนิยมของสังคมยุคนั้น เพราะนักเขียนแต่ละยุคสมัยถูกจำกัดไว้ด้วยความจริงทางสังคมแห่งยุคสมัยของตน และรูปแบบคำประพันธ์หนึ่งๆ มีลักษณะเป็นเครื่องมือแห่งยุคสมัย การจำกัดไว้ด้วยยุคสมัยของนักเขียนไม่เพียงแต่ส่งผลในทางรูปแบบหรือชนิดของการประพันธ์เท่านั้น แม้แต่ในทางความคิดนักเขียนก็ไม่อาจก้าวล่วงไปได้ไกลกว่าความเป็นจริงของสังคมในขณะนั้นจะอนุญาตให้ได้

2.1.1.2 ด้านเนื้อหา ยุคสมัยหนึ่งมักนิยมเรื่องราวชนิดหนึ่ง ความนิยมนี้เกิดจากความเป็นไปของสังคมวัฒนธรรมในยุคนั้นๆ ในอดีตวรรณกรรมไทยเนื้อเรื่องมักจะอยู่ในวงแคบ เช่น ศาสนาคำสอน เรื่องเล่าสำหรับอ่านหรือการแสดง บทพรรณนาความรู้สึก บทสดุดียอพระเกียรติ ฯลฯ ในยุคที่ไทยมีการตื่นตัวในระบอบประชาธิปไตยหรือในยามสงคราม เนื้อหาจะมุ่งเน้นเรื่องความรักชาติ ตื่นตัว

ที่จะก้าวหน้าให้ทันอารยประเทศ หรือในสมัยที่มีปัญหาวิกฤตทางการเมือง วรรณกรรมก็จะมุ่งเน้นเรื่องการเมืองการปกครอง สิทธิเสรีภาพของประชาชนมากขึ้น จึงจะเห็นได้ว่าเนื้อหาของวรรณกรรมไม่ตายตัว แต่จะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมวัฒนธรรม

2.1.1.3 ด้านภาษา นักเขียนยุคใดสมัยใดเมื่อแต่งวรรณกรรมย่อมต้องใช้ภาษาเดียวกับสังคมในยุคนั้นใช้เสมอ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าสังคมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมในแง่ภาษา หากนักเขียนแต่งวรรณกรรมโดยใช้ภาษาที่ไม่ใช่ยุคสมัยตนย่อมเป็นเรื่องที่กระทำได้ แต่อาจเป็นปัญหาต่อการทำความเข้าใจของผู้อ่าน

2.1.2 การรับใช้สังคม วรรณกรรมรับใช้สังคมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1.2.1 วรรณกรรมเป็นเครื่องมือทางการเมืองการปกครอง หากพิจารณาวรรณกรรมในรายละเอียดและจุดหมายรวมไปถึงการใช้วรรณกรรม จะพบว่ามีวรรณกรรมบางเรื่องที่ผู้แต่งหรือผู้ให้แต่งมีเจตนาที่จะสร้างวรรณกรรมเพื่อจุดหมายอย่างใดอย่างหนึ่งที่ชัดเจน เช่น แต่งเพื่อการแสดง เพื่อบันทึกเหตุการณ์ หรือเพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมสำคัญ เช่น ลิลิตโองการแช่งน้ำเป็นวรรณกรรมที่แต่งขึ้นเพื่อใช้ประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา เมื่อพิจารณาเนื้อหาจะพบว่าเอื้อต่อระบบการปกครอง เพราะเป็นเรื่องการแสดงความจงรักภักดีต่อกษัตริย์ เป็นต้น

2.1.2.2 วรรณกรรมเป็นสื่อเผยแพร่ความคิด วรรณกรรมสามารถแนะแนวปฏิบัติให้แก่คนในสังคมได้ โดยอาจเป็นการสื่อสารออกมาโดยตรงหรือทางอ้อม เช่น วรรณกรรมคำสอนต่างๆ

2.1.2.3 วรรณกรรมบันทึกเหตุการณ์สภาพสังคมวัฒนธรรม วรรณกรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น จึงสัมพันธ์ใกล้ชิดกับสังคม ทำหน้าที่บันทึกสภาพสังคมวัฒนธรรม เหตุการณ์ บุคคล ความคิด ฯลฯ ในแต่ละยุคสมัยไว้ด้วย

2.2 อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคม

วรรณกรรมเป็นผลผลิตทางสังคมมากกว่าเพียงใช้จินตนาการเพ้อฝันเป็นส่วนตัว วรรณกรรมไม่เป็นเพียงเครื่องแสดงความเป็นจริงทางสังคม แต่เป็นส่วนสำคัญของการกำหนดความเป็นไปของสังคม และขณะเดียวกันก็มีความสำคัญในการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วย วรรณกรรมจะแสดงให้เห็นบรรทัดฐานทางสังคม วิถีชีวิต ค่านิยม และความคาดหวังในสังคม ซึ่งสามารถอนุมานจากทัศนคติและพฤติกรรมตัวละคร (ยุรฉัตร บุญสนิท. 2550: 721) อันที่จริงนักเขียนไม่ได้เขียนงานขึ้นเพื่อสนองความปรารถนาส่วนตนเท่านั้น หากแต่ยังมีความสำนึกว่าผลงานนั้นน่าจะยังประโยชน์ให้แก่ผู้อ่านไม่ว่าทาง

ใดทางหนึ่ง มิใช่แต่เฉพาะผู้ที่อยู่ร่วมยุคสมัยเดียวกันกับนักเขียนหรือสังคมวัฒนธรรมเดียวกันเท่านั้น แต่รวมถึงผู้อ่านในยุคหลังอีกด้วย คุณค่าของผลงานอยู่ที่งานชิ้นนั้นได้ให้อะไรกับผู้อ่านบ้าง และมีผลอย่างไรต่อสังคม นอกเหนือจากคุณค่าทางวรรณศิลป์ (ชัตสุณี สินธุสิงห์. 2550: 25)

อิทธิพลของวรรณกรรมที่มีต่อสังคมสรุปได้ ดังนี้

2.2.1 ชี้นำสังคม วรรณกรรมที่ดีต้องมีความนึกคิดที่เป็นอุดมคติประกอบอยู่ในถ้อยคำที่แสดงออกมา คือ มีความมุ่งหวังหรือมีความคิดที่ล้ำลึกมากกว่าธรรมดา ด้วยเหตุนี้ทำให้วรรณกรรมบางประเภทจึงมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงในสังคม ความงดงามของภาษา หรือความสนุกสนานในเนื้อหา ล้วนเป็นเครื่องตกแต่งอันวิจิตรของงานวรรณกรรมและอลังการแห่งภาษานั้น จะมีค่าสูงขึ้นหากสามารถปลุกเร้าความรู้สึกหรือชี้นำความคิดของผู้อ่านได้ ความคิดที่นักเขียนชี้นำสังคม ชี้นำแนวทางปฏิบัติ หรือชี้ให้เห็นปัญหาของสังคมและแนวทางแก้ไข หากผู้อ่านคล้อยตามจนถึงขั้นลงมือปฏิบัติจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในที่สุด (ชัตสุณี สินธุสิงห์. 2550: 26)

2.2.2 มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม สุจิตรา จรจิตร (2547: 40-41) กล่าวถึงวรรณกรรมซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนในสังคม 2 ลักษณะ คือ 1) การเลียนแบบพฤติกรรมอิทธิพลของตัวละครหรือพฤติกรรมของตัวละครส่งผลต่อผู้อ่านวรรณกรรม 2) ผลทางบวกหรือทางลบต่อพฤติกรรม พฤติกรรมของตัวละครในวรรณกรรมอาจส่งผลให้คนที่อ่านวรรณกรรมมีพฤติกรรมที่เป็นทั้งทางที่ดีและไม่ดีได้ วรรณกรรมศาสนาหรือคำสอนส่วนใหญ่จะมีอิทธิพลทำให้พฤติกรรมแนวคิดของผู้อ่านเป็นไปในทางบวก ส่วนวรรณกรรมบางเรื่องสะท้อนพฤติกรรมของตัวละครในทางลบ เช่น โหดร้าย ริษยา อาฆาต แก้แค้น ฯลฯ เมื่อผู้อ่านได้อ่านวรรณกรรมเหล่านี้ก็อาจซึมซับลักษณะนิสัยและพฤติกรรมได้

2.2.3 สร้างสำนึกร่วมในความเป็นชาติ วรรณกรรมเป็นสิ่งผูกพันจิตใจของคนในชาติให้สำนึกว่าอยู่ร่วมในชาติเดียวกัน เพราะวรรณกรรมเป็นการสำแดงตัวของประชาชาติ นั่นคืองานเขียนของนักเขียนชาติเดียวกันจะมีลักษณะร่วมตามลักษณะและขนบประเพณีที่นักเขียนเหล่านั้นมีร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นด้านชีวิตความเป็นอยู่ สภาพสังคมวัฒนธรรม หรือความรู้สึกนึกคิดของคนในสังคม เหล่านี้เป็นลักษณะประจำชาติที่แสดงออกมาทางวรรณกรรม ด้วยภาษาที่ไพเราะงดงาม ทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกรักชาติร่วมกัน เพราะต่างรู้สึกว่าเป็นเจ้าของวัฒนธรรม ประเพณีและภาษาเดียวกัน ความรู้สึกของคนในชาตินั้นเกิดขึ้นด้วยวรรณกรรมทางจินตนาการและความรู้สึกนึกคิด

ดังที่กล่าวมาข้างต้น แนวคิดสังคมวัฒนธรรมกับวรรณกรรมแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างสังคมวัฒนธรรมกับวรรณกรรมที่ต่างก็ส่งอิทธิพลต่อกัน เช่นเดียวกับวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าย่อมถูกสร้างขึ้นโดยอิงกับสังคมวัฒนธรรมการเมืองในยุคสมัยนั้นๆ นักเขียนที่เป็นสมาชิกของสังคมย่อมถ่ายทอดเรื่องราวผ่านมุมมองของตนโดยมิอาจหลีกเลี่ยงการเสนอภาพสะท้อนสังคมวัฒนธรรมผ่านการกลั่นกรองและกระบวนการคิดของนักเขียน

3. การเมืองกับวรรณกรรมการเมือง

3.1 ความหมายของการเมือง

คำว่า “การเมือง” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Politics” ที่อิงรากศัพท์มาจากคำว่า “Polis” ซึ่งเป็นภาษากรีก แปลว่า นครรัฐ อันเป็นการรวมตัวทางการเมืองแบบหนึ่งที่ใหญ่กว่าระดับครอบครัวหรือเผ่าพันธุ์ เช่น นครรัฐในกรีกโบราณ ได้แก่ เอเธนส์และสปาร์ตา เป็นต้น (Ray. 1999: 4) การเมืองมีความหมายกินความกว้างขวางยากที่จะกำหนดให้ชัดเจนตายตัวได้ มีนักวิชาการได้นิยามความหมายไว้หลากหลายแตกต่างกันออกไป ดังนี้

โลเวล แบริงตัน และคณะ (Barrington; et al. 2010: 3) อธิบายว่า การเมือง หมายถึง การดำเนินการต่างๆ ของกลุ่มบุคคลที่ได้จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขข้อขัดแย้งอย่างเป็นระบบและเพื่อสร้างความเป็นระเบียบเรียบร้อยให้กับสังคม โดยการปฏิบัติตามกฎระเบียบและการดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาล

สตีเฟน ดี. แทนเซย์ (Tansey. 1995: 5) ได้กล่าวถึงการเมืองในอีกแง่มุมหนึ่งว่า การเมืองเป็นศาสตร์และศิลป์ในการปกครองที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบโครงสร้างการบริหาร การจัดสรรประโยชน์ต่างๆ ในรัฐอย่างมีระเบียบกฎเกณฑ์ ทั้งนี้ การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องทั้งภายในรัฐและสัมพันธ์กับรัฐอื่นๆ ด้วย

เดวิด ซี. แซฟเฟลล์ (Saffell. 1984: 3) กล่าวว่า การเมืองคือความสัมพันธ์ที่คงอยู่ของบุคคลหรือกลุ่มที่เป็นการควบคุมหรือใช้อำนาจเหนือบุคคลหรือกลุ่มอื่นๆ ในการดำเนินการตามแนวทางที่ต้องการ

จอห์น เรเดคอป (Redekop. 1983: 149) อธิบายว่า การเมือง หมายถึงกิจกรรมทั้งหลายซึ่งมีเป้าหมายหลักอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่าง กล่าวคือ ต้องการปรับเปลี่ยนหรือมีอิทธิพลต่อ

โครงสร้างหรือกระบวนการทางการเมือง การปกครอง ต้องการมีอิทธิพลต่อหรือเปลี่ยนตัวผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ต้องการมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะ ต้องการมีอิทธิพลต่อการปฏิบัตินโยบาย และต้องการสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นแก่สาธารณะที่มีต่อการปกครอง กระบวนการ บุคคล และนโยบายสาธารณะ หรือต้องการมีอิทธิพลหรืออำนาจในรัฐบาล

ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ และ อับราฮัม แคปแลน (Lasswell; & Kaplan. 1969: 181) กล่าวว่า การเมือง คือการได้มาซึ่งอำนาจเพื่อจะตัดสินใจว่าใครจะได้อะไร เมื่อใด และอย่างไร นั่นคือ การเมืองเกิดขึ้นเพื่อกฎเกณฑ์ในการแบ่งสรรสิ่งต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอำนาจ

เดวิด อีสตัน (Easton. 1967: 129) กล่าวว่า การเมืองเป็นเรื่องของการใช้อำนาจหน้าที่ในการจัดสรรแจกแจงสิ่งที่มีคุณค่าต่างๆ ให้กับสังคม

โรแลนด์ เพนนอค และ เดวิด สมิธ (Pennock; & Smith. 1964: 9) กล่าวว่าการเมืองคือทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับอำนาจ สถาบันและองค์กรในสังคมซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเด็ดขาดครอบคลุมสังคมนั้นในการสถาปนาและรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มีอำนาจที่ทำให้จุดประสงค์ร่วมกันของสมาชิกในสังคมประสบผลสำเร็จ ในขณะเดียวกันก็มีอำนาจทำให้ความคิดเห็นที่แตกต่างของคนในสังคมเกิดการประนีประนอมเพื่อที่จะอยู่ร่วมกันได้

บูฆอรี ยีหมะ (2552: 4) ได้นิยามความหมายการเมือง หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหรือการมีอิทธิพลโดยมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์เพื่อธำรงไว้ หรือก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสิ่งต่างๆ ที่ผู้เกี่ยวข้องต้องการ โดยมีกระบวนการทำให้สมาชิกในสังคมบรรลุความต้องการร่วมกัน ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างกันก็สามารถรอมชอมกันได้เพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและสงบสุขของสังคม

พฤทธิสาณ ชุมพล และคณะ (2551: 278-282) กล่าวว่า การเมืองคือการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าหรือทรัพยากร โดยมีอำนาจที่เป็นที่ยอมรับกันมาทำให้เกิดการปฏิบัติตาม หรือการเมืองเป็นเรื่องของการที่คนกลุ่มหนึ่งใช้อิทธิพลต่อคนอีกกลุ่มหนึ่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคม ทั้งนี้ สิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมในที่นี้มีหลายอย่าง เช่น อำนาจ ความศรัทธานับถือ ความยุติธรรม ความนิยมชื่นชอบ ความอยู่ดีกินดี ความมั่งคั่ง ความรอบรู้ ทักษะ เป็นต้น

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2549: 4-5) ให้ความหมายการเมือง หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจขององค์กรของรัฐและเกี่ยวข้องกับแนวคิดเรื่องอำนาจ (Power) อำนาจหน้าที่ (Authority)

การปกครอง (Ruling) การออกคำสั่ง (Command) และการควบคุม (Control) บางครั้งการเมืองมีความหมายครอบคลุมถึงกิจกรรมทุกอย่างของความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ที่เกี่ยวกับอำนาจและอำนาจหน้าที่ นอกจากนี้การเมืองยังเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง (Conflict) เพราะความขัดแย้งเป็นลักษณะเด่นประการหนึ่งที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ เมื่อเกิดความขัดแย้งก็มีการแก้ไขและยุติปัญหาโดยใช้อำนาจและอำนาจหน้าที่ การกระทำดังกล่าวจึงกลายเป็นการเมือง การเมืองจึงเกิดขึ้นในสหภาพแรงงาน ครอบครัว บริษัท หรือแม้แต่เมื่อมนุษย์ถูกชักจูงให้กระทำสิ่งต่างๆ ภายในกลุ่ม

วิทยากร เชียงกูล (2543: 190-191) นิยามความหมายการเมือง หมายถึง ศิลปะและศาสตร์ของการปกครอง สนใจเกี่ยวกับเรื่องรูปแบบของการบริหารรัฐ ระบบพรรค และความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม ชาติและรัฐของพวกมาร์กซิสม์ เน้นลักษณะทางชนชั้นและธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงของการเมือง โดยมองว่าอำนาจปกครองทางการเมืองได้มาจากการควบคุมปัจจัยการผลิตซึ่งเป็นแหล่งแห่งอำนาจพื้นฐานของชนชั้นผู้ปกครอง การเมืองจึงเป็นเวทีการต่อสู้ทางชนชั้น แม้ว่าพวกมาร์กซิสม์จะมองว่าความคิด สถาบัน และนโยบายทางการเมืองจะถูกกำหนดโดยฐานทางวัตถุ (เศรษฐกิจ) แต่สิ่งเหล่านี้ก็ไม่อยู่นิ่ง หากแต่มีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจได้ในขณะเดียวกัน นั่นคือ แม้ว่าการพัฒนาเศรษฐกิจจะสร้างเงื่อนไขให้กับการเปลี่ยนแปลงในระบบการเมือง แต่การเมืองไม่ได้เปลี่ยนแปลงไปโดยอัตโนมัติแต่ขึ้นอยู่กับกลุ่มทางสังคมที่ก้าวหน้า โดยอาจเป็นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไป (วิวัฒนาการ) หรือการเปลี่ยนแปลงแบบก้าวกระโดดขั้นคุณภาพ (การปฏิวัติ) ก็ได้

จากความหมายของนักวิชาการทั้งชาวต่างประเทศและชาวไทยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่ามีการให้ความหมายการเมืองทั้งในแบบกว้างและแคบ ในความหมายแบบกว้างการเมือง หมายถึงเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจหรือผลประโยชน์ในสังคม แต่ในความหมายแบบแคบผู้ให้ความหมายแต่ละคนต่างนิยามความหมายตามความสนใจและเข้าใจของตน ซึ่งสามารถสรุปความหมายของการเมืองแบบแคบได้ ดังนี้ 1) การเมืองคือการแสวงหาความยุติธรรม 2) การเมืองคือการแสวงหาการดำรงชีวิตที่ดี 3) การเมืองคือการศึกษาเกี่ยวกับรัฐ 4) การเมืองคือการศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เกี่ยวกับการปกครอง 5) การเมืองคือการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ 6) การเมืองคือการศึกษาเกี่ยวกับอิทธิพลและผู้มีอิทธิพล 7) การเมืองคือเรื่องการใช้อำนาจในการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคม 8)

การเมืองเป็นเรื่องของการตัดสินตกลงใจหรือการกำหนดนโยบายของรัฐบาล 9) การเมืองคือกิจกรรมเกี่ยวกับการแสวงหาประโยชน์โดยการแข่งขัน เป็นต้น

จากการสำรวจการนิยามความหมายข้างต้นจึงสรุปได้ว่า การเมือง คือเรื่องของพฤติกรรมและกิจกรรมของมนุษย์ในสังคมที่เกี่ยวข้องกับการจัดสรรอำนาจและการใช้อำนาจเพื่อจัดแบ่งผลประโยชน์ ทรัพยากร และสิ่งมีค่าต่างๆ ให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม โดยมีกระบวนการทำให้สมาชิกในสังคมบรรลุความต้องการร่วมกัน ส่วนความคิดเห็นที่แตกต่างก็อาจรอมชอมกันเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความสงบสุขของสังคม

3.2 ความหมายของวรรณกรรมการเมือง

คำว่า “วรรณกรรมการเมือง” หรือในภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Political Literature” หรือ “Political Fictions” มีนักวิชาการให้ความหมายวรรณกรรมการเมืองไว้ ดังนี้

ไมเคิล ไวล์ดิง (Wilding. 1980: 1) กล่าวว่าวรรณกรรมการเมือง เป็นเรื่องเล่าที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง ระบบหรือทฤษฎีทางการเมือง การทำงานของวรรณกรรมการเมืองเป็นการวิพากษ์วิจารณ์สังคมบางครั้งเป็นการนำเสนอทางเลือก วรรณกรรมการเมืองมีหลายรูปแบบ บางครั้งเป็นเรื่องราวแฟนตาซี การผจญภัย หรืออาจเป็นเรื่องเล่าแบบสมจริง

ส่วน มอริส เอ็ดมันด์ สเพียร์ (Wilding. 1980: 1-2; citing Speare. 1924) ได้อธิบายว่าวรรณกรรมการเมืองเป็นงานเขียนบันเทิงคดีร้อยแก้วที่เน้นการเสนอความคิดมากกว่าอารมณ์ความรู้สึก สเพียร์มองว่าวรรณกรรมการเมืองแยกย่อยออกมาจากวรรณกรรมอิงประวัติศาสตร์ (Historical novel) ในช่วงแรกวรรณกรรมการเมืองเกี่ยวข้องกับชนชั้นสูง แต่ต่อมาวรรณกรรมการเมืองเริ่มเป็นเรื่องเกี่ยวกับคนธรรมดาทั่วไป เช่น ในงานเขียนเรื่อง “Kangaroo” ของ Lawrence ที่มีตัวละครสำคัญของเรื่องเป็นลูกของกรรมกร นอกจากนี้ในเรื่อง “Huckeberry Finn” ของ Mark Twain ได้มุ่งความสนใจไปที่เรื่องเกี่ยวกับทาสผิวดำและการหลบหนีของ “ฟินน์” ลูกของชายขี้เมาผู้เป็นเจ้าของทาสที่ผจญภัยโดยล่องแพไปในแม่น้ำมิสซิสซิปปี

ในขณะที่ เออร์วิง โฮว์ (Wilding. 1980: 2; citing Howe. 1957) ผู้เขียนเรื่อง “Politics and the Novel” ได้กล่าวถึงวรรณกรรมการเมืองว่า หมายถึง นวนิยายเกี่ยวกับความคิดทางการเมืองหรือมีฉากและสภาพแวดล้อมทางการเมือง

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่า วรรณกรรมการเมืองเป็นงานเขียนที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด อุดมการณ์ สถาบันทางการเมือง การต่อสู้ทางการเมือง ปรัชญาการเมือง ลัทธิการเมือง ฉากหรือสภาพแวดล้อมทางการเมือง รวมถึงสัญลักษณ์ที่สื่อความคิดทางการเมืองด้วย

3.3 วรรณกรรมการเมืองกับความขัดแย้งในสังคม

ชัยสิริ สมุทวณิช (2544: 103-105) กล่าวว่าวรรณกรรมการเมืองเป็นรูปแบบของผลผลิตในสังคมที่สะท้อนภาพการเมืองแห่งยุคได้อย่างแจ่มแจ้ง เนื่องจากวรรณกรรมการเมืองมีลักษณะสะท้อนภาพจำลองความจริงในสังคมที่มีความขัดแย้งสูง ดังนั้น ภาพของความขัดแย้งจะบอกถึงทิศทางและแนวโน้มของสังคม การมองวรรณกรรมเพื่อดูสังคมเป็นวิธีการหนึ่งที่ทำให้สามารถเข้าใจอารมณ์และความรู้สึกของคนร่วมสมัย ทั้งนี้ วรรณกรรมการเมืองของไทยมีความเคลื่อนไหวตามจังหวะของความขัดแย้งในสังคม โดยมีสาเหตุสำคัญ 5 ประการ คือ

3.3.1 รูปแบบของวรรณกรรมการเมืองจะต้องอาศัยการเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวพันกับความขัดแย้งในสังคมโดยตรง อาทิ ความขัดแย้งระหว่างชนชั้น ความขัดแย้งระหว่างจิตสำนึกหรือค่านิยมตลอดจนวัฒนธรรมที่สะท้อนออกมาจากการต่อสู้ทางชนชั้นนั้นๆ

3.3.2 วรรณกรรมการเมืองล้วนแต่มีลักษณะที่ต้องชี้นำ ซึ่งลักษณะชี้นำนี้ทำให้เนื้อหาของวรรณกรรมต้องทันสมัยหรือมีการจำลองภาพของความขัดแย้งหรือปัญหาในสังคมที่เกิดขึ้นในขณะนั้น ดังนั้น วรรณกรรมการเมืองจึงมีลักษณะร่วมสมัยชัดเจนที่สุด

3.3.3 วรรณกรรมการเมืองมีลักษณะปลุกเร้า ดังนั้น วรรณกรรมการเมืองจึงเน้นการต่อสู้ที่ชอบธรรม เพื่อให้สังคมมีทิศทางก้าวหน้า ซึ่งในการปลุกเร้านี้วรรณกรรมการเมืองต้องเปิดโปงการต่อสู้ของอีกฝ่ายหนึ่งหรือของอีกชนชั้นหนึ่งซึ่งกดขี่ขูดรีดให้เด่นชัดที่สุด

3.3.4 วรรณกรรมการเมืองเป็นวรรณกรรมที่ยืนหยัดเป็นภาคี ดังนั้น ลักษณะของการเป็นภาคีและต้องยืนหยัดอยู่กับฝ่ายหนึ่งจึงต้องกำหนดรูปแบบของการสะท้อนภาพความขัดแย้งสูงหรือต่ำตามเงื่อนไขหรือตามสถานการณ์ทางการเมืองของอีกฝ่ายหนึ่งไปด้วย

3.3.5 วรรณกรรมการเมืองที่เป็นของประชาชนที่ถูกกดขี่ขูดรีดเป็นวรรณกรรมของชนชั้นที่เสียเปรียบ ขาดกลไกของอำนาจรัฐ ขาดอิทธิพลผูกขาดเหมือนที่อีกฝ่ายหนึ่งมีอยู่ ดังนั้น ภาพสะท้อนความขัดแย้งจึงเป็นภาพสะท้อนที่รุนแรงทางความคิดในการต่อสู้

ดังนั้น ในสังคมที่มีความขัดแย้งสูงและความขัดแย้งนั้นเป็นความขัดแย้งที่งอกเงยมาจากการต่อสู้ทางการผลิต ทางชนชั้นและทางสังคมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลง วรรณกรรมที่ถูกผลิตมาจากภาพสะท้อนทางสังคมดังกล่าวจะมีเนื้อหาเด่นชัดทางการเมือง

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงถึงการเมืองกับวรรณกรรมการเมืองที่มีความสัมพันธ์กันในฐานะที่ต่างก็ยืนอยู่บนพื้นฐานความขัดแย้งในแนวคิด ค่านิยม หรืออุดมการณ์ร่วมกัน นั่นคือ นักการเมืองจับความขัดแย้งของสังคมเพื่อหาทางขจัดปัดเป่า ในขณะเดียวกันนักเขียนก็มักหยิบยกปัญหาและความขัดแย้งในสังคมมาเพื่อนำเสนอให้ผู้อ่านมองเห็นและหาแนวทางแก้ไข

จากแนวคิดข้างต้นทำให้ผู้วิจัยเข้าใจความหมายของการเมืองและวรรณกรรมการเมืองได้ชัดเจนขึ้น อีกทั้งยังแสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมการเมืองกับความขัดแย้งในสังคม ซึ่งสามารถเป็นใช้ข้อมูลพื้นฐานในการศึกษาความขัดแย้งในสังคมไทยที่ส่งผลต่อการประกอบสร้างความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าได้

4. กลวิธีการประพันธ์และคุณค่าของเรื่องสั้น

เรื่องสั้น ตรงกับคำว่า “Short story” ในภาษาอังกฤษ ซึ่งจากพัฒนาการของเรื่องสั้นตั้งแต่แรกเริ่มจนถึงปัจจุบัน พบว่าเรื่องสั้นมีความแตกต่างกันทั้งรูปแบบ เนื้อหา และกลวิธีในการประพันธ์ จึงเป็นไปได้ยากที่จะกำหนดความหมายของเรื่องสั้นให้แน่นอนตายตัว อย่างไรก็ตามมีนักวิชาการได้พยายามจำกัดความและให้ความหมายเรื่องสั้นอย่างกว้างๆ เพื่อให้ครอบคลุมลักษณะของเรื่องสั้นไว้หลายท่าน ดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 (2556: 1,021) นิยามความหมายของคำว่าเรื่องสั้นไว้ว่าเป็นบันเทิงคดีร้อยแก้วรูปแบบหนึ่ง มีลักษณะคล้ายนวนิยายแต่สั้นกว่า โดยมีเหตุการณ์ในเรื่องและตัวละครน้อยมักจบแบบพลิกความคาดหมายหรือจบแบบทิ้งให้คิด เป็นต้น เช่น เรื่องสร้อยคอที่หาย ของ ประเสริฐอักษร เรื่องจับตาย ของ มนัส จรรยงค์ เรื่องมอม ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ (2550: 152) ได้นิยามความหมายว่า เรื่องสั้น คือ บันเทิงคดีขนาดสั้น แม้จะไม่กำหนดแน่นอนตายตัวว่าความยาวต้องเป็นเท่าใด แต่มีลักษณะเด่นเป็นเกณฑ์กลางอยู่ว่าจะต้องเสนอแก่นเรื่องเพียงประการเดียว โดยแสดงออกมาในวิกฤตการณ์เดียวของช่วงชีวิตตัวละคร ตัว

ละครมีน้อย ใช้ฉากและเวลาจำกัด ลักษณะเด่นเหล่านี้ต้องนำไปสู่ความสมบูรณ์ในตัวเองของเรื่องสั้น ทำให้เรื่องสั้นมีลักษณะเสร็จสิ้นกระแสความในตัว

สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร (2550: 3) ได้นิยามความหมายว่า เรื่องสั้น หมายถึง วรรณกรรมร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดีที่มีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีตัวละครน้อย ใช้ฉากและเวลาจำกัด โดยการดำเนินเรื่องนั้นจะผูกติดอยู่กับแก่นเรื่องซึ่งมีเพียงประการเดียว ส่วนใหญ่แล้วเรื่องสั้นควรจะต้องเป็นเรื่องที่อ่านได้ต่อเนื่องจากต้นจนจบภายในช่วงเวลาเดียว และโดยทั่วไปใช้เวลาอ่านตั้งแต่ต้นจนจบรวดเดียวนั้นไม่น่าจะเกิน 1 ชั่วโมง

วิทย์ ศิวะศริยานนท์ (2544: 390-394) กล่าวว่า เรื่องสั้นในปัจจุบันให้นิยามความหมายได้ยาก เพราะแม้แต่กรณีของความยาวเพียงประการเดียวก็หาข้อกำหนดแน่นอนตายตัวไม่ได้แล้ว แต่อย่างไรก็ตามเรื่องสั้นของนักเขียนทุกคนที่เป็นเอตะทัคคะ มีลักษณะร่วมกันอยู่ คือ ความสมบูรณ์ในตัวของมันเอง หมายความว่าเรื่องสั้นจะต้องมีลักษณะเสร็จสิ้นกระแสความในตัว และจะมีแก่นเรื่องเพียงประการเดียว มีจุดเร่งความสนใจให้ผู้อ่านจุดเดียว เพราะเหตุนี้จึงทำให้เรื่องสั้นมักเป็นเรื่องที่บรรยายหรือพรรณนาออกมาจากทรรศนะเดียวกันตลอดเรื่อง มีตัวละครจำกัดซึ่งต่างจากนวนิยาย

จากนิยามความหมายข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า เรื่องสั้นเป็นงานเขียนร้อยแก้วประเภทบันเทิงคดีที่ได้รับอิทธิพลมาจากทางตะวันตก เป็นเรื่องที่สมมติขึ้น แสดงความขัดแย้งอย่างใดอย่างหนึ่งจนเกิดวิกฤตการณ์ที่มีเหตุสัมพันธ์ต่อเนื่องไปจนถึงจุดสุดยอดของเรื่องและคลี่คลายเป็นผลอย่างใดอย่างหนึ่ง เป็นเรื่องที่มีขนาดสั้น โครงเรื่องไม่ซับซ้อน มีตัวละครน้อย ดำเนินเรื่องอย่างรวดเร็ว มุ่งเสนอแนวความคิดหรือแก่นเรื่องเพียงประการเดียว มีลีลาภาษาดึงดูดความสนใจของผู้อ่าน

ปัจจุบันนี้งานเขียนบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น เป็นรูปแบบงานเขียนที่ได้รับความนิยมมากทั้งในส่วนของการเขียนและการอ่าน ทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะความยาวที่มีไม่มากจนเกินไป ใช้เวลาในการอ่านไม่ยาวนานนักเหมาะกับวิถีชีวิตในยุคปัจจุบัน

4.1 กลวิธีการประพันธ์

เรื่องสั้นประกอบด้วยองค์ประกอบหลายประการรวมกัน โดยแต่ละส่วนมีความสำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน หากขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือมีข้อบกพร่องในส่วนใดย่อมส่งผลให้เรื่องสั้นนั้นขาดความสมบูรณ์ องค์ประกอบของเรื่องสั้นสามารถแบ่งตามโครงสร้างได้ 6 องค์ประกอบ โดยมีกลวิธีในการสร้างองค์ประกอบแต่ละส่วนให้มีความสมบูรณ์ ดังนี้

4.1.1 **โครงเรื่อง** การสร้างงานเขียนไม่ว่าจะเป็นงานเขียนประเภทใด สิ่งที่ผู้เขียนควรคำนึงถึงเป็นเบื้องต้น ได้แก่ การวางโครงเรื่องว่ามีจุดมุ่งหมายอย่างไร เขียนเรื่องอะไร ลำดับของเรื่องเริ่มอย่างไร ดำเนินเรื่องอย่างไรและจบลงลักษณะใด โครงเรื่อง คือ ชุดของเหตุการณ์ที่ปรากฏ อันเป็นทิศทางของการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งในลำดับเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นต้องเป็นเหตุเป็นผลต่อกันอย่างมีเอกภาพและเงื่อนไขดังกล่าวนี้เกิดจากการจัดระเบียบทางความคิดของนักเขียนที่มองเห็นภาพรวมของเรื่องก่อนการลงมือเขียน โดยมีจุดเด่นอยู่ที่การสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่องเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของตัวละคร รวมทั้งผลของการแก้ไขนั้นว่าสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร

โครงเรื่องมีความสำคัญต่อการเขียนเรื่องสั้น หากวางโครงเรื่องไว้ดี ชัดเจน สมเหตุสมผล ก็จะทำให้งานเขียนสำเร็จออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ โครงเรื่องที่ดีต้องมีข้อขัดแย้ง (Conflict) ที่ชวนให้ตื่นเต้นและน่าสนใจ ข้อขัดแย้งอาจเกิดจากนิสัยที่ต่างกันระหว่างตัวละครด้วยกัน ข้อขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ระหว่างมนุษย์กับสังคม ระหว่างมนุษย์กับโชตชะตาหรือพรหมลิขิต หรือระหว่างความต้องการกับความสามารถตัวเอง ผลอันเกิดจากความขัดแย้งนั้น คือ จุดสุดยอดของเรื่อง

ขั้นตอนของการดำเนินเรื่องต้องเริ่มด้วยการกล่าวถึงสถานการณ์ตอนเริ่มเรื่อง (Exposition) กล่าวถึงปัญหาที่เริ่มปรากฏเพราะมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น (Inciting moment) การขยายตัวของปัญหา (Development) และจุดจบของเรื่องซึ่งอยู่ที่วิธีแก้ปัญหา อันจะปรากฏผลเนื่องจากวิธีแก้ปัญหานั้น (Climax) การแก้ปัญหาในทางใดต้องให้สมเหตุสมผล ส่วนผลจะออกมาอย่างไรนั้นย่อมแล้วแต่นิสัยของตัวละคร และสถานการณ์ทั้งปวงที่เป็นปัญหาหนักและเบาหรือบกพร่องแล้วแต่กรณี ข้อบกพร่องของโครงเรื่องอยู่ที่การสร้างปัญหา การคลี่คลายปัญหาและการแก้ปัญหาไม่สมเหตุสมผล อันเป็นเหตุให้เกิดความไม่สมจริงจนผู้อ่านโต้แย้งได้

อิราวดี ไตลังคะ (2546: 5) ได้สรุปความเห็นของ อี. เอ็ม. ฟอร์สเตอร์ (E.M. Forster) เกี่ยวกับลักษณะของโครงเรื่องไว้ว่าความเป็นเหตุเป็นผลเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้บันเทิงคดีมีเอกภาพ เรื่องที่มีโครงเรื่องดี คือ เรื่องที่แต่ละเหตุการณ์เกี่ยวร้อยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

จากที่กล่าวมาทั้งหมด สรุปได้ว่าโครงเรื่องสั้นนั้นจะต้องมีความขัดแย้งเป็นหัวใจหลัก และความขัดแย้งดังกล่าวคือปัญหาที่ตัวละครต้องประสบและพยายามฝ่าฟันแก้ไข ซึ่งโครงเรื่องไม่ควร

ซับซ้อนมากนัก ความน่าสนใจของโครงเรื่องน่าจะอยู่ที่ความเข้มข้นของปัญหา สถานการณ์ที่บีบบังคับให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาให้สมจริงโดยมีเหตุผลรองรับ

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 170) สรุปลักษณะโครงเรื่องที่ดีว่าควรจะพิจารณาจากคุณลักษณะ 4 ประการ คือ 1) ความสมจริง มีความน่าเชื่อถือ ความสมเหตุสมผล เป็นไปได้ ความสมเหตุสมผลของโครงเรื่องไม่ได้หมายความว่าเรื่องที่นำเสนอต้องเป็นเรื่องที่ถ่ายทอดความเป็นจริงเสมอไป แต่อาจเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นจากจินตนาการ หรือเขียนขึ้นโดยไม่มีผู้ใดเคยประสบเหตุการณ์หรือสภาพเหล่านั้นมาก่อนก็เป็นได้ อย่างไรก็ตามผู้อ่านอ่านแล้วจะมีความรู้สึกว่าเรื่องนั้นมีเหตุผลของเรื่องราวที่ทำให้เกิดความเชื่อถือโดยปราศจากข้อสงสัย 2) ความสนใจใคร่ติดตาม การสร้างความสนใจใคร่ติดตามอาจเกิดจากกลวิธีต่างๆ เช่น การเกริ่นหรือกล่าวเป็นนัยว่าจะเกิดอะไรขึ้นเพื่อทำให้ผู้อ่านคาดหวัง การสร้างปมปริศนาที่ชวนให้ผู้อ่านต้องการคำอธิบายหรือคำตอบ การนำตัวละครไปเผชิญกับภาวะที่คับขัน ซึ่งทำให้เกิดความสนใจว่าตัวละครจะหาทางออกอย่างไร หรือแม้แต่การจบเรื่องโดยการคาดไม่ถึงก็ล้วนทำให้เรื่องมีความน่าสนใจทั้งสิ้น 3) ความสัมพันธ์ระหว่างโครงเรื่องกับองค์ประกอบอื่นๆ เช่น โครงเรื่องนั้นมีส่วนช่วยเสริมให้แก่นเรื่องชัดเจนขึ้นหรือไม่เพียงใด เอื้ออำนวยให้การสร้างฉากหรือบรรยากาศเป็นไปอย่างเหมาะสมหรือไม่ หรือโครงเรื่องช่วยให้การดำเนินเรื่องและการเล่าเรื่องเป็นไปอย่างราบรื่นหรือไม่เพียงไร 4) การสื่อความหมายถึงความเป็นจริงในชีวิตมนุษย์ โครงเรื่องที่ดีจะต้องจำลองแบบอย่างของชีวิตมนุษย์ มีความเป็นไปได้และสามารถนำมาเทียบเคียงกับชีวิตจริงๆ ของมนุษย์ได้

4.1.2 **แก่นเรื่อง** แก่นเรื่องเป็นแนวคิดหรือสาระสำคัญของเรื่องที่ผู้เขียนต้องการจะนำเสนอต่อผู้อ่านเป็นแนวคิดรวบยอด (Concept) ของผู้เขียน เช่น ดนยา วงศ์ธนะชัย (2542: 156) กล่าวว่า แก่นเรื่อง (Theme) คือแนวคิดหรือจุดสำคัญของเรื่องซึ่งจะปรากฏอยู่ตั้งแต่ตอนต้นจนถึงปลายเรื่องและเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน ส่วน ธัญญา สังขพันธานนท์ (2539: 182) กล่าวว่า แก่นเรื่อง คือสาระสำคัญที่ผู้แต่งมีจุดมุ่งหมายต้องการสื่อมายังผู้อ่าน สาระสำคัญนั้นมักจะเกี่ยวกับความเป็นจริงของชีวิตเพื่อให้ผู้อ่านเกิดความหยั่งรู้ เข้าใจ และเป็นข้อคิดเตือนใจ

จากทรรศนะข้างต้นสามารถกล่าวได้ว่า แก่นเรื่อง หมายถึง สาระสำคัญอันเป็นศูนย์รวมของเรื่องทั้งหมดที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ถึงธรรมชาติที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตของมนุษย์ซึ่งเวียนว่ายอยู่ในภาวะ รัก โลภ โกรธ หลง อันเป็นธรรมดาของปุถุชนทั่วไป

สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร (2550: 115-116) ได้แบ่งแก่นเรื่องออกเป็น 4 ประเภท สรุปได้ดังนี้

1) แก่นเรื่องแสดงทรรศนะ เป็นแก่นเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งเสนอต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น แสดงความคิดเห็นทางการเมือง สังคม ค่านิยม ศาสนา ความเชื่อ ความดี ความซื่อสัตย์ การเห็นอกเห็นใจคนที่ด้อยโอกาส เป็นต้น ทรรศนะเหล่านี้ผู้เขียนจะแสดงทรรศนะออกมาโดยตรงให้ผ่านตัวละคร หรือเสนอผ่านพฤติกรรมของตัวละครที่สะท้อนให้ผู้อ่านเห็นทรรศนะ

2) แก่นเรื่องแสดงอารมณ์ เป็นแก่นเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งแสดงภาวะทางอารมณ์ ความรู้สึกของตัวละครในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต หรือเมื่อประสบกับเหตุการณ์หรือชะตากรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง อารมณ์และความรู้สึกของตัวละครในเรื่อง ก็คืออารมณ์และความรู้สึกแบบเดียวกับที่เกิดกับคนทั่วไปนั่นเอง ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์และความรู้สึกรัก โลภ โกรธ หลง หึงหวง อิจฉา ริษยา พยาบาท ร่าเริง หวาดกลัว เหงา ว้าเหว่ เป็นต้น ผู้เขียนมีความมุ่งหมายให้ผู้อ่านรับรู้ถึงอารมณ์ความรู้สึกเหล่านั้นโดยผ่านตัวละคร คือ ให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ร่วมรับรู้ และความรู้สึกสำนึกคล้อยไปกับอารมณ์ของตัวละครนั่นเอง

3) แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรม เป็นแก่นเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งเสนอพฤติกรรมบางอย่างหรือบางแง่มุมของตัวละครเป็นสำคัญ เช่น พฤติกรรมของตัวละครในการต่อสู้กับความยากจน ต่อสู้กับความอยุติธรรม พฤติกรรมหลอกลวงผู้อื่นหรือพฤติกรรมชิงรักหักสวาท ฉะนั้นผู้เขียนจะสร้างบุคลิกภาพของตัวละครให้เด่นชัดและให้แสดงพฤติกรรมที่ควรที่เหมาะแก่ค่านิยมของสังคมปัจจุบัน แต่น่าจะเป็นทัศนคติร่วมของสังคม คือไม่เป็นบุคลิกภาพในอุดมคติเกินไป เช่น นอบน้อม เสียสละ รักชาติ เป็นนักสู้ มีอุดมการณ์ที่แน่วแน่ ฯลฯ

ด้วยเหตุที่พฤติกรรมของตัวละครมักเกิดจากแรงขับภายในของตัวเอง แก่นเรื่องแสดงพฤติกรรมของตัวละครส่วนใหญ่จึงมักจะคลี่คลายมาจากแก่นเรื่องที่แสดงอารมณ์และความรู้สึกของตัวละคร แบ่งเป็น 2 กรณี คือ 1) พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากทรรศนะต่อค่านิยมบางประการ เช่น ทรรศนะต่อคุณธรรมในเรื่องความกตัญญูรู้คุณ ก่อให้เกิดพฤติกรรมของตัวละครที่แสดงกตเวทีทดแทนบุญคุณ เป็นต้น 2) พฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้สึกนึกคิดและอารมณ์ เช่น อารมณ์หึงหวงอย่างรุนแรง นำไปสู่อาชญากรรมร้ายแรง ความเหงา ความว้าเหว่ ทำให้ตัวละครแสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมาให้ผู้อื่นรับรู้ความรู้สึกภายใน เป็นต้น

4) แก่นเรื่องแสดงภาพและเหตุการณ์ เป็นแก่นเรื่องที่ผู้เขียนมุ่งแสดงสภาพบางอย่างหรือเหตุการณ์บางช่วงของชีวิตตัวละคร เช่น สภาพความแห้งแล้งของชนบท สภาพความแออัดยัดเยียดในเมืองหลวง เป็นแนวคิดที่มุ่งแสดงให้เห็นสภาพชีวิตและสังคมส่วนใดส่วนหนึ่ง หรือในช่วงหนึ่งของชีวิตตัวละคร เช่น ชีวิตของชาวชนบทที่ยากไร้แต่ก็ยังถูกคนเอาเปรียบ หรือเทวดาฟ้าดิน ธรรมชาติยังไม่อำนวยให้ชีวิตมีความหวัง หรือโครงเรื่องที่แสดงให้เห็นชีวิตในโรงงาน ชีวิตชาวประมง ชีวิตของสังคมที่ห่างไกลความเจริญ เป็นต้น

4.1.3 ตัวละคร นับเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้เรื่องดำเนินไปสู่ตอนสำคัญ และเป็นผู้สร้างความความขัดแย้งในการดำเนินเรื่อง ตัวละคร คือผู้แสดงบทบาทในเรื่อง อาจเป็นผู้ประกอบพฤติกรรมหรือเป็นผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องก็ได้ (ดนยา วงศ์ธนะชัย. 2542: 157) หรืออาจเป็นผู้ที่มีบทบาทในท้องเรื่อง หรือผู้เดินผ่านเนื้อเรื่องและเหตุการณ์ต่างๆ (ธัญญา สังขพันธานนท์. 2539: 173) ส่วน เพอร์ไรน์ (Perrine. 1978: 1491) กล่าวว่า ความหมายของตัวละครในวรรณกรรมมีอยู่สองระดับ คือ ระดับแรก ตัวละครคือบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีบทบาทในเรื่อง ความหมายระดับที่สอง คือ คุณลักษณะของตัวละคร เช่น รูปร่างหน้าตา หรือคุณสมบัติพิเศษทางศีลธรรม

โดยสรุปแล้ว ตัวละครคือผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่อง หรือผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง ตัวละครไม่จำกัดอยู่เพียงมนุษย์ อาจเป็นอมนุษย์ ภูติผีปีศาจ เทวดา สัตว์ หรือสิ่งของไม่มีชีวิตที่ถูกสมมุติขึ้นให้เป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตก็ได้

ตัวละครอาจแยกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

4.1.3.1 แบ่งลักษณะตัวละครตามความสำคัญของเรื่อง ซึ่งแบ่งได้ 3 ชนิด คือ 1) ตัวละครสำคัญ (Central character หรือ Main character) เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อเรื่องนั้น อาจจะเป็นตัวพระเอก นางเอก หรือผู้ร้าย ตัวละครสำคัญอาจมีมากกว่าหนึ่งตัวก็ได้ 2) ตัวละครรอง (Minor character) เป็นตัวละครในเรื่องที่มีบทบาทน้อยกว่าตัวละครสำคัญ หรือมีบทบาททางหนึ่งทางใดแต่ทางเดียว หรือถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนบทบาทของตัวละครสำคัญเท่านั้น 3) ตัวละครขัดแย้ง (Antagonist) เป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อก่อให้เกิดปัญหา อุปสรรค ความขัดแย้ง ที่เป็นปมให้ตัวละครสำคัญต้องต่อสู้หรือคลี่คลายเอาชนะ ตัวละครขัดแย้งมีบทบาทและความสำคัญต่อเรื่องมาก หรือในบางเรื่องอาจมีบทบาทมากกว่าตัวละครสำคัญด้วยซ้ำ แต่ไม่นับเป็นตัวละครสำคัญ

4.1.3.2 แบ่งตามพฤติกรรมที่ปรากฏในเรื่องได้ 2 ชนิด คือ

4.1.3.2.1 ตัวละครแบบคงที่หรือเรียกว่าแบบน้อยลักษณะ (Static character หรือ Flat character) คือตัวละครที่มีบุคลิกลักษณะเป็นอย่างไรก็เป็นอย่างนั้นไปตลอดเรื่อง ไม่มีความเปลี่ยนแปลงหรือเปลี่ยนแปลงน้อยมาก เป็นตัวละครที่มีมิติเดียว มีลักษณะนิสัยหรือพฤติกรรมที่สรุปได้ไม่ยาก และจะคงลักษณะเช่นนี้ไปตลอดทั้งเรื่อง ตัวละครแบบนี้ผู้อ่านจะคาดเดาได้ว่าตัวละครจะคิดหรือกระทำอย่างไรต่อไป ข้อดีของตัวละครแบบนี้ คือ ผู้เขียนสามารถสร้างลักษณะนิสัยของตัวละครได้ตามที่ต้องการ ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านจดจำลักษณะของตัวละครได้ง่าย ส่วนข้อเสียของตัวละครแบบนี้คือผู้อ่านอาจรู้สึกว่าไม่สมจริง ตัวละครมีชีวิตไม่เหมือนกับคนจริงๆ ฟอสเตอร์ (E.M. Forster) เป็นผู้เรียกตัวละครประเภทนี้ว่าประเภทแบน หรือ Flat เนื่องจากผู้อ่านจะเห็นตัวละครเหล่านี้เพียง 2 ด้านเท่านั้น คือ ด้านกว้างกับด้านยาว ยังขาดอยู่แต่ด้านความลึก ผู้อ่านจะเห็นว่าเหตุการณ์ต่างๆ ได้เกิดขึ้นกับตัวละครตัวนี้อย่างไร แต่จะไม่เห็นว่าเกิดอะไรขึ้นในตัวละครตัวนี้ Flat character จะเป็นตัวละครที่มีความเปลี่ยนแปลงน้อยมากหรือไม่เปลี่ยนแปลงเลยตลอดทั้งเรื่อง

ตัวละครประเภทนี้ดูเผินๆ เหมือนไม่มีมิติ ขาดความเป็นมนุษย์ แต่ในการเขียนเรื่องสั้นการสร้างตัวละครให้มีลักษณะเช่นนี้มีประโยชน์มาก เพื่อใช้ในการเปรียบเทียบกับเหตุการณ์ สิ่งแวดล้อม หรือตัวละครอื่นที่เปลี่ยนแปลงไป หรือใช้เป็นตัวแทนทางความคิดหรือแสดงคุณลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งโดยเฉพาะ

4.1.3.2.2 ตัวละครแบบซับซ้อนหรือหลายลักษณะ (Round character) เป็นตัวละครที่มีลักษณะคล้ายกับบุคคลในชีวิตจริงมากกว่าตัวละครประเภทแรก ซึ่งอาจมีทั้งความดีและความไม่ดีอยู่ในตัว มีความซับซ้อนทางด้านอารมณ์ การเปลี่ยนแปลงทางความคิดและพฤติกรรม อันเกิดจากปมปัญหาหรืออุปสรรคขัดแย้งตามที่ผู้เขียนได้วางโครงเรื่องเอาไว้ มีการพัฒนาหรือเปลี่ยนแปลงนิสัยไปตามเหตุการณ์

ข้อดีของตัวละครแบบกลม คือ ตัวละครจะมีลักษณะคล้ายชีวิตคนจริงๆ คือ สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปในทางใดทางหนึ่งได้ ทำให้ผู้อ่านรู้สึกว่ามีความสมจริง แต่ในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละคร ผู้เขียนจะต้องหาเหตุผลมารองรับให้ดูสมเหตุสมผลด้วยเช่นกัน มิเช่นนั้นจะทำให้เรื่องขาดน้ำหนักและความน่าเชื่อถือไปทันที

4.1.4 **บทสนทนา** คือ ถ้อยคำการพูดคุยกันระหว่างตัวละครในเรื่องตั้งแต่ 2 ตัวขึ้นไป หรือมากกว่านั้น โดยปกติแล้วบทสนทนาในเรื่องสั้นจะเขียนอยู่ในเครื่องหมายอัญประกาศ (“ ”) และ

มักจะแยกคำพูดโต้ตอบกันของตัวละครไว้คนละบรรทัด แต่ก็มีบางกรณีที่นักเขียนใช้บทสนทนาโต้ตอบต่อเนื่อง กันโดยใช้เครื่องหมายอัญประกาศ แต่ไม่ขึ้นย่อหน้าใหม่ ซึ่งถือเป็นจุดประสงค์เฉพาะของนักเขียนที่ต้องการจะสื่ออะไรบางอย่างผ่านทางวิธีการนี้

ในเรื่องสั้นบางเรื่องอาจใช้วิธีเขียนแบบกระแสสำนึก (Stream of consciousness) โดยให้ตัวละครบรรยายความรู้สึกภายในออกมา ซึ่งเรื่องสั้นลักษณะเช่นนี้มักพบว่าไม่นิยมใช้อัญประกาศในบทสนทนา บทสนทนามีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่องอยู่หลายประการ ดังที่ กุหลาบ มัลลิกะมาส (2528: 89) ได้กล่าวถึงประโยชน์ของการใช้บทสนทนาไว้ 5 ประการ คือ 1) ช่วยดำเนินเรื่องแทนการบรรยายของผู้เขียน 2) ช่วยให้ผู้อ่านรู้จักตัวละครทั้งรูปร่างลักษณะ บุคลิก นิสัยใจคอ โดยผู้เขียนไม่ต้องบรรยายตรงๆ 3) ช่วยลดความรู้สึกซ้ำซาก คือมีการเปลี่ยนบทสนทนาสลับกับการบรรยายหรือพรรณนา 4) ช่วยสร้างความสมจริง คำพูดที่มีลักษณะเหมือนคำพูดที่คนทั่วไปใช้กันในชีวิตประจำวัน จะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกใกล้ชิดกับตัวละคร ใกล้ชิดกับความเป็นจริงมากกว่าการบรรยายของผู้เขียน 5) ช่วยให้เรื่องน่าอ่าน น่าสนใจและมีชีวิตชีวา โดยเฉพาะบทสนทนาที่ผู้เขียนบรรจงสร้างขึ้นอย่างคมคาย มีอารมณ์ขันหรือเหมาะสมสอดคล้องกับบทบาทและอารมณ์ของตัวละครในตอนนั้นๆ

4.1.5 มุมมอง มุมมองหรืออาจเรียกว่ากลวิธีการเล่าเรื่องก็ได้ หมายความว่าเรื่องที่สร้างขึ้นนั้นจะกำหนดให้ใครเล่าเรื่องหรือเล่าผ่านสายตาของใครนั่นเอง ซึ่งในการเขียนบันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้นนั้น ผู้เขียนสามารถใช้กลวิธีในการเล่าเรื่องผ่านมุมมอง (Point of view) ได้หลายวิธี ดังที่ สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร (2550: 123-125) กล่าวว่าโดยทั่วไปแล้วมี 4 กลวิธีที่นิยมใช้กัน สรุปได้ดังนี้

4.1.5.1 ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่า (First person point of view) อาจจะเป็นตัวเอกหรือตัวประกอบก็ได้ เรื่องสั้นที่ใช้กลวิธีนี้ตัวละครที่เป็นผู้เล่าเรื่องจะใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง เช่น ฉัน ผม ข้าพเจ้า ข้า กู เพื่อเล่าสิ่งที่ตนประสบตั้งแต่ต้นจนจบ

4.1.5.2 ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่อง (Third person point of view) กลวิธีนี้แบ่งย่อยได้อีก 2 แบบ คือ 1) ผู้เขียนเล่าอย่างผู้รู้แจ้ง คือ รู้และสามารถบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทุกตัว รู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น รู้แม้กระทั่งความลับบางอย่างที่ตัวละครบางตัวหรือทุกตัวในเรื่องไม่รู้ 2) ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครเพียงตัวเดียว เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเรื่องคือเหตุการณ์ที่ตัวละครตัวนั้นประสบรับรู้ ผู้อ่านจะได้ทราบเรื่องราวจากสายตาของตัวละครตัวนี้ ไม่ทราบสิ่งที่ตัวละครตัวนี้ไม่รู้ และไม่ทราบความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่น

4.1.5.3 เล่าเรื่องโดยกระแสจิตประหวัด (Stream of consciousness) เป็นวิธีการเล่าเรื่องแบบบันทึกความคิดคำนึงของตัวละคร ความคิดของตัวละครดำเนินไปอย่างไร ผู้เขียนก็จะเขียนไปอย่างนั้น บางครั้งอาจจะสับสนไม่มีการเรียงลำดับหรือจัดระเบียบความคิด ซึ่งก็เป็นไปตามธรรมชาติความรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ การเล่าเรื่องแบบนี้มักใช้กับเรื่องสั้นที่แก่นเรื่องแสดงอารมณ์

4.1.5.4 เล่าเรื่องโดยกลวิธีผสม (Mixed point of view) นับเป็นวิธีการเล่าเรื่องโดยผสมผสานกลวิธีที่กล่าวมาตั้งแต่ 2 วิธีขึ้นไป ซึ่งมักจะใช้กับเรื่องสั้นที่ดำเนินเรื่องตามสถานที่ที่เกิดเหตุซึ่งแต่ละเรื่องแต่ละเหตุการณ์ที่เปลี่ยนไป อาจใช้มุมมองในการเล่าที่แตกต่างกัน เช่น เหตุการณ์หนึ่งใช้การเล่าผ่านมุมมองบุรุษที่หนึ่ง เหตุการณ์ต่อมาใช้มุมมองบุรุษที่สาม เป็นต้น

4.1.6 ฉาก ฉาก หมายถึง เวลาและสถานที่ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ตัวละครแสดงบทบาทอยู่ ฉากในเรื่องสั้นมักจะปรากฏควบคู่กับบรรยากาศ ซึ่งจะบ่งบอกถึงอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นในฉากนั้น ลักษณะของฉากโดยทั่วไปแล้ว สามารถแบ่งออกได้ 5 ประเภท คือ

4.1.6.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ ได้แก่ สภาพธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร เช่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ทุ่งโล่ง ป่าเปลี่ยว เป็นต้น ฉากประเภทนี้เป็นฉากที่สำคัญที่สุดในการเขียนเรื่องสั้น เป็นทั้งสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในตัวละคร มีพลังและมีผลต่อการกระทำและชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละคร ฉากที่เป็นธรรมชาตินอกจากจะรายงานความเป็นจริงของสถานที่แล้ว ในการเขียนเรื่องสั้นฉากประเภทนี้ยังถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการอุปมาอุปไมย หรือใช้เป็นสัญลักษณ์เปรียบเทียบ เช่น ทะเลที่เวิ้งว้างแทนความเปลี่ยวเหงา ภูเขาที่สูงชันแทนอุปสรรคที่ตัวละครต้องฟันฝ่า หรือฉากที่สงบสวยงามบ่งบอกว่าตัวละครได้ผ่านพ้นอุปสรรคมาแล้ว หรือในทางกลับกันฉากของธรรมชาติอันน่าสะพรึงกลัวก็อาจบอกได้ว่าตัวละครกำลังตกอยู่ในภาวะวิกฤตของชีวิต

จุดประสงค์อีกอย่างหนึ่งของการสร้างฉากธรรมชาติในเรื่องสั้น ก็เพื่อเป็นการบ่งบอกว่ามนุษย์อยู่ภายใต้การควบคุมของธรรมชาติ ซึ่งเป็นพลังอำนาจยิ่งใหญ่ที่มนุษย์ยากจะเอาชนะได้ การตัดสินใจแก้ปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางหนึ่งทางใดก็อาจมีส่วนมาจากการกระทำธรรมชาติ

4.1.6.2 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัตถุเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาและแวดล้อมตัวละครในเรื่อง ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์มักจะสะท้อนให้เห็นตัวตนของผู้สร้างหรือผู้เป็นเจ้าของด้วยเสมอ เช่น บ้านหลังใหญ่ รถยนต์ราคาแพง บ่งบอกว่าเจ้าของเป็นคนมีฐานะ บ้านที่เก่าซอมซ่อ ข้าวของเครื่องใช้ที่ผุพัง ก็จะบ่งบอกว่าตัวละครในเรื่องอยู่ในสถานะยากจน เป็นต้น ฉากที่เป็น

สิ่งประดิษฐ์ยังชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงอำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับค่านิยมในการใช้วัตถุสิ่งของ รวมทั้งสามารถใช้เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นตัวแทนของตัวละคร เช่น ไม้เท้าเป็นตัวแทนของความชรา ตุ๊กตาเป็นตัวแทนของเด็ก เคียวแทนชาวนา หรือผ้าเช็ดหน้าลายปักดอกไม้แทนความเป็นหญิงสาว เป็นต้น

4.1.6.3 ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย ช่วงเวลาหรือยุคสมัยของการเกิดเหตุการณ์เป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเรื่องสั้น เพราะช่วงเวลาจะช่วยในการดำเนินเรื่อง ตลอดจนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครในสถานการณ์ต่างๆ รวมทั้งส่งผลกระทบและเชื่อมโยงเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์

4.1.6.4 ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร หมายถึง สภาพแบบแผนหรือกิจวัตรในการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง รวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม ฉากประเภทนี้จะช่วยเน้นย้ำสภาพเหตุการณ์และสถานะของตัวละครให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ฉากชีวิตในชนบทเมื่อจะเขียนเรื่องสั้นเกี่ยวกับชาวนา ฉากชีวิตในโรงงาน โรงเรียน วัด หรือแม้แต่ซ่องโสเภณี เมื่อจะเขียนเรื่องราวของตัวละครที่ใช้ชีวิตผูกพันอยู่กับสถานที่นั้น ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร จึงไม่เป็นเพียงฉากที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับสถานะของตัวละคร แต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง

4.1.6.5 ฉากที่เป็นสภาพแวดล้อมเชิงนามธรรม เช่น ความเชื่อมั่น ค่านิยม ศาสนา จารีต ประเพณี ศีลธรรม กฎเกณฑ์ทางสังคม หรือกฎหมายบ้านเมือง เป็นต้น ฉากประเภทนี้จะสะท้อนอารมณ์และความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมหรือเกิดปฏิกิริยาต่างๆ เช่น ขบถต่อจารีตประเพณีที่ล้าหลัง การตกเป็นทาสของค่านิยมลักษณะต่างๆ การต่อสู้กับกฎเกณฑ์หรือกฎหมายที่ไม่เป็นธรรม

4.2 คุณค่าของเรื่องสั้น

โดยทั่วไปเรื่องสั้นมักมีรูปแบบกะทัดรัด มีตัวละครน้อย ความเปลี่ยนแปลงของตัวละครในเรื่องมีน้อยและโครงเรื่องไม่ซับซ้อน แต่เรื่องสั้นก็สามารถนำผู้อ่านไปสู่โลกแห่งจินตนาการได้ด้วยศิลปะการประพันธ์ที่น่าสนใจและภาษาที่สร้างจินตภาพ นอกจากนี้เรื่องสั้นยังช่วยกระตุ้นพลังทางปัญญาให้แก่ผู้อ่านได้เช่นกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.2.1 **คุณค่าทางอารมณ์** คือ การสร้างความสะเทือนใจ สะเทือนอารมณ์ ความอ่อนไหวและความบันเทิงแก่ผู้อ่าน ผ่านกลวิธีทางวรรณศิลป์นั่นคือใช้ความงามของภาษาเพื่อสร้างจินตภาพ

ให้แก่ผู้อ่าน เป็นแรงบันดาลใจที่เกิดขึ้นจากนักเขียนแล้วถ่ายโยงมายังผู้อ่าน ผู้อ่านจะตีความวรรณกรรมออกมาซึ่งอาจจะเหมือนหรือคล้ายกับที่นักเขียนต้องการก็ได้ เช่น อารมณ์โศก อารมณ์รัก อารมณ์โกรธ เคียดแค้น เป็นต้น โดยจะเป็นเครื่องขัดเกลาอัธยาศัยและกล่อมเกลาอารมณ์ให้คลายความกังวลและความหมกมุ่น ช่วยจรรโลงจิตใจ ทำให้หายจากความมีจิตใจที่คับแคบรู้ค่าความงามของธรรมชาติ ความมีระเบียบเรียบร้อย ความดี ความงาม และความจริงหรือสัจธรรมที่แฝงอยู่กับความรื่นเริงบันเทิงใจ

4.2.2 **คุณค่าทางปัญญา** คือ การสร้างพลังทางปัญญา โดยการให้ความรู้ ความคิดที่ลึกซึ้งคมคายแก่ผู้อ่าน การอ่านวรรณกรรมแทบทุกเรื่องผู้อ่านจะได้รับความคิด ความรู้เพิ่มขึ้นจากการอ่าน มีผลให้สติปัญญาแตกฉานทั้งทางด้านวิทยาการ ความรู้รอบตัว ความรู้เท่าทันคน ความเห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับตัวละครในเรื่องให้ข้อคิดต่อผู้อ่านขยายทัศนคติให้กว้างขึ้น ดังคำกล่าวของ เจตนา นาควัชระ (2529: 88) กล่าวว่า หน้าที่ทางสังคมของวรรณกรรมอาจจะมิใช่การแก้ปัญหาทางสังคมในเชิงปฏิบัติหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมมนุษย์ในระยะสั้น แต่เป็นหน้าที่ของการให้แสงสว่างทางปัญญา

4.2.3 **คุณค่าทางศีลธรรม** คือ การให้แง่คิด คติ ค่านิยมหรือบรรทัดฐานทางศีลธรรมของสังคม วรรณกรรมเรื่องหนึ่งๆ อาจจะมีคติหรือแง่คิดอย่างหนึ่งแทรกไว้ โดยอาจเป็นเนื้อเรื่องหรือเป็นคติคำสอนระหว่างบรรทัด ซึ่งวรรณกรรมแต่ละเรื่องให้แง่คิดไม่เหมือนกัน ผู้อ่านที่อ่านอย่างผิวเผินอาจจะตำหนิตัวละครในเรื่องว่ากระทำผิดศีลธรรม แต่ถ้าพิจารณาและติดตามต่อไปผู้อ่านก็จะพบว่าผู้ที่ไม่อยู่ในศีลธรรมก็จะต้องประสบความทุกข์ยาก ความล้มเหลวและได้รับความเกลียดชังจากสังคม

4.2.4 **คุณค่าทางวัฒนธรรม** คือ คุณค่าทางวัฒนธรรมที่เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละสังคม วรรณกรรมทำหน้าที่ผู้สืบต่อวัฒนธรรมของชาติจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง เป็นสายใยเชื่อมโยงความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนในชาติ ในวรรณกรรมมักจะบ่งบอกคติของคนในชาติไว้ อย่างไรก็ตามคุณค่าทางวัฒนธรรมนี้เป็นเรื่องเฉพาะของแต่ละสังคม ถ้าสามารถสร้างให้เกิดความรู้สึกที่เป็นสากล (International mind) คือ มีอุดมคติเป็นกลางสามารถเป็นที่ยึดถือของทุกสังคม ก็นับเป็นคุณค่าทางวัฒนธรรมที่ถือเป็นความสามารถอย่างยิ่ง และที่สาคัญวัฒนธรรมอยู่ได้ส่วนหนึ่งก็เพราะมีวรรณกรรมบันทึกไว้เป็นหลักฐาน กล่าวอีกนัยหนึ่งจะโดยรู้สึกตนหรือไม่ก็ตาม นักเขียนย่อมจะแต่งเรื่องที่กล่าวถึงวัฒนธรรมของตน (และอาจจะของผู้อื่นด้วย) และในบางครั้งเมื่อแปลหรือเรียบเรียงหรือ

เอาเค้าเดิมมาจากวรรณกรรมต่างประเทศ ก็จะกล่าวถึงวัฒนธรรมของต่างประเทศเท่าที่ตนรู้และเข้าใจ ผู้อ่านก็จะเกิดความรื่นรมย์และชื่นชมหรือแปลกประหลาดไปกับวัฒนธรรมนั้นๆ

4.2.5 **คุณค่าทางประวัติศาสตร์** คือ วรรณกรรมเป็นเสมือนกระจกเงาสะท้อนภาพในอดีตของแต่ละสังคมหรือแต่ละชนชาติ วรรณกรรมหลายเรื่องมีการนำเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นฉากในการดำเนินเรื่อง อย่างไรก็ตามวรรณกรรมดังกล่าวมิใช้เอกสารวิชาการสำหรับอ้างอิงทางประวัติศาสตร์ ตรงข้ามประวัติศาสตร์ต่างหากที่เป็นเอกสารอ้างอิงของวรรณกรรม ดังนั้น การใช้วรรณกรรมเป็นเอกสารอ้างอิงทางประวัติประวัติศาสตร์จึงอาจคลาดเคลื่อนได้

4.2.6 **คุณค่าทางจินตนาการ** คือ การสร้างความรู้สึกนึกคิดที่ลึกซึ้ง จินตนาการต่างกับอารมณ์เพราะอารมณ์คือความรู้สึก ส่วนจินตนาการคือความคิดเป็นการลับสมองทำให้เกิดความคิดริเริ่ม จินตนาการจะทำให้ผู้อ่านเป็นผู้มองเห็นการณ์ไกลจะทำสิ่งใดก็ทำด้วยความรอบคอบ โอกาสจะผิดพลาดมีน้อย นอกจากนั้นจินตนาการเป็นความคิดฝันไปไกลจากสภาพที่เป็นอยู่ในขณะนั้น อาจจะเป็นความคิดถึงสิ่งที่ล่วงเลยมานานแล้วในอดีตหรือสิ่งที่ยังไม่เคยเกิดขึ้นเลย โดยหวังว่าอาจจะเกิดขึ้นในอนาคตก็ได้

4.2.7 **คุณค่าทางทักษะเชิงวิจารณ์** คือ การอ่านมากเป็นการเพิ่มพูนความรู้ความคิดและประสบการณ์ให้แก่ชีวิต คนที่มีความรู้แคบประสบการณ์ในชีวิตน้อยอาจมีความคิดตื้นเขิน ส่วนคนที่มีความรู้มากแต่ไม่รู้จักวิเคราะห์วิจารณ์นั้นอาจจะหลงผิดทำผิดได้ วรรณกรรมเป็นสิ่งยั่วยุให้ผู้อ่านใช้ความคิดนึกตรึกตรองตัดสินสิ่งใดดีหรือไม่ดี เมื่อผู้อ่านเริ่มคิดวิจารณ์แล้วจะเป็นการฝึกฝนการใช้วิจารณญาณที่ก่อให้เกิดทักษะหรือความชำนาญในเชิงวิจารณ์ วิจารณญาณเป็นสิ่งจำเป็นมากสำหรับการดำรงชีวิตในโลกปัจจุบัน อย่างน้อยผู้อ่านเมื่ออ่านหนังสือแล้ว อาจจะพูดถึงตัวละคร ชีวิต พฤติกรรม เหตุการณ์ของเรื่องนั้นๆ ตามความคิดเห็นของตนเอง

4.2.8 **คุณค่าด้านการใช้ภาษา** คือ การเขียนเป็นการถ่ายทอดความคิดด้วยการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อรสชาติทางภาษา เพื่อจูงใจ เพื่อสร้างความประทับใจ ทำให้ผู้อ่านสามารถสังเกตจดจำนำไปใช้ก่อให้เกิดการใช้ภาษาที่ดีเพราะการเห็นแบบอย่างทั้งที่ดีและบกพร่องทั้งการใช้คำ การใช้ประโยค และการใช้โวหาร เป็นต้น

4.2.9 **คุณค่าที่สร้างแรงบันดาลใจให้เกิดวรรณกรรมและศิลปกรรมอื่นๆ** คือ วรรณกรรมที่ผู้เขียนเผยแพร่ออกไปอาจสร้างความประทับใจและกลายเป็นแรงบันดาลใจให้เกิดผลงาน

อื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น ภาพวาดของจักรพันธุ์ โปษยกฤต ส่วนมากจะได้แรงบันดาลใจจากวรรณคดีไทยเรื่องขุนช้างขุนแผน หรือเพลงรักเพียงใจ ของชอุ่ม ปัญจพรรค์ ได้รับแรงบันดาลใจจากบทกวีของศรีปราชญ์ เป็นต้น

การศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับกลวิธีการประพันธ์และคุณค่าในเรื่องสั้นที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสามารถใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองผ่านองค์ประกอบของเรื่องสั้น อีกทั้งยังเป็นแนวทางในการวิเคราะห์คุณค่าของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

5. แนวคิดเรื่องวาทกรรม

5.1 วาทกรรมกับการประกอบสร้างความหมาย

วาทกรรมเป็นแนวคิดที่มีการพัฒนาขึ้นโดยกลุ่มนักคิดในสำนักหลังโครงสร้างนิยม (Post-structuralism) ที่มองว่ามนุษย์ไม่ได้ถูกกำหนดและควบคุมจากโครงสร้างที่มองไม่เห็น แต่ถูกนิยามและใส่อัตลักษณ์ด้วยชุดของภาษาที่เรียกว่า “วาทกรรม” (โสภา สถาพรชัยวัฒน์. 2550: 24)

เดิมทีคำว่า วาทกรรม (Discourse) มีความหมายและถูกใช้ในทางภาษาศาสตร์ในเชิงของการมีบทสนทนา การมีข้อโต้แย้ง หรือเป็นรูปแบบการนำเสนออย่างเป็นทางการของปาฐกถา การเขียนการบรรยายทางวิชาการ หรือการนำเสนอวิทยานิพนธ์ รวมทั้งความสามารถในการให้เหตุผลหรือลักษณะของการใช้เหตุผล แต่เมื่อนำมาใช้ในทางสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะแนวคิดเกี่ยวกับเรื่องอำนาจ ความรู้ และความจริง ซึ่งเป็นอิทธิพลทางความคิดของ มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) นักคิดชาวฝรั่งเศส ที่เสนอแนวคิดเกี่ยวกับวาทกรรมที่เป็นชุดของภาษาหรือความหมายแฝงที่เกิดจากการใช้ภาษา วาทกรรมจึงเป็นปฏิบัติการของการใช้ภาษาและอุดมการณ์ โดยเฉพาะภาษาพูดและภาษาเขียนในบริบทแวดล้อมทางสังคมวัฒนธรรมหนึ่งๆ เพื่อการตอบโต้กันของมนุษย์ในระบบสังคม (ปิยรัตน์ ปั้นลี้. 2545: 26)

ฟูโกต์ ได้ให้ความหมาย วาทกรรม หมายถึง ระบบและกระบวนการในการสร้าง/การผลิต (Constitute) อัตลักษณ์ (Identity) และความหมาย (Significance) ให้กับสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมที่ห่อหุ้มตัวเราอยู่ ไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความจริง อำนาจ หรือตัวตนของเราเอง นอกจากนี้วาทกรรมยังทำหน้าที่ตรึงสิ่งที่สร้างขึ้นให้ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคมในวงกว้าง (Valorize) แล้วจึงสถาปนาตัวเองขึ้นเป็นวาทกรรมหลัก (Dominant discourse) (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. 2554: 19-20) ขณะ

เดียวกันวาทกรรมก็ทำหน้าที่เก็บกดและปิดกั้นมิให้เอกลักษณ์/อัตลักษณ์และความหมายของบางอย่างเกิดขึ้น หรือไม่ก็ทำให้เอกลักษณ์/อัตลักษณ์และความหมายบางสิ่งบางอย่างที่ดำรงอยู่แล้วในสังคมเลือนหายไปได้พร้อมๆ กันด้วย (ธิดารัตน์ อเนกะเวียง. 2548: 11)

ดังนั้น วาทกรรมในความหมายนี้จึงเป็นระบบและกระบวนการสร้างความหมายหรืออัตลักษณ์ให้กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งบนพื้นฐานของความสัมพันธ์เชิงอำนาจของฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งก็คือผู้ให้ความหมายและผู้ถูกให้ความหมายนั่นเอง โดยกระบวนการสร้างความหมายดังกล่าวกระทำผ่านภาษาและการสื่อสารด้วยยุทธวิธีต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสื่อสารภาษาหรือภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรม (Discursive practices) เช่น การพูด การเขียน จารีตปฏิบัติ รวมทั้งสถาบันทางสังคมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง (ถนอมนวล หิรัญเทพ. 2551: 34)

ฟูโกต์เชื่อว่าไม่มีอะไรที่เป็นความรู้ ความจริง เพราะความรู้ทุกอย่างต่างมีความสัมพันธ์กับอำนาจทั้งสิ้น ความจริงหรือความรู้จึงมีเบื้องหลังที่คอยสั่งการ ดังนั้น จึงไม่มีความจริงหรือความรู้ใดที่แท้ เพราะล้วนถูกสร้างขึ้นมาทั้งสิ้น เมื่อความจริงถูกกำหนดด้วยอำนาจ จึงทำให้ความรู้บางอย่างที่ด้อยอำนาจกว่าถูกเก็บกด ปิดกั้น เจ้าของอำนาจจะอ้างความเหมือนกัน ความปกติ ความผสมกลมกลืน ความต่อเนื่อง รวมทั้งบทบาทหน้าที่ต่างๆ ที่พลเมืองพึงปฏิบัติตามระบบที่เจ้าของอำนาจสร้างขึ้น ดังนั้น ความรู้หรือความจริงจึงเป็นเพียงความรู้หรือความจริงของผู้มีอำนาจในที่นั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า อำนาจคือผู้สร้างความปกติ (อภิวิชญ์ ไพศาลทรัพย์. 2552: 11-12)

ความรู้ ความจริง หรือบางครั้งอาจเรียกว่าอุดมการณ์ จะถูกผู้มีอำนาจสั่งสมด้วยการอ่าน รับฟัง รับชม นั่นคือผ่านกระบวนการสื่อสารนั่นเอง การรับสารเหล่านั้นจึงเป็นการรับวาทกรรมที่ถูกสร้างขึ้นจากผู้มีอำนาจที่ผลิตสารโดยวางอยู่บนผลประโยชน์ของตน การใช้ภาษาเป็นเพียงแค่การผลิตบนพื้นฐานของผู้มีอำนาจเท่านั้น ผู้มีอำนาจจะพยายามสร้างและชักจูงให้ผู้อื่นเข้ามาเป็นพวกเดียวกับตนและให้ผู้อื่นเข้าใจเรื่องราวของตนเป็นอย่างดีจนเกิดความรู้สึกแบ่งแยกพวกเราจากพวกเขา (สุกัญญา สุดบรรทัด. 2550: 153-155) และเมื่อผู้มีอำนาจสร้างวาทกรรมขึ้นแล้ว หน้าที่ของวาทกรรมจะสามารถวางกฎเกณฑ์ วิธีการ ในเรื่องของหัวข้อ เรื่องราว และการปฏิบัติต่อสิ่งที่ผู้มีอำนาจต้องการว่าสิ่งใดทำได้ สิ่งใดทำไม่ได้ (กาญจนา แก้วเทพ. 2548: 355)

อย่างไรก็ตาม การดำรงอยู่ของวาทกรรมต่างๆ ในสังคม อาจมีวาทกรรมที่ครองความเป็นเจ้า (Hegemony) ที่ครอบงำชีวิตและการกระทำของผู้คนส่วนใหญ่อยู่ แต่มิได้หมายความว่ามีวาทกรรมอยู่

ประเภทเดียว เพราะแท้ที่จริงแล้วการดำรงอยู่ของวาทกรรมนั้นมีทั้งวาทกรรมกระแสหลัก (Dominant discourse) และวาทกรรมกระแสรอง (Counter-discourse) ซึ่งบางครั้งในวาทกรรมเรื่องเดียวกันอาจมีสาระที่แตกต่างกัน ย่อมก่อให้เกิดความขัดแย้งแย่งชิงพื้นที่หรือความพยายามครอบครองปริมณฑลในสังคมให้ได้เหนือคู่ขัดแย้งของตน การใช้อำนาจจึงแฝงอยู่ในความแตกต่างนั่นเอง และปรากฏตัวออกมาเสมอๆ ตลอดเวลาที่มีการครอบงำปริมณฑลได้เหนือกว่าคู่ขัดแย้ง เพราะย่อมต้องใช้อำนาจกดปราบวาทกรรมอื่น (ธงชัย วินิจจะกูล. 2534: 52) แต่ภาวะครอบงำนี้ก็มิใช่ภาวะที่มีเสถียรภาพ อาจมีการต่อสู้ช่วงชิงเพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุดของวาทกรรมต่างๆ ซึ่งจะนำไปสู่ความเปลี่ยนแปลงของความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคม

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2544: 15-16) ได้สรุปแนวคิดหลักของการศึกษาวาทกรรมไว้ ดังนี้

1) การทำความเข้าใจวาทกรรมต้องผ่านความเข้าใจในระบบที่สิ่งต่างๆ ถูกให้ความหมายและถูกสร้างอัตลักษณ์จนสถาปนาให้กลายเป็นความจริงของสังคม

2) วาทกรรมที่ดำรงอยู่และเป็นที่ยอมรับของสังคม รวมทั้งทำหน้าที่กำหนดสังคมด้วยนั้นเรียกว่า “วาทกรรมหลัก” (Dominant discourse) หรือเรียกว่า “วาทกรรมที่ครอบงำทางอุดมการณ์” (Hegemony discourse)

3) วาทกรรมหลักยังทำหน้าที่กำกับความจริงที่เรียกว่าวาทกรรมที่เกี่ยวกับความจริง (Discourse of truth) เพราะสิ่งที่เรียกว่าความจริงนั้น ไม่ใช่ข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ แต่เป็นกฎเกณฑ์ชุดหนึ่งที่กำกับว่าอะไรจริง/ไม่จริง มีผลต่อความเข้าใจและการตัดสินคุณค่า

4) วาทกรรมเป็นการผสมผสานของตัวบท (Intertextuality) จึงมีความสัมพันธ์กับวาทกรรมชุดต่างๆ อยู่เสมอ และจะเข้าใจเมื่อพิจารณาควบคู่กับประเด็นต่างๆ เหล่านั้น เช่น ในเรื่องอัตลักษณ์ก็จะเป็นเรื่องของชนชั้น (Class) เชื้อชาติ (Race) และเพศสภาพ (Gender)

5) วาทกรรมมีความสัมพันธ์กับประเด็นเรื่องอำนาจและอุดมการณ์ (Power and ideology) ปฏิสัมพันธ์ทั้งหลายล้วนแต่ได้รับอิทธิพลจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจและอุดมการณ์ในบริบทเฉพาะ โดยเหตุผลที่ว่าวาทกรรมสถาปนาสิ่งต่างๆ ภายใต้กฎเกณฑ์ชัดเจนชุดหนึ่ง กฎเกณฑ์นี้จะเป็นตัวกำหนดการดำรงอยู่ การเปลี่ยนแปลง หรือการเลือนหายของสิ่งต่างๆ ควบคู่ไปกับสิ่งที่คนสร้างขึ้น ดังนั้น วาทกรรมจึงถูกสร้างขึ้นมาจากความแตกต่างระหว่างสิ่งที่ถูกพูดถึงได้อย่างถูกต้องในช่วงเวลาหนึ่ง ภายใต้กฎเกณฑ์และตรรกะชุดหนึ่ง

5.2 การวิเคราะห์วาทกรรม

วิธีการสำคัญที่นักคิดในยุคหลังสมัยใหม่ใช้เพื่อทำความเข้าใจวาทกรรม คือ การวิเคราะห์วาทกรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทำความเข้าใจอุดมการณ์ที่แอบแฝงอยู่หลังถ้อยคำ ดังที่ ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2554: 27-28) ได้กล่าวว่าการวิเคราะห์วาทกรรม (Discourse analysis) เป็นวิธีการที่พยายามศึกษาและสืบค้นถึงกระบวนการ ขั้นตอน ลำดับเหตุการณ์ และรายละเอียดปลีกย่อยต่างๆ ในการสร้างเอกลักษณ์และความหมายให้กับสรรพสิ่งที่ห่อหุ้มเราอยู่ในสังคมในรูปของวาทกรรมและภาคปฏิบัติการของวาทกรรมว่าด้วยเรื่องนั้นๆ ว่ามีความเป็นมาอย่างไร มีการต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำในการกำหนดกฎเกณฑ์ว่าด้วยเรื่องนั้นๆ อย่างไรบ้าง มีความเกี่ยวข้องกับบุคคล สถาบัน สถานที่ เหตุการณ์อะไรบ้าง และผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการสร้าง รวมถึงการเก็บกด และปิดกั้นสิ่งเหล่านี้ของวาทกรรมมีอย่างไร กล่าวอีกนัยหนึ่ง หัวใจของการวิเคราะห์วาทกรรมอยู่ที่การพิจารณาค้นหาว่าด้วยวิธีการหรือกระบวนการใดที่สิ่งต่างๆ ในสังคมถูกทำให้กลายเป็นวัตถุเพื่อการศึกษา หรือเพื่อการพูดถึงของวาทกรรมซึ่งก็คือการพิจารณาถึงภาคปฏิบัติการจริงของวาทกรรมนั่นเอง

ส่วน กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์ (2543: 16) เห็นว่าจุดมุ่งหมายของการวิเคราะห์วาทกรรมเพื่อพยายามทำความเข้าใจอุดมการณ์ที่แฝงอยู่หลังการใช้ถ้อยคำ โดยเชื่อว่าถ้อยคำไม่ได้เป็นเพียงรูปภาษาที่เรียงต่อกัน หากแต่แฝงด้วยเจตนา ความคิด และความเชื่อของผู้กล่าวถ้อยคำนั้นๆ นอกจากนี้ถ้อยคำยังสะท้อนความเชื่อของกลุ่มสังคม เนื่องจากผู้ใช้ภาษาไม่ได้ใช้ภาษาเพียงคนเดียวในโลก แต่ภาษาที่ใช้เป็นผลผลิตของการปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มสังคมที่ตนเป็นสมาชิก ถ้อยคำจึงมีลักษณะทั้งที่เป็นของบุคคลและกลุ่มสังคม จึงอาจกล่าวได้ว่าการวิเคราะห์วาทกรรมในวรรณกรรมเป็นการศึกษาการใช้คำหรือภาษาของผู้เขียนว่ามีความคิดหรืออุดมการณ์ใดของผู้เขียนและอาจหมายรวมถึงคนในสังคมที่นักเขียนเป็นสมาชิกอยู่

ดังนั้น การวิเคราะห์วาทกรรมจึงเป็นการศึกษาปรากฏการณ์การประกอบสร้างทางสังคมที่ประกอบด้วยความคิด (Ideas) การปฏิบัติการ (Practices) และขอบข่ายความรู้ต่างๆ ฟูโกต์กล่าวว่าวาทกรรมเป็นตัวประกอบสร้างปรากฏการณ์ทางสังคม วาทกรรมเป็นการปฏิบัติการซึ่งถูกทำให้เสมือนมีชีวิต มีการแสดงออกและพูดถึงโดยปัจเจกบุคคลมากกว่าที่จะมีลักษณะเป็นโครงสร้างหรือโครงสร้างที่มีขนาดใหญ่ (Structures or superstructures) วาทกรรมต่างๆ จะปฏิบัติการบนพื้นที่ที่เต็มไปด้วยความสัมพันธ์ที่ลื่นไหลและอยู่กันคนละฟากฝั่ง (Fluid and mobile relations) รวมทั้งความสัมพันธ์เชิง

ปฏิสังสรรค์ (Interrelation) ซึ่งจะผลิตและถ่ายทอดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงความรู้และอำนาจลักษณะต่างๆ

สำหรับฟูโกต์แล้วอำนาจและความรู้ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ได้จากตัวบทนั้นเป็นเสมือนภาพสะท้อนซึ่งกันและกัน ไม่มีความสัมพันธ์เชิงอำนาจใดที่เป็นอิสระจากความรู้สาขาใดสาขาหนึ่ง และไม่มีความรู้ใดที่จะสถาปนาขึ้นโดยอิสระแยกจากความสัมพันธ์เชิงอำนาจลักษณะใดลักษณะหนึ่ง กล่าวได้ว่าความรู้ไม่ได้พัฒนาขึ้นมาจากประเด็นหรือเนื้อหาสาระที่เป็นความรู้จริงๆ แต่เกิดจากความสัมพันธ์ กระบวนการและการต่อสู้ดิ้นรนเชิงอำนาจ ซึ่งทั้งขัดขวางและหนุนเสริมจุดสำคัญของแนวคิดเรื่องอำนาจของฟูโกต์ นั่นคืออำนาจไม่ใช่สาระสมบัติ (Property) แต่เป็นเรื่องของกลยุทธ์ (Strategy) ที่ปฏิบัติการในแทบทุกจุดของความสัมพันธ์แบบขั้วตรงข้ามที่ไร้ความเท่าเทียม ซึ่งแน่นอนว่าย่อมพบกับแรงเสียดทานต้านรับในหลากหลายจุดของความสัมพันธ์เช่นกัน มุมมองเช่นนี้เป็นการมองเชิงบวกว่าอำนาจเป็นเรื่องสร้างสรรค์ (Creative) มากกว่าการมองเชิงลบว่าเป็นเรื่องปิดกั้นบังคับ (Constranting) (สุภาพรรณ ศรีสุข. 2549: 16-17)

สำหรับกระบวนการหรือขั้นตอนในการวิเคราะห์วาทกรรม ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2554: 30-31) ได้อธิบายวิธีการสรุปได้ ดังนี้

1) เริ่มด้วยคำถามง่ายๆ และมีความเป็นรูปธรรมสูงว่าอะไรคือสิ่งที่กำลังพูดถึงหรือกำลังศึกษาหรือวาทกรรมของสิ่งนั้นคืออะไร เช่น การวิเคราะห์วาทกรรมการพัฒนา ควรเริ่มต้นด้วยคำถามพื้นๆ ว่า “อะไรคือสิ่งที่เรียกว่าการพัฒนา” การตั้งคำถามดังกล่าวไม่ได้ต้องการสร้างหรือกำหนดคำนิยามที่ชัดเจนหรือแน่นอนตายตัว แต่เป็นการตั้งคำถามเพื่อตรวจสอบหรือสืบค้นว่าเอกลักษณ์และความหมายของสิ่งที่เรียกว่า “การพัฒนา” ถูกสร้างขึ้นได้อย่างไรและมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรบ้าง ทั้งนี้ การหาความหมายมิใช่การเจาะลึกเพื่อค้นหาความหมายที่ซ่อนเร้นปกปิด

2) พิจารณาถึงชุดของกฎเกณฑ์ที่เป็นตัวกำหนดหรือสร้างความหมายให้กับการพูด การเขียน หรือสิ่งที่เรากำลังศึกษา

3) พิจารณาว่ากฎเกณฑ์ที่กำกับการพูด การเขียน หรือการคิดนั้น มีหน้าที่หรือบทบาทอย่างไรในสังคม นั่นคือการศึกษาภาคปฏิบัติการของวาทกรรม การพิจารณาเช่นนี้จะทำให้เห็นถึงโยงใยความสัมพันธ์เชิงอำนาจในสังคมที่วาทกรรมชุดนั้นดำรงอยู่ ทำให้เห็นถึงความเลื่อนไหล

เปลี่ยนแปลง มากกว่าความเป็นเอกภาพ แน่นอน ตายตัวของสรรพสิ่งต่างๆ ในสังคมว่าเป็นเพียงผลผลิตของวาทกรรมชุดหนึ่งเท่านั้น

5.3 วาทกรรมกับการเมือง

นักปราชญ์ชาวฝรั่งเศส เรอเน เดส์การ์ต (René Descartes) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์ที่ใช้ภาษา (Humans are linguistic animals) ในขณะที่ อริสโตเติล (Aristotle) กล่าวว่า มนุษย์เป็นสัตว์การเมือง (Humans are political animals) นับได้ว่าคำนิยามของทั้งสองมีความจริงอยู่มาก เพราะไม่มีการดำเนินการทางการเมืองใดๆ เลยที่จะไม่ใช้ภาษา และมนุษย์ต่างก็ใช้ภาษาเพื่อสร้างกลุ่มต่างๆ ทางสังคมซึ่งนำไปสู่ความเป็นการเมือง (อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. 2544: 107)

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2544: 107-119) กล่าวว่า การศึกษาวาทกรรมกับการเมืองสืบเนื่องจากการขยายตัวของสื่อสิ่งพิมพ์และสื่ออิเล็กทรอนิกส์ในศตวรรษที่ 20 และ 21 จึงทำให้เกิดการส่งสาร รับสารขึ้นมากมาย สารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองก็มีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ ซึ่งส่งผลต่อการรับสาร การตีความ และการวิพากษ์ กรอบการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองนี้แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอำนาจ ความเป็นใหญ่ เจตนาของผู้ส่งสาร และปฏิกิริยาตอบกลับของผู้รับสาร ผ่านความหมายในระดับมหภาคและจุลภาค รวมทั้งนัยที่แสดงออกอย่างตรงไปตรงมาและนัยแฝง

ในที่นี้จะกล่าวถึงวาทกรรมกับการเมืองโดยพิจารณาหน้าที่ด้านกลยุทธ์ของวาทกรรม (Strategic functions) ที่กำหนดเป็นกรอบในการวิเคราะห์ไว้ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้

1) การข่มขู่ (Coercion) วาทกรรมประเภทการข่มขู่ที่ชัดเจน คือการยับยั้งยุติการกระทำโดยใช้คำสั่ง กฎหมาย บทบัญญัติ ส่วนวาทกรรมแสดงการข่มขู่อื่นๆ ได้แก่ การจัดระเบียบวาระของนักการเมือง การเลือกหัวข้อในการสนทนา การวางจุดยืนของตนเองและผู้อื่น รวมทั้งการสร้าง “ความจริง” บางอย่างและทำให้ผู้อ่านหรือผู้ฟังยอมรับเพื่อดำเนินการพูดและการเขียนต่อไป

2) การต่อต้าน (Resistance) เมื่อมีฝ่ายใช้อำนาจย่อมมีฝ่ายต่อต้านการใช้อำนาจผ่านการใช้โครงสร้างหรือรูปแบบของภาษาชนิดต่างๆ เช่น คำขวัญ เพลง การปลุกระดม เป็นต้น

3) การปิดบังซ่อนเร้นข้อมูล (Dissimulation) คือ การควบคุมวาทกรรม การทำให้เป็นความลับ (Secrecy) เป็นการปกปิดผู้คนไม่ให้ได้รับข้อมูล ซึ่งตรงข้ามกับการเซ็นเซอร์ (Censor) ซึ่งเป็นวิธีการที่ไม่ให้ผู้คนให้ข้อมูล อีกวิธีการหนึ่งของการปิดบังซ่อนเร้นข้อมูล คือการอนุญาตให้มีการให้ข้อมูลได้ แต่ไม่มากพอที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้อ่านหรือผู้ฟัง

4) การทำให้ชอบธรรมและการทำให้ไม่ชอบธรรม (Legitimization and delegitimization) มีลักษณะคล้ายกับการขู่เข็ญ การทำให้ชอบธรรม สร้างสิทธิให้แก่ผู้มีอำนาจว่าจะมีผู้เชื่อฟัง โดยมากจะผ่านการใช้ภาษาเพื่อการโน้มน้าวใจ

ทั้งนี้ หน้าที่เชิงกลยุทธ์ทั้งสี่ประการสามารถพิจารณาได้ทั้งในแง่การตีความ (Interpretive) และในแง่การผลิต (Productive) โดยในแง่การตีความจะเป็นการวิเคราะห์ว่าผู้อ่านหรือผู้ฟังมีกลยุทธ์อย่างไรที่ไม่ตระหนักในการตีความ ส่วนในแง่การผลิตเป็นการวิเคราะห์ว่าผู้พูดได้ใช้กลยุทธ์ใดบ้างในการผลิตวาทกรรมที่ใช้ในสังคม

5.4 วาทกรรมการเมืองในวรรณกรรม

โรลองด์ บาร์ตส์ (Barthes. 1977: 459) กล่าวว่า วาทกรรมของอำนาจทุกชนิดเป็นวาทกรรมของการโอ้อวด อำนาจสามารถเกิดขึ้นได้ทุกสภาวะและไม่จำเป็นต้องอยู่ที่รัฐ ชนชั้น กลุ่มคน แต่อำนาจยังสามารถแฝงอยู่ในที่อื่นๆ ที่เราคิดไม่ถึง เช่น การแต่งกาย กีฬา ข่าวสาร ครอบครัว หรือแม้กระทั่งความพยายามปลดปล่อยตัวเองออกไปจากอำนาจก็ยังคงอยู่ในวาทกรรมของอำนาจเช่นเดิม ดังนั้นอำนาจจึงมีหลากหลายและแผ่ไปทั่วสังคม นอกจากนี้ อำนาจยังดำรงอยู่ในประวัติศาสตร์อย่างต่อเนื่องเพียงแต่เปลี่ยนรูปไปเท่านั้น

ในส่วนของภาษาก็เช่นกัน บาร์ตส์แสดงทรรศนะว่าเรายังมองไม่เห็นและยังเข้าไม่ถึงอำนาจของภาษาผ่านการพูดหรือการใช้ เนื่องจากเรามองไม่เห็นว่าการพูดการใช้ภาษาทุกชนิดคือการจัดประเภทแยกแยะ และการจัดประเภทแยกแยะก็คือการเก็บกดปิดกั้นอย่างหนึ่ง ซึ่งสามารถเชื่อมโยงเข้ากับเรื่องของอำนาจ ยิ่งไปกว่านั้นอำนาจของระบบภาษาไม่ได้อยู่ที่การกำหนดว่าพูดอะไรได้หรือไม่ได้ แต่อยู่ที่การบังคับให้เราต้องพูด หรือที่เรียกว่าการพูดคือ “การสยบยอม” ทั้งนี้เพราะการพูดทุกครั้งเป็นการใช้อำนาจในการยืนยันตอกย้ำสัญญะของภาษาและการพูดในแต่ละครั้งของเราจึงเป็นทั้งนายและทาสของภาษาไปพร้อมกัน ดังนั้น วิธีการที่จะหลุดรอดจากอำนาจดังกล่าวได้จึงต้องอยู่นอกขอบเขตของภาษา นั่นคือการไม่พูด ไม่ใช้ภาษาเลย ซึ่งเป็นวิธีการที่เป็นไปไม่ได้ แต่ในความเห็นของบาร์ตส์แล้วทางออกจากอำนาจของภาษาที่พอจะเป็นไปได้ คือการโกงภาษาด้วยการพูดเพื่อให้สามารถอยู่นอกขอบเขตของภาษาหรือนอกขอบเขตของอำนาจ ในรูปแบบที่เหมาะสมและสง่างาม หรือที่เรียกว่า “วรรณกรรม”

บาร์ตส์ (Barthes. 1962: 462) ให้ความหมายวรรณกรรมว่าเป็นเส้นสายโยงใยที่สลับซับซ้อนของร่องรอยของจารีตปฏิบัติชุดหนึ่งที่เรียกว่าการเขียน โดยบาร์ตส์ให้ความสนใจตัวบทหรือการถักทอของกลุ่มของรูปสัญญะที่มาประกอบกันขึ้นเป็นงานเขียนหรืออาจกล่าวอีกทางหนึ่งว่าตัวบทเป็นผลลัพธ์ของการพูดการเขียน และการพูดการเขียนทำให้เกิดพื้นที่การต่อสู้กับอำนาจขึ้น ซึ่งพลังอำนาจของวรรณกรรมอยู่ที่การพยายามที่จะแทนที่สวมรอยภาษาที่ผู้เขียนนำมาใช้ หรือที่เรียกว่า “การพลิ้วไหวของรูปสัญญะ”

วรรณกรรมสามารถต่อสู้กับอำนาจที่มาในรูปของภาษาได้ โดยวรรณกรรมได้นำความรู้ที่ดำรงอยู่ในแขนงวิชาการต่างๆ มาใช้ในการพูดถึงความจริง แต่พูดในลักษณะที่ไม่จริงหรือพูดในลักษณะของการแทนที่ความจริง ดังนั้น วรรณกรรมจึงสามารถตอกย้ำผลิตซ้ำความแตกต่างหลากหลายในสังคม ส่วนภาษาในวรรณกรรมนั้นเป็นเพียงการจัดฉาก เพื่อให้ภาษาทำงานได้อย่างต่อเนื่องไม่รู้จบในรูปของ “ภาคปฏิบัติการทางวาทกรรม”

วรรณกรรมช่วยให้มองเห็นว่า ภาษาเป็นเรื่องการสร้างความหมายที่แตกต่างมากมายจากการพูด การเขียน เสียงสะท้อนหรือการหักมุม ภาษาในวรรณกรรมช่วยทำให้รับรู้และเข้าใจความหมายได้โดยผ่านความคุ้นเคย และคำในภาษาจึงไม่ได้เป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสารที่ไร้เดียงสาอีกต่อไป แต่เป็นเครื่องช่วยปรุงแต่งกลิ่นและรส ดังนั้น วรรณกรรมจึงช่วยให้เราสามารถตั้งคำถามกับความรู้ในฐานะที่ความรู้นั้นถูกนำมาประกอบสร้างเป็นวรรณกรรม และในขณะเดียวกันก็สามารถนำไปสู่การสร้างความรู้ใหม่ได้อย่างไม่รู้จบ นอกจากนี้ วรรณกรรมยังมีส่วนช่วยให้เราสามารถตั้งคำถามกับการเป็นตัวแทนของความจริง เพราะตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันวรรณกรรมเป็นเพียง “ตัวแทนความจริง” และมนุษย์ก็พยายามที่จะพูดถึง “ความจริง” ผ่านภาษาเท่านั้น ซึ่ง “ความจริง” ในที่นี้เป็นเพียงอุดมคติชุดหนึ่งเท่านั้น และวรรณกรรมก็ได้แสดงให้เห็นว่ามีภาษาอยู่ 2 แบบ คือ ภาษาของความจริง กับภาษาที่พูดถึงความจริง ในทรรศนะของบาร์สต์ภาวะอุดมคติของวรรณกรรมก็ไม่สามารถหลุดพ้นจากอำนาจของภาษาได้เลย ดังนั้น ทางออกก็คือการแข็งขืนกับภาษาเพื่อให้สามารถดำรงอยู่ได้ต่อไปในฐานะที่เป็นวรรณกรรมเพราะวรรณกรรมไม่อาจลดทอนเป็นสิ่งใดได้

การนำแนวคิดเรื่องวาทกรรมมาใช้ในการวิจัยนี้ เพื่อเป็นแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า ช่วง พ.ศ. 2545-2555 ว่ามีการแสดงออกถึงความคิด ความเชื่อ ความจริงต่างๆ อย่างไร มีวิธีการในการสร้างความหมายการเมืองผ่านเรื่องสั้นอย่างไร และมี

จุดมุ่งหมายใดในการนำเสนอวาทกรรมชุดนั้นๆ ทั้งนี้การวิเคราะห์วาทกรรมจะแสดงถึงหน้าที่ของภาษาที่มีความสัมพันธ์ต่ออำนาจและการครอบงำ รวมทั้งการสร้างอุดมการณ์ผ่านภาษา

6. แนวคิดเรื่องผู้รับสาร

กระแสโครงสร้างนิยมและหลังโครงสร้างนิยม (Post structuralism) มีส่วนในการสร้างความเปลี่ยนแปลงสำคัญต่อการมองความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมกับการเสพวัฒนธรรมของมนุษย์ 2 ด้านด้วยกัน ด้านแรก คือลดความสำคัญของประพันธกร (Author) หรือผู้ผลิต (Producer) ของตัวบทว่ามีความสำคัญมากน้อยเพียงใดต่อการตีความหรือการอ่านตัวบท ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่บทสรุปเรื่อง “การตายของประพันธกร” (Death of the author) ในอีกด้านหนึ่งเนื่องจากการอ่านและการบริโภค มีลักษณะเปิดกว้างขึ้น ผู้อ่าน ผู้บริโภคตีความตัวบทโดยเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในอดีต ความทรงจำ ความชอบ ค่านิยม อุดมการณ์ของตนเอง ซึ่งก็คือการเชื่อมโยงกับตัวบทอื่นๆ นั่นเอง ซึ่งทำให้เกิดแนวคิดแบบความหลากเสียง หลากความหมายของสัญญะ รวมทั้งความหลากหลายของตัวบท (Multitext) หรือสัมพันธบท (Intertextuality)

สจ๊วต ฮอลล์ (Stuart Hall) นักวิชาการแห่งสำนักเบอร์มิงแฮม (Birmingham School) ได้เสนอแนวคิดเรื่องผู้รับสาร โดยฮอลล์ได้ยืนยันจุดยืนทางทฤษฎีของตนในงานเขียนชื่อ “Encoding and Decoding in Television Discourse” ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2557: 32) สรุปไว้ ดังนี้

ฮอลล์ปฏิเสธแบบจำลองกระบวนการสื่อสารที่มองเรื่องสื่อสารมวลชนเป็นระบบถ่ายทอดข่าวสาร (Transmission model) ที่สนใจเรื่องการสื่อสารแบบทางเดียว ซึ่งทำให้การสื่อสารกลายเป็นการครอบงำทางความคิดที่ผู้ส่งสารมีอำนาจเหนือผู้รับสาร ในขณะที่ฮอลล์เห็นว่าการสื่อสารนั้นเป็นเรื่องของการสร้าง การถ่ายทอด และการรับวัฒนธรรมมากกว่า (Theory of cultural production & reception) นอกจากนี้ฮอลล์ยังปฏิเสธแนวคิดที่มีต่อผู้รับสารตามมุมมองเรื่องผลกระทบและทฤษฎีมวลชน (Impact study & mass theory) ที่เชื่อว่าผู้รับสารมีลักษณะตั้งรับ (Passive) ต่ออิทธิพลของสื่ออยู่เสมอ โดยเห็นว่าหากผู้รับสารจะคล้อยตามสิ่งที่ผู้ส่งสารพยายามบอกนั้น มิได้มาจากเหตุผลที่ว่าผู้รับสารมีลักษณะตั้งรับแต่อย่างใด หากแต่เนื่องมาจากกลยุทธ์ต่างๆ ในการใส่รหัส (Encoding) การเลือกใช้สื่อ ฯลฯ ตลอดจนความสามารถในการถอดรหัสของผู้รับสารด้วยเช่นกัน จากข้อสันนิษฐานนี้

ฮอลล์จึงได้เสนอแนวคิดใหม่เกี่ยวกับผู้รับสาร นั่นคือ แนวคิดเรื่องการเข้ารหัสและการถอดรหัส (Encoding/decoding) โดยมีสาระสำคัญ ดังที่ กาญจนา แก้วเทพ (2557: 37) กล่าวไว้ ดังนี้

1) การเปรียบเทียบรหัสของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ฮอลล์มีจุดยืนว่าระบบรหัส (Code system) ของผู้ส่งสารและผู้รับสาร ไม่จำเป็นต้องเป็นรหัสชุดเดียวกันเสมอไป เพราะมีเหตุผลมากมายที่จะทำให้รหัสคู่มือในการส่งความหมายและถอดรหัสระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารไม่สอดคล้องหรือขัดแย้งกัน เช่น ภูมิหลัง ประสบการณ์ การศึกษา อาชีพ แนวคิดแตกต่างกัน เป็นต้น ด้วยเหตุนี้จึงทำให้การตีความหมายของผู้รับสารมักจะผิดเพี้ยนไปจากความหมายที่ผู้ส่งสารเข้ารหัสไว้ โดยฮอลล์ได้แบ่งแบบแผนการถอดรหัสของผู้รับสารเป็น 3 รูปแบบ คือ

1.1) Preferred code เป็นการถอดรหัสด้วยจุดยืนแบบที่ผู้ส่งสารเข้ารหัสมา เช่น ในการรายงานข่าวว่าค่าน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องจะทำให้ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคขยับสูงขึ้นตามผู้รับสารก็คิดและเชื่อตามนั้น

1.2) Negotiated code เป็นการถอดรหัสด้วยจุดยืนที่มีการต่อรองความหมายใหม่ที่แตกต่างไปจากความตั้งใจของผู้ส่งสาร แต่มิได้คัดค้านโดยตรง การถอดรหัสแบบนี้จะทำงานโดยผ่านกลยุทธ์ต่างๆ เช่น สร้างกฎเกณฑ์ขึ้นมาเอง สร้างข้อยกเว้น เช่น แม้ค่าน้ำมันที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องทำให้ราคาสินค้าอุปโภบริโภคสูงขึ้น แต่รัฐบาลก็ควรเข้ามาดูแลและตรึงราคาสินค้าจำเป็นบางอย่างให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมต่อค่าครองชีพ

1.3) Oppositional code เป็นลักษณะการถอดรหัสด้วยจุดยืนที่ต่อต้านหรือขัดแย้งกับความหมายที่ผู้ส่งสารใส่รหัสมา เช่น จากตัวอย่างข้างต้นผู้รับสารที่มีจุดยืนเช่นนี้อาจตีความหมายว่าในขณะที่น้ำมันคงที่ ราคาสินค้าอุปโภคบริโภคก็ปรับตัวสูงขึ้น โดยอ้างเรื่องต้นทุนอื่นๆ ที่สูงขึ้นเป็นประจำทุกปีอยู่แล้ว

2) ผู้รับสารไม่ใช่กลุ่มคนที่มีลักษณะเนื้อเดียวกันหมด (Homogeneous group) นอกเหนือจากความแตกต่างระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสารแล้ว แม้แต่ในระหว่างกลุ่มผู้รับสารเองก็ยังมีความแตกต่างกัน ในส่วนที่เกี่ยวกับการถอดรหัสนั้น ฮอลล์มีทรรศนะว่าการจับกลุ่มของผู้รับสารจะสัมพันธ์กับรูปแบบและความหมายของสาร (Form and meaning) เช่น ถ้าเนื้อหาสารเป็นประเด็นชาตินิยม ผู้รับสารจะรวมตัวเป็นกลุ่มต่างๆ ตามเกณฑ์เรื่อง “ชาตินิยม” เช่น รักชาติ คลั่งชาติ ชาตินิยมทางเศรษฐกิจ ชาตินิยมทางวัฒนธรรม จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่องการจับตัวรวมกันเป็นกลุ่มของผู้รับสารนั้น

มิได้มีลักษณะที่หยุดนิ่ง (Static) หากแต่เป็นการจับกลุ่มอย่างมีพลวัต (Dynamic) และแปรเปลี่ยนอย่างสัมพันธ์ไปกับรูปแบบและความหมายของสาร

3) ความสำคัญของการตีความ แนวความคิดที่ให้ความสำคัญกับการตีความนั้นเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มที่เชื่อเรื่องการเลือกการรับรู้ (Selective perception) ซึ่งกล่าวว่าผู้รับสารนั้นจะมีกระบวนการเลือกรับรู้ตั้งแต่ขั้นตอนของการเลือกเข้าถึง เลือกเปิดรับ เลือกตีความ และเลือกจดจำ ดังนั้นเรื่องการรับรู้จึงมีปัจจัยด้านอัตวิสัย (Subjective capacity) ของผู้รับสารเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมาก และสิ่งที่ผู้ส่งสารควรจะให้ความสนใจมากที่สุด คือเรื่องการเลือกตีความของผู้รับสาร

ในขณะที่ฮอลล์ก็มีทรรศนะที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านอัตวิสัยของผู้รับสารในเรื่องของการตีความเช่นเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันคือ กลุ่ม Selective Perception จะให้เหตุผลว่าการที่ผู้รับสารได้ตีความเนื้อหาสารแตกต่างกันนั้น เนื่องจากภูมิหลังและปัจจัยด้านจิตวิทยาของผู้รับสารแต่ละรายซึ่งเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นอย่างเป็นธรรมชาติ (หน่วยการวิเคราะห์อยู่ในระดับปัจเจกบุคคล) ในขณะที่ฮอลล์ตั้งคำถามว่าในกรณีที่ผู้รับสารตีความเบี่ยงเบน (Distort) ออกไปจากความตั้งใจของผู้ส่งนั้นเพราะเหตุใดการเบี่ยงเบนดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นแบบเดียวกันอย่างเป็นระบบ (Systematically distorted communication) นั่นคือเป็นเพราะเหตุใดจึงมีความเข้าใจผิดเหมือนกันหมดในกลุ่มผู้รับสารบางกลุ่ม ซึ่งฮอลล์ได้อธิบายว่ากระบวนการนี้เป็นเรื่องที่ถูกสร้างขึ้น (Being constructed) จากระบบการสื่อสารในสังคมนั้นๆ ดังนั้น ความหมายที่ถูกตีความอย่างผิดๆ จึงมิใช่ความหมายที่ไร้ทิศทางแต่เป็นการตีความหมายอย่างเบี่ยงเบน (ไม่เป็นอย่างผู้ส่งสารต้องการ) ที่อาจกล่าวได้ว่าเป็นอีกทางเลือกหนึ่งของกลุ่มความหมายอันหลากหลายชุดหนึ่ง (Polysemic)

จากแนวคิดดังกล่าวผู้วิจัยเลือกใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์การให้ความหมายต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าว่ามีการให้ความหมายการเมืองไทยอย่างไรบ้าง มีลักษณะการให้ความหมายในแบบยอมรับ ต่อรอง หรือต่อต้านความหมายที่ผู้เขียนประกอบสร้างขึ้นอย่างไร ซึ่งจะช่วยสะท้อนให้เห็นอิทธิพลของการเมืองที่มีต่อการเสพวรรณกรรมของผู้อ่านได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

7. **รางวัลพานแว่นฟ้า: วรรณกรรมการเมืองแห่งรัฐสภาไทย**

พานแว่นฟ้าเป็นพานที่จัดซ้อนเป็นสองชั้นใช้สำหรับรองรับสิ่งที่จัดให้เป็นของที่มีศักดิ์สูงในสถาบันศาสนาหรือพระมหากษัตริย์ พานแว่นฟ้ารองรับรัฐธรรมนูญอันเป็นกฎหมายสูงสุดในการ

ปกครองประเทศ คือ สัญลักษณ์ของรัฐสภาไทย ดังนั้น เมื่อรัฐสภาจัดการประกวดวรรณกรรมการเมือง พานแว่นฟ้าจึงกลายเป็นชื่อรางวัลประกวดวรรณกรรมการเมืองที่เป็นที่รู้จักในวงวรรณกรรม

รางวัลพานแว่นฟ้า เป็นรางวัลการประกวดผลงานวรรณกรรมการเมือง โดยรัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยร่วมกันจัดขึ้นเนื่องจากการส่งเสริมกิจกรรมทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยปรัชญาที่ว่า “การเมืองเป็นเรื่องของประชาชนและการเมืองเป็นเรื่องของคนทุกคน” การประกวดจัดขึ้นครั้งแรก พ.ศ. 2545 ในวาระครบรอบ 70 ปี ของรัฐสภา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพแสดงออกทางการเมืองและสืบสานวรรณกรรมการเมืองโดยใช้ศิลปะการเขียนถ่ายทอดความรู้สึก สะท้อนภาพการเมืองหรือจินตนาการถึงการเมืองที่ต้องการ อันเป็นการสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยระบบรัฐสภา และเพื่อสร้างสรรค์วรรณกรรมการเมืองประดับไว้ในวงการวรรณกรรมของไทย (สุวรรณ เคลือบสุวรรณ์. 2546: 226) โดยเริ่มจากการจัดประกวดเรื่องสั้นการเมือง จากนั้น พ.ศ. 2546 ได้เพิ่มประเภทบทกวีการเมืองเข้าประกวดด้วย รวมทั้งแบ่งเป็นระดับนักเรียนและระดับประชาชน จนถึง พ.ศ. 2548 ได้ยกเลิกการแบ่งระดับไป และมีการเพิ่มวัตถุประสงค์อีกข้อหนึ่งในการประกวดครั้งที่ 7 พ.ศ. 2551 คือ เพื่อเป็นการสืบสานวรรณกรรมการเมืองให้มีส่วนปลุกจิตสำนึกประชาธิปไตย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 9)

พ.ศ. 2554 เนื่องในวาระครบรอบหนึ่งทศวรรษของรางวัลพานแว่นฟ้า คณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ได้พิจาณาเลือกสรรวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าเกียรติยศให้กับผลงานของนักเขียนไทยในอดีตที่มีเนื้อหาแสดงทรรศนะหรือสะท้อนประเด็นเกี่ยวกับประชาธิปไตยในสังคมไทยทั้งในอดีตและหรือปัจจุบันได้อย่างลุ่มลึก หลากหลาย งดงาม โดยมีกลวิธีในการนำเสนอที่น่าสนใจ สมควรเผยแพร่ให้เป็นแบบอย่างเพื่อปลุกเร้าหรือเป็นแรงบันดาลใจแก่นักเขียนและผู้รักประชาธิปไตยในสังคมไทย โดยผลงานที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้าเกียรติยศมี 10 รางวัล ได้แก่ “ขอบฟ้าขลิบทอง” ของ อุชเชนี หรือ ประคิณ ชุมสาย ณ อยุธยา, “คุณภาพชีวิต” “ปฏิทินแห่งความหวัง” “จากครรภ์ถึงเชิงตะกอน” ของ ป๋วย อึ๊งภากรณ์, “แด่วัยดรุณของชีวิต” ของ ทวีปวร หรือ ทวีป วรดิลก, “ทานตะวันดอกหนึ่ง” ของ เสนีย์ เสาวพงศ์ หรือ ศักดิชัย บำรุงพงศ์, “ธรรมาธิปไตย: หลักปฏิบัติศาสนาและศีลธรรม” (ตัดตอนจาก คู่มือมนุษย์ ฉบับปฏิบัติธรรม) ของ พุทธทาสภิกขุ หรือ พระธรรมโกศาจารย์ (เงื่อม อินทปัญโญ), “นักกานเมือง” ของ ลาว คำหอม หรือ คำสิงห์ ศรีนอก, “เปิบข้าว” (ตัดตอนมาจากหนังสือเรื่อง “วิญญาณหนังสือพิมพ์ คำเตือนจากเพื่อนเก่าอีกครั้ง”) ของ จิตร ภูมิศักดิ์, “หมาตำรวจ” ของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, “อาชญากรผู้ปล่อยนกพิราบ” ของ ดอกประทุม หรือ กุหลาบสายประดิษฐ์ และเรื่อง “อีศาน” ของ นายผี หรือ อัศนี พลจันทร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 2)

พ.ศ. 2556 ในการจัดการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 12 ได้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในการจัดการประกวด โดยคณะกรรมการฝ่ายรัฐสภามีการปรับเปลี่ยนกติกาและกระบวนการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า รวมทั้งการปรับเพิ่มเงินรางวัล การกระทำดังกล่าวทำให้เกิดความขัดแย้งในกลุ่มคณะกรรมการตัดสินรางวัล ดังที่ เจน สงสมพันธุ์ (อิสรีอิน. 2556: 8) นายกสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยกล่าวว่า “ในด้านหลักการเห็นด้วยเพราะไม่แตกต่างจากเดิม เป็นการเพิ่มเติมรายละเอียดบางส่วนเข้ามาเท่านั้นเอง แต่ในด้านวิธีปฏิบัตินั้นไม่สอดคล้องกัน และเพื่อให้การดำเนินการรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของรัฐสภา ทางกรรมการสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยจึงมีมติลาออกทั้งหมด”

นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนชื่อรางวัลจากเดิมชื่อ “รางวัลพานแว่นฟ้า” เป็น “รางวัลพานแว่นฟ้าแห่งรัฐสภาไทย” โดย บุญเลิศ คชายุทธเดช (อิสรีอิน. 2556: 42) โฆษกรางวัลพานแว่นฟ้า ได้ออกมาแถลงว่า “เหตุที่เพิ่มคำว่า ‘แห่งรัฐสภาไทย’ เพื่อให้สังคมและประเทศกลุ่มประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (เออีซี) ได้รับรู้ว่าการส่งเสริมงานวรรณกรรมการเมืองให้โอกาสนักเขียนเรื่องสั้น บทกวี แสดงผลงานได้ รวมถึงเพื่อยกย่องสถาบันรัฐสภาที่ให้การสนับสนุนรางวัลดังกล่าว”

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งงานวิจัยออกเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

8.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวรรณกรรมการเมือง

ฉิน หงปอ (2555) ศึกษาเรื่อง “วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2550-2553” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนของสังคมและความคิดเห็นทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2550-2553 จำนวน 48 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่าสภาพทางการเมืองไทยในช่วงดังกล่าวมีเหตุการณ์ความวุ่นวายเกิดขึ้น คนในสังคมมีความคิดแตกแยกเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายจนนำไปสู่การชุมนุมทางการเมืองที่มีความรุนแรง การปกครองระบอบประชาธิปไตยไม่ได้เกิดขึ้นในสังคมไทยอย่างแท้จริง นักการเมืองทุจริตคอร์รัปชัน ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตย เกิดการทุจริตเลือกตั้ง รวมทั้งสิทธิทางการเมืองของประชาชนไม่ได้รับการคุ้มครอง ในด้านความคิดเห็นทางการเมืองเรื่องสั้นสะท้อนอย่างชัดเจนว่าสาเหตุของความขัดแย้งทางการเมืองเกิดจากการแสวงหาผลประโยชน์และความขัดแย้งของชนชั้น การนำเสนอข่าวสารที่ไม่ตรงข้อเท็จจริงของสื่อมวลชนบางส่วน มีการเสนอแนะให้แก้ไขด้วยการสมานสามัคคีของคนในสังคม โดยยอมเสียสละเพื่อส่วนรวม นอกจากนี้เรื่องสั้นได้สะท้อนความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง หลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย และการปกครองระบอบประชาธิปไตย

ของไทย อีกทั้งเรียกร้องให้ทุกฝ่ายยุติความขัดแย้งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยสอดแทรกการเสียดสี การตำหนิมาตรการและนโยบายของรัฐที่ไร้ประสิทธิภาพ และพฤติกรรมของนักการเมืองที่สร้างภาพหลอกลวงประชาชน

ชญาณ์ทัต เอี้ยวฉาย (2554) ศึกษาเรื่อง “แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545-2551” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวคิดที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า 79 เรื่อง และศึกษาทรรศนะของนักเขียนต่อการเมืองระบอบประชาธิปไตยผ่านแนวคิดจากเรื่องสั้นทั้งหมด รวมทั้งศึกษาบทบาทและหน้าที่ของวรรณกรรมการเมืองในการกระตุ้นและปลุกจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ผลการศึกษาพบว่ามีแนวคิดทั้งหมด 6 แนวคิดจากจำนวนเรื่องสั้นทั้งหมด คือ แนวคิดวิพากษ์พฤติกรรมฉ้อฉลของนักการเมือง แนวคิดวิพากษ์นโยบายทางการเมืองของรัฐ แนวคิดวิพากษ์ปัญหาอันเนื่องมาจากการเมือง แนวคิดการสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ แนวคิดความรักชาติ ศาสนา และมาตุภูมิ และแนวคิดนักการเมืองในอุดมคติ จากแนวคิดเหล่านี้แสดงให้เห็นว่านักเขียนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญกับความหมายของประชาธิปไตยโดยมุ่งไปที่ตัวนักการเมืองเป็นสำคัญ โดยส่วนมากผู้เขียนมักหยิบยกประเด็นการฉ้อโกงของนักการเมืองมาเป็นแก่นหลักในการดำเนินเนื้อเรื่อง แสดงให้เห็นว่าผู้เขียนยังคงมองว่านักการเมืองเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้การเมืองและระบอบประชาธิปไตยไม่พัฒนา และการมีส่วนร่วมทางการเมืองในทรรศนะของนักเขียนนั้นมักมุ่งประเด็นไปที่การเลือกตั้ง เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นปัจจัยพื้นฐานในการขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตย อย่างไรก็ดีเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าก็มีบทบาทในการกระตุ้นเตือนจิตสำนึกประชาธิปไตยและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้ในระดับหนึ่ง

สุชานาถ นิ่มประเสริฐ (2552) ศึกษาเรื่อง “การเมืองในวรรณกรรม: ศึกษานวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพัฒนาการของการเมืองไทย แนวคิดและปรัชญาการเมือง รวมทั้งแนวคิดทางการเมืองของผู้ประพันธ์ ผลการศึกษาพบว่าพัฒนาการการเมืองไทยตั้งแต่สมัยหลังการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบตะวันตก ใน พ.ศ. 2475 มาจนถึง พ.ศ. 2535 ประชาธิปไตยของไทยมีการพัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้น บนเส้นทางอันยาวนานของประวัติศาสตร์การเมืองไทย มีหลายครั้งที่เกิดเหตุการณ์และปรากฏการณ์ทางการเมืองที่หักเหออกนอกเส้นทางตามระบอบประชาธิปไตย และเป็นจุดเปลี่ยนครั้งสำคัญในการเมืองไทย วรรณกรรมประชาธิปไตยบนเส้นขนานได้ถ่ายทอดพัฒนาการการเมืองไทยผ่านตัวละครและเนื้อหาได้อย่างแนบเนียน อีกทั้งยังให้รายละเอียดเกือบครบถ้วน กล่าวได้ว่า

ประชาธิปไตยบนเส้นขนานเป็นหนังสือประวัติศาสตร์ฉบับย่อที่ให้สาระความรู้ควบคู่ความบันเทิง เป็นภาพทับซ้อนระหว่างเรื่องจริงกับเรื่องแต่งที่ผู้ประพันธ์สามารถนำเสนอได้อย่างน่าสนใจ นอกจากนี้ยังแฝงแนวความคิดของผู้แต่งที่มีต่อระบอบประชาธิปไตย การเมืองการปกครองไทย และนักการเมืองไทย ที่มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ (2550) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์วรรณกรรมการเมืองระหว่างปี 2545-2548: กรณีศึกษาเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2545-2548” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์เนื้อหาและวาทกรรมในวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า จำนวน 52 เรื่อง ผลการศึกษาพบว่า วรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า มีเนื้อหาสาระครอบคลุม 13 ประเด็น ได้แก่ 1) การส่งเสริมสนับสนุนประชาธิปไตยสู่การเมืองในอุดมคติ 2) การวิพากษ์หลักการของประชาธิปไตย 3) การวิพากษ์นโยบายทางการเมือง 4) ประวัติศาสตร์การต่อสู้เพื่อเรียนรู้การเมือง 5) การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน 6) การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ 7) ประชาธิปไตย: การต่อสู้ที่ยังไม่สิ้นสุด 8) หัวใจที่โหยหาอุดมการณ์ประชาธิปไตย 9) การวิพากษ์ทุนนิยม 10) นโยบายเศรษฐกิจการเมือง 11) ความอ่อนแอทางการเมืองภาคประชาชน 12) การเมืองครอบงำชะตากรรมมนุษย์ 13) ความขัดแย้งทางการเมืองสถานการณ์ภาคใต้ นอกจากนี้ วรรณกรรมรางวัลพานแว่นฟ้า มีวาทกรรมที่ปรากฏ 5 แบบ ได้แก่ 1) วาทกรรมภาษาย้อมสีของนักการเมือง 2) วาทกรรมแห่งอุดมการณ์ 3) วาทกรรมวิจารณ์สันดานนักการเมือง 4) วาทกรรมแห่งความดีเพื่อความงดงามในชีวิตและสังคม 5) วาทกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยและการเมือง

เกศินี จุฑาวิจิตร (2549) ศึกษาเรื่อง “ผลกระทบวิกฤตเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย: ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้นระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544” มีวัตถุประสงค์เพื่อประกอบสร้างภาพสะท้อนสังคมและการเมืองในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ศึกษาโลกทัศน์ของนักเขียนและการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์จากช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจถึงช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ ผลการศึกษาพบว่าภาพชีวิตที่สะท้อนจากเรื่องสั้นชัดเจนที่สุด ได้แก่ ภาพชนชั้นกลางกับความสูญเสียความมั่นคงและความมั่นใจในชีวิต นอกจากนี้ภาพชนบทและวิถีชีวิตชนบทที่ถูกสะท้อนจากเรื่องสั้นจำนวนหนึ่งเป็นภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติและความภาคภูมิใจของชาวชนบทในคุณค่าและภูมิปัญญาดั้งเดิมของท้องถิ่นในอดีต การศึกษาโลกทัศน์เฉพาะด้านพบว่านักเขียนส่วนใหญ่คิดว่าปัญหาสำคัญของมนุษย์อยู่ที่สถานการณ์ภายนอก ปัญหาหนึ่งๆ มักถูกมองว่าเป็น “อุปสรรคเฉพาะ” ที่ต้องได้รับการแก้ไขเป็นกรณีๆ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องหรือเชื่อมโยงกับปัญหาอื่นๆ ด้านโลกทัศน์ที่ว่าด้วยความเป็นจริงของชีวิต พบว่านักเขียนโดยส่วนใหญ่เชื่อว่าชีวิตของมนุษย์ส่วนหนึ่งถูกกำหนดจากสาเหตุหรือสิ่งที่มีมาก่อนในอดีต อีกส่วนหนึ่งมาจากการเลือกของตนเอง ส่วนโลกทัศน์ที่ว่าด้วยโอกาสของชีวิตพบว่านักเขียนทั้งหมดมีความโน้มเอียงที่จะปรับตัวแบบสู้สถานการณ์ แต่ในการมอง

โลกด้านบวกหรือด้านลบนั้น มีตัวแปรมากเกินกว่าที่จะสรุปได้ว่านักเขียนโดยส่วนใหญ่มองโลกแบบใด ถึงกระนั้นการมองโลกด้านลบหรืออาจเรียกว่า การมองโลกอย่างที่เป็นจริงของนักเขียนก็ไม่ได้สัมพันธ์กับการปรับตัวแบบหนีสถานการณ์ ในด้านการประเมินการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์ของนักเขียนเมื่อต้องเผชิญกับวิกฤตเศรษฐกิจ พบว่าโลกทัศน์ของนักเขียนถูกกระทบน้อยมาก ทั้งนี้สาเหตุส่วนหนึ่งคงเนื่องมาจากการที่นักเขียนส่วนใหญ่ประเมินอิทธิพลและผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่ำเกินไป

ศิริลักษณ์ บัตรประโคน (2548) ศึกษาเรื่อง “ทรรศนะทางการเมืองและกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุด หลังอานบุรี ของ วินทร์ เลียววาริณ” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ทรรศนะทางการเมืองและกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในเรื่องสั้น ผลการศึกษาพบว่าวินทร์ เลียววาริณ เสนอทรรศนะทางการเมืองไว้ 4 ทรรศนะ ได้แก่ 1) ทรรศนะที่มีต่อนักการเมือง ผู้เขียนเห็นว่านักการเมืองมีบทบาทในการใช้อำนาจนิติบัญญัติและอำนาจบริหารเป็นหลัก แต่ยังปฏิบัติหน้าที่ไม่เหมาะสม เพราะนักการเมืองมุ่งแสวงหาอำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเป็นสำคัญ มีพฤติกรรมทุจริตฉ้อราษฎร์บังหลวง ปกปิดทรัพย์สินเพื่อหลีกเลี่ยงการตรวจสอบและเลี่ยงภาษี ตลอดจนโจมตีและกำจัดคู่แข่งทางการเมือง โดยเฉพาะในช่วงเลือกตั้ง 2) ทรรศนะที่มีต่อพรรคการเมือง ผู้เขียนเห็นว่าพรรคการเมืองล้วนไม่จริงใจต่อประชาชน วิธีการคัดเลือกบุคคลเข้าพรรคไม่เป็นไปตามหลักการที่ถูกต้อง พรรคขาดอุดมการณ์และนโยบายที่ชัดเจน เพราะดำเนินงานโดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่จะตกกับพรรคการเมืองเป็นหลัก ดังนั้นการรวมกันและแยกกันของพรรคจึงเป็นไปตามเงื่อนไขของผลประโยชน์ที่จะได้รับ 3) ทรรศนะที่มีต่อระบบการเมือง ผู้เขียนสะท้อนระบอบการปกครองสุนัขาธิปไตยที่คล้ายกับประชาธิปไตย มีกิจกรรมการเมืองการเลือกตั้งที่ไม่เป็นธรรม การจัดระเบียบการบริหารที่ขาดประสิทธิภาพ แม้มีระบบตรวจสอบแต่ก็ไม่เกิดผล สื่อมวลชนถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมือง ระบบการเมืองไม่สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ 4) ทรรศนะที่มีต่อประชาชน ผู้เขียนเห็นว่าประชาชนสนใจการเมืองและตระหนักในสิทธิหน้าที่ของตน แต่มีทัศนคติด้านลบต่อนักการเมือง

นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์ (2547) ศึกษาเรื่อง “เรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องสั้นฯ ในด้านองค์ประกอบ กลวิธีการประพันธ์ และบทบาทหน้าที่ที่มีต่อวงวรรณกรรม ประวัติศาสตร์และการเมือง ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่บันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 จำนวน 61 เรื่อง ที่แต่งระหว่างปี 2516-2545 มีแก่นเรื่องสำคัญแบ่งได้ 4 กลุ่ม คือ กลุ่มความเปลี่ยนแปลงของตนและอุดมการณ์ที่เกิดขึ้นเมื่อเวลาผ่านไป กลุ่มเผยแพร่ความรุนแรงโหดร้ายของเหตุการณ์ 6 ตุลาคม กลุ่มปลุกจิตสำนึกให้ต่อสู้ และกลุ่มยกย่องเชิดชูการกระทำของผู้เสียสละในเหตุการณ์ 14 ตุลาคม และ 6 ตุลาคม ตัวละครที่พบมากที่สุด คือ ตัวละครสมมุติที่ผู้แต่งสร้างขึ้น โดยนำรายละเอียดข้อเท็จจริงบางประการในเหตุการณ์มาผสมผสานไว้ โครงเรื่องที่ปรากฏมี 2 แบบ คือ โครงเรื่องแบบลำดับปกติและ

โครงเรื่องแบบลำดับสลับเหตุการณ์ โดยใช้กลวิธีการเล่าย้อนหลัง ความขัดแย้งหลักของเรื่อง คือ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครฝ่ายรัฐกับตัวละครฝ่ายนิสิต นักศึกษา ในส่วนของฉากเรื่องสั้นมีฉากเฉพาะที่ตรงกับสถานที่และเวลาของเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ แต่ส่วนมากจะถูกนำเสนอในลักษณะของฉากที่ไม่ระบุเวลาและสถานที่ ในด้านกลวิธีพบว่ามุมมองที่ใช้ในการนำเสนอเรื่องราวจะเป็นมุมมองภายในตัวละครที่อยู่ฝ่ายนิสิต นักศึกษา การรับรู้ของผู้อ่านจึงถูกจำกัด ซึ่งมีผลต่อความเข้าใจประวัติศาสตร์ผ่านเรื่องสั้น นอกจากนี้เรื่องสั้นฯ ยังมีบทบาทหน้าที่ต่อวงวรรณกรรม คือ ก่อให้เกิดงานเขียนประเภทเรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง ซึ่งเป็นประเภทย่อยของวรรณกรรมเพื่อชีวิต และเรื่องสั้นยังมีบทบาทในด้านประวัติศาสตร์และการเมือง โดยเรื่องสั้นมีหน้าที่ส่วนหนึ่งในการสร้างตัวตนของนิสิตนักศึกษาผู้ผ่านเหตุการณ์เดือนตุลาคมใน 2 ลักษณะ คือ ผู้บริสุทธิ์ที่ถูกทำร้ายและวีรชนผู้เสียสละของชาติ ตัวตนทั้งสองนี้ส่งผลให้เรื่องสั้นมีบทบาทในการวิพากษ์การกระทำของรัฐและเรียกร้องความเป็นธรรม และบทบาทในการเรียกร้องและตอกย้ำให้เห็นความสำคัญของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519

จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับวรรณกรรมการเมืองและเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าส่วนใหญ่ต่างมุ่งเน้นการวิเคราะห์ตัวบททั้งในด้านเนื้อหา แนวคิด กลวิธีการประพันธ์ แต่ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะมุ่งเน้นการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า และวิเคราะห์คุณค่าของวรรณกรรมการเมือง ทั้งในด้านสุนทรียะและด้านสังคมการเมืองเพื่อแสดงให้เห็นบทบาทเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อประชาธิปไตย รวมทั้งวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับประชาชนที่สะท้อนผ่านวรรณกรรม

8.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวาทกรรม

บัณฑิต ทิพย์เดช (2553) ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมการเมืองในวรรณกรรมของเสกสรรค์ ประเสริฐกุล” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะวาทกรรมการเมืองและอุดมการณ์ในวรรณกรรม ผลการศึกษาพบว่างานวรรณกรรมของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ได้สะท้อนภาพความทุกข์ยากของชนชั้นล่างจำนวนมากที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมในสังคม อันเป็นลักษณะวาทกรรมการเมืองที่ว่าด้วยเรื่องของการถูกเอารัดเอาเปรียบและลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้ยังพบว่ามีอุดมการณ์ 3 รูปแบบที่แฝงอยู่ในตัวบท ได้แก่ อุดมการณ์อำนาจนิยม อุดมการณ์ความรุนแรง และอุดมการณ์ชายเป็นใหญ่ อุดมการณ์ทั้งสามได้เคลือบแฝงมากับวาทกรรมการถูกเอารัดเอาเปรียบ การลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนวาทกรรมประชาธิปไตยและวาทกรรมคอมมิวนิสต์เพื่อที่จะบอกอย่างเป็นนัยว่า เสกสรรค์ ประเสริฐกุล ยังนิยมใช้อำนาจในการควบคุม ครอบงำ นิยมใช้ความรุนแรงเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจ ตลอดจนต้องการเชิดชูวีรกรรมของตนเองในฐานะวีรบุรุษที่ไม่เคยยอมแพ้

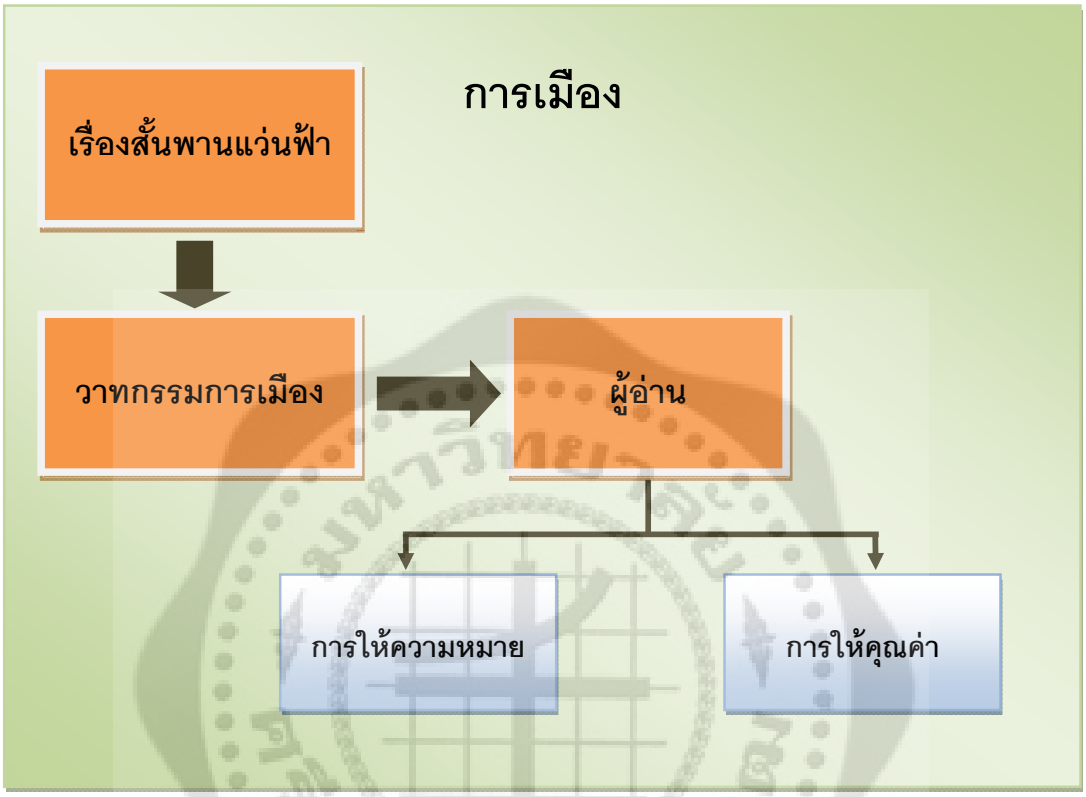
มาโนช ดินลานสกูล (2553) ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน 2 ประเด็น คือ ความหมาย อัตลักษณ์ และอิทธิพลตามแนวทางของมิเชล ฟูโกต์ ผลการศึกษาพบว่าวาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนได้สร้างความหมายและอัตลักษณ์ โดยอาศัยการสร้างความหมายแบบปลายเปิดให้แก่วรรณกรรมสร้างสรรค์ ด้วยการอธิบายลักษณะของวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลครั้งแล้วครั้งเล่า ลักษณะและวิธีการที่อธิบายเป็นการสร้างอัตลักษณ์ให้แก่วาทกรรมอีกชั้นหนึ่ง พร้อมกับการสร้างความหมายให้แก่นักเขียนรุ่นใหม่ เจ้าของผลงานวรรณกรรมที่ได้รับรางวัล อาศัยการสร้างภาพลักษณ์ให้เป็นนานาชาติ และอาศัยผู้รู้ผู้เชี่ยวชาญทางวรรณกรรมกับเครือข่ายอำนาจอื่นที่โยงใยกันอยู่ในพื้นที่วรรณกรรมร่วมรับรอง ก่อให้เกิดการตรึง การปะทะความหมายและอัตลักษณ์ดังกล่าวอย่างกว้างขวาง ทำให้วาทกรรมชุดนี้กลายเป็นวาทกรรมกระแสหลักในพื้นที่วรรณกรรมไทย มีอิทธิพลต่อสังคมอย่างเด่นชัด ความหมายและอัตลักษณ์แบบปลายเปิดรวมทั้งอิทธิพลดังกล่าว ทำให้วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียนคือผู้สร้างความหมายใหม่ไม่รู้จบแก่วรรณกรรมสร้างสรรค์ประเภทนวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ รวมทั้งงานวิจารณ์ให้อุดมในพื้นที่วรรณกรรมไทย

ธัญญา สังขพันธานนท์ (2552) ศึกษาเรื่อง “วรรณกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ: วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนทัศน์กับวาทกรรมที่เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และศึกษาการนำเสนอธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ผลการศึกษาพบว่ากระบวนทัศน์เกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณคดีไทยแบบจารีตนิยมมี 3 กระบวนทัศน์ คือ 1) กระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวดั้งเดิม เสนอวาทกรรมเทพมารดาแห่งโลก 2) กระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวพุทธปรัชญา เสนอวาทกรรมไตรลักษณ์ วาทกรรมมหาบุรุษ วาทกรรมธรรมราชา และวาทกรรมไตรภูมิ 3) กระบวนทัศน์จิตสำนึกเชิงนิเวศแนวชนชั้น เสนอวาทกรรมกวีในฐานะชนชั้นผู้ปกครองและวาทกรรมกวีในฐานะปัจเจกบุคคล ทั้งสามกระบวนทัศน์มีรากร่วมที่สำคัญ คือ ระบบคิดที่แสดงถึงการตระหนักรู้ในความยิ่งใหญ่ของธรรมชาติ การนอบน้อมและเคารพในธรรมชาติ อันเป็นระบบคิดพื้นฐานของจิตสำนึกเชิงนิเวศ ซึ่งกระบวนทัศน์ดังกล่าวต่างเกี่ยวข้องกับสภาพเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และพัฒนาการทางสังคมแต่ละยุค และได้ก่อให้เกิดวาทกรรมสำคัญเกี่ยวกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่แตกต่างกัน วาทกรรมเกี่ยวกับธรรมชาติที่ขัดแย้งและกลมกลืนไปด้วยกันได้ในวรรณคดีไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์จึงเป็นกระบวนทัศน์ระดับฝังรากลึกเชิงโครงสร้างที่ยังมีบทบาทอย่างมีนัยสำคัญมาจนกระทั่งปัจจุบันในวงวรรณคดีไทย

ถนอมนวล หิรัญเทพ (2551) ศึกษาเรื่อง “วาทกรรมความพิการในเรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทย” มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจและวิเคราะห์วาทกรรมความพิการในเรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทย และศึกษาแนวคิด วาทกรรม และปฏิบัติการทางสังคมและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความพิการ ผลการศึกษาพบว่าความหมายของความพิการมีความเปลี่ยนแปลงไปตามปฏิสัมพันธ์ของวาทกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวกับความพิการในแต่ละยุคสมัย ในยุคจารีตความพิการหมายถึงวิบากกรรมและวัตถุเพื่อการสงเคราะห์จากวาทกรรมศาสนาพุทธ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องกรรมเก่า การเวียนว่ายตายเกิด การทำบุญทำทาน และความเมตตากรุณา ในยุคเวทนานิยม-สังคมสงเคราะห์ ซึ่งแบ่งเป็นยุคการสร้างชาติไทยไปสู่อารยะที่มีวาทกรรมสำคัญ คือ วาทกรรมการแพทย์ วาทกรรมยูเจนิกส์ และวาทกรรมการสงเคราะห์ กับยุคการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการที่มีวาทกรรมสำคัญ คือ วาทกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพ และในยุคการเติบโตของสิทธิมนุษยชนของคนพิการมีวาทกรรมใหม่ที่สำคัญ คือ วาทกรรมสิทธิมนุษยชนของคนพิการ นอกจากนี้ภายใต้บริบทดังกล่าว เรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทยได้มีส่วนร่วมในการปฏิสัมพันธ์วาทกรรมข้างต้น ทั้งในแง่การผลิตซ้ำและเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของวาทกรรมต่างๆ อีกด้วย นวนิยายไทยที่นำเสนอความพิการแบ่งได้ 3 ช่วง คือ นวนิยายแนวเวทนานิยม-สังคมสงเคราะห์ นวนิยายยุคการฟื้นฟูสมรรถภาพ และนวนิยายยุคพหุวัฒนธรรม

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวาทกรรม มีจุดร่วมที่เหมือนกัน คือ งานวิจัยส่วนใหญ่ใช้แนวคิดเรื่องวาทกรรมของ มิเชล ฟูโกต์เป็นแนวคิดพื้นฐานในการวิเคราะห์ จากงานวิจัยดังกล่าวจึงเป็นแนวทางในการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่ถูกสร้างขึ้นโดยภาครัฐเพื่อครอบงำความคิดและอุดมการณ์ของผู้อ่าน

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ 3
วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

วาทกรรมเป็นเครื่องมือในการใช้อำนาจแฝงผ่านกระบวนการนำเสนอความรู้ ดังนั้น รัฐสภาในฐานะผู้สนับสนุนหลักในการจัดประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นเสมือนผู้ประกอบสร้างความรู้และความจริงเกี่ยวกับการเมืองผ่านเรื่องสั้น เพราะในกระบวนการตัดสินวรรณกรรมที่ได้รับรางวัลจะต้องผ่านความเห็นชอบและเป็นที่ยอมรับจากคณะกรรมการตัดสินฝ่ายรัฐสภา ด้วยเหตุนี้วาทกรรมการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นเสมือนเครื่องมือเพื่อสร้างชุดความรู้เกี่ยวกับการเมืองเพื่อชี้นำ ปิดกั้นหรือครอบงำความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ของผู้อ่าน เป็นการสร้างความชอบธรรมและคงไว้ซึ่งอำนาจหรือขยายเครือข่ายอำนาจของภาครัฐในฐานะผู้ประกอบสร้างวาทกรรม

การศึกษา “วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” แบ่งประเด็นศึกษาออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการศึกษาวาทกรรมการเมือง: การให้ความหมายการเมืองไทยในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า และส่วนที่สองเป็นการศึกษากระบวนการสร้างความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

บริบทสังคมการเมืองไทย

การเมืองไทยมีประวัติศาสตร์ความเป็นมาอันยาวนาน ในอดีตราชอาณาจักรไทยอยู่ภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่หลังจากมีการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ส่งผลให้ประเทศไทยเปลี่ยนรูปแบบการปกครองจากเดิมไปเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขมาจวบจนกระทั่งปัจจุบัน เส้นทางการเมืองการปกครองของไทยตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบันมีเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญๆ ซึ่งส่งผลต่อประชาชนและประเทศชาติหลายเหตุการณ์ อาทิ

เหตุการณ์รัฐประหาร 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2490 เป็นจุดเริ่มต้นที่ทหารเข้ามามีบทบาทอย่างมากต่อการเมืองไทย ผลจากการรัฐประหารครั้งนั้นได้เปลี่ยนแปลงการเมืองไทยอย่างชัดเจน นับเป็นการรัฐประหารที่ได้รับเสียงสนับสนุนจากประชาชน ส่วนเหตุการณ์ที่สำคัญอีกเหตุการณ์หนึ่ง คือ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นเหตุการณ์ที่นิสิต นักศึกษาและประชาชนจำนวนมากได้รวมตัวเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญและต่อต้านรัฐบาลเผด็จการทหาร มีการปะทะกันระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐและ

ประชาชนทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก เหตุการณ์ครั้งนี้เป็นการล้มอำนาจเผด็จการทหาร เพราะจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพลเอกณรงค์ กิตติขจร ยินยอมเดินทางออกนอกประเทศ นับเป็นการเปิดโอกาสให้เกิดการปกครองระบอบประชาธิปไตยมากขึ้น

จนกระทั่งมาถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มีการชุมนุมประท้วงของนิสิต นักศึกษาจนนำไปสู่การปลุกระดมมวลชนและมุ่งใส่ร้ายนิสิต นักศึกษาเพื่อต่อต้านการกลับมาของจอมพลถนอม แต่เนื่องจากสังคมขณะนั้นมีความขัดแย้งทางความคิดอย่างรุนแรงระหว่างฝ่ายอนุรักษ์นิยมและฝ่ายก้าวหน้า จึงนำไปสู่การใช้กำลังกวาดล้างจับกุมนิสิต นักศึกษาซึ่งร่วมชุมนุมประท้วงที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังเหตุการณ์สิ้นสุดนิสิต นักศึกษาบางส่วนหนีเข้าป่าไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยและบางส่วนถูกจับกุม

จากนั้นในเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ 17-20 พฤษภาคม พ.ศ. 2535 เกิดการเคลื่อนไหวคัดค้านการรับตำแหน่งทางการเมืองของพลเอกสุจินดา คราประยูร จนนำไปสู่การชุมนุมประท้วงและมีการสลายการชุมนุมทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก

ต่อมา พ.ศ. 2549 ได้เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 19 กันยายน เป็นการก่อรัฐประหารโดยคณะปฏิรูปการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (คปค.) ซึ่งนับเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่ดำเนินมายาวนานตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2548 นอกจากนี้ยังมีการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) พ.ศ. 2551 เป็นการชุมนุมทางการเมืองเพื่อต่อต้านพรรคพลังประชาชนและต่อต้าน พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร มีการปิดล้อมท่าอากาศยานสุวรรณภูมิและท่าอากาศยานดอนเมือง เหตุการณ์ดังกล่าวนำไปสู่ความไม่สงบและความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศไทย ในช่วงเดือนเมษายน พ.ศ. 2552 ชนวนเหตุมาจากการชุมนุมของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยต่อต้านเผด็จการแห่งชาติ (นปช.) ผู้ประท้วงเรียกร้องให้นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ยอมลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แกนนำของกลุ่ม นปช. ได้ประกาศจะชุมนุมยืดเยื้อจนกระทั่งในวันที่ 12-13 เมษายน พ.ศ. 2552 สถานการณ์ได้ทวีความรุนแรงขึ้น เกิดการจลาจล มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก จนรัฐบาลประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินที่มีความร้ายแรงเพื่อควบคุมสถานการณ์ มีการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับตำรวจและทหาร นอกจากนี้ยังมีการชุมนุมของกลุ่ม นปช. พ.ศ. 2553 เพื่อเรียกร้องให้นายอภิสิทธิ์ประกาศยุบสภาและให้จัดการเลือกตั้งใหม่ จนกระทั่งรัฐบาลใช้มาตรการทางทหารเข้ากดดันกลุ่มผู้ชุมนุมทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก จากนั้นนายอภิสิทธิ์ประกาศแผนปรองดองซึ่งผู้ชุมนุมมีข้อเรียกร้องเพิ่มเติม การชุมนุมจึงยังคงดำเนินต่อไป นายอภิสิทธิ์ประกาศยกเลิกวันเลือกตั้งใหม่ตามแผนการปรองดอง ก่อนที่จะใช้กำลังทหารเข้าสลายการชุมนุมที่แยกราชประสงค์ในช่วงกลางเดือนพฤษภาคม จนกระทั่งแกนนำกลุ่ม นปช. ประกาศยุติการชุมนุมในวันที่ 19 พฤษภาคม พ.ศ. 2553 ส่งผลให้ผู้ชุมนุมส่วนหนึ่งเกิดความไม่พอใจและได้ก่อการ

จลาจล มีการวางเพลิงตามสถานที่หลายแห่งทั่วประเทศ จนรัฐบาลต้องออกมาประกาศห้ามออกจากเคหสถานยามวิกาล (Curfew)

นอกจากเหตุการณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นในส่วนกลางของประเทศแล้ว ยังมีเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ โดยเฉพาะเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ยืดเยื้อยาวนานมาจนปัจจุบัน เหตุการณ์เริ่มขึ้นหลังการยุบศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) และกองบัญชาการผสมพลเรือน ตำรวจ ทหารที่ 43 (พตท. 43) เกิดสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดยะลา ปัตตานี และนราธิวาส รวมทั้งพื้นที่ใกล้เคียง เช่น การปล้นปืนจากกองพันพัฒนาที่ 4 ค่ายกรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์, กรณีเหตุการณ์ตากใบ, การระเบิดห้างสรรพสินค้าคาร์ฟูและท่าอากาศยานนานาชาติ อำเภอหาดใหญ่ ฯลฯ เหตุการณ์วางระเบิดกราดยิงและลอบทำร้ายเจ้าหน้าที่รัฐและผู้บริสุทธิ์เกิดขึ้นรายวันจนทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก

เหตุการณ์ทางสังคมการเมืองที่กล่าวมาข้างต้นย่อมมีอิทธิพลต่อนักเขียนในการสร้างงานเขียน โดยเฉพาะวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า เรื่องราวและเหตุการณ์ต่างๆ ในเรื่องสั้นเป็นการเสนอภาพสะท้อนการเมืองไทยภายใต้กรอบความคิดและการมองโลกของนักเขียน ผสมผสานจินตนาการและใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อสร้างสรรค์วรรณกรรมที่ปลุกจิตสำนึกทางการเมืองแก่ผู้อ่าน

วาทกรรมการเมือง: การให้ความหมายการเมืองไทยในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

การวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีการเสนอวาทกรรมหลักจำนวน 4 วาทกรรม ได้แก่ 1) วาทกรรมนักการเมือง 2) วาทกรรมรัฐ 3) วาทกรรมความแตกแยก และ 4) วาทกรรมประชาธิปไตย โดยแต่ละวาทกรรมหลักประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย ดังนี้

1. วาทกรรมนักการเมือง

วาทกรรมนักการเมืองเป็นวาทกรรมหลักที่ประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อยจำนวน 2 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม และวาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 ให้ความหมายคำว่า สามานย์ หมายถึง เลว ทรามต่ำช้า มักใช้เข้าคู่กับคำ ชั่วช้า เป็นชั่วช้าสามานย์ (2556: 1,218) ส่วนคำว่า โสมม หมายถึง สกปรกเลอะเทอะ น่าขยะแขยง เช่น ของโสมม จิตใจโสมม (2556: 1,274) ดังนั้น นักการเมืองสามานย์

จึงหมายถึงนักการเมืองที่มีความชั่วช้าเลวทราม ส่วนการเมืองโสมม คือ การเมืองสกปรกที่เต็มไปด้วยการทุจริตและกลโกง

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2541: 55-56) แสดงทรรศนะว่าการเมืองไทยเสื่อมทรามลงเพราะประชาชนถูกใช้เป็นฐานเสียงในขั้นตอนแรก แต่จะถูกละเลยในภายหลังที่นักการเมืองเข้าสู่อำนาจแล้ว การเมืองไทยเป็นการเมืองที่ขาดวัฒนธรรมทางอำนาจและยังไม่มีแนวคิดหรืออุดมการณ์ใหม่เกี่ยวกับวัฒนธรรมทางอำนาจ นักการเมืองจึงไม่มีหลักการ ไม่มีจิตสำนึกที่สูงส่งพอที่จะควบคุมพฤติกรรมทางอำนาจ การรักษาอำนาจจึงเป็นไปอย่างขาดความละอาย การเมืองไทยจึงเป็นการเมืองของความบ้าคลั่ง กักขฬะทางอำนาจ ไม่รู้จักความละอาย ดื้อด้านและมีการปฏิเสธความรับผิดชอบต่อสาธารณชนมากขึ้น

วาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 34 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสนับสนุนวาทกรรมย่อยจำนวน 7 ประเด็น ได้แก่ 1) การทุจริตคอร์รัปชัน 2) อำนาจและผลประโยชน์ 3) การใส่ร้ายป้ายสี ชิงดีชิงเด่น 4) ความลวง ฉ้อฉลและกลโกง 5) การสร้างภาพกับความดีที่ลวงตา 6) ภาพลักษณ์เชิงลบ และ 7) นักการเมืองลืมตัว โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

1.1.1 **การทุจริตคอร์รัปชัน** หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวงเป็นพฤติกรรมของเจ้าหน้าที่รัฐหรือนักการเมืองที่บิดเบือนใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบเบียดบังยักยอกทรัพย์ของรัฐ ของหลวงหรือของสาธารณะมาเป็นของตน มีการรับสินบนและแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์โดยวิธีการที่ผิดทำนองคลองธรรมและผิดกฎหมาย ธานินทร์ กรัยวิเชียร (2520: 5) ได้กล่าวถึงมูลเหตุของการทุจริตคอร์รัปชันว่าเป็นพฤติกรรมที่มุ่งทำเพื่อสนองกิเลสและความต้องการของตน คือความต้องการอำนาจ (Power) ความมั่งคั่ง (Wealth) และยศถาบรรดาศักดิ์ (Status) เมื่อมีอำนาจและยศถาบรรดาศักดิ์แต่ยังไม่มีความมั่งคั่ง จึงต้องใช้อำนาจบารมีและตำแหน่งหน้าที่เพื่อแสวงหาความมั่งคั่ง โดยการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการทุจริตคอร์รัปชันมีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ บิน (ดอกไม้แก้ว) ผู้ป่วย (พจนารถ พจนปกรณ์) ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (ชัยพร ศรีโบราณ) และ เมืองอมร 2312 (ปองวุฒิ รุจิระชาคร)

เรื่องสั้นแสดงให้เห็นว่าการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองสามานย์ในระบบการเมืองโสมมเกิดขึ้นได้แม้กระทั่งโครงการเพื่อเด็กและเยาวชนที่เป็นอนาคตของชาติ เรื่องสั้นสรุปในตอนท้ายว่าเมื่อเกิดเหตุการณ์เช่นนี้ประชาชนไม่ควรนิ่งดูดาย การเรียกร้องเพื่อความเป็นธรรมโดยไม่ใช้ความรุนแรงจะช่วยให้เกิดการตรวจสอบและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อสังคมที่ดีขึ้น ในเรื่อง *บิน* กล่าวถึงพฤติกรรมการทุจริตของนักการเมืองผ่านการลอบสังเกตของอีกาตัวหนึ่งที่บินไปมาบริเวณทำเนียบรัฐบาล ได้ยินผู้คนทั้งนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐพูดคุยกันเกี่ยวกับเรื่องราวการทุจริตและการใช้อำนาจหน้าที่และการใช้งบประมาณของชาติในทางมิชอบ เช่น เรื่องการทุจริตนมโรงเรียน เช่นเดียวกับเรื่อง *ผู้ป่วย* กล่าวถึงชายคนหนึ่งไปพบแพทย์ด้วยอาการเครียดเรื่องนมโรงเรียนของลูกบูด แต่ได้รับคำแนะนำจากแพทย์ให้หลีกเลี่ยงเรื่องราวทางการเมืองและได้รับยาคลายเครียดมารับประทาน แม้จะรู้ว่ามีการทุจริตนมโรงเรียนเกิดขึ้นจริง แต่ด้วยความเกรงกลัวต่ออำนาจมืดที่อาจคุกคามตนเองและครอบครัวจึงจำยอมต้องซื้อนมให้ลูกดื่มแทน ในที่สุดเพื่อความถูกต้องเป็นเป็นธรรมเขาจึงตัดสินใจไปร้องเรียนกับผู้อำนวยการโรงเรียน เขาได้พบแพทย์ที่รักษาอาการป่วยของเขามาร้องเรียนด้วยเรื่องเดียวกันเนื่องจากไม่สามารถทนยอมรับพฤติกรรมทุจริตของนักการเมืองได้อีก ดังความว่า “ผมทิ้งยาทั้งหมดของหมอลงในถังขยะ วันนี้ผมจะไปร้องเรียนเรื่องนมบูดที่โรงเรียน เรื่องนี้ผมได้เล่าให้แม่และภรรยาฟัง ทั้งสองเข้าใจผมดี โดยเฉพาะแม่ได้พูดกับผมว่า “ที่ผ่านมาแม่ก็เหมือนคนป่วยเรื้อรัง สิ่งที่ลูกคิดและลูกจะทำในวันนี้ มันคือยาขนานเอกที่จะทำให้แม่หายป่วย” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 88)

การทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองสามานย์มักใช้ประชาชนเป็นเครื่องมือและใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบเพื่อเอื้อประโยชน์แก่ตนเอง โดยไม่คำนึงว่าผู้ใดจะได้รับความเดือดร้อนหรือได้รับผลกระทบจากการกระทำของตน ในเรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม* กล่าวถึงพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันเพื่อตอกย้ำวาทกรรมนักการเมืองสามานย์ เรื่องราวในเรื่องสั้นดำเนินโดยแสดงถึงการให้ปากคำของโจทก์กับจำเลยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละคนเพื่อหาข้อเท็จจริงในคดีนี้ นายจำเริญ นายกเทศมนตรี ถูกกล่าวหาว่ามีส่วนได้ส่วนเสียในสัญญาจ้างเหมาก่อสร้างถนนหน้าสำนักงานเทศบาลตำบล ส่วนนายสำรวยช่างตัดผมถูกนายจำเริญเกลี้ยกล่อมวางแผนให้จดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัดร่วมกับนางสาวแก้วตาซึ่งเป็นภรรยาน้อยของนายจำเริญ นายจำเริญเจรจาหว่านล้อมให้นายสำรวยมอบเอกสารพร้อมลงลายมือชื่อให้นายจำเริญนำไปจดทะเบียนห้างหุ้นส่วนจำกัดและดำเนิน

การทั้งหมดตั้งแต่จดทะเบียนพาณิชย์และประมูลงานจ้างเหมาก่อสร้าง หลังจากประมูลได้นายจำเริญได้นำสัญญาจ้างเหมามาให้นายสำรวยลงนาม ครั้งล่าสุดนายจำเริญนำเช็คฉบับหนึ่งให้นายสำรวยลงลายมือชื่อหลังเช็ค และขอหลักฐานไปขึ้นเงินกับทางธนาคาร โดยให้นางสาวแก้วตานำเช็คไปขึ้นเงินที่ธนาคาร แต่นางสาวแก้วตานำเช็คขึ้นเงินแล้วหนีไป เรื่องราวจึงกลายเป็นคดีความเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าวัสดุก่อสร้าง ในที่สุดนายจำเริญจึงพ้นจากตำแหน่งนายกเทศมนตรีและศาลได้ตัดสินให้นายจำเริญเป็นผู้ชำระเงินให้แก่บริษัทวัสดุก่อสร้างแต่เพียงผู้เดียว เพราะแท้จริงแล้วนายจำเริญคือผู้สั่งซื้อและเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างที่แท้จริงแต่ให้นายสำรวยเป็นคู่สัญญากับทางเทศบาลเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย

นอกจากนี้พฤติกรรมของนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชันมักสร้างหายนะให้แก่สังคมหรือประเทศชาติและยังสร้างความอับอายต่อนานาอารยประเทศอีกด้วย ในเรื่อง *เมืองอมร 2312* เป็นการสร้างวาทกรรมที่เสียดสีนักการเมืองไทยที่ทุจริตคอร์รัปชันจนเป็นที่เลื่องลือไปทั่ว เรื่องสั้นกล่าวถึงโลกอนาคตในปีจักรวาลศักราชที่ 2312 มีการติดต่อสื่อสารกันทั่วทั้งจักรวาล ประเทศสยามได้รับเลือกเป็นตัวแทนสมาคมทางช้างเผือกไปเจรจากับดาวยูเรก้า-หนึ่ง เพื่อหาข้อตกลงในการจัดสร้างเส้นทางยานอวกาศความเร็วเหนือแสงเชื่อมต่อข้ามกาแล็กซีระหว่างสองดวงดาว โครงการนี้มีชื่อว่า “เรนโบว์โรด” ทั่วทั้งจักรวาลต่างแปลกใจว่าเหตุใดดาวยูเรก้า-หนึ่งจึงเลือกประเทศสยาม ชาตรี พิทักษ์ไท นายกรัฐมนตรีของประเทศสยามมอบหมายให้เทพสิงห์ รัฐมนตรีกระทรวงคมนาคมเป็นตัวแทนในการเจรจาครั้งนี้ โยวา ผู้นำของดาวยูเรก้า-หนึ่ง ให้เหตุผลที่เลือกประเทศสยามเพราะวิเคราะห์แล้วว่านักการเมืองประเทศนี้มีนิสัยไม่ซื่อตรง ทุจริตคอร์รัปชันมากที่สุด จึงน่าจะร่วมมือกันดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้ ดังข้อความที่ว่า “ดาวยูเรก้า-หนึ่งมีเทคโนโลยีทันสมัยมาก เราได้จัดสร้างสมองกลประสิทธิภาพสูงส่ง สามารถวิเคราะห์พฤติกรรมและภาวะนิสัยของสิ่งมีชีวิตได้โดยไม่จำกัดว่าเป็นสิ่งมีชีวิตจากดาวดวงไหน ผมสั่งให้เจ้าหน้าที่วิเคราะห์ออกมาแล้ว พบว่านายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีของประเทศคุณมีนิสัยเข้ากันกับผมมากที่สุด ถ้าหากร่วมมือกันทำงานจะช่วยส่งเสริมกันและกันให้บรรลุเป้าหมายได้เป็นอย่างดี” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 178) โยวาชักชวนให้เทพสิงห์และรัฐบาลประเทศสยามร่วมกันคอร์รัปชันจากโครงการนี้ เพื่อดึงเงินจากงบประมาณก่อสร้างมาเป็นของตนและพวกพ้อง ทั้งสองฝ่ายตกลงทำสัญญาร่วมกันด้วยความยินดีและพยายามหาวิถีทางกอบโกยผลประโยชน์อย่างแนบเนียน ในที่สุดโครงการก็สำเร็จลุล่วงเป็นอาคารที่โอ่อ่าสวยงาม แต่ใน

วันเปิดสถานีอวกาศเรนโบว์โรด อาคารทั้งหลังกลับพังทลายลงมาเพราะวัสดุก่อสร้างที่ไม่ได้มาตรฐานจากการทุจริตของนักการเมืองสามานย์เหล่านั้น

การทุจริตคอร์รัปชันแสดงให้เห็นถึงความโลภอันเป็นกิเลสของนักการเมืองสามานย์ที่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบแสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองมากกว่าการทำเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม พฤติกรรมดังกล่าวนอกจากจะสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนแล้ว ยังทำให้นักการเมืองเหล่านั้นได้รับผลร้ายจากการกระทำของตนในภายหลังอีกด้วย

1.1.2 **อำนาจและผลประโยชน์** การเมืองเป็นเรื่องของอำนาจและผลประโยชน์ ดังที่ ฮาโรลด์ ลาสเวลล์ และอับราฮัม แคปแลน (Lasswell; & Kaplan. 1969: 182) กล่าวว่า การเมืองคือการได้มาซึ่งอำนาจเพื่อตัดสินว่าใครจะได้อะไร เมื่อใดและอย่างไร การเมืองจึงเกิดขึ้นเพื่อสร้างกฎเกณฑ์ในการแบ่งสรรสิ่งต่างๆ เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์ ดังนั้น การเมืองจึงเป็นวิถีทางเพื่อจัดแบ่งทรัพยากรให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม แต่สำหรับนักการเมืองสามานย์แล้วมักใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด ผลประโยชน์ที่นักการเมืองเหล่านี้คำนึงถึงจึงไม่ใช่ผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมแต่เป็นผลประโยชน์ตนเองและพวกพ้อง

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเกี่ยวกับอำนาจและผลประโยชน์มีจำนวน 15 เรื่อง ได้แก่ มองจากที่สูง (ไพบูลย์ พันธ์เมือง) ม้าขี่-ผีเจ้านาย (ชัญวลี ศรีสุโข) กลับจากสมรภูมิ (ชิด ชยากร) ไก่ลงร้าน (กร ศิริวัฒโณ) ระบำหุ่น (ชัญวลี ศรีสุโข) วิถีแห่งสัตว์ (เริงณรงค์ เกตุพินิจ) ไม่แน่ (กร ศิริวัฒโณ) เท่าไหร่? (กร ศิริวัฒโณ) แพ้คัดเข้า (กรกช บุตรสิม) มื้อสุดท้าย (ธาร ยุทธชัยบดินทร์) ผู้ล่า (เริงณรงค์ เกตุพินิจ) นักตกปลาในงานเลี้ยง (กิติวัฒน์ ตันทะนันท์) เวียงล่มที่หนองหล่ม (ปลายแปรง) มือปืน, หลวงพ่อ (ไชยา วรรณศรี) และผาไส้ขาด (ปราจิณ คงคะจันทร์)

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสะท้อนภาพมนุษย์ที่พยายามแสวงหาอำนาจเพราะเชื่อว่าอำนาจจะทำให้มนุษย์ยิ่งใหญ่อยู่เหนือผู้อื่นในสังคม จึงเหยียบย่ำทำลายผู้ที่ขัดขวางอย่างไร้ความปราณี เพียงเพราะต้องการรักษาอำนาจไว้ให้นานที่สุด ในเรื่อง *มองจากที่สูง* สะท้อนมุมมองของผู้มีอำนาจที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ มุมมองของมนุษย์ที่มองมดเป็นสิ่งมีชีวิตที่ไร้ค่าน่ารำคาญจึงพยายามกำจัดทุกวิถีทาง ในมุมมองของผู้นำสามานย์ใช้อำนาจสั่งฆ่าประชาชนเพียงเพราะประชาชนเหล่านั้นเป็นเสมือนขวากหนามบนเส้นทางแห่งอำนาจทำให้ไม่ราบรื่นดังหวังจึงใช้กำลังอาวุธปราบปรามทำร้ายประชาชนล้มตายราวมดปลวก ในมุมมองของพระเจ้ามนุษย์คือตัวปัญหา ไม่รู้จักพอและพยายาม

เปลี่ยนแปลงธรรมชาติ คิดว่าตนเองเก่งกล้าเหนือสิ่งมีชีวิตอื่น “...พวกมันไม่เห็นคุณเห็นค่าในชีวิตของมด พวกมันจึงคิดที่จะกำจัดพวกมดแมลงให้หมดสิ้นไปจากโลก ครั้นต่อมาพวกมันขึ้นไปอยู่บนที่สูง ได้เป็นใหญ่เป็นโตมีอำนาจ มันก็เห็นชีวิตมนุษย์ด้วยกันเหมือนมดเหมือนสิ่งไม่มีค่า มันเลยฆ่ากันเอง แล้วท้ายสุดมันก็เลยพากันตายเหมือนฝูงมด” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2545: 223)

นักการเมืองสามานย์พร้อมจะกำจัดทำลายผู้ที่ขัดขวางเส้นทางอำนาจเพื่อกรุยทางไปสู่เป้าหมายที่ตนต้องการ ในเรื่อง *มือปืน, หลวงพ่อ* กล่าวถึง หลวงพ่อ พระนักพัฒนาที่ใช้หลักธรรมช่วยพัฒนาชุมชนและชักจูงชาวบ้านให้เข้าวัด ใช้ความรู้ความสามารถพัฒนาวัดพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง เมื่อวัดเติบโตขึ้นเป็นลำดับด้วยพลังศรัทธาจึงทำให้เริ่มมีคนมองวัดด้วยใจอคติไม่แน่ใจในกิจของสงฆ์ มีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งร่วมมือกับเจ้าคณะตำบลสร้างเรื่องร้ายใส่ความเพื่อขับหลวงพ่อออกจากวัด แต่กระนั้นชาวบ้านส่วนหนึ่งที่ยังคงศรัทธาได้รวมตัวกันปกป้อง จึงยิ่งตกเป็นเป้าสายตาของผู้โจมตีมากขึ้น ในที่สุดมีเจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบมาจับกุมหลวงพ่อในฐานะที่ชุมนุมเป็นปรปักษ์ต่อรัฐ ยุยงให้ชาวบ้านแข็งขืนต่อการปกครอง ส.ส.เกรงว่าหลวงพ่ออาจเป็น “ผู้มีบุญ” ที่คิดกบฏสร้างศรัทธาเพื่อรวบรวมชาวบ้านต่อต้านรัฐ หากปล่อยไว้อาจทำลายฐานคะแนนเสียงของตนจึงว่าจ้างมือปืนมากำจัด

นักการเมืองที่ลุแก่อำนาจนอกจากจะใช้อำนาจหน้าที่เพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องแล้ว หากมีผู้ขัดขวางหรือล่วงรู้ความลับข้อมูลการทุจริตของตนก็พร้อมที่จะใช้อำนาจกำจัดบุคคลเหล่านั้นให้พ้นทาง ในเรื่อง *ผาไส้ขาด* แสดงถึงการใช้อำนาจของนักการเมืองเพื่อแสวงหาผลประโยชน์อย่างชัดเจน ในกรณีการสร้างเขื่อนกั้นแก่งผาไส้ขาดในจังหวัดแห่งหนึ่งทางภาคเหนือ ชาวบ้านต่างร่วมชุมนุมประท้วงเพื่อต่อต้านการสร้างเขื่อนเพราะต้องการพิทักษ์รักษาผืนป่าสักทองยางนา รวมทั้งฝูงนกยูงและสัตว์ป่าหลากชนิดบริเวณหลังเขื่อนผาไส้ขาดไว้ โดยการนำของหมอนิคมนายแพทย์หนุ่มที่เป็นแกนนำการประท้วง เมื่อภาครัฐไม่อาจต้านทานกระแสเรียกร้องจากมวลชนได้จึงจัดประชุมผู้มีส่วนเกี่ยวข้องโดยมีรองนายกรัฐมนตรีเป็นประธานการประชุม แต่กลับเกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันเมื่อรองนายกรัฐมนตรีเกิดอาการโรคหัวใจกำเริบต้องรีบนำส่งโรงพยาบาลอย่างเร่งด่วน ทำให้ลืมคอมพิวเตอร์โน้ตบุ๊กไว้ ข้อมูลในโน้ตบุ๊กทำให้หมอนิคมทราบว่าการสร้างเขื่อนมีการทุจริตคอร์รัปชันตั้งแต่ระดับนโยบายสร้างความเสียหายให้แก่ประเทศชาติและเอื้อประโยชน์ให้นักการเมือง เมื่อหายป่วยรองนายกรัฐมนตรีได้เชิญหมอนิคมมาพบพร้อมยื่นข้อเสนอให้หมอนิคมมาสมัครเข้าพรรคการเมืองและยินดีสนับสนุนหมอนิคมเป็นผู้แทนราษฎร แม้หมอนิคมจะพยายามโน้มน้าวให้เห็นถึง

ผลร้ายของการทุจริตในครั้งนี้แต่รองนายกรัฐมนตรีกลับไม่สนใจพร้อมข่มขู่ทิ้งท้ายว่าหากหมอนิคมไม่ได้ช่วยชีวิตเขาไว้ เรื่องคงไม่เป็นเช่นนี้ หมอนิคมบันทึกข้อมูลการทุจริตให้หญิงคนรักเก็บไว้และได้เปิดการปราศรัยพร้อมเปิดโปงพิมพ์เขียวแผนแม่บทของประเทศที่เอื้อให้มีการทุจริตจนนำไปสู่การประท้วงครั้งใหญ่หน้าทำเนียบรัฐบาล สุดท้ายหมอนิคมถูกฆาตกรรมที่ผาไส้ขาดมีการนำเสนอข่าวว่าหมอนิคมฆ่าตัวตายเพราะปัญหารักที่แก้ปัญหาไม่ลงตัว ตามด้วยการเสียชีวิตของผู้บริสุทธิ์อีกสามคนเพียงเพราะบุคคลเหล่านั้นได้รับการส่งต่อข้อมูลการทุจริตจากหมอนิคม ดังความว่า “...จากการประสานและแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างสถานีตำรวจภูธรที่นั่นกับผาไส้ขาด สรุปสำนวนตรงกันว่า บุคคลทั้งสี่คือนายแพทย์นิคม นางสาวภาวนา นายภูมิใจ และนางสาวทิพวรรณ ได้ตัดสินใจแก้ไขปัญหาชีวิตรักสี่เส้าด้วยการฆ่าตัวตายในคืนเดียวกัน” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 128-129)

สำหรับนักการเมืองสามานย์ที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ เมื่อผู้ใต้บังคับบัญชาไม่ว่าจะเป็นนักการเมืองหรือข้าราชการประจำไม่สามารถทำตามที่ตนต้องการ นักการเมืองมักใช้อำนาจปลดบุคคลเหล่านั้นและหาคนใหม่ที่พร้อมจะอยู่ใต้อาณัติมาทำงานแทน เรื่องสั้นที่ตอกย้ำการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบของนักการเมืองสามานย์อย่างชัดเจน คือ เรื่อง *ระบำหุ่น* โดยเปรียบเทียบนักการเมืองเสมือนผู้เชิดหุ่น ตราบใดที่หุ่นยังคงเคลื่อนไหวตามที่ผู้เชิดต้องการ หุ่นนั้นก็ยังคงเป็นประโยชน์ แต่เมื่อหุ่นไม่สามารถขยับได้ดังใจก็หมดประโยชน์ทันที เช่นเดียวกับ ส.ส. รัตติกาลที่เดินทางไปประเทศพม่าและได้หุ่นพม่านำโชคมาติดไว้ที่ห้องทำงาน ทุกครั้งที่เครียดเมื่อนำหุ่นมาเชิดเล่นจะผ่อนคลายขึ้น เมื่อ ส.ส.รัตติกาลได้ตำแหน่งรัฐมนตรีที่ต้องการ แต่กลับมีปัญหากับปลัดกระทรวงซึ่งเป็นข้าราชการประจำที่ทำงานด้วยความซื่อตรง เมื่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเสนอกฎที่เอื้อให้รัฐมนตรีเจ้ากระทรวงปลดปลัดกระทรวงได้ ในที่สุดปลัดกระทรวงถูกปลดและให้ย้ายไปปฏิบัติราชการสำนักนายกรัฐมนตรีภายใน 24 ชั่วโมง ปลัดกระทรวงเลือกจะลาออกอย่างมีศักดิ์ศรีและไปร้องทุกข์กับสื่อมวลชน ผลการสำรวจความคิดเห็นปรากฏว่าประชาชนเชื่อข้าราชการมากกว่าฝ่ายการเมือง มีข่าวนัดหมายข้าราชการไปแสดงพลังที่กระทรวง รัฐมนตรีรัตติกาลจึงสั่งการระงับไม่ให้เกิดการประท้วงในวันรุ่งขึ้น แต่มีจังหวัดหนึ่งที่ข้าราชการนับร้อยไม่เชื่อผู้บังคับบัญชายืนยันจะไปให้กำลังใจปลัดกระทรวง หัวหน้าส่วนราชการจึงใช้อำนาจให้ตำรวจสกัดผู้ชุมนุม วันรุ่งขึ้นหนังสือพิมพ์ลงข่าวว่าเป็นเพราะคำสั่งรัฐมนตรีจึงทำให้หัวหน้าส่วนราชการต้องมาสกัดผู้ชุมนุมด้วยตนเอง รัฐมนตรีรัตติกาลเล่นหุ่นพม่าอยู่ในห้องพร้อมกล่าวว่า “พวกนี้ก็ซื่อเหลือเกิน เป็นคนไม่ใช่หุ่น...เวลาเราสั่งให้ทำ ก็ต้องทำให้แนบเนียนพลิกแพลง...เหมือน

ไม่ได้สั่ง ถ้าทำไม่ได้ ก็ไม่ควรอยู่ในตำแหน่ง...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 158) เมื่อหุ่นพม่าเชือกพันกันยุ่งเหยิงจนเต้นระบำไม่ได้ดังใจผู้เชิด รัฐมนตรีรัตติกาลจึงสั่งให้เอาไปทิ้งและหาตัวใหม่มาแทน

อำนาจเปรียบเสมือนหัวโขนที่ทำให้นักการเมืองมีบารมีเป็นที่นับหน้าถือตาอีกทั้งเป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ ในเรื่อง *ม้าขี่-ผีเจ้านาย* แสดงการเปรียบเทียบระหว่างความเชื่อเรื่องการทรงเจ้าเข้าผีในภาคเหนือที่เรียกว่า “ม้าขี่-ผีเจ้านาย” กับการเคารพนบนอบนักการเมืองผู้มีอำนาจบารมี เรื่องสั้นกล่าวถึงนายสิงห์คำที่ยอมเป็นม้าขี่ของเจ้าปู่แสนคำลือ แต่มีสัจวาจาสามข้อ คือ ต้องช่วยเหลือผู้ตกทุกข์ได้ยาก ต้องคบแต่คนดีมีศีลธรรมและไม่โลภโมโทสัน นายสิงห์คำได้ปฏิบัติตามและให้ความช่วยเหลือผู้คนมากมาย พิธีกรรมก่อนเข้าทรงแสดงถึงความเคารพยิ่งของบรรดาผู้เชื่อถือศรัทธา ผู้ที่เข้ามาขอความช่วยเหลือต่างเดือดร้อนและเป็นทุกข์เมื่อได้รับการปัดเป่าก็กลับไปด้วยความสุขทำให้มีผู้ยอมตนเป็นลูกเลี้ยงคอยดูแลเอาใจใส่มากมาย เช่นเดียวกับรัฐมนตรี นักการเมืองผู้มีอำนาจบารมีผู้คนเคารพพินอบพิเทา ดังความว่า

> ท่านรัฐมนตรีลงจากรถเก๋งคันงามด้วยใบหน้าที่มีรอยยิ้มประดับรับไหว้ข้าราชการระดับสูงที่เข้าแถวรออยู่ เมื่อเดินเข้าสู่ห้องประชุมขนาดใหญ่ ผู้คนหลายร้อยจากทั่วสารทิศที่นั่งรอพิธีเปิดการประชุมต่างยืนตรงเป็นการให้ความเคารพ ท่านรัฐมนตรีหย่อนตัวนั่งบนโซฟาพร้อมผู้ติดตาม ผู้เข้าประชุมจึงนั่งลง ต่อจากนั้นสตรีสาวนางหนึ่งได้น้อมตัวไหว้ คลานเข้ามาและคุกเข่าขออนุญาตกลัดดอกไม้ที่หน้าอกด้านซ้ายของท่าน เมื่อกลัดเสร็จ พิธีกรได้เรียนเชิญท่านรัฐมนตรีทำพิธีจุดธูปเทียนเปิดการประชุม...ให้ข้าราชการเข้าแถวรอรับ ตั้งป้ายต้อนรับ คุกเข่าเข้าพบ จัดพิธีการต่างๆ ให้ดูศักดิ์สิทธิ์สมเกียรติ... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 109-110)

มีผู้เข้าพบรัฐมนตรีด้วยความเดือดร้อนและเรื่องผลประโยชน์มากมาย รัฐมนตรีก็พร้อมปัดเป่าและแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกัน จนกระทั่งวันหนึ่งรัฐมนตรีถูกตั้งกรรมการสอบสวนเรื่องการทุจริต จึงไปพบนายสิงห์คำเพื่อขอความช่วยเหลือ วันแรม 10 ค่ำ ไม่ใช่วันที่เจ้าปู่จะเข้าทรง แต่เงินในขันตั้งมีจำนวนมากจนนายสิงห์คำเกิดความโลภจึงยอมเข้าทรงเป็นร่างของเจ้าป้าแสนแสบเจ้านายแห่งวังม่วงแสงคำ รัฐมนตรีขอให้ช่วยเหลือเนื่องจากมีคนกลั่นแกล้งจะให้หลุดจากตำแหน่งถ้าสำเร็จจะปวารณาตนเป็นลูกเลี้ยงและดูแลม้าขี่ตลอดชีวิต สุดท้ายรัฐมนตรีก็หลุดจากตำแหน่งเพราะผลสอบสวนบอกว่า

ทุจริตจริง ผู้คนต่างรุมประณาม ต้องอยู่อย่างโดดเดี่ยวไร้ผู้เคารพยำเกรง รัฐมนตรีได้พบนายสิงห์คำที่กลายเป็นขอทานพิการเพราะผิดสัจวาจา ทั้งนายสิงห์คำและรัฐมนตรีต่างตกอยู่ในสภาพ “ม้าขี่” ด้วยกันทั้งคู่ เมื่อยามมีอำนาจก็มีคนนับหน้าถือตาแต่เมื่อสิ้นอำนาจก็ไร้คนเหลียวแล เพราะแท้จริงแล้วความดีงามและซื่อสัตย์จริงใจจะเป็นเกราะป้องกันภัยและคงทนกว่าอำนาจบารมีใดๆ ทั้งปวง

อำนาจและบารมีของนักการเมืองสามานย์มักได้มาด้วยเงินตรา ในเรื่อง *เท่าไหร่?* กล่าวถึงสมพล นายกเทศมนตรีสองสมัยที่ต้องการเป็นตัวแทนพรรคลงสมัคร ส.ส. จึงต้องเอาใจรองนายกรัฐมนตรีซึ่งเป็นตัวแทนพรรคดูแลการเลือกตั้งในภาคใต้ทั้งหมด สมพลพยายามหาหลวงปู่ทวดวัดดอนของแท้ไปให้รองนายกรัฐมนตรี เซียนพระบอกราคาถึงสองแสนบาทเขาก็ยอมสู้เพราะคิดว่าถ้ารองนายกรัฐมนตรีสนับสนุนให้ลงสมัครจะสามารถเรียกทุนคืนได้มากกว่านี้หลายเท่า ดังข้อความที่ว่า “... หากได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเขาคงได้มากกว่าที่เสียไปหลายเท่าเขารู้ดี มีตัวอย่างให้เห็นตำตา มีงานในงานนอกให้แสวงหาผลประโยชน์ได้มากมาย มีทั้งเงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง เงินจากหัวหน้าพรรค เงินจากหัวหน้ากลุ่มที่เขาสังกัดอยู่ และเงินนอกระบบอีกมากที่พร้อมจะไหลเข้ากระเป๋าของเขาในวันข้างหน้า” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 74) แต่ปรากฏว่าถวิลคู่แข่งในการลงสมัคร ส.ส. เช่าพระตัดหน้าไปในราคาสองแสนห้าหมื่นบาท เซียนพระบอกว่าบารมีพระสร้างกันได้ สมพลจึงเช่าหลวงปู่ไชยมาในราคาสามพันห้าร้อยบาทและตัดสินใจนำพระให้คนงานพม่าใส่แล้วไปยืนเป็นเป้ายิงปืน โดยจ้างนักข่าวมาทำข่าว ในที่สุดสมพลก็สร้างบารมีให้พระเครื่องได้สำเร็จหนังสือพิมพ์พาดหัวข่าวว่าหลวงปู่ไชยได้ช่วยชีวิตคนงานพม่าได้ราวปาฏิหาริย์ รองนายกรัฐมนตรีโทรศัพท์มาบอกว่าสมพลได้เป็นตัวแทนลงสมัคร ส.ส.ของพรรค พร้อมบอกว่าตอนนี้ตนอยากได้หลวงปู่ไชยมาสะสม จะเห็นได้ว่าอำนาจบารมีของพระเครื่องสร้างได้ด้วยความศักดิ์สิทธิ์และปาฏิหาริย์ แต่อำนาจและบารมีของนักการเมืองในระบบการเมืองโสมมกลับสร้างได้ด้วยเงินตรา

การแย่งชิงผลประโยชน์ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกสังคม เมื่อต่างฝ่ายต่างเรียกร้องผลประโยชน์ส่วนตนมากเกินไปย่อมเกิดความขัดแย้งขึ้นในสังคม เมื่อสังคมเต็มไปด้วยความขัดแย้งระหว่างบุคคลและกลุ่มผลประโยชน์ นักการเมืองจึงต้องใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อแบ่งปันจัดสรรผลประโยชน์ในสังคม และประสานผลประโยชน์ในความขัดแย้งนั้นโดยคำนึงถึงประโยชน์ของส่วนรวม แต่สำหรับนักการเมืองสามานย์ในระบบการเมืองโสมมกลับทำทุกอย่างเพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง เช่น ในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์* กล่าวถึงผู้ใหญ่คำและลูกบ้านน้ำเลที่รวมตัวกันประท้วง

การสร้างเขื่อนหินขนาดใหญ่ที่กองหินหนังปลาซึ่งเป็นแหล่งทำมาหากินของชาวบ้าน เคน ลูกชายของผู้ใหญ่คำทำงานเป็นเลขาฯ ของ ส.ส.ในพื้นที่กลับเห็นตรงข้าม ในวันที่เคนออกทะเลไปช่วยพ่อเก็บลอบได้เจอหมึกหอมกับหมึกกระดองอยู่ในลอบ หมึกกระดองตัวใหญ่ใช้กำลังที่เหนือกว่ากัดกินหมึกหอมจนเหลือครึ่งตัว ผู้ใหญ่คำดึงหมึกกระดองขึ้นมาวางบนพื้นเรือมันทำเสียงขู่และพ่นหมึกป้องกันตัวและเปลี่ยนสีเพื่ออำพรางตัว ผู้ใหญ่คำบอกว่านี่คือวิถีของสัตว์ ดังความว่า

> มันเป็นสัตว์เผ่าพันธุ์เดียวกันแท้ๆ ต่างกันแค่ต่างสายพันธุ์ พอถึงเวลาคับขันแทนที่จะร่วมใจช่วยกันกัดอวนเพื่อให้พ้นจากภัยที่คุกคาม แต่นี่มันกลับห้ำหั่นกัดกินกันเองเพื่อเอาตัวรอด...พอเหลือมันเพียงตัวเดียว เจอศัตรูที่ใหญ่กว่าแข็งแรงกว่าก็พ่นหมึกสีดำใส่เพื่ออำพรางตัวเอง แล้วค่อยเปลี่ยนสีของตัวเองไปเรื่อยๆ เพื่อเอาตัวรอด มันไม่ละอายใจบ้างเลย...มันเหยียบย่ำ มันฆ่าพี่น้องตัวเอง มันช่างไม่รู้ตัวเลยว่าแม้จะเหลือมันเป็นตัวสุดท้าย แต่ในที่สุดมันก็จะถูกกินอยู่ดี... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 57)

แต่เคนกลับบอกว่าเขาพร้อมที่จะฆ่าทุกคนเพื่อเป็นผู้ชนะแม้จะเผ่าพันธุ์เดียวกันและพร้อมจะเปลี่ยนสีและทำทุกวิถีทางที่จะถูกกินเป็นตัวสุดท้าย เมื่อกลับมาถึงฝั่งผู้ใหญ่คำได้พบ ส.ส.ที่มารับฟังปัญหาของชาวบ้านด้วยตนเองพร้อมนำเหล้าและอาหารมาเลี้ยงชาวบ้านเป็นการปิดปากให้หยุดประท้วง ชายชราหวนนึกถึงคำพูดของลูกชายที่ ส.ส.ได้ยื่นข้อเสนอตำแหน่งทางการเมืองและผลประโยชน์อันพึงได้แลกกับการไม่นำชาวบ้านไปประท้วง ผู้ใหญ่คำตัดสินใจรับข้อเสนอนั้นเพราะเลือกที่จะเป็นเหยื่อตัวสุดท้ายที่ถูกกิน

เช่นเดียวกับในเรื่อง *ผู้ล่า* ดำและชัยชนะเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เด็ก ดำเป็นชาวประมงเรือเล็กชายฝั่ง ส่วนชัยชนะเป็นลูกของเถ้าแก่ที่มีเรือประมงหลายสิบลำ เมื่อชัยชนะลงเล่นการเมืองดำเห็นด้วยเพราะคิดว่าชัยชนะจะช่วยเป็นปากเป็นเสียงแทนชาวบ้านเรื่องเรืออวนลากได้ เมื่อชัยชนะได้เป็นนายกเทศมนตรี ชาวบ้านมาชุมนุมประท้วงเรื่องขับไล่เรืออวนลาก ชัยชนะออกมารับข้อเรียกร้องและรับปากจะช่วยดำเนินการให้ แต่ในที่สุดเรื่องก็เงียบหายไป ชัยชนะเคยบอกดำว่าให้เลิกอาชีพประมงก่อนที่จะสายเกินไปเพราะปัญหาเรื่องเรืออวนลากเป็นปัญหาใหญ่ระดับชาติยากจะแก้ไข เรืออวนลากเหล่านี้เสียภาษีให้รัฐจำนวนมาก รัฐคงไม่อยากตัดรายได้ส่วนนี้ออกไป ดังความว่า “ทางการไม่หันกลับมามองแกหรอก อย่างมากก็มารับหนังสือเพื่อถ่วงเวลาไปวันๆ ก็ผู้บริหารของจังหวัดหรือของ

กระทรวงมันก็พวกของอวนลากทั้งนั้น อีกอย่างพวกเรืออวนลากน่ะเสียภาษีให้กับรัฐและองค์กรส่วนท้องถิ่นปีละเป็นล้านๆ เขาคงไม่โง่คิดตัดเส้นทางทำมาหากินหรอก" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 113) ในที่สุดในหมู่บ้านน้ำเลก็เกิดสะพานคอนกรีตขนาดใหญ่เพื่อมารองรับการขนถ่ายสินค้าทะเลจากเรืออวนลาก ดำและชาวประมงหลายคนต้องเลิกอาชีพ ดำขายเรือเปลี่ยนไปขายของชำ แต่เมื่อทางเทศบาลอนุมัติให้ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ต่างชาติเข้ามาก่อสร้างในบ้านน้ำเล อาชีพของดำล่มสลายลงอีกครั้ง ดำจำต้องกลับไปทำอาชีพประมงเช่นเดิม จนกระทั่งวันหนึ่งชัยชนะมาหาดำพร้อมยื่นข้อเสนอให้ดำมาเป็นคนสนิทช่วยดูแลธุรกิจบ่อนพนันโดยมีค่าตอบแทนมากพอและชัยชนะจะสนับสนุนให้ดำลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาตำบลในทีมลูกชายของเขา ดำตัดสินใจรับข้อเสนอและรู้สึกว่าตนได้กลับมาเป็นผู้ล่าอีกครั้ง

อำนาจเงินตราสามารถดลบันดาลทุกสิ่งทุกอย่างได้ ดังนั้น นักการเมืองสามานย์จึงพยายามแสวงหาผลประโยชน์และเงินตราเพื่อช่วยสร้างอำนาจและบารมีให้ตนเองและพวกพ้อง ความต้องการอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองสามานย์ในระบบการเมืองโสมมถูกวางแผนไว้อย่างเป็นระบบประชาชนจึงมักตกเป็นเหยื่ออย่างไร้หนทางต่อสู้

การสร้างวาทกรรมเพื่อแสดงให้เห็นการแสวงหาประโยชน์จากประชาชนโดยปราศจากความละอายของนักการเมืองสามานย์ปรากฏชัดในเรื่อง *มื้อสุดท้าย* โดยกล่าวถึงชายหนุ่มทายาทนักการเมืองที่เสียชีวิตไปเยี่ยงวีรบุรุษ พ่อของเขาเคยบอกว่านักการเมืองที่ดีที่สุดคือนักการเมืองที่ตายแล้ว เขาเป็นนักการเมืองตามรอยพ่อ แต่หัวหน้าพรรคบอกว่าเขาเป็นนักการเมืองที่ยังเอาดีไม่ได้เพราะมักลงคะแนนเสียงฝืนมติพรรคทำให้ผู้ใหญ่ขุ่นเคือง วันหนึ่งหัวหน้าพรรคพาเขาเข้ามาในบ้านหลังหนึ่งซึ่งมีผู้อาวุโสของพรรคนั่งอยู่กว่าสิบคน บุคคลเหล่านั้นมาร่วมกันกินเลือดเนื้อและน้ำตาประชาชนอย่างเอร็ดอร่อยในขณะที่เขาไม่สามารถฝืนกินได้ ในครัวเขาเห็นประชาชนทั้งชายหญิง เด็กและคนแก่ถูกล่ามโซ่อยู่ในกรงขนาดใหญ่ทุกคนล้วนมีแววตาที่สิ้นหวัง เขาตัดสินใจสละร่างกายให้นักการเมืองเหล่านั้นกินแทนประชาชน ด้วยสำนึกว่าตนได้เกิดและจากไปโดยไม่รู้สึกละอายต่อแผ่นดิน ความน่าขยะแขยงและสยดสยองจากพฤติกรรมการกินเลือดเนื้อและน้ำตาประชาชนของนักการเมืองในเรื่องสะท้อนความเลวร้ายของการขูดรีดผลประโยชน์จากประชาชนซึ่งเป็นพฤติกรรมที่น่ารังเกียจ

ในเกมการเมืองประชาชนมักกลายเป็นเหยื่อของนักการเมืองที่มุ่งหวังสร้างฐานอำนาจโดยยอมหยิบยื่นสิ่งเล็กน้อยให้ประชาชนเพื่อหวังกอบโกยผลประโยชน์ที่มากกว่า แต่ในความเป็นจริง

เงินตราไม่สามารถซื้อทุกสิ่งได้ตามต้องการโดยเฉพาะศักดิ์ศรีและความเป็นมนุษย์ ในเรื่อง *นักตกปลาในงานเลี้ยง* กล่าวถึง สุภาพ อดีตผู้อำนวยการโรงเรียนวัยเกษียณเป็นที่นับหน้าถือตาของชาวบ้าน เปิดบ้านเป็นพื้นที่สาธารณประโยชน์สำหรับคนในชุมชน เป็นสถานที่อบรมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและเป็นสวนสาธารณะแบบบูรณาการความรู้ ให้นักตกปลาเข้ามาพักผ่อนหย่อนใจโดยไม่ต้องเสียเงิน แต่ความดีนั้นกลับมีผลประโยชน์แอบแฝง วันหนึ่งสุภาพจัดงานวันเกิดพร้อมเชิญข้าราชการและผู้ใหญ่ในจังหวัดมาร่วมงานจำนวนมาก มนัสเข้ามาตกปลาตามปกติ ชายคนหนึ่งขอซื้อปลาดุกแต่มนัสยกให้โดยไม่คิดเงิน ชายคนนั้นนำปลาไปประมูลพร้อมเหนี่ยวรั้ง บอล ลูกชายของมนัสที่กำลังร้องไห้ด้วยความหวาดกลัวไว้บนเวที โดยบอกว่าจะเปิดประมูลเป็นค่าขนมของบอล ปลาดุกของมนัสทวีค่ามากขึ้นจากความต้องการเอาชนะของแต่ละคนด้วยความคึกคะนองท่ามกลางความปวดร้าวใจของมนัสที่ตระหนักดีว่าการกระทำของบุคคลเหล่านั้นเป็นเพียงแค่การเล่นสนุกและสร้างภาพโดยไม่สนใจความรู้สึกของตนและลูกชาย มนัสตัดสินใจขึ้นไปเปิดประมูลปลาด้วยตนเองโดยให้ทุกคนหยิบเอากุ้งตะเข็บออกมาเป็นหลักทรัพย์ในการประมูล การประมูลจบลงที่ปลาตัวนี้ยังคงเป็นของเขา วันต่อมาในบ้านของผู้อำนวยการสุภาพมีป้ายที่เพิ่งเอามาแขวนหน้าบ้านว่า “พื้นที่ส่วนบุคคล ห้ามเข้าก่อนได้รับอนุญาต”

บางครั้งผู้มีชื่อเสียงมักกลายเป็นเครื่องมือเพื่อแสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมืองสามานย์โดยการอาศัยความโด่งดังของบุคคลเหล่านั้นเพื่อเสริมอำนาจและบารมีให้ตนเอง เป็นการฉกฉวยโอกาสจากความสูญเสียหรือความสำเร็จของผู้อื่นมาเป็นของตน ในเรื่อง *กลับจากสมรภูมิ* กล่าวถึงตาเปลื้องและยายนวลสองตายายมีลูกชายสองคน ปาน ลูกชายคนเล็กกำลังเดินทางไปชกมวยในกีฬาโอลิมปิก ส่วน เปรม ลูกชายคนโตเป็นตำรวจเพิ่งติดยศร้อยตรีอยู่ที่นราธิวาส ในวันที่ปานแข่งขันนักข่าวหลายสำนักเดินทางมาบ้านตาเปลื้องอย่างยากลำบากเพราะถนนเป็นหลุมเป็นบ่อ ผู้แทนที่เคยหาเสียงไว้ว่าจะมาช่วยปรับปรุงก็เพิกเฉยต่อความลำบากของชาวบ้าน ตาเปลื้องต้องคอยต้อนรับผู้ว่าราชการจังหวัด รองผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด นายอำเภอ ฯลฯ เมื่อปานได้รับชัยชนะจึงสร้างความรู้สึกปลาบปลื้มใจให้แก่ตาเปลื้องอย่างมาก หลังจากนั้นหมู่บ้านเกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ มีการติดตั้งสายโทรศัพท์อย่างเร่งด่วน มีการปรับถนนเพื่อให้เรียบร้อยทันวันที่ปานเดินทางกลับ วันที่ปานเดินทางกลับบ้านเขาเห็นความเปลี่ยนแปลงของหมู่บ้านมากมาย แต่วันนี้รอยยิ้มของพ่อกับแม่ไม่เหมือนเดิมทั้งสองยิ้มด้วยน้ำตาที่ไหลพราก เพราะวันนี้ถนนสายนี้ได้ต้อนรับวีรบุรุษนักชกโอลิมปิก แต่พรุ่งนี้ถนนสาย

นี้จะต้อนรับวีรบุรุษอีกคน ร้อยตำรวจตรีเปรมที่กลับมาแต่ร่างที่ไร้วิญญาณเพราะถูกลอบยิงที่ภาคใต้ ปานหวนนึกว่าสมรภูมิรบและสมรภูมิกำปั้นไม่มีอะไรต่างกัน ผู้ผ่านวิกฤตและชนะเท่านั้นที่จะอยู่รอด การกลับมาของทั้งสองวีรบุรุษมีเกียรติยศเหมือนกัน แต่สถานภาพชีวิตต่างกัน “หากเขากลับจากโอลิมปิกในสภาพผู้แพ้ ไม่มีเหรียญคล้องคอกลับมา เขาคงไม่ได้กลายเป็นวีรบุรุษอย่างในวันนี้ ส่วนเปรมหากกลับมาจากภาคใต้อย่างคนปกติ มีทั้งร่างกายและลมหายใจสมบูรณ์พร้อม เขายังสงสัยว่าพี่ชายของเขาจะถูกนับเป็นวีรบุรุษหรือไม่ หรือวีรบุรุษคือเครื่องมือชิ้นหนึ่งของการแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านการเมือง” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 58)

อุดมการณ์และศักดิ์ศรีของนักการเมืองในปัจจุบันนับวันจะถดถอยลงทุกที อุดมการณ์เป็นเพียงภาพมายาแต่อำนาจ เงินตราและความสุขสบายเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา นักการเมืองสามานย์ยอมเสียศักดิ์ศรีเพื่อผลประโยชน์ ยอมกระทำตนเป็นที่น่าละอายเพื่อให้ได้ในสิ่งที่ต้องการ ในเรื่อง *ไก่ลงร้าน* แสดงการเปรียบเทียบพฤติกรรมของไก่และนักการเมือง โดยกล่าวถึงชายคนหนึ่งที่กำลังติดตามข่าวการย้ายพรรคของ ส.ส.ที่บังเอิญมีพฤติกรรมสอดคล้องกับไก่ที่เขาเลี้ยงไว้ แม่ไก่ของเขาฟักไข่ออกมาเป็นลูกไก่สีดำเจ็ดตัว ลูกไก่ห้าตัวอ้วนพี แต่มีสองตัวที่เล็กกว่าตัวอื่น ลูกไก่สองตัวจึงแยกออกไปหากินเอง แม้จะตัวเล็กแต่แข็งแกร่งปราดเปรียวและกล้าหาญที่จะพึ่งตนเองอย่างเด็ดเดี่ยว แม่ไก่ข้างบ้านพาลูกไก่สีดำเกือบสิบตัวลอดรั้วเข้ามา เมื่อแม่ไก่ของเขาเจอไส้เดือนตัวใหญ่จึงร้องเรียกลูกให้มาจิกกิน ลูกไก่ทั้งห้ารีบวิ่งมาแย่งกินไส้เดือนจากปากแม่ไก่ แต่กลับมีลูกไก่สามตัวของเพื่อนบ้านที่วิ่งเข้าไปแย่งไส้เดือนกับลูกไก่ของเขาและหากินร่วมกับแม่ไก่ตัวนั้น ส่วนลูกไก่ตัวเล็กสองตัวเมื่อหากินเสร็จก็พยายามบินขึ้นร้านตะเกียกตะกายด้วยตนเองจนสำเร็จ พฤติกรรมลูกไก่ตัวเล็กสองตัวที่แยกออกมาหากินเอง แม้ว่าต้องต่อสู้อย่างยากลำบาก พึ่งตนเอง ดิ้นรน ร่างกายผ่ายผอมแต่เต็มไปด้วยศักดิ์ศรีและความทระนง ดุจนักการเมืองที่ยังคงยืนหยัดในอุดมการณ์ของตนอย่างแน่วแน่ ต่างจากพฤติกรรมลูกไก่สามตัวของเพื่อนบ้านที่ปลีกตัวจากแม่ของตนมาพึ่งพิงอาหารจากแม่ไก่ตัวอื่น สอดคล้องกับพฤติกรรมของ ส.ส.สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ในข่าวที่ย้ายพรรคไปสังกัดพรรคการเมืองฟากรัฐบาลโดยอ้างว่าทำตามเสียงเรียกร้องของประชาชนในพื้นที่ เพราะจะได้ช่วยแก้ปัญหาสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ได้อย่างเต็มที่ ไร้ศักดิ์ศรีและความละอาย ไม่มีสัจจะและความจริงใจ อ้างอุดมการณ์ทำเพื่อประชาชน หากแท้จริงแล้วกลับต้องการอยู่ข้างฝ่ายที่เหนือกว่า ไม่มีความเสี่ยงและไม่ต้องต่อสู้ดิ้นรน ดังความว่า “ไหนว่าไปอยู่ฝ่ายรัฐบาลแล้วจะช่วยแก้ปัญหาความรุนแรงในสามจังหวัดภาคใต้ได้ ถุย...น่าทุเรศ

อุดมการณ์ทางการเมืองของพวกเข้าหายไปไหนกันหมดนะ อ้างว่าประชาชนเรียกร้องให้ย้ายพรรคอย่างนั้นถ้าประชาชนเรียกร้องให้ลาออกหรือให้ไปตายก็คงไปล่ะสิ!..." (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 66)

การทำงานการเมืองจะประสบความสำเร็จต้องเข้าถึงชาวบ้านและครองใจคนให้ได้ การทำลายความเชื่อและศรัทธาของชาวบ้านจึงเป็นเสมือนการตัดอนาคตทางการเมืองของตน ในเรื่อง *เวียงล่มที่หนองหล่ม* กล่าวถึงพฤติกรรมของนักการเมืองท้องถิ่นที่ขาดความจริงใจในการทำงานการเมือง มีเป้าหมายสำคัญคือการแสวงหาผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง โดยใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและชาวบ้านเป็นเครื่องมือ น้อยเหลียว อดีต อบต. ทำโครงการผ้าป่ากู้วัดโดยหวังจะกู้เวียงล่มซึ่งเป็นเมืองโบราณจมน้ำบริเวณหนองหล่ม บุญจง ผู้สมัครนายก อบจ. หาเสียงกับชาวบ้านว่าจะทำให้หนองหล่มเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ชาวหนองหล่มจะมีรายได้เสริม แท้จริงแล้วน้อยเหลียวและบุญจงมิได้ทำโครงการด้วยความบริสุทธิ์ใจแต่ต้องการแปลงหนองหล่มให้เป็นขุมทองของเขาและพวกพ้องเพราะผลประโยชน์จากโครงการนี้มีมูลค่ามหาศาล วันพระใหญ่น้อยเหลียวนิมนต์พระสงฆ์ทั้งอำเภอเพื่อไปรับบิณฑบาตที่หนองหล่ม ขาดแต่ตุ๊ลุงจึงทำให้พระไม่ครบร้อยรูปดังที่รับปากกับบุญจงไว้ ตุ๊ลุงทักท้วงว่าน้อยเหลียวจะอาศัยพระจมน้ำเสริมบารมี แต่กลับไม่คิดทำนุบำรุงวัดบ้านของตน ทำให้น้อยเหลียวถกเถียงกับตุ๊ลุงและไล่ตุ๊ลุงออกจากวัด เมื่อชาวบ้านทราบข่าวพากันโกรธแค้นไม่พอใจ เมื่อรู้ว่าน้อยเหลียวออกไปหาเสียงกับบุญจงก็พากันนั่งรถปิกอัพตามไป น้อยเหลียวเห็นคนมามากมายเต็มหน้าเวทีปราศรัยก็ดีใจ ชาวบ้านพากันมายืนด่าประจานบอกว่าไม่เอาผ้าป่ากู้วัดแต่ต้องการตุ๊ลุงคืนมา ร้อนถึงผู้ว่าราชการจังหวัดต้องมาเจรจาและเชิญตัวแทนมานั่งคุยกัน พ่อหลวงบอกว่าถ้าน้อยเหลียวไม่ยกขันตั้งไปขอขมานิมนต์ตุ๊ลุงกลับมาชาวบ้านคงไม่ยอม น้อยเหลียวอับอายและรู้ว่าตนสูญสิ้นอนาคตทางการเมือง ปัจจัยสำคัญที่ทำให้น้อยเหลียวต้องประสบชะตากรรมเช่นนี้เป็นเพราะการมุ่งหาประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้องโดยไม่คำนึงถึงจิตใจของประชาชนส่วนใหญ่

ความไม่มีสัจจะและความจริงใจในหมู่นักการเมืองปรากฏชัดในเรื่อง *ไม่แน่* เฒ่าเทพ เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากความไม่มีสัจจะและความจริงใจของนักการเมือง เฒ่าเทพเป็นชาวนาเพียงรายเดียวบริเวณคลองเฒ่าที่ยังคงยึดอาชีพทำนาโดยไม่เปลี่ยนไปทำสวนปาล์มหรือสวนยางพาราตามเพื่อนบ้านคนอื่นๆ แต่เมื่อตัดสินใจจะทำสวนปาล์มกลับถูกนายก อบต.ขอร้องให้ทำนาต่อ เพราะต้องการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ร่วมกับทางจังหวัด มีการจัดกิจกรรมให้ชมนาข้าว นักท่องเที่ยวทำ

ให้ข้าวในนาเสียหาย เฒ่าเทพตัดสินใจจะรีบเกี่ยวข้าวแต่นายก อบต.ก็ยังยื้อไว้บอกว่าจะมีนักท่องเที่ยวอีกกลุ่มมาเที่ยว พร้อมทั้งบอกจะให้ค่าเสียเวลาและค่าบริการนักท่องเที่ยวแก่เฒ่าเทพบ้างตามสมควร ในที่สุดข้าวในนาเอนราบ เงินค่าบริการที่ทางนายก อบต.รับปากไว้ก็ไม่ได้เพราะเงินไม่พอ เฒ่าเทพจึงกลายเป็นเหยื่อคำลวงของนักการเมืองที่โกหกเพียงให้รอดตัว ไม่มีความจริงใจที่จะช่วยเหลือชาวบ้านอย่างจริงจัง มิหนำซ้ำยังนำความเดือดร้อนมาให้ชาวบ้านอีกด้วย บทสรุปปรากฏชัดในคำกล่าวของเมียเฒ่าเทพที่ว่า “เชื่อใครไม่เชื่อ ดันไปเชื่อนักการเมือง!” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 78)

เมื่อนักการเมืองสามานย์มุ่งหวังแต่อำนาจและผลประโยชน์โดยขาดศีลธรรม บทสรุปสุดท้ายมักกลายเป็นบุคคลที่ถูกดำเนินคดี ไร้อำนาจสิ้นอิสรภาพเพราะความผิดที่กระทำได้ถูกพิจารณาตัดสินลงโทษจำคุก ในเรื่อง *แพ้คัดเข้า* กล่าวถึงรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงคนหนึ่งที่ทำงานมีผลงานเป็นที่น่าเชื่อถือข้าราชการ พ่อค้า คหบดีต่างเข้ามาพินอบพิเทา รัฐมนตรีได้รับเงินและผลประโยชน์จากบุคคลเหล่านั้น เขามองว่าคุณธรรมจริยธรรมทางการเมืองแท้จริงไม่มี มีเพียงการประดิดประดอยให้สวยหรูเท่านั้น เขาทำงานได้เพียงหนึ่งปีแปดเดือนก็ต้องลาออกเพราะลูกน้องคนใกล้ชิดบริหารงานผิดพลาด ทำให้งบประมาณลับที่ฝากเข้าบัญชีของเขากลายเป็นหลักฐานมัดตัวจนทำให้ถูกจำคุกนับสิบปี เรื่องสั้นเปรียบเทียบการเล่นเกมการเมืองกับการเล่นหมากฮอส ในวันที่เขาเดินอยู่บนกระดานอำนาจ สมรภูมิไม่ได้จำกัดเพียงสามสิบสองตาเต้น เบี้ยไม่ได้มีเพียงแปดตัว ก่อนหน้านั้นเขาเล่นตามกติกา แต่เมื่อมีอำนาจเหมือนเบี้ยที่เข้าฮอสเขาก็มีพื้นที่จับกินมากขึ้น ในกระดานอำนาจคล้ายกับกระดานหมากฮอสตรงที่ต่างฝ่ายจ้องหาโอกาสที่อีกฝ่ายจะเพลี่ยงพล้ำ เมื่อเบี้ยกลายเป็นหมากฮอสก็มีอำนาจมากยิ่งขึ้นจึงกล้าเดินเกมอย่างอาจหาญ บนกระดานหมากฮอสเดิมพันมีเพียงแพ้คัดออก แต่บนกระดานอำนาจนั้นกลับกลายเป็นแพ้คัดเข้า นั่นคือการเข้าคุก ทุกอย่างสูญสิ้นทั้งทรัพย์สิน เกียรติยศและอิสรภาพ

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่านักการเมืองสามานย์มักทำงานการเมืองเพียงมุ่งหวังสร้างอำนาจและกอบโกยผลประโยชน์ ขาดความจริงใจต่อประชาชน สัจธรรมของโลกเมื่อมีอำนาจก็ย่อมเสื่อมอำนาจ โดยเฉพาะนักการเมืองสามานย์ที่ขาดคุณธรรมจะยิ่งใหญ่เมื่ออยู่ในอำนาจเท่านั้น เมื่อหมดอำนาจก็ไร้คนเหลียวแล

1.1.3 **การใส่ร้ายป้ายสี ชิงดีชิงเด่น** การเมืองโสมมมักประกอบด้วยนักการเมืองสามานย์ที่ชิงดีชิงเด่น สาดโคลน ใส่ร้ายป้ายสี โกหกสร้างเรื่องเพื่อเอาชนะอีกฝ่ายหนึ่งและทำลายศัตรู

ทางการเมือง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการใส่ร้ายป้ายสี ชิงดีชิงเด่นมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ละครหลังตอนจบ (ถนอม ขุนเพ็ชร์) และ ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (บำเพ็ญ ไมตรีโสภณ)

ในเรื่อง *ละครหลังตอนจบ* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่ทะเลาะกับ วนิดา ภรรยาของตนด้วยเรื่องการแย่งรีโมททีวี วนิดาต้องการดูละครในขณะที่เขาต้องการดูถ่ายทอดสดการประชุมสภา เขาบอกว่าละครมีแต่การอิจฉา แย่งชิง ชิงดีชิงเด่น ตบจูบ ด่าทอ เธอจึงย้อนว่า “การเมืองมันต่างจากละครตรงไหน...สังคมวุ่นวายทุกวันนี้ไม่ใช่เพราะแก่งแย่งหรือ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 158-159) เช่นเดียวกับเรื่อง *ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่* ที่กล่าวถึงบุญมั่นและเมินสองสามีภรรยาเป็นชาวนาเลี้ยงวัว หลายปีก่อนที่บริเวณนี้ยังไม่มีสนามกอล์ฟ ที่แปลงใหญ่หน้าภูเขามีคนมาดูอยู่เนืองๆ วันหนึ่งในฤดูน้ำหลากทั้งคู่ได้ช่วยเหลือสองพี่น้องที่ขับรถมาดูที่ดินแปลงนั้น แต่รถติดหล่มจึงพากันเดินออกมาขอความช่วยเหลือ ฝ่ายชายขาแพลงเดินไม่ค่อยถนัดส่วนฝ่ายหญิงตัวร้อนเหมือนเป็นไข้แดด ทั้งสองช่วยเหลือสองพี่น้องอย่างเต็มที่และวันรุ่งขึ้นบุญมั่นตัดสินใจเอาอีนวลและอีเขียววัวสองตัวมาเทียมเกวียนเพื่อฝ่าน้ำท่วมพาสองพี่น้องออกไปส่งที่ถนนใหญ่ตามคำร้องขอ ทั้งคู่ปฏิเสธที่จะรับสินจ้างรางวัลเพราะเชื่อว่าน้ำใจสำคัญกว่าสิ่งอื่นใด หลายปีต่อมาบุญมั่นพาวัวไปเลี้ยงมีคนตีลูกกอล์ฟเข้าเบ้าตาอีนวลเต็มแรงจนเลือดไหลทะลัก แม่วัวนอนชักกระตุกวัวทั้งฝูงแตกกระจาย เมินทรุดตัวนั่งร้องไห้ รถเก๋งคันหนึ่งขับผ่านมาชายหนุ่มในรถคือคนที่บุญมั่นและเมินช่วยไว้เมื่อหลายปีก่อน เขาจำสองสามีภรรยาได้และจำอีนวลที่ช่วยลากเกวียนไปส่งเขากับน้องสาวได้ เขาจึงช่วยเป็นธุระจัดการไปรับสัตวแพทย์มาฉีดยาให้ ชายหนุ่มส่งเงินปึกหนึ่งให้บุญมั่นไว้เป็นค่ารักษาวัวท่ามกลางสายตาที่มองอย่างแปลกใจของสัตวแพทย์ บุญมั่นไม่รู้ด้วยซ้ำว่าชายหนุ่มคนนั้นเป็น ส.ส.แต่ ส.ส.หนุ่มกลับถูกฟ้องร้องเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ว่าซื้อเสียงโดยมีทั้งภาพและรายละเอียดที่บุญมั่นกำลังรับเงินจากชายหนุ่มผู้นั้น ดังความว่า

> บุญมั่นและเมินได้แต่สะท้อนใจ นึกไม่ถึงว่าเรื่องแค่นั้นจะทำให้เป็นปัญหาใหญ่โต และความหวังดีต่อเพื่อนมนุษย์และสัตว์โลกด้วยกันจะทำให้เกิดเป็นข่าวคึกโครม เป็นที่กล่าวขานไปทั่วประเทศ สองผัวเมียกินไม่ได้นอนไม่หลับ แรกๆ ก็อยากจะเก็บตัวอยู่เฉยๆ ไม่กล้าพูดหรือจะทำอะไรเพราะกลัวจนจับไข้ แต่หากมีใครถามว่ากลัวอะไรก็คงบรรยายไม่ออกบอกไม่ถูก แต่ด้วยความที่พ่อแม่อบรมพร่ำสอนให้ซื่อสัตย์ ละอายเกรงกลัวต่อบาป และยึดมั่นในการทำความดี จึงได้ปรึกษาหารือกันด้วยความหนักใจ

จะยอมให้คนดีมีน้ำใจต้องเดือดร้อนเพราะการทำดีหรือไม่... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 134-135)

พฤติกรรมการใส่ร้ายป้ายสี ชิงดีชิงเด่นสะท้อนภาพการเมืองโสมมที่เต็มไปด้วยการแก่งแย่งแข่งขัน การสร้างเรื่องราวของแต่ละฝ่ายที่พยายามดึงประเด็นให้เข้าข้างฝ่ายตน ดังนั้น การรับข้อมูลทางการเมืองจึงต้องใช้วิจารณญาณและความระมัดระวังในการรับสาร

1.1.4 **ความลวง ฉ้อฉลและกลโกง** เสรี วงษ์มณฑา (2550: 198) แสดงทรรศนะว่า นักการเมืองที่ดีต้องมีจริยธรรม (Ethics) เพราะจริยธรรมเป็นเรื่องของจิตสำนึกว่าอะไรผิดถูก อะไรเหมาะควร จริยธรรมไม่ใช่กฎหมายที่มีบทกำหนดลงโทษ เพราะบางอย่างไม่ผิดกฎหมาย แต่ก็เป็นสิ่งที่ไม่เหมาะ ไม่ควร ดังนั้น นักการเมืองที่ไร้จริยธรรมมักจะไม่สนใจเรื่องความเหมาะความควร แต่จะอ้างความถูกต้องตามกฎกติกาที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น

จากทรรศนะดังกล่าวแสดงให้เห็นว่านักการเมืองสามานย์มักขาดจริยธรรมและจิตสำนึกที่ดี มีพฤติกรรมโกหกหลอกลวง ไม่จริงใจ การทำงานการเมืองเต็มไปด้วยความฉ้อฉล สร้างเรื่องเท็จเพื่อให้ประชาชนหลงเชื่อหรือเข้าใจผิด ใช้เล่ห์เหลี่ยมหรืออุบายหลอกลวงประชาชนเพื่อให้ตนบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นความลวง ฉ้อฉลและกลโกงมีจำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ นางรำ (ก้าววิโรจน์ ดำจำนงค์) งานลับ (ชิด ชยากร) รางวัลของแม่ (วิน วนาดร) เล็กลึก (ธิปธารา ชินทัตต์) ไอ้เกล็ดทอง (หญ้าดอกขาว) ผู้พิทักษ์ (ประกาศิต คนไว) ผีดิบ (ไมเคิ้ล เลียไฮ) และ นกปากส้อม (วิชชา ลุนาชัย)

ในเรื่อง *นางรำ* กล่าวถึงความลวงของนักการเมืองสามานย์ที่มีพฤติกรรม “มือถือสากปากถือศีล” พูดอย่างหนึ่งแต่กลับทำอีกอย่างหนึ่ง หลอกลวงชาวบ้านและประชาชนให้หลงเชื่อ ทั้งที่การกระทำตรงข้ามกับคำพูดอย่างสิ้นเชิง ส.ส.หนุ่มคนหนึ่งไปหลงรักนางรำสาวสวยที่มารำโนราห์ในงานเลี้ยงรับตำแหน่งใหม่ของตน แต่กลับถูกปฏิเสธรักและถูกหักหน้าอย่างรุนแรงเมื่อนางรำไปอยู่กินกับคนตีทับผู้ต่ำต้อย ส.ส.หนุ่มเพียรส่งคนมาเจรจาแต่ก็ถูกตัดสัมพันธ์กลับไปทุกครั้ง เรื่องราวกลายเป็นที่ซุบซิบนินทาในหมู่ข้าราชการชั้นสูงในจังหวัด จนกระทั่งวันหนึ่งคนตีทับสามีของนางรำก็ถูกยิงตายบนเวทีมโนราห์ จากนั้นนางรำก็ไม่ยอมรำมโนราห์อีกเลย กระทั่งวันหนึ่งครูอ่ำคนที่นางรำนับถือได้มาขอร้องให้รำมโนราห์อีกครั้ง แต่การรำในครั้งนี้ได้สร้างความเจ็บปวดให้แก่นางรำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการรำ

เพื่อรับตำแหน่งกรรมการพรรคระดับสูงของนักการเมืองคนหนึ่งซึ่งในอดีตก็คือ ส.ส.หนุ่มคนนั้น ก่อนที่จะขึ้นรำนักการเมืองคนนั้นได้ขึ้นกล่าวปราศรัยว่า

> ...ขณะนี้เรากำลังเป็นเสรีประชาธิปไตย พ่อแม่พี่น้องคงเห็นแล้วใช่ไหมครับว่าบ้านเมืองเรามีอะไรแปลกๆ...อะไรล่ะครับคือปัญหาถ้าไม่ใช่ความชั่วร้ายของอำนาจทางการเมือง เพราะฉะนั้นเราต้องกำจัดสิ่งนี้ออกไป...พ่อแม่พี่น้องคงรับรู้เหมือนที่ผมรับรู้ว่าบางสิ่งบางอย่างที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองเรามันไม่ชอบมาพากล...เราต้องอยู่ภายใต้บังคับกฎหมายเดียวกัน ความมากน้อยของทรัพย์สมบัติหรือความเป็นเชื้อชาติตระกูล ย่อมไม่ก่อให้เกิดอภิสิทธิ์กับใครทั้งสิ้น ผมยอมไม่ได้หากปล่อยให้เกิดเรื่องเช่นนี้และจะไม่ยอมให้เกิดขึ้นเป็นเด็ดขาด เราต้องมีเสรีและเสมอภาคเท่าเทียมกัน... (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 142-144)

ข้อความดังกล่าวแสดงถึงความลวงของนักการเมืองสามานย์ได้อย่างชัดเจน ต่อหน้าประชาชนนักการเมืองผู้นั้นได้แสดงตนต่อต้านความชั่วร้ายของอำนาจทางการเมือง แต่ตนเองกลับประพฤติตนเช่นนั้นเสียเอง การตายของคนตีทับถูกบิดเบือนข้อมูลเบี่ยงเบนว่าสาเหตุเกิดจากเรื่องชู้สาวกับหางเครื่องในวงดนตรี และในที่สุดสังคมลืมเลือนเหตุการณ์นั้นไปตามกาลเวลา หากแต่นางรำกลับรู้ดีว่าชายตีทับที่ซื่อสัตย์และไม่เคยมีเรื่องกับใครต้องตายเพราะใคร “นางรับรู้มาตลอดว่ากฎหมายจัดการกับคนบางคนไม่ได้ ความมากน้อยแห่งความมีอภิสิทธิ์กลาดเกลื่อนอยู่ท่ามกลางคำว่าความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยจนถึงวันนี้” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 144)

อำนาจมืดของนักการเมืองสามานย์แผ่ไปทั่ว อำนาจเหล่านั้นสามารถคุกคามประชาชนผู้บริสุทธิ์ให้ตกเป็นเหยื่อได้เสมอ มีการใช้เงินและกลโกงเพื่อซื้อความถูกต้องเปลี่ยนผิดเป็นถูกได้ ใช้เล่ห์เหลี่ยมปกปิดความผิดบิดเบือนความจริง ในเรื่อง *งานลับ* กล่าวถึงชายคนหนึ่งมีอาชีพรับจ้างลับมีดอยู่บริเวณถนนหน้าบ้านรัฐมนตรีอำนวย วันหนึ่งผู้ชายสวมแว่นดำเดินออกมาจากคฤหาสน์หลังนั้นนำมีดเล่มงามปลอกและด้ามประดับมุกให้เขาลับ เมื่อเห็นเขาชื่นชอบชายผู้นั้นจึงถ่ายรูปไว้ให้เป็นที่ระลึกและบอกจะนำรูปมาให้ ใกล้เที่ยงชายคนนั้นกลับออกมาอีกครั้งชวนเข้าไปเอารูปในคฤหาสน์ ชายลับมีดได้พบรัฐมนตรีอำนวย รัฐมนตรีนำรูปที่เขาถ่ายคู่กับมีดเล่มนั้นออกมาและเล่าเรื่องราวพร้อมเสนอเงื่อนไขโดยเล่าว่ามีดที่นำไปลับเป็นมีดของรัฐมนตรีซึ่งมีอยู่สองเล่ม อีกเล่มหนึ่งอยู่ที่ลูกชายเมื่อคืนลูกชายไปมีเรื่องกับนักร้องดังและนักร้องถูกแทงด้วยมีดลักษณะเช่นนี้ รัฐมนตรีจึงขอร้องให้เขาช่วยรับว่ามีดเล่มนี้

เป็นของเขาและเขาเป็นคนลงมือทำ โดยรัฐมนตรีจะจ่ายให้หนึ่งล้านบาทและจะประกันตัวออกมาไม่ให้ติดคุก แต่ถ้าเขาไม่ช่วยรูปใบนั้นจะส่งถึงมือตำรวจ ลูกและภรรยาของเขาจะเดือดร้อน เมื่อเขาปรึกษากับภรรยาจึงตกลงกันว่าจะหนี แต่แท็กซี่ที่เขานั่งกลับบอกว่ารถคันนี้ไปบ้านรัฐมนตรีอำนวยเท่านั้น จะเห็นได้ว่าพฤติกรรมดังกล่าวช่วยตอกย้ำวาทกรรมนักการเมืองสามานย์ที่เต็มไปด้วยการฉ้อฉลและกลโกง ทำทุกอย่างเพื่อประโยชน์ของตน บิดเบือนความจริงด้วยอำนาจและเงินตราที่ตนมีกดขี่ประชาชนผู้อยู่ใต้อำนาจให้กลายเป็นเหยื่อและเป็นแพะรับบาปแทนตน

นักการเมืองสามานย์เต็มไปด้วยกลโกง ฝ่ายใดฉกฉวยโอกาสได้รวดเร็วและมีเล่ห์เหลี่ยมมากกว่าย่อมเป็นฝ่ายได้เปรียบ ในเรื่อง *เล็กลึก* กล่าวถึงพฤติกรรมการชิงไหวชิงพริบทางการเมืองของนักการเมืองสองฝ่ายที่ใช้อุบายเพื่อทำลายชื่อเสียงและความน่าเชื่อถือของฝ่ายตรงข้าม แม้กระทั่งวัดและพระก็กลายเป็นเครื่องมือในการดำเนินกลโกงเพื่อชิงความได้เปรียบทางการเมือง ครูพิชัยข้าราชการเกษียณกลายเป็นเหยื่อที่ต้องอับอายเพราะแผนการของหัวคะแนนทั้งสองฝ่าย พิชิตลูกชายของครูพิชัยเป็นหัวคะแนนให้ อดุลย์ อุมาล นักการเมืองฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาล พิชิตมักเข้าไปหาสมภารนอมที่วัดเพื่อพูดคุยเรื่องเหตุการณ์บ้านเมืองเพราะสมภารนอมเป็นพระนักพัฒนาที่สนใจการเมืองและสังคมมากกว่าเป็นพระสายปฏิบัติ วันหนึ่งครูพิชัยเข้าไปที่ศาลาเห็นพรมวัดวางกองอยู่ที่บันไดศาลาจะเก็บขึ้นมาแต่มีคนห้ามไว้เพราะสมภารต้องการให้นายกอบคนที่ขอยืมเป็นผู้เอาไปเก็บ นายกอบเป็นพรรคพวกของโกวิปซึ่งเป็นหัวคะแนนของ ร่อเหม หมาดโซ๊ะ นักการเมืองฝ่ายรัฐบาลที่ขอยืมไปใช้ในงานพรรค พิชิตปรึกษากับสมภารนอมหวังจะใช้เรื่องพรมวัดเป็นประเด็นในการโจมตีฝ่ายตรงข้าม สมภารนอมบอกว่า “...เรื่องพรมเป็นเรื่องเล็ก ต้องทำให้ดูเป็นเรื่องเล็กแบบเล็กเลิศน่ะ” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 95) พิชิตจึงวางแผนปราศรัยเสียดสีฝ่ายตรงข้ามว่า “...แค่พรมวัดพวกคุณยังรับผิดชอบไม่ได้ แล้วยังมีหน้าอาสารับผิดชอบประเทศ บอกจะรักษาผลประโยชน์ของชาติ กะอีแค่พรมของแม่ตัวเองยังเอามาทิ้งให้หมากิน!!” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศ. 2549: 95-96) ในคืนที่ ร่อเหม หมาดโซ๊ะ มาปราศรัยที่สนามข้างวัด ครูพิชัยก็มานอนที่วัดเพื่อจะสวดมนต์ทำสมาธิเช่นเคย ขณะที่ครูพิชัยกำลังปีนขึ้นบันไดศาลาอย่างทุลักทุเลเพราะมีกองพรมวางเกะกะ ทางเวทีหาเสียงตัดภาพมาที่ครูพิชัยที่กำลังปีนบันไดพร้อมกับกล่าวว่า “ทุกท่านครับ คู่นี้ผมบังเอิญเดินผ่านศาลาหันไปเห็นครูพิชัยปีนพรมอยู่ที่หัวบันได เดินคิดใจหายหดหู่มาถึงเวที คิดอัดอั้นว่าเพราะเหตุนี้เองที่ทำให้บางคนรังเกียจการเมือง...การเมืองไม่สะอาดที่ต้องช่วยล้างเช็ดมันแบบไหนล่ะ

ครับ มันก็แบบที่เห็นอยู่ตรงหัวบันไดนั่นแหละครับ เล่นการเมืองไม่รู้จักบาปบุญคุณโทษอย่างนี้แหละครับ เรียกว่าการเมืองสกปรก...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 99) เมื่อครูพิชัยก็พลัดตกลงมา โกวีปรีบประกาศว่า “คุณอำนาจ คุณชูเกียรติ! ช่วยเป็นตัวแทนพรรคไปช่วยครูด้วยครับ” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 101) จากเรื่องสั้นจะเห็นว่าเรื่องเล็กๆ แต่กลายเป็นประเด็นให้เกิดการชิงไหวชิงพริบทางการเมือง เรื่องเล็กเมื่อปั้นแต่งถ้อยคำด้วยเล่ห์เหลี่ยมและกลโกงก็สามารถทำให้กลายเป็นเรื่องที่ลึกซึ้งได้ แต่ไม่ว่าฝ่ายใดแพ้หรือชนะประชาชนที่เป็นเหยื่อในเกมนั้นมักเป็นฝ่ายเสียประโยชน์เสมอ

กลโกงทางการเมืองเข้ามาแทรกแซงได้ในทุกมิติของสังคม แม้กระทั่งการประกวดแม่ผู้เสียสละในเรื่อง *รางวัลของแม่* กล่าวถึงแม่ของติ๋มที่มีลูกทั้งหมดสิบคน แม่จบการศึกษาแค่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ส่วนพ่อรับราชการเป็นตำรวจ แม้แม่จะทำงานหนักและฐานะทางบ้านไม่ค่อยดีนัก แต่แม่มักสอนให้ลูกรู้จักทำบุญทำทานและเป็นคนดี เหตุการณ์หนึ่งที่ติ๋มจำไม่ลืม คือครูสุวรรณาบอกว่าถ้าไม่จ่ายค่าเทอมจะไม่มีสิทธิ์สอบ แม่และพ่อพยายามหาเงินแต่ไม่ได้ แม่จึงพาติ๋มไปขอผ่อนผันกับครูสุวรรณาด้วยความหวัง แต่ครูสุวรรณาปฏิเสธอย่างไร้เยื่อใย สุดท้ายแม่จึงพาติ๋มไปหาครูอดิศักดิ์ซึ่งเป็นครูประจำชั้นที่รับปากจะช่วยเหลือ เมื่อพ่อเกษียณอายุราชการและลูกทุกคนต่างเรียนจบมีงานทำ พ่อมาช่วยเป็นลูกมือแม่ขายกับข้าวในตลาดซึ่งกิจการไปได้ด้วยดี ครูสุวรรณาเองก็เป็นลูกค้าแม่และมักให้แม่แถมกับข้าวให้บ่อยๆ แม่ยอมให้เพราะถือว่าเป็นเพื่อนบ้านกัน ต่างกับครูสุวรรณาที่ทำบุญเพื่อเอาหน้า คบค้าคนเพื่อหาเสียงเท่านั้นเพราะครูสุวรรณาเป็นลูกสาวอดีต ส.ส.ในจังหวัด วันหนึ่งทางอำเภอจะจัดประกวดแม่ผู้เสียสละ นายอำเภอภาณุวัฒน์ตั้งใจจะเลือกแม่เข้ารับรางวัล ครูสุวรรณามาเลียบเคียงถามแม่ด้วยน้ำเสียงที่ไม่บริสุทธิ์ใจ สุดท้ายผลการประกวดปรากฏว่าครูสุวรรณาได้รับรางวัล ปรากฏการณ์เช่นนี้พบเห็นได้บ่อยครั้งในสังคมที่การเมืองมักเข้ามาแทรกแซงในกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอด้วยการใช้เส้นสายเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ

การเมืองโสมมไม่มีความจริงใจ ไม่มีมิตรแท้และศัตรูที่ถาวร ดังนั้นจึงสามารถพบเห็นการทรยศหักหลังของเหล่านักการเมืองสามานย์ได้เสมอ ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์* กล่าวถึงชายหนุ่มคนหนึ่งมีพ่อเป็นนายกเทศมนตรี แต่เมื่อเสี่ยไพศาลได้รับเลือกในสมัยถัดมาพ่อของเขาผิดหวังจึงตัดสินใจฆ่าตัวตายหนีความผิดหวังและหนีหนี้สินมหาศาลเขาจึงเกลียดเสี่ยไพศาลมาก ครั้งหนึ่งเสี่ยไพศาลเคยติดต่อให้เขามาช่วยหาเสียงและร่วมทำงานการเมืองโดยมีตำแหน่งรองนายกเทศมนตรีเป็นเดิมพัน แต่เขาไม่

สามารถทรยศผู้มีพระคุณเช่นคมสันที่สมัครรับเลือกตั้งนายกเทศมนตรีแข่งกับเสี่ยไพศาลได้ คมสันเคยช่วยเหลือครอบครัวของเขาในวันที่ขาดพ่อ คมสันช่วยจัดการเรื่องหนี้สินและช่วยดูแลแม่เมื่อครั้งเขาเป็นทหารลาดตระเวนอยู่ทางใต้ วันหนึ่งคมสันมีเรื่องขอร้องให้เขาช่วยเนื่องจากถูกป้ายสีทางการเมือง ทำให้คะแนนนิยมไม่ค่อยดี โดยอ้างว่าเสี่ยไพศาลให้คนไปทำลายป้ายหาเสียงตนเองแล้วโยนความผิดให้ฝ่ายคมสัน นอกจากนี้สองสามีภรรยาคู่หนึ่งยังไปแจ้งความว่าถูกลูกน้องคมสันทำร้ายเพราะไม่ยอมรับเงินซื้อเสียงจึงทำให้คะแนนนิยมของคมสันตกต่ำไปมาก ด้วยเหตุนี้คมสันจึงขอให้เขาช่วยลอบทำร้ายขณะที่ปราศรัยโดยไม่ให้ถึงตายเพื่อเรียกคะแนนสงสารกลับคืน เมื่อเขาทำสำเร็จผลคือคมสันได้รับเลือกตั้ง แต่ขณะนี้เขากำลังถูกไล่ล่าเขาเชื่อว่าคนที่ตามล่าเขาคือเสี่ยไพศาลหรือไม่ก็ตำรวจ แต่ในที่สุดเขาจึงได้รู้ว่าคนที่คิดจะปิดปากเขาคือคมสัน

จะเห็นได้ว่านักการเมืองสามานย์นอกจากจะเต็มไปด้วยความลวงและกลโกง ยังทำทุกอย่างเพื่อสร้างอำนาจและพร้อมจะกำจัดผู้ที่ขัดขวางเส้นทางแห่งผลประโยชน์ของตน แม้กระทั่งการทรยศหักหลังกันเอง ดังนั้น สำหรับนักการเมืองสามานย์จึงไม่มีมิตรแท้และศัตรูถาวร เช่นเดียวกับเรื่อง *นกปากส้อม* กล่าวถึงแร้งดำได้รับการว่าจ้างจากสิงห์ทองให้ไปซุ่มยิงรัฐมนตรีบัญชรในงานโต้วาที (Debate) ครั้งสำคัญระหว่างรัฐมนตรีบัญชรและอดีตนายกรัฐมนตรีพารณที่สถาบันประชาธิปไตยภิวัฒน์ งานนี้แร้งดำต้องทำงานเพียงคนเดียวเพราะสิงห์ทองผู้ว่าจ้างบอกว่าไม่อาจไว้วางใจใครได้ เนื่องจากรัฐมนตรีบัญชรมีพรรคพวกกว้างขวาง แร้งดำตัดสินใจรับงานเพราะเห็นว่ารัฐมนตรีบัญชรเป็นคนเลว เป็นนักการเมืองสามานย์ที่ทุจริตคอร์รัปชัน ประกอบธุรกิจผิดกฎหมายมากมาย รวมทั้งใช้อำนาจมืดลอบสังหารคู่แข่งทางการเมืองหลายราย ดังความว่า

> ...รัฐมนตรีบัญชรคือกากเดนสังคมตัวพ่อที่นรกเผอเรอปล่อยให้หลุดรอดออกมามีโอกาสเติบโตขึ้นสู่ตำแหน่งสำคัญในแวดวงการเมืองการปกครอง เคยเป็นผู้กว้างขวางมีอิทธิพลล้นฟ้าในพื้นที่แถบจังหวัดชายแดน ร่ำรวยขึ้นมาจากการประกอบธุรกิจสีดำ ทั้งลักลอบขนของเถื่อน ค้าแรงงานมนุษย์ เรียกเก็บค่าคุ้มครองจากสถานบันเทิง และเป็นที่รู้จักกันในวงกว้างว่าเป็นผู้อยู่เบื้องหลังการลอบสังหารคู่แข่งทางการเมืองในระดับท้องถิ่นหลายราย ซึ่งเงื้อมมือกฎหมายยังเอื้อมไม่ถึง... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 108)

รัฐมนตรีบัญชรอาจได้เป็นนายกรัฐมนตรีในการเลือกตั้งครั้งหน้าที่กำลังจะมาถึง แต่เขามักเล่นการเมืองแบบสกปรกชอบใส่ร้ายป้ายสีโจมตีคู่แข่ง โดยเฉพาะอดีตนายกรัฐมนตรีพารณหัวหน้าพรรคใหญ่ฝ่ายตรงข้าม รัฐมนตรีบัญชรพยายามทำให้อดีตนายกรัฐมนตรีพารณอับอายและเสียภาพลักษณ์ แร้งดำคิดว่าการปฏิบัติการของเขาน่าจะเป็นการช่วยจัดการกับนักการเมืองชั่วช้าได้ ในวันปฏิบัติการขณะที่แร้งดำกำลังเล็งไปที่เป้าหมายเขาได้พบว่าสิงห์ทองหักหลังเขา สิงห์ทองขึ้นไปบนเวทีและเอาปืนพกจ่อยิงที่ศีรษะอดีตนายกรัฐมนตรีพารณจนล้มทั้งยืน สิงห์ทองซ่อนปืนมิดชิดไม่ทำตัวเป็นจุดเด่นพยายามใช้ร่างกายผู้อื่นกำบังพร้อมกับชี้นิ้วมาทางที่แร้งดำซุ่มอยู่ แร้งดำรู้ว่าตนถูกหักหลังจึงรีบหนีออกจากตรงนั้นให้เร็วที่สุดโดยใช้เส้นทางสำรองที่เตรียมไว้

นักการเมืองที่เป็นผู้นำหรือตัวแทนของประชาชนควรเป็นผู้มีความจริงใจ มีธรรมาภิบาล สังคมจึงจะสงบสุขร่มเย็น แต่หากเลือกผู้นำที่มีแต่ความหลอกลวง ฉ้อฉล ปลิ้นปล้อน เต็มไปด้วยเล่ห์เหลี่ยมกลโกง สังคมย่อมพบกับหายนะ เช่น ในเรื่อง *ไอ้เกล็ดทอง* ไอ้เกล็ดทองเป็นเสมือนตัวแทนของนักการเมืองสามานย์ที่ใช้อำนาจเงินและคำลวงหลอกล่อชาวบ้านให้หลงเชื่อ เมื่อชาวบ้านหลงตกเป็นทาสก็ถูกครอบงำปิดกั้นความคิด ไม่สามารถตอบโต้หรือแสดงความคิดเห็นใดๆ ได้อีก เรียมเปรียบเสมือนชาวบ้านที่ไร้เดียงสาไม่รู้เท่าทันถึงเล่ห์เหลี่ยมของนักการเมือง เมื่อไอ้เกล็ดทองหลอกให้เรียมพาเข้าไปในหมู่บ้าน ยายบัวขาบคนทรงบอกว่าไอ้เกล็ดทองมาจากสวรรค์ให้ทุกคนเคารพ เรียมเป็นสื่อให้กับไอ้เกล็ดทองเพื่อสื่อสารกับชาวบ้านโดยไอ้เกล็ดทองบอกกับชาวบ้านว่ามันจะให้เกล็ดทองคำแก่ผู้ที่จงรักภักดีต่อมัน ชาวบ้านต่างเคารพบูชาและยินยอมทำตามคำสั่งของไอ้เกล็ดทองเพื่อแลกกับรางวัล เมื่อมันให้เกล็ดทองคำแก่ผู้ใดผู้นั้นจะสูญเสียอวัยวะส่วนหนึ่งไปโดยที่อวัยวะนั้นจะไปปรากฏที่ตัวของไอ้เกล็ดทอง เรียมกลายเป็นใบ้ ผู้ใหญ่ฉมสติฟั่นเฟือน ดอกรักตาบอดและง่อยเปลี้ย แต่เกล็ดทองกลับพูดได้ มีหัว มีดวงตาและมีขาเหมือนมนุษย์ ฉายเป็นชายหนุ่มเพียงคนเดียวที่ไม่ต้องการเกล็ดทองคำและไม่หลงเชื่อไอ้เกล็ดทอง ฉายมั่นใจว่าวิบัติที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านเกิดจากไอ้เกล็ดทองจึงชักชวนชาวบ้านสาปแช่งและหวังพึ่งยายบัวขาบคนทรงที่ชาวบ้านเคารพนับถือให้ช่วยยืนยันความเลวร้ายของไอ้เกล็ดทอง แต่พวกของไอ้เกล็ดทองกลับฆ่ายายบัวขาบตาย ชาวบ้านเริ่มหวาดกลัวในอำนาจของไอ้เกล็ดทอง ไอ้เกล็ดทองยุยงให้ชาวบ้านฆ่ากันเอง ในที่สุดไอ้เกล็ดทองและลูกเมียก็กลายเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เป้าหมายต่อมาคือดื่มกินเลือดมนุษย์ให้ครบพันคน มันคิดว่ามีมนุษย์โลภมากมายในแผ่นดินที่ยอมให้มันสูบเลือดสูบเนื้อเพื่อความยิ่งใหญ่เป็นอมตะ

ลักษณะของไอ้เกลือทองเป็นเสมือนอุปลักษณ์เปรียบเทียบนักการเมืองสามานย์ที่นำผลประโยชน์มาหลอกล่อประชาชนให้ยอมทำตาม ประชาชนที่หลงเชื่อก็ตกเป็นเครื่องมือ จนในที่สุดนักการเมืองชั่วเหล่านี้ก็ครองอำนาจอยู่ในสังคมโดยไม่สะทกสะท้านกับความผิดบาปที่ตนเองก่อขึ้น ตราบใดที่ยังมีคนหลงเชื่อในคำลวงและยอมรับผลประโยชน์ที่นักการเมืองหยิบยื่นให้

อย่างไรก็ตาม นักการเมืองเป็นเพียงมนุษย์ปุถุชนที่มีความรัก โลภ โกรธ หลง อยู่ในตนเอง การคาดหวังให้นักการเมืองไม่โกง ทำงานด้วยความสุจริต โปร่งใสไร้มลทินจึงเป็นความคาดหวังที่ยากจะเป็นไปได้ ในเรื่อง *ผีดิบ* แสดงการเสียดสีพรรคการเมืองและนักการเมืองที่ไม่โกงว่าไม่มีอยู่จริง และเรียกร้องให้มองนักการเมืองในฐานะมนุษย์ที่ไม่ใช่สิ่งพิเศษ โดยกล่าวถึงผู้เสียชีวิตที่ฟื้นคืนชีพในสภาพร่างกายปกติเพียงแต่มีดวงตาสีเขียวน้ำทะเล เคร่งขรึม ไม่มีครอบครัว ไม่กิน ไม่นอน สวมใส่เสื้อผ้าชุดเดียว ผีดิบจำนวน 350 ตนอาศัยอยู่รวมกันในสุสาน พวกเขาตั้งพรรคการเมืองเพราะอยากทำประโยชน์เพื่อสังคม ผีดิบเหล่านั้นทำงานอย่างหนัก มุ่งมั่นและทุ่มเทในการหาเสียงพบปะประชาชน ในที่สุดการเลือกตั้งครั้งนั้นพรรคผีดิบชนะการเลือกตั้ง ประชาชนมากกว่าร้อยละเก้าสิบลงคะแนนให้พรรคผีดิบด้วยเหตุผลสำคัญว่า “ผีดิบจะไม่มีวันโกงกินเงินภาษีของประชาชน เพราะพวกเขาไม่จำเป็นต้องใช้เงิน” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 23) การเสียดสีเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่านักการเมืองที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงแทบจะหาไม่ได้แล้วในสังคมปัจจุบัน เพราะทุกคนยังมีความเป็นมนุษย์ที่ยังมีกิเลส รัก โลภ โกรธ หลง ยังต้องการทรัพย์สินเงินทอง ความสะดวกสบาย ลาภยศ จะเห็นว่าเรื่องสั้นต้องการให้มองนักการเมืองในมิติของมนุษย์ซึ่งอาจช่วยลดความคาดหวังในตัวนักการเมืองลง

จากที่กล่าวมาข้างต้นสะท้อนภาพระบบการเมืองโสมมที่เต็มไปด้วยนักการเมืองที่โกหกหลอกลวง ขาดความจริงใจ มีการใช้เล่ห์เหลี่ยมและกลโกงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ ส่วนใหญ่เป็นการทำเพื่อประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม

1.1.5 **การสร้างภาพกับความดีที่ลวงตา** ประชาชนส่วนใหญ่พร้อมจะสนับสนุนนักการเมืองที่มีภาพลักษณ์ดี การสร้างภาพลักษณ์จึงมีความสำคัญมากในสภาพการเมืองปัจจุบัน นักการเมืองสามานย์จึงทำความดีเพียงเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามต่อหน้าสาธารณชนให้ตนเองดูดีเป็นที่เคารพยกย่อง จูงใจให้ประชาชนเชื่อถือศรัทธา แท้จริงแล้วเป็นการเสแสร้งทำโดยขาดความจริงใจทำความดีเพื่อหวังผลประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการสร้างภาพกับความดีที่

ลวงตามีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เหนือคมพยัคฆ์ (ชิด ชยากร) ภารโรงกับรัฐมนตรี (นคร กิ่งไทร) และ จัดฉาก (ถนอม ขุมเพ็ชร์)

วาทกรรมที่นำเสนอผ่านเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* คือนักการเมืองสามานย์ที่ทำทุกอย่างเพียงเพื่อสร้างอำนาจและกอบโกยผลประโยชน์ให้ตนเอง โดยสร้างภาพลักษณ์ว่าเป็นคนดีมีเมตตาแต่แท้จริงกลับมิได้เป็นเช่นนั้น ภาพของนักการเมืองสามานย์ คือ ยุทธภูมิ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสมัยเมื่อครั้งเป็นนักการเมืองหน้าใหม่เขาพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อเดินหน้าเข้าสู่เส้นทางการเมือง มีการสร้างค่ายมวยเกียรติศักดิ์ยุทธภูมิเพื่อเสริมสร้างบารมีและชื่อเสียงให้เป็นที่รู้จัก มิใช่การสนับสนุนกีฬาชกมวยด้วยความบริสุทธิ์ใจ คมพยัคฆ์ นักมวยที่มีชื่อเสียงในค่ายกลายเป็นเครื่องมือในการสร้างชื่อและประชาสัมพันธ์นักการเมืองหน้าใหม่อย่างเขาในขณะนั้น จนกระทั่งเมื่อเขาไต่เต้าบนเส้นทางการเมืองจนได้ตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อคมพยัคฆ์ซมซานมาหาเขาในสภาพไม่แตกต่างจากคนเสียสติร่างกายสกปรกมอมแมม ผ่ายผอมอมโรค รัฐมนตรียุทธภูมิกลับมีหัวใจที่โหดร้าย มุ่งหาประโยชน์จากผู้ที่ประสบชะตากรรมที่น่าเวทนา เขาสร้างภาพลักษณ์นักการเมืองผู้แสนดีคอยช่วยเหลือนักมวยผู้กำลังตกทุกข์โดยการนำไปรักษาและดูแลอย่างดี ในขณะที่จิตใจของเขากลับคิดว่า “...การแตกดับของเขายังพอเป็นพาหนะให้ผมได้เกาะกินและแสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัวได้บ้าง” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 32-33) รัฐมนตรียุทธภูมิสร้างภาพลักษณ์ของพ่อพระผู้แสนดีดูแลช่วยเหลือคมพยัคฆ์เป็นอย่างดี หากแต่จิตใจที่มุ่งหวังแต่การกอบโกยผลประโยชน์กลับเป็นไปในทางตรงกันข้าม “...ความน่าสมเพชของอดีตแชมป์เปี้ยนโลกมีมากเท่าใด แรงศรัทธาของประชาชนที่มีต่อผมก็ย่อมมากขึ้นเท่านั้น ผมไม่คิดเหมือนกันว่าในขณะที่เขาหมดเขี้ยวเล็บหมดพลังแห่งการต่อสู้ แต่เขายังสร้างประโยชน์ให้แก่ผมได้ เขาทำให้เขี้ยวเล็บของผมแข็งแกร่งและคมวับวาวยิ่งขึ้น” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 33) รัฐมนตรียุทธภูมิเป็นตัวแทนของนักการเมืองสามานย์ที่ความดีงามเป็นฉากหน้า เป็นเพียงภาพลวงตาที่ถูกสร้างขึ้น แต่เบื้องหลังมีแต่ความเลวร้ายสมดังคำกล่าวที่ว่า “...รัฐมนตรีที่มีความเป็นนักการเมืองเต็มกมลสันดาน” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 33)

เช่นเดียวกับในเรื่อง *ภารโรงกับรัฐมนตรี* ที่กล่าวถึงเรื่องราวของโรงเรียนเล็กๆ แห่งหนึ่งในตำบลเต็มไปด้วยความวุ่นวายเนื่องจากมีการตระเตรียมสถานที่และเตรียมการต้อนรับรัฐมนตรี จึงพลอยเดือดร้อนถึงภารโรงที่ต้องตัดต้นไม้ ตัดหญ้าเพื่อตกแต่งภูมิทัศน์ให้สวยงามยิ่งขึ้น การมาในครั้งนี้

ใครๆ ต่างก็หวังพึ่งรัฐมนตรี ครูใหญ่ต้องการเลื่อนเป็นผู้อำนวยการ ข้าราชการอยากมีหน้ามีตาอวดผลิตภัณฑ์ของชาวบ้านต่อสื่อมวลชน แม้กระทั่งหลวงพ่อก็ต้องการเชิญรัฐมนตรีมาร่วมทอดกฐินที่วัดภารโรงมีคำถามที่อยากถามรัฐมนตรีมากมาย เที่ยงแล้วแต่รัฐมนตรียังไม่มา ทุกคนต่างกระสับกระส่าย ฝนเริ่มตั้งเค้าลมพัดแรงและฝนตกลงมาอย่างหนัก ในม่านฝนขบวนรถเคลื่อนเข้ามาแต่ไร้เงารัฐมนตรี มีเพียง ส.ส.ที่มาแจ้งว่ารัฐมนตรีป่วยมาไม่ได้แต่ฝากของมาแจกชาวบ้านพร้อมข้อความหาเสียงข้างถุง

จากเรื่องนี้จะเห็นว่าชาวบ้านจำนวนมากฝากความหวังไว้กับนักการเมือง ชาวบ้านส่วนใหญ่ให้ความเคารพ ยกย่อง เชื่อถือ แต่นักการเมืองมักทำดีเพียงเพื่อสร้างภาพ สร้างฐานเสียงและเพื่อผลประโยชน์ที่ตนต้องการเป็นสำคัญโดยไม่ได้นึกถึงประชาชนอย่างแท้จริง ในเรื่องชาวบ้านต่างเตรียมการต้อนรับรัฐมนตรีอย่างยิ่งใหญ่ แต่รัฐมนตรีกลับไม่เห็นคุณค่าสิ่งเหล่านั้น ศักดิ์ศรีของรัฐมนตรีกับภารโรงในเรื่องต่างกันอย่างสิ้นเชิง หากมองในแง่ฐานะทางสังคมรัฐมนตรีย่อมเหนือกว่าภารโรง แต่หากพิจารณาในแง่ความซื่อสัตย์ต่อหน้าที่แล้วภารโรงย่อมเหนือกว่ารัฐมนตรีมากนัก ภารโรงทำหน้าที่อย่างเต็มที่บริสุทธิ์ใจกับสิ่งที่ทำ ในขณะที่รัฐมนตรีกลับไม่ได้แสดงความบริสุทธิ์ใจต่อชาวบ้านอย่างแท้จริง ไม่จริงใจต่อหน้าที่ รับใช้ประชาชน สร้างภาพเรียกความเชื่อถือศรัทธาเพื่อรอเก็บเกี่ยวดอกผลจากการเลือกตั้งที่กำลังจะมาถึง สิ่งที่ภารโรงผู้ต่ำต้อยอยากถามรัฐมนตรี คือ “ท่านมาเยี่ยมชาวบ้านด้วยความบริสุทธิ์ใจหรือมาเยี่ยม ส.ส.พรรคของท่าน” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 210)

ในเรื่อง *จัดฉาก* แสดงภาพนักการเมืองสามานย์ที่แสดงออกต่อหน้าสื่อมวลชนด้วยการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามแต่ปราศจากความจริงใจ สาคร ชลธี ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้ง เบอร์ 2 ได้เชิญรายการโทรทัศน์ชื่อดัง “ตื่นข่าว” มาร่วมงานเปิดตัวและให้สัมภาษณ์ที่โครงการบ้านจัดสรรของตน มีการจัดเตรียมคนเพื่อเป็นหน้าม้าคอยส่งเสียงสนับสนุนและทำกิจกรรมตามที่ได้นัดแนะกันไว้ มีกิจกรรมที่สร้างภาพลักษณ์และประชาสัมพันธ์ให้คนจดจำได้ไม่ว่าจะเป็นการยกป้ายต้อนรับ การให้คนกระโดดลงไปในน้ำแล้วสาครกล่าวคำคมเกี่ยวกับประชาธิปไตยต่อหน้ากล้อง ระหว่างที่กำลังพักรับประทานอาหารว่างมีเด็กตกน้ำสาครกระโดดลงไปช่วยแต่เมื่อเห็นหน้าเด็กเขาก็หน้าเจื่อนทันทีและไม่ให้ช่างภาพถ่ายรูปเพราะเกิดการนอกบทเด็กที่ตกน้ำไม่ใช่คนที่จัดเตรียมไว้แต่เป็นอุบัติเหตุจริง สาครขอร้องมิให้แพร่ภาพที่ไม่เหมาะสมเพื่อภาพลักษณ์ที่ดีงามของเขา จากเหตุการณ์ดังกล่าวแม้จะดู

เหมือนเป็นเรื่องราวที่เกินจริง แต่เป็นพฤติกรรมการสร้างภาพของนักการเมืองที่ชัดเจน การกระทำของสาครมีการวางแผนเตรียมการไว้แล้ว โดยเล็งผลที่จะเกิดขึ้นว่ามีประโยชน์ต่อการประชาสัมพันธ์ตนเอง

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าการสร้างภาพกับความดีที่ลวงตาของนักการเมืองสามานย์สะท้อนภาพนักการเมืองที่ขาดความจริงใจ ทำความดีเพียงเพราะต้องการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามหวังคะแนนนิยมจากประชาชน

1.1.6 **ภาพลักษณ์เชิงลบ** ภาพลักษณ์เชิงลบในที่นี้ หมายถึง ทัศนคติที่คนทั่วไปมีต่อการเมืองและนักการเมือง ดังที่ วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น (2538: 2) แสดงทรรศนะว่าคนไทยจำนวนไม่น้อยมีความคิด ความเชื่อ มองการเมืองเป็นเรื่องไม่ดี เป็นเรื่องเลวร้ายเพราะมักจะมองไปเฉพาะจุดเลวร้ายที่เกิดขึ้น จากการที่นักการเมืองบางคนบางกลุ่มทำให้มันเลวร้ายและจากการพูดตอกย้ำแต่ความเลวร้ายของมัน พากันจ้องจับผิดนักการเมืองและพรรคการเมืองที่มีพฤติกรรมแก่งแย่งชิงดี แสวงหาผลประโยชน์เข้าตนและพวกพ้องมากเกินไปโดยไม่คิดถึงส่วนรวมเท่าที่ควร จึงยิ่งเป็นการเติมปัจจัยแห่งความเลวร้ายเข้าสู่การเมืองมากขึ้น ภาพลักษณ์ของนักการเมืองในสายตาของคนทั่วไปจึงมักถูกมองในเชิงลบ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นภาพลักษณ์เชิงลบมีจำนวน 1 เรื่อง คือเรื่องผ้าพับ (สมใจ สมคิด) ในเรื่อง *ผ้าพับ* กล่าวถึงชายคนหนึ่งเป็นอาจารย์ระดับดอกเตอร์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏ ยอมขายสมบัติที่ดินมรดกเพื่อนำเงินไปเป็นทุนในการลงสมัครเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ในช่วงเตรียมการเลือกตั้งเขาได้เดินทางไปเยี่ยมบ้านเกิดและได้พบกับลุงกำนันแหลม ชายชราวัยเก้าสิบที่มีประสบการณ์ทางการเมืองมายาวนาน ข้อความของลุงกำนันแสดงถึงทรรศนะที่มีต่อนักการเมืองว่า

> คนเป็นครูมีความรู้หรือไม่รู้ เขาก็ยังเรียกว่าครูอยู่วันยังค่ำ คนเป็นนักการเมืองเปลืองตัวจะทำดีทำชั่วก็ไม่ต่าง นักการเมืองที่ว่าแน่ก็ยังแพ้ทุน...คนผ้าพับมันคู่กับคนผ้าเหลือง คนเป็นนักการเมืองมันคู่กับสอพลอ...เป็นคนเลี้ยงหมูถึงเป็นงานดีก็มีกลิ่น เป็นนักการเมืองถึงทำดีก็ถูกป้ายสีจนมืดมลทิน...คนพูดจริงหรือโกหกให้อ่านพิรุธจากดวงตา แต่นี่เอ็งยังไม่กล้าสู้ตาคนแก่ แล้วจะไปอ่านตาพวกสอสอ ผู้ที่ปิดซ่อนพิรุธอย่างซ่ำซ้องได้อย่างไรกัน (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 94-99)

แม้จะถูกทัดทานแต่เขาก็ตัดสินใจลงสมัครจนในที่สุดก็ล้มเหลว เงินที่ใช้ไปกับการเลือกตั้งสูญไปโดยเปล่าประโยชน์ ทำให้หวนนึกถึงคำพูดของลุงกำนันที่ว่า “แค่ความจริงใจ ความซื่อ ความสุจริต

แล้วจะคิดเป็นนักการเมืองมันทั้งเปลืองทั้งเจ็บนะ เกิดมาชาติหนึ่งทำอะไรก็ได้ที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม ไม่จำเป็นต้องเป็นนักการเมืองเสมอไป" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 100)

ดังนั้น ภาพลักษณ์เชิงลบที่มีต่อการเมืองและนักการเมืองในเรื่องสั้นจึงสะท้อนภาพมุมมองของคนจำนวนหนึ่งในสังคมที่เชื่อว่าการเมืองเป็นสิ่งเลวร้ายและนักการเมืองเป็นอาชีพที่คนดีไม่ควรไปเกี่ยวข้อง

1.1.7 **นักการเมืองลืมตัว** นักการเมืองลืมตัว คือ นักการเมืองที่เคยประพฤติตนเป็นคนดีแต่เมื่อได้รับความไว้วางใจจากประชาชนจนก้าวไปสู่เส้นทางการเมืองได้สำเร็จ กลับลืมตัวใช้อำนาจหน้าที่ทำเพื่อตนเองมากกว่าส่วนรวม หลงลืมความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นนักการเมืองลืมตัวมีจำนวน 1 เรื่อง คือ หมวกที่หายไป (วิชชา ลุนาชัย) ในเรื่อง *หมวกที่หายไป* กล่าวถึง เกษม ชายคนหนึ่งที่ชีวิตวัยเด็กมีแต่ความยากลำบาก เขาเป็นคนมีน้ำใจขยัน อดทน เอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น เขาเคยคิดฝันอยากมีหมวกแต่ก็ได้เพียงหมวกสานเก่าๆ ใบหนึ่งไว้ใส่กันแดดกันฝนในขณะที่เขาเข็นรถขายไอติมและถีบรถซาเล้งรับซื้อของเก่าเท่านั้น เขาได้รับยกย่องเพราะความดีมีน้ำใจ เมื่อเติบโตขึ้นเขามีธุรกิจเป็นของตนเองและเริ่มเล่นการเมือง ประชาชนต่างมอบความไว้วางใจให้แก่เขา แต่แล้วหลายปีต่อมาเมื่อเขาหลงลืมตน หลงลืมการทำงานที่ทุ่มเทให้กับประชาชน ทำเพื่อความสะดวกสบายของตนเอง ในวันที่เขามีเงินที่จะซื้อหมวกใบสวยราคาแพงได้มากมาย แต่หมวกใบเก่าที่เขาเคยสวมหายไปแล้ว หมวกใบเก่าเปรียบเสมือนอุดมการณ์ของเขาที่มุ่งทำเพื่อประชาชนด้วยความบริสุทธิ์ใจไม่ใช่ทำเพื่อประโยชน์ส่วนตน เมื่ออุดมการณ์ที่มีต่อประชาชนสูญสลายไป ในที่สุดเขาต้องประสบชะตากรรมทางการเมืองเป็นผู้ล้มละลายจากการทุจริตฉ้อฉลของตน "เกียรติที่ได้มาจากการเมือง ยศศักดิ์ที่ได้มาเพราะการเมือง หมวกทุกใบและทรัพย์สินความร่ำรวยก็เช่นเดียวกัน...มากับการเมือง...แต่ทว่า...แทบทั้งหมดทั้งมวลเหล่านั้นก็สูญสลายหายไปกับการเมือง การเมืองซึ่งเขาหลงลืมไปว่า อำนาจที่จะดลบันดาลทุกสิ่งนั้นมาจากประชาชน" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 27)

นักการเมืองที่ดีต้องทำงานและทุ่มเทเพื่อประชาชน หากนักการเมืองยึดมั่นในอุดมการณ์อย่างเหนียวแน่นย่อมสามารถผูกใจประชาชนได้ แต่หากวันใดที่นักการเมืองลืมตัวละเลยหลงลืมอุดมการณ์สำคัญนี้ไปประชาชนก็ย่อมเสื่อมศรัทธาและหมดสิ้นความไว้วางใจ

วาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมประกอบด้วย 7 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) การทุจริตคอร์รัปชัน 2) อำนาจและผลประโยชน์ 3) การใส่ร้ายป้ายสี ชิงดีชิงเด่น 4) ความลวง ฉ้อฉลและกลโกง 5) การสร้างภาพกับความดีที่ลวงตา 6) ภาพลักษณ์เชิงลบ และ 7) นักการเมืองลืมตัว วาทกรรมชุดนี้ชี้ให้เห็นภาพตัวแทนที่น่ารังเกียจและไม่พึงประสงค์ในระบอบประชาธิปไตย มีการเสนอประเด็นอำนาจและผลประโยชน์ให้โดดเด่นเนื่องจากนักการเมืองสามานย์มักมีพฤติกรรมแสวงหาอำนาจและสร้างบารมีโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่ในทางมิชอบ ทั้งมิชอบด้วยกฎหมายและมิชอบด้วยศีลธรรม สำหรับการเป็นนักการเมืองที่ดีต้องทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงรักษาผลประโยชน์ของส่วนรวม แต่นักการเมืองสามานย์กลับมุ่งแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง ย่ำยีประชาชนด้วยอำนาจและบารมีที่ประชาชนเป็นผู้มอบให้ ทัศนคติต่อการเมืองและนักการเมืองในแง่ลบที่ปรากฏเด่นชัดนี้มีส่วนทำให้ประชาชนขาดศรัทธาและความเชื่อมั่นต่อระบอบประชาธิปไตยและระบบการเมืองโดยส่วนรวม ดังนั้น การเสนอวาทกรรมในเชิงลบเช่นนี้อาจเป็นเพราะต้องการให้ผู้อ่านได้รู้เท่าทันนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมเตรียมพร้อมที่จะรับมือกับพฤติกรรมและระบบที่เลวร้ายอย่างมีสติและตื่นรู้ ไม่ตกเป็นเหยื่อความลวงและเล่ห์เหลี่ยมกลโกงของนักการเมืองสามานย์และไม่ถูกมอมเมาด้วยระบบการเมืองโสมม

1.2 วาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ

คุณลักษณะของนักการเมืองที่ดีหรือผู้แทนที่พึงประสงค์มีลักษณะ ดังที่ สุทธิพล ทวีชัยการ (2550: 59) กล่าวว่า นักการเมืองที่ดีที่ควรเลือก หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ความสามารถ มีความตั้งใจที่จะทำให้นโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมีผลในทางปฏิบัติอย่างจริงจัง ตลอดจนมีคุณธรรมและมีวิถีชีวิตที่เป็นประชาธิปไตย กล่าวคือ รับฟังความคิดเห็นของคนรอบข้าง ยอมรับในความเห็นที่แตกต่าง รวมทั้งต้องเป็นนักการเมืองที่ไม่ได้เข้าไปเพื่อปกป้องประโยชน์ของตนเอง ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้อง ไม่มีพฤติกรรมที่เข้าข่ายเอาผลประโยชน์มาแลกคะแนนหรือตอบแทนเฉพาะกลุ่มผู้ลงคะแนนให้ตนเท่านั้น ส่วน อภิชาต สุขัคคานนท์ (2550: 37) กล่าวว่า การเป็นผู้แทนที่ดีต้องเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์ ไม่ทุจริตโกงกินเงินของชาติ ไม่หวังประโยชน์จากการเข้ามามีตำแหน่งหน้าที่สำคัญ และคุณลักษณะที่สำคัญที่สุด คือ ผู้แทนปวงชนนั้นจิตใจจะต้องมีเพียงประการเดียว คือ รักประชาชนและรับใช้ประชาชน เสียสละเพื่อประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นที่ตั้ง ละเว้นจากประโยชน์ส่วนตัว (พระคาร์ดินัล ไมเกิ้น มีชัย กิจบุญชู. 2550: 24)

จากทรรศนะข้างต้นอาจกล่าวโดยสรุปได้ว่านักการเมืองในอุดมคติ คือ นักการเมืองที่ดีมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ทำเพื่อประชาชนและสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริง มีความจริงใจโปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรู้สามารถในการปฏิบัติหน้าที่ รวมทั้งมีจริยธรรมและธรรมาภิบาล

วาทกรรมย่อยนักการเมืองในอุดมคติมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) คนดีที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง และ 2) ผู้ปิดทองหลังพระ โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 **คนดีที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง** นักการเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม จริยธรรม ซื่อสัตย์สุจริต ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน แม้จะมีทางเลือกให้ต้องพิสูจน์ตัวเองแต่ที่สุดแล้วนักการเมืองเหล่านี้จะเลือกทำเพื่อประชาชน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นคนดีที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ประชาธิปไตยในทางลัด (แสงทอง บาลธนจักร์) ทางเลือก (วันเสาร์ เชิงศรี) และอุดมการณ์แห่งรัก (ประมูล สัจจวิเศษ)

สิ่งสำคัญของนักการเมืองที่ดี คือการสำนึกและตระหนักในหน้าที่ของตน หน้าที่ของนักการเมืองคือการทำงานเพื่อช่วยเหลือประชาชน ไม่ใช่เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง ในเรื่อง *ประชาธิปไตยในทางลัด* กล่าวถึง นักการเมืองหนุ่มคนหนึ่งที่ต้องรีบเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เพื่อร่วมงานแต่งงานลูกสาวผู้ใหญ่ในพรรคซึ่งผู้ใหญ่ท่านนี้มีบทบาทสูงในช่วงที่มีการเลือกตั้ง งานนี้จึงสำคัญมากขาดไม่ได้ถ้าขาดก็อาจหมายถึงอนาคตทางการเมืองของเขาด้วย แต่ระหว่างที่เขาใช้ทางลัดเพื่อเดินทางกลับบ้านเขาได้พบชาวบ้านที่กำลังได้รับความเดือดร้อนจากเหตุการณ์น้ำท่วม เขาต้องชั่งใจระหว่างอนาคตทางการเมืองที่ฝากไว้กับการเดินทางไปร่วมงานแต่งงานในคืนนี้กับอนาคตของชาวบ้านที่กำลังได้รับความเดือดร้อนซึ่งหวังพึ่งและรอความช่วยเหลือจากเขา สุดท้ายเขาจึงตัดสินใจอยู่ช่วยเหลือชาวบ้าน เพราะ “อนาคตทางการเมืองจะเป็นอย่างไรช่างมัน อนาคตของชาวบ้านในค่ำคืนนี้สำคัญกว่า” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 170) นักการเมืองหนุ่มแสดงให้เห็นชัดเจนว่านักการเมืองที่ดีจะต้องทำเพื่อประชาชน แม้ว่าหน้าที่นั้นจะไม่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญก็ตาม ดังตอนที่ชาวบ้านถามว่าผู้แทนมีหน้าที่อะไรบ้าง เขาตอบว่า

> จริงๆ แล้ว ตามรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ กำหนดให้มีหน้าที่หลัก 3 อย่าง คือ หนึ่งไปออกกฎหมายเพื่อมาบังคับใช้กับคนทั้งประเทศ สองคอยควบคุมการทำงานของ

> รัฐบาล ส่วนข้อสามนั้นทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในเรื่องที่สำคัญๆ เช่น การประกาศสงครามกับต่างชาติ การทำสนธิสัญญากับต่างประเทศ เป็นต้น นี่คือหน้าที่ของผู้แทนที่รัฐธรรมนูญกำหนดไว้" "อ้าว แล้วที่ไม่ได้กำหนดหละ มีด้วยหรือ"... "มีสิ สำคัญด้วย...ถ้าไม่ทำ เลือกตั้งสมัยหน้าก็สอบตก... หน้าที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนนี่ไง (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 167)

ภาพการสร้างสะพานให้นักการเมืองข้ามผ่านไปเป็นการเปรียบเทียบให้เห็นว่าประชาชนคือผู้ช่วยเหลือให้ผู้แทนได้เข้ามาทำงานทางการเมือง ดังนั้น ผู้แทนก็ไม่ควรทอดทิ้งประชาชน การเดินทางโดยใช้ทางลัด บางครั้งอาจจะไม่สะดวกสบายนักแต่ช่วยให้ถึงเป้าหมายได้เร็วขึ้น ทางลัดทางการเมืองอาจจะทำให้นักการเมืองเติบโตก้าวหน้าได้รวดเร็ว แต่ไม่ยั่งยืนเท่าการทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง อำนาจของนักการเมืองได้มาเพราะประชาชน ควรเห็นความสำคัญของประชาชนและทำเพื่อประชาชนจึงจะสามารถครองใจคนได้อย่างแท้จริง

เช่นเดียวกับในเรื่อง *ทางเลือก* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่เป็นทายาทนักการเมืองท้องถิ่นผู้ล่วงลับเขายึดมั่นในอุดมการณ์ตามแนวทางของพ่อจึงตัดสินใจลงสมัครสมาชิกสภาเทศบาลตำบลด้วยความฝันที่อยากเป็นนักการเมืองเช่นพ่อ ผลปรากฏว่าเขาได้รับเลือกตั้งแต่ผลการเลือกตั้งไม่ได้ชนะยกกลุ่ม แต่ได้รับเลือกตั้งผสมกันทั้งสองกลุ่ม วันหนึ่งญาติของเขาได้ยื่นข้อเสนอให้เขายกมือเลือกหัวหน้าทีมฝ่ายตรงข้ามเป็นนายกสภาเทศบาลตำบล โดยยื่นข้อเสนอเป็นเงินถึงสองแสนบาท แต่เขาไม่ยอมรับเงินนั้น "...คนอย่างกูไม่ขายตัวหรอก แม้จะลำบากอย่างไรก็ทนได้ มึงรู้ไว้เสียด้วย กูสมัครเข้าไปเพื่อทำงานให้บ้านเมือง ไม่ใช่เพื่อเงิน" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 55) เขาตัดสินใจที่จะดำเนินรอยตามเส้นทางของพ่อ ทั้งนี้ เพราะเขาตระหนักดีว่า "ทายาททางการเมืองที่มาจากบรรพบุรุษนักการเมืองที่ดี ย่อมเป็นประโยชน์กับประเทศชาติ แต่ทายาททางการเมืองที่มาจากบรรพบุรุษนักการเมืองที่เลว มีอิทธิพล คดโกง กินบ้านกินเมืองก็เป็นโทษกับชาติบ้านเมืองด้วย" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 50)

นอกจากนี้ความรักและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งอุดมการณ์และความมุ่งมั่นที่จะทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงจะเป็นพลังสำคัญที่ทำให้นักการเมืองฝ่าฟันไปสู่เป้าหมายได้สำเร็จ ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* กานต์ แก้ววิเชียร หญิงสาวผู้มีความใฝ่ฝันอยากเป็นนักการเมืองเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านจึงเข้าเรียนมหาวิทยาลัยเปิดในคณะเศรษฐศาสตร์ด้วยหวังจะนำความรู้มาช่วยแก้ปัญหา

ความยากจน กานต์เข้าร่วมกิจกรรมการเมืองทั้งภายในและนอกรั้วมหาวิทยาลัยจนทำให้มีโอกาสร่วมกิจกรรมกับพรรคการเมืองหนึ่ง เมื่อเรียนจบกานต์ได้ร่วมทำกิจกรรมทางการเมืองมาโดยตลอดจนในที่สุดกานต์ได้รับเลือกให้ลงสมัคร สส.ในเขตที่เธอมีคะแนนนิยมสูงสุด วันปราศรัยเธอแสดงความจริงใจจนได้รับเลือกเป็น สส.ด้วยคะแนนท่วมท้น "...เธอพร้อมที่จะทำหน้าที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอันทรงเกียรติ เพื่อเป็นปากเสียงให้กับประชาชนที่ให้ความไว้วางใจต่อเธอ รวมทั้งประชาชนคนอื่นๆ ทั่วทั้งประเทศ เธอไม่มีวันที่จะทรยศต่อประชาชน อุดมการณ์ทางการเมืองของเธอฝังลึกลงไปถึงจิตวิญญาณซึ่งยากที่อำนาจใดๆ จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 157-158) กานต์ตั้งใจมุ่งมั่นทำเพื่อประชาชนด้วยอุดมการณ์อันแรงกล้าถึงขนาดที่เธอตั้งใจแน่วแน่ว่าอุดม คนรักของเธอจะสนับสนุนให้เธอทำงานการเมืองเพื่อประชาชนต่อไป แม้กานต์จะรักอุดมแต่ในวันหนึ่งถ้าเกิดเหตุการณ์หรือความขัดแย้งกัน เธอจะไม่มีวันยอมให้ความรักฉันหนุ่มสาวมามีอิทธิพลเหนือความรักที่มีต่อประชาชนผู้ทุกข์ยาก จะเห็นว่าการมีอุดมการณ์และความมุ่งมั่นย่อมแสดงให้เห็นถึงพลังศรัทธาที่จะทำเพื่อประชาชนของนักการเมือง อำนาจแห่งความรักมีพลังมหาศาล นักการเมืองที่ได้รับความรักความไว้วางใจจากประชาชน จึงควรใช้อำนาจจากความรักและความไว้วางใจนั้นทำประโยชน์เพื่อสังคมและประชาชนอย่างแท้จริง

ดังนั้น การนำเสนอประเด็นคนดีที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริงจึงสะท้อนภาพของนักการเมืองในอุดมคติที่มีความกล้าหาญเชิงจริยธรรม รู้ว่าสิ่งใดควรทำก็กล้าทำ เห็นประโยชน์ของประชาชนและบ้านเมืองมากกว่าความก้าวหน้าและผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง มีอุดมการณ์และความมุ่งมั่นทุ่มเทเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

1.2.2 **ผู้ปิดทองหลังพระ** คือบุคคลที่ทำความดีโดยมิมุ่งหวังจะป่าวประกาศหรือเปิดเผยให้ใครรู้ ทำความดีอยู่เบื้องหลังอย่างจริงใจมิใช่ทำเพียงเพื่อเอาหน้าหรือได้รับการยกย่องสรรเสริญ นักการเมืองที่ดีก็ควรเป็นผู้ที่ทำความดีอย่างบริสุทธิ์ใจไม่ใช่เพราะต้องการหาเสียง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นผู้ปิดทองหลังพระมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ แง่มุมที่แตกต่าง (ศุภชัย ขุนจร) และ บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย) (ธนา อัครมาส) ในเรื่อง *แง่มุมที่แตกต่าง* กล่าวถึงเด็กชายคนหนึ่งที่มีพ่อเป็นนักการเมืองท้องถิ่นซื่อสัตย์สุจริตและทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง แม้ว่าจะทำสิ่งดีๆ ไว้มากมาย แต่พ่อกลับถูกกล่าวหาว่าทุจริตร่วมกับบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ข้อกล่าวหาส่วนใหญ่มาจากหัวคะแนนฝ่ายตรงข้าม ในที่สุดพ่อก็ถูกเกมการเมืองทำให้พ้นจาก

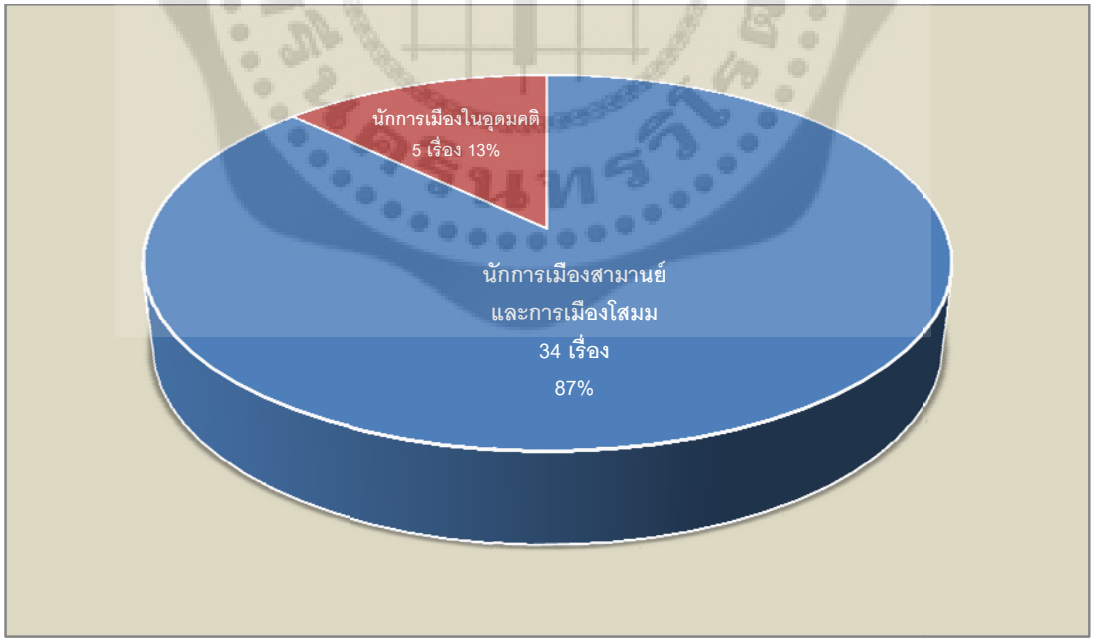
ตำแหน่งหลังจากทำงานได้เพียงสมัยเดียว ในการเลือกตั้งครั้งนี้ก่อนที่พ่อจะแพ้การเลือกตั้งมีนายทุนเข้ามากว้านซื้อที่ดินเพื่อจะทำรีสอร์ท โดยเข้าไปหลอกซื้อที่ดินจากชาวบ้านแต่พ่อเข้าไปขัดขวางได้สำเร็จจนโดนข่มขู่เอาชีวิต พ่อใช้ตำแหน่งทำในสิ่งที่ควรทำแต่ไม่เพียงพอให้พ่อได้รับเลือกในสมัยถัดมา แม้พ่อจะพ่ายแพ้การเลือกตั้ง แต่พ่อก็ทำให้เขาเห็นแง่มุมที่แตกต่างของการเมืองและนักการเมือง “สรรพสิ่งต่างๆ ย่อมมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ผมคิดว่าการเมืองก็เช่นเดียวกัน พ่อพยายามชี้ให้ผมเห็นถึงข้อดีหรือแง่มุมที่การเมืองสามารถทำสิ่งดีให้เกิดขึ้นได้และพ่อก็ได้ลงมือทำจริงๆ แม้ว่ามันจะเป็นการปิดทองหลังพระก็ตาม” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 208) ผลร้ายจากเกมการเมืองอาจทำให้คนดีเสียชื่อเสียงและเสียคนได้ง่าย ชื่อเสียงเป็นมายาพร้อมจะจางหาย แต่ความดียั่งยืนคงทน ดังนั้น นักการเมืองที่ดีจึงต้องทำงานการเมืองด้วยความบริสุทธิ์ใจ ไม่หวังเพียงสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามต่อสาธารณชน

เช่นเดียวกับเรื่อง *บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)* กล่าวถึงเด็กชายคนหนึ่งที่มีพ่อเป็นนายกเทศมนตรีและทำงานเพื่อประชาชนอย่างทุ่มเทมาแล้วถึง 8 ปี ในการเลือกตั้งครั้งนี้คาดว่าพ่อต้องได้รับเลือกเพราะมีผลงานที่โดดเด่นชัดเจน แต่ในคืนก่อนเลือกตั้งคู่แข่งฝ่ายตรงข้ามนำเงินไปแจกชาวบ้านทำพ่อพ่ายแพ้การเลือกตั้ง พ่อรู้สึกท้อแท้แต่ประสบการณ์ก็ทำให้พ่อเข้มแข็งขึ้นในเร็ววัน พ่อดำเนินการฟ้องร้องฝ่ายตรงข้ามเรื่องการซื้อเสียง ซึ่งหากสำเร็จก็จะมีการเลือกตั้งใหม่ แต่เขาไม่รู้ว่าถ้าหากพ่อได้รับเลือกคราวนี้พ่อยังจะทำงานเพื่อชาวบ้านด้วยความรู้สึกเหมือนเดิมหรือไม่ เพราะ “ไม่ว่าจะปิดทองหน้าพระหรือหลังพระ ผู้คนก็ไม่เคยใส่ใจอยู่ดีว่าใครเป็นคนทำ ตราบใดที่ยังมีพระพุทธรูปทองให้ชื่นชมอยู่...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 221) จะเห็นได้ว่า “พระพุทธรูปทอง” เป็นภาพตัวแทนของประชาธิปไตยที่คนในสังคมยึดมั่นและศรัทธา ส่วน “การปิดทองหน้าพระ” และ “การปิดทองหลังพระ” เป็นเสมือนการทำงานเพื่อประชาชนของนักการเมืองที่อาจเป็นการทำดีเพียงเพื่อให้ผู้อื่นเห็น หรือทำความดีอย่างบริสุทธิ์ใจโดยไม่ได้ต้องการป่าวประกาศให้ผู้ใดรับรู้ แต่โลกแห่งความเป็นจริงโดยเฉพาะในทางการเมืองการทำดีอาจสูญเปล่าได้เสมอ หากประชาชนไม่ใส่ใจในสิทธิและหน้าที่ของตนอย่างแท้จริง ขอแค่มีรัฐธรรมนูญมีประชาธิปไตยโดยไม่สนใจว่านักการเมืองจะประพฤติปฏิบัติตนเหมาะสมหรือไม่ ความจริงที่โหดร้ายคือคนทำดีอาจไม่ได้ดีเพราะพ่ายแพ้อำนาจเงิน การเมืองโสมมจึงมักทำให้คนดีท้อแท้

การเสนอประเด็นผู้ปิดทองหลังพระแสดงให้เห็นบทบาทของนักการเมืองที่ทำงานเพื่อประชาชนโดยมิได้มุ่งหวังชื่อเสียงและผลประโยชน์ แต่สิ่งที่ได้รับตอบแทนจากประชาชนกลับเป็นการทรยศต่อความมุ่งมั่นและตั้งใจของนักการเมืองที่ดี เพราะประชาชนยอมพ่ายแพ้ต่ออำนาจและเงินตราของนักการเมืองสามานย์

วาทกรรมย่อยนักการเมืองในอุดมคติประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ได้แก่ 1) คนดีที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง และ 2) ผู้ปิดทองหลังพระ วาทกรรมชุดนี้สะท้อนทรรศนะที่ให้คุณค่ากับความดีของนักการเมืองมากกว่าอำนาจบารมีและเงินตรา นั่นเพราะประชาชนตระหนักดีว่าผู้นำที่ดี ซื่อสัตย์สุจริต จริงใจในการทำงานเพื่อบ้านเมือง มีคุณธรรมและจริยธรรมในการปกครองบ้านเมืองจะนำพาสังคมไปสู่สันติสุขได้

จากการวิเคราะห์วาทกรรมนักการเมืองพบว่าประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม และประกอบด้วยเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมดังกล่าวจำนวน 39 เรื่อง ได้แก่ วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 34 เรื่อง คิดเป็น 87% และวาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็น 13% สรุปเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 2 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมนักการเมือง

2. วาทกรรมรัฐ

วาทกรรมรัฐเป็นวาทกรรมหลักที่ประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อยจำนวน 2 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐ และวาทกรรมนโยบายรัฐ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1 วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐ

เจ้าหน้าที่รัฐตามความหมายของมาตรา 3 แห่งพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 บัญญัติว่า เจ้าหน้าที่รัฐ หมายถึง 1) ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคลหรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง 2) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการ หรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่งหรือมติใดๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล 3) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามข้อ 1) หรือ 2) (นันทวัฒน์ บรมานันท์. 2547: 1) บทบาทหน้าที่สำคัญของเจ้าหน้าที่รัฐ คือ การจัดทำบริการสาธารณะเพื่อสนองความต้องการส่วนรวมของประชาชนและการปฏิบัติตามกฎหมาย นโยบาย คำสั่งของรัฐบาล

วาทกรรมย่อยเจ้าหน้าที่รัฐมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 9 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ 2) ข้าราชการคือที่พึ่งของประชาชน 3) ข้าราชการกับการแทรกแซงทางการเมือง 4) การประจบสอพลอ แก่งแย่งชิงดี และ 5) การกอบโกยผลประโยชน์ โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 **ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ** การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐบ่อยครั้งที่ประชาชนกลายเป็นผู้ถูกกระทำด้วยอำนาจรัฐโดยเจ้าหน้าที่ซึ่งลุแก่อำนาจกระทำการเกินกว่าเหตุ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐมี 2 เรื่อง ได้แก่ ดะแอ (วินทกานท์) และ ก่อนสายหมอกเลือน (ประดิษฐ์ สุรสีห์เรืองชัย)

ในเรื่อง *ดะแอ* แสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างชาวบ้านที่มาหาปลาและปลูกขนำบริเวณเกาะทรายขาวกับเจ้าหน้าที่อุทยานที่มารื้อขนำของชาวบ้าน โดยกล่าวหาว่าชาวบ้านบุกรุกพื้นที่อุทยานแห่งชาติ ดะแอเด็กหนุ่มคนหนึ่งที่ถูกรื้อขนำพยายามหาทางพูดคุยประนีประนอมกับเจ้าหน้าที่รัฐ แต่เมื่อมีการเผชิญหน้ากันด้วยอารมณ์ที่คุกรุ่นของทั้งสองฝ่ายและการใช้อำนาจหน้าที่เกินกว่าเหตุของเจ้าหน้าที่รัฐที่ลงมือทำร้ายร่างกายชาวบ้าน ในที่สุดดะแอต้องเสียชีวิตในเหตุการณ์ครั้งนั้น เรื่องนี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่าเจ้าหน้าที่รัฐแสดงอำนาจ ข่มขู่และอ้างกฎหมายกับชาวบ้าน ปราศจากความเห็นใจ

และประนีประนอม ดังข้อความว่า “ที่นี่เป็นที่ของรัฐพวกคุณมาสร้างกระท่อมไว้ที่นี่มันผิดกฎหมาย...มีอะไรมายืนยันล่ะว่าอยู่มานาน รัฐเขาต้องการใช้ที่ ทางที่ดีรื้อกระท่อมไปเสีย! ก่อนที่ทางการจะดำเนินการตามกฎหมาย” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 109) หรือ “ว่าไง มาทำไมกันอีกล่ะ ฉันไม่เอาเรื่องที่บุกรุกที่ของทางราชการก็ถือว่าดีแล้วนะ จะเอาอะไรอีก” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 124)

เช่นเดียวกับในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* แสดงให้เห็นการกระทำที่เกินกว่าเหตุของเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งเป็นชุดปฏิบัติการตรวจตราดูแลพื้นที่สูงบนดอยกับชาวบ้านซึ่งเป็นชนกลุ่มน้อยชาวลาหู่ ในช่วงเทศกาลกินวอเป็นช่วงเวลาที่สนุกสนานของหมู่บ้าน เพื่อนบ้านจะมีการนำของขวัญมาอวยพร แต่มีเพื่อนบ้านกลุ่มหนึ่งลักลอบขนอาวุธสงครามและยาเสพติดผ่านหมู่บ้านนี้ ทำทีมาร่วมแสดงความยินดี โดยที่ชาวบ้านมิได้ระแคะระคายถึงความผิดปกติ จนกระทั่งชุดปฏิบัติการด้านล่างจับคนกลุ่มนั้นได้และมีการวิสามัญไปเกือบหมด หัวหน้าชุดปฏิบัติการจึงนำกำลังเข้าตรวจค้นหมู่บ้านและทำร้ายร่างกายชาวบ้านเพื่อเค้นความจริงและต้องการของกลางที่อาจยังซุกซ่อนอยู่ การกระทำนั้นสร้างความเจ็บช้ำใจให้กับชาวบ้านบนดอยสูงอย่างมาก ดังความว่า

> ...พวกเขาจะใช้ชีวิตให้กลมกลืนไปกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอย่างปกติสุขได้อย่างไร ศิลารู้ว่าหลังเกิดเหตุอาดอขอเข้าพบเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์และเจรจาพูดคุยไกล่เกลี่ยข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น พวกเขาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ทำเกินกว่าเหตุ คำขอโทษจากหัวหน้าชุดปฏิบัติการจะช่วยเยียวยาบาดแผลในจิตใจของพวกเขาได้ และก่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน หัวหน้าชุดปฏิเสธโดยสิ้นเชิง นั่นเพราะในรายงานที่บันทึกส่งหน่วยเหนือนั้นได้รับคำชื่นชมจากผู้บังคับบัญชาเบื้องบนเป็นอย่างยิ่ง รายงานของเขาคือผลงานชิ้นโบแดงอีกชิ้นหนึ่งที่พวกเขาพร้อมจะยืดอกขึ้นและประกาศแก่ผู้คนทั่วไปว่า “ประชาชนจงอยู่เป็นสุขเถิด พวกเขาจะปกป้องผองภัยให้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 47-48)

ประเด็นความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐเสนอภาพเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจกับประชาชนโดยไม่ชอบธรรม การใช้อำนาจโดยไม่ไตร่ตรองและยั้งคิดย่อมก่อให้เกิดความกระทบกระเทือนและสร้างปัญหาได้ในภายหลัง ปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนจึงต้องอาศัยการสร้างความเข้าใจ ความจริงใจและการประนีประนอม ยิ่งมีการใช้อำนาจมากเท่าใดย่อมสร้างรอยร้าวระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐมากยิ่งขึ้น

2.1.2 **ข้าราชการคือที่พึ่งของประชาชน** ข้าราชการ คือผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือประชาชน เป็นผู้ที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ไม่ว่าจะเป็นข้าราชการในระดับใดประชาชนต่างฝากความหวังและต้องการพึ่งพิงในยามเดือดร้อน ข้าราชการจึงควรตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนและปฏิบัติหน้าที่เต็มกำลังความสามารถ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่มีการเสนอประเด็นข้าราชการคือที่พึ่งของประชาชนมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ข้าราชการ (พุ่มพวง วรสันติวงศ์) และ ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว (พจนารถ พจนปกรณ์)

ในเรื่อง *ข้าราชการ* ได้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ของข้าราชการครูคนหนึ่งได้อย่างชัดเจน ในสภาวการณ์ที่บ้านเมืองเต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมือง เมื่อครูสาวถูกบีบบังคับให้แสดงจุดยืนเลือกข้าง เธอจึงแสดงจุดยืนของตนอย่างชัดเจนว่า

> ...ครูสังกัดอยู่สีเดียว คือ สีกากี สีของความเป็นข้าราชการ...เมื่อครูมีข้าวกิน มีเสื้อผ้าใส่ มีรายได้อยู่ทุกวันนี้ก็เพราะเงินภาษีของประชาชน ครูก็ต้องรับใช้ประชาชน เมื่อครูเกิดมามีชีวิตอยู่บนแผ่นดินก็ต้องทดแทนคุณผืนแผ่นดิน มีลมหายใจอยู่ภายใต้แผ่นฟ้าก็ต้องกตัญญูรู้คุณแผ่นฟ้า ครูคิดว่าสิ่งใดที่ทำแล้วถูกต้อง สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อมวลมนุษย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อลูกศิษย์อย่างพวกเธอ ข้าราชการอย่างครูก็จะเลือกทำสิ่งนั้นแหละ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 56)

แม้กระทั่งผู้อำนวยการก็ได้แสดงจุยืนของตนว่า “...ครูทุกคนในโรงเรียนของเรามีหัวใจสีเดียวกันคือสีกากี สีแห่งความเป็นข้าราชการผู้ภักดีและกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน เราไม่เคยคิดเชียร์นักการเมืองผู้โกงกินประเทศชาติ และเราก็ไม่เคยสนับสนุนให้มีการกระทำผิดแผกไปจากครรลองของคำว่าประชาธิปไตย...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 61)

แม้ข้าราชการจะเป็นที่พึ่งของประชาชน แต่บางครั้งความห่างเหินของประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐก็เป็นอุปสรรคในการสื่อสารร้องเรียนปัญหา ในเรื่อง *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว* ได้สะท้อนให้เห็นความหวังของประชาชนที่หวังจะพึ่งข้าราชการ ดังนั้นเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดแวะมากินก๋วยเตี๋ยว ประชาชนและชาวบ้านที่อยู่ในบริเวณนั้นต่างมีปัญหาของตนที่หวังจะให้ผู้ว่าฯ ช่วยเหลือ หากแต่ไม่มีใครกล้าเอ่ยปากกับผู้ว่าฯ ต่างครุ่นคิดถึงปัญหาอยู่ในใจ สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนถึงความห่างเหินของเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้าราชการกับประชาชน โดยเฉพาะข้าราชการระดับสูงยิ่งมีช่องว่างมากขึ้น แม้จะพยายามปฏิบัติตัวธรรมดา แต่ประชาชนก็ยังไม่กล้าเข้าไปปรึกษาหรือร้องเรียนปัญหาของตน สุดท้าย

จึงไม่มีใครเข้าไปพูดคุยหรือขอร้องให้ผู้ว่าฯ ช่วยเหลือ "...ผู้คนในร้านก๋วยเตี๋ยวมองท่านเข้าไปนั่งในรถเก๋งสีขาว ชบาชะเง้อคอเขย่งตัวมองท่านผู้ว่าฯ จากด้านหลังร้านก๋วยเตี๋ยว ชามเปื้อนฟองน้ำยาล้างจานในมือของเธอหล่นลงกระทบพื้นซีเมนต์ ชบาบอกกับตัวเองว่าท่านเหมือนกับพระเอกในละครทีวี รถเก๋งสีขาวของท่านผู้ว่าฯ ได้แล่นหายไปจากสายตาผู้คน" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 136) ข้อความข้างต้นแสดงให้เห็นว่าผู้ว่าราชการจังหวัดดูห่างไกลราวกับตัวละครในโทรทัศน์ที่สัมผัสจับต้องไม่ได้ เป็นความหวังความชื่นชมแต่สุดท้ายก็ไม่สามารถช่วยเหลืออะไรได้

การเสนอประเด็นข้าราชการคือที่พึ่งของประชาชนแสดงให้เห็นความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการ แต่ในทางปฏิบัติจริงความห่างเหินของเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนอาจกลายเป็นอุปสรรคสำคัญที่ทำให้ประชาชนไม่กล้าปรึกษาหารือร้องเรียนจึงจำต้องทนแบกรับปัญหาด้วยตนเองต่อไป

2.1.3 **ข้าราชการกับการแทรกแซงทางการเมือง** บ่อยครั้งที่ข้าราชการประจำมักถูกแทรกแซงจากนักการเมืองทำให้ได้รับผลกระทบต่ออำนาจหน้าที่ไม่อาจแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ ถูกปลุกปั่นให้ปฏิบัติตามที่นักการเมืองต้องการ และอาจได้รับความเดือดร้อนเพราะต้องทำงานเพื่อสนองนโยบายนักการเมือง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นข้าราชการกับการแทรกแซงทางการเมืองมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ผู้ถูกเช็คเด้ง (ชัยพร ศรีโบราณ) ปีกแห่งเสรีภาพ (เกริกศิษฎ์ พละมาตร์) และ ในที่สุด (สิริมงคล แท้สูงเนิน)

ในเรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ* กล่าวถึงข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ระดับอธิบดีที่ทำงานไต่เต้ามาด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เขาเคยหวังจะเกษียณในกระทรวงที่ทำงานมาอย่างยาวนาน แต่กลับถูกการเมืองเข้ามาแทรกแซงจนทำให้ถูกย้ายมาช่วยราชการรอเกษียณอย่างไร้ศักดิ์ศรีอยู่ในกระทรวงที่ไม่คุ้นเคย ในขณะที่อธิบดีบุญชนะทำงานด้วยการประจบสอพลอแต่กลับเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว เขารู้สึกว่าข้าราชการประจำกำลังถูกอำนาจทางการเมืองรุกราน ดังความว่า

> สองปีมานี้ มีความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่เกิดขึ้น เป็นยุคที่ควรจดจำถึงความผันผวนทางชีวิตของคนในสังคม เป็นยุคที่ข้าราชการต้องตกอยู่ในภาวะที่พลิกผันหวั่นผวากับอนาคตของตนเอง มีการตามล้างตามเช็ดกันอย่างเคียดแค้นชิงชัง อย่างชนิดทีเอ็งทีข้า รัฐบาลใหม่นำคนของตนเองเข้ามานั่งในตำแหน่งสำคัญเพื่อง่ายต่อการควบคุม รัฐบาลที่แล้วก็ทำอย่างเดียวกัน และรัฐบาลก่อนหน้านั้นอีกก็ทำแบบเดียวกัน ดูเหมือนเป็นเรื่องธรรมดาหรือพยายามให้เห็นว่าเป็นเรื่องธรรมดา เป็นยุคที่เกมการเมืองขับ

> เคี่ยวกันอย่างน่าสะพรึง มีการแบ่งข้างเป็นฝักฝ่าย นั่นหมายถึงทางรอดหรือทางร่วง เลือกข้างสิแล้วคุณจะรอด...ปีนี้เป็นปีซึ่งผมรู้สึกท้อแท้ที่สุดตั้งแต่รับราชการมาอย่างไม่เคยเป็น ข้าราชการในน้ำมือนักการเมืองที่สัจจะไม่ได้มีติดปลายลิ้นกันทุกคน เหมือนฝากอนาคตไว้กับสิ่งไม่แน่นอน... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 145)

เช่นเดียวกับเรื่อง *ในที่สุด* กล่าวถึงข้าราชการระดับสูงของกระทรวงหนึ่งที่ขยันซื่อสัตย์และเป็นคนตรงไปตรงมาจนทำให้ฝ่ายที่ต้องการยักย้ายถ่ายเทงบประมาณไม่พอใจจึงหาเรื่องตั้งกรรมการสอบสวน แต่ในที่สุดกฎหมายก็มีความศักดิ์สิทธิ์พอ ทำให้เขาสามารถผ่านเรื่องราวใส่ร้ายป้ายสีได้สำเร็จ ดังความว่า

> ...ท่านเป็นถึงข้าราชการระดับสูงของกระทรวง ท่านเป็นคนขยันและซื่อสัตย์ และที่สำคัญคือท่านเป็นคนตรง ไม่ว่านักการเมืองยุคไหนสมัยไหนก็ไม่สามารถทำให้อุดมคติของท่านเปลี่ยนแปลงไปได้... เชื่อเถอะ คุณงามความดีของท่านจะเป็นเกราะป้องกันภัยให้ท่านได้อย่างวิเศษทีเดียว...พ่อคุณทำในสิ่งที่ถูกต้องแล้ว การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาครัฐก็เท่ากับสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในสังคม ไม่เห็นจะต้องหวั่นเกรงอิทธิพลใดๆ...คุณต้องเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม “ความเชื่อ” เท่านั้นจะทำให้คนเรามีพลังลึกลับ นำไปสู่ความสำเร็จจนได้... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร . 2551: 107-108)

ข้าราชการประจำจึงรู้สึกไม่มั่นคงเพราะเกมการเมืองเข้าแทรกแซง ข้าราชการที่ประจบสอพลอได้ดีกว่าข้าราชการที่ใจซื่อมือสะอาด แม้ทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตก็ยังถูกใส่ร้ายป้ายสี จึงทำให้ข้าราชการต้องทำงานท่ามกลางความไม่แน่นอน แม้แต่การเลื่อนตำแหน่งของข้าราชการประจำก็ยังตกอยู่ภายใต้อำนาจทางการเมือง ในเรื่อง *ผู้ถูกเช็คเด้ง* กล่าวถึงนายส่งศักดิ์อดีตรองปลัดกระทรวงที่อยากเป็นอธิบดีแต่มีคู่แข่งหลายคนจึงมาปรึกษานายเลิศทวีผู้ช่วยเลขานุการรัฐมนตรีที่บอกว่าต้องมีค่าใช้จ่ายสิบล้านบาทขึ้นไปเพื่อเป็นสินน้ำใจแก่ผู้มีอำนาจพิจารณา นายส่งศักดิ์ทราบว่าในปีงบประมาณต่อไปทางกรมจะได้รับงบประมาณจัดซื้อเครื่องคอมพิวเตอร์สำหรับแจกจ่ายหน่วยงานในสังกัดทั่วประเทศเป็นเงินกว่าพันล้านบาท เขาจึงติดต่อบริษัทคอมพิวเตอร์สนับสนุนเงินมาทดรองจ่ายในการวิ่งเต้นตำแหน่ง โดยตกลงกันว่าเมื่อเขาเป็นอธิบดีแล้วจะช่วยให้บริษัทนั้นได้ประมูลในการขายคอมพิวเตอร์ให้แก่กรมเป็นการต่างตอบแทน และเพื่อเป็นหลักประกันให้ทางบริษัทมั่นใจว่าทุกอย่างจะ

เป็นไปตามข้อตกลงนายส่งศักดิ์จึงต้องทำสัญญากู้ยืมเงินและสั่งจ่ายเช็คลงวันที่ล่วงหน้าให้แก่บริษัท โดยมีข้อตกลงว่าหากบริษัทประมูลขายคอมพิวเตอร์ได้จะคืนสัญญากู้ยืมเงินและเช็คให้แก่นายส่งศักดิ์ พร้อมจ่ายเงินสดอีกจำนวนหนึ่ง นายส่งศักดิ์ได้นำเงินจำนวนสิบล้านไปมอบให้รัฐมนตรีโดยมอบผ่านนายเลิศทวี หลังจากนั้นนายส่งศักดิ์ได้เลื่อนตำแหน่งจากระดับ 9 เป็นระดับ 10 แต่ไม่ได้เป็นอธิบดี เพราะคนที่ได้เป็นอธิบดีเสนอเงินมากกว่าสิบล้านให้รัฐมนตรี นายส่งศักดิ์จึงหมดโอกาสทำตามข้อตกลงกับบริษัทคอมพิวเตอร์ เมื่อบริษัทคอมพิวเตอร์นำเช็คไปขึ้นเงินแต่เช็คเด้งทั้งสิบฉบับนายส่งศักดิ์จึงถูกดำเนินคดี

การเสนอประเด็นข้าราชการกับการแทรกแซงทางการเมืองสะท้อนภาพนักการเมืองที่ใช้อำนาจทางการเมืองเข้าไปแทรกแซงการทำงานของข้าราชการประจำ อีกทั้งยังมีการเรียกเก็บผลประโยชน์จากข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่รัฐที่หลงเชื่อกลายเป็นเหยื่อต้องหาสินบนหรือเงินใต้โต๊ะมาให้โดยหวังว่านักการเมืองจะช่วยให้สมหวังได้ตำแหน่งตามที่ตนต้องการ

2.1.4 **การประจบสอพลอ แก่งแย่งชิงดี** การทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐไม่ว่าในองค์กรใหญ่หรือเล็กล้วนมีเกมการเมืองอยู่ทุกระดับ ผู้ที่มุ่งมั่นทำงานเต็มที่กลับพ่ายแพ้ต่อผู้ที่ประจบสอพลอมีความสามารถในการแก่งแย่งชิงดีจนได้เลื่อนตำแหน่ง ในขณะที่ผู้ทำงานอย่างซื่อสัตย์สุจริตกลับไม่เคยได้รับการพิจารณาความดีความชอบ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการประจบสอพลอ แก่งแย่งชิงดีมีจำนวน 1 เรื่อง คือ ยุงก้นปล่อง (อนุสรณ์ มาราสา) ในเรื่อง *ยุงก้นปล่อง* กล่าวถึงฮามิดหนุ่มใหญ่คนหนึ่งที่ทำงานอย่างมุ่งมั่นตั้งใจแต่กลับไม่เคยได้เลื่อนขั้นเพียงเพราะเขาไม่รู้จักประจบประแจง สอพลอ เป็นคนทำงานตรงไปตรงมาทำให้ไม่เป็นที่พอใจของหัวหน้างาน “...เขาถูกตอกย้ำความเกลียดผ่านการพิจารณาขั้นเงินเดือนราวกับจะบอกว่าชีวิตเขาตกอับไปจนตาย เพราะเหตุไปทักเรื่องไม่เป็นเรื่อง ขั้นเงินเดือนมันอยู่ที่ปลายปากกาของเขา และมันจะจองจำให้เขาไม่ให้ผุดให้เกิดทีเดียว” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 138) ในขณะที่คนได้เลื่อนขั้นกลับเป็นคนที่ไม่ทำงาน แต่ขยันประจบสอพลอ “ดวงตาของฮามิดเบิกโพลงในความมืด มองเห็นภาพชีวิตการทำงานผุดขึ้น มองเห็นมนุษย์ประเภทประจบสอพลอ กินเหล้าเมายา ไม่รับผิดชอบงานในหน้าที่ แบ่งพรรคแบ่งพวก เดินขวักไขว่บนอาคารสำนักงาน แต่ละภาพล้วนชวนให้หดหู่สิ้นหวัง ทั้งหมดมองราวกับมุมมืดของตึกร้างสักแห่งหนึ่ง ที่มีผีในคราบมนุษย์อาศัยร่วมกันอย่างหวาดระแวง เผลอเมื่อไหร่จะถูกดูดเลือดจนเหลือร่างไร้วิญญาณทันที” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 131)

การเสนอประเด็นการประจบสอพลอ แก่งแย่งชิงดีสะท้อนภาพสังคมที่เต็มไปด้วยการแข่งขันเพื่อหวังผลประโยชน์ มือใครยาวสาวได้สาวเอา การประจบประแจงเจ้านายเพื่อความเจริญก้าวหน้าทำให้คนในสังคมต้องอยู่อย่างหวาดระแวง ไม่ไว้วางใจกัน การทำงานในปัจจุบันมีจำนวนไม่น้อยที่คนที่เจริญก้าวหน้าไม่ใช่คนเก่งคนขยัน แต่เป็นคนที่ประจบประแจง ดังนั้น การเลื่อนขั้นหรือการพิจารณาความดีความชอบในการทำงาน จึงอาจเป็นเรื่องอคติส่วนตัวของหัวหน้างานที่บั่นทอนความตั้งใจของคนทำงาน

2.1.5 **การกอบโกยผลประโยชน์** เจ้าหน้าที่รัฐบางคนเมื่อรับตำแหน่งแล้วมุ่งหวังแต่กอบโกยผลประโยชน์ โดยไม่ได้หวังที่จะพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นอย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการกอบโกยผลประโยชน์มีจำนวน 1 เรื่อง คือ ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (ปลายแปรง) ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* กล่าวถึงพ่อหลวงที่ได้รับตำแหน่งผู้ใหญ่บ้านแต่มุ่งทำประโยชน์เพื่อตนเอง โดยเป็นหัวคะแนนให้กับนักการเมืองในการเลือกตั้ง ไม่วางตัวเป็นกลางเพราะรับเงินจากแม่เลี้ยงที่มาเจรจาโดยแบ่งเปอร์เซ็นกินหัวคิว โดยให้พ่อหลวงใช้ตำแหน่งหน้าที่ช่วยในการหาเสียงและซื้อเสียง นอกจากนี้ยังมีการรับเงินจากบริษัทรถยนต์ที่เข้ามาปลูกสร้างในชุมชน มีการเคลื่อนย้ายสิ่งก่อสร้างในชุมชนซึ่งกระทบกับความรู้สึกของชาวบ้าน แต่พ่อหลวงก็ยังยืนยันที่จะเป็นผู้ดำเนินการให้บริษัทรถยนต์เพราะตนได้รับเงินมาจำนวนมาก แต่กลับมาบอกชาวบ้านว่าบริษัทจะช่วยให้คนในหมู่บ้านมีงานทำ ในที่สุดเรื่องราวการรับเงินจากบริษัทรถยนต์ก็เป็นที่รู้กันอย่างกว้างขวางจนทำให้พ่อหลวงถูกปลดออกจากตำแหน่งมีการตั้งคณะกรรมการสอบสวน ผลร้ายที่พ่อหลวงได้รับเป็นเพราะความโลภใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบแสวงหาผลประโยชน์ทุกวิถีทางทั้งๆ ที่รู้ว่าสุ่มเสี่ยง เสมือนปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำแม้กระทั่งในน้ำร้อนที่รู้ว่าอันตรายแต่ก็ยังกระเสือกกระสนไปกินอาหารจนต้องตายในที่สุด

การเสนอประเด็นการกอบโกยผลประโยชน์แสดงให้เห็นการใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ แต่สุดท้ายการตรวจสอบโดยประชาชนและการตั้งคณะกรรมการสอบสวนของต้นสังกัดทำให้บุคคลเหล่านั้นได้รับผลกรรมจากการกระทำของตนเอง

วาทกรรมย่อยเจ้าหน้าที่รัฐประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ 2) ข้าราชการคือที่พึ่งของประชาชน 3) ข้าราชการกับการแทรกแซงทางการเมือง 4) การประจบสอพลอ แก่งแย่งชิงดี และ 5) การกอบโกยผลประโยชน์

วาทกรรมชุดนี้มีการเสนอภาพเจ้าหน้าที่รัฐทั้งในด้านบวกและด้านลบ ส่วนใหญ่เป็นการเสนอภาพเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ การสร้างวาทกรรมเช่นนี้เพื่อสร้างความตระหนักถึงการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐที่พึงมีต่อประชาชนและสังคมโดยส่วนรวม

2.2 วาทกรรมนโยบายของรัฐ

นโยบายของรัฐ คือหลักการและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการของรัฐบาล นโยบายส่วนใหญ่พรรคการเมืองได้หาเสียงไว้ก่อนการเลือกตั้งหรือตัดสินใจว่าจะกระทำกิจกรรมหรือโครงการนั้นไว้ล่วงหน้า ซึ่งนโยบายดังกล่าวจะเป็นข้อมูลสำคัญประกอบการตัดสินใจของประชาชนในการเลือกพรรคการเมืองเข้าไปทำงานบริหารประเทศ

วาทกรรมย่อยนโยบายของรัฐมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 8 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) นโยบายสร้างภาพ และ 2) นโยบายประชานิยม โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 นโยบายสร้างภาพ การกำหนดนโยบายที่สวยหรูและพยายามทำให้สัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่รัฐบาล ใช้ปฏิบัติการที่พลิกแพลงเพื่อเป้าหมายโดยไม่คำนึงถึงผลลัพธ์ที่แท้จริงและไม่สนใจผู้ที่ต้องปฏิบัติตามคำสั่ง เป็นนโยบายที่ขาดความจริงใจต่อประชาชน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นนโยบายสร้างภาพมีจำนวน 1 เรื่อง คือ ปั้นเลขเป็นตัว (ชัญวลี ศรีสุโข) ในเรื่อง *ปั้นเลขเป็นตัว* กล่าวถึงรัฐมนตรีท่านหนึ่งที่ตั้งเป้าหมายว่าในช่วงสงกรานต์ยอดผู้เสียชีวิตต้องลดลงร้อยละ 15 ของยอดผู้เสียชีวิตในปีที่ผ่านมา ทางการอนุญาตให้มีคนเสียชีวิตได้ไม่เกิน 637 คนทั่วประเทศ เป้าหมายนี้เป็นตัวชี้วัดการทำงานของจังหวัด หากตัวเลขสูงขึ้นแสดงว่าขาดประสิทธิภาพในการจัดการ ณ โรงพยาบาลจังหวัด หมอวิศาลเล่าให้หมอสุธีนายแพทย์รุ่นน้องฟังว่าผู้ว่าราชการจังหวัดขอร้องว่าปีนี้จังหวัดห้ามมีผู้เสียชีวิตเกิน 6 คน ซึ่งอาจจะทำได้ยากแต่ต้องทำให้ได้ โดยคำจำกัดความของการตาย หมายถึง การเสียชีวิตภายใน 24 ชั่วโมง ในช่วงวันที่ 11-17 เมษายน 2548 แต่ถ้าเสียชีวิตเกิน 24 ชั่วโมงหลังเกิดเหตุจะไม่บันทึกไว้ ซึ่งรายงานไม่เหมือนระบบการแพทย์ที่ถือว่าการตายหลังเกิดอุบัติเหตุภายใน 30 วัน ถือเป็นการตายในวันสงกรานต์ หมอวิศาลบอกว่าการจำกัดความแบบนี้จะช่วยให้ยอดการตายทั่วประเทศลดลงตามที่รัฐมนตรีต้องการ สายัณห์และปวเรศสองนักข่าวเดินทางกลับบ้านและนัดหมายจะกลับด้วยกัน หลังผ่านพ้นช่วงวันหยุดในวันเดินทางกลับทั้งคู่เกิดอุบัติเหตุ สายัณห์บาดเจ็บเล็กน้อยแต่ปวเรศบาดเจ็บสาหัส แม่ของปวเรศร้องไห้

อ้อนวอนให้หมอยื้อชีวิตลูกชายให้ได้ หมอบอกว่าถ้าผ่าน 24 ชั่วโมงไปได้น่าจะปลอดภัยและมีโอกาสรอดสูง แต่ความจริงปวเรศหัวใจหยุดเต้นไปหลายครั้งแล้ว แต่หมอต้องรอจนเที่ยงคืนหนึ่งนาทีจึงให้ถอดเครื่องช่วยหายใจ เพราะไม่อยากให้ยอดผู้เสียชีวิตเกินกำหนด หมอสุธีดูข่าวแล้วสะท้อนใจที่ยอดอุบัติเหตุลดลงตามเป้าที่รัฐมนตรีตั้งไว้ หมอสุธีบอกว่าถ้าพิจารณายอดผู้เสียชีวิตจริงๆ แล้วจังหวัดของตนเสียชีวิตกว่า 10 คน หมอวิศาลปลอบใจหมอสุธีว่า “ใจเย็นๆ หมอ เราไม่ได้ทำอะไรผิดจรรยาบรรณแพทย์ ไม่ได้ทำอันตรายใดๆ คนไข้ แค่เลื่อนเวลาตายเพื่อลดยอดคนตายตามนโยบาย ผมว่านโยบายอื่นๆ ของนักการเมืองก็มีวิธีปั้นตัวเลขกันทั้งนั้น โรงพยาบาลเรานี้ยังดีนะหมอ มีข่าวว่าบางโรงพยาบาลไม่รายงานยอดคนตายคนเจ็บ หรือคนเจ็บพอกลับบ้านได้ก็ไม่ให้นอนโรงพยาบาล จนยอดคนเจ็บคนตายเข้าเป้าตามความต้องการของท่านรัฐมนตรี” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 149)

การเสนอประเด็นนโยบายสร้างภาพแสดงให้เห็นว่าการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมืองมักใช้กลอุบายเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่วางไว้โดยคำนึงถึงเพียงผลงาน แต่ไม่ได้เกิดประโยชน์อย่างแท้จริงต่อประชาชนและส่วนรวม

2.2.2 **นโยบายประชานิยม** เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ (2546: 1-2) กล่าวว่าประชานิยมเป็นคำที่มีรากมาจากขบวนการชาวนาในสหรัฐอเมริกาเมื่อกลางทศวรรษ 1890 ตามความหมายดั้งเดิม ประชานิยมเป็นลัทธิการเมือง (Political doctrine) ที่สนับสนุนสิทธิและอำนาจของสามัญชนในการต่อสู้กับผู้นำที่มีอภิสิทธิ์ แต่ความหมายปัจจุบัน หมายถึง นโยบายที่สนับสนุนสามัญชนและเป็นนโยบายที่ได้รับความนิยม ไม่จำเป็นต้องมีเหตุผลเสมอไป โดยเฉพาะเหตุผลทางเศรษฐศาสตร์ หรือไม่จำเป็นต้องเป็นผลประโยชน์ที่ดีที่สุดของประเทศหรือรัฐ ดังนั้น นโยบายประชานิยมจึงเป็นกลยุทธ์ที่รัฐบาลใช้หาเสียงและพยายามทำให้เป็นจริงตามที่ให้สัญญากับประชาชนเพื่อสร้างคะแนนนิยม เมื่อพรรคการเมืองหรือนักการเมืองได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งก็จะใช้อำนาจทางการเมืองแก้ไขกฎเกณฑ์กติกา เพื่อให้สามารถดำเนินนโยบายประชานิยมตามที่ใช้ในการหาเสียง โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบหรือความเสียหายที่จะตามมา

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นนโยบายประชานิยมมี 7 เรื่อง ได้แก่ ฮัลโหล (กรศิริวัฒโณ) มะเฮ๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข (ปกาศิต แมนไทยสงค์) หนานบุญขายข้าว (ณัฐวัฒน์ อุทธังกร)

เช็คช่วยด้วย (ประเทือง ตรีเพ็ชร) แผนพึ่งตัวเอง (นรพัลลภ ประณุทนรพาล) ดอกเบี้ยนอกระบบ (จันทรา รัศมีทอง) และ ของขวัญข้อเก้า (จันทรา รัศมีทอง)

นโยบายประชานิยมที่รัฐสร้างขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนบางนโยบายเป็นเพียงนโยบายที่สร้างความหวัง แต่ในทางปฏิบัติจริงกลับยิ่งเพิ่มภาระให้ประชาชน ในเรื่อง *ฮัลโหล* กล่าวถึงนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ ที่มีเป้าหมายเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านเพื่อพัฒนาอาชีพสร้างงานสร้างรายได้ให้คนในชุมชน แป้น หญิงสาวชาวชนบทที่มีความเป็นอยู่ยากลำบากกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านซื้อหมูมาเลี้ยงหวังจะขายเพื่อให้ได้เงินเป็นกอบเป็นกำ ทั้งๆ ที่รัฐบาลออกมาแถลงผลงานการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศได้สำเร็จ แต่ชีวิตของแป้นและครอบครัวกลับมีความเป็นอยู่ยากลำบาก มีภาระค่าใช้จ่ายและหนี้สินมากมาย ใช้จ่ายแบบชักหน้าไม่ถึงหลัง จนในที่สุดต้องตัดสินใจขายหมูแม้จะยังไม่ถึงกำหนดเวลาขาย แทนที่แป้นและครอบครัวจะได้เพิ่มรายได้ลดรายจ่ายจากนโยบายกองทุนหมู่บ้านฯ แต่แป้นกลับมีหนี้สินเพิ่มขึ้นอีกก้อนหนึ่งจากนโยบายประชานิยมที่กล่าวอ้างว่าทำขึ้นเพื่อช่วยเหลือประชาชนรากหญ้า

เมื่อไม่สามารถปฏิบัติตามนโยบายที่วางไว้ได้ รัฐหรือหน่วยงานของรัฐมักไม่ให้ข้อมูลที่เป็นจริงกับประชาชน สร้างความหวังที่เลื่อนลอยโดยไม่คิดช่วยเหลืออย่างจริงจัง ประชาชนจึงต้องเผชิญปัญหาเพียงลำพังจนมีหนี้สินล้นพ้นตัว ในเรื่อง *หนานบุญขายข้าว* กล่าวถึงนโยบายประกันราคาข้าวโดยเล่าเรื่องผ่านหนานบุญที่เป็นหนี้ ธกส. เพราะน้ำท่วมนาทำให้ต้องไปกู้เงินนอกระบบจนเป็นหนี้สิน ระหว่างที่กำลังกลุ้มใจเพราะไม่มีเงินใช้หนี้ หนานบุญได้อ่านข่าวแผ่นดินไหวและน้ำท่วมใหญ่ในต่างประเทศซึ่งจะทำให้ข้าวมีราคาแพงก็ดีใจมุ่งมั่นจะปลูกข้าวเพื่อปลดหนี้ สี่เดือนหลังจากนั้นชาวนาต่างออกมาประท้วงโรงสีที่ไม่รับซื้อข้าวโดยอ้างเรื่องความชื้น มีการประท้วงโดยนำข้าวเปลือกไปเทไว้หน้าศาลากลางจำนวนมาก ต่อมามีข่าวดีว่ารัฐมนตรีให้นำข้าวไปขายที่โรงสี หนานบุญจึงนำเงินก้อนสุดท้ายจ้างรถขนข้าวไปโรงสี แต่ได้กระดาษมาใบหนึ่งมีรายละเอียดจำนวนข้าวและจำนวนเงินพร้อมสรรพ แต่หนึ่งเดือนผ่านไปก็ยังไม่ได้เงิน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่างโยนเรื่องกันไปมา ดังความว่า

> ...เถ้าแก่โรงสียืนบนหลังคารถบัส ปากจ่อไมโครโฟน ธกส.ไม่อนุมัติเงินให้เรา จ่ายค่าข้าวที่รับไว้ไม่ได้ ชาวนายกโขยงไปหน้าธนาคารเพื่อการเกษตรฯ ผู้จัดการธนาคารออกมาเอาปากจ่อไมค์ โรงสีไม่มีหลักทรัพย์มาประกันเงินกู้ ให้ไม่ได้...อีกอย่าง คือ...กระทรวงการคลังยังไม่ได้ส่งเงินมา ธกส.ไม่มีเงินให้

> หนานบุญรู้สึกเหมือนตัวเองเป็นลูกบอลที่โดนเตะไปเตะมา เขี่ยกระดอนทางนั้นทางนี้ ท้องหิว ตาลายไม่มีเงิน หมดตัว ที่นาคงต้องยกให้เขาไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 222)

นโยบายประชานิยมที่มุ่งเน้นช่วยเหลือคนยากจนในสังคม แต่ในความเป็นจริงคนยากจนกลับไม่ได้ประโยชน์จากนโยบายดังกล่าว เรื่อง *มะเฮ๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข* กล่าวถึงชายหนุ่มคนหนึ่งที่พาแม่ไปทำบัตรขึ้นทะเบียนคนจนตามที่รัฐบาลประกาศไว้ ระหว่างทางเขาพบมะเฮ๊าะเพื่อนชาวมุสลิมของแม่ เป็นหญิงหม้ายยากจนที่มีสมบัติแค่วัวเพียงสามสี่ตัว แม่ชวนมะเฮ๊าะไปขึ้นทะเบียนคนจน แต่นางปฏิเสธเพราะเคยชินกับความหดหู่สิ้นหวังเสียแล้ว เมื่อก่อนมะเฮ๊าะเคยคิดจะไปขึ้นทะเบียนคนจน แต่ไม่รู้จะไปอย่างไรเพราะไม่มีเงินทั้งค่ารถ ค่าถ่ายเอกสารยื่นเรื่อง เมื่อเขาไปถึงที่ว่าการอำเภอได้พบเพื่อนบ้านซึ่งล้วนแต่เป็นคนชั้นกลางในสังคม บุคคลเหล่านี้ล้วนตอกย้ำว่าในสังคมไม่มีพื้นที่ให้คนจนจริงๆ แบบมะเฮ๊าะ ดังความว่า

> บางทีนโยบายที่ทางรัฐบาลกำหนด กลับเป็นเพียงนโยบายเพื่อรองรับคนชั้นกลางมากกว่า ผมมองไม่เห็นใบหน้าหยาบกร้านอย่างมะเฮ๊าะ ผู้ซึ่งสวมรองเท้าแตะและใส่เสื้อขาดๆ บนที่ว่าการอำเภอสักคนแน่ละคนจนๆ กลับไม่มีโอกาสได้ไป เพราะมัวแต่ทำงานหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง บางทีความยากจนก็เสี้ยมสอนให้รู้จักคำว่าสงบเสงี่ยมและเจียมตัว เลยเถิดไปถึงอย่าหวังอะไรให้มาก...ผมคิดถึงใบหน้าและแววตามะเฮ๊าะ สลับใบหน้าและแววตาแต่ละคนบนที่ว่าการอำเภอเมื่อตอนเที่ยง ไล่ตั้งแต่จ่ามีเถ้าแก่หวัง กำนัน เสริญ รวมถึงพี่พนมบ้านคูหัวนอน รายชื่อเหล่านี้เหมือนตอกย้ำให้ผมรู้ว่าโลกใบนี้ไม่มีพื้นที่ว่างให้กับคนอย่างมะเฮ๊าะแล้วจริงๆ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 104)

โครงการขึ้นทะเบียนคนจนที่หวังจะกำจัดความยากจนให้หมดไปจากผืนแผ่นดินไทย ที่สุดแล้วก็พิสูจน์ให้เห็นว่าคนจนจริงๆ กลับไม่ได้รับประโยชน์จากโครงการนี้ แต่เป็นชนชั้นกลางที่พอมีพอกินที่มาชุบมือเปิบ คนจนมักเป็นผู้ด้อยโอกาสในสังคมเสมอ ไม่มีสิทธิและถูกตอกย้ำความจนและไร้ค่าอยู่ร่ำไป จึงทำให้คนเหล่านี้ต้องอยู่อย่างเจียมตัว ไม่ไขว่คว้าเพราะถึงทำไปก็สูญเปล่า โครงการขึ้นทะเบียนคนจนจึงไม่ได้มีขึ้นเพื่อช่วยเหลือคนจนอย่างแท้จริง แต่มีขึ้นเพื่อรองรับคนชั้นกลางที่มีสิทธิมีเสียงและอำนวยผลประโยชน์ให้นักการเมืองได้

นอกจากนโยบายประชานิยมจะไม่สามารถช่วยเหลือคนยากจนได้อย่างแท้จริงแล้วยังสร้างนิสัยหวังพึ่งพาผู้อื่น แต่ไม่พึ่งตนเองให้ประชาชนอีกด้วย ในเรื่อง *เช็คช่วยด้วย* กล่าวถึงนโยบายเช็คช่วยชาติซึ่งเป็นนโยบายที่กระตุ้นการเติบโตทางเศรษฐกิจให้มีเงินหมุนเวียนในการใช้จ่าย เป็นหนึ่งในนโยบายกระตุ้นเศรษฐกิจของรัฐบาลเพื่อรับมือกับสภาวะเศรษฐกิจหดตัวเนื่องจากประชาชนไม่กล้าจับจ่ายใช้สอย ละไมหญิงวัยย่างหกสิบทำงานเป็นแม่บ้านเดินทางออกไปรับเช็คช่วยชาติด้วยความยากลำบากกว่าจะได้เช็คจำนวนสองพันบาท เมื่อหักค่าใช้จ่ายต่างๆ แล้วก็เหลือไม่มากนัก แต่ยังโชคดีที่นโยบายรถเมล์ฟรีช่วยทุ่นค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปได้บ้างแต่บนรถก็แน่นขนัดแออัดด้วยผู้คน ระหว่างทางก่อนออกมาขึ้นรถเมล์ละไมเรียกรถจักรยานยนต์รับจ้างหน้าปากซอย ชายหนุ่มบอกว่าตนก็จนแต่รัฐบาลไม่ให้เช็คเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าประกันสังคมและไม่มีเงินเดือนตามขั้นที่รัฐกำหนด เขามีลูกสามคนเห็นรัฐบาลประกาศให้เรียนฟรี แต่ก็ยังมีค่าใช้จ่ายตอนเปิดเทอมแนบมาด้วยทุกครั้ง คนจนจริงอย่างเขาไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของรัฐบาลจึงไม่สามารถรับสิทธิ์ที่รัฐมอบให้ได้ ละไมได้เช็คมาด้วยความยากลำบากแต่กลับถูกปล้น คนที่ปล้นคือคนขับรถจักรยานยนต์รับจ้าง ละไมไม่คิดเอาเรื่องเมื่อเห็นชายคนนั้นพาครอบครัวมากินอาหารที่ร้านอาหารตามสั่งด้วยความเอร็ดอร่อย ละไมยังคงมุ่งหวังจะพึ่งพานโยบายประชานิยมของรัฐต่อไป ดังความว่า

> ถึงอย่างไรละไมก็ดีใจที่ตนยังไม่ตาย เพียงแค่รักษาลมหายใจไว้อีกหนึ่งปี นางก็จะได้รับเงินช่วยเหลือผู้สูงอายุ ซึ่งรัฐบาลใจดีจะให้อีกเดือนละห้าร้อยบาทแล้ว ละไมมั่นใจว่าการรักษาสุขภาพอย่างดีจะสามารถอยู่ต่อได้จนถึงวันนั้น แม้จะยังกังวลว่ารัฐบาลนี้จะรักษาสถานะได้จนครบปีหรือไม่ แต่ละไมก็หวังว่าถึงใครจะมารับช่วงต่อก็ขอให้ดำเนินนโยบายดีๆ อย่างนี้เรื่อยไป และหากจะกรุณาคราวหน้าอย่าให้เป็นเช็คอีกเลย ปวดแขนปวดขาจนแทบขยับไม่ได้แล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 73)

ในเรื่อง *แผนพึ่งตัวเอง* กล่าวถึงนโยบายเรียนฟรี โดยเล่าเรื่องผ่านคู่สามีภรรยาที่ยังไม่อยากมีลูกเพราะกังวลกับค่าเล่าเรียนลูก เมื่อนายกรัฐมนตรีประกาศนโยบายเรียนฟรีพวกเขาจึงตัดสินใจมีลูก แต่เมื่อดูข่าวนายกรัฐมนตรีถูกกดดันให้ยุบสภาและมีใบปลิวโจมตีนโยบายของรัฐบาลจากกลุ่มการเมืองนอกสภาก็เริ่มหวั่นไหว ต่อมาเขาเลิกหวั่นไหวเพราะนายกรัฐมนตรีประกาศหนักแน่นว่าไม่ยุบสภาพร้อมแถลงการณ์หักล้างเนื้อหาในใบปลิวทั้งหมด เมื่อภรรยาตั้งครรภ์กลับมีข่าวออกมาว่าฝ่าย

ค้านมุ่งโจมตีนโยบายเรียนฟรีหาว่าใช้การศึกษาหาเสียงและนายกรัฐมนตรีแถลงการณ์ว่ารัฐบาลจำต้องยกเลิกบางนโยบายเพื่อแก้ปัญหาวิกฤตของประเทศ แม้ทั้งคู่จะวิตกแต่ที่สุดแล้วก็ตัดสินใจว่าจะไม่พึ่งพาผู้อื่น ไม่พึ่งรัฐบาล ไม่พึ่งการเมือง เพราะการพึ่งตนเองดีที่สุด

ในเรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ* กล่าวถึงนโยบายขึ้นทะเบียนเงินกู้นอกระบบ โดยกล่าวถึงหญิงคนหนึ่งที่เป็นหนี้นอกระบบ เมื่อรัฐบาลประกาศให้ผู้เป็นหนี้ไปขึ้นทะเบียนกับรัฐและกู้เงินจากธนาคารของรัฐในอัตราดอกเบี้ยต่ำเพื่อไปใช้หนี้นอกระบบแล้วค่อยผ่อนใช้กับทางธนาคารที่รัฐบาลกำหนด หลายคนไม่ไปลงทะเบียนเพราะในวันเจรจาต้องพาเจ้าหนี้ไปด้วย แต่เธอคิดว่าได้แจ้งชื่อเจ้าหนี้ไปแล้ว ถ้าเขาไม่ยอมไปตำรวจกับสรรพากรก็คงตามไล่เบี้ยกับเจ้าหนี้เอง เธอตัดสินใจกู้เงินจ่าสนั่นเจ้าหนี้รายใหญ่ซึ่งเป็นตำรวจมาจ่ายหนี้สองรายที่เหลือให้หมดเพื่อจะได้จ่ายหนี้เพียงเจ้าเดียว โดยเอาชื่อของลูกชายเป็นผู้ค้ำประกันไว้ เมื่อเอกสารเจรจาประนอมหนี้มาถึงเธอจึงไปขอร้องให้เจ้าหนี้ไปเจรจาประนอมหนี้ จ่าสนั่นไม่พอใจเธอก็ขู่ว่าจะไปฟ้องผู้บังคับบัญชาชั้นสูงว่าจ่าสนั่นออกดอกเบี้ยเงินกู้แพงเกินเหตุ ในที่สุดเธอถูกลอบฆ่าโดยไม่สามารถจับผู้ร้ายได้ ต้น ลูกชายของเธอเห็นว่าผู้บงการฆ่าคือจ่าสนั่น มิหนำซ้ำจ่าสนั่นยังมางานศพของแม่และบอกต้นว่าแม่เป็นหนี้อยู่สองแสนบาทโดยมีชื่อต้นเป็นผู้ค้ำประกัน ที่สุดแล้วโครงการหนี้นอกระบบก็ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างแท้จริง เพราะในด้านการจัดการเป็นไปได้ยากที่เจ้าหนี้จะยินยอมไปช่วยเจรจาประนอมหนี้ คนที่เข้ามาในวังวนหนี้นอกระบบมักไม่ได้รับความยุติธรรมและถูกคุกคามจากอำนาจมืดอยู่เสมอ

นโยบายของรัฐบางประการเป็นเพียงนโยบายที่สร้างความหวังให้กับประชาชน แต่ไม่สามารถปฏิบัติได้จริง ในเรื่อง *ของขวัญข้อเก้า* กล่าวถึงนโยบายที่รัฐบาลประกาศมอบของขวัญเก้าข้อให้แก่ประชาชน วิมลหญิงสาวจากภาคอีสานที่มาค้าขายอยู่ในกรุงเทพฯ รู้สึกพอใจนโยบายประชานิยมของรัฐทุกอย่าง โดยไม่สนใจว่าจะเป็นนโยบายประชานิยมหรือไม่ และไม่สนใจว่าจะต้องกู้เงินหรือไม่เพื่อสนองนโยบายรัฐ ดังความว่า

> สำหรับของขวัญทั้งเก้าข้อนั้นวิมลชอบมากอยู่สามข้อ คือการให้หาบเร่แผงลอยกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำมาก อีกทั้งยังให้ผู้ใช้แรงงานนอกระบบสามารถประกันตัวเองได้...ของขวัญทั้งสองข้อจึงเหมือนสวรรค์ประทาน...ส่วนที่วิมลชื่นชอบที่สุดคือของขวัญข้อเก้า ซึ่งประกาศลดคดีอาชญากรรมลงยี่สิบเปอร์เซ็นต์ เพราะชุมชนที่เธออาศัยอยู่เต็มไปด้วยพวกมิจฉาชีพ...นางเชื่อว่านโยบายนี้คงผลักดันให้เจ้าหน้าที่เข้ามากวาดล้างกลุ่มผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวด ทั้งยังหวังว่าแผนการปฏิบัติงานจะ

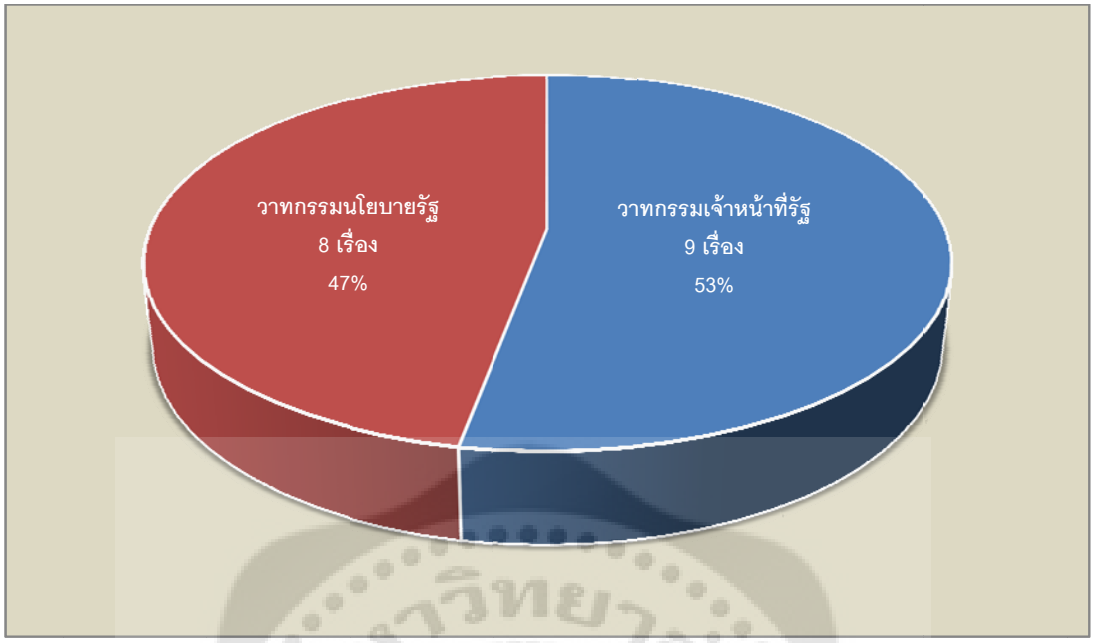
ครอบคลุมไปถึงเรื่องนักเรียนช่างกลตีกัน เพื่อให้ลูกชายซึ่งเรียนอยู่ในสถาบันอันสุ่มเสี่ยงได้รับความปลอดภัยในชีวิตยิ่งขึ้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 44-45)

แต่แล้วในวันเกิดของลูกชายขณะที่วิมลกำลังจะเตรียมกลับไปจัดงานวันเกิด เธอกลับพบกลุ่มเด็กนักเรียนตีกัน เด็กน้อยผู้บริสุทธิ์ถูกลูกหลง ส่วนวิมลถูกยิงเสียชีวิตด้วยน้ำมือลูกชายตนเองที่เป็นผู้ก่อเหตุ จากเหตุการณ์นี้แสดงให้เห็นชัดเจนว่านโยบายของรัฐบาลไม่ได้สร้างประโยชน์ให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริงเพราะความรุนแรงยังคงเกิดขึ้นในสังคม

นโยบายประชานิยมที่เสนอในเรื่องสั้นแสดงให้เห็นว่าคนยากจนไม่สามารถเข้าถึงความช่วยเหลือของรัฐได้ รัฐขาดความจริงใจในการช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง มิหนำซ้ำโครงการประชานิยมบางโครงการยังกลายเป็นการก่อหนี้ให้ประชาชนโดยไม่รู้ตัว เป็นนโยบายที่สร้างภาระให้ประชาชนอย่างไร้ความรับผิดชอบ นอกจากนี้นโยบายประชานิยมส่วนใหญ่ทำให้ประชาชนเฝ้ารอความช่วยเหลือจากรัฐโดยไม่คิดพึ่งตนเอง ดังที่ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556: 162) กล่าวว่า แทนที่จะทำให้ภาคประชาชนเข้มแข็ง มีความเป็นอิสระ สามารถพึ่งตนเอง กลับทำให้ภาคประชาชนต้องพึ่งพิงภาครัฐมากยิ่งขึ้น ในช่วงที่ผ่านมาภาคประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองจนดูเหมือนว่าเป็นพลเมืองที่ตื่นตัว แต่ด้วยกับดักของประชานิยมอย่างเข้มข้น กลายเป็นว่าแท้จริงแล้วประชาชนกลับกลายเป็นพลเมืองที่เฉื่อยชามากยิ่งขึ้น

วาทกรรมย่อยนโยบายของรัฐประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) นโยบายสร้างภาพ และ 2) นโยบายประชานิยม การเสนอวาทกรรมนโยบายของรัฐเป็นการมุ่งนำเสนอผลของนโยบายที่ไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ภาครัฐแถลงนโยบายไว้ เป็นเพียงนโยบายที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามให้กับนักการเมืองและพรรคการเมือง ดังนั้น นโยบายประชานิยมจึงเป็นการเล่นการเมืองที่ใช้คนจนเป็นฐานอำนาจ แข่งขันกันหยิบยื่นสิ่งของให้คนจน อันเป็นการสร้างจิตสำนึกจอมปลอมและขาดความรับผิดชอบทางเศรษฐกิจและการเมือง หากมองในแง่ร้ายประชานิยมจัดว่าเป็นประชาธิปไตยจอมปลอม (Demogogy) (เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. 2546: 16-17)

จากการวิเคราะห์วาทกรรมรัฐพบว่าประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม และประกอบด้วยเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมรัฐ จำนวน 17 เรื่อง ได้แก่ วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง คิดเป็น 53% และวาทกรรมนโยบายรัฐ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 8 เรื่อง คิดเป็น 47% สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 3 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมรัฐ

3. **วาทกรรมความแตกแยก**

วาทกรรมความแตกแยกเป็นวาทกรรมหลักที่ประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 4 วาทกรรม คือ วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง และวาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.1 **วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง**

ความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องและยาวนานจากอดีตสู่ปัจจุบัน เป็นความขัดแย้งที่มาจากกลุ่มคนที่มีความคิด อุดมการณ์และจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน โดยเฉพาะการเมืองแบบแบ่งแยกฝ่ายอย่างชัดเจนที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน มีการยื้อแย่งอำนาจต่อสู้กันอยู่เนืองๆ ขาดการประนีประนอมสร้างความรุนแรงและความสับสนวุ่นวายให้บ้านเมือง มีการบิดเบือนข้อมูลข่าวสารเพื่อสร้างความชอบธรรมให้ฝ่ายตน หลายครั้งที่ความขัดแย้งทางการเมืองนำมาซึ่งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สิน หลายครั้งนำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมือง ไม่ว่าผลของความขัดแย้งจะเป็นเช่นใดแต่ประชาชนในชาติล้วนได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทั้งสิ้น

วาทกรรมย่อยความขัดแย้งทางการเมืองมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 19 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 6 ประเด็น ได้แก่ 1) จุดยืนที่แตกต่างสร้างความแตกแยก 2) แตกต่างแต่ไม่แตกแยก 3) สังคมแห่งการเลือกข้าง 4) ผลกระทบจากความขัดแย้ง 5) เครื่องมือทางการเมือง และ 6) ความรักสามัคคี โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

3.1.1 **จุดยืนที่แตกต่างสร้างความแตกแยก** สถาบันยุทธศาสตร์สันติวิธี (2545: 17) กล่าวว่า ความขัดแย้งที่เกิดจากการมีทัศนคติที่ต่างกันหรือมีทรรศนะที่ไม่ดีต่อกัน อาจเกิดจากการเห็นคุณค่าบางอย่างต่างกันหรือมีผลประโยชน์ที่ต่างกันมาก โดยยังไม่มีการยอมรับกติการ่วมกันในการแก้ไขความขัดแย้ง ความขัดแย้งลักษณะนี้มีโอกาสนำไปสู่ความรุนแรงได้ เนื่องจากแต่ละฝ่ายมีข้อมูลต่างกัน มีความต้องการและให้คุณค่าต่อเรื่องนั้นๆ ต่างกัน ประสบการณ์ก็ต่างกัน จึงส่งผลให้มีทรรศนะต่างกัน

ดังนั้น จุดยืนทางการเมือง ความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันของประชาชนจึงทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย แบ่งพรรคแบ่งพวก สังคมขาดความสมัครสมานสามัคคี เกิดความแตกแยกในทุกระดับของสังคมตั้งแต่ระดับครอบครัวจนถึงระดับประเทศชาติ

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นจุดยืนที่แตกต่างสร้างความแตกแยกมีจำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ เพราะธงผืนนั้น (จันทรา รัศมีทอง) ยึดอำนาจ (สิริมงคล แท้สูงเนิน) ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) (รัชศักดิ์ จิระวัฒน์) ไอ้มดแดง (ศราศิต) และ ติดธง (อรรถพงษ์ ศักดิ์สงวนมนูญ)

ความแตกต่างทางความคิดและจุดยืนทางการเมืองทำให้ความเมตตาและความเอื้ออาทรที่มีให้กันลดน้อยลง จนมองข้ามความรักความผูกพันที่เคยมีต่อกัน ในเรื่อง *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* กล่าวถึงครอบครัวหนึ่งที่พ่อกับแม่มีความคิดทางการเมืองไม่ตรงกันและมักจะถกเถียงกันด้วยเรื่องความคิดและอุดมการณ์ของตน แม่เข้าข้างฝ่ายอดีตนายกรัฐมนตรีพลัดถิ่นและไม่ชอบรัฐบาลชุดปัจจุบันที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ส่วนพ่อชิงชังอดีตนายกรัฐมนตรีคอร์รัปชันที่สร้างนโยบายเอื้อต่อธุรกิจและพวกพ้องตนเอง พ่อกับแม่มักโต้เถียงกันและพยายามดึงลูกชายเข้ามาเป็นพวก สร้างความอึดอัดและลำบากใจให้กับลูกชายคนเดียวของบ้าน ความขัดแย้งของพ่อกับแม่แตกหักในช่วงที่กลุ่มเสื้อแดงนัดชุมนุมใหญ่ แม่ลางานไปร่วมชุมนุม จนกระทั่งวันหนึ่งมีข่าวการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมและเจ้าหน้าที่ พ่อขับรถออกไปข้างนอกพร้อมกับพาแม่ที่ร่างกายสกปรกมอมแมม มีรอยฟกช้ำกลับมาที่

บ้าน เหตุการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าจุดยืนและความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในครอบครัวเกือบทำให้ครอบครัวแตกร้าว

การยึดมั่นในอุดมการณ์จนไม่พิจารณาให้รอบด้านอาจปิดหูปิดตาทำให้ขาดเหตุผลและไร้วิจารณญาณและการไตร่ตรอง มุ่งแต่จะเอาชนะกันทำให้เกิดความร้าวฉานในครอบครัว เช่นเดียวกับในเรื่อง *เพราะธงผืนนั้น* เรื่องสั้นเล่าเรื่องผ่านสัญลักษณ์ “ธง” ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของอุดมการณ์ ความมุ่งมั่น หรือเป้าหมายที่แต่ละฝ่ายต่างยึดถือและเชื่อมั่น ความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นในครอบครัวของชัยและสารภีเป็นเพราะทั้งคู่ “ตั้งธง” กันคนละฝ่าย เดิมทีครอบครัวนี้อยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข แต่เมื่อชัยสนใจเรื่องทางการเมืองและศรัทธาพรรคการเมืองคนละฝ่ายกับสารภีจึงทำให้ทั้งคู่บาดหมางกัน ชัยมองว่าสารภีหลงเชื่อพวกโกงบ้านโกงเมืองเป็นคนชั้นล่างขาดข้อมูลความรู้ ส่วนสารภีมองว่าชัยดูถูกตนและหลงเชื่อคนบางกลุ่มอย่างไม่ลืมหูลืมตา วันหนึ่งพี่ชายของสารภีมาหาที่บ้านและพูดถึงรัฐบาลในเชิงชื่นชมเมื่อชัยได้ยินก็โมโหว่ากล่าวด้วยถ้อยคำรุนแรง ทำให้ทั้งคู่ยิ่งหมางเมินกันมากขึ้น จนกระทั่งวันที่ลูกชายถูกยิงทำให้ชัยตาสว่าง เพราะได้เห็นธาตุแท้ของเอกราชคนที่เขาเคยเชื่อว่ายึดมั่นในอุดมการณ์แต่กลับยอมศิโรราบต่อนักการเมืองเพื่อผลประโยชน์ ชัยจึงยอมละทิฐิปล่อยวางความยึดมั่นถือมั่นที่ตนเชื่อถือมานาน “ปลดธง” ที่ชัยตั้งไว้ในใจ “ธง” ที่เกือบทำให้ครอบครัวของเขาต้องล่มสลาย “ผมโยนธงผืนนั้นลงกองแทบเท้าและกำลังก้าวผ่านมันไปหาครอบครัวที่ผมแสนรักอีกครั้ง ผมยังมีโอกาสแก้ตัว แต่ไม่แน่ใจว่าคนส่วนใหญ่จะมีโอกาสเหมือนผมหรือเปล่า ถ้ายังตั้งหน้าตั้งตายึดธงผืนนั้นกันอย่างเหนียวแน่นต่อไป” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 189)

นอกจากความขัดแย้งระหว่างสามีภรรยาที่มีจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกันแล้ว ยังมีความขัดแย้งระหว่างญาติพี่น้อง ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* กล่าวถึงความขัดแย้งระหว่างบุญหลายกับบุญรอดซึ่งเป็นพี่ชาย บุญหลายเป็นชาวอีสานที่ขยันทำมาหากินโดยยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิต เมื่อเกิดความขัดแย้งขึ้นในบ้านเมืองมีการชักชวนผู้ชายในหมู่บ้านไปร่วมชุมนุมในกรุงเทพฯ บุญหลายไม่ไปร่วมด้วยเพราะเชื่อว่าสามารถเอาตัวรอดได้ด้วยการพึ่งพาตนเอง ขณะที่บุญรอดเฝ้าติดตามการชุมนุมอย่างใกล้ชิดกล่าวหาว่าบุญหลายไม่รักชาติบ้านเมือง บุญรอดไปร่วมการชุมนุมที่กรุงเทพฯ พร้อมชายหนุ่มในหมู่บ้านอีกหลายคนโดยหวังว่าเป็นการต่อสู้เพื่ออนาคตที่ดีขึ้น ข่าวคราวของบุญรอดเงียบหายไป แม้สงกรานต์จะผ่านพ้นไปแล้วแต่บุญรอดก็ยังไม่กลับบ้าน เรื่องสั้นสะท้อนวาทกรรมความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมผ่านพฤติกรรมของมดคันไฟและมดแดง “...มันคือรังมดคันไฟ มดซึ่งผลุบ

โผล่ๆ ตามรูของขุยดิน มดเล็กๆ ที่มีเหล็กในเป็นอาวุธอันร้ายกาจ ตอนนี้พวกมันนับพันกำลังยื้อแย่งกัดกินมดแดงและแม่เป้งที่เซ่อซ่าพลัดหลงเข้าไปในอาณาเขต ผมมองดูมดแดงหลายสิบตัวถูกมดคันไฟรุมกัดฉีกแขนขาหัวและลำตัวจนขาดหลุดลุ่ยรุ่งริ่งด้วยความหดหู่ พวกมันทำอย่างกับว่าไม่ใช่มดด้วยกันเอง นาทีนั้น...ผมไพล่คิดถึงบุญรอดผู้ยังไม่กลับบ้าน" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 178)

เช่นเดียวกับเรื่อง *ยึดอำนาจ* ที่กล่าวถึงความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดขึ้นระหว่างสมพงษ์และประสิทธิ์เพื่อนบ้านที่เคยรักกันแต่กลับต้องบาดหมางกันด้วยจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่าง สมพงษ์กำลังจะตอนวัวต่างที่ทำตัวเป็นจ่าฝูงเพื่อให้สงบลง หมอตอนวัวกำลังเตรียมพิธี ส่วนภรรยาของสมพงษ์ก็เตรียมของประกอบพิธีกรรม ประสิทธิ์เพื่อนบ้านเข้ามาช่วย แต่ตลอดเวลาที่ตอนวัวต่างจนกระทั่งเสร็จสิ้นพิธีกรรมทั้งคู่ต่างพูดจาเสียดสีชิงไหวชิงพริบเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองโดยอาศัยวัวต่างเป็นตัวกระทบกระเทียบตลอดเวลา ภรรยาของสมพงษ์มองว่าทั้งคู่ก็ไม่ต่างไปจากวัวต่างที่คึกคะนองด้วยความคิดและอุดมการณ์ที่ต่างฝ่ายต่างยึดมั่น บางครั้งอาจจะต้องมีการกำราบลิดรอนอำนาจเพื่อลดทอนความรุนแรงของความขัดแย้งลงเช่นเดียวกับวัวต่าง

เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้นในสังคมย่อมมีผู้ที่ต้องการความสมานฉันท์และพยายามยุติความขัดแย้ง เช่น ในเรื่อง *ติดธง* เป็นการเล่าเรื่องผ่านสัญลักษณ์ "ธง" ในเรื่องสื่อหมายถึง ความรักสามัคคีของคนในชาติ หญิงสูงอายุในเรื่องพยายามจะติดธงชาติไทยผืนใหญ่ไว้บนหลังคาบ้านของตนด้วยหวังให้เพื่อนบ้านที่ต่างเลือกสีเลือกข้างเมื่อได้เห็นธงผืนนี้คงได้คิดตรึกตรองและอาจช่วยลดทอนความขัดแย้งลงบ้าง "คิดไปถึงภาพเหตุการณ์ที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศหมาดๆ ตั้งแต่เกิดมา ไม่เคยเลยสักครั้งที่เธอจะจินตนาการถึงภาพแห่งความหายนะเช่นนั้นได้ คนไทยหันมาฆ่ากันเอง ความขัดแย้งเหมือนเชื้อโรคร้ายลามไปยังทุกฝ่ายแม้แต่เพื่อนบ้านติดกัน..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 96) เธออยากให้รอยยิ้มและมิตรภาพของเพื่อนบ้านที่มีให้แก่กันกลับมาเหมือนเดิม เธอขอช่วยให้เด็กชายคนหนึ่งปีนขึ้นไปติดธงผืนนั้น แต่เด็กชายกลับติดธงไม่สำเร็จทำธงขาดและเปื้อนคราบเลือดจากรอยแผลสังกะสีบาด ในที่สุดเธอตัดสินใจซ่อมธงอย่างประณีตด้วยความยากลำบาก เธอตัดสินใจปีนขึ้นไปติดธงด้วยตนเอง แม้ว่าจะตกจากหน้าต่างจนเคล็ดขัดยอกไปทั้งตัว แต่เธอคิดว่าคุ้มค่าหากเพื่อนบ้านเห็นธงชาติผืนนี้แล้วตระหนักถึงความหมายแฝงที่เธอกำลังสื่อ เธอหวังว่าคงไม่มีใครเห็นรอยขาดและจุดเลือดบนธงผืนนั้น แต่ในวันรุ่งขึ้นเธอกลับพบว่าผืนธงขาดตามรอยที่เธอพยายามเย็บไว้ เธอ

รู้สึกผิดหวังและเหนื่อยใจที่อุตส่าห์เพียรพยายามเย็บอยู่นาน แต่เพียงชั่วข้ามคืนมันกลับขาดลงด้วยแรงลม ภาพของ “รอยเลือด” และ “รอยขาด” บนผืนธงชาติ เป็นเสมือนความเจ็บปวดและบาดแผลของคนในชาติที่เกิดจากความขัดแย้งซึ่งเป็นความแตกแยกที่ยากจะสมาน

การเสนอประเด็นจุดยืนที่แตกต่างสร้างความแตกแยกสะท้อนให้เห็นว่าความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่ต่างกันสร้างความแตกแยกในสังคม แม้กระทั่งในระดับครอบครัว ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมฟังเหตุผลของฝั่งตรงข้าม มุ่งแสดงความคิดของตนเป็นใหญ่ มีเพียงความรัก ความเข้าใจและความปรารถนาดีเท่านั้นที่จะช่วยสมานรอยร้าวนั้นได้

3.1.2 **แตกต่างแต่ไม่แตกแยก** แตกต่างแต่ไม่แตกแยก หมายถึง แม้ว่าคนในสังคมจะมีความคิดและจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข หากมีความเข้าใจในความแตกต่างและเคารพในความคิดของผู้อื่น ให้เกียรติซึ่งกันและกัน ที่สำคัญคือมีความรักและเอื้ออาทรต่อกัน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นแตกต่างแต่ไม่แตกแยกมีจำนวน 1 เรื่อง คือ แกง (กันต์ธร อักษรนำ) ในเรื่อง *แกง* กล่าวถึงครอบครัวของชายหนุ่มคนหนึ่งที่อาศัยอยู่รวมกันห้าคน พ่อ แม่ น้องชาย น้องสาวและตัวเขา ที่บ้านมักพูดคุยถกเถียงกันด้วยเรื่องการเมืองเศรษฐกิจอย่างคร่ำเคร่ง ทุกคนต่างมีชุดข้อมูลและการรับรู้คนละชุดตามที่มาแห่งข้อมูลของตน แม่มาจากจังหวัดทางภาคเหนือส่วนพ่อมาจากจังหวัดทางภาคใต้ แม่ชื่นชอบอดีตนายกรัฐมนตรี ส่วนพ่อตั้งตนเป็นศัตรูกับอดีตนายกรัฐมนตรีผู้นั้น แม้พวกเขาจะแตกต่างทางความคิดและทรรศนะทางการเมือง แต่พวกเขาก็กินข้าวหม้อเดียวกัน หลังจากพ่อกับแม่ถกเถียงกันจนหิวทั้งสองคนก็เริ่มทำอาหารเย็น เสน่ห์ที่สำคัญของบ้านเขาคืออาหารพวกแกง น้ำพริกต่างๆ ที่พ่อแม่จะปรุงเองอย่างพิถีพิถัน เช่น แกงคั่วหมูสีเหลืองอมส้มของพ่อ น้ำพริกอ่องสีแดงจัดจ้านของแม่ หรือขนมจีนน้ำยาปักษ์ใต้สีเหลืองสดของพ่อและน้ำเงี้ยวสีแดงสดจากมะเขือเทศบดของแม่ ดังนั้น “แกง” ในเรื่องจึงเป็นความเปรียบที่แสดงให้เห็นความแตกต่างที่อยู่ร่วมกันได้อย่างผสมกลมกลืน

การเสนอประเด็นแตกต่างแต่ไม่แตกแยกสะท้อนให้เห็นการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม แม้ว่าจะขัดแย้งกันบ้างเพราะความแตกต่างเรื่องทัศนคติ แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ถ้าทุกคนเคารพในความแปลกแยกและให้เกียรติในทรรศนะที่แตกต่างของผู้อื่น

3.1.3 **สังคมแห่งการเลือกข้าง** สังคมแห่งการเลือกข้าง หมายถึง ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมือง คนในสังคมมักแสดงจุดยืนทางการเมืองของตนอย่างชัดเจน ทำให้บุคคลที่ไม่

เลือกข้างถูกผลักไสให้ไปอยู่ฝ่ายตรงข้ามโดยปริยาย จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นสังคมแห่งการเลือกข้างมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก (วุฒินันท์ ชัยศรี) และ หลำไม่ใส่เสื้อ (การันต์ วรรณยุกต์)

ในเรื่อง *เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่ไม่สามารถดูถ่ายทอดสดฟุตบอลโลกเพราะมีปัญหาลิขสิทธิ์การเข้ารหัสสัญญาณจากฟีฟ่า เนื่องจากเขาไม่ได้ติดจานแดงแต่ติดเพียงแค่จานดำจึงดูได้แต่เคเบิ้ลท้องถิ่น วันหนึ่งภรรยาให้เขาลาออกจากงานมาขายน้ำปั่นแทนเธอเพราะรายได้ดีกว่าเงินเดือนของเขา ส่วนเธอจะไปทำร้านอาหาร เธอบอกให้เขาซื้อเสื้อแดงมาใส่เพราะสาเหตุที่ลูกค้าเต็มร้านเนื่องจากมาดูโทรทัศน์ที่เปิดช่องเสื้อแดงไว้ เขาปฏิเสธการใส่เสื้อแดงเพราะเป็นสีที่ไม่ถูกโฉลกกับวันเกิด เธอก็กล่าวหาว่าเขาเป็นเสื้อเหลือง ทั้งๆ ที่เขาไม่เข้าข้างฝ่ายใด เธอกล่าวหาว่าเขาชอบทำอะไรครึ่งๆ กลางๆ โดยยกกรณีจานดาวเทียมมาเปรียบเทียบว่าถ้าติดตั้งจานแดงตั้งแต่แรกก็คงได้ดูรายการที่อยากดู ถ้าจะอยู่อย่างยากจนก็ต้องเจียมตัวใช้เพียงแค่หนวดกุ้ง แต่ถ้าจะอยู่แบบคนรวยต้องใจใหญ่ การทำอะไรครึ่งๆ กลางๆ มักมีแต่เสียกับเสีย เรื่องสั้นนี้สะท้อนให้เห็นสภาพสังคมปัจจุบันที่ประชาชนถูกกดดันให้เลือกข้าง ดังความว่า

> ...ตอนนี้ไม่มีช่องว่างตรงกลางเหลือพอจะให้คนที่ไม่ยอมเลือกอะไรอย่างผมแฝงตัวอยู่อีกแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างเปลี่ยนแปลงมากเกินไปจนกระทั่งผมต้องเลือกอย่างใดอย่างหนึ่งเสียที จะอยู่อย่างรากหญ้าเพื่อรอความช่วยเหลือทุกอย่างจากรัฐ หรือแสวงหาความร่ำรวยเพื่อปรนเปรอความสุขให้ตัวเองอย่างที่สวัสดิการรัฐให้ไม่ได้ ไม่มีพื้นที่ของชนชั้นกลางกินเงินเดือนอย่างผมที่จะกระเสือกกระสนใช้สวัสดิการสังคมแบบครึ่งๆ กลางๆ อีกต่อไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 153)

เช่นเดียวกับในเรื่อง *หลำไม่ใส่เสื้อ* กล่าวถึง หลำชายหนุ่มที่ไม่ชอบใส่เสื้อตั้งแต่เด็ก วันหนึ่งหลำเห็นกลุ่มคนใส่เสื้อเหลืองและเสื้อแดงปะทะกันด้วยถ้อยคำรุนแรง หลำคิดว่าไม่ใช่เรื่องที่ตนต้องไปยุ่งเกี่ยวกับบุคคลที่ชอบ “ใส่เสื้อ” เหล่านั้น วันหนึ่งหลำสวมกางเกงยีนส์ตัวเก่ารองเท้าหนังไปที่ตลาดเด็กหนุ่มที่เพิ่งเปิดร้านขายเสื้อผ้าวันแรกไม่รู้จักหลำ เด็กหนุ่มตั้งข้อสังเกตว่าที่หลำไม่ใส่เสื้อคงเป็นเพราะเห็นกลุ่มเสื้อเหลืองเสื้อแดงกำลังเขม่นกันจึงกลัวถูกลูกหลง หลำปฏิเสธว่าเขาแค่ไม่ชอบใส่เสื้อเท่านั้น เด็กหนุ่มพยายามคะยั้นคะยอขายเสื้อให้หลายครั้งโดยบอกว่าเขามีทั้งเสื้อเหลืองและเสื้อแดงให้หลำเลือก หลำพยายามปฏิเสธอย่างสุภาพทุกครั้ง ในที่สุดต้องกล่าวอย่างเหลืออดว่า “นี่ ไอ้น้อง รู้ว่า

เอ็งอยากขาย แต่เอ็งไม่ฟังที่กูพูด...กูไม่ชอบใส่เสื้อโว้ย" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 162)

การเสนอประเด็นสังคมแห่งการเลือกข้างสะท้อนว่าท่ามกลางกระแสความรุนแรงของการเลือกข้างทางการเมืองได้สร้างผลกระทบให้กับผู้ที่ไม่เลือกข้างหรือไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด เพราะมักถูกกระทบกระเทียบเสียดสีจากทุกฝ่ายและถูกยัดเยียดให้ผู้ที่เป็นกลางกลายเป็นฝ่ายตรงข้ามของตน ทำให้บุคคลเหล่านี้ดำเนินชีวิตด้วยความอึดอัดลำบากใจ

3.1.4 **ผลกระทบจากความขัดแย้ง** ท่ามกลางความขัดแย้งทางการเมืองที่คุกรุ่นมาเป็นเวลายาวนานในสังคมไทย ได้สร้างผลกระทบต่อสังคมและประชาชนจำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นผลกระทบในด้านลบ เกิดความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจ การทำมาหากินฝืดเคือง การท่องเที่ยวได้รับความกระทบกระเทือน ขาดสวัสดิภาพความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ที่สำคัญคือสังคมขาดความสงบสุข

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นผลกระทบจากความขัดแย้งมีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ ผู้รับผิดชอบ (วุฒิ วัชระ) พี่สาวของผม (ประกาศิต คนไว) เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (จรรยา อำนาจพันธุ์พงศ์) และ น้ำ (ท่วม) ใจ (ทัศนาวดี)

ในเรื่อง *ผู้รับผิดชอบ* กล่าวถึงชายหนุ่มขายปาท่องโก๋ที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมือง ลูกค้าของเขาขัดแย้งกันเองเพราะสนับสนุนกันคนละฝ่ายมักพูดจากระทบกระแทกผ่านเขาเพื่อให้นำความไปบอกอีกฝ่ายเสมอ แต่ชายหนุ่มพยายามวางเฉย ความไม่พอใจทวีความรุนแรงมากขึ้นเรื่อยๆ เมื่อทั้งสองฝ่ายประจันหน้ากัน ในที่สุดเกิดการปะทะกันจนมีผู้บาดเจ็บ ร้านปาท่องโก๋พังพินาศ เขารู้สึกว่าขณะนี้การเมืองกำลังส่งผลกระทบกับประชาชนผู้หากินอย่างสุจริต ดังความว่า

> ...ผมไม่ค่อยสนใจนักหรอกว่า กระแสเชี่ยวกรากแห่งคลื่นการเมืองจะนำอะไรมาและพรากอะไรจากไป ใครกันคือจุดเริ่มต้นที่แท้จริง แต่สัมผัสได้ชัดเจนขณะนี้ คือความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว มันเฆี่ยนโบยเอากับสามัญชนผู้ทำมาหากินสุจริต ผู้มีส่วนในการพยุงประเทศนี้ให้ยืนหยัดอยู่ได้ ใครล่ะจะรับผิดชอบ ใครล่ะ แน่นอนนั่นคือสามัญชนผู้หากินสุจริต ไม่เป็นอื่น ต้องรับผิดชอบร่วมกันแม้ว่าจะเป็นผู้ก่อปัญหาหรือไม่ก็ตาม ให้ตายเถิด...เราถอยไปไม่ได้อีกแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 109-110)

ผลกระทบประการหนึ่งที่ประชาชนได้รับจากความขัดแย้งทางการเมือง คือ ความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เพราะไม่รู้ว่าอีกฝ่ายมีจุดยืนแบบใด ประชาชนในสังคมขาดความไว้เนื้อเชื่อใจ รู้สึกเป็นคนแปลกหน้าของกันและกัน ในเรื่อง *เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่กำลังจะเดินทางกลับภูมิลำเนาซึ่งเป็นจังหวัดหนึ่งทางภาคใต้ที่กำลังเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบอย่างต่อเนื่อง ขณะนั้นสภาพบ้านเมืองในกรุงเทพฯ เต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมือง ผู้คนแตกแยกเป็นฝักฝ่าย เหตุการณ์เริ่มลุกลามบานปลายมีคนบาดเจ็บและเสียชีวิต กรุงเทพฯ ตกอยู่ในภาวะวุ่นวายทางการเมือง เมื่อหวนนึกถึงเหตุการณ์ในภาคใต้บ้านเกิดแล้วทำให้เขารู้สึกว่า “มันเหมือนเรากำลังตกอยู่ในวงล้อมของสงครามความขัดแย้งไปทุกวัน...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 134) เมื่อรถไฟใกล้ถึงจุดหมายมีชายสวมชุดดำถือปืนเอ็ม 16 สวมเสื้อกันกระสุนมานั่งบนเก้าอี้ เขารู้สึกหวาดระแวงเกรงอันตราย แต่เมื่อชายชุดดำทักทายและยิ้มให้พร้อมอวยพรให้เขาถึงบ้านโดยปลอดภัยทำให้เขารู้สึกโล่งใจขึ้น

ผลกระทบจากความขัดแย้งทางการเมืองอาจมีความรุนแรงถึงขั้นบาดเจ็บหรือเสียชีวิต สร้างความหวาดหวั่นและตื่นตระหนกให้กับคนในสังคม ในเรื่อง *พี่สาวของผม* กล่าวถึง คำม้วนหญิงสาวที่ยอมเสียสละตัวเองเพื่อผู้อื่นมาตั้งแต่เด็ก ทำงานโรงงานในกรุงเทพฯ ส่งเสียให้น้องชายได้เรียนหนังสือ เมื่อมีเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองคำม้วนได้ไปร่วมชุมนุมกับกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย คำม้วนกับพ่อไม่ลงรอยกันเพราะมีจุดยืนทางการเมืองแตกต่างกัน ในวันที่ศาลรัฐธรรมนูญประกาศยุบสามพรรคการเมือง คำม้วนดีใจในความสำเร็จลุกขึ้นโห่ร้องร่วมกับกลุ่มพันธมิตรฯ เธอออกจากที่ชุมนุมนั่งแท็กซี่เพื่อกลับที่พัก แต่มีเรื่องโต้เถียงกับแท็กซี่ เธอรีบลงจากรถจนถูกรถเก๋งพุ่งชนเสียชีวิต ครอบครัวของคำม้วนต้องสูญเสียลูกสาวที่ต่อสู้และทำเพื่อครอบครัวเพียงเพราะความคิดเห็นที่ไม่ตรงกันทางการเมือง ส่วนพ่อหัวหน้าครอบครัวก็หายไปในการร่วมชุมนุมกับกลุ่มคนเสื้อแดง แม่และน้องชายรู้สึกหวาดหวั่นและขวัญผวากับเหตุการณ์บ้านเมืองที่พรากบุคคลอันเป็นที่รักจากไป ความประหวั่นพรั่นพรึงกับเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ยังคงคุกรุ่นในสังคมฝากรอยแผลแห่งความเจ็บปวดและความสูญเสียให้ผู้ที่ยังอยู่

นอกจากนี้ความขัดแย้งทางการเมืองยังทำให้คนในสังคมไร้น้ำใจ ขาดความรักและเอื้ออาทรต่อกัน ในเรื่อง *น้ำ (ท่วม) ใจ* กล่าวถึงครอบครัวของชิตและทิมที่เคยเป็นเพื่อนรักกัน เคยพึ่งพาอาศัยและแบ่งปันน้ำใจกันเสมอ แจนลูกสาวของชิตและท็อปลูกชายของทิมเป็นเพื่อนอยู่โรงเรียนเดียวกัน แต่

สองครอบครัวต้องมาขัดแย้งกันด้วยเรื่องการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายทางทางการเมืองถึงขนาดตัดไมตรีกันและคิดว่าอีกฝ่ายเป็นศัตรู แม้ผู้ใหญ่จะขัดแย้งโกรธเคืองกัน แต่เด็กๆ กลับรักและเห็นใจกันมากขึ้น วันหนึ่งแจนนอนป่วยอยู่ที่บ้านเพียงลำพังในขณะที่พ่อกับแม่ต้องออกไปทำงาน ท็อปเป็นห่วงแจนแต่ถูกทิมห้ามไม่ให้ข้ามคลองไปดูแล แจนตื่นขึ้นมาตอนบ่ายท่ามกลางพายุฝนและลมโหมกระหน่ำรุนแรง น้ำเริ่มปริ่มที่ขอบประตูและมีทีท่าว่าจะทะลักเข้าบ้านในไม่ช้า แจนจึงตัดสินใจเดินฝ่าสายฝนข้ามสะพานมาทางฝั่งบ้านทิม ทิมมองเห็นแจนกำลังโซซัดโซเซอยู่บนสะพานจึงแช่งให้แจนตกสะพานตายเพราะอยากให้ชิตได้พบกับความสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ เมื่อแจนลื่นไถลตกสะพานและลอยไปท่ามกลางกระแสน้ำเชี่ยว ทันใดนั้นท็อปก็กระโจนตามลงไปในเสี้ยววินาทีต่อมา โศกนาฏกรรมที่ทั้งสองครอบครัวต้องประสบเป็นเพราะทิฐิที่มาจากความขัดแย้งทางการเมือง

การเสนอประเด็นผลกระทบจากความขัดแย้งแสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของความขัดแย้งที่แผ่ขยายเป็นวงกว้างสร้างความเดือดร้อนแก่ประชาชนจำนวนมาก ไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ สนใจเรื่องราวทางการเมืองหรือไม่ก็ตาม ล้วนได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งมากบ้างน้อยบ้างแตกต่างกันไป

3.1.5 **เครื่องมือทางการเมือง** เครื่องมือทางการเมืองในที่นี้ หมายถึง ประชาชนซึ่งเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่อาจตกเป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนกลไกทางการเมืองให้เป็นไปตามวิถีทางที่นักการเมืองต้องการ ทั้งนี้อาจเกิดขึ้นโดยความเต็มใจหรืออาจเกิดจากความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ของประชาชน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเครื่องมือทางการเมืองมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ สี่แยกสมมุติ (สิริมงคล แท้สูงเนิน) และ เอาละวะขัดขืน (ณัฐวัฒน์ อุทธังกร)

ในเรื่อง *สี่แยกสมมุติ* กล่าวถึง พ่อบักหม่ำและชายหนุ่มในหมู่บ้านทางภาคอีสานหลายคนที่เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ด้วยรถโดยสารที่เหมามารับ เนื่องจากมีคนมาเชิญชวนให้เข้าร่วมทวงคืนรัฐธรรมนูญ แกนนำปลุกระดมว่าการร่วมชุมนุมประท้วงในครั้งนี้เป็นการทำเพื่อชาติและนำสิ่งดีๆ มาสู่สังคมไทย เช้ามืดแกนนำแจกเสื้อสีเขียวและผ้าโพกศีรษะสีแดงให้ทุกคนพร้อมบอกว่าให้ทุกคนเคลื่อนแถวและร่วมตะโกนไปพร้อมกัน เมื่อมาถึงอนุสาวรีย์ประชาธิปไตยพวกเขารู้สึกราวถูกพามาทำศึกสงคราม ประชาชนแบ่งเป็นฝักฝ่ายเข้าทำร้ายกันเอง พ่อบักหม่ำตระหนักแก่ใจว่าทุกอย่างที่เห็นวันนี้เป็นเรื่องสมมุติทั้งสิ้น “...ผู้ใดมีเงินเขาก็สมมุติให้เป็นคนรวย คนทุกข์อย่างเราเขาก็สมมุติว่าเป็นคนยากจน พอคนรวยมีปัญหากัน เขาก็สมมุติว่ามันเป็นปัญหาของคนจนอย่างเรา แล้วผลักภาระให้เรา

ออกมามาชุมนุมกัน ที่แท้ก็สมมุติกันทั้งนั้นแหละอ้ายเอ้ย...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 179) ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาทางการเมืองประชาชนจึงกลายเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างเงื่อนไขของความขัดแย้งโดยอาศัยความศรัทธาและความเชื่อใจของคนบางกลุ่มซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นคนยากจน

เช่นเดียวกับเรื่อง *เอาละวะขัดขืน* ที่กล่าวถึงกลุ่มทางการเมืองที่ปลุกระดมให้ชาวบ้านแสดงการอารยะขัดขืนต่อรัฐบาล การอารยะขัดขืนเป็นการกระทำทางการเมืองซึ่งมีลักษณะเป็นสาธารณะ สันติวิธีและมีมโนสำนึกที่ขัดต่อกฎหมายปกติ เป็นสิ่งที่ทำโดยมุ่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาล (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์; และคนอื่นๆ. 2549: 16) แต่การกระทำอารยะขัดขืนมิใช่การดื้อแพ่ง เพราะการดื้อแพ่งเป็นเพียงการมุ่งเอาชนะกันโดยไม่ฟังเหตุผล (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์; และคนอื่นๆ. 2549: 28) การปฏิบัติตามโดยไม่รู้จริงอย่างถ่องแท้ย่อมเกิดผลเสียหายต่อตนเองและสังคม เรื่องราวกล่าวถึงพ่ออุ๊ยอินตามีลูกสองคน แดง ลูกชายคนโตเป็นคนไม่เอาไหน ขี้เกียจ ไม่ทำงานส่วน นาย ลูกสาวคนเล็กเรียนจบปริญญาตรีและทำงานบริษัททัวร์ในกรุงเทพฯ วันหนึ่งนายโทรศัพท์มาบอกว่าตกงานเพราะกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยปิดสนามบินสุวรรณภูมิจึงไม่มีนักท่องเที่ยวทำให้บริษัททัวร์ต้องปิด ในเดือนธันวาคมกลุ่มพันธมิตรฯ ถอนตัวจากสนามบินสุวรรณภูมินายจึงได้กลับไปทำงานที่เดิม วันหนึ่งแดงสวมเสื้อสีแดงและนำมาฝากพ่อตัวหนึ่งพร้อมบอกว่า

> ในตลาดบ้านเฮาน่ะ มีคนเอาเสื้อแดงนี้มาแจก บอกว่าให้ใส่ มันบอกว่าใส่แล้วเฮาต้องต่อต้านรัฐบาลที่บ่ชอบธรรม เฮาก็บ่ฮู้ว่าจะใด...แต่มันฮื้อเสื้อฟรีๆ เฮาก็เอา มันว่า...รัฐบาลสั่งอะหยังมาก็บ่ต้องยะ...บ่ต้องทำตาม เป๋นฮ้องว่าเอ่อ...อา...เอ่อ...อา เอาละวะขัดขืนน่ะ...จำไว้เน้อ...รัฐบาลสั่งอะหยังเฮาต้องบ่ยะตาม อย่ายะตามเป็นอันขาด ห้ามทำตาม รับของเป๋นแล้วก็ยะตามเป๋นบอกนะอีป้อ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 172)

อุ๊ยอินตาจึงถอดเสื้อม่อฮ่อมใส่เสื้อแดง อุ๊ยเป็งและครอบครัวชวนไปเผาป่าเผาหญ้าบนดอยเพื่อจะเก็บเห็ดถอบเห็ดโคนปลวก อุ๊ยอินตาท้วงว่ารัฐบาลสั่งห้ามไม่ให้เผาเพราะจะสร้างมลพิษ แต่เมื่อคิดไปถึงคำพูดลูกชายว่ารัฐบาลสั่งอะไรไม่ต้องทำตามจึงรีบตามครอบครัวอุ๊ยเป็งไปบนดอย วันหนึ่งนายโทรมาบอกว่าจะแวะมาหาเพราะต้องพาทัวร์ญี่ปุ่นมาเที่ยวเชียงใหม่ อุ๊ยอินตาดีใจรีบเก็บเห็ดถอบเห็ดโคนปลวกและผักหวานอ่อนมาทำกับข้าวต้อนรับลูกสาว แต่แล้วนายกลับโทรศัพท์มาบอกว่ามาไม่ได้แล้ว เพราะมีข่าวว่าเชียงใหม่เต็มไปด้วยหมอกควันจากการเผาป่าลูกทัวร์ยกเลิกบริษัทขาดทุน

พ่ออุ๊ยอินตาจึงสำนึกได้ว่าสิ่งที่ตนเองทำมีส่วนให้ลูกสาวลำบาก ดังนั้น การกระทำอารยะขัดขืนโดยไม่เข้าใจหลักการที่แท้จริงจึงมักเกิดผลเสียมากกว่าผลดี อุ๊ยอินตาและแดงจึงกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ผู้มีอำนาจต้องการใช้ขับเคลื่อนสถานการณ์ทางการเมืองให้เป็นไปตามที่ตนต้องการ

การเสนอประเด็นเครื่องมือทางการเมืองสะท้อนภาพการครอบงำความคิด ปิดกั้นข้อมูลและการสร้างความเชื่อให้แก่ประชาชนโดยไม่ให้ข้อมูลหรือสร้างความเข้าใจทางการเมืองที่แท้จริงย่อมเกิดผลเสีย ประชาชนจำนวนมากปฏิบัติตามคำสั่งโดยที่ไม่รู้ข้อมูลที่เป็นจริงจึงกลายเป็นเครื่องมือทางการเมืองในระบบการเมืองโสมม

3.1.6 **ความรักสามัคคี** ความรักสามัคคีเป็นความปรองดองกลมเกลียวร่วมมือร่วมใจกันเพื่อดำเนินงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ ความรักสามัคคีจะช่วยระงับความขัดแย้งสร้างความสมานฉันท์ร่วมมือร่วมใจกันส่งผลให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นความรักสามัคคีมี 5 เรื่อง ได้แก่ สะพาน (วัฒน์ ยวงแก้ว) ไปให้ถึงจุดหมาย (ชมัยพร มาลัยทัต) มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (มนตรี ศรียงค์) ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง) (ช. โชนแสง) และ โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (มนตรี ศรียงค์)

ในยามที่สังคมหรือบ้านเมืองเกิดปัญหา ความสามัคคีของคนในสังคมจะช่วยให้สามารถฝ่าวิกฤตหรือปัญหาไปได้ตลอดรอดฝั่ง ในเรื่อง *ไปให้ถึงจุดหมาย* กล่าวถึง สมบัติกับช้วนเดิมเป็นเพื่อนกันมาตั้งแต่เด็ก ทั้งคู่ต่างสนใจติดตามข่าวสารทางการเมือง เมื่อสมบัติสนับสนุนพรรคการเมืองเก่าแก่ แต่ช้วนกลับสนับสนุนพรรคการเมืองใหม่โดยต่างมีเหตุผลของกันและกันจนถึงขนาดช้วนไปเป็นหัวคะแนนให้ ส.ส.พรรคใหม่ จึงทำให้ทั้งคู่ไม่พูดกันตั้งแต่นั้นมา วันหนึ่งสมบัติกับช้วนลงเรือเล็กด้วยกันพร้อมหญิงสาวชาวกรุงเทพฯ ที่เหมาเรือข้ามฟากไปยังเกาะ ระหว่างที่นั่งเรือข้ามฟากเกิดเหตุการณ์ไม่คาดคิดเครื่องเรือดับและเรือรั่ว ช้วนและสมบัติเคยออกเรือจึงช่วยกันพายเรือเข้าฝั่งและให้หญิงสาวชาวกรุงเทพฯ ช่วยกันวิดน้ำออกจากเรือ เรือทั้งลำที่เครื่องดับและน้ำรั่วจะจมมิจมแหล่ท่ามกลางทะเลที่เต็มไปด้วยคลื่นลม แต่ทั้งคู่ก็พยายามพายไปให้ถึงจุดหมาย แม้ต้องประสบภาวะวิกฤตแต่ทุกคนกลับมีรอยยิ้มให้แก่กันต่างกับตอนเรือออกจากท่า เรื่องสั้นนี้แสดงให้เห็นว่าท่ามกลางอุปสรรคและความขัดแย้งกำลังใจและความรักสามัคคี ร่วมแรงร่วมใจที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้นจึงจะทำให้ฝ่าฟันปัญหาและอุปสรรคไปได้

ในขณะเดียวกันการขาดความรักสามัคคีของคนในสังคม ไม่รักใคร่ปรองดอง ขาดความเอื้ออาทรเห็นอกเห็นใจกันย่อมนำมาซึ่งหายนะแก่สังคมและประเทศชาติ ในเรื่อง *มีกองวัสดุบนไหล่ทาง* กล่าวถึงชายคนหนึ่งอาศัยอยู่ใจกลางเมืองหาดใหญ่ บนถนนหน้าบ้านมีการขุดเจาะและกองวัสดุบนไหล่ทางเพราะทางเทศบาลขุดวางท่อระบายน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วม การขุดเจาะถนนเพื่อวางท่อสร้างความร้าวฉานให้คนสองฝั่งถนนต่างโกรธเคืองที่มีกองดินและกองวัสดุมากองอยู่หน้าบ้านตน จึงมีการพยายามโกยดินไปถมหน้าบ้านฝั่งตรงข้ามโต้เถียงด่าทอทะเลาะวิวาทกัน ดังความว่า

> ฝุ่นฝอยฟุ้งขึ้นมาเป็นระลอก มันโหมกราวเข้าไปในบ้าน ในร้านค้าทั้งสองด้านจนแดงไปทั่ว พ่อค้าแม่ขายต่างเช็ดถูกันอย่างเหนื่อยหน่าย ไม่นานก็ต่างอารมณ์เสีย ผมได้ยินเสียงด่าทอกันของร้านข้าวแกงกับร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อ เหมือนเกิดอุปทานหมู่ขึ้นในทันใด ฝากถนนหน้าบ้านผมที่ได้รับความเดือดร้อนจากการขุดเจาะ ต่างโกยเอากองดินนั้นไปถมหน้าบ้านฝั่งตรงข้าม เกิดการโต้เถียงด่าทอกันชุลมุน และจบลงด้วยการยกพวกเข้าห้ำหั่นกันเองตลอดสายถนน... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 205)

จนกระทั่งวันหนึ่งเครื่องจักรหยุดทำงานทั้งๆ ที่ยังมีกองดินและวัสดุกองเต็มไปหมด ทางเทศบาลแจ้งว่าที่ต้องหยุดชะงักเพราะชาวบ้านขัดขวางการทำงานและรบกวนวัสดุบนไหล่ทางจนเสียหาย รวมทั้งงบประมาณปีนี้หมดจึงต้องรองบประมาณปีหน้าจึงจะดำเนินการต่อได้ ในขณะที่กรมอุตุนิยมวิทยาพยากรณ์ว่าปีนี้ฝนจะมาเร็วให้ระวังภัยดินโคลนถล่ม เมื่อฝนเริ่มกระหน่ำลงมาอย่างหนักสร้างความหวาดผวาถึงภัยน้ำท่วมให้คนในชุมชนอย่างมาก จะเห็นได้ว่าการอยู่ร่วมกันในสังคมต้องรู้จักยอมเสียสละส่วนน้อยเพื่อส่วนร่วม การขาดความสามัคคีและเห็นแก่ตัวทำให้สังคมประสบปัญหาสุดท้ายปัญหานั้นย่อมส่งผลถึงประชาชนทุกคนในสังคม

เช่นเดียวกับเรื่อง *โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง* ที่กล่าวถึง ซ้อเหงี่ยมหญิงชาวไทยเชื้อสายจีนอาศัยอยู่ในอาคารพาณิชย์สี่ชั้น ซ้อเหงี่ยมเป็นคนธรรมะธรรมโมแต่เห็นแก่ตัว ปากร้าย ไม่สุงสิงกับใคร บ้านของเธออยู่ติดกับเฮียย้งคนขายก๋วยเตี๋ยวใจดี ซ้อเหงี่ยมไม่ยอมให้ลูกค้าร้านก๋วยเตี๋ยวของเฮียย้งรุกล้ำบริเวณทางเท้าหน้าบ้านจึงให้ช่างมาเทฟุตปาธให้สูงขึ้นเพื่อกั้นอาณาเขตโดยเว้นมุมขวาไว้วางถังขยะทุกวันอาทิตย์ที่ซ้อเหงี่ยมทำความสะอาดหน้าบ้าน น้ำจากการชำระคราบสกปรกจะไหลลงมาที่ร้านเฮียย้งซึ่งพื้นที่ต่ำกว่า เฮียย้งจึงตัดสินใจปรับปรุงร้านก๋วยเตี๋ยวเสียใหม่และเทพื้นฟุตปาธใหม่เพื่อให้

สะดวกต่อการเข็นรถเข้ามาในบ้านและแก้ปัญหาน้ำสกปรกจากบ้านซ้อเหงี่ยม ซ้อเหงี่ยมจึงตามช่างมาทำคันกั้นสูงกว่าบ้านเฮียย้ง นอกจากนี้เมื่อซ้อเหงี่ยมเห็นว่ามีหนูจำนวนมากมาคุ้ยถังขยะหน้าบ้านเธอ จึงลากถังมาวางไว้หน้าบ้านเฮียย้ง ทั้งคู่ลากถังขยะกลับไปกลับมาอยู่หลายครั้งในที่สุดซ้อเหงี่ยมจึงนำถังขยะไปวางไว้ที่พื้นถนนแต่อยู่ในพื้นที่หน้าบ้านเฮียย้ง ด้วยเหตุนี้จึงเกิดคันปูนกั้นบ้านซ้อเหงี่ยมและเฮียย้งยาวมาถึงถนน แต่ซ้อเหงี่ยมก็ยังคงวางถังขยะหน้าบ้านเฮียย้งตามปกติ เฮียย้งเคยนึกจะฟ้องร้องซ้อเหงี่ยมแต่ก็ไม่รู้จะฟ้องข้อหาใดเพราะแม้ฟุตปาธจะเป็นพื้นที่สาธารณะร่วมและถนนก็สร้างมาจากภาษีประชาชน ทุกคนมีสิทธิยืนยันการเป็นเจ้าของร่วมกันได้ เฮียย้งจึงทำได้แค่ขึ้นป้ายบอกลูกค้าว่า “โปรดทิ้งขยะให้ลงถังที่ทางร้านเตรียมเอาไว้เท่านั้น” จากเหตุการณ์ข้างต้นแสดงให้เห็นว่าในสังคมไทยความมีน้ำใจลดน้อยลงทุกที แม้กระทั่งเพื่อนบ้านที่ควรจะถ้อยทีถ้อยอาศัยกันก็กลับทะเลาะเบาะแว้งและเอารัดเอาเปรียบซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมไม่สงบสุข ถ้าทุกคนเห็นเรื่องส่วนรวมเป็นเหมือนเรื่องส่วนตัวสังคมย่อมสงบสุขมากขึ้น

ดังนั้น ความรักและความสามัคคีเอื้ออาทรต่อกันเท่านั้นที่ช่วยช่วยให้สังคมสงบสุขได้ เช่น ในเรื่อง *ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่ได้พบคนที่เหมือนเขาราวกับคู่แฝด ชายคนนั้นรู้เรื่องราวในชีวิตของเขาราวกับเป็นตัวเขาเองและเล่าเรื่องราวในอดีตที่โรคห่าได้คร่าชีวิตคนกรุงเทพฯ ไปจำนวนมาก แต่ปัจจุบันคนในสังคมกลับป่วยด้วยไข้การเมืองเชื้อไข้ระบาดชวนสังเวชยิ่งกว่าไข้ห่าหลายเท่า กลายเป็นศพเดินได้เกลื่อนถนนยารักษาก็ยังหาไม่พบ คนดีถูกป้ายสีให้เสื่อมเสีย คนเลวกลับถูกย้อมชุบให้ดี ขาดความเชื่อมั่นศรัทธาในกันและกัน ไข้การเมืองเปลี่ยนคนดีให้กลายเป็นปีศาจเต็มบ้านเมือง ดังความว่า

> ...ไข้ห่าไข้เหวคร่าชีวิตคนกรุงเทพฯ เป็นหมื่นเพราะไม่มีหยูกยารักษา นอนตายเน่าข้างทางให้อีแร้งลากไส้น่าเวทนา คนเดี๋ยวนี้ป่วยไข้ตายยาก มียาฟรีให้กิน มีเงินก็ซื้อยาดีๆ รักษา แต่คนนับล้านกลับป่วยไข้การเมือง เชื้อไข้ระบาดลงไขข้อเกาะกินกระดูกดำ ชวนสังเวชยิ่งกว่าไข้ห่าหลายเท่า เป็นศพเดินได้เกลื่อนท้องถนน หยูกยารักษายังหาไม่พบ...เหนือกลางตกออกใต้เชื้อไข้บ้าสีบอดสีระบาดทั่ว คนแยกคนห้ามหายากยิ่งกว่าหาสายแร่ทองคำ คนดีถูกป้ายสีให้เสื่อมเสีย คนเน่าเสียถูกชุบย้อมให้ดี คนเดี๋ยวนี้ไม่มีใครเชื่อมั่นในตัวใคร ไม่มีใครเคารพใครอีกต่อไป หมดความเชื่อมั่นต่อกันอย่างสิ้นเชิง ใครสูงก็ตัดรอนบ่อนเซาะจนกร่อน ไม้ไหนยืนต้นพอได้อาศัยร่มเงาก็กานให้เหี่ยวตายไปทีละน้อย...จนไม่เหลือคนดีให้พึ่งพิง ไข้การเมืองเปลี่ยนคนดีๆ ให้กลายเป็นปีศาจเต็มบ้านเต็มเมือง หลอกกันเอง หลอนกันเอง กลัว

> กันเอง ผวากันเอง แล้วพร้อมตะลุยเข้าขบกัดฝังเขี้ยวเล็บใส่ฝ่ายตรงข้าม...สิ้นคิดกันอย่างนี้ไม่นานจะสิ้นชาติ อีแร้งนับร้อยเกาะกิ่งไม้รอปีศาจเดินได้ตะลุมบอนเอาชีวิตกัน... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 32-33)

ดังนั้น สาเหตุที่ชายคนนี้มาปรากฏตัวเพราะต้องการให้เขาช่วยไปบอกทุกคนให้รักกัน ปรองดองกัน ให้นึกว่าทุกคนคือญาติมิตร บอกด้วยความรักและความปรารถนาดี ถ้านึกว่าทุกคนคือพ่อแม่พี่น้องทุกคนจะรักกันไม่เกลียดกัน ไม่ปองร้ายกัน ไม่ประหัตประหารกัน สังคมจะสงบสุข

จะเห็นได้ว่าที่ใดมีความเกลียดชังที่นั่นย่อมมีแต่หายนะ ความแตกแยกและความขัดแย้งสลายลงได้ด้วยความเสียสละความยึดมั่นถือมั่นในตัวตน เช่น ในเรื่อง *สะพาน* ยกสถานการณ์การเมืองท้องถิ่นที่เกิดความขัดแย้งถึงขั้นลอบทำร้ายกันจนเสียชีวิต ชาวบ้านต่างผิดหวังเพราะนักการเมืองทั้งคู่ต่างสัญญาว่าจะสร้างสะพานข้ามคลองที่เชื่อมแผ่นดินสองฝั่งเข้าด้วยกัน แต่สำหรับจุ่นเด็กชายคนหนึ่งคาดหวังว่าสะพานจะช่วยเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับยายให้กลับมาดีดังเดิม ผู้คนทั้งสองฝั่งบาดหมางกันด้วยเรื่องการเมืองแต่ความบาดหมางในครอบครัวของจุ่นเกิดจากความคิดเห็นที่ต่างกันของพ่อและยาย พ่อต้องการสร้างบ้านชั้นเดียวทรงสมัยใหม่ ส่วนยายต้องการให้สร้างบ้านแบบเรือนยกพื้นเพราะเกรงว่าถ้าน้ำท่วมใหญ่ทุกคนในบ้านจะได้รับอันตราย พ่อคิดว่ายายยังคงฝังใจกับการต้องสูญเสียตาไปจากเหตุการณ์น้ำป่าไหลหลากเมื่อสิบกว่าปีก่อนจึงเพิกเฉยคำทักท้วงของยายจนเกิดความขัดแย้งกัน ยายจึงย้ายกลับไปอยู่บ้านอีกฝั่งคลองหนึ่ง จนกระทั่งวันหนึ่งเกิดน้ำท่วมใหญ่ทำให้จุ่นต้องเสียขาข้างหนึ่งไปในเหตุการณ์ครั้งนั้น วันหนึ่งพ่อบอกจุ่นให้เอาแกงส้มปลาช่อนไปให้ยายและให้บอกว่าเป็นปลาที่พ่อจับเองไม่ใช่ปลาซื้อเพราะพ่อรู้ว่ายายชอบกินแกงส้มปลาช่อนและไม่ชอบกินปลาซื้อเพราะเนื้อจืด ขากลับยายฝากใบบัวบกมาให้พ่อแล้วบอกให้ไปตำน้ำพริกเอาเองเพราะยายรู้ว่าพ่อชอบน้ำพริกใบบัวบก จุ่นคิดว่าสะพานจะสร้างเสร็จหรือไม่ไม่สำคัญเพราะสะพานของจุ่นกำลังจะเสร็จแล้วเพราะ “...สะพานที่แท้จริงคือการเสียสละตัวเองและการละทิ้งตัวตนของสองฟากฝั่งเท่านั้น” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 33)

การเสนอประเด็นความรักสามัคคีสะท้อนให้เห็นว่าความสามัคคี การละการยึดถือตัวตน การเอาใจเขามาใส่ใจเรา รวมทั้งความรักและเอื้ออาทรต่อกันของคนในสังคมจะช่วยสมานรอยร้าวและคลี่คลายความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้

วาทกรรมย่อยความขัดแย้งทางการเมืองประกอบด้วย 6 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) จุดยืนที่แตกต่างสร้างความแตกแยก 2) แตกต่างแต่ไม่แตกแยก 3) สังคมแห่งการเลือกข้าง 4) ผลกระทบจากความขัดแย้ง 5) เครื่องมือทางการเมือง และ 6) ความรักสามัคคี วาทกรรมชุดนี้ชี้ให้เห็นสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งและแตกแยกทางความคิด ทำให้ประชาชนในสังคมล้วนได้รับผลกระทบ เกิดความระแวงสงสัย ขาดความไว้วางใจซึ่งกันและกัน มีเพียงความรักสามัคคี ความเข้าใจและความเมตตาเอื้ออาทรต่อกันเท่านั้นที่จะช่วยเยียวยาความขัดแย้งให้คลี่คลายลงได้

3.2 วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้

สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตั้งแต่ พ.ศ. 2547 จนถึงปัจจุบันไม่ได้เป็นเพียงปัญหาระดับท้องถิ่นแต่ได้พัฒนาไปสู่ปัญหาระดับชาติและนานาชาติ เหตุการณ์ทวีความซับซ้อนและรุนแรงมีการลอบทำร้าย วางเพลิง วางระเบิดและการจลาจลอย่างต่อเนื่องจนทำให้มีความสูญเสียเกิดขึ้นต่อชีวิตและทรัพย์สินของชาวบ้านและเจ้าหน้าที่รัฐเป็นจำนวนมาก ประชาชนได้รับความเดือดร้อน บาดเจ็บ เสียชีวิต บ้างต้องละทิ้งถิ่นฐานเพื่อหลบภัยไปอยู่ในท้องถิ่นอื่น ผู้ที่ยังคงใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่ต้องเผชิญกับเหตุการณ์ร้ายและข่าวลือที่สร้างความหวาดระแวงเป็นรายวัน ทำให้สังคมขาดความสงบสุข

วาทกรรมย่อยสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้มีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 16 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่รัฐกับความไม่ปลอดภัย 2) ความรักและหวงแหนแผ่นดิน 3) ผู้หลงผิด 4) ข่าวลือและความหวาดระแวง และ 5) ความรุนแรงและความสูญเสีย โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

3.2.1 **เจ้าหน้าที่รัฐกับความไม่ปลอดภัย** การปกครองที่ขาดคุณธรรมและความจริงใจ การละเมิดกฎหมายและหลักการอันเป็นสากลในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของภาครัฐส่งผลให้เกิดความเกลียดชังและขาดความเชื่อมั่นไว้วางใจในเจ้าหน้าที่ของภาครัฐ (สุริชัย หวันแก้ว. 2551: 123) เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐลงไปปฏิบัติงานในพื้นที่ไม่ว่าจะเป็นตำรวจ ทหาร ครู เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ข้าราชการ ฯลฯ ล้วนตกเป็นเป้าหมายในการโจมตีของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบทั้งสิ้น ทำให้มีเจ้าหน้าที่รัฐจำนวนมากบาดเจ็บและเสียชีวิตจากเหตุการณ์ในพื้นที่ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเจ้าหน้าที่รัฐกับความไม่ปลอดภัยมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ กล่องสบู่ของพ่อ (วิน วนาดร) แผ่นดินของใคร (อรอุมา แซ่เตียว) และ การจากไปของนกเค้า (วิน วนาดร)

ในเรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ* กล่าวถึงสมชายและเกลียวนักสหกรณ์แห่งที่ว่าการอำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานีทั้งสองคนกำลังเดินทางเพื่อจัดประชุมสหกรณ์แต่กลับถูกโจรจับตัวไป ทั้งสองได้พบกับหัวหน้าโจร เซ็ง อาเนาะบูโละ หรือ เซ็ง ลูกไม้ไผ่ ขุนโจรผู้มีค่าหัวหลายหมื่นบาทจากทางการ ขุนโจรเข้าใจว่าทั้งสองเป็นสายตำรวจจึงสั่งให้ลูกสมุนค้นตัวทั้งคู่ สมชายเหลือบไปเห็นกล่องสบู่ของพ่อที่สมชายใส่ยาแก้ไข้และมอบให้แก่ดาโอ๊ะเด็กชายที่นอนป่วยที่ตลาดเมื่อปีก่อน สมชายจึงถามถึงดาโอ๊ะพร้อมทั้งเล่าเรื่องเมื่อครั้งนั้นให้ขุนโจรฟัง ขุนโจรได้ฟังดังนั้นก็ดีใจที่ได้พบคนที่ช่วยชีวิตลูกชายและเปลี่ยนท่าทีต้อนรับขับสู้อย่างดี พร้อมทั้งพาทั้งสองไปส่งยังบริเวณที่จับตัวมาและบอกว่าในพื้นที่นี้สมชายจะปลอดภัย แม้ว่าเรื่องสั้นจะแสดงให้เห็นความปลอดภัยของเจ้าหน้าที่รัฐตกอยู่ในเงื้อมมือของผู้ก่อความไม่สงบ แต่นัยที่ซ่อนไว้จากบทสรุปในตอนท้ายทำให้เห็นว่าผู้ก่อความไม่สงบเหล่านั้นโหยหาความเข้าใจและความปรารถนาดีอย่างจริงใจจากเจ้าหน้าที่รัฐ เมื่อสมชายแสดงให้เห็นถึงความมีน้ำใจจึงได้รับความเชื่อใจเป็นการตอบแทน

แต่กระนั้นเหตุการณ์ความไม่สงบที่เขม็งเกลียวความขัดแย้งจนยากที่จะแก้ไข ยังคงทำให้เจ้าหน้าที่รัฐต้องใช้ชีวิตท่ามกลางความไม่ปลอดภัย ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* กล่าวถึงพลทหารเปรื่องเจ้าหน้าที่ทหารที่ลงมาปฏิบัติการในจังหวัดปัตตานีโดยตั้งฐานปฏิบัติการอยู่ในวัดแห่งหนึ่ง ทุกเช้าทหารจะต้องออกไปคุ้มครองพระภิกษุบิณฑบาต พลทหารเปรื่องกำลังจะได้กลับไปเยี่ยมภรรยาที่กำลังตั้งครรภ์ แต่เขากลับต้องเสียชีวิตจากเหตุการณ์ระเบิดบนถนนปะนาเระอย่างน่าสลดหดหู่ในขณะทำหน้าที่คุ้มกันรถจ่ายตลาด เช่นเดียวกับเรื่อง *แผ่นดินของใคร* ที่กล่าวถึงลอซูชายหนุ่มวัย 22 ปี ที่ประกอบอาชีพชาวประมง แต่เบื้องหลังเขาเป็นหนึ่งในผู้ก่อความไม่สงบก่อเหตุตามใบสั่ง คนที่ถูกสั่งฆ่าส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งทหาร ตำรวจ เจ้าหน้าที่อนามัย วันหนึ่งลอซูได้รับใบสั่งให้ฆ่าครูวิเชียรด้วยเหตุผลว่า

> ...พวกนี้ชอบเป่าหูพวกนักเรียนดีนัก ยุ่งไม่เข้าเรื่อง วันๆ เอาแต่ล้างสมองนักเรียน เอาหลักสูตรอะไรมาสอนก็ไม่รู้ มีแต่เรื่องของชาติไทยทั้งนั้นไม่เห็นจะได้เรื่อง ดีเหมือนกันจะได้สั่งสอนพวกมันเสียบ้าง ยิ่งตอนนี้ได้ข่าวว่าพวกมันพากันกลัวหัวหดย้ายหนีกันเป็นแถว เห็นแล้วสะใจเป็นบ้า...ครูวิเชียร!! คนๆ นี้เป็นแกนนำพวกชาวบ้านให้ลุกขึ้นแข็งข้อกับพวกเรา และคอยเป่าหูคนในหมู่บ้านให้ร่วมมือกับพวกทหาร ตำรวจ ถือได้ว่าเป็นบุคคลอันตราย นายจึงเห็นควรให้กำจัดทิ้งเสียก่อนที่จะก่อความยุ่งยากให้กับองค์กรของเรามากไปกว่านี้ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 112-113)

จะเห็นได้ว่าแม้แต่ครูผู้ให้ความรู้แก่เด็กๆ ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังกลายเป็นเป้าหมายสำคัญของกลุ่มผู้ก่อความไม่สงบ เนื่องจากถูกมองว่าเป็นผู้ให้การศึกษาและปลุกปั่นเด็กนักเรียนให้รักชาติและนำเรื่องราวเกี่ยวกับชาติไทยมาสอนเด็กนักเรียน จึงทำให้มีการทำร้ายครูจนเสียชีวิตและบาดเจ็บจำนวนมาก ทำให้โอกาสทางการศึกษาของเด็กนักเรียนในภาคใต้ลดน้อยลง

การเสนอประเด็นเจ้าหน้าที่รัฐกับความไม่ปลอดภัยสะท้อนภาพเจ้าหน้าที่รัฐในเชิงบวก เจ้าหน้าที่รัฐซึ่งลงไปปฏิบัติหน้าที่แต่กลับถูกกระทำจากเหล่าผู้ก่อการร้าย ไม่มีเรื่องสั้นใดที่แสดงให้เห็นช่องว่างระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน รวมทั้งการได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรมที่นำมาซึ่งการต่อต้านอำนาจรัฐ ดังที่ กิ่งอ้อ เล่าฮง (2551: 163) กล่าวว่าการปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่ทั้งทหารและตำรวจต่อประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่ผ่านมามักเป็นปัญหามาโดยตลอด เนื่องจากเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ที่ถูกส่งไปทำงานในพื้นที่เป็นข้าราชการไทยพุทธที่ไม่เคยศึกษาเรียนรู้เรื่องความแตกต่างทางด้านศาสนา ประเพณี ภาษาและวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิมมาก่อน ทั้งๆ ที่เป็นเรื่องละเอียดอ่อนมาก ดังนั้น จึงทำให้ขาดความเข้าใจไม่รู้ว่าจะปฏิบัติตนอย่างไรหรือแม้แต่การสื่อสารกับชาวบ้านและการปฏิบัติต่อผู้ต้องสงสัยในคดีต่างๆ ก็อาจไม่เหมาะสม ความไม่ไว้วางใจในกลุ่มเจ้าหน้าที่จึงกลายเป็นชนวนให้กลุ่มผู้ก่อความไม่สงบสร้างสถานการณ์เพื่อมุ่งทำร้ายเจ้าหน้าที่รัฐ

3.2.2 **ความรักและหวงแหนแผ่นดิน** เหตุการณ์ความไม่สงบสร้างความเดือดร้อนและความหวาดกลัวให้แก่ประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมจำนวนไม่น้อยต้องย้ายตัวเองและครอบครัวออกไปนอกพื้นที่เนื่องจากไม่ไว้ใจในเรื่องความปลอดภัย ส่วนผู้ที่ยังอยู่ในพื้นที่ก็ต้องทนต่อสภาพที่เกิดขึ้นต่อไป (สันติ อัลอิดรุส. 2550: 213) อย่างไรก็ตาม สำหรับผู้ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แม้จะหวาดกลัวอันตรายแต่ด้วยความรักและหวงแหนแผ่นดินเกิดทำให้ไม่สามารถตัดใจละทิ้งไปได้ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นความรักและหวงแหนแผ่นดินมีจำนวน 1 เรื่อง คือ ราคาของแผ่นดิน (อนุสรณ์ มาราสา) ในเรื่อง *ราคาของแผ่นดิน* กล่าวถึง ปะเงาะ โต๊ะอิหม่ามชราเจ้าของที่ดินกว่าสิบไร่กำลังเจรจาเรื่องการขายที่ดินกับเจ๊ะมะนาเซ แวยาโกะ อบต.หนุ่มใหญ่ที่มาเจรจาขอซื้อที่ดินซึ่งทำกินกันมาตั้งแต่รุ่นปู่ รุ่นพ่อ ต้นไม้ทุกต้นทุกหย่อมหญ้าล้วนมีความผูกพัน แต่สาเหตุที่จะขายเพราะเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นสร้างความหวาดกลัวให้คนในครอบครัว อัสเมาะภรรยาของปะเงาะเตือนสติว่าเจ๊ะมะนาเซผู้ที่มาขอซื้อที่ดินเป็นคนของทางการน่าจะรู้ข้อมูลบางอย่าง เพราะในขณะที่พวกเขากลัวและคิดหนีแต่เจ๊ะมะนาเซกลับ

อยากซื้อที่ดินไว้ ระหว่างที่กำลังตรึกตรองปะเงาะมองออกไปเห็นกุโบร์ที่ญาติพี่น้องถูกฝังร่างไว้ยิ่งเกิดความผูกพัน ดังนั้น ไม่ว่าเจ๊ะมะนาเซจะพยายามเกลี้ยกล่อมและให้ราคามากเพียงใดแต่ปะเงาะก็ยืนยันไม่ขายเพราะ "...ที่ดินตรงนี้ราคามันสูงเกินไปที่จะกำหนดราคาให้มันได้ ต่อให้สองสามล้านหรือมากกว่านั้นก็จะขายไม่ได้เด็ดขาดมันเป็นแผ่นดินเกิดของเรา เป็นของปะของปะเรายังไงล่ะ...ช่วยบอกฉันหน่อยเถิดอัสเมาะ เราจะตั้งราคาของแผ่นดินสักเท่าไหร่ดี ให้คู่ควรกับที่คนรุ่นก่อนมอบให้เราในวันนี้ พวกเขารักและหวงแหนมันเสียยิ่งกว่าสิ่งใดๆ และหวังให้รุ่นลูกหลานช่วยกันให้ปกปักรักษาให้คงอยู่ต่อไป..." (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 169-170)

การเสนอประเด็นความรักและหวงแหนแผ่นดินแสดงให้เห็นภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกของชาวบ้านที่แม้จะหวาดกลัวสถานการณ์ความไม่สงบแต่ก็ไม่สามารถละทิ้งแผ่นดินที่ทำกินและสร้างสมมาตั้งแต่บรรพบุรุษได้เพราะมีคุณค่าทางใจเปี่ยมด้วยความผูกพันและความทรงจำ

3.2.3 **ผู้หลงผิด** แนวร่วมผู้ก่อความไม่สงบบางคนเป็นเพียงผู้หลงผิดที่ถูกปลูกฝังความคิด ความเชื่อและอุดมการณ์แบบผิดๆ มีการใช้คำสอนที่บิดเบือนสร้างความโกรธแค้นแผ่นดินไทย กลายเป็นเครื่องมือทำร้ายคนไทยด้วยกันอย่างไร้ความปราณี จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นผู้หลงผิดมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ แผ่นดินของใคร (อรอุมา แซ่เตียว) ลมหายใจของแม่ (วันเสาร์ เชิงศรี) และ ความลับในสวนยาง (พีรเดช นวลสาย)

ในเรื่อง *ความลับในสวนยาง* กล่าวถึง วาเด็ง ปายอ ชายชราที่สูญเสียลูกและภรรยาจากเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ชายชรามีโอกาสพบกับผู้ก่อความไม่สงบที่หลบหนีมาซ่อนในสวนยางพาราของตนเองถึงสองครั้ง จากการพบกันทำให้ชายชราได้ทราบว่าเด็กหนุ่มเหล่านั้นเป็นผู้หลงผิดที่ถูกปลูกฝังความคิดและอุดมการณ์บางอย่าง สร้างศรัทธาและความเชื่อที่บิดเบือนไปจากคำสอนทางศาสนาจึงสร้างความเข้าใจผิดให้เด็กหนุ่มเหล่านั้น ประกอบกับความอยุติธรรมที่เคยได้รับจากภาครัฐจึงเป็นช่องทางให้ผู้ไม่ประสงค์ดีปลุกปั่นความคิดได้ง่าย ดังข้อความที่เด็กหนุ่มกล่าวกับวาเด็งถึงเหตุผลในการกระทำของเขาว่า "ถ้ามัวแต่ก้มหัวยอมรับ เราก็จะถูกปฏิบัติเหมือนเป็นพลเมืองชั้นสองไปตลอด การกดขี่จะไม่มีวันสิ้นสุด เหตุนี้แหละผมจึงตัดสินใจร่วมต่อสู้เพื่ออุดมการณ์อันยิ่งใหญ่ของเรา เพื่อปลดปล่อยพวกเราจากกรงเล็บแห่งอำนาจอันอยุติธรรม...เพื่ออุดมการณ์อันยิ่งใหญ่บางครั้งเราก็ต้องเสียสละกันบ้าง...คนที่ไม่มีอุดมการณ์ไม่มีทางเข้าใจสงคราม

ศักดิ์สิทธิ์หรอก" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 89-90) ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ผู้ก่อความไม่สงบเหล่านั้นยอมสละชีวิตเพื่ออุดมการณ์ที่ตนยึดมั่น

การสร้างความไม่สงบในพื้นที่ของผู้หลงผิดเหล่านี้นอกจากจะสร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่รัฐแล้ว บางครั้งผลร้ายยังสะท้อนกลับมาสู่ตนเองและครอบครัว ในเรื่อง *ลมหายใจของแม่* กล่าวถึง อาแซ เด็กหนุ่มคนหนึ่งที่เป็นผู้ก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่วันหนึ่งผู้ที่ได้รับผลร้ายจากการกระทำของเขาและเพื่อนร่วมอุดมการณ์กลับกลายเป็นบุคคลในครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นพ่อและลุงที่ไม่สามารถขายพืชผลทางการเกษตรได้จนทำให้เน่าเสียเพราะรถทหารที่เข้ามารับซื้อถูกระเบิดระหว่างทาง ส่วนแม่ของอาแซถูกงูเห่ากัดแต่อนามัยปิดทำการเพราะเจ้าหน้าที่ถูกลอบฆ่า อาแซจึงต้องขี่รถจักรยานยนต์พาแม่ไปโรงพยาบาลประจำอำเภอ แต่กลับเกิดอุบัติเหตุเพราะตะปูเรือใบที่เขาเป็นคนนำมาโรยไว้ด้วยตนเองเพื่อขัดขวางการเดินทางของตำรวจทหาร ระหว่างที่อาแซกำลังสิ้นหวังในที่สุดทหารที่อาแซเกลียดชังที่สุดก็เข้ามาช่วยเหลือนำแม่ส่งโรงพยาบาล แต่แม่เสียชีวิตเพราะมาถึงโรงพยาบาลช้าเกินไป อาแซหวนนึกถึงคำพูดของเพื่อนร่วมอุดมการณ์ที่กล่าวว่า "...การกระทำของพวกเรานั้น เราทำเพื่อพระเจ้า เรากำลังทำในสิ่งที่ถูกต้องแล้ว พระเจ้าเห็นใจเราและเข้าใจเราเสมอ ถ้าหากเราต้องการให้ท่านช่วยในเรื่องใด ท่านยินดีช่วยเหลือเราทุกครั้ง ขอเพียงแต่ให้เรามีความจริงใจและบริสุทธิ์ใจอย่างแท้จริงก็พอ" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 147) ในที่สุดความเชื่อและศรัทธาที่อาแซยึดมั่นกลับย้อนมาทำร้ายเขาและครอบครัวสร้างความสูญเสียอย่างยิ่งใหญ่เพราะแม่กลับต้องเสียชีวิตด้วยน้ำมือของเขาเอง

อย่างไรก็ตามเมื่อผู้หลงผิดเหล่านี้ต้องการกลับตัวเป็นคนดีร่วมพัฒนาชาติไทยย่อมยากที่จะถอนตัว เข้าทำนองขึ้นหลังเสือย่อมลงยากโดยปราศจากอันตรายและความสูญเสีย ในเรื่อง *แผ่นดินของใคร* กล่าวถึง ลอซู เด็กหนุ่มที่เข้าร่วมขบวนการก่อการร้ายแต่เมื่อเขาต้องการถอนตัวเพราะมีใบสั่งให้ฆ่าครูวิเชียรซึ่งเป็นคนดีและเป็นครูของเขา เขาจึงตัดสินใจไปแจ้งเบาะแสให้ทางการทราบและเข้าร่วมพัฒนาชาติไทยกับโครงการที่รัฐจัดขึ้น แต่สุดท้ายเขากลับถูกยิงเสียชีวิต

การเสนอประเด็นผู้หลงผิดแสดงให้เห็นว่าผู้ก่อความไม่สงบส่วนใหญ่มักได้รับการปลูกฝังความคิดและอุดมการณ์ให้เกลียดชังรัฐ เกลียดชังเจ้าหน้าที่และต้องการเรียกร้องความเป็นธรรมตามแนวทางที่ตนถูกปลูกฝังมา คำสอนทางศาสนากลายเป็นเครื่องมือให้ผู้ไม่หวังดีบิดเบือนและนำมาสร้างความชอบธรรมให้ผู้หลงผิดหลงเชื่อว่าการทำร้ายผู้บริสุทธิ์และเจ้าหน้าที่รัฐคือสิ่งที่ถูกต้อง

3.2.4 ข่าวลือและความหวาดระแวง การปฏิบัติการข่าวสารในลักษณะของข่าวลือได้เข้ามามีอิทธิพลในการสร้างความตื่นตระหนกให้แก่ผู้คนในสังคมอย่างมาก แม้ข่าวสารจะเกิดขึ้นง่ายและบ่อยโดยไม่ทราบที่มาหรือต้นตออย่างชัดเจน แต่ความจริงที่เกิดขึ้นคือทุกครั้งเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่แน่นอน ความสับสน อึมครึมและไม่มีคำชี้แจงที่เชื่อถือได้ ข่าวลือจะกลายเป็นเครื่องมือทรงประสิทธิภาพในการทำลายหรือลดความน่าเชื่อถือฝ่ายตรงข้าม (กิ่งอ้อ เล่าฮง. 2551: 29-30) ท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ทำให้เกิดความหวาดระแวงระหว่างกันและกันในสังคม ทั้งระหว่างคนไทยพุทธและมุสลิม ระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่รัฐ เกิดความหวาดกลัวไม่ไว้วางใจกัน นอกจากนี้มักเกิดข่าวลือที่สร้างความปั่นป่วนให้คนในสังคมตลอดเวลาโดยมิอาจรู้ได้ว่าเรื่องใดจริงหรือเท็จ

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นข่าวลือและความหวาดระแวงมีจำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (วันเสาร์ เชิงศรี) เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (ดุสิต หวันฯ) ในทรรศนะของคนบาป (เดช อัคร) และ หมู่บ้านสีแดง (อนุสรณ์ มาราสา)

ข่าวลือเป็นช่องทางหนึ่งในการสื่อสารเพื่อสร้างความหวาดระแวงในสถานการณ์ที่สร้างความเคลือบแคลงสงสัยเพื่อสร้างเรื่องหรือตีความเข้าข้างฝ่ายของตน หลายครั้งที่ข่าวลือแบบปากต่อปากโดยหาต้นตอมิได้ตอกย้ำให้เกิดความฝังใจเชื่อว่าผู้สร้างความรุนแรงในพื้นที่คือเจ้าหน้าที่รัฐ จึงยิ่งบ่มเพาะความเกลียดชังและเกิดการแก้แค้นไม่สิ้นสุด ในเรื่อง *ในทรรศนะของคนบาป* กล่าวถึง วาฮาบชายชราที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคนนอกศาสนามีแต่คนรังเกียจเพราะไปแต่งงานกับหญิงชาวไทยพุทธ ชาวบ้านมักกล่าวหาว่าวาฮาบขี้เมาไม่ยอมละหมาดจะต้องตกนรกและยังกล่าวหาว่าลูกชายของวาฮาบเป็นโจรก่อการร้าย วาฮาบไม่เข้าใจว่าทำไมจึงมาโทษลูกชายของตน ทั้งที่โต๊ะครูบอกว่าทหารยิงชาวบ้านเสียชีวิตและโต๊ะอิหม่ามที่ชาวบ้านให้การเคารพนับถือก็เคยพาชาวบ้านประท้วงขับไล่ทหารออกจากพื้นที่ วาฮาบรู้สึกหดหู่จากการปลุกปั่นให้เกิดความหวาดระแวงกันเองด้วยข่าวลือที่ไม่รู้แน่ชัด ช่วงที่เกิดเหตุการณ์รุนแรงเช่นนี้วาฮาบมีงานมากเพราะต้องขึ้นมะพร้าวมาทำอาหารงานศพ วันหนึ่งขณะที่วาฮาบกำลังขึ้นมะพร้าวโดยเลือกต้นที่สูงสุดเมื่อปีนขึ้นไปเขาเห็นรถทหารคันหนึ่งกระเด็นขึ้นจากพื้นด้วยแรงระเบิดไฟลุกท่วมมีคนคลานออกมาจากรถ เขาเห็นทหารคนหนึ่งเอาปืนจ่อยิงเพื่อนที่หนีตายออกมาจากรถทีละคน จากนั้นทหารคนนั้นก็รวบรวมปืนทั้งหมดขึ้นบ่าและอ้อมกลับไปทางหมู่บ้านวิ่งขึ้นไปบนบ้านของโต๊ะอิหม่าม

ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่รัฐก็ได้รับข่าวลือเกี่ยวกับผู้ก่อความไม่สงบทำให้เกิดความไม่เข้าใจผิดและสร้างความหวาดระแวงต่อกัน ในเรื่อง *หมู่บ้านสีแดง* กล่าวถึงร้อยโทสมานและพลขับที่ขับรถยนต์ตรวจการออกตรวจพื้นที่ จนกระทั่งรถไปจอดเสียที่หมู่บ้านตันหยงเกอรอซึ่งถูกขึ้นบัญชีเป็นพื้นที่สีแดง ในช่วงสองปีที่ผ่านมาเกิดเหตุการณ์ความรุนแรงบ่อยครั้งทั้งเผาสถานีตำรวจ ยิงตำรวจทหาร ชาวสวน และร่ำลือกันว่า สะมะแอ บาโงสะโต หัวหน้าโจรเรียกค่าคุ้มครองมาหลบซ่อนตัวอยู่ที่หมู่บ้านแห่งนี้ หลังจากการตรวจเช็คสภาพเครื่องยนต์จึงรู้ว่าเครื่องยนต์ดับเพราะไดร์สตาร์ทไม่ทำงาน ทั้งสองรู้สึกกลัวและหวาดระแวงภัยอันตรายที่อาจเกิดขึ้นได้รอบตัว สักครู่หนึ่งมีเด็กหนุ่มสองคนขี่รถจักรยานยนต์มาชะลอความเร็วและบอกว่าจะไปขอความช่วยเหลือให้แต่ตอนนี้ต้องไปละหมาดก่อน ระหว่างที่รอทั้งคู่หวั่นเกรงต่ออันตรายจึงตัดสินใจทิ้งรถเดินเข้าหมู่บ้าน ตลอดทางเต็มไปด้วยบรรยากาศที่สร้างความหวาดกลัว ทั้งคู่จึงตัดสินใจกลับไปเฝ้าระวังอยู่ใกล้รถ ร้อยโทสมานเพิ่งตระหนักว่า “...การสู้รบปรบมือกับสิ่งที่ไม่มีตัวตนนั้น มันเป็นการรบพุ่งที่น่ากลัวอีกรูปแบบหนึ่ง พร้อมๆ กับชะตากรรมของคนพื้นที่เสี่ยงภัย ไม่ว่าจะเป็นชาวบ้านหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ล้วนตกอยู่ในหัวอกอันเดียวกันทั้งนั้น” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 190) เมื่อเดินมาถึงรถเขาเห็นคนสามคนรออยู่ เด็กหนุ่มชี้แจงว่าในหมู่บ้านมีรถเพียงสองคันคือรถของผู้ใหญ่บ้านและโต๊ะอิหม่าม ผู้ใหญ่บ้านไปทำธุระที่ปาแต ส่วนโต๊ะอิหม่ามก็ต้องรอให้สอนหนังสือเด็กเสร็จก่อน ระหว่างการพูดคุยกัน โต๊ะอิหม่ามบอกว่าตนไม่เคยรู้มาก่อนว่าที่นี่เป็นหมู่บ้านสีแดง ส่วนสะมะแอเสียชีวิตไปเกือบสิบปีแล้วที่รัฐตรังกานูแต่ยังมีคนเอาชื่อมากล่าวอ้างเพื่อสร้างความหวาดกลัว

ผลลัพธ์ของข่าวลือสร้างความทุกข์ร้อนและกดดันให้แก่ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ ผลกระทบดังกล่าวสร้างความกลัว ความหวาดระแวงและไม่ไว้วางใจกันให้แก่คนในพื้นที่ ในเรื่อง *กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน* กล่าวถึงสาและ ชายชราวัยหกสิบปีที่ต้องอยู่กับข่าวลือและความหวาดระแวงเมื่อวันหนึ่งมาแอลูกชายคนเดียวหายออกไปจากบ้านทิ้งภรรยาและลูกไว้ให้สาและดูแล มีข่าวลือเกิดขึ้นมากมายบ้างก็ว่าลูกชายเป็นหนึ่งในผู้ก่อความไม่สงบ ทำให้วันหนึ่งมีเจ้าหน้าที่ตำรวจมาสอบถามถึงมาแอที่บ้านและแสดงท่าทางคุกคามไม่เหมาะสม นอกจากต้องทุกข์ใจเรื่องลูกชายแล้วสาและต้องเป็นทุกข์กับข่าวลือที่กล่าวหาว่าเขามีความสัมพันธ์กับลูกสะใภ้ของตน ความสุขในครอบครัวหายไปพร้อมกับความสงบสุขของบ้านเมือง เพราะทุกคนต้องอยู่อย่างหวาดระแวง ดังความว่า

> ความปลอดภัยถูกความหวาดกลัวเข้ามาแทนที่ทุกแห่งหน ความอยู่รอดกับความตายอยู่ใกล้กันแค่ลมหายใจรดถึงกัน ฝ่าเท้าที่เหยียบย่างก้าวเดินลงไปบนหนทาง ทุกรอบวงล้อที่หมุนไปบนถนน ไม่มีใครรู้ว่ามันจะนำไปพบความตายที่ไหนบ้าง ออกจากบ้านพร้อมลมหายใจ ไม่มีใครรู้หรอกว่า จะมีโอกาสกลับเข้าบ้านพร้อมลมหายใจหรือไม่ ใครจะทิ้งลมหายใจสุดท้ายไว้ที่หนแห่งใด ในเวลาใด...เขารู้สึกว่าความตายกำลังเข้ามาใกล้ทุกคนแล้วจริงๆ ไม่มีใครรู้เลยว่าวันนี้ คืนนี้ ครอบครัวของใครจะต้องสูญเสียคนที่รักไปใครบ้างที่จะต้องร่ำไห้ให้น้ำตาหล่นบนแผ่นดิน (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 130-132)

ความหวาดระแวงเป็นชนวนสร้างความเกลียดชังและบ่อนทำลายสันติสุขในสังคม ในเรื่อง *เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน* กล่าวถึงอาจารย์มหาวิทยาลัยคนหนึ่งที่ให้เพื่อนขอยืมรถยนต์ แต่เมื่อเพื่อนนำรถไปจอดที่ห้างสรรพสินค้า รถกลับถูกทุบเป็นทางยาว สาเหตุน่าจะเป็นเพราะสติกเกอร์ภาษาอาหรับที่ติดไว้ที่กระจกรถข้อความว่า “บิสมิลละ” หมายถึง ด้วยพระนามของอัลเลาะห์ผู้ทรงเมตตาปราณีเสมอ เขามีเพื่อนมุสลิมซึ่งปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาอย่างเคร่งครัด เขาเห็นว่าศาสนาอิสลามมิได้สอนให้คนสุดโต่ง หากลำบากยากจนศาสนาสอนให้อดทนเพิ่มการยึดมั่นแต่ถ้าร่ำรวยอยู่แล้วมีเกียรติยศศาสนาก็สอนให้ไม่หลงระเริง เขาเคยลงไปในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเมื่อหลายปีก่อนในสภาพของนักท่องเที่ยว เขารู้สึกว่าตนเองแปลกแยกและรู้สึกว่ามีสายตาที่หวาดระแวงมองมาตลอดเวลา แต่เมื่อเขากลับไปที่นั่นอีกครั้งแต่งตัวให้กลมกลืนกับคนในพื้นที่ไว้หนวดเครายาว เขากลับรู้สึกราวกลับมาบ้านเกิดทุกคนมองเขาเสมือนญาติมิตร แต่เมื่อผ่านด่านตำรวจกลับถูกตรวจค้นอย่างละเอียดจนต้องยื่นบัตรข้าราชการให้ดูจึงจะผ่านไปได้ เหตุการณ์นั้นแสดงให้เห็นถึงสภาพความหวาดระแวงของคนที่แบ่งเป็นสองกลุ่ม คนในพื้นที่ที่หวาดระแวงคนนอกหรือเจ้าหน้าที่รัฐ ในขณะเดียวกันเจ้าหน้าที่รัฐก็หวาดระแวงชาวมุสลิมเพราะเกรงว่าจะเป็นผู้ก่อเหตุการณ์ความไม่สงบ เช่นเดียวกับคนนอกพื้นที่ที่ได้รับข่าวสารความรุนแรงในจังหวัดชายแดนภาคใต้ก็บ่มเพาะความรู้สึกเกลียดชัง โดยเฉพาะต่อชาวมุสลิมที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้ก่อเหตุความไม่สงบ “ไม่ว่ามหาสงครามหรือการสู้รบเล็กๆ สุดท้ายมันจะเขย่าผู้คนออกเป็นสองฝ่ายอยู่ดี” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 25)

การเสนอประเด็นข่าวลือและความหวาดระแวงสะท้อนให้เห็นว่าในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งมีความขัดแย้งสูงทั้งด้านศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและชาติพันธุ์ เมื่อมี

เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านตกอยู่ในภาวะคลุมเครือ ข่าวสารในรูปของข่าวลือจะแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง เนื่องจากชาวบ้านกำลังตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของอารมณ์ที่กำลังขาดแคลนข้อมูลในการตัดสินใจ จึงกลายเป็นช่องทางให้ผู้ไม่ประสงค์ดีสร้างเรื่องราวปลุกปั่นชาวบ้านและระดมมวลชนได้โดยง่าย

3.2.5 **ความรุนแรงและความสูญเสีย** ผลกระทบจากสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้สร้างความเสียหายทั้งต่อชีวิตและทรัพย์สินของผู้คนในพื้นที่ ชาวบ้าน เจ้าหน้าที่รัฐและผู้บริสุทธิ์มีชะตากรรมที่ไม่แตกต่างกัน ต้องทนอยู่กับความหวาดกลัวจากสถานการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นรายวัน มีการปล่อยข่าวลือที่สร้างความตื่นตระหนก มีเหตุการณ์ทำร้ายประชาชนและเจ้าหน้าที่ทั้งการกราดยิง วางระเบิด ลอบทำร้ายอย่างไร้มนุษยธรรมสร้างความกดดันให้ประชาชนในพื้นที่ขยายวงกว้างบานปลายโดยไม่จบสิ้น

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นความรุนแรงและความสูญเสียมี 6 เรื่อง ได้แก่ การจากไปของนกเค้า (วิน วนาดร) ตามปกติ (นรพัลลภ ประณุทนรพาล) ไม่มีแผ่นดินอยู่ (นรพัลลภ ประณุทนรพาล) คำอธิษฐาน (เชาวเรส บุณยพานิช) บุหรง ตันหยง ตานี (สรวงอัปสร) และกลับไปบ้านเกิด (วันเสาร์ เชิงศรี)

ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* เสนอภาพความรุนแรงของเหตุการณ์รวมทั้งความสูญเสียทั้งชีวิตและทรัพย์สินของผู้ที่อยู่ในพื้นที่ ภาพของพระภิกษุที่ต้องออกบิณฑบาตโดยมีทหารคอยคุ้มกัน บุคคลเหล่านี้ต่างต้องทำหน้าที่แม้จะรู้ว่ามีภัยอยู่รอบตัว ชาวบ้านต้องเผชิญกับความหวาดกลัวจากภัยร้ายที่มองไม่เห็น ภาพความโหดร้ายของเหตุการณ์ในพื้นที่ยิ่งตอกย้ำความรุนแรง ความหวาดหวั่นขวัญผวาที่ประชาชนต้องเผชิญอยู่รายวันโดยมิอาจหลีกเลี่ยง ทหารที่ออกปฏิบัติหน้าที่ถูกระเบิดเสียชีวิต ประชาชนผู้บริสุทธิ์ล้มตายอย่างน่าสยดสยองโดยไร้อย่างผิด ความรู้สึกถึงความโหดร้ายและความสูญเสียที่มากมายเหลือคณานับแสดงผ่านนกเค้าในตอนท้ายที่เห็นภาพเหตุการณ์จนมิอาจทนได้ จึงกระทำอัตวินิบาตกรรมหวังให้ประชาชนตระหนักถึงลางวิบัติที่กำลังมาถึง นกเค้าเป็นนกที่มีความเชื่อว่านำความตายมาสู่มนุษย์ แต่กลับมิอาจทนเห็นภาพความโหดร้ายที่มนุษย์เข่นฆ่ากันเอง เป็นความโหดร้ายและความสูญเสียที่น่าสลดหดหู่และไม่มีใครรู้ว่าจะจบสิ้นลงเมื่อใด

เหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นทำให้วิถีการดำเนินชีวิตและความสงบสุขของคนในพื้นที่เปลี่ยนไป ในเรื่อง *กลับไปบ้านเกิด* กล่าวถึงชายหนุ่มคนหนึ่งที่เคยอาศัยอยู่ในจังหวัดชายแดนภาคใต้

แต่ด้วยเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นทำให้เขาตัดสินใจปิดร้านซาซักที่บ้านเกิดย้ายมาอยู่ที่บ้านของมูนาภรรยาของเขา เขามีเพื่อนรักชื่อซุลฟาซึ่งยังคงอาศัยอยู่ในพื้นที่ วันหนึ่งซุลฟาโทรศัพท์มาบอกว่าอยากกลับไปบ้านเกิด เขารู้สึกแปลกใจเพราะซุลฟาก็อยู่ที่บ้านเกิดไม่ได้ไปไหน ซุลฟาบอกว่า

> ...ทุกวันนี้มันไม่ใช่บ้านเกิดของเราอีกแล้ว หลายสิ่งหลายอย่างมันเปลี่ยนไปหมด วิถีชีวิตของผู้คนก็ไม่เหมือนเดิม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินเกือบไม่มีแล้ว การออกนอกบ้านไปไหนมาไหนกลายเป็นเรื่องอันตรายมากยิ่งขึ้นทุกวัน ผู้คนต่างมีความเครียด รวมทั้งตัวเขาด้วย ต่างหวาดวิตกกันว่าวันไหนจะถึงทีของตัวเอง ไม่น่าแปลกอะไรที่เมื่อยามค่ำคืนมาถึงผู้คนส่วนใหญ่จะขลุกอยู่แต่ในครัวเรือน...เขากำลังไร้อิสรภาพ...เขากำลังอยู่ในขอบเขตที่มีใครก็ไม่รู้มากำหนดให้อยู่... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 65-66)

เย็นวันหนึ่งขณะที่เขากำลังดูข่าวเขาก็ต้องตกใจกับเหตุการณ์ระเบิดที่บ้านเกิด เหตุการณ์ครั้งนี้รุนแรงมีผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก ไฟไหม้ทั้งรถยนต์และบ้านเรือนในย่านนั้นซึ่งเป็นย่านที่ร้านค้าของซุลฟาตั้งอยู่ ซุลฟาเสียชีวิตในเหตุการณ์ครั้งนี้ เขาคิดว่าซุลฟาคงได้กลับไปบ้านเกิดแล้ว

การต้องเผชิญกับสถานการณ์ความโหดร้ายรุนแรงที่เกิดขึ้นรายวันอาจเป็นความทารุณยิ่งกว่าความตาย ในเรื่อง *ไม่มีแผ่นดินอยู่* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่ต้องสูญเสียพ่อแม่ญาติพี่น้อง งาน รายได้ ความสงบและความสุขเพราะเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เขาคิดจะออกจากหมู่บ้านเพื่อไปหาที่อยู่ใหม่ที่สงบสุข คืนนั้นระหว่างที่เขากำลังฟุ้งซ่านพลันก็ได้ยินเสียงปืนดังใกล้บ้าน ข่าวรายงานว่าเสียงปืนเกิดจากฝ่ายก่อความไม่สงบ ทหารไม่อาจยิงตอบโต้เพราะจับทิศทางไม่ได้ แต่บรรณาธิการข่าวการเมืองกลับบอกว่าเป็นเหตุการณ์กระสุนลั่นที่มาจากฝ่ายทหาร ทันใดนั้นมีเสียงระเบิดตามมาหลายลูก เสียงอึกทึกครึกโครมของปืน รถทหารและรถกู้ภัยวิ่งกันวุ่นวาย เดิมทีเขาคิดจะย้ายออกในวันพรุ่งนี้ แต่ด้วยความกดดันกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นใกล้ตัวเขาจึงตัดสินใจแบกเป้และขี่รถจักรยานยนต์ออกไปในคืนนั้นท่ามกลางเสียงตะโกนห้ามปรามของทหารให้เขาหยุด แต่สติเขาแตกกระเจิงด้วยความโศกเศร้า ความทุกข์ระทมและความกดดัน ดังความว่า

> ผมรู้สึกว่าผมกำลังไม่มีแผ่นดินอยู่ ผมอยากอยู่ในที่ที่ผมอยากอยู่ อยากอยู่ที่นี่ที่บ้านเกิด แต่ที่นี่ไม่มีความสงบสุข บ้านเกิดไม่สงบสุขแล้ว ผมกำลังไม่มีแผ่นดินสงบสุขอยู่...ตอนนี้ผมได้ความสงบกลับคืน

> มาแล้ว นั่น พ่อ แม่ พี่ชาย พี่สาว น้องสาว ญาติฝ่ายพ่อ ญาติฝ่ายแม่ ทุกคนยืนรวมกลุ่มกันอยู่ข้างหน้า ด้วยความดีใจผมจึงตะโกนบอกว่าเดี๋ยวผมไปหานะ กระสุนจากไหนก็ไม่รู้ หนึ่งนัดหรือกี่นัดก็ไม่รู้พุ่งใส่หลังผม ตอนนี้ทหารกำลังพาผมไปหาหมอ อย่าเพิ่งไปไหนรอผมก่อน หมออาจช่วยชีวิตผมไม่ทันก็ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 35-36)

ถึงแม้มนุษย์จะต่างกันด้วยความคิด ศรัทธา ศาสนาและความเชื่อ แต่ทุกศาสนาต่างก็สอนให้มนุษย์รักกัน ไม่มีใครมีสิทธิหรือมีอำนาจในการทำลายชีวิตผู้อื่น แต่เหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้กลับเกิดขึ้นกับประชาชนทุกคน ไม่เว้นแม้กระทั่งเด็กผู้บริสุทธิ์ ในเรื่อง *คำอธิษฐาน* กล่าวถึงเด็กหญิงคนหนึ่งที่ย้ายโรงเรียนมาจากเมืองหลวง ในช่วงที่เธอรู้สึกโดดเดี่ยวมีเพียงเด็กหญิงชาวมุสลิมคนหนึ่งที่แสดงไมตรีและความเป็นมิตร หลังเลิกเรียนเธอและเพื่อนชาวมุสลิมมักชวนกันไปเล่นที่มัสยิดหลังโรงเรียน คุณลุงหนวดยาวใจดีมักให้ขนมปังกรอบเธอเสมอ เพื่อนของเธอจะเข้าไปละหมาดแล้วออกมาเล่นด้วยกันที่สวนสาธารณะท้ายหมู่บ้าน พ่อของเธอไม่ชอบให้เธอมาเล่นกับเพื่อนชาวมุสลิม เพราะเชื่อว่าชาวมุสลิมลึกลับ ไว้ใจไม่ได้ งมงายเพ้อเจ้อ แต่สำหรับเธอเพื่อนชาวมุสลิมคนนี้เป็นคนน่ารัก งดงาม มีศรัทธาในพระเจ้ายิ่งนัก แต่แล้วในวันเกิดของเธอเพื่อนชาวมุสลิมกลับถูกทำร้ายเสียชีวิต เธอรู้สึกว่า “...จิตใจของมนุษย์มันทำด้วยอะไรนะ ทำไมช่างโหดร้ายถึงเพียงนี้ เธอทำผิดอะไรหรือถึงจำต้องทำร้ายกันด้วย ทำไมเขาต้องเอาตัวเธอไปจากฉัน และไม่ว่าใครก็ตามก็ไม่มีสิทธิที่จะพรากชีวิตและวิญญาณของใครทั้งสิ้น บางครั้งมันทำให้ฉันรู้สึกโกรธแค้นในความเป็นมนุษย์ของตัวเองด้วยซ้ำไป เมื่อไหร่นะ มนุษย์จะรู้ค่าในความหมายของการมีชีวิตอยู่เสียที หรือจะให้ต้องสูญเสียกันไปมากแค่ไหน ถึงจะสาแก่ใจ...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 96-97)

นอกจากเจ้าหน้าที่รัฐแล้วสื่อมวลชนยังเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งที่มีความเสี่ยงต่ออันตรายที่เกิดขึ้นในพื้นที่ เรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี* กล่าวถึงกระเต็นนักข่าวหนังสือพิมพ์ที่เดินทางไปทำงานที่จังหวัดปัตตานีด้วยอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นในการนำเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมาเพื่อสร้างความถูกต้องและความเป็นธรรมในสังคม แม้งานของเธอจะไม่อันตรายเท่าทหาร ตำรวจในพื้นที่ แต่ก็มีความเสี่ยงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน กระเต็นเชื่อว่าความตั้งใจดีของเธอจะทำให้แคล้วคลาดปลอดภัยจนถึงวันที่ได้กลับไปหาพ่อแม่อีกครั้ง เมื่อว่างจากการทำข่าวเธอมักไปคลุกคลีกับชาวบ้านที่ปฏิบัติต่อเธอราวกับลูกหลาน วันหนึ่งเกิดเหตุระเบิดขึ้นที่ตลาดสดกระเต็นรีบออกไปทำข่าวและช่วยเหลือผู้บาดเจ็บ แต่มีการวางระเบิด

หลายลูกทำให้เกิดระเบิดซ้ำหลายครั้งมีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตจำนวนมาก กระเต็นได้รับบาดเจ็บสาหัสและเสียชีวิตจากการระเบิดครั้งนี้

สถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทำให้คนนอกพื้นที่ส่วนใหญ่มองว่าความไม่ปกติที่เกิดขึ้นกลายเป็นเรื่องปกติ ซึ่งสร้างความปวดร้าวให้คนในพื้นที่ที่ดำเนินชีวิตโดยขาดการใส่ใจและเหลียวแล เหตุการณ์ความรุนแรงถูกเพิกเฉยโดยไม่ได้รับการแก้ไขมายาวนานจนยากจะหาหนทางเยียวยา ในเรื่อง *ตามปกติ* ผู้เขียนร้อยเรียงเหตุการณ์ความรุนแรงที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง โดยมุ่งเน้นที่สถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ เสียดสีสถานการณ์ไม่ปกติแต่เกิดขึ้นเป็นประจำจนบางคนมองด้วยความเคยชิน ผู้แต่งเล่นคำว่า “ปกติ” ไว้ในทุกข้อความเพื่อแสดงให้เห็นภาวะที่สังคมกำลังละเลยสถานการณ์ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เช่น

> ...ขณะที่นางน้ำทิพย์ คุณครูโรงเรียนเทศบาล 5 อำเภอเมืองนราธิวาส ถูกซุ่มยิงตายเวลา 07.52 น. ขณะเป็นครูเวรไปรับเด็กนักเรียนขึ้นรถรับส่ง โดยมีทหารชุดคุ้มครองรถรับส่งนักเรียนขี่มอเตอร์ไซค์ประกบหน้าหลังตามปกติ...ขณะที่นายคมกริช ปลัด อบต.สะเตงนอก ถูกดักยิงตายเวลา 08.21 น. ขณะขับรถกระบะส่วนตัวไปทำงานตามปกติ...ขณะที่นายคริสตพลถูกฟันคอเกือบขาดเวลา 15.34 น. ขณะวิ่งออกกำลังกายที่สันเขื่อนเลียบแม่น้ำปัตตานีตามปกติ...ขณะที่พระปัญโญโลโกภิกขุถูกจ่อยิงสมองกระจายเวลา 06.12 น. ขณะออกบิณฑบาตโดยมีทหารชุดคุ้มครองพระคอยคุ้มครองตามปกติ... ขณะที่ประชาชนในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังถูกฆ่าตายโดยที่ตำรวจไม่สามารถจับตัวฆาตกรได้ตามปกติ ขณะที่ทหารยิงโจรใต้ตาย 1 ศพ ในวันต่อมาจะมีประชาชนผู้บริสุทธิ์ถูกฆ่าตาย 2 ศพ ตามปกติ...ขณะที่ทหารถูกลอบวางระเบิดตายทุกสัปดาห์ขณะขับรถหุ้มเกราะออกลาดตระเวนตามปกติ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 91-94)

การเสนอประเด็นความรุนแรงและความสูญเสียสะท้อนภาพความโหดร้ายของสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทำให้เห็นความทุกข์ทรมานทั้งร่างกายและจิตใจของประชาชนในพื้นที่ที่ต้องเผชิญกับความหวาดกลัวต่ออันตรายที่อาจเกิดขึ้นกับตนเองและผู้คนรอบข้างโดยไม่รู้ตัว

วาทกรรมย่อยสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) เจ้าหน้าที่รัฐกับความไม่ปลอดภัย 2) ความรักและหวงแหนแผ่นดิน 3) ผู้หลงผิด 4) ข่าวลือและความหวาดระแวง และ 5) ความรุนแรงและความสูญเสีย วาทกรรมชุดนี้มุ่งเสนอภาพความรุนแรงและความสูญเสียที่ประชาชนในพื้นที่ต้องเผชิญเพื่อให้สังคมตระหนักถึงความทุกข์

และปัญหาของประชาชน การเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับชายแดนภาคใต้มีทั้งจากมุมมองของผู้ก่อการร้าย เจ้าหน้าที่รัฐและเหยื่อผู้เคราะห์ร้าย ผู้แต่งแสดงทรรศนะของแต่ละฝ่ายเพื่อแสดงเหตุผลรองรับการกระทำของตัวละครโดยไม่บ่งชี้ชัดเจนว่าการกระทำนั้นถูกหรือผิดเพียงเสนอสถานการณ์ที่เกิดขึ้นให้ผู้อ่านตีความและตัดสินใจด้วยตนเอง

3.3 วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง

ราชอาณาจักรไทยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปกครองในระบบรัฐสภาหรือที่เรียกกันว่า ระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขหรือระบอบที่พระมหากษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ (ปิยบุตร แสงกนกกุล. 2550: 18) อำนาจสูงสุดในการปกครองที่เรียกว่าอำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนชาวไทยและพระมหากษัตริย์ทรงใช้อำนาจสูงสุดนั้นแทนปวงชน อันเป็นการเชื่อมโยงพระมหากษัตริย์กับประชาชนเข้าด้วยกัน แต่การใช้อำนาจสูงสุดนั้นต้องเป็นไปตามรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุด จึงเรียกการปกครองแบบนี้อีกชื่อหนึ่งว่า “ระบอบพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ” หรือ Constitutional monarchy คือ เมื่อพระมหากษัตริย์พระราชทานรัฐธรรมนูญแล้ว พระองค์ทรงปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญที่พระราชทานนั้นด้วย (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2550: 13)

วาทกรรมย่อยสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมืองมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) ศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย และ 2) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

3.3.1 **ศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย** อานันท์ ปันยารชุน (2550: 46-47) แสดงทรรศนะว่าในมุมมองของประชาชนชาวไทยความเป็นพระมหากษัตริย์หรือสถาบันพระมหากษัตริย์ไม่ใช่เป็นเพียงนามธรรมเท่านั้น แต่เป็นสถาบันที่แท้จริงจับต้องได้ มีความเป็นมนุษย์ มีความเอื้ออาทร มีความห่วงใยและผูกพันกับประชาชนอย่างจริงใจ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นองค์รวมของลักษณะที่ดีของชาติ รวมทั้งคุณลักษณะของกลุ่มชนทุกเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรม ทรงเป็นแรงบันดาลใจไปสู่อนาคตอันเข้มแข็งขึ้น ปลอดภัยขึ้นและเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้น พระองค์ทรงเป็นที่รักและเคารพและได้รับความเชื่อถือเชื่อมั่นจากพสกนิกรโดยทั่วไป แม้ว่าสังคมไทยจะเกิดความขัดแย้งทางการเมืองจากกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์และจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่ประชาชนชาวไทยต่างจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทยมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่

กว่าจะรู้เดียงสา (วัชระ เพชรทอง) ความหวังจากถังขยะ (ชิด ชยากร) และ หลำไม่ใส่เสื้อ (การันต์ วรรณยุกต์)

ในเรื่อง *กว่าจะรู้เดียงสา* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่เคยเห็นการปราบปรามคอมมิวนิสต์เขาจึงยึดมั่นการต่อสู้เพื่อประชาชน ชื่นชมในอุดมการณ์ของฝ่ายซ้าย ยกย่องเทิดทูนวีรชนคนกล้าทุกคน ในขณะเดียวกันกลับรู้สึกเฉยๆ กับสถาบันพระมหากษัตริย์ “ข่าวในหลวงเสด็จพระราชดำเนินไปช่วยชาวบ้านที่นั่นที่นี่ในถิ่นทุรกันดารตั้งแต่ฉันยังเล็ก จนบัดนี้ก็ดูเพียงผ่านๆ แต่ทว่าฉันกลับชอบที่จะอ่านหนังสือฝ่ายซ้ายของรุ่นพี่ที่ผลิตออกมาไม่ว่าจะเป็น คาร์ล มาร์กซ์, เหมา เจ๋อตุง, หรือเช กูวารา” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 70) แต่แล้ววันหนึ่งเขาได้พบว่าชายหนุ่มผู้มีอุดมการณ์ที่เคยประกาศก้องกลางป่าต่อหน้าสหายร่วมต่อสู้ว่าไม่มีวันทรยศต่อประชาชนจะต่อสู้กับระบบนายทุน ขุนศึก ศักดินาให้ถึงที่สุด ชายหนุ่มคนนั้นกลับตระบัดสัตย์กลับออกจากป่ามารับตำแหน่งรัฐมนตรีใช้อำนาจที่ตนมีกดขี่ประชาชน นั่นเองจึงทำให้เขาตระหนักว่า “...ฉันพบความจริงแล้วว่า คาร์ล มาร์กซ์, เหมา เจ๋อตุง, เลนิน หรือนักทฤษฎีใดในโลกจะมีแนวความคิดและคุณธรรมยิ่งใหญ่เทียบเท่า “ในหลวง” ของเราเป็นไม่มี! ฉันเห็นเช่นนี้จริงๆ!” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 75)

ทุกหนแห่งในประเทศไทยสามารถสัมผัสได้ถึงความจงรักภักดีของปวงชนชาวไทยที่มีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้อย่างชัดเจน ด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่องค์ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนชาวไทยมาอย่างยาวนาน ในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ* กล่าวถึงหญิงชราคนหนึ่งเข้ามากรุงเทพฯ พร้อมกับหลานชาย มีอาชีพขอทานและเก็บขยะขาย ขณะนั้นบ้านเมืองเต็มไปด้วยความขัดแย้งทางการเมือง ยายเก็บเสื้อสีเหลืองได้จากถังขยะจึงนำมาซักตากอย่างประณีตด้วยความดีใจ ความดีใจจากการได้เสื้อเหลืองมิใช่เพราะต้องการไปร่วมชุมนุมประท้วง แต่เป็นความดีใจที่ได้เสื้อเหลืองสำหรับใส่ไปร่วมงานเฉลิมฉลองครองราชย์ครบรอบ 60 ปีของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว วันรุ่งขึ้นหญิงชราพาหลานไปธนาคารด้วยความกล้าๆ กลัวๆ นำเศษเหรียญที่เก็บสะสมไว้เพื่อซื้อสายรัดข้อมือสีเหลือง แต่พนักงานกลับแจ้งว่าหมดแล้ว ยายรู้สึกเสียใจที่ไม่สมหวัง เสื้อเหลืองยายก็ได้มาแล้วจากถังขยะแต่ยายอยากได้สายยางรัดข้อมือเพื่อแสดงถึงความจงรักภักดีที่ยายมีต่อพระองค์ พนักงานจึงไปสอบถามจากเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยเพราะเห็นใส่สองเส้น เขาถอดสายรัดข้อมือให้ยายโดยไม่คิดเงิน ยายรู้สึกตื้นตันใจและถามพนักงานว่า “หนูจ๊ะ ที่นี่มีกรรไกรไหม...ยายจะ

เอามาตัดแบ่งครึ่งสายยางออกเป็นสองเส้น ยายใส่เส้นหนึ่ง ให้หลานชายอีกเส้นหนึ่ง เราสองคนก็รักในหลวงเหมือนคนอื่นเช่นกัน...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 39)

อย่างไรก็ตาม ภายใต้วิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองแม้คนไทยจะแตกแยกทางความคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง แต่เหนือสิ่งอื่นใดคนไทยทุกคนต่างจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในเรื่อง *หลำไม่ใส่เสื้อ* กล่าวถึง หลำ ชายหนุ่มที่ไม่ชอบสวมเสื้อตั้งแต่เด็กจนโต วันหนึ่งหลำได้เห็นข่าวพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกจากโรงพยาบาลหลังทรงเข้ารักษาอาการประชวร ทรงสวมเสื้อสีชมพูตามหลักเครื่องทรงกษัตริย์โบราณ ประชาชนแสดงความจงรักภักดีด้วยการสวมเสื้อสีเหลืองมาร่วมรับเสด็จ ดังความว่า

> ...หลำได้เห็นประชาชนที่รักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสวมเสื้อเหลืองมาคอยต้อนรับเสด็จพระองค์มากมาย เสื้อสีเหลืองอันหมายถึงสีอันเป็นมงคลประจำวันจันทร์ซึ่งเป็นวันประสูติของพระองค์ท่าน หลำก็รักพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์นี้ ตอนเฉลิมฉลองวันคล้ายวันพระราชสมภพของพระองค์ในวันที่ 5 ธันวาคม หลำยกธงชาติขึ้นเสาบนหลังคาบ้าน ธงไตรรงค์โบกสะบัดยามต้องลมทำให้เขารู้สึกอิ่มเอิบใจ แม้เขาจะไม่ได้สวมเสื้อ แต่เขาก็เป็นประชาชนคนไทยคนหนึ่งที่รักผืนแผ่นดินและรักชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์ผู้เป็นประมุขของประเทศ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 159)

หลำเพิ่งเห็นว่าเสื้อมีความหมายมากกว่าความเป็นเสื้อ เพราะหลังจากวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงฉลองพระองค์ด้วยเสื้อสีชมพู ตั้งแต่วันนั้นเสื้อสีชมพูก็เป็นที่นิยมของประชาชนทั่วไป ถึงแม้ว่าหลำจะไม่สวมเสื้อแต่หลำก็จงรักภักดีต่อในหลวงมากไม่แพ้คนอื่นเช่นกัน ความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวไม่จำเป็นต้องแสดงออกโดยการสวมเสื้อสีเหลืองหรือสีชมพู แต่ความจงรักภักดีอย่างบริสุทธิ์ใจดำรงตนสมฐานะราษฎรที่ดี ไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประเทศชาติและสังคมย่อมเป็นหนทางถวายความจงรักภักดีที่ดีที่สุด

การเสนอประเด็นศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงอยู่เหนือความขัดแย้งทั้งปวง แม้ว่าบ้านเมืองจะเกิดวิกฤตทางการเมืองแต่คนไทยต่างพร้อมใจกันถวายความจงรักภักดีด้วยสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่ทรงตรากตรำพระวรกายเพื่อ

ประชาชนชาวไทยมาอย่างยาวนาน จนพระราชกรณียกิจและพระราชจริยวัตรปรากฏเป็นที่ประจักษ์แก่ปวงชนชาวไทย

3.3.2 **หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง** เศรษฐกิจพอเพียง คือ กรอบความคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงกลั่นกรองจากหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่เป็นรากฐานทางวัฒนธรรมของสังคมไทย เป็นวิถีการผลิตและบริโภคที่เน้นการพึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด ขณะที่พึ่งการซื้อหาจากตลาดให้น้อยที่สุด (สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. 2552: 164) เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงชีวิตที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ปวงชนชาวไทยเพื่อเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ ชี้แนะแนวทางให้แก่ประชาชนทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ โดยความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในภายนอก จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีจำนวน 2 เรื่อง คือ ไอ้มดแดง (ศราศิต) และ ความรักเก่าเก่า... (จิตติมา ธมชยากร)

การรู้จักพึ่งพาตนเองดำเนินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงย่อมทำให้สามารถดำรงชีวิตอย่างมีความสุขได้ ซึ่งถ้าทุกคนพึ่งพาตนเองได้ อยู่ดีกินดีก็จะไม่เกิดความขัดแย้งกัน ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* กล่าวถึงบุญหลายหนุ่มชาวอีสานที่ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว บุญหลายเห็นเหตุการณ์บ้านเมืองกำลังตกอยู่ในภาวะระส่ำระสายเต็มไปด้วยความแตกแยกทุกหัวระแหง บุญรอดพี่ชายของบุญหลายและผู้ชายในหมู่บ้านหลายคนติดตามข่าวการชุมนุมประท้วงและเข้าไปร่วมชุมนุมในกรุงเทพฯ แต่บุญหลายไม่ไปร่วมชุมนุม ดังเหตุผลที่บุญหลายบอกกับลูกชายว่า

> ...จบแค่ปอสี่ คนเก่งคนดี ฟังแต่เสียงเบิ่งแต่หน้า พ่อเบิ่งบ่ออกดอกลูก พ่อมีแต่ใจกับแฮงเอาไว้เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน เอาไว้ดูแลพวกสูให้อยู่ดีมีสุข ซำนี่ล่ะที่พ่อสามารถเฮ็ดได้...สูลองคิดเบิ่งเด้อ คนเป็นสิบๆ ล้านคน ถ่าให้ผู้แทนสี่ห้าร้อยคนคิดแก้ปัญหาให้ทุกอย่าง ถ่าพึ่งแต่เขา คิดนำแต่เขา เขาสิมีปัญญาซอยได้เมิ่ดอยู่ติสูว่า ถ้าใจคนเฮามีธรรมะ เฮาขยันขันแข็ง เฮาพึ่งพาตัวเองได้คือจังพ่อหลวงบอก ป่านนี้บ้านเมืองเฮาก็คงบ่ต้องมาสู้-มาฆ่ากันเองแบบนี้ดอก ลูกเอ๋ย...ถ่าเมื่อใด่บ่เห็นหน้าพ่อหน้าแม่ ให้พวกสู

เชื่อฟังคำสอนของพ่อหลวงเพิ่นเด้อลูก รับรองว่าชีวิตพวกสูสิมีแต่ความสุขความเจริญแน่นอน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 176)

หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงสอนให้มีความสุขกับสิ่งที่มี อยู่อย่างพอมีพอกิน ไม่ฟุ้งเฟ้อ ในเรื่อง *คนรักเก่าเก่า...* กล่าวถึง รัฐมนตรีพลับพลาที่กลับมาเยี่ยม บ่าว เพื่อนในสมัยเด็กๆ ที่บ้านเกิด ในวันนี้บ่าวใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ปลูกพืชผักเลี้ยงสัตว์ มีชีวิตที่เรียบง่าย แต่ยั่งยืนแม้จะไม่มีเงินมากแต่ก็มีความสุข เนื่องจาก

...คนเราไม่ได้มีความสุขกับเงินเสมอไป คนเรามีความสุขกับความพอใจในสิ่งที่มีอยู่มากกว่า เราไม่รวยแต่เราก็มีความสุขประสาเรา...เรามีรายได้พออยู่พอกิน เราไม่ฟุ้งเฟ้อ...บ้านเรามีที่ดินไม่มาก แต่มีพืชผักผลไม้ทุกชนิด นอกจากผลไม้เมืองหนาวเท่านั้นที่ปลูกไม่ได้ในที่นี้ แม้จะปลูกอย่างละไม่มาก แต่มีให้กินได้ทั้งปี ไม่ต้องซื้อเลยสักอย่าง แถมยังมีเหลือให้ขายได้อีกทั้งปีเหมือนกัน...ใบไม้ที่ร่วงหล่นใบหญ้าที่ตัดนำมาทำปุ๋ยหมักได้ทั้งนั้น สวนเราไม่มีสารเคมีสักอย่าง...นั่นไม่ใช่หญ้าหรือวัชพืช นั่นเป็นสมุนไพรที่เราปลูกไว้ มีทุกชนิดเท่าที่สามารถหาต้นพันธุ์มาปลูกได้ ที่นี่เป็นสถานปฐมพยาบาลได้เป็นอย่างดี...นี่เป็นบ่อเลี้ยงปลา ปลาทุกชนิดเป็นอาหารได้ทุกเวลาที่ต้องการรับประทาน...เศษผักที่นี่มากเกินเป็นอาหารปลาอีก...สัตว์เลี้ยงที่นี่ไม่ได้ขังกรง เพียงแต่กักไว้ในบริเวณกว้างๆ วัวเราจะกักไว้ในบริเวณที่มีหญ้ามากๆ หมูอยู่ในคอกที่มีพื้นที่บางส่วนเป็นน้ำ หมูที่นี่กินหยวกแทนอาหารถุง ไก่กับเป็ดเราก็เลี้ยงแบบปล่อย พวกมันหาอาหารกินเองได้ เราแทบจะไม่ต้องไปยุ่งมันเลย...นอกจากผักหญ้าปลาเนื้อแล้ว เรายังมีนาปลูกข้าวพอกินได้อีกทั้งปี...สำหรับน้ำมันพืช เราเอาน้ำมันมะพร้าวในสวนมาเคี่ยวบ้าง ใช้น้ำมันหมูบ้าง ไม่ต้องใช้น้ำมันปาล์มหรือน้ำมันถั่วเหลืองหรอก...ปลาในบึงนั่นไง เอามาหมักไว้สักห้าหกเดือนก็ได้น้ำปลาชั้นดีแล้ว...น้ำ-ก็ใช้น้ำบ่อ ไฟ-ก็ได้มาจากก๊าซชีวภาพมูลสัตว์ สบู่ผงซักฟอกก็ทำเองได้ทั้งหมด..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 70-72)

รัฐมนตรีพลับพลาเห็นว่าบ่าวมีความสุขกับชีวิตได้โดยที่ไม่ต้องกระเสือกกระสน ในขณะที่เธอกลับไม่เคยพอใจในสิ่งที่มีดิ้นรนไขว่คว้าอยากได้อยากมีอยากเป็นจนต้องพบเจอชะตากรรมที่ไม่อาจหลีกพ้น ต้องเผชิญกับการตรวจสอบจากฝ่ายค้านในเรื่องทุจริตที่เธอปิดบังไว้ จะเห็นได้ว่าความสุขของแต่ละคนไม่เหมือนกัน มนุษย์ไม่ได้มีความสุขกับเงินและอำนาจเสมอไป ความสุขที่แท้จริงอยู่ที่ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ ถ้าคิดเช่นนั้นถึงแม้ไม่ร่ำรวยแต่รู้จักพอก็มีความสุขได้

การเสนอประเด็นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแสดงให้เห็นถึงการดำรงชีวิตอย่างเรียบง่าย รู้จักพึ่งพาตนเอง เป็นแนวทางพระราชดำริที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่พระราชทานให้ปวงชนชาวไทย เพื่อช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ความพอเพียงสอนให้คนรู้จักอยู่อย่างพอมีพอกินเห็นคุณค่าของตนเองและเผื่อแผ่ให้ผู้อื่น

วาทกรรมย่อยสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมืองประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ คือ 1) ศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย และ 2) หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง วาทกรรมชุดนี้แสดงให้เห็นว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นเสมือนศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ ทรงบำบัดทุกข์บำรุงสุข ทุ่มเทพระราชหฤทัยและพระวรกายเพื่อนำพาประเทศไทยก้าวไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ โดยมิได้ทรงละทิ้งภูมิปัญญาอันล้ำค่าของแผ่นดินไทย และที่สำคัญทรงเป็นพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ ดังที่ ธงทอง จันทรางศุ (2550: 117) กล่าวว่า ระบอบประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็ทรงเป็นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ทรงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับประชาชนและทรงเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับระบอบประชาธิปไตยมาโดยตลอด

3.4 วาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง

สื่อมวลชนเป็นสื่อที่สามารถกระจายข่าวสารจากบุคคลหนึ่งหรือจากองค์กรหนึ่งไปยังมวลชนจำนวนมากในเวลาอันรวดเร็ว เช่น หนังสือพิมพ์ นิตยสาร วิทยุ โทรทัศน์ ในปัจจุบันมีสื่อมวลชนที่ปรากฏในรูปของสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่สามารถกระจายข่าวสารไปยังมวลชนจำนวนมากได้เช่นกัน เช่น เฟซบุ๊ก และ ทวิตเตอร์ เป็นต้น สื่อมวลชนถือเป็นดัชนีสำคัญของการพัฒนาสังคม รวมตลอดทั้งการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย สังคมใดขาดสื่อมวลชนที่มีอิสระเสรีภาพในการลงข่าว เสนอความคิดเห็นวิพากษ์วิจารณ์ สังคมนั้นย่อมไม่ใช่สังคมประชาธิปไตยที่แท้จริง (ลิขิต ธีรเวคิน. 2544: 323) อย่างไรก็ตาม สื่อมวลชนที่ดีต้องมีจรรยาบรรณในวิชาชีพ โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่บ้านเมืองเกิดความขัดแย้งและแตกแยกเป็นฝ่ายต่างๆ อย่างชัดเจน สื่อมวลชนต้องวางตัวเป็นกลาง นำเสนอข่าวสารและข้อมูลอย่างตรงไปตรงมาโดยปราศจากอคติและผลประโยชน์แอบแฝง

วาทกรรมย่อยสื่อมวลชนกับความขัดแย้งมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 5 วาทกรรม ได้แก่ 1) สื่อมวลชนปากว่า

ตาขยิบ 2) การชี้นำความคิด 3) สื่อออนไลน์ 4) การปิดกั้นครอบงำสื่อ และ 5) การตีแผ่ความจริง โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

3.4.1 **สื่อมวลชนปากว่าตาขยิบ** สื่อมวลชนบางกลุ่มมิได้ทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างแท้จริง ใช้อำนาจที่ตนมีชักจูงมวลชนไปในทางที่ไม่เหมาะสม อยู่ภายใต้อำนาจผลประโยชน์ทางการเมือง ประพฤติตนเข้าลักษณะ “ปากว่าตาขยิบ” คือ เป็นพวกพูดอย่างหนึ่งแต่กลับทำอีกอย่างหนึ่ง สื่อมวลชนประเภทนี้มักสร้างภาพให้เป็นที่เชื่อถือศรัทธา โจมตีผู้ที่เป็นปฏิปักษ์กับความดีงามและความถูกต้อง แต่ลับหลังกลับมีผลประโยชน์แอบแฝง

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นสื่อมวลชนปากว่าตาขยิบมีจำนวน 1 เรื่อง คือ เพราะธงผืนนั้น (จันทรา รัศมีทอง) ในเรื่อง *เพราะธงผืนนั้น* กล่าวถึง เอกราช คอลัมนิสต์ที่มีชื่อเสียงคนหนึ่งเขียนคอลัมน์ “แส้เพชฌฆาต” โดยใช้นามปากกาว่า “มัจจุราชจากยมโลก” เขาต่อต้านกลโกงและการทุจริตทุกรูปแบบ มุ่งตีแผ่พฤติกรรมนักการเมืองโกงกิน โดยเฉพาะรัฐมนตรีที่ทุจริตคอร์รัปชันมักถูกขุดคุ้ยตีแผ่ความเลวร้ายกันทุกคน พฤติกรรมของเอกราชสร้างความเชื่อถือศรัทธาให้ชัยเพื่อนรุ่นน้องอย่างมาก ดังนั้น ไม่ว่าเอกราชจะพูดหรือทำอะไรชัยจะเชื่อและเห็นดีเห็นงามไปเสียทุกอย่าง “บางครั้งพี่เอกทำผิดกฎจราจร เมื่อถูกตำรวจเรียกเขาแสดงตัวว่าเป็นคอลัมนิสต์คนดัง จนตำรวจต้องยอมปล่อยตัว พฤติกรรมแบบนี้เมื่อก่อนผมคิดอย่างไรผมก็จำไม่ได้แล้ว แต่ขณะนี้ผมมองว่าเป็นความเท่ห์อย่างมาก คนทำงานเพื่อส่วนรวมควรได้รับการยกเว้นบ้างสำหรับความผิดเล็กๆ น้อยๆ เช่นนี้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 174) จนวันหนึ่งชัยได้เห็นธาตุแท้ของเอกราช เมื่อ เกิดภูมิ ลูกชายของชัยถูกลูกหลงจากการทะเลาะวิวาทจนบาดเจ็บสาหัส ชัยได้รู้ว่าการทะเลาะวิวาทเมื่อคืนคนในกลุ่มคือลูกชายรัฐมนตรีพินิจที่เอกราชแสนเกลียดชัง ส่วนอีกฝ่ายที่ก่อเหตุ คือ อรรณพลูกชายของเอกราช เลขาฯ รัฐมนตรีขอประนีประนอมโดยยินดีทำตามข้อเรียกร้องเพียงแค่ชัยไม่เอาเรื่อง ชัยหวังว่าเอกราชจะช่วยตีแผ่พฤติกรรมเลวร้ายของรัฐมนตรีพินิจให้สังคมได้รับรู้ แต่ทั้งสองฝ่ายกลับตกลงเจรจาประนีประนอมไม่เอาเรื่องราวกันโดยไม่ปรึกษาชัยในฐานะผู้เสียหายแม้แต่น้อย ฝ่ายรัฐมนตรีจะจัดการส่วนที่เกี่ยวข้องกับตำรวจ ส่วนทางเอกราชจะจัดการเรื่องการข่าวเพราะทุกฝ่ายต้องการให้เรื่องเงียบที่สุด ชัยจึงได้ตระหนักอย่างชัดเจนว่าสื่อมวลชนเช่นเอกราชไม่ได้มีอุดมการณ์แน่วแน่ดั่งที่สร้างภาพไว้ แต่ยินดีจะทำทุกอย่างเพื่อผลประโยชน์ของตนเอง “...ทุกคนต่างทำเพื่อผลประโยชน์ของตัวเอง เสียดายเวลาที่ผ่านมา ผมอุตส่าห์ทุ่มเทความเชื่อถือศรัทธา โดยไม่มีข้อระแวงสงสัย แต่ตอนนี้สื่ออย่าง

พี่เอกทำให้ผมตาสว่างจริงๆ ใจหนึ่งผมอยากลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรม ให้สังคมเห็นธาตุแท้ของคนพวกนี้ แต่อีกใจก็ห่วงความปลอดภัยของครอบครัว เพราะพวกเขามีทั้งเงิน อิทธิพลและอำนาจ ผมจึงต้องก้มหน้ารับฟังคำบงการโดยสงบ" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 188)

นอกจากนี้สื่อบางพวกยังมีลักษณะเป็นพวกคอยสร้างข่าวยุแยงสร้างความแตกแยกให้สังคม ดังที่สารภีกล่าวว่า "...พวกที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเพียบพร้อม วันๆ ใจจดใจจ่ออ่านแต่คอลัมน์ที่ยั่วยุให้คนตีกัน มีแต่คำว่านองเลือด นองเลือด...สื่อบางพวกนี่แหละตัวร้าย คอยยั่วยุ ปลุกระดมให้คนตีกัน สื่ออีกพวกก็ชอบทำตัวเป็นข่าวเสียเอง คิดกันบ้างไหมว่าเรากำลังถูกสื่อคุกคาม ฉันเคยได้ยินนักวิชาการท่านหนึ่งพูดว่า สื่อบางพวกเป็นแรงขับเคลื่อนให้ปัญหาบ้านเมืองใหญ่โตขึ้น ฉันว่าเขาพูดถูกนะ..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 181-183)

การเสนอประเด็นสื่อมวลชนปากว่าตาขยิบสะท้อนภาพสื่อมวลชนที่ไร้จรรยาบรรณเป็นปัจจัยหนึ่งที่คอยจุดชนวนทำให้สถานการณ์บ้านเมืองรุนแรงขึ้น อุดมการณ์เป็นเพียงเรื่องโกหกหลอกลวงเชื่อถือไม่ได้ สื่อมวลชนที่ขาดจรรยาบรรณจึงยอมละทิ้งอุดมการณ์เพื่อผลประโยชน์ของตนเอง

3.4.2 **การชี้นำความคิด** สื่อมวลชนมีบทบาทในการเสนอข่าวสารข้อมูล ในขณะเดียวกันก็มีส่วนในการชี้นำความคิดให้แก่มวลชน ดังนั้น หากสื่อมวลชนเสนอข้อมูลที่เป็นจริง ประชาชนย่อมได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องเที่ยงธรรม แต่หากสื่อมวลชนมีการบิดเบือน ปิดบังข้อมูลก็อาจเป็นการชี้นำประชาชนไปในทางที่ไม่ถูกไม่ควรได้ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการชี้นำความคิดมีจำนวน 1 เรื่อง คือ โทรทัศน์ขาว-ดำ (กันต์ธร อักษรนำ) ในเรื่อง *โทรทัศน์ขาว-ดำ* กล่าวถึงชายหนุ่มคนหนึ่งที่รู้สึกอัดอัดกับภาวะเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต เขาแทบไม่ได้เปิดดูโทรทัศน์เพราะนับวันเขายิ่งรู้สึกว่าโทรทัศน์สีจอแบนให้ภาพคมชัดสีสันฉูดฉาดจนแยกไม่ออกว่าในภาพข่าวที่นำเสนอเรื่องใดจริงเรื่องใดเท็จ เขาชอบมานอนดูโทรทัศน์ขาวดำที่บ้านของ ดอน ซึ่งเป็นเพื่อนของเขามาตั้งแต่วัยเด็ก เขารู้สึกว่าโทรทัศน์สีที่เสนอความขัดแย้งระหว่างสองสีมีภาพชัดเจนเกินไปจนมีบทบาทในการชี้นำความคิด สร้างความเคร่งเครียดให้ผู้ชม ในขณะที่โทรทัศน์ขาวดำซึ่งมีภาพเพียงสองสีกลับช่วยลดทอนความตึงเครียดทางการเมืองไปได้มาก บางครั้งการไม่เห็นสีเสียบ้างก็ดี โดยเฉพาะในสถานการณ์ที่การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายแทรกซึมทั่วทุกหัวระแหงเช่นนี้

การเสนอประเด็นการชี้นำความคิดชี้ให้เห็นว่าสื่อมวลชนมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเมือง ความขัดแย้งทางการเมืองกระจายไปทั่ว ประชาชนต้องรู้จักใช้วิจารณญาณในการรับสารทางการเมือง ใช้สติพิจารณาไตร่ตรอง โดยเฉพาะในสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งยิ่งต้องระมัดระวังไม่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของสื่อและไม่ปล่อยให้สื่อมีอำนาจชี้นำความคิดได้อย่างเบ็ดเสร็จ

3.4.3 **สื่อออนไลน์** การนำเสนอข้อมูลข่าวสารมีช่องทางที่หลากหลาย สื่อออนไลน์เป็นสื่อที่ทรงอิทธิพลมากในโลกยุคปัจจุบัน ประชาชนทุกคนในสังคมสามารถทำหน้าที่เสนอข้อมูลข่าวสาร แสดงทรรศนะหรือมุมมองของตนได้อย่างอิสระเสรี มีการเสนอประเด็นที่หลากหลายออกไปตามความคิดและการมองโลกของแต่ละคน สื่อออนไลน์เปรียบเสมือนดาบสองคมเพราะไม่มีพรมแดนในการเสนอและเสพข้อมูล ทุกคนสามารถเสนอข่าวสารได้ ในขณะที่ผู้อ่านสามารถเข้าถึงข้อมูลได้โดยง่าย จึงทำให้สื่อออนไลน์เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังในการทำลายฝ่ายตรงข้าม ผู้อ่านรับรู้ประเด็นใหม่ๆ ทุกวัน แต่ไม่ใช่ทุกคนที่อ่านแล้วคิดวิเคราะห์ลึกซึ้ง บางคนจึงเสพข้อมูลอย่างฉาบฉวยและเชื่อง่ายเกินไป (ปวิน ชัชวาลพงศ์พันธ์. 2554: 92) จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นสื่อออนไลน์มีจำนวน 1 เรื่อง คือ หน้าต่าง (กันต์ธร อักษรนำ)

ในเรื่อง *หน้าต่าง* กล่าวถึงตัวละครสามคนที่เป็นเสมือนตัวแทนของสื่อมวลชน คือ วิทยุ พิมพ์ พิมพ์และโทรทัศน์ ทั้งสามคนต่างมีมุมมองต่อสังคมและเหตุการณ์บ้านเมืองตามแนวคิดของตน แม้ทั้งสามจะเคยพบเจอกันแต่ไม่มีการพูดคุยปฏิสัมพันธ์ต่อกัน กลับมาสื่อสารเรื่องราวผ่านทางอินเทอร์เน็ต เมื่อพิมพ์พิมพ์และโทรทัศน์เห็นวิทยุ พวกเขารู้สึกประทับใจแต่ไม่คิดจะเข้าไปพูดคุยทักทาย แต่ต้องการนำเสนอเรื่องราวของวิทยุผ่านมุมมองของตนในสื่อออนไลน์ ดังความว่า “พิมพ์พิมพ์ชอบมองวิทยุเดินเท้าเปล่า เธอไม่เคยคุยกับเขาและไม่อยากคุยกับเขา แต่เธอรู้สึกได้ว่าเขาเป็นคนดีคนหนึ่ง...พิมพ์พิมพ์อยากเขียนถึงวิทยุในมุมมองของเธอแล้วโพสต์เรื่องของเขาลงบนเฟซบุคให้เพื่อนๆ อ่านและแสดงความคิดเห็นมากกว่าคุยกับเขาจริงๆ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 146) เช่นเดียวกับโทรทัศน์ที่ว่า “...ผมไม่รู้จักชายคนนั้นและไม่อยากรู้จัก ผมเคยคิดอยากถ่ายภาพเขา ผมอยากถ่ายภาพเขาเก็บไว้มากกว่า ผมอาจโพสต์ภาพเขาไว้ในเฟซบุ๊กเพื่อให้โลกเห็นเขาในมุมมองของผม” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 150) ตัวละครทั้งสามมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมืองระหว่างกันในสังคมออนไลน์ซึ่งเป็นโลกเสมือนจริง กล้าแสดงทรรศนะและมุมมองเพราะรู้สึกปลอดภัยที่ไม่ต้องแสดงตัวต่อสาธารณชน แต่กลับไม่กล้าเผชิญหน้ากันในโลกแห่งความเป็นจริง

การเสนอประเด็นสื่อออนไลน์แสดงให้เห็นว่าสื่อแต่ละประเภทมีลักษณะในการเสนอข้อมูลข่าวสารในรูปแบบของตน ผู้รับสารควรใช้วิจารณญาณไตร่ตรองจะได้ไม่ตกเป็นเครื่องมือของคนบางกลุ่มหรือฝ่ายใดโดยไม่รู้ตัว โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ที่กระจายข้อมูลได้อย่างกว้างขวางอาจนำมาซึ่งความขัดแย้งในสังคม ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความรับผิดชอบของทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร

3.4.4 **การปิดกั้นครอบงำสื่อ** ในยุคปัจจุบันเป็นโลกแห่งการสื่อสารไร้พรมแดน ข้อมูลข่าวสารมีผลต่อความคิด การตัดสินใจและพฤติกรรมของมวลชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งข้อมูลข่าวสารทางการเมืองที่อาจมีอำนาจหรืออิทธิพลมาเบี่ยงเบนให้การนำเสนอข้อมูลบิดเบือนไปจากความเป็นจริง สื่อมวลชนถูกครอบงำส่งผลให้การนำเสนอข่าวสารเป็นไปตามแนวทางที่ผู้มีอำนาจต้องการ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการปิดกั้นครอบงำสื่อมี 1 เรื่อง ได้แก่ กาฬยุค (รัชศักดิ์ จิรวัฒน์)

ในเรื่อง *กาฬยุค* กล่าวถึงในปี พ.ศ. 2601 เป็นยุคสมัยที่นักเขียนและกวีถูกจำกัดเสรีภาพ สื่อถูกควบคุมโดยรัฐบาล มีการจับกุมนักเขียนที่วิพากษ์วิจารณ์หรือมีความคิดขัดแย้งกับรัฐบาล นักคิดนักเขียนถูกแบ่งออกเป็นสองฝ่ายอย่างชัดเจน คือ ฝ่ายที่เขียนงานเชิดชูรัฐบาลกับฝ่ายที่เขียนต่อต้านรัฐบาล ผลงานของนักเขียนกลุ่มแรกจะได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางแต่ผลงานของนักเขียนกลุ่มที่สองกลับถูกสั่งห้ามเผยแพร่และกลุ่มนี้กลายเป็นนักเขียนต้องห้ามที่รัฐต้องการจับกุมตัว นักเขียนและศิลปินหลายรายเคยถูกจับกุมตัวได้ แต่เมื่อถูกปล่อยตัวออกมาผลงานของคนเหล่านั้นก็เปลี่ยนไปกลายเป็นงานเขียนหรือผลงานที่เอาอกเอาใจรัฐบาล คามิน บอกว่ารัฐบาลเปลี่ยนความคิดของนักเขียนที่ถูกจับกุมตัวไปโดยการฝังชิปไว้ในสมอง ธีรยุทธ นักเขียนรุ่นพี่คนหนึ่งถูกจับตัวไปเมื่อกลับออกมางานเขียนก็เปลี่ยนไป เมื่อเขาเสียชีวิตคามิน พบชิปในกองเถ้ากระดูก คามินเชื่อว่า

> ...รัฐบาลต้องการควบคุมกลุ่มคนที่เป็นผู้นำทางความคิดมากกว่าชาวบ้านทั่วไป ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ ศิลปิน นักคิด นักเขียน ล้วนสามารถชี้นำความคิดให้กับมวลชนได้ ดังนั้น การควบคุมหรือสกัดกั้นเสรีภาพของคนกลุ่มนี้จะทำให้รัฐบาลครอบงำประชาชนได้อย่างง่ายดาย ยิ่งรัฐมีนักเขียนและกวีเลื่องชื่ออยู่ในการควบคุมแล้ว การจะเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารอะไรออกไป ชาวบ้านก็ย่อมเชื่อถือมากขึ้นด้วย เพราะการครอบงำทางความคิดย่อมทรงพลังกว่าการควบคุมด้วยอาวุธหลายเท่านัก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 76-77)

เมื่อคามินประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับธีรยุทธเขาจึงเลือกการตายเพื่อปลดปล่อยตัวเองจากพันธนาการของรัฐเป็นการขัดขืนที่คามินยอมใช้ชีวิตเข้าแลก อุปกรณ์ที่ฝังไว้ในสมองยังไม่อาจทำให้เขายอมตกเป็นเครื่องมือของรัฐ

เรื่องสั้นเสนอภาพชัดเจนว่าอำนาจทางการเมืองมีอิทธิพลในการครอบงำสื่อเพื่อชี้นำความคิดให้ประชาชนได้ ดังนั้น สื่อมวลชนจึงไม่ควรตกเป็นเครื่องมือทางการเมือง ยึดมั่นในจรรยาบรรณของตนเพื่อเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องให้สังคมได้รับรู้เพื่อประโยชน์ของมวลชนและประเทศชาติ

3.4.5 **การตีแผ่ความจริง** บทบาทหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชน คือ การเสนอข่าวสารและข้อมูลที่ถูกต้อง เที่ยงธรรมและเป็นประโยชน์ต่อสังคม ดังนั้น สื่อมวลชนจึงต้องพยายามแสวงหาข้อมูลข่าวสารและข้อเท็จจริงเพื่อสื่อสารให้มวลชนได้รับข้อมูลอย่างตรงไปตรงมา จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการตีแผ่ความจริงมีจำนวน 1 เรื่อง คือ บุหรง ตันหยง ตานี ในเรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี* กล่าวถึงกระเต็นนักข่าวของหนังสือพิมพ์รายวันฉบับหนึ่งเดินทางลงไปทำข่าวที่จังหวัดปัตตานีซึ่งเป็นหนึ่งในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ กระเต็นมีความมุ่งมั่นและมีอุดมการณ์อันเต็มเปี่ยมที่จะทำงานตีแผ่ความจริงเพื่อบรรเทาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมีนูรียานักข่าวรุ่นพี่เป็นต้นแบบ นูรียาเคยบอกกระเต็นว่า “...แม้พี่จะเป็นเพียงพลังเล็กๆ แต่พลังเสียงเล็กๆ อย่างพวกเรานี่แหละ จะรวมกันเป็นกระบอกเสียงที่สามารถนำความจริงทุกอย่างออกมาตีแผ่เพื่อให้ทุกฝ่ายได้เข้าใจซึ่งกันและกัน หันหน้าเข้ามาร่วมกันสร้างความเป็นธรรมในสังคม...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 136-137) บรรณาธิการศูนย์ข่าวให้แง่คิดในการทำงานแก่กระเต็นว่า

> ...ในกระบวนการสร้างความเป็นธรรมในสังคม ใครล่ะคือฟันเฟืองที่จะขับเคลื่อนความเป็นจริงออกสู่สาธารณชนได้อย่างเปิดกว้าง ให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ ได้เห็น ได้เข้าใจ ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ไม่ใช่สื่อมวลชนอย่างเราหรอกหรือ...เมื่อเราได้มายืนอยู่จุดนี้แล้ว อย่าทำลายโอกาสของตัวเอง ทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด ด้วยความซื่อสัตย์ที่สุด จงอย่าได้ทำลายเกียรติภูมิของตัวเอง ด้วยการบิดเบือนหรือแม้แต่เพิกเฉยละเลย... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 142)

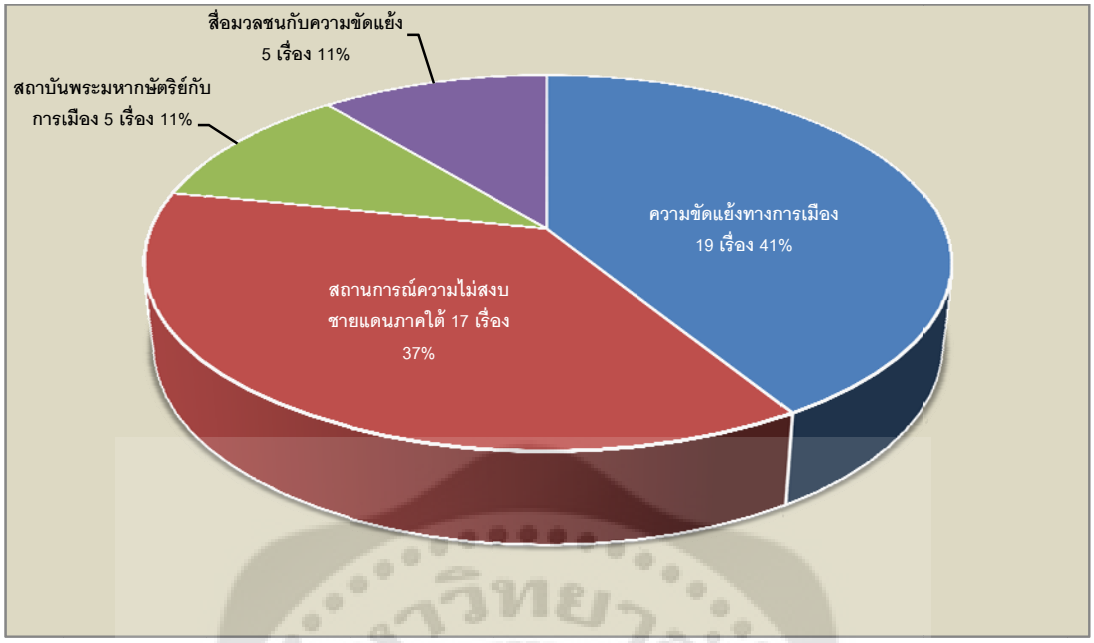
นักข่าวที่ต้องทำงานในพื้นที่ล่อแหลม อันตรายมีอยู่รอบตัว แต่ด้วยกำลังใจที่เต็มเปี่ยมทำให้กระเต็นมุ่งมั่นปฏิบัติงานอย่างเต็มที่เพื่อตีแผ่ความจริงให้สังคมได้รับรู้ แม้ว่ากระเต็นจะมีอุดมการณ์อัน

ดีงามที่จะทำงานเพื่อช่วยเหลือคนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ แต่ที่สุดกระเต็นก็เสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่เช่นเดียวกับนูรียารุ่นพี่ร่วมอุดมการณ์ อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมของกระเต็นก็สะท้อนให้เห็นความทุ่มเทและการเป็นนักข่าวที่มีจรรยาบรรณ มีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวม

การเสนอประเด็นการตีแผ่ความจริงแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่สำคัญของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงและเที่ยงตรงไปยังผู้รับสาร โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้าใจ นำความเป็นธรรมและความสงบสุขกลับสู่สังคม

วาทกรรมย่อยสื่อมวลชนกับความขัดแย้งประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) สื่อมวลชนปากว่าตาขยิบ 2) การชี้นำความคิด 3) สื่อออนไลน์ 4) การปิดกั้นครอบงำสื่อ และ 5) การตีแผ่ความจริง วาทกรรมชุดนี้เสนอประเด็นที่หลากหลายเพื่อแสดงให้เห็นสภาพการณ์ของสื่อมวลชนในโลกยุคปัจจุบัน อีกทั้งต้องการกระตุ้นจรรยาบรรณของสื่อมวลชนในการทำหน้าที่เพื่อสังคม ไม่ตกเป็นเครื่องมือของผู้มีอำนาจ เพราะสื่อมวลชนเป็นผู้ปลุกความคิด ให้ความรู้ สร้างจิตสำนึก และเป็นผู้มีอิทธิพลในการเปลี่ยนแปลงค่านิยมแก่มวลชน บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้สื่อข่าวที่มีความสำคัญเช่นนี้จึงควรมีมาตรฐานสูงพอในฐานะเป็นผู้ชี้นำทางความคิดของสังคม (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. 2542: 77)

จากการวิเคราะห์วาทกรรมความแตกแยกพบว่าประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 4 วาทกรรม และประกอบด้วยเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมดังกล่าวจำนวน 46 เรื่อง ได้แก่ วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 19 เรื่อง คิดเป็น 41% วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 17 เรื่อง คิดเป็น 37% วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็น 11% และวาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็น 11% สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 4 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมความขัดแย้ง

4. วาทกรรมประชาธิปไตย

วาทกรรมประชาธิปไตยเป็นวาทกรรมหลักที่ประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 5 วาทกรรม คือ วาทกรรมวิถีทางประชาธิปไตย วาทกรรมนักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง และวาทกรรมการเลือกตั้ง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

4.1 วิถีทางประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ถือมติของเสียงข้างมากเป็นใหญ่ แต่ในขณะเดียวกันก็ยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง มีแนวคิดสำคัญ คือ สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค โดยมีหลักการพื้นฐาน คือการยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน (Popular sovereignty) การให้ประชาชนทุกคนมีความเสมอภาคทางการเมือง (Political equality) การรับฟังความคิดเห็นและข้อเสนอแนะจากประชาชน (Popular consultation) และการปกครองโดยยอมรับมติเสียงข้างมาก (Majority rule) (บูฆอรี ยีหมะ. 2552: 96-97) จึงกล่าวได้ว่าประชาธิปไตยเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน

วาทกรรมย่อยวิถีทางประชาธิปไตยมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 19 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 5 ประเด็น ได้แก่ 1) การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุด 2) เยาวชนกับประชาธิปไตย 3) สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค 4) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และ 5) ชาวบ้านกับการให้คุณค่าต่อประชาธิปไตย โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

4.1.1 **การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุด** เส้นทางระบอบประชาธิปไตยของไทยดำเนินมาอย่างยาวนานนับตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 จวบจนกระทั่งปัจจุบันประเทศไทยมีรัฐธรรมนูญมาแล้ว 18 ฉบับ แต่ประชาธิปไตยของไทยยังคงดำเนินมาอย่างกระท่อนกระแท่น หนทางแห่งการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยนับวันจะทอดยาวออกไปจนเสมือนไม่มีวันสิ้นสุด หลายครั้งที่การต่อสู้นำมาซึ่งความสูญเสียอย่างมหาศาล แต่ในหัวใจของประชาชนชาวไทยก็ยังคงเปี่ยมไปด้วยความหวังที่จะเห็นประชาธิปไตยเติบโตอย่างงดงามต่อไปในอนาคต

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุดมีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ คืนเดือนเพ็ญ (อุเทน พรมแดง) ภาพเก่า (ชาติณรงค์ วิสุตกุล) แนวรบแห่งอุดมการณ์ (พิริยะ ตระกูลสว่าง) ฟ้าสาง (วลัยลักษณ์ สมจินดา) อนุสาวรีย์ (ผา นางคอย) และ รถด่วนสายประชาธิปไตย (คำปัน สิงสูงเนิน)

หลายครั้งการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยนำมาซึ่งความสูญเสีย ในเรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ* เฒ่าเที่ยงเป็นตัวแทนของผู้สูญเสียจากการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย เมื่อลูกชายเพียงคนเดียวต้องเสียชีวิตในเหตุการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง ความสูญเสียครั้งนั้นก่อเกิดความพยายามมุ่งหาเหตุผลว่าเพราะเหตุใดลูกชายจึงยอมสละชีวิตเพื่อศรัทธาและอุดมการณ์ที่ดูเลื่อนลอย ในที่สุดเฒ่าเที่ยงจึงเข้าใจเป้าหมายการต่อสู้ของลูกชายที่ต้องการต่อสู้เพื่อการดำรงอยู่ของประชาธิปไตย ดังนั้น ในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านเฒ่าเที่ยงจึงกลายเป็นฟันเฟืองหนึ่งที่พยายามยืนหยัดต่อสู้กับอำนาจมืดที่บั่นทอนประชาธิปไตย เฒ่าเที่ยงตัดสินใจยับยั้งการซื้อสิทธิขายเสียงด้วยการเผาโรงเก็บสินค้าทางการเกษตรของชูชาติ โดยหวังว่าจะตัดทอนเม็ดเงินที่จะนำไปแจกจ่ายชาวบ้าน แม้วิธีการต่อสู้ไม่ถูกต้องนักแต่การพยายามยับยั้งการกระทำที่มิชอบของชูชาติก็ทำให้ประชาชนในหมู่บ้านได้รับรู้ถึงการกระทำที่ผิดกฎหมายและไม่เลือกคนเช่นนี้มาเป็นผู้นำหมู่บ้าน แต่สิ่งที่ต้องแลกเพื่อช่วยให้ชาวบ้านตาสว่างคือชีวิตของเฒ่าเที่ยง อย่างไรก็ตามแม้ว่า “ความตายของเฒ่าเที่ยงอาจไม่ยิ่งใหญ่ ไม่ถึงกับมีใครแซ่ซ้อง

สรรเสริญ รวมทั้งวิธีการที่แกเลือก อันเป็นต้นเหตุนำจุดจบมาให้นั้น ก็ไม่เป็นวิถีทางที่ถูกต้องนัก ทว่าอย่างน้อยที่สุดทั้งหมดก็หาใช่สิ่งสูญเปล่าเสียทีเดียว...มีบางอย่างที่พอจะเชื่อได้แน่ก็คือ จะไม่มีชาวบ้านคนใดยอมเลือกคนอย่างชูชาติขึ้นมาเป็นใหญ่ในหมู่บ้านอีกจนกว่า...จนกว่าทุกคนจะลืมเลือนความตายของเฒ่าเที่ยง" (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 38-39)

เช่นเดียวกับเรื่อง *อนุสาวรีย์* การกระทำของครูครองที่พยายามต่อสู้เพื่อความถูกต้องในสังคมและพยายามปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยให้กับนักเรียน แต่ในที่สุดความพยายามของครูครองก็พ่ายแพ้ต่ออำนาจมืดเมื่อครูครองเสียชีวิตเนื่องจากการเข้าไปขัดขวางผลประโยชน์ของกลุ่มคนที่มุ่งหวังเพียงกอบโกยผลประโยชน์เพื่อตนเอง ความตายของครูครองทำให้ลูกศิษย์ที่ศรัทธาในประชาธิปไตยคนหนึ่งรู้สึกสูญเสียความเชื่อมั่นเมื่อเห็นคนดีที่ทำเพื่อสังคมต้องพบจุดจบเช่นนั้น แต่เมื่อนักเรียนคนนั้นได้เดินทางมาที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยตามคำชวนของครูครองเมื่อครั้งยังมีชีวิตอยู่ เขากลับตระหนักว่า "อนุสาวรีย์เบื้องหน้าฉันไม่ใช่หลุมฝังประชาธิปไตย...ตราบที่ถนนราชดำเนินยังยาวพอจะรองรับซากศพของประชาชน และตราบที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยยังกว้างพอจะบรรจุวิญญาณของประชาชน" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 144)

การเสนอประเด็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุดที่เสนอผ่านตัวละครเฒ่าเที่ยงและครูครองแสดงให้เห็นถึงบทบาทหน้าที่ในการต่อสู้เพื่อผดุงรักษาประชาธิปไตยของแต่ละคนที่อาจแตกต่างกันแต่ต่างก็ทำเพื่อประชาธิปไตยและความถูกต้องในสังคม

นอกจากนี้ประเด็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุดยังเสนอภาพเหตุการณ์ทางการเมืองในอดีตเพื่อสะท้อนภาพการต่อสู้ที่ยังคงดำเนินต่อมาจนถึงปัจจุบันและยังไม่มีทีท่าว่าจะสิ้นสุดลง เพราะมีการรับช่วงต่อกันเป็นทอดๆ สืบเนื่องจากการได้สัมผัสกับอุดมการณ์ของคนรุ่นก่อน ในเรื่อง *ภาพเก่า* กล่าวถึง โกเมน ชายหนุ่มที่ความทรงจำยังคงฝังตรึงอยู่กับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เนื่องจากเขาต้องสูญเสียพิณรีเพื่อนรุ่นพี่ไปในเหตุการณ์ครั้งนั้น ภาพในวันวานย้อนคืนกลับมาเมื่อเช้าวันหนึ่งเขาขับรถชนนกพิราบ เขาจำได้ว่าพิณรีรักนกพิราบ พิณรีเชื่อว่า "...นกพิราบเป็นตัวแทนของเสรีภาพและไม่ใช่เสรีภาพที่แยกตัวโดดเดี่ยว แต่เป็นเสรีภาพที่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นตัวอย่างของพลังส่วนรวม..." (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 191) วันหนึ่งโกเมนตัดสินใจไปขุดลงตรงจุดที่พิณรีเก็บของต้องห้ามของเธอไว้เขาพบถุงที่บรรจุงานวรรณกรรม บทกวี วารสารสีแดง หนังสือพิมพ์ สมุดบันทึกของพิณรี เมื่อเขาได้อ่านหนังสือเหล่านั้นทำให้เขาเข้าใจทุกอย่างที่พิณรีและเพื่อนได้ทำลงไป

พิณรีเคยบอกว่า “ถ้าไม่มีใครเริ่มก็ไม่มีการเปลี่ยนแปลงสักที” (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 199) ดังนั้น จากการต่อสู้ของพิณรีจึงทำให้โกเมนหันกลับมาพิจารณาตนเองและเป็นแรงกระตุ้นให้เขาเริ่มต้นต่อสู้เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมในแนวทางของตน ในฐานะทีมที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจโกเมนได้ยื่นข้อเสนอที่ทำเพื่อสังคมส่วนรวมให้กับนายกรัฐมนตรี แต่เมื่อได้รับการปฏิเสธเขาจึงตัดสินใจลาออก เนื่องจากไม่เห็นประโยชน์ที่จะทำงานต่อไป

การกล่าวถึงอุดมการณ์และการต่อสู้ทางการเมืองในอดีตช่วยจุดประกายให้คนในยุคต่อมามีความคิดที่จะต่อสู้เพื่อสังคม การเปลี่ยนแปลงสังคมเป็นหน้าที่ของประชาชน ต้องมีผู้ที่พร้อมจะเสียสละและทำเพื่อความถูกต้อง มิเช่นนั้นสังคมก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ เส้นทางการเมืองไทยเกิดจากการเสียสละของผู้ที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่เหมาะควร คนจำนวนมากจึงยอมสละชีวิตเลือดเนื้อเพื่ออุดมการณ์และสังคมที่ดีขึ้น ในเรื่อง *แนวรบแห่งอุดมการณ์* แชมป์ เด็กหนุ่มได้ย้อนไปสู่อดีตในเหตุการณ์ก่อนวันเสียงปืนแตก แชมป์ได้พบกับครูครองซึ่งเป็นคนที่ชาวบ้านนับหน้าถือตาและได้พบเหตุการณ์ชวนสลดหดหู่ที่ทหารนำชิ้นส่วนร่างกายมนุษย์มาประชาสัมพันธ์ให้ฆ่าคอมมิวนิสต์เพื่อแลกกับค่าหัว วันรุ่งขึ้นเมื่อครูครองถูกจับไปยิงเป้าเพราะถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ แชมป์ระหกระเหินหนีเข้าไปในป่าพร้อมชาวบ้านจำนวนหนึ่งและก่อนที่รัฐบาลจะประกาศใช้ยุทธการ 66/2523 แชมป์ได้กลับมาสู่โลกปัจจุบัน เขาตระหนักว่าการย้อนอดีตกลับไปในเหตุการณ์ช่วงนี้เพื่อต้องการให้เขาได้กลับไปบอกโลกปัจจุบันว่าประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยไทยช่วงหนึ่งใช้ชีวิตเลือดเนื้อและความเจ็บปวดของคนไทยเขียนขึ้นมา วาทกรรมประชาธิปไตยที่นำเสนอแสดงถึงประวัติศาสตร์การเมืองไทยที่เต็มไปด้วยความสูญเสีย เพื่อสร้างความตระหนักในคุณค่าของประชาธิปไตยและเรียกร้องให้ร่วมกันพิทักษ์รักษาไว้ให้ดีที่สุด

อย่างไรก็ตามการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยมีหลายแนวทาง บางแนวทางมีเจตนาดีต่อประเทศชาติแต่อาจไม่ถูกต้องชอบธรรมตามวิถีทางประชาธิปไตย ในเรื่อง *ฟ้าสาง* กล่าวถึงประเทศกิลีที่เคยปกครองโดยพ่อเจ้าอยู่หัวในราชวงศ์กันนาภายใต้ระบอบประชาธิปไตยอย่างสงบสุข จนกระทั่งเมื่อทั้งราชวงศ์สิ้นพระชนม์พร้อมกันจากการปลงพระชนม์ทำให้ราชวงศ์กันนาสูญสิ้นและประชาธิปไตยที่แท้จริงเหลือเพียงในนาม นายพลหม่าหลินผู้บัญชาการทหารสูงสุดก้าวเข้ามาเป็นประธานาธิบดีใช้อำนาจเผด็จการในการปกครองประเทศ นับจากวันนั้นกิลีก็ไม่มีความสงบสุขอีกเลย กองกำลังปฏิวัติภายใต้การบัญชาการของนายพลซินยาพยายามที่จะนำประชาธิปไตยกลับคืนสู่กิลีอีกครั้ง ฮันซุยหนึ่งในกลุ่มกองกำลังปฏิวัติถูกนายพลหม่าหลินจับตัวเป็นตัวประกัน เขาคิดว่าในเมื่อตนเกิด

มาในกิลีใช้ชีวิตอย่างมีความสุขที่นี่ เมื่อกิลีเกิดปัญหาก็ต้องทำอะไรเพื่อตอบแทนแผ่นดินแม้จะแลกด้วยชีวิตของเขาก็ตาม ในที่สุดเขาตัดสินใจจบชีวิตตนเองลงพร้อมกับนายพลหม่าหลินและหวังว่าประชาธิปไตยจะกลับคืนสู่กิลี

วาทกรรมย่อยวิถีทางประชาธิปไตยที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นนี้ ต้องการแสดงให้เห็นอำนาจทางการทหารที่เข้ามามีส่วนในการปฏิวัติเพื่อกำจัดทรราชผู้สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนและประเทศชาติ แม้หนทางการปฏิวัติจะไม่ใช่วิถีทางที่ถูกต้องตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย แต่เพื่อให้ได้ประชาธิปไตยคืนมาสู่แผ่นดินจึงต้องมีบุคคลกลุ่มหนึ่งเป็นผู้เสียสละ ฮันซุยเป็นตัวแทนของคนที่ยอมเสียสละเพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยและความสงบสุขบนผืนแผ่นดิน การสะท้อนภาพสังคมที่โหยหาประชาธิปไตยตอกย้ำให้ผู้อ่านที่อยู่ในสังคมประชาธิปไตยเห็นถึงคุณค่าความสำคัญและพึงรักษาประชาธิปไตยไว้ไม่ให้ผู้ใดมาทำลายได้

นอกจากการนำเสนอประเด็นเกี่ยวกับการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ต้องแลกมาด้วยชีวิตและเลือดเนื้อของประชาชน ยังมีการเสนอประเด็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่เป้าหมายยังคงอยู่อีกยาวไกล เนื่องจากสภาพของการปกครองในปัจจุบันที่กระท่อนกระแท่น ในเรื่อง *รถด่วนสายประชาธิปไตย* กล่าวถึงรถโดยสารเก่าๆ คันหนึ่งที่ตลอดเส้นทางมีการเปลี่ยนคนขับรถและผู้เก็บค่าโดยสารคนใหม่เป็นระยะ บางครั้งคนขับรถก็แต่งเครื่องแบบคล้ายทหารที่ใช้อำนาจกับผู้โดยสารจนเกิดความหวาดกลัว แม้รถจะมีสภาพเก่าจวนพังแต่ก็ไม่มีผู้ใดรังเกียจที่จะมาขับรถคันนี้ ผู้โดยสารทุกคนต่างต้องการคนขับรถและคณะที่ดี มีความตั้งใจ จริงใจและมีความสามารถ ดังความว่า “คนที่ขึ้นมาทำหน้าที่บนรถมีจิตสำนึกบริสุทธิ์ ตั้งใจ จริงใจ มีความสามารถเป็นอย่างยิ่ง เข้าใจผู้โดยสาร ซึ่งอย่างน้อยที่สุด ต่างขึ้นรถคันเดียวกัน ไปในทางเดียวกัน มีจุดหมายเดียวกัน สำคัญมากที่สุดคือการยอมรับและเฉลี่ยความทุกข์ความสุขอย่างเสมอภาค ไม่เหลิงในอำนาจ ปู่ย่าตายายมักสอนว่า หากเราคิดแต่จะรับเอาความสุขแต่เพียงฝ่ายเดียว ในที่สุดเราก็จะไม่ได้รับความสุขจากใครเลย…” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 132) เมื่อถึงทางแยกไม่รู้จะไปต่อในเส้นทางใดผู้โดยสารก็มีการลงมติ แต่เมื่อรถมีทีท่าว่ามาผิดทางก็เกิดการโทษกันไปมาตามมาด้วยการให้ลงมติใหม่ ทันใดนั้นก็มีรถบรรทุกรถถังวิ่งสวนมาตามด้วยชายฉกรรจ์แต่งตัวคล้ายทหาร ผู้เฒ่าคนหนึ่งสบตาผู้โดยสารและกล่าวว่า “ยังอีกไกล”

เรื่องราวแสดงความเปรียบรถโดยสารเสมือนประเทศไทยที่มีผู้นำและคณะผลัดเปลี่ยนกันมาบริหารประเทศ ผู้โดยสารเปรียบได้กับประชาชนในประเทศที่ต่างหวังพึ่งผู้นำให้นำพาตนและประเทศชาติไปสู่จุดหมายปลายทาง แต่การปกครองในระบอบประชาธิปไตยก็เปราะบางเต็มที จนบางครั้งทำให้ประชาชนเกิดการทะเลาะแตกแยกความสามัคคีกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อมีอำนาจทางการทหารเข้ามาเกี่ยวข้องในการปกครองยิ่งทำให้ระบอบประชาธิปไตยของไทยยังไม่ก้าวหน้าบางครั้งก็หลงทาง ดังนั้น เส้นทางแห่งประชาธิปไตยที่สมบูรณ์จึงยังอีกยาวไกล

การเสนอประเด็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุดแสดงให้เห็นศรัทธาและความมุ่งมั่นของประชาชนที่ยอมสละความสะดวกสบาย ยอมสละชีวิตเพื่อความถูกต้อง โดยมุ่งหวังให้ประชาธิปไตยต้องได้มาด้วยความชอบธรรมไม่ใช่อำนาจโดยมิชอบ ดังนั้น ตราบใดที่ประชาธิปไตยยังมีมลทินก็จะมีคนที่เชื่อมั่นศรัทธาพร้อมจะต่อสู้เพื่อพิทักษ์รักษาประชาธิปไตยให้ยืนหยัดต่อไป

4.1.2 **เยาวชนกับประชาธิปไตย** เยาวชนเปรียบเสมือนต้นกล้าประชาธิปไตยที่เติบโตเป็นกำลังสำคัญของชาติในอนาคต การปลูกฝังหรือให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยแก่เยาวชนจะช่วยให้เยาวชนเกิดจิตสำนึกประชาธิปไตย เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ก็สามารถนำความรู้และจิตสำนึกที่มีไปสร้างประโยชน์ให้สังคมได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม หากแต่ในความเป็นจริงข้อมูลที่เยาวชนได้รับอาจมิใช่ข้อมูลที่ถูกต้องดีงามเสมอไป จึงส่งผลกระทบต่อการรับรู้และจิตสำนึกประชาธิปไตยของเยาวชนเหล่านั้น

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นเยาวชนกับประชาธิปไตยมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (หลงบุเรศ) เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (พิณทิพย์ ลายธีระพงศ์) และเด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี (ประกาศิต คนไว)

การเสนอประเด็นเยาวชนกับประชาธิปไตยเสนอมุมมอง 2 ลักษณะ ลักษณะแรก คือเยาวชนได้ข้อมูลที่ถูกต้องเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลให้เมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ย่อมมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตยอย่างถูกต้อง ในเรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่พ่อของเขาพยายามพร่ำสอนและเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับประชาธิปไตยเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยให้แก่เขาตั้งแต่วัยเด็ก แม้ในวัยเด็กเขาจะไม่ได้ใส่ใจนักแต่เมื่อเขาเติบโตขึ้นเรื่องราวเหล่านั้นกลับเป็นสิ่งที่เขาจดจำและนำมาสอนลูกของเขาต่อไป นอกจากนี้เขามักยกเรื่องราวหรือเหตุการณ์ใกล้ตัวที่เข้าใจง่ายมาเล่าให้ลูกฟังอีกด้วย เขาเชื่อว่า “...ของดีของสำคัญแบบนี้ต้องช่วยๆ กัน...ปากต่อปากแหละครับสุดท้ายเรื่องจากปากจะไปเข้าหู สู่หัวใจของผู้คนอีกมากมาย” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 56-57)

ลักษณะที่สอง คือเยาวชนได้รับรู้ข้อมูลที่ขัดแย้งกับความเป็นจริงที่ปรากฏจึงอาจบั่นทอนศรัทธาในประชาธิปไตยของเยาวชนได้ ในเรื่อง *เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย* กล่าวถึง เอก ลูกชายของนักการเมือง พ่อของเขาเป็น ส.ส. ที่ผู้คนเคารพนับถือได้ชื่อว่าเป็นนักการเมืองที่ใจซื่อมือสะอาดทำเพื่อประโยชน์ของประชาชน พ่อดูแลเอกด้วยความเอาใจใส่และปลูกฝังประชาธิปไตยให้เอกเสมอ

แม้กระทั่งครูที่โรงเรียนก็พยายามปลูกฝังให้เด็กๆ รู้จักใช้สิทธิใช้เสียงของตนในการเลือกหัวหน้าห้อง เอกมีศรัทธาต่อประชาธิปไตยและตระหนักว่าตนคือเมล็ดพันธุ์ประชาธิปไตยที่เป็นความหวังของชาติ วันหนึ่งจะเติบโตขึ้นและสร้างความก้าวหน้าให้ประเทศชาติได้ พ่อของเอกทำงานอย่างหนักเพื่อเปิดโปงการค้ายาบ้าของผู้มีอิทธิพล แต่กลับถูกเบี่ยงเบนประเด็นสร้างเรื่องเพื่อใส่ร้ายป้ายสีจนทำให้พ่อต้องเสื่อมเสียชื่อเสียง พ่อบอกเอกว่า "...ลูกน่ะยังเป็นเมล็ดพันธุ์เท่านั้น ลูกเป็นเมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย หลายสิ่งหลายอย่างที่ผ่านเข้ามาในชีวิตลูกมันจะช่วยสอนลูกให้เติบโตขึ้นและเข้าใจโลกเข้าใจสังคมมากขึ้นนะลูก" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 250) วันรุ่งขึ้นพ่อมารับเอกที่โรงเรียนพร้อมกับใบหน้ายิ้มแย้มเพราะผู้มีอิทธิพลถูกจับและถูกลงโทษไปแล้ว แต่ระหว่างเดินอยู่ในตลาดพ่อก็ถูกยิงต่อหน้าเอก ทั้งที่พ่อเคยบอกว่านักการเมืองที่ดีมือสะอาดไม่มีทางเป็นอะไรและเอกเคยศรัทธาในคำพูดของพ่อมาตลอด แต่วันนี้เอกไม่มั่นใจเพราะเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกลับเป็นสิ่งตรงข้ามกับคำสอนของพ่อ ในโลกแห่งความเป็นจริงการเมืองกลับโหดร้ายสกปรกเกินกว่าที่เด็กคนหนึ่งจะเข้าใจได้

ส่วนเรื่อง *เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี* แสดงให้เห็นเยาวชนที่ได้รับการปลูกฝังเรื่องราวเกี่ยวกับประชาธิปไตยมาอย่างเต็มเปี่ยมทำให้เกิดศรัทธาอย่างแรงกล้า แต่เมื่อศรัทธาพังทลายลงจึงเกิดภาวะต่อต้านโลกความจริงที่โหดร้ายของการเมือง ฟ้าใสเป็นเด็กสุภาพเรียบร้อย จริงจัง เฉลียวฉลาด ช่างพูด พ่อของฟ้าใสเป็นนายกเทศมนตรีเธอมีพ่อเป็นต้นแบบ พ่อสอนให้ฟ้าใสเป็นคนดีและสอนให้รู้จักประชาธิปไตย พ่อเคยกล่าวว่าผู้นำหญิงในประเทศอื่นมีมาหลายประเทศ แต่ประเทศไทยยังไม่มีผู้นำเป็นผู้หญิง ฟ้าใสจึงอยากเป็นนายกรัฐมนตรี วันหนึ่งฟ้าใสเริ่มมีพฤติกรรมแปลกไปไม่ยอมรับตำแหน่งหัวหน้าห้อง ใจลอย ไม่พูดจา เป็นโรคซึมเศร้า มีเรื่องทะเลาะวิวาทกับรุ่นพี่ที่โรงเรียน เปลี่ยนจากคนเดิมราวคนละคน ทั้งหมดเป็นเพราะฟ้าใสเห็นพ่อแจกเงินซื้อเสียงชาวบ้าน ทั้งที่พ่อบอกให้เธอซื่อสัตย์เป็นคนดีแต่พ่อกลับเป็นคนโกงเสียเอง พูดจาตลบตะแลง เสแสร้งแกล้งทำเพื่อชัยชนะและผลประโยชน์ การต่อต้านของฟ้าใสแสดงให้เห็นชัดเจนว่าผิดหวังกับการกระทำของพ่ออย่างรุนแรงและนำไปสู่การสิ้นศรัทธาในประชาธิปไตย

การเสนอประเด็นเยาวชนกับประชาธิปไตยกล่าวถึงสถาบันครอบครัวซึ่งเป็นสถาบันแรกที่สำคัญในการปลูกฝังอุดมการณ์ประชาธิปไตยให้แก่เด็กและเยาวชน การสร้างความรู้ ความเข้าใจและให้ข้อมูลที่ถูกต้องเข้าใจง่ายจะช่วยให้เด็กและเยาวชนมีทัศนคติที่ดีต่อประชาธิปไตย แต่วัยเด็กเป็นช่วง

วัยที่เปราะบางเมื่อเกิดศรัทธาย่อมตั้งความหวังและเชื่อมั่นอย่างเต็มที่ ดังนั้น เมื่อรู้สึกว่าตนถูกหักหลังจะทำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ไม่ดีทันที การปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยให้เยาวชนผู้ใหญ่ควรกระทำตนเป็นแบบอย่างที่ดีเด็กจะสามารถซึมซับสิ่งเหล่านั้นได้ แต่หากผู้ใหญ่ประพฤติผิดไปจากที่อบรมสั่งสอนทุกสิ่งย่อมไร้ผลเพราะเด็กจะเรียนรู้จากความจริงที่ปรากฏ

4.1.3 **สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค** สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคเป็นหลักการสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ประชาชนในสังคมอยู่ร่วมกับอย่างสันติโดยคำนึงถึงหลักมนุษยชน สิทธิ คืออำนาจอันชอบธรรมที่ทุกคนพึงมีพึงได้โดยไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในขณะที่เสรีภาพ คือความเป็นอิสระโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่นภายใต้เงื่อนไข ข้อกำหนดหรือความคุ้มครองของกฎหมาย ส่วนความเสมอภาค คือความเท่าเทียมกัน ในฐานะประชาชนชาวไทยทุกคนมีความเสมอภาคที่เป็นประชาชนภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ความเสมอภาคจึงนับเป็นหลักสำคัญในการเชื่อมประสานสิทธิ เสรีภาพและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ให้เป็นจริงได้ในทางปฏิบัติ

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคมีจำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ ผู้พิทักษ์ (นิลุบล บุตรไชย) ชนชั้นแห่งดอกไม้ (เจษฎา ศรีวัฒนเมธากุล) ก่อนสายหมอกเลือน (ประดิษฐ์ สุรสีห์เรืองชัย) เรื่องเล่าจากขุนเขา (วินทกานท์) ค่าแรงที่รอคอย (วันเสาร์ เชิงศรี) และความฝันและความตายของชายต่างด้าว (วันเสาร์ เชิงศรี)

ประชาชนทุกคนในระบอบประชาธิปไตยมีความเสมอภาค ทุกชีวิตมีคุณค่าเท่าเทียมกันไม่ว่าจะอยู่ในชนชั้นใดย่อมสามารถทำประโยชน์ตอบแทนคุณผืนดินได้เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกตั้งประชาชนชาวไทยทุกคนมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน ในเรื่อง *ชนชั้นแห่งดอกไม้* แสดงให้เห็นชัดเจนถึงสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน โดยเปรียบดอกไม้สองชนิดเป็นตัวแทนของคนสองกลุ่มในสังคม ดอกกุหลาบราชินีแห่งดอกไม้ทะนงตนว่ามีคุณค่าและความสำคัญต่อเจ้าของบ้านจึงดูถูก เหยียดหยามต้อยติ่งและต้นหญ้าอื่นๆ ว่าต่ำต้อยกว่าตน และไม่สมควรอยู่ในบริเวณบ้านแห่งนี้ ในขณะที่ต้อยติ่งดอกหญ้าผู้ต่ำต้อยแม้ถูกเหยียดหยาม แต่ก็ตระหนักในสิทธิของตนที่จะอาศัยอยู่ในบ้านหลังนั้นตราบที่เจ้าของยังคงให้อยู่ กุหลาบเป็นตัวแทนของผู้มีฐานะทางสังคมเป็นที่ยกย่องนับหน้าถือตาคิดว่าตนมีคุณค่าและความสำคัญ ในขณะที่ต้อยติ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นกรรมาชีพที่ถูกมองข้ามไม่เห็นความสำคัญจนดูเหมือนไม่มีสิทธิมีเสียงในสังคม แต่ในวันเลือกตั้งต้อยติ่งก็ได้ตระหนัก

ว่า “สิทธิทุกสิทธิ เสียงทุกเสียงของชาวบ้านย่อมมีคุณค่าเหนืออื่นใด แม้ระดับปัญญาจะผกผันก็ตาม เถิด...โลกกลมๆ ใบนี้ยังมีความเท่าเทียมเคารพซึ่งกัน...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 60) เมื่อกุหลาบถูกย้ายจากกระถางที่สวยงามมาปลูกบนผืนดินยิ่งช่วยสร้างความตระหนักว่าที่สุดแล้วทุกสิ่งมีขึ้นมีลง ทุกคนไม่ว่าสูงหรือต่ำต่างมีค่าเท่าเทียมกันบนผืนแผ่นดิน เช่นเดียวกับกุหลาบและต้อยติ่งที่ไม่ว่าจะเป็นราชินีดอกไม้หรือดอกหญ้าต่างก็เป็นดอกไม้เหมือนกัน ต้อยติ่งตระหนักว่า “ฉันเป็นดอกไม้ดอกหนึ่งที่อาจไร้ค่าสำหรับทุกๆ คน แต่ดอกไม้ก็เป็นดอกไม้วันยังค่ำ ไม่ว่าจะถูกขนานนามให้เป็นราชินีแห่งดอกไม้ก็ตาม ผืนแผ่นดินได้ให้ชีวิต สร้างเรื่องราวและบทเรียนต่างๆ อย่างมากมาย และย่อมชี้ชัดว่าทุกสรรพชีวิตดำเนินอยู่บนเส้นขนานเดียวกัน ฉันไม่คิดว่าตัวฉันต่ำต้อยและไม่สนใจว่าใครจะมองเช่นไร แต่ฉันได้สอนลูก...สอนให้พวกเขารู้ว่า “ประชาธิปไตย” เป็นอย่างไร...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 63)

การเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรมตามระบอบประชาธิปไตยมีหลายวิธีแต่ประชาชนต้องกระทำอย่างสงบไม่เบียดเบียนผู้อื่น ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* แสดงให้เห็นวิถีการต่อสู้ตามแนวทางประชาธิปไตยของประชาชนเพื่อเรียกร้องสิทธิและความเป็นธรรม เมื่อชาวลาหู่ในหมู่บ้านบนดอยสูงถูกหัวหน้าชุดปฏิบัติการนำกำลังเข้าค้นหมู่บ้านและทำร้ายชาวบ้านอย่างไร้มนุษยธรรม ชาวบ้านเห็นว่าเจ้าหน้าที่ทำเกินกว่าเหตุ คำขอโทษจากหัวหน้าชุดปฏิบัติการจะช่วยเยียวยาจิตใจพวกเขาได้บ้าง แต่กลับถูกปฏิเสธอย่างสิ้นเชิง ด้วยเหตุนี้ ศิลาลูกหลานชาวลาหู่ที่ทำงานในสำนักงานกฎหมายจึงถูกเรียกตัวกลับมาเพื่อช่วยเหลือชาวบ้าน โดยวิถีทางการต่อสู้ตามแนวทางประชาธิปไตยเริ่มจากการยื่นหนังสือให้นายอำเภอ แต่กลับได้รับการบ่ายเบี่ยงไม่ให้เข้าพบพร้อมท่าทีเมินเฉยต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ศิลาจึงร่างหนังสือถึงผู้ว่าราชการจังหวัดแต่เรื่องก็ยังคงเงียบไม่มีการดำเนินการใดๆ พวกเขาและชาวบ้านจึงตัดสินใจเขียนป้ายประท้วงพร้อมชุมนุมเรียกร้องที่หน้าศาลากลางจังหวัด จึงทำให้มีผู้บริหารระดับรองลงมาออกมารับหนังสือฉบับที่สองพร้อมขอร้องให้พวกเขาเลิกชุมนุม และรับรองว่าจะติดตามเรื่องนี้ให้เป็นกรณีพิเศษ ศิลาคิดว่างานของเขายังไม่บรรลุ การเจรจากับผู้บริหารระดับจังหวัดเป็นเพียงการเริ่มฟังเสียงพวกเขาเท่านั้น ศิลาเชื่อมั่นว่าจิตวิญญาณประชาธิปไตยมีอยู่ทุกแห่งบนผืนแผ่นดินนี้ สิ่งที่เขาทำเป็นประชาธิปไตยแบบชาวบ้าน เขาต้องเชื่อมต่อเข้ากับประชาธิปไตยในระบบนั่นคือรัฐสภา ศิลาคิดว่าต้องพึ่ง ส.ส.จึงร่างหนังสือเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านแห่งนี้เสนอ

ทางออกของความขัดแย้งเรียกร้องขอคำขอโทษจากผู้ที่รับผิดชอบต่อความผิดพลาดครั้งนี้ การกระทำของศิลาและชาวบ้านเป็นหนทางการต่อสู้และเรียกร้องสิทธิและความถูกต้องตามระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตามเหรียญย่อมมีสองด้าน สิทธิ เสรีภาพเปรียบเสมือนดาบสองคมหากใช้อย่างผิดๆ หรือใช้โดยปราศจากความเข้าใจย่อมทำให้เกิดผลร้ายตามมา ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์* กล่าวถึง บุญตา เด็กชายคนหนึ่งที่ต้องทนเห็นภาพแม่ถูกพ่อเลี้ยงทำร้ายร่างกายทุกครั้งที่เมาเหล้า บุญตารู้สึกเสียใจและหมดหวังที่ไม่สามารถช่วยเหลือแม่ได้ วันหนึ่งครูสมหมายนำหนังสือรัฐธรรมนูญมาให้อ่าน เมื่ออ่านถึงมาตราที่ 31 ความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 194) บุญตาพบช่องทางที่จะช่วยแม่ เมื่อกลับไปเห็นพ่อเลี้ยงกำลังทำร้ายแม่และได้ยินแม่ร้องขอความช่วยเหลือ เขามั่นใจในรัฐธรรมนูญมาตรา 31 จึงคว้าฉมวกแทงพ่อเลี้ยงเสียชีวิต บุญตาเชื่อมั่นว่านี่คือจุดมุ่งหมายของรัฐธรรมนูญซึ่งช่วยให้เขาปกป้องผู้หญิงคนเดียวที่สำคัญที่สุดในชีวิตของเขาได้

แม้ประเทศไทยจะปกครองโดยระบอบประชาธิปไตย แต่ประชาชนบางกลุ่มในสังคมก็ยังขาดสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค โดยเฉพาะคนชายขอบ (Marginal people) ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลางหรือห่างไกลจากศูนย์กลางทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ในทางภูมิศาสตร์คนชายขอบมักเป็นกลุ่มคนที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาดั้งเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอาศัยอยู่ในดินแดนหรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อน ในทางสังคมวัฒนธรรมคนชายขอบย่อมกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตอยู่ภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ (สุริชัย หวันแก้ว. 2546: 12-13)

ความเป็นคนชายขอบสามารถเกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทั้งในพื้นที่เมือง ชนบท แหล่งเสื่อมโทรม สถานบริการ โรงงาน ฯลฯ โดยบุคคลที่กลายเป็นคนชายขอบคือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจเหลียวแล ถูกทิ้งขว้างแปลกแยกจากสังคมกระแสหลัก เช่น หญิงค้าบริการ กลุ่มรักร่วมเพศ คนพิการ กลุ่มชาติพันธุ์

และแรงงานต่างด้าว เป็นต้น บุคคลเหล่านี้มักไม่ได้รับความเป็นธรรม ถูกเบียดขับจนแทบไม่มีพื้นที่ในสังคม ไม่มีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเทียบเท่ากลุ่มคนกระแสหลัก

ในเรื่อง *เรื่องเล่าจากขุนเขา* ลุงคำ ผู้เฒ่าดาระอั้ง (ปะหล่อง) แห่งหมู่บ้านปางแดง เล่าถึงความยากลำบากเมื่อครั้งอพยพมาจากพม่าจนกระทั่งได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยเกือบสามสิบปี แม้จะมาอยู่เมืองไทยนานแล้ว แต่ก็ยังไม่มีบัตรประชาชนมีเพียงบัตรสีฟ้าใช้เท่านั้น จนทำให้วันหนึ่งผู้ชายทั้งหมู่บ้านถูกจับกุมดำเนินคดีข้อหาบุกรุกพื้นที่ป่า หมู่บ้านตกอยู่ในความลำบากเพราะไม่มีผู้ชายเป็นเสาหลักคอยดูแล ผู้หญิงในหมู่บ้านหดหู่และหวาดผวากลัวเผ่าอื่นเข้ามากลั่นแกล้ง ต่อมามีองค์กรต่างๆ ยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือ เอ็นจีโอและสถาบันการศึกษาเปิดเวทีให้ลุงคำได้เรียกร้องความเป็นธรรมและให้ความช่วยเหลือ ชายหนุ่มในหมู่บ้านได้รับการลดโทษและถูกปล่อยตัวในที่สุด ชนเผ่าดาระอั้งทุกคนอยากได้บัตรประชาชน เพราะ "...มันหมายถึงการมีสิทธิและเสรีภาพเหมือนกับที่คนไทยอื่นๆ ได้รับ พวกเขาต่างขาดและโหยหาสิ่งที่ว่านี้มานาน ต่างมีชีวิตอยู่กับความกลัว การสูญเสีย การถูกขับไล่ และการไร้เสียงไร้อำนาจต่อรอง" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 178) จะเห็นว่าคนที่ได้สิทธิและเสรีภาพมาตั้งแต่กำเนิดมักไม่เห็นคุณค่าและความสำคัญ ละเลยสิทธิที่ตนมีโดยไม่รู้ว่าบรรพบุรุษต่อสู้เพื่อให้ได้ความเป็นไทนั้นมาอย่างยากเย็น แต่คนที่ไร้ซึ่งสิทธิและเสรีภาพสองสิ่งนี้กลับกลายเป็นสิ่งมีค่ามหาศาลเพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญของความเป็นมนุษย์

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ถูกเบียดขับจากสังคม แม้ปัจจุบันจะมีคนต่างด้าวจำนวนหนึ่งที่ได้สิทธิในการมีถิ่นที่อยู่ถาวร (Permanent residents) ในประเทศไทยโดยถือใบสำคัญของคนต่างด้าวเสมือนบัตรประจำตัวประชาชน (กฤตยา อาชวนิจกุล. 2547: 26) แต่ยังคงมีคนต่างด้าวจำนวนมากที่ลักลอบเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย แรงงานต่างด้าวเหล่านี้มักได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ขาดสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในสังคม ถูกเบียดเบียนเอารัดเอาเปรียบและทำร้ายอย่างไร้มนุษยธรรม

ในเรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* กล่าวถึงอุตี้และเพื่อนๆ เดินทางลักลอบเข้าเมืองมาจากประเทศพม่าเพื่อมาทำงานในประเทศไทยโดยหลบมาในรถกระบะ ตลอดทางคนที่พามาต้องจ่ายค่าผ่านทางให้กับตำรวจเพื่อจะได้ไม่ถูกตรวจค้นหรือถูกจับ อุตี้และเพื่อนๆ ทำงานในสถานที่ก่อสร้างอาคารพาณิชย์ทำงานมา 3 เดือน แต่ยังไม่ได้รับค่าแรง ถูกหลอกและเอารัดเอาเปรียบจากหัวหน้าคนงานที่เป็นคนไทยโดยแสร้งทำเป็นมีน้ำใจซื้อเหล้าขาวและอาหารแจกให้กินเป็นการปลอบใจ ในวันที่ผู้รับเหมาเดินทาง

มาจากกรุงเทพฯ ทุกคนมีความหวังว่าจะได้รับเงิน แต่ก็ถูกผัดไปเป็นวันรุ่งขึ้นซึ่งหัวหน้าคนงานชาวไทยรับปากเป็นมั่นเป็นเหมาะว่าจะได้รับค่าแรงแน่นอน แต่เช้าตรู่วันรุ่งขึ้นกลับมีรถตำรวจเข้ามาในสถานที่ก่อสร้าง คนงานถูกจับในข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย แรงงานต่างด้าวเช่นอุตี้อยู่ในสภาวะของผู้ไร้อำนาจและการต่อรองจึงต้องยอมจำนนต่อชะตากรรมที่ได้รับ

เช่นเดียวกับในเรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว* กล่าวถึงขาวและครอบครัวที่เป็นชาวมอญหลบหนีเข้าเมืองมาอย่างผิดกฎหมายทางจังหวัดระนอง มารับจ้างกรีดยางในภาคใต้ของประเทศไทย ขาวทำงานอย่างขยันขันแข็งและมีความใฝ่ฝันว่าจะนำเงินที่ได้จากการทำงานไปสร้างบ้านที่พม่าให้เสร็จ แต่แล้วความฝันของขาวก็ล้มเหลวเมื่อถูกโจรปล้นฆ่าเพียงเพราะข่าวว่าเจ้าที่มาเข้าฝันทำให้ถูกหวยจำนวนมาก โจรต้องการเงินจึงมารื้อค้นกระท่อมและฆ่าขาวตายทำร้ายภรรยาและลูกอย่างไร้ความปราณี แม้ขาวจะตายอย่างโหดเหี้ยมแต่ข่าวการตายก็ค่อยๆ เงียบหายไปเป็นการตายที่ไร้คุณค่าราวกับไม่ใช่มนุษย์ ดังความว่า “...อาจเป็นเพราะเขาเป็นเพียงแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองกระมัง ความตายของเขาจึงถูกลืมเลือนไปจากความทรงจำของคนที่นี่อย่างง่ายดาย ไม่มีเรื่องให้เป็นคดีความใดๆ เป็นความตายที่เงียบสูญไปกับกาลเวลา เขาตายเช่นสัตว์ตัวหนึ่ง ช่างเป็นการตายที่ไร้ค่าจริงๆ ไม่น่าเชื่อว่านี่คือการตายของมนุษย์ผู้หนึ่ง ซึ่งตายเพราะความฝันของตัวเอง...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 87)

ทุกคนมีคุณค่าความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน มีความคิด มีความฝันเป็นของตนเองและต่างพยายามไขว่คว้าความฝันของตน แต่ด้วยความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ฯลฯ กลับทำให้แรงงานต่างด้าวได้รับการปฏิบัติอย่างไร้ความเป็นธรรมกลายเป็นเหยื่อผู้ด้อยค่าแห่งความเป็นมนุษย์

การเสนอประเด็นสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคแสดงให้เห็นว่าสิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาคเป็นสิ่งที่ประชาชนทุกคนพึงมีอย่างเท่าเทียมกันในระบอบประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตามสิทธิและเสรีภาพต้องมาพร้อมกับจริยธรรมและความรับผิดชอบเพื่อจะได้ไม่สร้างความเดือดร้อนหรือไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

4.1.4 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน อับบราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีของสหรัฐอเมริกาได้แสดงวาทะว่า “ประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองที่อำนาจเป็นของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน” (วิบูลย์ แช่มชื่น. 2554: 27) จึงอาจกล่าวได้ว่าการ

ปกครองระบอบประชาธิปไตยประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ผู้ปกครองหรือรัฐบาลจะต้องมาจากการเลือกตั้งของประชาชน และประชาชนสามารถเปลี่ยนแปลงผู้ปกครองได้ด้วยการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง จึงนับได้ว่าประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อความผาสุกของปวงชน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ ไข่ประชาธิปไตย (กัมปนาท แสงทอง) และ วันใหม่ (คชคณาธิป)

เส้นทางการได้มาซึ่งประชาธิปไตยต้องเผชิญกับการต่อสู้และความเจ็บปวด ประชาธิปไตยเป็นสิ่งเปราะบาง สิ่งที่ได้มายากแต่ถ้าไม่รู้จักดูแลรักษาย่อมสูญสลายไปได้ง่าย ดังนั้น ประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยจึงต้องดูแลรักษาและธำรงไว้ซึ่งประชาธิปไตย ประคับประคองให้เติบโตต่อไป มิเช่นนั้นประชาธิปไตยก็จะเสื่อมถอยเพราะคนส่วนใหญ่ละเลยไม่เห็นคุณค่าหวังเพียงกอบโกยผลประโยชน์ ในเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* แสดงให้เห็นว่าในเมื่อประชาชนคือเจ้าของอำนาจอธิปไตย ต้องช่วยกันพิทักษ์รักษาประชาธิปไตยไว้ เรื่องสั้นสะท้อนความเปราะบางของประชาธิปไตยไทยผ่านโครงการอาสาพัฒนาประชาธิปไตยที่ ส.ส.บุญยังจัดขึ้นเพื่อระดมพลผู้มีหัวใจประชาธิปไตยให้มารวมตัวกันเพื่อร่วมสืบสานประชาธิปไตย โดยมีของสมนาคุณเป็นไข่ประชาธิปไตยให้แก่ผู้ร่วมกิจกรรมที่ลงชื่อไว้ มีการสร้างวาทกรรมประชาธิปไตยว่า “...ทุกท่านในที่นี้คือรากกล้าของประชาธิปไตยอันเป็นพลังของประชาชน โดยประชาชนและก็เพื่อประชาชน ผมเชื่อมั่นเป็นอย่างยิ่งว่าในอนาคตต้นกล้าประชาธิปไตยเหล่านี้จะแตกหน่อต่อยอดแผ่กิ่งก้านสาขาเพื่อสร้างความร่มเย็นให้แก่บ้านเมืองเราเป็นแน่...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 66-67) แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นเพียงโครงการที่จัดขึ้นเพื่อหาเสียงของ ส.ส.บุญยังเท่านั้น และเมื่อถึงเวลาแจกไข่ประชาธิปไตยทุกคนต่างเบียดเสียดแย่งชิงกันเพื่อเข้าไปรับของแจกจนมีผู้บาดเจ็บจำนวนมาก ตาปั๋นชายชราประกอบอาชีพเลี้ยงไก่ไม่ได้มาร่วมในกิจกรรมครั้งนี้เพราะเชื่อว่ากิจกรรมดังกล่าวไม่ได้ส่งเสริมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง โต ชายหนุ่มที่เข้าร่วมกิจกรรมนี้ได้เบียดเสียดเข้าไปรับแจกไข่ประชาธิปไตยจนเป็นลม ไข่ประชาธิปไตยที่เขาเฝ้าทะนุถนอมหวงแหนเมื่อเปิดกล่องออกดูกลับพบว่ามีแต่ไข่แตก ตาปั๋นกล่าวว่า “ไข่ประชาธิปไตยมันก็เป็นยังงี้แหละวะ แตกง่าย เสียง่าย เจ้าของมันคงไม่ประคบประหงมดูแล...ส่วนไอ้ไข่ประชาธิปไตยของเอ็งน่ะ ข้าว่าชาตินี้คงไม่ทันได้ฟักหรอกว่ะ ไม่ทันไรก็แตกเละไม่เป็นท่าซะแล้ว ส่วนไอ้ที่ยังพอดีอยู่บ้างถ้ารอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกาก็ต้องตั้งไข่กันอีกนานแหละว่ะจริงมะไอโต” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 73-74)

ความเชื่อมั่นและศรัทธาของประชาชนย่อมนำมาซึ่งความหวังและอนาคตที่สดใสของประชาธิปไตยไทย แม้หลายคนจะรู้สึกสิ้นหวังและหมดศรัทธา แต่อนาคตของการเมืองและประชาธิปไตยก็อยู่ในมือประชาชนทุกคน ในเรื่อง *วันใหม่* กล่าวถึงชายชราวัยเจ็ดสิบห้าปีที่ได้รับหนังสือร่างรัฐธรรมนูญ ปี 2550 แต่เขายังไม่ได้อ่าน วันที่ 19 สิงหาคม 2555 อาจเป็นวันที่หลายๆ คนรอคอยแต่สำหรับเขามันเป็นเพียงวันธรรมดาวันหนึ่ง แม้ในการเลือกตั้งเขาจะไปลงคะแนนเสียงทุกครั้ง แต่คนส่วนใหญ่ถูกยั่วยวนด้วยอำนาจเงินตราจนทำลายศรัทธาและความเชื่อมั่นตลอดจนอุดมคติของประชาธิปไตยไปจนหมดสิ้น วันหนึ่งมีรถกระบะประกาศเชิญชวนให้ล้มร่างรัฐธรรมนูญทั้งๆ ที่พวกเขาก็ยังไม่ได้รับรู้ข้อมูลในร่างรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ชายชราจึงได้ตระหนักถึงความถูกต้องและหน้าที่ของตนอย่างน้อยการทำหน้าที่ลงประชามติจะเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างได้ เขาจึงกลับมาอ่านร่างรัฐธรรมนูญอย่างละเอียดจนจบและไปลงประชามติอย่างเต็มภาคภูมิเพราะ “...อย่างน้อยการทำหน้าที่ของเขาในวันนี้ก็เปรียบเสมือนหยดน้ำหยดหนึ่งที่หยดลงบนกิ่งใบของประชาธิปไตยและถ้ารวมกับหยดอื่นๆ จากทั้งประเทศ กิ่งใบนี้คงจะงดงามมิใช่น้อย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 163)

การเสนอประเด็นอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนแสดงให้เห็นว่าประชาชนในฐานะผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยพึงประพฤติตนให้เหมาะสมตามกรอบประชาธิปไตย ร่วมกันพิทักษ์รักษาและสร้างสรรค์สังคมประชาธิปไตยที่ดีงาม

4.1.5 **ชาวบ้านกับการให้คุณค่าต่อประชาธิปไตย** ประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น การตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตน รวมทั้งมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเหมาะสมจึงเป็นสิ่งพึงกระทำตามระบอบประชาธิปไตย แต่มีประชาชนบางกลุ่มให้ความสำคัญกับเรื่องการทำมาหากินและปากท้องเป็นเรื่องใหญ่ มองประชาธิปไตยเป็นเรื่องไกลตัว มีการรับรู้เกี่ยวกับการปกครองแบบประชาธิปไตยในระดับต่ำ จึงไม่เห็นความสำคัญของประชาธิปไตยที่มีผลต่อชีวิตตน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นชาวบ้านกับการให้คุณค่าต่อประชาธิปไตยมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ คนหาปลา (ดนัย อู่ทรัพย์) และ อาหารมื้อค่ำ (อุเทน พรมแดง)

สำหรับชีวิตชาวบ้านที่หาเช้ากินค่ำมุ่งมั่นทำมาหากินเพื่อดำรงชีพทำให้ละเลยไม่ใส่ใจและไม่เห็นความสำคัญของการเมือง ในเรื่อง *คนหาปลา* กล่าวถึงนายเปล่งคนหาปลาในเขื่อนสิริกิติ์ นำปลาที่จับได้ไปส่งให้ครูที่โรงเรียนท่าเรือซึ่งครูจะเอาปลาไปขายที่ตลาดในอำเภอ เช้าวันหนึ่งมีเหตุการณ์

ปฏิวัติเกิดขึ้นในกรุงเทพฯ ทหารนำรถถังออกมาเต็มท้องถนนและมีการปิดล้อมตึกบัญชาการต่างๆ นายเปล่งไม่ได้ติดตามหรือสนใจข่าวปฏิวัติเพียงแค่หาปลาเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง วันนั้นนายเปล่งก็มุ่งหน้าไปที่โรงเรียนท่าเรือเพื่อพูดคุยเรื่องปลาที่จะนำมาส่งขาย เห็นครูกำลังฟังข่าวเกี่ยวกับการปฏิวัติ นายเปล่งไม่รู้ว่าปฏิวัติคืออะไรและทำไปทำไม เขาอยากรู้เรื่องขายปลามากกว่า นายเปล่งรู้สึกว่าตนเป็นประชาชนที่ว่างเปล่า ไร้ความหมายต่อการพัฒนาประเทศและเป็นตัวถ่วงความเจริญ ครูบอกว่าเมื่อเกิดการปฏิวัติทุกสิ่งทุกอย่างก็หยุดการเคลื่อนไหว ถนนหลายสายในเมืองหลวงถูกปิด เมื่อเช้าไม่มีรถมาซื้อปลาที่ตลาด ปลาของนายเปล่งยังอยู่เต็มโอ่งจึงยังไม่รับซื้อปลา นายเปล่งไม่รู้ว่าเขาปฏิวัติกันเพื่ออะไร แต่รู้เพียงว่า “สมัยนี้แย่งกันกิน แย่งถิ่นกันอยู่ แย่งคู่พิศวาส และแย่งอำนาจกันเป็นใหญ่” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 45) เหมือนคำที่หลวงพ่อพูดที่วัดเท่านั้น

การเมืองสำหรับกลุ่มคนหาเช้ากินค่ำจึงไม่มีความหมายหรือความสำคัญมากไปกว่าเป็นช่องทางการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องโดยการขายของในที่ชุมนุมเท่านั้น ในเรื่อง *อาหารมื้อค่ำ* กล่าวถึงมาลีที่อาศัยอยู่กับเหมียวลูกสาวของเธอในห้องเช่าเล็กๆ สามีทิ้งเธอไปมีผู้หญิงคนอื่น ภาระจึงต้องตกอยู่ที่เธอผู้เดียว มาลีออกไปขายน้ำผลไม้ทุกวัน โดยทุกเย็นสมานกับทิพย์เพื่อนบ้านจะช่วยไปรับลูกจากโรงเรียนและช่วยดูแลให้ เนื่องจากทั้งสองคนมีลูกสาวชื่อชมพู่วัยเดียวกับเหมียว วันหนึ่งเธอกลับบ้านค่ำผิดปกติเพราะวันนั้นมีคนชุมนุมประท้วง การชุมนุมช่วยให้เธอขายของได้จนมีเงินซื้อปูม้าของโปรดมาให้ลูกสาวกิน วันต่อมาไม่มีการประท้วงแล้วเธอจึงขายของได้ตามปกติ ระหว่างที่เธอกำลังเจียวไข่ เหมียวบอกเรื่องเจ้าของบ้านกำลังจะขึ้นค่าเช่า ครูก็จะเก็บค่าหนังสือและค่าชุดลูกเสือ แม่ค้าขายของหน้าปากซอยทวงเงินที่ติดค้างและเหมียวก็อยากกินปูม้าอีก ดังความว่า “ช่วงที่เขาประท้วงกันแม่ขายน้ำได้ดี มีตังค์ซื้อกับข้าวดีๆ ให้หนูกิน ทำไมเขาไม่ประท้วงกันอีกล่ะ...แม่รู้มั้ย?” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 153)

การเสนอประเด็นชาวบ้านกับการให้คุณค่าต่อประชาธิปไตยแสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนยากจนหรือคนหาเช้ากินค่ำบางกลุ่มขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองและมักให้คุณค่าต่อการเมืองในระดับต่ำ เพราะเห็นความสำคัญของการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงปากเลี้ยงท้องมากกว่าการเมือง

วาทกรรมย่อยวิถีทางประชาธิปไตยประกอบด้วย 5 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ คือ 1) การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุด 2) เยาวชนกับประชาธิปไตย 3) สิทธิ เสรีภาพและความเสมอภาค 4) อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน และ 5) ชาวบ้านกับการให้คุณค่าต่อประชาธิปไตย วาทกรรม

ชุดนี้ชี้ให้เห็นคุณูปการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่มีต่อปวงชน เสนอความคิดเห็นและจุดยืนของประชาชนกลุ่มต่างๆ รวมทั้งสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของประชาธิปไตย

4.2 วาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตย

นักสู้เพื่อประชาธิปไตยคือผู้ที่ยึดมั่นในอุดมการณ์และศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยและความถูกต้องเป็นธรรม ยินดีต่อสู้ทุ่มเทสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อผดุงรักษาระบอบประชาธิปไตย แม้กาลเวลาจะเปลี่ยนแปลงไปแต่เหตุการณ์บ้านเมืองก็ยังคงเต็มไปด้วยปัญหาและความขัดแย้งแตกแยก ด้วยเหตุนี้นักสู้เพื่อประชาธิปไตยจึงยังคงดำรงอยู่ในทุกยุคสมัย เพียงแต่อาจมีลักษณะและวิถีทางในการต่อสู้แตกต่างกันกันตามสภาพสังคมที่แปรเปลี่ยน

วาทกรรมย่อยนักสู้เพื่อประชาธิปไตยมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 5 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 3 วาทกรรม ได้แก่ 1) อุดมการณ์ที่แปรเปลี่ยน 2) ตัวตายแต่ชื่อยัง และ 3) การต่อสู้ภาคประชาชน โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

4.2.1 อุดมการณ์ที่แปรเปลี่ยน เรื่องสั้นได้แสดงให้เห็นว่าเมื่อสภาพสังคมมีการเปลี่ยนแปลงไป ย่อมส่งผลให้นักสู้เพื่อประชาธิปไตยบางคนเปลี่ยนแปลงความคิดหรืออุดมการณ์ไปจากเดิม จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นอุดมการณ์ที่แปรเปลี่ยนมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ กว่าจะรู้เดียงสา (วัชระ เพชรทอง) และ นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (มนตรี ศรียงค์) ในเรื่อง *กว่าจะรู้เดียงสา* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่เคยเห็นความโหดร้ายของการปราบปรามคอมมิวนิสต์จึงทำให้เขามีจิตใจที่เข้าข้างฝ่ายประชาชน เขาเคยได้ฟังถ้อยคำนักศึกษาที่หลบหนีเข้าป่าประกาศต่อหน้าสหายร่วมต่อสู้และชาวบ้านว่าจะไม่มีวันทรยศต่อวีรชนผู้ดับสูญ ไม่มีวันทรยศต่อประชาชน จะโค่นล้มนายทุน ขุนศึก ศักดินาด้วยตนเอง เด็กหนุ่มรู้สึกประทับใจชายผู้นั้นมาก เสียงของชายคนนั้นยังคงก้องอยู่ในโสตประสาทของเขาตลอดมา ความนิยมของหนุ่มสาวในยุคนั้นต่างปรารถนาอยากเป็นฝ่ายซ้าย เขาก็เป็นคนหนึ่งที่อยู่ในกระแสนั้น เขาเข้าสู่มหาวิทยาลัย และเขาเชื่อมั่นเหมือนหนุ่มสาวในยุคสมัยนั้นว่าใบปริญญาไม่ใช่จุดหมายของการศึกษาแต่สังคมใหม่ที่ดีกว่าและเป็นธรรมต่างหากคือสิ่งที่รอคอย สมพงษ์ รุ่นพี่คนหนึ่งป่าวประกาศไปทั่วว่าได้ต่อสู้กับเผด็จการทหารอย่างดุเดือดจนขาถูกสะเก็ดระเบิดต้องเดินเขยกมาจนทุกวันนี้ ทั้งที่จริงแล้วสมพงษ์มิได้ขาเสียจากการต่อสู้แต่เพราะเป็นโปลิโอตั้งแต่เด็ก ในวันหนึ่งความคิดของชายหนุ่มก็กระจ่างขึ้นเมื่อฟังวิทยุทางราชการรายงานว่าผู้ปฏิบัติการพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยทยอยเข้ามอบตัวกับทางการ ทศวรรษต่อมาไม่มีคอมมิวนิสต์บนแผ่นดิน

ไทย ชายหนุ่มที่เคยพูดให้เขาฟังในป่าคืนเดือนเพ็ญกลับแปรเปลี่ยนอุดมการณ์ที่เคยยึดมั่นออกจากป่า ร่วมมือกับแม่ทัพที่เคยยกทัพไปปราบปรามพวกเขาเมื่อห้าสิบปีก่อนจัดตั้งพรรคการเมืองเพื่อแย่งชิงอำนาจรัฐ ใช้อำนาจเงินแทนกระสุนปืน ได้รับเลือกตั้งและได้เป็นรัฐมนตรี เขาย้อนถึงคำมั่นสัญญาที่ชายคนนั้นให้ไว้กับชาวบ้านและสหายร่วมต่อสู้ในคืนนั้น เขาตระหนักว่าศรัทธาและอุดมการณ์ที่ตนเคยยึดมั่นได้แปรเปลี่ยนไปเช่นกัน

ส่วนในเรื่อง *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย* กล่าวถึงอดีตนักสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ยึดมั่นในอุดมการณ์อย่างแรงกล้าเคยถือปืนต่อสู้กับอำนาจรัฐและหนีเข้าป่าภายหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 แต่เมื่อเสียงปืนนัดสุดท้ายดังขึ้นเขาก็ต้องออกจากป่ากลับสู่เมือง ข่าวคราวของคนเดือนตุลาถูกกระแสทุนนิยมกลบหายไป ต่อมาคนเดือนตุลาได้กลายมาเป็นนักการเมือง นักธุรกิจ นักเคลื่อนไหว เอ็นจีโอ นักวิชาการ อาจารย์มหาวิทยาลัย ส่วนตัวเขาที่หมดโอกาสได้ศึกษาต่อจึงกลายเป็นเพียงชนชั้นกรรมาชีพขายก๋วยเตี๋ยวเท่านั้น หากแต่ก็พยายามดำรงอุดมการณ์ของตนไว้โดยเปิดร้านก๋วยเตี๋ยวเพื่อชีวิต แต่ด้วยกระแสทุนนิยมที่ไหลบ่าการค้าขายที่มีการแข่งขันสูงทำให้เขามิอาจต้านทานได้ จึงต้องปรับปรุงร้านตามกระแสนิยมเพื่อความอยู่รอด การต่อสู้ครั้งนี้จึงมิใช่การต่อสู้เพื่ออุดมการณ์แต่เป็นการละทิ้งอุดมการณ์ต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในโลกแห่งทุนนิยม

การเสนอประเด็นนักสู้เพื่อประชาธิปไตยแสดงให้เห็นว่าบางคนที่เคยมีอุดมการณ์ทางการเมืองที่มุ่งมั่น แต่เมื่อโลกและสังคมเปลี่ยนแปลงไป ศรัทธา อุดมการณ์และความมุ่งมั่นก็อาจแปรผันตาม จะเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงอุดมการณ์เกิดจากหลายปัจจัย เช่น วัยที่เปลี่ยนไปทำให้วุฒิภาวะและการมองโลกเปลี่ยนตาม ในขณะที่อำนาจและผลประโยชน์สามารถทำให้อุดมการณ์และแนวความคิดของคนคลอนแคลนหรือเปลี่ยนแปลงได้เช่นกัน

4.2.2 **ตัวตายแต่ชื่อยัง** นักสู้เพื่อประชาธิปไตยส่วนใหญ่มีจิตใจและอุดมการณ์ที่มุ่งมั่น ยอมสละได้แม้กระทั่งชีวิตเลือดเนื้อเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการ การทำเพื่อประชาชนและประโยชน์ของส่วนรวม ประกอบกับอุดมการณ์และศรัทธาที่กล้าแข็ง ส่งผลให้แม้บุคคลเหล่านั้นจะเสียชีวิตไปแล้ว แต่ชื่อและวีรกรรมที่ได้กระทำเพื่อธำรงรักษาประชาธิปไตยย่อมจารึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ จารึกไว้ในความทรงจำและจารึกไว้ในจิตใจของประชาชนตลอดไป จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นตัวตายแต่ชื่อยังมีจำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ วีรชนนิรนาม (สมใจ สมคิด) และ เมืองคนหาย (วินทกานท์)

ประเด็นสำคัญที่นำเสนอผ่านเรื่อง *วีรชนนิรนาม* คือตัวตายแต่ชื่อยัง บุคคลเหล่านั้นต่อสู้เพื่อความถูกต้องและความเป็นธรรม แม้จะเสียชีวิตหรือหายสาบสูญไปแต่วีรกรรมและเกียรติภูมิจะยังคงอยู่ตลอดไป แม้จะไม่ได้เป็นที่รับรู้ในวงกว้างแต่อย่างน้อยคนที่รักหรือบุคคลในครอบครัวย่อมตระหนักในการต่อสู้และคุณงามความดีเหล่านั้น ในเรื่องเสนอภาพมวลชนที่ผ่านการต่อสู้เรียกร้องความถูกต้อง คนแรก คือนายจีระ บุญมาก วีรชนที่ถูกยิงเสียชีวิตในเหตุการณ์14 ตุลาคม 2516 ครั้งนั้นที่มีเรื่องราวบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์ ดังความว่า “ในบรรดาวีรชนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์นี้ จีระ บุญมาก เป็นชื่อต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เขาถูกยิงตายบริเวณหน้ากรมประชาสัมพันธ์ ร่างของเขามีเพื่อนร่วมอุดมการณ์เข้ามาแวดล้อม บ้างโกรธแค้น บ้างร่ำไห้ บ้างกราบกรานร่างอันไร้วิญญาณนั้น มีคนถือธงเปื้อนเลือดชูเป็นพยาน ร่างของเขามีธงชาติไทยคลุม มีพวงมาลัยคล้องคอ ถูกแห่แหนข้ามสะพานพระปิ่นเกล้าฯ ไปสี่แยกบ้านแขกทางฝั่งธนบุรี ฟ้องประชาชนทั่วไป” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 124) ส่วนคนที่สองคือสามีของหญิงคนหนึ่งที่เข้าร่วมการต่อสู้ในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 หายสาบสูญไปโดยไม่ได้กลับมา ดังความว่า “...ในบรรดาคนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์ 6 ตุลา สามีของนางไม่มีชื่อในประวัติศาสตร์การเมืองไทยหรือที่ไหนๆ เขาถูกยิงตายบริเวณไหนก็ไม่รู้ แต่ที่รู้คือเขาหายสาบสูญไปตั้งแต่วันนั้น...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 124) ความแตกต่างกันของวีรชนสองคนนี้ คือ ชายคนหนึ่งได้รับการบันทึกจารึกชื่อไว้ในประวัติศาสตร์เป็นที่ยกย่องเชิดชูของประชาชนทั่วไป ในขณะที่ชายอีกคนกลับเป็นเพียงวีรชนนิรนามที่ไม่มีใครรู้จัก แต่เขาก็ได้ร่วมต่อสู้เพื่อความถูกต้อง สิ่งที่เหมือนกันของวีรชนทั้งคู่คือสำหรับบุคคลอันเป็นที่รักไม่ว่าบุคคลเหล่านั้นจะได้รับการบันทึกไว้ในหน้าประวัติศาสตร์หรือไม่ แต่เขาจะอยู่ในใจของคนอันเป็นที่รักเสมอ ดังที่ ภรรยาของจีระ บุญมาก กล่าวว่า “...ตัวเองรู้ว่าคำว่าวีรชนคือคนที่เสียสละ รู้มาตลอดว่าพี่จีระเป็นคนแบบนี้ แต่เมื่อเขายกย่องว่าเป็นวีรชน ส่วนลึกๆ เราก็รู้อยู่แล้ว แต่จะพูดไปก็เหมือนยกย่องสามีตัวเอง เราก็ไม่อยากเอ่ยคำว่าวีรชน เดี๋ยวเขาจะหาว่า แหม เขาไม่ได้เสียสละเหมือนทหารสักหน่อย มายกย่องกันว่าเป็นวีรชน แต่เขาก็เป็นวีรชนในใจเราตลอดกาล...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 126-127) เช่นเดียวกับหญิงผู้สูญเสียสามีเธอก็คิดเช่นเดียวกันว่า “สามีของฉันก็เป็นวีรชนคนหนึ่ง ถึงแม้จะไม่มีใครรู้ ไม่มีใครเห็น เขาก็เป็นวีรชนในใจฉันตลอดกาลเช่นกัน” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 127)

ส่วนในเรื่อง *เมืองคนหาย* กล่าวถึงชายหนุ่มคนหนึ่งหลงเข้าไปในเมืองที่เต็มไปด้วยแท่งหินที่สลักชื่อและนามสกุลของคนที่หายสาบสูญไป ชายชราผู้ดูแลสถานที่บอกว่าที่นี่คือเมืองคนหาย คนที่หายตัวไปอย่างไร้ร่องรอยจากสังคม ชื่อของคนเหล่านั้นจะมาปรากฏที่นี่ มีทั้งชื่อนักการเมือง ชื่อของนักเคลื่อนไหว ชื่อของสื่อมวลชน รวมทั้งประชาชนทั่วไป ซึ่งจริงๆ แล้วไม่มีใครหายไปแต่เปลี่ยนสถานะจากเรือนกายที่สัมผัสจับต้องได้มาอยู่ในรูปของชื่อเท่านั้น "...ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนหายเคยกระทำไว้จะถูกหล่อหลอม และเก็บซับไว้ในรูปของชื่อซึ่งสลักบนแท่งหินอ่อนและได้รับการดูแลอย่างดี ชื่อของแต่ละคนจะดำรงอยู่ตลอดไปเป็นอมตะ อย่างน้อยก็ในเมืองแห่งนี้ แม้ว่าเรือนร่างจะหาไม่แล้วก็ตาม" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 119) เป็นลักษณะของการหายไปเพื่อดำรงอยู่ และสุดท้ายชายหนุ่มก็พบว่าตนกลายเป็นคนหายคนล่าสุดเพราะเข้าไปขัดขวางผลประโยชน์การซื้อขายที่ดินราคาแพงบริเวณชายทะเลแห่งหนึ่งในภาคใต้

การเสนอประเด็นตัวตายแต่ชื่อยังการแสดงให้เห็นวาทกรรมของวีรชนหรือนักสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ต้องเสียสละชีวิต บางคนก็หายสาบสูญไป ผู้ที่ทำประโยชน์เพื่อส่วนรวมและสังคมแม้นตัวจะจากไปแต่ชื่อจะยังคงจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ ดังนั้น คนดีแม้ตัวตายแต่ชื่อเสียงและความดีงามยังดำรงอยู่เสมอ

4.2.3 **การต่อสู้ภาคประชาชน** วิถีการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยหรือเพื่อความถูกต้องในสังคมมีหลายแนวทาง ซึ่งการต่อสู้ภาคประชาชนเป็นวิถีทางหนึ่งที่ช่วยให้บรรลุเป้าหมายได้ แต่ต้องตั้งอยู่บนความถูกต้องเหมาะสมและประสงค์ดีต่อส่วนรวมอย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการต่อสู้ภาคประชาชนมีจำนวน 1 เรื่อง คือ ในที่สุด (สิริมงคล แท้สูงเนิน) ในเรื่อง *ในที่สุด* แสดงให้เห็นวิถีทางของนักสู้เพื่อประชาธิปไตยทั้งการต่อสู้แบบการเมืองเชิงสถาบันซึ่งเป็นการเมืองในระบบและการต่อสู้ภาคประชาชนซึ่งเป็นการเมืองภาคพลเมือง พ่อซึ่งเป็นข้าราชการระดับสูงของกระทรวงหนึ่งเป็นคนขยันซื่อสัตย์แต่กลับถูกฝ่ายตรงข้ามที่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชันไม่พอใจและกลั่นแกล้งจนต้องตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัยและต้องเปิดเผยข้อมูลต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาครัฐ พ่อยินดีทำตามเพื่อแสดงความโปร่งใสให้สังคมรับรู้ จนในที่สุดพ่อก็สามารถผ่านปัญหามาได้ด้วยการดำเนินการตามระบบ เชื่อและศรัทธาในความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายบ้านเมือง ในขณะที่พี่ชายของเขาและผู้ชายที่อยู่ในบ้านหลังสีเทามีวิถีทางการต่อสู้โดยใช้การเมืองภาคพลเมืองเป็นการต่อสู้ภาคประชาชน โดยมีเป้าหมายคือ

> ...ทำหน้าที่ชี้ชวนให้บรรดาชนชั้นกลางซึ่งเป็นตัวแปรสำคัญของกลไกทางอำนาจ ได้แลเห็นปัญหาของสังคมรากแก้วในชนบทว่ามีที่มาที่ไปอย่างไรบ้างและกำลังส่งผลกระทบเลวร้ายต่อสังคมอย่างรุนแรงระดับใด และต่อวิถีชีวิตผู้คนส่วนใหญ่ของแผ่นดินอย่างไรบ้าง...สิ่งที่ต้องทำเป็นอันดับแรก คือ การแสดงออกถึงการไม่ให้มีการแบ่งระดับชนชั้น หรือแบ่งแยกความรู้สึกของผู้คน แต่หวังให้ทุกคนมีความเสมอภาคกัน ไม่มีฝ่าย ไม่มีข้าง เป็นกลาง เข้าได้กับทุกหมู่ทุกเหล่า ซึ่งต่างเห็นว่าเป็นหนทางแห่งสันติภาพ อันทำให้คนไทยเกิดความเป็นหนึ่งเดียวและเป็นเอกภาพขึ้นในสังคม... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 109-120)

การเปิดเวทีประชาชนให้มีการอภิปรายแสดงความคิดเห็นและเคลื่อนไหวเพื่อสังคมอย่างสันติ ย่อมนับได้ว่าเป็นวิถีทางหนึ่งในการต่อสู้ตามระบอบประชาธิปไตยเป็นการแสดงให้เห็นความไม่นิ่งเฉยดูดายต่อปัญหาบ้านเมืองของประชาชนในสังคม

การเสนอประเด็นการต่อสู้ภาคประชาชนเป็นการแสดงให้เห็นวิถีทางการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่มีหลายแนวทาง ซึ่งมีทั้งการต่อสู้ตามแนวทางในระบบและการต่อสู้ภาคพลเมือง การต่อสู้เช่นนี้แสดงให้เห็นการตรวจสอบทางการเมืองที่ประชาชนทุกคนสามารถทำได้ตามระบอบประชาธิปไตย

วาทกรรมย่อยนักสู้เพื่อประชาธิปไตยประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) อุดมการณ์ที่แปรเปลี่ยน 2) ตัวตายแต่ชื่อยัง และ 3) การต่อสู้ภาคประชาชน วาทกรรมชุดนี้สะท้อนให้เห็นความมุ่งมั่นทุ่มเทและเสียสละตนเองเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ดำรงไว้ซึ่งอุดมการณ์ประชาธิปไตย แม้ชีวิตจะสูญสิ้นแต่ศรัทธาและคุณงามความดีของนักสู้เหล่านั้นจะยังคงอยู่ในหัวใจคนไทยและจารึกชื่อไว้ในประวัติศาสตร์ตลอดไป

4.3 วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ

การเมืองในอุดมคติ คือการเมืองที่ให้สิทธิ เสรีภาพแก่ประชาชนในการเลือกบุคคลที่ตนเห็นว่ามีคุณธรรม จริยธรรม มีความรู้ความสามารถเข้าไปบริหารประเทศเพื่อทำให้ประชาชนอยู่ดีมีสุขโดยถ้วนหน้า ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง มุ่งทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสังคมโดยส่วนรวม ในขณะที่ประชาชนตระหนักในหน้าที่พลเมืองของตนและให้ความสำคัญต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของประเทศในทุกระดับ

วาทกรรมย่อยการเมืองในอุดมคติมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 7 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 3 ประเด็น ได้แก่ 1) อนาคตยังมีหวัง 2) การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว และ 3) การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

4.3.1 **อนาคตยังมีหวัง** แม้ว่าสภาพการเมืองในปัจจุบันจะประสบภาวะความขัดแย้งที่ไม่อาจประสานประโยชน์กันได้ การบริหารประเทศยังคงมีการทุจริตคอร์รัปชันจากนักการเมืองสามานย์ การเลือกตั้งยังคงมีการซื้อสิทธิขายเสียง แต่ประชาชนก็ยังคงมีความหวังว่าในอนาคตการเมืองไทยจะเป็นการเมืองที่ดี เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มีนักการเมืองที่มุ่งทำประโยชน์เพื่อประชาชนและสังคมส่วนรวม จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นอนาคตยังมีหวังมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ จดหมายจากชายชรา (ลอย เหนือดี) เมื่อวันนั้น...มาถึง (ยงยุทธ หนูเนียม) และวาวแสงแห่งศรัทธา (วัชระ สัจจะสารสิน)

ความมุ่งหวังที่จะเห็นสังคมสงบสุขอาจดูเป็นเรื่องที่ไกลเกินเอื้อม แต่ถ้าหากมีความเพียรพยายามไม่สิ้นหวังที่จะทำสิ่งดีงามเพื่อสังคม ในวันหนึ่งย่อมสัมฤทธิ์ผลดังที่มุ่งหวัง ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา* กล่าวถึงชายชราผู้หนึ่งที่ได้รับคำทำนายว่าจะเป็นผู้เปลี่ยนประเทศให้เต็มไปด้วยดอกไม้ เขาจึงเขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีติดต่อกันทุกวันเป็นเวลาเกือบสามสิบปีด้วยข้อความซ้ำๆ ความว่า “เรียนท่านนายกรัฐมนตรี ขอให้ท่านทำให้ประเทศนี้เต็มไปด้วยดอกไม้ด้วยเถิด...” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 83) แต่จดหมายไม่เคยไปถึงมือนายกรัฐมนตรี จนกระทั่งวันหนึ่งเมื่อนายกรัฐมนตรีได้รับจดหมายและพยายามเสาะหาตัวกลับพบว่าชายชราเสียชีวิตไปแล้ว ชายชราเขียนพินัยกรรมให้นำกล่องเหล็กฝังลงในหลุมศพพร้อมกับร่างของเขา จวบจนปี 3150 นายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของประเทศไทยเป็นผู้เนรมิตทั้งประเทศให้เต็มไปด้วยดอกไม้ทำให้ประเทศไทยได้รับเลือกเป็นประเทศที่สวยที่สุดในโลก แผนพัฒนาประเทศด้วยการปลูกดอกไม้ได้ผลดังที่เขาคาดเพราะประเทศไทยเป็นประเทศเกษตรกรรมมาหลายพันปี รายได้หลักของประเทศมาจากดอกไม้เป็นสำคัญ ประชาชนมีสุขภาพกายและจิตดี ลดค่าใช้จ่ายของรัฐในการรักษาสุขภาพของประชากรจำนวนมาก วันหนึ่งเขากำลังจะปลูกกล้วยไม้พันธุ์ใหม่และได้พบกล่องเหล็กโบราณที่มีจดหมายบรรจุว่า “เรียนท่านนายกรัฐมนตรี ขอให้ท่านทำให้ประเทศนี้เต็มไปด้วยดอกไม้ด้วยเถิด...” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 101) แม้เนื้อหาเรื่องสั้นจะมีลักษณะในเชิงเสียดสี ประชดประชัน มีนัยว่าสังคมในอุดมคติสร้าง

ได้ยากมาก ขนาดที่ไม่สามารถสร้างสำเร็จได้ในชั่วชีวิตของคนๆ หนึ่ง แต่เรื่องสั้นก็แสดงให้เห็นว่าถ้าไม่ท้อแท้สิ้นหวังย่อมประสบผลสำเร็จได้ในอนาคต

ท่ามกลางสภาพสังคมการเมืองที่มีการทุจริตคอร์รัปชัน นักการเมืองขาดคุณธรรมจริยธรรมในการบริหารประเทศ สภาพการณ์เช่นนี้อาจทำให้ศรัทธาต่อระบอบการปกครองประชาธิปไตยเสื่อมถอยลง แต่ความหวังให้เกิดสังคมที่สงบสุขย่อมไม่สูญสิ้นไปตราบที่ประชาชนไม่ทิ้งภาระหน้าที่ในการเปลี่ยนแปลงสังคม ในเรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง* กล่าวถึง พ่อครู ชายสูงวัยที่ผ่านความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองมายาวนานเคยเข้าร่วมขบวนการเดือนตุลา แต่ในที่สุดเขาก็ได้รู้ว่าการต่อสู้ของเขามีแต่ความสูญเสียทั้งชีวิต เลือดเนื้อและน้ำตา ทำให้เขาปล่อยวางและหมดหวังกับการเมืองจึงละทิ้งอุดมการณ์ที่ตนแจ้งแก่ใจว่า “ไม่ต่างกับการปลูกความฝันบนทุ่งชีวิตที่มีเลือดเนื้อเป็นปุ๋ยและน้ำตาจากความรันทดคอยรดหลั่งให้ชุ่มชื้นคอยหล่อเลี้ยงไว้” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 128) เขาหันกลับมาประกอบอาชีพรับราชการครูจนเกษียณและทำเกษตรแบบเศรษฐกิจพอเพียงตามรอยพระราชดำริของในหลวงจนได้รับความชื่นชมเป็นแบบอย่าง พ่อครูจึงได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของความเปลี่ยนแปลงในสังคมร่วมกับครูปกรณ์หรือครูเสือ บัณฑิตด้านการเกษตรที่ทุ่มเทช่วยเหลือชาวบ้านและเกษตรกรอย่างจริงจัง

เมื่อชุมชนกำลังมีการเลือกตั้ง กำนันผาด เถ้าแก่ไช่ จ่าจิตและหลวงพ่อต่างมาเชิญพ่อครูไปขอคำปรึกษาเรื่องอุดมการณ์ เรื่องเศรษฐกิจ สังคม การกระจายรายได้ เรื่องผู้มีอิทธิพลและเรื่องธรรมาภิบาล แต่ทุกคนต่างมีวาระแอบแฝงหวังให้พ่อครูช่วยเป็นหัวคะแนนในการเลือกตั้ง อีกทั้งแต่ละคนต่างประพฤติตนตรงข้ามกับเรื่องที่มาปรึกษาพ่อครูอย่างสิ้นเชิง ขณะที่พ่อครูกำลังจะสิ้นหวังกับการเมืองอีกครั้ง กลับมีชาวบ้านกลุ่มหนึ่งมาขอคำปรึกษาว่าจะสนับสนุนครูเสือเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงชุมชนในครั้งนี้ พ่อครูดีใจที่ประชาชนได้มีส่วนร่วมกันคิดตัดสินใจเรื่องผู้นำของตน ศรัทธาที่เคยมอดดับกลับมาอีกครั้ง “...ความหวังของผมกลับมาโชนชัดขึ้นอีกครั้งแล้ว ท่ามกลางรอยยิ้มของผู้คนที่ได้มีส่วนคิดพิจารณาและตัดสินใจเรื่องผู้นำของตนร่วมกัน วันนี้...ชาวบ้านเหล่านี้ได้ทำให้ผมตระหนักแล้วว่า... พลังที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันเป็นคุณประโยชน์อย่างแท้จริงต่อชุมชน ต่อสังคมและต่อประเทศชาตินั้น จะบังเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อวันแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมาถึง...เท่านั้น...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 141) เรื่องสั้นแสดงให้เห็นว่าผู้นำที่ขาดความจริงใจต่อ

การทำงานเพื่อประชาชน ย่อมยากที่จะครองใจคนได้ ผู้นำที่ดีที่สุดคือผู้นำที่มาจากการเลือกของประชาชนและประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกอย่างแท้จริงเท่านั้น

การยึดมั่นกับการเมืองในอุดมคติและมีความคาดหวังอย่างเต็มเปี่ยม เมื่อไม่เป็นไปดังที่หวังอาจทำให้รู้สึกพ่ายแพ้และสูญสิ้นศรัทธา แต่ประชาธิปไตยในตำรากับในชีวิตจริงอาจแตกต่างกัน ดังนั้น จึงต้องมีการปรับประยุกต์ให้เหมาะสม ในเรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา* พงศ์จันทร์ อาจารย์มหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งเดินทางกลับไปเลือกตั้งที่บ้านเกิดในชุมชนเล็กๆ แห่งหนึ่งทางภาคใต้ เนื่องจากพ่อของเขาลงสมัครรับเลือกตั้งในครั้งนี้ด้วย สี่ปีก่อนเมื่อครั้งพงศ์จันทร์เรียนจบใหม่ๆ เขาและเพื่อนได้จัดทีมลงไปช่วยพ่อหาเสียงเลือกตั้งอย่างเต็มที่ แต่ผลปรากฏว่าพ่อพ่ายแพ้การเลือกตั้งครั้งนั้นเพราะอีกฝ่ายซื้อเสียงในคืนก่อนเลือกตั้ง จึงทำให้เขารู้สึก "...พ่ายแพ้กับศรัทธาบางอย่างที่เชื่อมั่นตลอดมา ยามนี้คล้ายก้อนศรัทธาดังกล่าวได้ถูกทำลายลงแล้ว บางครั้งแนวคิดและทฤษฎีก็เป็นเรื่องแค่ในห้องเรียน อุดมการณ์ที่ฉาบทาด้วยการมองโลกในแง่ดีมีอุดมคติ อาจย้อนทวนทิ่มแทงให้เราเจ็บปวดอย่างที่สุด" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 20) แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้พ่อของพงศ์จันทร์ชนะการเลือกตั้ง เพราะนำนโยบายและยุทธวิธีต่างๆ ที่เขาและเพื่อนทำไว้เมื่อสี่ปีก่อนมาปรับใช้ให้เหมาะกับความเป็นจริงและทันเกมคู่แข่งมากขึ้น พงศ์จันทร์รู้สึกว่า "...ศรัทธาบางอย่างคล้ายๆ จะกลับคืนมา เขายังจำภาพบรรยากาศตอนพลบค่ำบนรถไฟขบวนนั้นได้ดี เขาเห็นไฟลิบๆ จากขอบฟ้าไกล ใช่-ในความมืดก็ยังเห็นแสงแวววามอยู่ไกลๆ" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 31)

การเสนอประเด็นอนาคตยังมีหวังแสดงให้เห็นว่าสังคมในอุดมคติและการเมืองที่ดีงามเป็นสิ่งไม่ไกลเกินเอื้อม ตราบใดที่ประชาชนยังคงเชื่อมั่นและศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ดำเนินชีวิตตามครรลองที่ถูกต้องดีงามย่อมนำพาสังคมไปสู่ความสงบสุขได้

4.3.2 **การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว** การเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประชาชนทุกคน เพราะเป็นเรื่องเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรและการแบ่งสรรผลประโยชน์ ในขณะเดียวกันสังคมที่เต็มไปด้วยความขัดแย้งต้องมีการเมืองเข้ามาช่วยในการจัดการ หลายคนอาจคิดว่าการเมืองเป็นเรื่องที่ไกลตัว เป็นเรื่องของนักการเมือง รัฐบาล รัฐสภา แต่ในความเป็นจริงแล้วการเมืองอยู่แวดล้อมทุกคน จากการการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวมี 1 เรื่อง คือ ทุเรียนการเมือง (เชษฐพล มานิตย์) ในเรื่อง *ทุเรียนการเมือง* กล่าวถึง เมี่ยง บัณฑิตเกียรตินิยม สาขาการเมืองการ

ปกครอง กลับมาหายายที่ต่างจังหวัด ขณะนั้นในชุมชนกำลังจะมีการเลือกตั้งแต่ยายจะไม่ไปเลือกตั้ง เพราะเชื่อว่าสามารถอยู่ได้โดยไม่ต้องยุ่งเกี่ยวกับการเมือง สำหรับยายแค่มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขก็เพียงพอแล้ว ยายพาเมี่ยงไปดูกลุ่มอาชีพเสริมเกษตรกรแปรรูปทุเรียนที่ยายเป็นประธานกลุ่ม และบอกว่าจะยอมไปเลือกตั้งหากเมี่ยงแสดงให้เห็นว่าธุรกิจของยายเกี่ยวข้องกับการเมืองและการเมืองไม่ใช่เรื่องไกลตัว หลังจากเพียรพยายามหาคำตอบในที่สุดเมี่ยงก็ได้คำตอบให้ยายว่าทุเรียนของยายมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองในแทบทุกขั้นตอน เริ่มจากทุเรียนที่ผ่านการเมืองโดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกันราคาพืชผล น้ำมันพืช เกลือปรุงรสที่ใช้ทำทุเรียนทอดก็ถูกควบคุมราคาโดยกระทรวงพาณิชย์ ถ้ากระทรวงอนุญาตให้ขึ้นราคาวัตถุดิบจะส่งผลกระทบกับธุรกิจของยายโดยตรง ส่วนทุเรียนกวน น้ำตาลที่ใช้ก็เช่นเดียวกับเกลือและน้ำมันพืช ส่วนน้ำมันพืชที่ใช้แล้วซึ่งยายแปรรูปเป็นน้ำมันดีเซลนั้น เครื่องจักรก็เป็นผลการประดิษฐ์ของกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กล่องกระดาษและพลาสติกที่ยายใช้บรรจุทุเรียนก็ต้องได้มาตรฐานกระทรวงอุตสาหกรรม ส่วนเครื่องหมาย อย.ก็ออกโดยสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา กระทรวงสาธารณสุขเพื่อรับรองว่าทุเรียนของยายเป็นอาหารที่ปลอดภัย กระทั่งการเลือกประธานกลุ่มแม้จะเป็นแบบยกมือ แต่ทุกคนมีความเสมอภาคมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน

เมี่ยงสรุปว่าธุรกิจของยายเกี่ยวกับการเมืองและที่ผ่านมายายยังเป็นผู้ใช้สิทธิและเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขอยู่ตลอดเวลา ในหน่วยใหญ่ระดับประเทศการเมืองและประชาธิปไตยอาจเป็นเรื่องไกลตัวแต่ถ้ามองถึงหน่วยย่อยมันเป็นเรื่องใกล้ตัวมาก ยายจึงยอมไปเลือกตั้งด้วยความเต็มใจ “...ทั้งชีวิตที่ผ่านมาของยายก็มีการเลือกตั้งมาแล้วหลายต่อหลายครั้ง แต่ไม่มีครั้งไหนเลยที่ยายรู้สึกว่ายายมีสิทธิ มีอำนาจเท่าครั้งนี้ ที่แปลกไปเพราะยายรับรู้แล้วว่าคะแนนเสียงเพียงคะแนนเดียวของยายก็มีผลกระทบต่อใครๆ ได้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 89)

การเสนอประเด็นการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัวจะเห็นได้ว่าประชาชนจำนวนไม่น้อยไม่เห็นความสำคัญของการเมือง การเลือกตั้งและประชาธิปไตยเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว แต่แท้จริงแล้วการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว ประชาชนจึงต้องเรียนรู้ ตระหนักในสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพของตนและนำไปใช้อย่างเหมาะสม โดยเฉพาะการเลือกตั้งเป็นสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองที่จะเลือกคนดีไปบริหารชุมชนและประเทศชาติ

4.3.3 การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน มีคำกล่าวว่า “ถ้าท่านไม่เล่นการเมือง การเมืองก็จะเล่นท่าน หรือถ้าท่านไม่ยุ่งเกี่ยวกับการเมือง การเมืองก็จะมายุ่งเกี่ยวกับท่าน” (เอกวิทย์ มณีธร. 2552: 110) ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ามนุษย์ในสังคมไม่อาจหลบเลี่ยงการเมืองได้ เพราะการเมืองเป็นความผูกพันระหว่างประชาชนกับรัฐ โดยเฉพาะในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยที่อำนาจสูงสุดเป็นของปวงชน ถ้าประชาชนไม่ใส่ใจการเมือง ละเลยการเลือกผู้แทนที่ดีไปทำหน้าที่แทนตน ผลกระทบที่ได้รับย่อมย้อนกลับมาสู่ประชาชนในฐานะเป็นสมาชิกของรัฐ ดังนั้นประชาชนในสังคมจึงไม่อาจหลบเลี่ยงผลกระทบจากกิจกรรมการเมืองได้ เพราะการมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนล้วนส่งผลกระทบต่อประชาชนทั้งสิ้นไม่โดยทางตรงก็ทางอ้อม

จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการเมืองเป็นเรื่องของทุกคนมีจำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ผู้มีสิทธิ์ (ไชยา วรรณศรี) นักเล่านิทานยามราตรี (สาคร พูลสุข) และ มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่ (วีรพงษ์ สุนทรฉัตรวัฒน์)

การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน ไม่ใช่หน้าที่ของคนเพียงกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น ประชาชนบางส่วนมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของรัฐบาลและนักการเมือง ไม่ใช่เรื่องของประชาชนจึงละเลยไม่ใส่ใจการเมือง ทั้งๆ ที่อำนาจของประชาชนมีผลต่อการพัฒนาประเทศและการบริหารบ้านเมืองโดยตรง ในเรื่อง *ผู้มีสิทธิ์* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่สนใจการเมืองตั้งแต่ยังเป็นอาสาสมัครในกองร้อยอยู่ที่ชายแดน ผู้บังคับกองร้อยมีความสนใจการเมืองเช่นเดียวกันจึงส่งเสริมให้เขาเขียนเรื่องสั้นการเมือง เมื่อเขาลาออกจากทหาร เขาได้ประจำกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ เขาชอบฟังปราศรัยตามที่ต่างๆ และชอบพูดเรื่องการเมืองกับพรรคพวกโดยเฉพาะนักเขียน แต่นักเขียนเหล่านั้นกลับไม่ชอบพูดเรื่องการเมือง บอกว่านักเขียนมีหน้าที่เขียนแต่การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองในสภา เขาเชื่อมั่นในอุดมการณ์นักการเมืองรุ่นใหม่และคิดเสมอว่าอนาคตการเมืองไทยจะต้องพัฒนาขึ้นตามลำดับ แม้เขาจะใช้ชีวิตในเมืองหลวงแต่ยังกลับบ้านทำกิจกรรมเพื่อสังคมบ่อยๆ เขาเชื่อว่า “...เราทุกคนต้องช่วยกันและรับผิดชอบบ้านเมืองร่วมกัน มิใช่ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของนักการเมืองฝ่ายเดียว...แม้ผมจะนิยมชมชอบเรื่องการเมือง แต่ใช่ว่าจำเป็นจะต้องไปเล่นการเมืองเสียเอง คนที่มีความรู้ความสามารถในบ้านเมืองเรามีอีกมากมาย ขอเพียงเราได้ทำหน้าที่เท่าที่สิทธิในรัฐธรรมนูญกำหนด น่าจะเป็นสิ่งที่ดีและเราก็จะมีนักการเมืองที่ดีต่อไปในอนาคต...” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ . 2546: 180-181)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกวัย ในเรื่องสั้นเสนอภาพผู้สูงอายุที่ร่างกายร่วงโรยด้วยความชรา แต่กลับออกมาร่วมต่อสู้เรียกร้องความเป็นธรรม มีจุดมุ่งหมายทำเพื่อลูกหลานและสังคม ในขณะที่หนุ่มสาววัยที่กำลังมีพลังในการต่อสู้กลับละทิ้งความรับผิดชอบทางการเมืองทำเพื่อตนเอง ในเรื่อง *มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่* กล่าวถึง ยายฮวง หญิงชราที่ทำกิจการหอพักในชุมชนแห่งหนึ่งในภาคอีสาน ยายฮวงมีลูกชายคือบักพงษ์ซึ่งเดินทางเข้ากรุงเทพฯ เมื่อสิบห้าปีก่อน บักพงษ์บอกยายฮวงว่าจะเดินทางตามหาความฝัน ยายฮวงมีความสนใจเรื่องราวทางการเมืองและติดตามข่าวสารเหตุการณ์บ้านเมืองอยู่เสมอ ยายฮวงชอบดูการชุมนุมประท้วงของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยจึงชวนหลานสาวไปชุมนุมประท้วงที่กรุงเทพฯ ยายฮวงเข้าร่วมชุมนุมเพื่อปลดนายกรัฐมนตรีที่ใช้นโยบายประชานิยมเป็นเครื่องมือหาเสียงมากกว่าหวังแก้ปัญหาระยะยาวอย่างแท้จริง จึงทำให้หลายหมู่บ้านโดยเฉพาะชุมชนในภาคอีสานพังทลายด้วยหนี้มหาศาล เมื่อไปถึงที่ชุมนุมมีผู้คนสวมเสื้อสีเหลืองโพกผ้ามีป้ายเขียนข้อความต่างๆ มากมาย หลังคอนเสิร์ตจบลงมีการเชิญพี่น้องที่ประสงค์จะขึ้นมาพูดบนเวทีโดยเฉพาะพี่น้องที่มาจากต่างจังหวัด ยายฮวงรอเข้าคิวขึ้นพูดพร้อมกระดาษที่เตรียมมาจากบ้านนั่นคือรายชื่อของลูกหลานในหมู่บ้านที่หายเข้ากรุงเทพฯ มากว่า 30 คน พฤติกรรมและความคิดของยายฮวงสะท้อนผ่านมุมมองของหลานสาวที่ว่า

> ...รุ่นแล้วรุ่นเล่าที่หนุ่มสาวจากหมู่บ้านมุ่งสู่กรุงเทพฯ...ฉันจึงคิดไปว่าทุกหนทุกแห่งของกรุงเทพฯ คงเต็มไปด้วยคนหนุ่มคนสาว กรุงเทพฯ คงขับเคลื่อนไปด้วยพลังของคนหนุ่มสาว ซึ่งต่างจากหมู่บ้านของฉันที่เคลื่อนผ่านแต่ละวันด้วยความชรา หากแต่เมื่อได้มายืนปรบมืออยู่บนถนนเส้นนี้ กลับรู้สึกแปลกใจว่าหนุ่มสาวเหล่านั้นหายไปอยู่ไหน? ไยปล่อยคนรุ่นพ่อรุ่นแม่ออกมาครื้นเครงบนถนนที่ถูกมองด้วยสายตาความขัดแย้ง ไยปล่อยความเฒ่าแก่เป็นเกราะกำลังในการปะทะเผชิญ ไยปล่อยความชราเผชิญหน้ากับความเปลี่ยนแปลงโดยลำพัง บางทีในความครื้นเครงที่เห็นอยู่ตรงหน้า มันอาจจะเป็นความครื้นเครงอันเดียวดายของคนเฒ่าคนแก่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 50-51)

ประชาชนทุกสาขาอาชีพล้วนมีส่วนในการสร้างสังคมการเมืองที่ดีขึ้นได้ เพียงทุกคนทำหน้าที่ของตนให้ดีที่สุดย่อมส่งผลให้สังคมและประเทศชาติพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้น ในเรื่อง *นักเล่านิทานยามราตรี* กล่าวถึง หนังประเคียง หนังตะลุงการเมืองที่เข้าป่าไปเป็นคอมมิวนิสต์เพื่อร่วมการปฏิวัติ เมื่อกลับออกมาจากป่าเข้าร่วมพิธีสาบานตนเพื่อพัฒนาชาติไทย แต่หนังประเคียงก็ยังคงยึดมั่นใน

อุดมการณ์ของตน หนังตะลุงของหนังประเคียงแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการเมืองเป็นเรื่องของทุกคนเป็นเรื่องที่ทุกคนต้องใส่ใจ ทำหน้าที่ตามบทบาททางสังคมของตนให้ดีที่สุด ประชาชนทุกคนมีบทบาทในการพิทักษ์รักษาสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าและร่วมกันรักษาอำนาจอธิปไตยให้ธำรงอยู่

การเสนอประเด็นการเมืองเป็นเรื่องของทุกคนต้องการสะท้อนให้เห็นว่าประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกวัยและทุกสาขาอาชีพล้วนมีความเกี่ยวข้องกับการเมืองทั้งสิ้น ทุกคนจึงควรตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตน และแสดงการมีส่วนร่วมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตยอย่างเหมาะสม

วาทกรรมย่อยการเมืองในอุดมคติประกอบด้วย 3 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ได้แก่ 1) อนาคตยังมีหวัง 2) การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว และ 3) การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน วาทกรรมชุดนี้มุ่งเน้นให้เห็นว่าความมุ่งหวังที่จะเห็นการเมืองที่ดีเป็นสิ่งไม่ไกลเกินเอื้อม ประชาชนทุกคนต้องให้ความสำคัญต่อบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของตน ทุกคนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยจึงควรใช้สิทธิ หน้าที่และเสรีภาพของตนตามระบอบประชาธิปไตยให้เหมาะสมและเปี่ยมด้วยความรับผิดชอบ

4.4 วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง

ท่ามกลางสภาพสังคมการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้ประชาชนต้องปรับตัวเพื่อให้สอดรับกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น บางคนยอมรับการเปลี่ยนแปลงและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพสังคมและสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นได้ ในขณะที่บางคนไม่อาจยอมรับและไม่สามารถปรับตัวให้กลมกลืนกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้จนรู้สึกแปลกแยก

วาทกรรมย่อยการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลงมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 7 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 4 วาทกรรม ได้แก่ 1) การยอมรับความเปลี่ยนแปลง 2) การไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง 3) ความเจริญที่มาพร้อมกับความเสื่อม และ 4) สังคมแห่งความฟุ้งเฟ้อ โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

4.4.1 การไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง เมื่อสังคมการเมืองเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้คนกลุ่มหนึ่งไม่อาจยอมรับความผันแปรที่เกิดขึ้นได้ จนทำให้เกิดความสูญเสียศรัทธาในตัวเอง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงมีจำนวน 1 เรื่อง คือ นกหลง (สาคร พูลสุข) ในเรื่อง *นกหลง* กล่าวถึงชายคนหนึ่งซึ่งเคยหนีเข้าป่าในช่วงเหตุการณ์ทางการเมือง แต่ในยุคปัจจุบันเขาเป็นเสมือนคนหลงทาง เขาและเพื่อนรวมอุดมการณ์ในอดีตมีสภาพไม่ต่างจากนกตัวที่พลัดหลงเข้ามาในห้องของเขา เพราะไม่สามารถหาแสงดาวนำทางกลับบ้านได้ คนรัก

ของเขาทำงานในบริษัทการสื่อสารแห่งหนึ่ง เธอเชื่อว่าเธอเป็นกลไกของระบบทุนนิยมที่มีหน้าที่สร้างวัฒนธรรมการบริโภคแบบฉาบฉวย ส่วนเพื่อนของเขาเคยเป็นนักดนตรีเพื่อประชาชนเมื่อครั้งเป็นคอมมิวนิสต์อยู่ในป่า แต่วันนี้กลายเป็นนักดนตรีในโรงเหล้าที่ขาดความเป็นตัวของตัวเอง ทั้งสามคนต่างรู้สึกว่าตนเองแปลกแยกจากสังคมที่เป็นอยู่และรอวันที่การเมืองจะช่วยเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งจะเปลี่ยนไปในทิศทางใดก็ยังไม่อาจรู้ได้ ทั้งสามคนช่วยกันนำนกที่หลงเข้ามาในห้องไปปล่อย "...ที่จริงพวกเราก็เหมือนเจ้านั่นแหละ จะต่างกันก็ตรงที่เจ้าเป็นนกหลงที่สูญเสียความสามารถในการใช้ดวงดาวเดินทางกลับรัง ในขณะที่พวกเราสูญเสียความสามารถในการใช้ดวงวิญญาณเดินทางสู่ความเป็นตัวของตัวเอง..." (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 65)

การเสนอประเด็นการไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงแสดงให้เห็นว่าท่ามกลางสภาพสังคมการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้คนบางกลุ่มไม่สามารถปรับตัวได้ จึงรู้สึกสูญเสียคุณค่าและสิ้นศรัทธาในตัวเอง

4.4.2 **การยอมรับความเปลี่ยนแปลง** การดำรงชีวิตอยู่ในสังคม การเมืองที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว คนในสังคมต้องพยายามปรับทัศนคติและยอมรับความจริงต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการยอมรับความเปลี่ยนแปลงมีจำนวน 1 เรื่อง คือ สมดุลใหม่ (ยอดา ฮะเซ็มเซ็ง) ในเรื่อง *สมดุลใหม่* กล่าวถึงนักเขียนหนุ่มคนหนึ่งรู้สึกกังวลใจที่ยุคนี้ไม่ค่อยมีใครเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับชนบท เขาจึงอยากกลับไปเขียนเรื่องราวในชนบทอีกครั้งจึงเดินทางกลับไปยังหมู่บ้านที่ใช้เป็นฉากในงานเขียนเรื่องแรกของตน แต่เขากลับได้พบกับความเปลี่ยนแปลงมากมาย เช่น กลุ่มเด็กหนุ่มที่มีความเบี่ยงเบนทางเพศ บ้านหลังใหญ่โตที่แทบทุกบ้านมีรถยนต์และเครื่องอำนวยความสะดวกครบครัน เด็กวัยรุ่นติดยาเสพติด ติดเกมคอมพิวเตอร์และเล่นพนันฟุตบอล คนในหมู่บ้านมองว่าสิ่งเหล่านี้คือความเจริญที่เข้ามาในหมู่บ้าน เขากลับออกจากหมู่บ้านด้วยความรู้สึกกลัวว่าชนบทจะถูกทำลาย แต่ในที่สุดเขาจึงรู้ว่าความกลัวของเขาเกี่ยวกับความเปลี่ยนแปลงของชนบทเป็นเรื่องผิดถนัด เพราะสิ่งเหล่านั้นกลายเป็นองค์ประกอบธรรมดาของหมู่บ้านมานานแล้ว "...ทุกสิ่งที่ผมรู้สึกว่าน่าเป็นห่วงอาจไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด สังคมชนบทคงไม่ได้กำลังล่มสลายและวิถีชีวิตของผู้คนก็คงไม่ได้กำลังถูกทำลายลงแต่อย่างใด มันน่าจะเป็นแค่การปรับตัวเข้าสู่สมดุลใหม่อีกครั้งเท่านั้นเอง" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 142)

การเสนอประเด็นการยอมรับความเปลี่ยนแปลงแสดงให้เห็นว่าการรู้จักยอมรับความจริงที่เกิดขึ้นในสังคมและพยายามปรับตัวจะช่วยให้สามารถดำรงชีวิตอย่างปกติสุขมากขึ้น แม้ว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นจะเป็นสิ่งที่ไม่พึงประสงค์สำหรับตนเองก็ตาม เพราะความผันแปรดังกล่าวยากจะเหนี่ยวรั้งให้กลับมาเป็นเหมือนเดิมได้อีก

4.4.3 **ความเจริญที่มาพร้อมกับความเสื่อม** เมื่อความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีก้าวหน้า เติบโตมากขึ้นเรื่อยๆ ความเจริญทางจิตใจและวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงามก็ย่อหย่อนถดถอยลงไป เป็นการเติบโตที่แปรผกผันกันระหว่างความเจริญทางวัตถุและศีลธรรมอันดีงาม ทั้งนี้เป็นเพราะมุ่งเน้นการพัฒนาทางวัตถุโดยไม่ได้ส่งเสริมและพัฒนาคุณค่าทางด้านจิตใจ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นความเจริญที่มาพร้อมกับความเสื่อมมี 4 เรื่อง ได้แก่ ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (นก ปักษนาวิน) เจ้า (หน้า) ที่ (ทัศนาวดี) พ่อจำ...อุกามาแล้ว (เริงณรงค์ เกตุพินิจ) และ ปลาดุกกินเด็ก (กรกช บุตรสิม)

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่เกิดขึ้น ทำให้ความเจริญทางวัตถุเติบโตก้าวหน้าไปอย่างรวดเร็วจนส่งผลกระทบต่อความฝัน ความคิด ความเชื่อ รวมทั้งวิถีชีวิตดั้งเดิมของคนท้องถิ่น ในเรื่อง *ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ* กล่าวถึง อัศนวี ชายหนุ่มที่เคยอาศัยอยู่บนเกาะแห่งหนึ่งในทะเลอันดามันบนผืนดินของมะ (แม่) มะมีที่ดินติดชายหาดเป็นมรดกตกทอดมา ในอดีตเป็นที่ดินราคาน้อยนิดแต่ปัจจุบันราคาสูงลิบลิ่ว เมื่อมะเสียชีวิตอัศนวีนำเงินเก็บมาสร้างบังกะโลเล็กๆ กิจการเจริญก้าวหน้าจนขยายใหญ่ขึ้น ชาวบ้านกล่าวหาว่าเขาขายเหล้าขายเบียร์ให้ฝรั่ง ดื่มเหล้ากับฝรั่งตอนออกเรือหาปลาซึ่งผิดหลักศาสนาอิสลาม เขาถูกกล่าวหาว่าเป็นคนนอกศาสนาและรู้สึกอึดอัดทุกครั้งที่ไปละหมาด ในที่สุดเขาตัดสินใจขายที่ดินและออกไปทำมาหากินที่อื่น จนกระทั่งวันราญอในปีหนึ่งเขากลับมาที่แผ่นดินของมะที่บัดนี้เปลี่ยนแปลงไปแทบไม่เหลือร่องรอยเดิม ดังความว่า

> ...จากบังกะโลเรียบๆ ในดงมะพร้าว กลับกลายเป็นรีสอร์ทที่ถูกออกแบบใหม่ ใหญ่โต หรูหรา สวยงาม รูปทรงแบบเมดิเตอเรเนียน แต่ที่อัสนวีตกใจก็คือลานเบียร์สดหน้าหาดนั่นเอง ไม่เป็นเพียงสิ่งฮาหร่ามสำหรับมุสลิม ซึ่งเป็นเบียร์ไทยที่เขาเคยหลงผิดขายเท่านั้น แต่เป็นชื่อเบียร์พรีเมียมขวดเขียวชื่อยี่ห้อเป็นภาษาฝรั่งที่ประกาศอยู่บนร่มสีขาวละลานตาไปทั่วหาด หาดซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นแผ่นดินของมุสลิม หาดซึ่งครั้งหนึ่ง...เป็นแผ่นดินของมะ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 32-33)

การเปลี่ยนแปลงของสังคมมักแบ่งคนเป็นสองฝ่าย คนกลุ่มหนึ่งอาจเสียดายที่สังคมเปลี่ยนไป แต่อีกกลุ่มกลับพอใจต่อการเปลี่ยนแปลงนั้นเพราะได้รับประโยชน์ โดยไม่คำนึงถึงปัญหาสังคมที่ตามมา จึงทำให้ความเจริญอย่างฉาบฉวยคุกคามสังคมมากขึ้นทุกที ในเรื่อง *เจ้า (หน้า) ที่* กล่าวถึงพ่อใหญ่บัวชายเลี้ยงวัวที่แบ่งขายที่ดินไปห้าไร่ซึ่งพื้นที่บริเวณนั้นได้กลายเป็นห้างสรรพสินค้าเทสโก้โลตัส ห้างแห่งนี้ไม่มีรั้วรอบขอบชิดเพราะเป็นห้างขนาดเล็ก พ่อใหญ่บัวยังคงทำหน้าที่ตามปกติโดยต้อนวัวมาเลี้ยงบนที่ดินของตนซึ่งอยู่ข้างห้างฯ ทิดเขียวพนักงานรักษาความปลอดภัยของห้างฯ คอยโค้งให้คนที่เข้าออกพร้อมรับและส่งบัตรด้วยความภาคภูมิใจราวกับตนเป็นเจ้าของห้างฯ เสียเองเดิมทีทิดเขียวขายนาเพื่อไปทำงานต่างประเทศ แต่ถูกหลอกจึงต้องบากหน้าเข้าไปทำมาหากินในกรุงเทพฯ ก็ฝืดเคืองเต็มทีจึงต้องกลับบ้านพาภรรยามารับจ้าง เมื่อห้างฯ เปิดทิดเขียวได้งานเป็น รปภ. ส่วนภรรยาได้เป็นคนทำความสะอาดมีเงินเดือนประจำ ตอนเย็นทั้งคู่กลับบ้านพร้อมกัน ชีวิตครอบครัวมีความสุขมากขึ้น พ่อใหญ่บัวเฝ้ามองทิดเขียวอย่างนึกสมเพช วันหนึ่งวาสนาลูกสาวของเพื่อนขับรถเก๋งผ่านมาพร้อมสามีฝรั่งคราวพ่อนำเบียร์ส่งให้พ่อใหญ่บัว เมื่อดื่มเบียร์หมดพ่อใหญ่บัวเผลองีบหลับไปจนวัวเข้าไปในพื้นที่ห้างฯ ถ่ายมูลเลอะเทอะไปทั่ว ลูกค้าช่วยกันไล่ออกมาจนไปตัดหน้ารถจักรยานยนต์ของเด็กนักเรียนจนล้มไถล เมื่อตำรวจมาสอบถาม ทิดเขียวให้ปากคำในฐานะเป็นคนของห้างฯ อย่างเต็มที่ ตำรวจเจรจาไกล่เกลี่ยสรุปว่าพ่อใหญ่ต้องจ่ายค่าซ่อมรถและค่ารักษาพยาบาลให้เด็กนักเรียน ส่วนค่าทำขวัญไม่คิดเพราะห้างฯ นี้เกิดขึ้นได้เพราะพ่อใหญ่บัวถือว่าเป็นผู้มีบุญคุณนำความเจริญมาสู่หมู่บ้าน

การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและสังคมทำให้เกิดความพยายามแสวงหากำไรจนเกินควรธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตดั้งเดิมถูกทำลายเพราะการผลิตที่ปราศจากความรับผิดชอบ ในเรื่อง *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว* กล่าวถึงเผือกและพ่อที่มีอาชีพเป็นชาวประมงเรือเล็กอยู่ในหมู่บ้านน้ำเลต่อมาพื้นที่บ้านน้ำเลได้กลายเป็นเขตนิคมอุตสาหกรรมมีฐานการผลิตเพิ่มขึ้น หมู่บ้านน้ำเลเปลี่ยนไปจากกระท่อมชาวประมงกลายเป็นอาคารโรงงานน้อยใหญ่ ปล่องควันไฟปล่อยเปลวไฟออกมาตลอดเวลาทั้งวันทั้งคืน วันหนึ่งพ่อออกเรือไปไกลถึงสันฉลามเห็นท้องฟ้าเป็นสีแดงเพลิงเต็มท้องฟ้า พ่อเชื่อว่านั่นคืออุกาฟ้าเหลืองซึ่งเป็นความเชื่อของชาวทะเลว่าหากท้องฟ้าเป็นสีเหลืองเข้มออกแดงเป็นสัญญาณเตือนภัยว่าจะเกิดมหันตภัยทางธรรมชาติ พ่อบอกให้เผือกไปเตือนเพื่อนบ้านหลังจากนั้นไม่นานพ่อก็เสียชีวิตลงท่ามกลางความหวาดหวั่น เผือกเข้าทำงานในโรงงานผลิตเม็ดพลาสติกและได้ย้าย

ไปทำงานในหน่วยงานของชัย งานของเผือกคือขับเรือพาชัยมาที่บริเวณแนวหินสันฉลาม เผือกได้รู้ความจริงว่าตนขับเรือพาถังกากอุตสาหกรรมที่เหลือทิ้งจากโรงงานซึ่งมีสารปรอทปนเปื้อนมาทิ้งทะเล เนื่องจากทางผู้บริหารมีนโยบายกำจัดสารเหล่านี้ให้ประหยัดที่สุด ทางผู้บริหารเจรจากับผู้ใหญ่ของจังหวัดทุกกรมทุกหน่วยงานได้รับค่าปิดปากกันถ้วนหน้า หัวหน้าจึงอนุมัติให้นำสารพิษมาทิ้งทะเลได้ แต่ต้องไกลจากชายฝั่งและต้องทิ้งในแนวโขดหินเพื่อป้องกันเรือใหญ่ลากเจอถังสารพิษ เมื่อเผือกมองไปทางท้องฟ้าบ้านน้ำเลก็ต้องตกใจเพราะท้องฟ้ามีสีเหลืองเข้มเกือบแดงระบายทั่วผืนฟ้า เขานึกถึงอุกาฟ้าเหลืองที่พ่อพูดถึงแต่เมื่อรวบรวมสติเพ่งมองอีกครั้งจึงรู้ว่าที่ท้องฟ้าบ้านน้ำเลเป็นสีแดงเพราะเปลวไฟจากปล่องไฟโรงงานที่ลุกโชติช่วงตลอดเวลา เผือกทรุดนั่งอย่างหมดแรงเมื่อได้รับรู้ว่าทะเลถูกคุกคามจากความมักง่ายของมนุษย์ เขารู้ว่ามหันตภัยจากคำเตือนของพ่อกำลังคืบคลานเข้ามาทำลายบ้านน้ำเลให้พังพินาศโดยมีเขาเป็นส่วนหนึ่งในการทำลายล้างนั่นด้วย

ผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมซึ่งควบคุมได้ยากทำให้การเมือง สังคม และวัฒนธรรมผิดเพี้ยนไป ความเจริญที่ฉาบฉวยจึงมักมาพร้อมความเสื่อมทางด้านจิตใจ ในเรื่อง *ปลาดุกกินเด็ก* กล่าวถึงสระน้ำสวนสาธารณะของชุมชน อดีตพื้นที่นี้เป็นป่าดอนปู่ตาซึ่งมีศาลปู่ตาที่ชาวบ้านเชื่อถือศรัทธาไม่กล้าลบหลู่ ต่อมาเมื่อมีการขุดสระด้วยงบประมาณหลายล้านบาทและมีการปล่อยพันธุ์ปลาทำเป็นสวนสาธารณะทำให้บรรยากาศดีขึ้น พื้นที่นี้กลายเป็นสถานที่พลอดรักของหนุ่มสาวในยามค่ำคืน นายก อบต.ไชยาภาคภูมิใจกับสระน้ำและสวนสาธารณะแห่งนี้มาก มีการจัดกิจกรรมแข่งขันตกปลาเพื่อประชาสัมพันธ์ผลงานของตน ทรงกลดหวนนึกถึงภาพลูกสาวของนายก อบต. ที่กำลังพลอดรักอย่างโจ๋งครึ่มกับชายหนุ่มวัยเดียวกัน ถ้าพื้นที่นี้ยังคงเป็นป่าดอนปู่ตาคงไม่มีใครกล้ามาทำอะไรเช่นนี้ ทรงกลดและเพื่อนๆ มาร่วมงานครั้งนี้ด้วย เขาชอบกินปลาดุกและหวังว่าถ้าจับปลาดุกได้จะทำอาหารรับประทานริมสระน้ำ ในการลงแหครั้งสุดท้ายเขาจับได้ปลาดุกตัวโตเมื่อนำไปชั่งปรากฏว่าทรงกลดชนะเพราะปลามีน้ำหนักมากที่สุด แต่เมื่อผ่าท้องปลาดุกกลับพบถุงยางอนามัยใช้แล้วอยู่ข้างใน ทรงกลดวิ่งไปอาเจียน ภาพหนุ่มสาวพลอดรักกันปรากฏขึ้น สุชัยเพื่อนของเขาบอกว่า “ไอ้กลด...กูเชื่อแล้วหวะ หมู่บ้านของมึงพัฒนาก้าวไกลจริงๆ แม้แต่ปลาดุกยังรู้จักใช้ถุงยางอนามัย... แต่กูไม่อยากรู้จักปลาดุกทันสมัยตัวนี้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 100)

การนำเสนอประเด็นความเจริญที่มาพร้อมกับความเสื่อมแสดงให้เห็นความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุที่แปรผกผันกับความเจริญก้าวหน้าทางจิตใจ ท่ามกลางโลกแห่งความเปลี่ยนแปลงทำให้

ความเจริญเกิดขึ้นรวดเร็วแต่ฉาบฉวย ปราศจากรากเหง้าและวัฒนธรรม ผู้คนจึงมีพฤติกรรมหลงใหลวัตถุและความสะดวกสบายทำให้ตกอยู่ภายใต้การครอบงำของทุนนิยม ประชาชนลุ่มหลงกับการเสพความสุขโดยมองข้ามหายนะที่ค่อยๆ คืบคลานเข้ามาทำลายวิถีชีวิตและสังคม

4.4.4 **สังคมแห่งความฟุ้งเฟ้อ** ระบบทุนนิยมอันเป็นกลไกสำคัญที่ขับเคลื่อนสังคมได้สร้างกระแสบริโภคนิยมขึ้น บริโภคนิยมให้ความสำคัญกับวัตถุในฐานะเป็นสินค้าที่มนุษย์ต้องบริโภคและผลักดันให้มนุษย์ต้องบริโภคตลอดเวลาเพื่อกระตุ้นให้เกิดเม็ดเงินไหลเวียนในระบบเศรษฐกิจ (สุรเดช โชติอุดมพันธ์. 2550: 168) ด้วยเหตุนี้ในโลกที่เปลี่ยนแปลงด้วยกลไกของทุนนิยมจึงทำให้ประชาชนที่เคยใช้ชีวิตอย่างเรียบง่ายไม่เป็นหนี้เป็นสินกลับมีภาระสร้างหนี้ครัวเรือนเพิ่มขึ้นเพื่อแลกกับความสะดวกสบาย มีการซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจำนวนมากเพื่อสนองความต้องการของตนเอง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นสังคมแห่งความฟุ้งเฟ้อมีจำนวน 1 เรื่อง คือ ปัจจัยแห่งชีวิต (ขวัญยืน ลูกจันทร์) ในเรื่อง *ปัจจัยแห่งชีวิต* กล่าวถึงชายหนุ่มรับจ้างกรีดยางที่มีพฤติกรรมแสดงให้เห็นชัดว่าตนเองและภรรยาตกเป็นทาสวัตถุทำให้ชีวิตที่เคยเรียบง่าย ประหยัดอดออม กลับกลายเป็นฟุ่มเฟือยและฟุ้งเฟ้อ มีการซื้อสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย มีความต้องการที่ไม่สิ้นสุด แม้จะมีชีวิตที่สบายและรื่นรมย์มากขึ้นแต่ก็มีภาระหนี้สินตามมาด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะเมื่อเขาตัดสินใจซื้อโทรศัพท์มือถือที่ต้องไปกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านมาซื้อ ปัจจัยที่มีความจำเป็นในชีวิตเริ่มมีมากขึ้นจนกระทั่งวันหนึ่งเมื่อเขาต้องตัดสินใจว่าจะนำเงินที่มีอยู่ไม่มากนักจากการขายเศษขี้ยางนำไปซื้อข้าวสารอาหารแห้งเพื่อกักตุนไว้สำหรับช่วงเวลายางผลัดใบหรือจะนำเงินไปซื้อบัตรเติมเงินโทรศัพท์มือถือ ในที่สุดเขาก็ตัดสินใจซื้อบัตรเติมเงินซึ่งได้กลายเป็นสิ่งจำเป็นในชีวิตของเขาไปแล้ว

ชายรับจ้างกรีดยางและภรรยาเป็นตัวแทนของผู้ตกอยู่ภายใต้สังคมทุนนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ดำเนินชีวิตตามกระแสบริโภคนิยมจนทำให้วิถีชีวิตที่เรียบง่ายเปลี่ยนแปลงไป กลายเป็นผู้ที่ใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยและฟุ้งเฟ้อมากขึ้น ทั้งๆ ที่ฐานะทางเศรษฐกิจก็ไม่ได้เอื้ออำนวย แต่ก็ยากที่จะย้อนกลับมาใช้ชีวิตแบบเดิม เพราะความสะดวกสบายได้ทำให้ชีวิตของเขามีมุมมองที่เปลี่ยนแปลงไปแล้ว ที่สำคัญการเมืองมีส่วนในการกระตุ้นให้ทุนนิยมเติบโตมากขึ้นตามนโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลแต่ละยุคสมัย “วิถีชีวิตของเขาเปลี่ยนแปลงตั้งแต่เปลี่ยนรัฐบาล เขาชักจะเชื่อเสียแล้วสิ ว่าการเลือกผู้แทนนั้นมันส่งผลกระทบต่อชีวิตของเขาจริงๆ ชีวิตที่เรียบง่ายในอดีต ไม่มีเค้าหลงเหลือให้เห็นเลยแม้แต่น้อย” (ขวัญยืน ลูกจันทร์. 2548: 44)

การเสนอประเด็นสังคมแห่งความฟุ้งเฟ้อแสดงให้เห็นการเติบโตของสังคมทุนนิยมที่กระตุ้นให้เกิดการบริโภค มีการใช้สินค้าฟุ่มเฟือยที่ช่วยอำนวยความสะดวกสบาย ทำให้คนในสังคมสร้างภาระหนี้สินมากขึ้นทุกวันเพื่อตอบสนองความต้องการที่มีอยู่อย่างไม่จำกัด

วาทกรรมย่อยการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลงประกอบด้วย 4 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) การไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง 2) การยอมรับความเปลี่ยนแปลง 3) ความเจริญที่มาพร้อมกับความเสื่อม และ 4) สังคมแห่งความฟุ้งเฟ้อ วาทกรรมชุดนี้แสดงให้เห็นปฏิกิริยาของประชาชนที่มีต่อความเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมืองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีทั้งกลุ่มที่ไม่สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้ และกลุ่มที่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง นอกจากนี้ยังแสดงถึงความเจริญทางวัตถุที่มาพร้อมกับความเสื่อมทางด้านจิตใจ ศีลธรรมจรรยา การดำเนินชีวิตและพฤติกรรมของคนในสังคมก็เปลี่ยนไปด้วยเช่นกัน โดยเฉพาะวิถีชีวิตเรียบง่ายเปลี่ยนเป็นการดิ้นรนกระเสือกกระสนเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยที่เอื้อต่อความสะดวกสบาย ไม่ใช่ต้องการเพียงแค่ปัจจัยที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพอีกต่อไป

4.5 วาทกรรมการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นการแข่งขันทางอำนาจเพื่อเข้าไปสู่อำนาจและใช้อำนาจทางการเมืองของฝ่ายผู้ปกครอง โดยอาศัยกลไกกระบวนการของการเลือกตั้งเป็นเครื่องมือในการให้หลักประกัน เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นการแข่งขันเข้าสู่อำนาจอย่างสุจริต เที่ยงธรรม โดยคาดหวังผลเลิศจากการเลือกตั้งว่าจะสามารถสะท้อนถึงเจตนารมณ์ที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนมากที่สุด มีอิสระตรงไปตรงมา และเป็นการเปิดกว้างอย่างที่สุดด้วยเช่นกัน ในทางกลับกันการเลือกตั้งยังเป็นเครื่องมือของประชาชนสำหรับการแสดงเจตนารมณ์ทางการเมืองครั้งสำคัญ รวมทั้งการได้ใช้อำนาจอิทธิพลทางการเมืองในการกำหนดผู้ปกครองเข้ามาใช้อำนาจแทนเพื่อการสนองผลประโยชน์และความต้องการของประชาชนเองด้วย (เชาวนะ ไตรมาศ. 2543: 8-9) การเลือกตั้งต้องปราศจากการชักจูงและอำนาจใดบังคับ ต้องเลือกตั้งอย่างอิสระ วิถีทางประชาธิปไตยจึงจะสามารถสร้างขึ้นได้ (เทศา ธรรมชน. 2555: 20) ดังนั้น การเลือกตั้งจึงนับได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการประชาธิปไตย ซึ่งจะนำไปสู่กระบวนการประชาธิปไตยอื่นๆ ต่อไป

วาทกรรมย่อยการเลือกตั้งมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนี้ จำนวน 7 เรื่อง ประกอบด้วยประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมย่อย จำนวน 2 ประเด็น ได้แก่ 1) การซื้อสิทธิขายเสียงและอำนาจมืด และ 2) การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน โดยแต่ละประเด็นมีรายละเอียด ดังนี้

4.5.1 **การซื้อสิทธิขายเสียงและอำนาจมืด** ประเด็นสำคัญในการเลือกตั้ง คือ ความบริสุทธิ์ยุติธรรม แต่การเมืองในปัจจุบันมีการแก่งแย่งแข่งขันสูง การเลือกตั้งจึงมีมลทินจากการใช้เงินตราและอำนาจในทางมิชอบเพื่อให้ได้ตำแหน่งทางการเมืองที่ตนต้องการ โดยมีทั้งการซื้อสิทธิขายเสียง การใช้อำนาจข่มขู่คุกคามสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็น การซื้อสิทธิขายเสียงและอำนาจมืดมี 5 เรื่อง ได้แก่ คืนเดือนเพ็ญ (อุเทน พรมแดง) ความในใจ (ใจเดียว) อุดมการณ์ของคนเผาผี (ดรุณี เดชานุสรณ์) ไข่ประชาธิปไตย (กัมปนาท แสงทอง) และ กระสุนปืนนัดเดียว (อุเทน พรมแดง)

ผลร้ายของการทุจริตในการเลือกตั้ง นอกจากจะได้รับความพ่ายแพ้แล้วยังต้องสูญเงินและความสุขในชีวิต ในเรื่อง *กระสุนปืนนัดเดียว* กล่าวถึงการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านที่มีการต่อสู้แข่งขันอย่างดุเดือด ผู้สมัครยอมลงทุนเหนื็ดเหนื่อยกับการเลือกตั้งเพราะผลตอบแทนที่ได้ย่อมคุ้มค่า ดังนั้น ในการเลือกตั้งครั้งนี้จึงมีการซื้อสิทธิขายเสียงกันอย่างมาก พี่เขยลงสมัครรับเลือกตั้งโดยมีพ่อของเขาพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อให้พี่เขยได้เป็นผู้ใหญ่บ้าน เพราะเชื่อว่าถ้าพี่เขยได้ตำแหน่งลูกสาวและหลานสาวจะพลอยสบายไปด้วย แม้เงินเดือนผู้ใหญ่บ้านจะไม่มากนักแต่ตำแหน่งนี้จะเป็นช่องทางให้สามารถหาเงินได้มากกว่าเงินเดือน แต่ยิ่งใกล้วันเลือกตั้งแนวโน้มความพ่ายแพ้ของพี่เขยยิ่งปรากฏให้เห็นชัดเจน ผู้ใหญ่บ้านคนเก่านอกจากจะมีฐานเสียงเข้มแข็งแล้วยังมีการแจกเงินไปทั่วหมู่บ้าน แม้จะเป็นเรื่องผิดกฎหมายแต่คนในหมู่บ้านก็ไม่เห็นเป็นเรื่องผิดบาป ทุกคนดีใจที่ได้รับเงินและยินดีเข้าคูหากากบาทให้ผู้ใหญ่บ้านคนเก่า พ่อจึงตัดสินใจเอาที่นามรดกไปจำนองท่ามกลางความไม่เห็นด้วยของแม่และตัวเขา พ่อขายที่นาได้เงินมาสองล้านบาทแต่เงินนั้นอันตรธานหายไป พ่อคิดว่าน่าจะเป็นหัวคะแนนของพี่เขยที่ขโมยเงินก้อนนั้นไป โดยไม่รู้ว่าเขานำเงินไปซ่อนไว้เพราะไม่อยากให้พ่อนำเงินไปซื้อเสียง ในที่สุดพี่เขยก็พ่ายแพ้การเลือกตั้งและเรื่องเงินที่จะนำไปซื้อเสียงนี้เองกลายเป็นชนวนให้พ่อและพี่เขยทะเลาะกันจนพ่อถูกพี่เขยยิงตาย

การซื้อสิทธิขายเสียงมีวิธีการที่แยบยลมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงกฎหมาย ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* กล่าวถึงพฤติกรรมการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้ง นายพิศหัวคะแนนพรรคการเมืองหนึ่ง

เป็นนักเลงในพื้นที่นำเงินซื้อเสียงมาฝากไว้ที่เจ้าบ้าซึ่งเป็นผู้ช่วยสัปเหร่อท่าทางสติไม่สมประกอบ พูดลิ้นไก่สั้นจึงไม่มีใครอยากพูดคุยด้วย ในสถานการณ์เช่นนี้นายพิศไม่ไว้ใจใครและเห็นว่าคงไม่มีใครสนใจเจ้าบ้า เงินจำนวนนั้นคงจะปลอดภัย ก่อนการเลือกตั้งที่หัวคะแนนต่างมีวิธีการที่แยบยลในการซื้อเสียงโดยแอบแฝงมาในรูปแบบต่างๆ เช่น ในงานศพการซื้อเสียงก็จะแฝงมาในรูปแบบของพวงหรีดและเงินทำบุญซึ่งถือเป็นการแสดงน้ำใจต่อผู้เสียชีวิตโดยไม่ผิดกฎหมาย นายพิศมีวิธีซื้อเสียง คือ “เดินขอบัตรประชาชนสำเนาทะเบียนบ้านจากชาวบ้านแล้วประกาศให้ไปเซ็นชื่อเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหนึ่งซึ่งกำลังอยู่ในกระแสความนิยม คนที่ลงชื่อไว้นอกจากได้รับเสื้อยืดหนึ่งตัวเสื้อแจ็กเก็ตหนึ่งตัว จะได้รับเงินคนละห้าร้อยบาทเป็นค่าเดินทาง...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 36) ส่วนเจ๊ฮกซึ่งเป็นหัวคะแนนของฝ่ายตรงข้าม มีวิธีการที่ซื้อเสียงซึ่งแยบยลกว่า คือ

> ...มีการสร้างสมาชิกลูกโซ่กินกันเป็นทอดๆ เริ่มจากวางเงินส่วนหนึ่งให้นายหมูนำเงินไปยังหมู่บ้านเป้าหมาย นายหมูคือนักเลงการพนันเล่นไพ่ประจำหมู่บ้านมีลูกทีมอยู่จำนวนหนึ่ง พวกนี้ขาดเงินเมื่อไรนายหมูให้ยืมเงินที่ได้จากเจ๊ฮกโดยไม่คิดดอกเบี้ยแต่สำทับว่าอย่าลืมกาเบอร์ที่ให้เงินยืม เงินยืมดังกล่าวนี้กลายเป็นเงินหมุนเวียนในวงการพนัน ในขณะเดียวกันเจ๊ฮกก็นำเงินซื้อเสียงหักค่าดอกเบี้ยให้ลูกหนี้นอกระบบเป็นการซื้อเสียงไปในตัว ให้สมาชิกอีกส่วนหนึ่งทำที่ไปขายสินค้าขายตรงตบตาตำรวจใช้วิธีซื้อเสียงแบบสั่งสินค้าให้พอดีกับจำนวนเงินรายหัวที่ผู้สมัครจ่ายมา เจ๊ฮกใช้แผนซื้อเสียงอีกวิธีหนึ่งคือจ้างคนแก่หมอนวดแผนโบราณนวดฟรีให้ชาวบ้านสูงอายุที่ปวดเมื่อย วิธีการของเจ๊ฮกแยบยลกว่านายพิศยิ่งนัก (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 36)

นอกจากนี้ในช่วงการเลือกตั้งยังมีการใช้อำนาจมืดเข้ามาทำลายฝ่ายตรงข้าม นายพิศเสียชีวิตจากการถูกวางยาหลังจากที่ดึงพวงหรีดฝ่ายตรงข้ามลงมาให้สุนัขกัดแทะทำให้เจ๊ฮกอยู่ในข่ายผู้ต้องสงสัย แม้ว่าเรื่องสั้นจะกล่าวถึงการซื้อสิทธิขายเสียงและการใช้อำนาจอิทธิพลในช่วงการเลือกตั้งที่ชาวบ้านต่างเห็นเป็นเรื่องปกติธรรมดา อย่างไรก็ตาม ผู้แต่งก็ยังสะท้อนให้เห็นว่าเงินตราก็ไม่อาจซื้อคนได้ทุกคนโดยเฉพาะผู้ที่มีอุดมการณ์ มีศักดิ์ศรีและซื่อสัตย์กับตนเองเช่นเจ้าบ้าที่นำเงินซื้อเสียงเผาไปพร้อมกับศพของนายพิศ

เช่นเดียวกับเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* ที่กล่าวถึงการหาเสียงที่แอบแฝงมากับการจัดโครงการอาสาพัฒนาประชาธิปไตย โดยมีการจัดให้ประชาชนมาเข้ารับฟังการให้ข้อมูลเกี่ยวกับประชาธิปไตย

แต่ในความเป็นจริงกลับเป็นการหาเสียงของ ส.ส.บุญยัง มีการซื้อเสียงแฝงโดยการแจกไข่ประชาธิปไตยเป็นของที่ระลึก เป็นการอ้างวาทกรรมประชาธิปไตยเพื่อซื้อสิทธิขายเสียงและหาประโยชน์จากความเชื่อถือศรัทธาของประชาชน ดังที่พิธีกรในงานกล่าวว่า

> ดิฉันในฐานะตัวแทนสมาชิกทุกท่านต้องขอขอบพระคุณท่าน ส.ส. บุญยังเป็นอย่างสูงที่ได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในวันนี้ ทั้งๆ ที่ท่านมีภารกิจมากมาย และสำหรับช่วงพิธีการของงานก็เสร็จสิ้นไปอย่างสมบูรณ์แล้วนะคะ ช่วงเวลาต่อจากนี้ไปจะเป็นการมอบของขวัญเล็กๆ น้อยๆ เพื่อตอบแทนความเสียสละและความสามัคคีของคนรักประชาธิปไตยอย่างทุกๆ ท่านที่ได้มารวมพลรวมพลังในวันนี้ โดยทางเราได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ส.ส. บุญยัง เป็นไข่ประชาธิปไตยจำนวนหลายพันกล่องเพื่อมาแจกทุกท่าน ณ ที่นี้ ดิฉันขอเสียงปรบมือให้ท่านอีกสักครั้งค่ะ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 67-68)

การซื้อเสียงในการเลือกตั้งที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งทำให้ชาวบ้านบางส่วนมองว่าเป็นเรื่องปกติธรรมดาทั้งที่เป็นการทำลายกระบวนการและวิถีทางประชาธิปไตย ในเรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ* กล่าวถึงเฒ่าเที่ยงที่พยายามยับยั้งการซื้อเสียงในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านของชูชาติอดีตผู้ใหญ่บ้านคนเก่า ครั้งก่อนเขาเคยใช้เงินซื้อเสียงจนได้ตำแหน่งครั้งนี้ก็ไม่ผิดไปจากเดิม สองวันก่อนการเลือกตั้งชาวบ้านได้รับแจกเงินเกือบทั้งหมู่บ้าน “...ธนบัตรใบแดงจะปลิวมาแจกจ่ายตามแต่ละบ้านโดยถ้วนหน้า เจ้าของบ้านรับเงินมาเท่าจำนวนสมาชิกในบ้านที่มีสิทธิมีเสียง และรู้ดีแก่ใจถึงสิ่งที่ต้องแลกเปลี่ยน ไม่ใช่เรื่องยากเพียงจรดปากกาขีดเขียนกากบาททับช่องตารางตรงหมายเลขนั้น พันธสัญญาเป็นอันจบสิ้น ชาวบ้านกลับมามีชีวิตเยี่ยงเดิม ผู้ลงทุนสมมาดปรารถนา ทุกอย่างดำเนินไปอย่างที่ควรเป็น จนกว่าการเลือกตั้งครั้งใหม่จะเวียนมาถึง” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 31-33)

นอกจากการซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งแล้วยังมีการใช้อำนาจมืดและอิทธิพลบังคับข่มขู่ให้ประชาชนหรือฝ่ายตรงข้ามกระทำตามที่ผู้มีอำนาจต้องการ ในเรื่อง *ความในใจ* ครูสมศักดิ์ได้ทราบข่าวร้ายว่าผู้ใหญ่บ้านบางนึ่งเสียชีวิต จ่าเริงแจ้งว่าผู้ใหญ่บ้านน่าจะฆ่าตัวตายแต่ครูสมศักดิ์ปักใจเชื่อว่าอาจเชื่อมโยงถึงนายสมหมายเศรษฐีใหญ่ของหมู่บ้านที่พัวพันกับการค้ายาเสพติด ในการเลือกตั้งผู้ใหญ่บ้านนายสมหมายนำเงินไปซื้อเสียง ครูสมศักดิ์สอบถามความจริงจากนางเนียนซึ่งเป็นหัวคะแนน พร้อมแจ้งให้จ่าเริงดำเนินการตามกฎหมาย นายสมหมายข่มขู่ไม่ให้ครูสมศักดิ์มายุ่งเรื่อง

การเลือกตั้งอีก แต่เมื่อครูสมศักดิ์พบเห็นการหาเสียงมอมเมาชาวบ้านจึงให้เด็กนักเรียนจัดขบวนพาเหรดรณรงค์การเลือกตั้งให้เลือกคนดีไม่เลือกคนซื้อเสียงที่เป็นขยะของแผ่นดิน คืนนั้นครูสมศักดิ์ถูกพวกของนายสมหมายจับตัวไป ก่อนตายจึงได้รู้ว่าจ่าเริงเป็นพวกของนายสมหมายและผู้ใหญ่บ้านคนเก่าก็ถูกพวกนายสมหมายฆ่าตาย

การเสนอประเด็นการซื้อสิทธิขายเสียงและอำนาจมืดสร้างความตระหนักให้เห็นถึงอันตรายอันเกิดจากผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ หวังใช้อิทธิพลข่มขู่และใช้อำนาจเงินเป็นอามิสสินจ้างแลกกับคะแนนเสียง นอกจากจะสร้างความเคยชินและนิสัยที่ไม่ดีให้แก่ประชาชน ยังเป็นการสร้างความถดถอยให้ระบอบประชาธิปไตยและสร้างความอัปยศให้แก่ประเทศชาติ

4.5.2 **การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน** การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตามรัฐธรรมนูญมาตรา 68 บัญญัติให้บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผู้ไม่ไปเลือกตั้งย่อมเสียสิทธิตามกฎหมาย กรณีหากไม่ไปใช้สิทธิจะต้องแจ้งเหตุอันสมควรที่ทำให้ไม่อาจไปเลือกตั้งได้ให้แก่บุคคลที่คณะกรรมการการเลือกตั้งแต่งตั้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่าเจ็ดวัน และหากการแจ้งเหตุนั้นถูกพิจารณาว่ามิใช่เหตุอันควรก็จะถูกตอบกลับมายังผู้แจ้งทราบอีกครั้งก่อนการเลือกตั้งไม่น้อยกว่าสามวัน (เชาวนะ ไตรมาศ. 2543: 15) ดังนั้น การเลือกตั้งจึงเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคนในระบอบประชาธิปไตย จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอประเด็นการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนมีจำนวน 1 เรื่อง คือ แมวป่วย (ซีแอตเทิล)

ในเรื่อง *แมวป่วย* เป็นการวิพากษ์การตัดสิทธิทางการเมืองของผู้ไม่ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยกล่าวถึงการเลือกตั้งที่มีการออกกฎใหม่หากไม่ได้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งต้องไปชี้แจงกับคณะกรรมการการเลือกตั้งมิเช่นนั้นจะถูกตัดสิทธิ์ทางการเมือง เชิดชู บ้านดง ชายหนุ่มที่อาศัยอยู่กับเจ้าเหมียวแมวที่เขารักเหมือนลูก เขาต้องไปชี้แจงสาเหตุที่ไม่ได้ไปเลือกตั้งด้วยตนเอง เขารู้สึกว่าการเลือกตั้งเป็นการบังคับให้ต้องกระทำมากกว่าเป็นสิทธิและหน้าที่ เขาไปชี้แจงเหตุผลพร้อมด้วยเจ้าเหมียว เนื่องจากสาเหตุที่ไม่ได้ไปเลือกตั้งเพราะเจ้าเหมียวไปกินนกที่ถูกยาเบื่อ เขาจึงต้องพาไปหาหมออย่างเร่งด่วน เจ้าเหมียวนอนอยู่ที่คลินิกสามวันจึงได้กลับบ้าน เขามีใบเสร็จทุกอย่างมาเป็นหลักฐานแต่ในที่สุดเขาก็ถูกตัดสิทธิทางการเมืองเพราะเห็นว่าแมวป่วยไม่ใช่เหตุผลอันควรในการละเลยหน้าที่ตนเอง

แม้ว่าประชาชนในสังคมอาจมีฐานะทางสังคมแตกต่างกัน แต่ในวันเลือกตั้งทุกคนมีสิทธิ มีศักดิ์ศรีเท่าเทียมกัน ในเรื่อง *ป่าแฉล้ม* กล่าวถึงหญิงสาวคนหนึ่งที่กำลังจะซื้อที่ดินต่อจากลุงหมาย

พี่ชายของพ่อ ในการโอนที่ดินเธอต้องนำสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนลูกทุกคนของปู่กับย่ามาแสดงเป็นหลักฐานว่าทุกคนเห็นด้วย เธอจึงพยายามติดต่อญาติผู้ใหญ่ที่ยังมีชีวิตอยู่และได้เอกสารจากทุกคนอย่างง่ายดาย ยกเว้นป้าแฉล้ม ป้าแฉล้มไม่ให้เธอยืมบัตรประชาชนเพราะต้องใช้บัตรประชาชนไปเลือกตั้ง หลายวันต่อมาเธอเห็นขบวนรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่มีป้าแฉล้มร่วมร้องรำทำเพลงอยู่ในขบวนนั้นอย่างมีความสุข วันหนึ่งพ่อโทรมาบอกเธอว่าป้าแฉล้มโดนรถชน เธอเห็นพ่อถือถุงพลาสติกที่มีบัตรประชาชนของป้าแฉล้มอยู่ จิตสำนึกในด้านดีของเธอบอกว่าอย่าฉกฉวยโอกาสจากความโชคร้ายของป้าแฉล้ม เธอจะรอวันที่ป้าแฉล้มหายป่วยและอนุญาตให้เธอนำบัตรไปใช้ตามที่ต้องการ เธอตระหนักชัดว่า

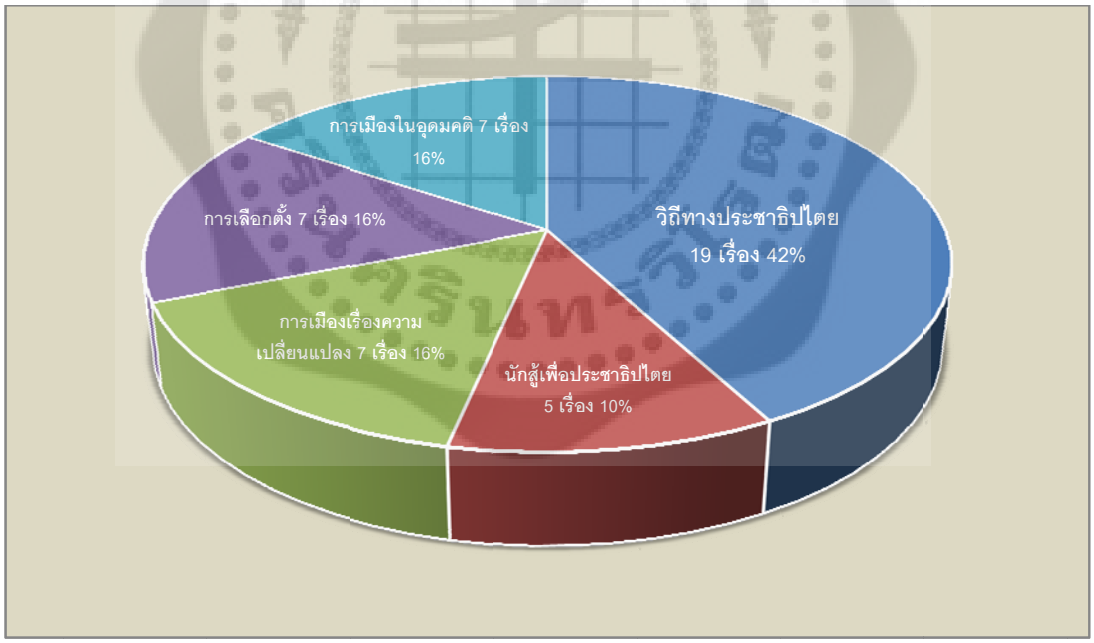
> ป้าแฉล้มไม่ได้เป็นคนที่ถูกยกย่องในสังคม ป้าแฉล้มอาจเป็นคนบ้า เป็นคนสติไม่ดีในสายตาคนอื่น แต่ป้าแฉล้มไม่เคยขอใครกินและไม่เคยโกงกินใคร ไม่เคยงอมืองอเท้ารอขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ไม่ได้หวังว่าจะได้รับสวัสดิการหรือการเหลียวแลจากรัฐ แต่แกมีจิตสำนึกถึงหน้าที่พลเมืองไทยทุกคนที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ป้าแฉล้มอาจไม่มีศักดิ์และศรีเทียบเท่าคนอื่นๆ แต่ในวันเลือกตั้งนี้ทุกคนมีสิทธิมีหนึ่งคะแนนเสียงเท่าๆ กัน ไม่ว่าคนๆ นั้นจะยากดีมีจน ทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกผู้แทนของตนไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนในสภา ฉันก็ได้แต่ภาวนาให้นักการเมืองที่พวกเราเลือกและให้โอกาสเป็นตัวแทนเป็นปากเป็นเสียงแทนพวกเรานั้น ได้ตระหนักและสำนึกในหน้าที่ หน้าที่ของการเป็นผู้แทนที่ดี ให้นึกถึงคนด้อยโอกาสในสังคมให้มาก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 108)

การเสนอประเด็นการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชนแสดงให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งที่ประชาชนทุกคนไม่ควรละเลย เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ทุกคนพึงปฏิบัติเพื่อรักษาสิทธิของตนตามระบอบประชาธิปไตย

วาทกรรมย่อยการเลือกตั้งประกอบด้วย 2 ประเด็นสำคัญที่สนับสนุนวาทกรรมนี้ ได้แก่ 1) การซื้อสิทธิขายเสียงและอำนาจมืด และ 2) การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน วาทกรรมชุดนี้ทำให้เห็นความสำคัญของการเลือกตั้งอันเป็นวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตย ในการเลือกตั้งประชาชนทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ดังนั้น การขายเสียงของประชาชนจึงเป็นเสมือนการไม่เห็นคุณค่าในสิทธิและหน้าที่ของตน นอกจากนี้ยังสร้างความตระหนักถึงผลร้ายที่ส่งผลต่อระบบการเมืองไทยด้วยการซื้อสิทธิขายเสียงซึ่งเป็นโทษต่อส่วนรวมและบ่อนทำลายระบอบประชาธิปไตย ประพันธ์ นัยโกวิท (2550: 39)

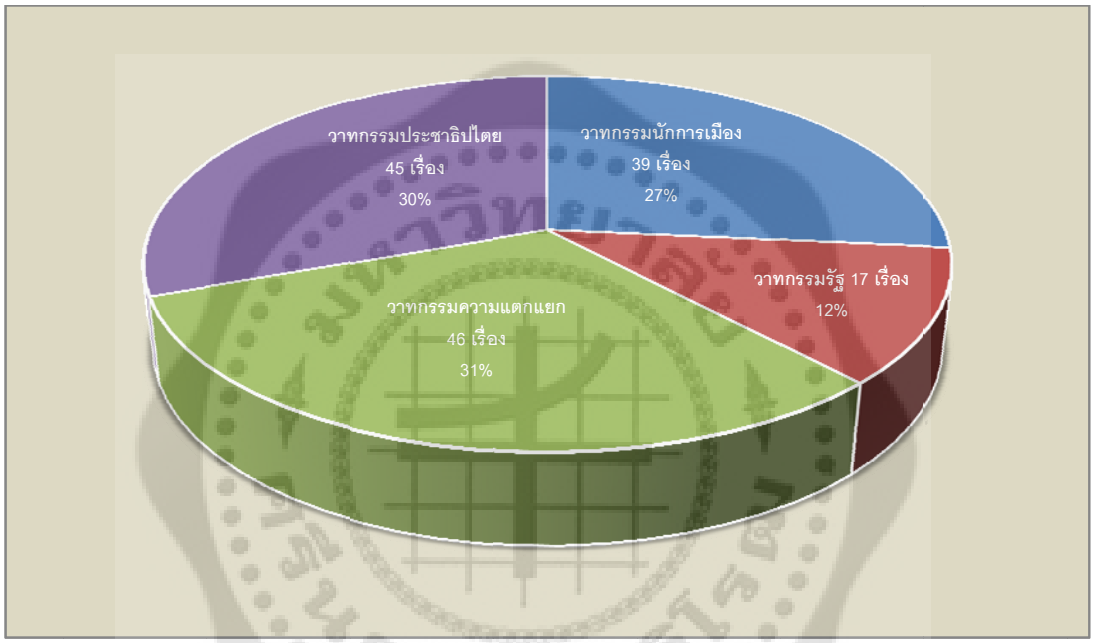
กล่าวว่าการเลือกตั้งที่สมบูรณ์และชอบธรรมต้องคำนึงถึงความสุจริตและเที่ยงธรรม เพราะการเลือกตั้งคือการคัดกรองบุคคลเข้าไปสู่อำนาจ สังคมและประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าจำเป็นต้องได้คนดีไปสู่อำนาจ ดังนั้น การคัดเลือกผู้แทนเพื่อให้ได้คนดีจึงเป็นองค์ประกอบประการแรกที่จะทำให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยสุจริตและเที่ยงธรรม

จากการวิเคราะห์วาทกรรมความแตกแยกพบว่าประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 5 วาทกรรม และประกอบด้วยเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมดังกล่าวจำนวน 45 เรื่อง ได้แก่ วาทกรรมวิถีทางประชาธิปไตย ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 19 เรื่อง คิดเป็น 42% วาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตย ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง คิดเป็น 10% วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 7 เรื่อง คิดเป็น 16% วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 7 เรื่อง คิดเป็น 16% และวาทกรรมการเลือกตั้ง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 7 เรื่อง คิดเป็น 16% สามารถสรุปเป็นแผนผังได้ ดังนี้

ภาพประกอบ 5 ความถี่ของการนำเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย

ดังนั้น จึงสามารถสรุปได้ว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีการเสนอวาทกรรมหลัก จำนวน 4 วาทกรรม ได้แก่ 1) วาทกรรมนักการเมือง จำนวน 39 เรื่อง คิดเป็น 27% 2) วาทกรรมรัฐ จำนวน 17 เรื่อง คิดเป็น 12% 3) วาทกรรมความแตกแยก จำนวน 46 เรื่อง คิดเป็น 31% และ 4) วาทกรรมประชาธิปไตย จำนวน 45 เรื่อง คิดเป็น 30% ทั้งนี้ สามารถแจกแจงความถี่ของการเสนอวาทกรรมการเมืองได้ดังนี้

ภาพประกอบ 6 ความถี่ของวาทกรรมการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

จากภาพประกอบ 6 พบว่าวาทกรรมที่ปรากฏมากที่สุด คือ วาทกรรมความแตกแยก มีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมดังกล่าว จำนวน 46 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 31 ของเรื่องสั้นทั้งหมด ประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 4 วาทกรรม ได้แก่ 1) วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง จำนวน 19 เรื่อง 2) วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ จำนวน 17 เรื่อง 3) วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง จำนวน 5 เรื่อง และ 4) วาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง จำนวน 5 เรื่อง

วาทกรรมที่ปรากฏมากเป็นลำดับที่ 2 คือ วาทกรรมประชาธิปไตย โดยมีเรื่องสั้นที่นำเสนอวาทกรรมดังกล่าว จำนวน 45 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 30 ของเรื่องสั้นทั้งหมด ประกอบด้วยชุดวาทกรรม

ย่อย 5 วาทกรรม ได้แก่ 1) วาทกรรมวิถีทางประชาธิปไตย จำนวน 19 เรื่อง 2) วาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตย จำนวน 5 เรื่อง 3) วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ จำนวน 7 เรื่อง 4) วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง จำนวน 7 เรื่อง และ 5) วาทกรรมการเลือกตั้ง จำนวน 7 เรื่อง

วาทกรรมที่ปรากฏมากเป็นลำดับที่ 3 คือ วาทกรรมนักการเมือง โดยมีเรื่องสั้นที่ได้นำเสนอวาทกรรมดังกล่าว จำนวน 39 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 27 ของเรื่องสั้นทั้งหมด ประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม ได้แก่ 1) วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม จำนวน 34 เรื่อง และ 2) วาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ จำนวน 5 เรื่อง

ส่วนวาทกรรมที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ วาทกรรมรัฐ โดยมีเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมดังกล่าว จำนวน 17 เรื่อง คิดเป็นร้อยละ 12 ของเรื่องสั้นทั้งหมด ประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม ได้แก่ 1) วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 9 เรื่อง และ 2) วาทกรรมนโยบายรัฐ จำนวน 8 เรื่อง

เมื่อพิจารณาวาทกรรมการเมืองที่ปรากฏมากที่สุด พบว่าวาทกรรมความแตกแยกมีจำนวนมากถึง 46 เรื่อง ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่เป็นการเสนอวาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง โดยพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมย่อยเช่นนี้เริ่มปรากฏมากขึ้นในช่วง พ.ศ. 2550 เป็นต้นมาและเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ เนื่องจากสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองที่ยังคงดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ปลายปี พ.ศ. 2549 จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์รัฐประหารเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2549 ความขัดแย้งในสังคมไทยทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทำให้เกิดการแบ่งแยกฝ่ายทางการเมืองอย่างชัดเจน ดังที่ สุวิทย์ เมษินทรีย์ (2556: 54-55) กล่าวว่าความไร้เสถียรภาพทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมามีสาเหตุหลักมาจากความขัดแย้งทางอุดมการณ์ทางการเมืองของคน 2 กลุ่ม คือ “กลุ่มคนเสื้อเหลือง” และ “กลุ่มคนเสื้อแดง” ความขัดแย้งดังกล่าวนำมาสู่ความรุนแรง ซึ่งเกิดความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สิน ตลอดจนภาพลักษณ์ชื่อเสียงของประเทศ เป็นความขัดแย้งที่นำไปสู่ความแตกแยกในสังคมในที่สุด ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นที่นำเสนอวาทกรรมความขัดแย้งทางการเมืองมักแสดงทรรศนะและจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกันของตัวละครโดยมักไม่แสดงการตัดสินทรรศนะหรือการกระทำของตัวละครดังกล่าวว่าฝ่ายใดถูกหรือผิด

นอกจากนี้วาทกรรมย่อยสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ก็เป็นชุดของวาทกรรมความแตกแยกที่ปรากฏตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ซึ่งเป็นปีแรกที่จัดการประกวดเรื่องสั้นพานแว่นฟ้า และยังคงนำเสนออย่างต่อเนื่องทุกปีมีการเสนอเรื่องราวที่แสดงถึงสภาวะความหวาดกลัวและการใช้ชีวิตที่ไม่

ปกติสุขของประชาชนในพื้นที่ รวมทั้งเสนอมุมมองของตัวละครที่เป็นคู่ขัดแย้งทั้งสองฝ่าย คือ ผู้ก่อการร้ายและเจ้าหน้าที่รัฐ ทั้งนี้ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าน่าจะเป็นเพราะเหตุการณ์ความไม่สงบยังคงเกิดขึ้นรายวัน นักเขียนรวมทั้งรัฐสภาจึงแสดงความตระหนักรู้ถึงการคงอยู่ของปัญหาโดยพยายามสร้างความเข้าใจและเสนอทางออกผ่านวรรณกรรม

หากพิจารณาถึงสถานการณ์ความขัดแย้งที่นักเขียนนำมาสาธกในเรื่องสั้นจะเห็นถึงความหวั่นเกรงในการแสดงทรรศนะแบบสุดโต่ง ส่วนใหญ่นักเขียนจะเสนอข้อมูลโดยไม่แสดงบทสรุปเพื่อให้ผู้อ่านรับหน้าที่ในการตีความด้วยตนเองตามความคิดและจุดยืนทางการเมืองของตน ดังนั้น จึงจะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นหลายเรื่องที่นำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับคู่ขัดแย้ง เช่น เสื้อเหลือง-เสื้อแดง หรือผู้ก่อการร้าย-เจ้าหน้าที่รัฐ มักเสนอมุมมองแบบเป็นกลางๆ โดยไม่เอนเอียงไปทางใดทางหนึ่ง ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะนักเขียนไม่ต้องการจุดประเด็นความขัดแย้งเพิ่มขึ้น หรืออาจเป็นเพราะการคัดกรองจากฝ่ายรัฐสภาจึงทำให้การนำเสนอมีลักษณะแบ่งรับแบ่งสู้เช่นนี้

วาทกรรมที่ปรากฏมากเป็นลำดับรองลงมา คือ วาทกรรมประชาธิปไตย เนื่องจากการจัดประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองเพื่อส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย จึงทำให้เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลในแต่ละปีมีการเสนอวาทกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยทุกปี ส่วนใหญ่เป็นการเสนอสภาพการณ์ของระบอบประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในสังคมทั้งเชิงบวกและเชิงลบ รวมทั้งความคาดหวังที่มีต่อระบอบประชาธิปไตยของไทย แม้ผู้เขียนจะพยายามสอดแทรกหลักการโดยทั่วไปของระบอบประชาธิปไตยไว้ในเรื่องสั้น แต่เรื่องสั้นส่วนใหญ่มักแสดงความบกพร่องเฉพาะตัวบุคคลของนักการเมืองเลวและเชื่อว่าบุคคลเหล่านี้เป็นผู้ทำลายระบอบประชาธิปไตยทำให้การเมืองไทยไม่พัฒนา ส่วนเรื่องสั้นที่กล่าวถึงหลักการของประชาธิปไตยกลับมีไม่มากนัก

ในขณะที่วาทกรรมที่ปรากฏมากเป็นลำดับที่สาม คือ วาทกรรมนักการเมือง ผู้วิจัยพบว่าในช่วงระยะเวลา 11 ปี แม้ว่าการประกวดเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจะจัดขึ้นภายใต้คณะรัฐบาลที่เปลี่ยนแปลงไปหลายชุด ทำให้มุมมองในการคัดเลือกเรื่องสั้นเพื่อรับรางวัลอาจแปรผันตามแนวทางที่รัฐบาลในสมัยนั้นต้องการ แต่วาทกรรมที่พบมากและปรากฏทุกปี คือ วาทกรรมนักการเมือง โดยเฉพาะวาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม ภาพนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชันโกงกินฉ้อฉล ใช้อำนาจในทางมิชอบเพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้องยังคงปรากฏสม่ำเสมอ การตอกย้ำลักษณะเช่นนี้สะท้อนเสียงเพรียกจากประชาชนที่เสนอผ่านมุมมองของนักเขียน

เพื่อต่อต้านนักการเมืองเลวและการเมืองที่เต็มไปด้วยความสกปรกโสมม ในขณะที่รัฐสภาเองก็คงตระหนักถึงปัญหาดังกล่าวจึงยอมรับให้เรื่องสั้นที่มีเนื้อหาเช่นนี้ได้รับรางวัลทุกปี

ส่วนวาทกรรมที่ปรากฏน้อยที่สุดในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า คือ วาทกรรมรัฐ ส่วนใหญ่มักเป็นการนำเสนอภาพลักษณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐในมุมมองของประชาชน ซึ่งมีทั้งมุมมองในเชิงบวกและเชิงลบ นอกจากนี้พบว่ามีวาทกรรมย่อยที่สร้างสีสันให้เรื่องสั้นพานแว่นฟ้า คือ วาทกรรมนโยบายรัฐ ที่นักเขียนแสดงการวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของรัฐบาลในแต่ละยุคสมัยผ่านเรื่องราวและตัวละครได้อย่างน่าสนใจ เป็นเสมือนการสะท้อนความคิดของประชาชนเพื่อส่งต่อไปยังภาครัฐ

อาจกล่าวได้ว่าในช่วงระยะเวลา 11 ปีของการจัดประกวดเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า สังคมไทยเผชิญกับวิกฤตการณ์ทางการเมืองหลายครั้ง เหตุการณ์ดังกล่าวล้วนส่งผลต่อการสร้างสรรค์วรรณกรรมการเมืองของนักเขียน รวมทั้งมีอิทธิพลต่อกระบวนการตัดสินของคณะกรรมการจากฝ่ายรัฐสภาที่ต้องการกลั่นกรองเรื่องสั้นที่มีคุณภาพดีและมีความเหมาะสมกับสถานการณ์บ้านเมือง ด้วยเหตุนี้วาทกรรมการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงมีการนำเสนอที่หลากหลาย มีการให้ความหมายการเมืองเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคมแต่ละช่วงสมัย

ทั้งนี้ สามารถสรุปการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ช่วง พ.ศ. 2545-2555 โดยนำเสนอในรูปแบบของตารางได้ดังนี้

ตาราง 2 วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
1. วาทกรรมนักการเมือง (2 วาทกรรมย่อย, 39 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : มีการเสนอวาทกรรมย่อยที่มีลักษณะย้อนแย้งกัน โดยกล่าวถึงนักการเมืองไร้คุณธรรมและขาดความรับผิดชอบ กับนักการเมืองที่ดีที่ทำเพื่อสังคมและประชาชนอย่างแท้จริง	1.1 **วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม** (34 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : เสนอภาพนักการเมืองที่ไร้ศีลธรรม ประพฤติตนไม่เหมาะสม ใช้อำนาจและเล่ห์เหลี่ยมแสวงผลประโยชน์เพื่อตนเอง จึงส่งผลให้ระบบการเมืองกลายเป็นการเมืองที่ไม่พึงประสงค์ อย่างไรก็ตามนักการเมืองไม่ได้เลวร้ายไปเสียทุกคน นักการเมืองที่ดีและทำเพื่อประชาชนและประโยชน์ส่วนรวมอย่างแท้จริงยังคงมีอยู่ เพียงแต่คนทั่วไปมักมองการเมืองในเชิงลบจึงทำให้ภาพลักษณ์นักการเมืองส่วนใหญ่เป็นไปในทางเสียหายมากกว่าในทางสร้างสรรค์	1.1.1 การทุจริตคอร์รัปชัน	บิน (1/2545)
			ผู้ป่วย (2/2546)
			ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			เมืองอมร 2312 (11/2555)
		1.1.2 อำนาจและผลประโยชน์	มองจากที่สูง (1/2545)
			ม้าขี่-ผีเจ้านาย (2/2546)
			ไก่ลงร้าน (3/2547)
			ระบำหุ่น (3/2547)
			กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
			วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
			ไม่แน่ (4/2548)
			เท่าไหร่? (5/2549)
			แพ้คัดเข้า (5/2549)
			มื้อสุดท้าย (5/2549)
			ผู้ล่า (6/2550)
			นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
			เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
			มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
			ผาไส้ขาด (10/2554)
		1.1.3 การใส่ร้ายป้ายสี ชิงดีชิงเด่น	ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (7/2551)
			ละครหลังตอนจบ (10/2554)
		1.1.4 ความลวง อ้อฉลและกลโกง	นางรำ (1/2545)
			งานลับ (3/2547)
			รางวัลของแม่ (3/2547)
			เล็กลึก (4/2548)
			ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
			ผู้พิทักษ์ (5/2549)
			ผีดิบ (10/2554)
			นกปากส้อม (11/2555)
		1.1.5 การสร้างภาพกับความดีที่ลวงตา	ภารโรงกับรัฐมนตรี (2/2546)
			เหนือคมพยัคฆ์ (2/2546)
			จัดฉาก (5/2549)
		1.1.6 ภาพลักษณ์เชิงลบ	ผ้าพับ (2/2546)
		1.1.7 นักการเมืองลืมตัว	หมวกที่หายไป (11/2555)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
	1.2 **วาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ** (5 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นคุณสมบัติของนักการเมืองในอุดมคติที่ทำงานเพื่อประชาชนและส่วนรวมโดยไม่หวังสร้างภาพลักษณ์ มีความรัก ศรัทธาและมุ่งมั่นเพื่อทำงานการเมืองอย่างเต็มที่เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน	1.2.1 คนดีที่ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง	ประชาธิปไตยในทางลัด (1/2545)
			ทางเลือก (2/2546)
			อุดมการณ์แห่งรัก (2/2546)
		1.2.2 ผู้ปิดทองหลังพระ	แง่มุมที่แตกต่าง (3/2547)
			บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย) (3/2547)
2. วาทกรรมรัฐ (2 วาทกรรมย่อย, 17 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : กล่าวถึงองค์ประกอบของรัฐที่ประกอบด้วยเจ้าหน้าที่รัฐและนโยบายรัฐ โดยวาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐสะท้อนภาพเจ้าหน้าที่รัฐที่มีทั้งดีและไม่ดี มีทั้งผู้ที่ทำงานเพื่อประชาชนและผู้ที่ทำงานเพื่อกอบโกยผลประโยชน์ให้ตนเอง ในขณะที่วาทกรรมนโยบายรัฐเสนอภาพนโยบายที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามให้แก่รัฐบาล โดยมุ่งหวังความนิยมจากประชาชน ในขณะที่ประชาชนกลับไม่ได้รับประโยชน์จากนโยบายต่างๆ อย่างเต็มที่	**2.1 วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐ** (9 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นลักษณะเชิงลบของเจ้าหน้าที่รัฐที่ขาดคุณธรรม ใช้อำนาจหน้าที่ในทางมิชอบ สร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน อย่างไรก็ตามการกระทำที่ไม่เหมาะสมหรือความผิดพลาดบางประการของเจ้าหน้าที่รัฐก็เกิดจากอำนาจทางการเมืองเข้ามาแทรกแซง ทำให้เจ้าหน้าที่รัฐต้องดิ้นรนเพื่อความอยู่รอด ในกรณีที่เป็นบุคคลที่มีคุณธรรม แม้ว่าจะถูกกลั่นแกล้งย่อมยืดมั่นในความถูกต้องและพร้อมรับการตรวจสอบอย่างสง่างาม แต่สำหรับบุคคลที่มีโอนอ่อนผ่อนตาม ย่อมตกเป็นเครื่องมือของการเมืองได้โดยง่าย	2.1.1 ความขัดแย้งระหว่างประชาชนกับเจ้าหน้าที่รัฐ	ดะแอ (1/2545)
			ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
		2.1.2 ข้าราชการคือที่พึ่งของประชาชน	ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว (6/2550)
			ข้าราชการ (10/2554)
		2.1.3 ข้าราชการกับการแทรกแซงทางการเมือง	ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
			ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
			ในที่สุด (7/2551)
		2.1.4 การประจบสอพลอ แก่งแย่งชิงดี	ยุงก้นปล่อง (10/2554)
		2.1.5 การกอบโกยผลประโยชน์	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
	2.2 **วาทกรรมนโยบายรัฐ** (8 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : กล่าวถึงนโยบายของรัฐที่ขาดความจริงใจกับประชาชน เป็นการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามให้กับรัฐบาล ในขณะเดียวกันก็กำหนดนโยบายที่หวังความนิยมจากประชาชนเพื่อให้ได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้ง	2.2.1 นโยบายสร้างภาพ	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
		2.2.2 นโยบายประชานิยม	ฮัลโหล (2/2546)
			มะเส็าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข (3/2547)
			หนานบุญขายข้าว (7/2551)
			เช็คช่วยด้วย (8/2552)
			แผนพึ่งตัวเอง (8/2552)
			ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
			ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
3. **วาทกรรมความแตกแยก** (4 วาทกรรมย่อย, 46 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : เสนอประเด็นความขัดแย้งที่เกิดจากคนในสังคมที่มีความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกัน สร้างปัญหาให้สังคมไทยแตกความสามัคคีและส่งผลกระทบต่อประชาชนในสังคม เกิดการสร้างสถานการณ์แย่งชิงมวลชน ทำให้คนในสังคมถูกแบ่งเป็นฝักฝ่าย ขาดความ	3.1 **วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง** (19 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นถึงความแตกร้าวในสังคมไทยที่เกิดจากคนในสังคมมีจุดยืนทางการเมือง มีความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกัน ความขัดแย้งดังกล่าวสร้างผลกระทบให้แก่สังคมในวงกว้าง อย่างไรก็ตามสังคมแห่งความขัดแย้งย่อมแก้ไขได้ด้วยการสร้างความรักสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม แม้สังคมจะมีความแตกต่างกันทาง	3.1.1 จุดยืนที่แตกต่างสร้างความแตกแยก	เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
			ยึดอำนาจ (8/2552)
			ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) (9/2553)
			ไอ้มดแดง (9/2553)
			ติดธง (11/2555)
		3.1.2 แตกต่างแต่ไม่แตกแยก	แกง (6/2550)
		3.1.3 สังคมแห่งการเลือกข้าง	หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)
			เรื่องของจานดำ จานแดง

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
ไว้วางใจกัน และสุดท้ายประชาชนทุกคนต่างได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งนั้น แม้คนไทยจะขัดแย้งกันด้วยความคิดและจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างกัน แต่คนไทยส่วนใหญ่ต่างมีศูนย์รวมจิตใจเดียวกัน คือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ประชาชนต่างจงรักภักดีและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ ในขณะเดียวกันสถาบันพระมหากษัตริย์ก็อยู่เหนือความขัดแย้งทั้งปวง สื่อมวลชนก็มีบทบาทสำคัญต่อสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไทย สื่อมวลชนมีหลายประเภท มีทั้งสื่อมวลชนที่มีจรรยาบรรณและทำงานตีแผ่ความจริงเพื่อสร้างความชัดเจนและเป็นธรรมในสังคม ซึ่งสื่อมวลชนกลุ่มนี้ย่อมช่วยจรรโลงสังคมให้ดีขึ้น ในขณะที่สื่อมวลชนอีกประเภทหนึ่งเป็นกลุ่มที่มีผลประโยชน์แอบแฝง ขาดจรรยาบรรณในวิชาชีพ ซึ่งกลุ่มนี้เองที่มีส่วนทำให้ความขัดแย้งทางการเมืองลุกลามขยายวงกว้างมากขึ้น ปลุก	ความคิดแต่หากมีความเคารพและให้เกียรติในความแตกต่างย่อมช่วยลดทอนความขัดแย้งลงได้		เสื้อเหลือง เสื้อแดงและบอลโลก (10/2554)
		3.1.4 ผลกระทบจากความขัดแย้ง	ผู้รับผิดชอบ (5/2549)
			พี่สาวของผม (8/2552)
			เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (9/2553)
			น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
		3.1.5 เครื่องมือทางการเมือง	สี่แยกสมมุติ (6/2550)
			เอาละวะขัดขืน (8/2552)
		3.1.6 ความรักสามัคคี	สะพาน (7/2551)
			ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
			มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (7/2551)
			ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง) (8/2552)
			โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (9/2553)
	3.2 วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ (17 เรื่อง)	3.2.1 เจ้าหน้าที่รัฐกับความไม่ปลอดภัย	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
			แผ่นดินของใคร (4/2548)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
ระดมมวลชนให้แตกแยก ชี้นำความคิดไปในทางที่ตนต้องการ	3.2 **วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้** (17 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นภาพในเชิงลบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ เสนอสถานการณ์ความรุนแรงและความหวาดกลัวที่คนในพื้นที่ต้องเผชิญกับผู้ก่อการร้ายที่ไม่อาจระบุได้ว่าเป็นใคร อย่างไรก็ตามผู้ก่อการร้ายบางคนอาจเป็นเพียงบุคคลที่ถูกหลอกลวงให้หลงผิดไปกับอุดมการณ์และความเชื่อที่ถูกบิดเบือนจนทำให้สร้างเหตุการณ์ความรุนแรงขึ้น โดยเป็นเครื่องมือของคนบางกลุ่ม อย่างไรก็ตาม แม้จะมีเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ แต่ด้วยความรัก ความผูกพันและความทรงจำที่มีต่อแผ่นดินเกิด ทำให้ประชาชนบางกลุ่มไม่อาจละทิ้งผืนแผ่นดินของบรรพบุรุษได้ จึงจำต้องทนอยู่ในพื้นที่ด้วยความทุกข์และความหวาดระแวง	3.2.1 เจ้าหน้าที่รัฐกับความไม่ปลอดภัย	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
			แผ่นดินของใคร (4/2548)
			การจากไปของนกเค้า (5/2549)
		3.2.2 ความรักและหวงแหนแผ่นดิน	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
		3.2.3 ผู้หลงผิด	แผ่นดินของใคร (4/2548)
			ลมหายใจของแม่ (6/2550)
			ความลับในสวนยาง (11/2555)
		3.2.4 ข่าวลือและความหวาดระแวง	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
			เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
			ในทรรศนะของคนบาป (6/2550)
			หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
		3.2.5 ความรุนแรงและความสูญเสีย	การจากไปของนกเค้า (5/2549)
			ตามปกติ (7/2551)
			ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
			คำอธิษฐาน (10/2554)
			บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
			กลับไปบ้านเกิด (11/2555)
	3.3 วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง (5 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนชาวไทย ทรงพระราชทานแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปวงชนชาวไทยต่างจงรักภักดีในสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะองค์ประมุขของแผ่นดินและเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ	3.3.1 ศูนย์รวมจิตใจของปวงชนชาวไทย	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
			ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
			หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)
		3.3.2 หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	ไอ้มดแดง (9/2553)
			คนรักเก่าเก่า... (10/2554)
	3.4 วาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง (5 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : เสนอมุมมองเชิงลบของสื่อมวลชนที่ไร้จรรยาบรรณ ใช้อำนาจหน้าที่สร้างประโยชน์ให้ตนเอง บิดเบือนข้อมูล ไร้ความซื่อตรงและเที่ยงธรรม ยอมให้อำนาจการเมืองเข้าครอบงำการทำงาน อย่างไรก็ตามยังคงมีสื่อมวลชนที่ดีมีจรรยาบรรณ เสนอข้อมูลข่าวสารที่เที่ยงตรงเพื่อ	3.4.1 สื่อมวลชนปากว่าตาขยิบ	เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
		3.4.2 การชี้นำความคิด	โทรทัศน์ขาว-ดำ (9/2553)
		3.4.3 สื่อออนไลน์	หน้าต่าง (9/2553)
		3.4.4 การปิดกั้นครอบงำสื่อ	กาฬยุค (11/2555)
		3.4.5 การตีแผ่ความจริง	บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
	นำเสนอข้อมูลที่เป็นจริงต่อสังคม นอกจากนี้ยังมีสื่อออนไลน์ที่มีบทบาทมากในสังคมปัจจุบัน สามารถเผยแพร่ข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและแพร่กระจายในวงกว้าง แต่ก็เปรียบเสมือนดาบสองคมที่มีทั้งคุณอนันต์และโทษมหันต์		
4. วาทกรรมประชาธิปไตย (5 วาทกรรมย่อย, 45 เรื่อง) <u>สาระของวาทกรรม</u> : เสนอหลักการของประชาธิปไตย ได้แก่ สิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน รวมทั้งสะท้อนบทบาทหน้าที่ของประชาชนในการต่อสู้เพื่อเรียกร้อง ปกป้อง พิทักษ์รักษาระบอบการปกครองนี้ให้คงอยู่ต่อไป อย่างไรก็ตามการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่สมบูรณ์มีหลายแนวทาง ซึ่งแนวทางหนึ่งที่สำคัญคือการต่อสู้ภาคประชาชนที่ต้องอาศัยพลังประชาชนที่มีจิตสำนึกและอุดมการณ์ที่มุ่งมั่นเพื่อผดุงระบอบประชาธิปไตยให้	**4.1 วิถีทางประชาธิปไตย** (19 เรื่อง) <u>สาระของวาทกรรม</u> : แสดงให้เห็นว่าการได้มาซึ่งประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ต้องเกิดจากพลังศรัทธาและความเชื่อมั่นของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยประชาชนทุกคนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทุกคนมีความเท่าเทียมเสมอภาคกัน นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยควรเริ่มในวัยเด็กเพื่อปลูกฝังทัศนคติที่ดีเมื่อเติบโตต่อไป อย่างไรก็ตามสำหรับชาวบ้านทั่วไปอาจให้ความสำคัญกับการทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพจนให้คุณค่าต่อประชาธิปไตยในระดับต่ำ เพราะเชื่อว่าประชาธิปไตยและการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว	4.1.1 การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่ไม่สิ้นสุด	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545) ภาพเก่า (1/2545) แนวรบแห่งอุดมการณ์ (2/2546) ฟ้าสาง (3/2547) อนุสาวรีย์ (5/2549) รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
		4.1.2 เยาวชนกับประชาธิปไตย	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (1/2545) เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547) เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี (7/2551)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
เจริญก้าวหน้าต่อไป นอกจากนี้การเลือกตั้งยังเป็นกระบวนการสำคัญในระบอบประชาธิปไตย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เลือกผู้ที่จะทำหน้าที่ทางการเมืองแทนตน แต่ถ้าการเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม มีการซื้อสิทธิขายเสียง ก็ย่อมสร้างความไม่ชอบธรรมให้กับวิถีทางประชาธิปไตยได้เช่นกัน		4.1.3 สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค	เรื่องเล่าจากขุนเขา (2/2546)
			ผู้พิทักษ์ (3/2547)
			ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
			ชนชั้นแห่งดอกไม้ (5/2549)
			ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
			ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
		4.1.4 อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน	ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
			วันใหม่ (6/2550)
		4.1.5 ชาวบ้านกับการให้คุณค่าต่อประชาธิปไตย	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
			คนหาปลา (8/2552)
	4.2 **วาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตย** (5 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นว่าการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยมีหลายแนวทาง ซึ่งการต่อสู้ภาคประชาชนหรือการเมืองภาคประชาชนเป็นหนทางหนึ่งของการต่อสู้เรียกร้องทางการเมือง นักต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยต่างมีศรัทธาและความมุ่งมั่นเพื่อสร้างสังคมการเมืองที่ดีขึ้น ยอมสละชีวิตเลือด	4.2.1 อุดมการณ์ที่แปรเปลี่ยน	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
			นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
		4.2.2 ตัวตายแต่ชื่อยัง	วีรชนนิรนาม (2/2546)
			เมืองคนหาย (3/2547)
		4.2.3 การต่อสู้ภาคประชาชน	ในที่สุด (7/2551)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
	เนื้อเพื่อผดุงรักษาประชาธิปไตย แม้บุคคลเหล่านั้นจะจากไปแต่อุดมการณ์นั้นยังคงตราไว้ในแผ่นดินและหัวใจของผู้รักประชาธิปไตยและรอคอยผู้ร่วมอุดมการณ์มาสานต่อ อย่างไรก็ตาม แม้นักสู้ผู้มีอุดมการณ์จะทุ่มเทต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไป ความจำเป็นในชีวิตเปลี่ยนไปจากเดิม จึงทำให้มีนักสู้เพื่อประชาธิปไตยบางคนอาจเปลี่ยนแปลงความคิด ความเชื่อเพื่อความอยู่รอดในสังคม		
	4.3 **วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ** (7 เรื่อง) <u>สาระของวาทกรรม</u> : แสดงถึงความคาดหวังที่มีต่อการเมือง โดยมุ่งหวังให้ประชาชนทุกคนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมทางการเมือง เห็นความสำคัญในบทบาทหน้าที่ทางการเมืองของตน	4.3.1 อนาคตยังมีหวัง	จดหมายจากชายชรา (1/2545)
			เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
			วาวแสงแห่งศรัทธา (4/2548)
		4.3.2 การเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว	ทุเรียนการเมือง (8/2552)
		4.3.3 การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน	ผู้มีสิทธิ์ (1/2545)
			นักเล่านิทานยามราตรี (2/2546)
			มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่ (7/2551)
	4.4 **วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง** (7 เรื่อง)	4.4.1 การไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลง	นกหลง (2/2546)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
	สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นว่าในยุคทุนนิยมโลกาภิวัตน์ทำให้โลกเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้คนในสังคมมีการปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลง สำหรับผู้ที่สามารถปรับตัวได้ย่อมสามารถยอมรับสภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความเจริญทางวัตถุและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ในขณะที่วัฒนธรรมและศีลธรรมเสื่อมถอยลง วิถีชีวิตที่เรียบง่ายกลายเป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความสะดวกสบาย ฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อ อย่างไรก็ตาม โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วย่อมทำให้มีผู้ที่ไม่สามารถปรับตัวต่อความเปลี่ยนแปลงได้ต้องใช้ชีวิตอย่างอึดอัดและไร้ตัวตนในสังคม	4.4.2 การยอมรับความเปลี่ยนแปลง	สมดุลใหม่ (2/2546)
		4.4.3 ความเจริญที่มาพร้อมกับความเสื่อม	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (3/2547)
			เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
			พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
			ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
		4.4.4 สังคมแห่งความฟุ้งเฟ้อ	ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
	4.5 **วาทกรรมการเลือกตั้ง** (7 เรื่อง) สาระของวาทกรรม : แสดงให้เห็นมุมมองด้านลบของกระบวนการเลือกตั้งที่มีการซื้อสิทธิขายเสียงและมีอำนาจมืดเข้ามาแทรกแซงทำให้ผลการเลือกตั้งไม่บริสุทธิ์ยุติธรรม ถึงแม้ว่าจะมีการทุจริตในกระบวนการเลือกตั้ง แต่ประชาชนเท่านั้นที่จะเป็นผู้ตัดสิน เพราะประชาชนทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ	4.5.1 การซื้อสิทธิขายเสียงและอำนาจมืด	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
			ความในใจ (2/2546)
			อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
			ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
			กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
		4.5.2 การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของประชาชน	แมวป่วย (6/2550)
			ป้าแฉล้ม (10/2554)

ตาราง 2 (ต่อ)

วาทกรรมหลัก	วาทกรรมย่อย	ประเด็นรายละเอียด	เรื่องสั้น (ปีที่/พ.ศ.)
	เท่าเทียมกันในการเลือกตั้ง และการเลือกตั้งก็เป็นหน้าที่ของทุกคน ดังนั้น ถ้าประชาชนทุกคนทำหน้าที่ของตนอย่างเหมาะสม ย่อมไม่มีผู้ใดทำลายการเลือกตั้งซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้		

จากการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ผู้วิจัยพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีลักษณะเด่น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) วรรณกรรมการเมืองแนวอนุรักษ์นิยม เป็นวรรณกรรมที่มุ่งเน้นเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับนักการเมืองเลวที่ทุจริตฉ้อฉล ใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์ให้กับตนเองและพวกพ้อง ใช้นโยบายประชานิยมเพื่อดึงดูดใจประชาชน ฯลฯ แสดงความคาดหวังให้การเมืองไทยมีคนดีมีศีลธรรมมาบริหารประเทศนอกจากนี้ยังมีการเสนอเรื่องราวยกย่องเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ในฐานะประมุขของประเทศและศูนย์รวมจิตใจของประชาชน มุมมองของวรรณกรรมแนวอนุรักษ์นิยมมองว่า “การเมืองที่สุจริตและมีคุณธรรม” มีความสำคัญมากกว่า “การเมืองที่เป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตย” ดังนั้น การเสนอเรื่องราวการรัฐประหารที่ช่วยทำลายระบบการเมืองโสมมเพื่อให้ได้มาซึ่งการเมืองใหม่ที่สุจริตยุติธรรมจึงอาจเป็นวิถีทางหนึ่งของการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ในขณะที่นักการเมืองไร้คุณธรรมที่มาจากการเลือกตั้งย่อมขาดคุณสมบัติและความชอบธรรมในการบริหารประเทศ 2) วรรณกรรมการเมืองแนวก้าวหน้า เป็นวรรณกรรมที่มุ่งเน้นเสนอ “การเมืองที่เป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตย” ไม่ต้องการให้สังคมถูกครอบงำด้วยอำนาจที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ไม่เห็นด้วยกับการรัฐประหารที่ทำลายรัฐธรรมนูญและประชาธิปไตย ให้ความสำคัญกับระบบการเลือกตั้งที่ถือเป็นกลไกสำคัญของระบอบประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตามจะเห็นได้ว่าการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าไม่ได้ผูกขาดแนวคิดหรือลักษณะทางการเมืองแบบใดแบบหนึ่ง มีการเสนอเรื่องราวทางการเมืองที่มีความหลากหลายแตกต่างทางความคิด รัฐสภามีการประนีประนอมระหว่างวรรณกรรมสองลักษณะ ยอมรับในความแตกต่างทางความคิดที่สามารถอยู่ร่วมกันได้

กระบวนการสร้างความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

กระบวนการสร้างความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการวิเคราะห์ถึงลักษณะกฎเกณฑ์หรือวิธีการที่เป็นเครื่องกำหนดสร้างวาทกรรม จากการวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ผู้วิจัยพบว่าวาทกรรมการเมืองมีกระบวนการสร้างความหมาย ดังนี้

1. **การสร้างคู่ขัดแย้ง** กระบวนการสร้างความหมายการเมืองในลักษณะการสร้างคู่ขัดแย้งปรากฏโดดเด่นที่สุดในวาทกรรมนักการเมืองและวาทกรรมความแตกแยก กล่าวคือ การสร้างคู่ขัดแย้งระหว่างประชาชนกับประชาชนมักปรากฏมากในวาทกรรมความแตกแยก โดยส่วนใหญ่เป็นความ

ขัดแย้งที่เกิดขึ้นในครอบครัวเนื่องจากมีความคิดเห็นและจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกัน เช่น ความขัดแย้งระหว่างชัยและสารภีคู่สามีภรรยาในเรื่อง *เพราะธงผืนนั้น* แสดงให้เห็นชัดเจนระหว่างการปะทะคารมกันของทั้งคู่ ดังความว่า

> พรรคที่มันโกงกินบ้านเมือง พรรคขายชาตินะหรือ เมื่อไหร่คนจนจะเลิกโง่กันเสียที แค่เขาหยิบยื่นเศษเงินมาให้หน่อยก็เห็นเป็นเทวดา คนที่เลือกตั้งเพราะเห็นแก่ได้แบบนี้แหละที่นำพาบ้านเมืองไปอยู่ในมือนักการเมืองเลวๆ พวกนั้น...พี่ชัย พี่หยุดพูดดูถูกคนจน คนไร้การศึกษาเสียที คำก็โง่สองคำก็โง่ ตามระบอบประชาธิปไตยเรามีเสียงคนละหนึ่งเสียงเท่ากัน ถ้าไม่อยากให้พวกฉันไปใช้สิทธิ์ ก็เขียนรัฐธรรมนูญกำหนดคุณสมบัติไปเลย เช่น เรื่องวุฒิการศึกษา หรือจัดการออกข้อสอบหัวข้อที่เกี่ยวกับประเด็นการเมืองอะไรก็ได้ ถ้าใครสอบผ่านจึงมีสิทธิ์ไปเลือกตั้ง ฉันยอมเป็นพลเมืองชั้นสองเพราะบทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญ ยังดีกว่าถูกพวกที่สถาปนาตัวเองเหยียบย่ำซ้ำเติมทุกวัน แล้วพวกลิ่วล้อก็รับช่วงมาด่าต่อด้วยความสะใจ จำได้มั้ย พี่เคยกล่าวหาพวกเราว่าเหมือนหมา ที่ยอมกระดิกหาง ยอมแลบลิ้นเลีย เพื่อแลกกับเศษกระดูกที่เขาโยนให้แทะเท่านั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 176-177)

เช่นเดียวกับความขัดแย้งระหว่างพ่อกับแม่ในเรื่อง *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* ที่แสดงให้เห็นจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกันของแต่ละฝ่ายอย่างชัดเจน ดังความว่า

> พ่อเห็นต่างกับแม่อย่างสุดขั้วมาแต่ไหนแต่ไรแล้ว แต่เพิ่งมาแตกหักอย่างรุนแรงเมื่อเดือนที่แล้ว ในช่วงที่กลุ่มเสื้อแดงนัดชุมนุมใหญ่ แม่ถึงกับลางานเพื่อไปร่วมชุมนุม แม่บอกผมว่านี่คือโอกาสสุดท้ายที่พวกเราจะได้ประชาธิปไตยกลับคืนมา...พ่อทนไม่ได้ที่แม่ฝักใฝ่ฝ่ายนั้นอย่างสุดตัว ส่วนแม่ก็ไม่พอใจที่พ่อมองไม่เห็นคุณค่าของสิ่งที่แม่กำลังทำ เมื่อความอดทนถึงขีดสุด ทั้งคู่ก็ระเบิดความคิดความเชื่อของตนออกมาอย่างรุนแรง ต่างคนต่างตะโกนหลักการประชาธิปไตยใส่กันอย่างเอาเป็นเอาตาย ยิ่งเวลาเอ่ยถึงอดีตนายกรัฐมนตรีที่ถูกโค่นอำนาจจนต้องหนีไปอยู่ต่างแดนด้วยแล้ว เสียงของทั้งคู่จะแผดดังกว่าเก่าอีกหลายเดซิเบล คนหนึ่งเห็นแต่ความดีในตัวอดีตนายกฯ คนนั้น ส่วนอีกคนก็เห็นแต่ความเลวทราม จนผมสงสัยว่าพ่อกับแม่กำลังพูดถึงคนคนเดียวกันอยู่หรือเปล่า... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 16)

นอกจากบุคคลในครอบครัวแล้วเรื่องสั้นบางเรื่องยังสร้างปมความขัดแย้งระหว่างเพื่อนสนิทที่ต้องแตกแยกกันเพราะการเมือง เช่น ความขัดแย้งระหว่างชิตและทิมในเรื่อง *น้ำ (ท่วม) ใจ* ทั้งคู่เป็นเพื่อนบ้านที่เคยรักใคร่ปรองดอง พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน แต่ด้วยความคิดต่างทางการเมืองจึงทำให้ทั้งคู่บาดหมางกัน ดังความว่า

> ...เรื่องที่ทะเลาะเบาะแว้งกันของลุงทิมและพ่อนั้นมันสำคัญอะไรนักหนา จึงต้องถึงกับต่อยตีกันด้วย แม่ก็พลอยผสมโรงเข้าไปอีก จากที่เคยไปมาหาสู่ช่วยเหลือเจือจุนกัน ทุกสิ่งอย่างมีอันต้องสิ้นสุด จะได้พูดคุยเล่นหัวกับพี่ท็อปก็ต่อเมื่ออยู่โรงเรียนเท่านั้น ผิดแต่ก่อนที่พอเลิกกลับบ้านก็หอบหิ้วกระเป๋าหนังสือมาทำการบ้านด้วยกันเสมอ แจนรู้ว่าพ่อและลุงทิมทะเลาะกันเรื่องการเมือง เรื่องสี แต่ก็ให้สงสัยนักว่าทำไมต้องถึงขนาดตัดไมตรีกันเพียงนี้ วันดีคืนดีก็ตะโกนด่ากันข้ามคลอง ท้าตีท้าต่อยเหมือนเด็กๆ ชนิดไม่ยอมกันทั้งสองฝ่าย... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 126)

เช่นเดียวกับสมพงษ์และประสิทธิ์ในเรื่อง *ยึดอำนาจ* ทั้งคู่ต่างเป็นเพื่อนบ้านที่เคยช่วยเหลือกัน แต่เมื่อมีทัศนคติทางการเมืองต่างกันจึงนำมาซึ่งความขัดแย้งกัน ดังความว่า

> ตัวไหนยังดื้นรั้น ทำตัวเป็นหัวโจกอีก พ่อจะจับตอนให้หมด...นี่คิดจะกุมอำนาจเหนือวัวทุกตัวเชียว หรือ พวกมันก็อยากมีอิสระเหมือนกัน...เออ...อิสระแบบมึงน่ะหรือ เสรีภาพแบบไร้ขอบเขตน่ะหรือเลย เคลื่อนไหวกันทั้งบนดินและใต้ดิน กลายเป็นซักน้ำเข้าลึก-ซักศึกเข้าบ้าน แล้วทีนี้ใครเดือดร้อนล่ะ หัวโจกอย่างมึงไม่รู้ไม่เห็นเลยงั้นหรือ...นี่มันวัว ไม่ใช่คน...มันเหมือนกันที่ไหน คนน่ะมีอิสระเต็มที่อยู่แล้วถึงได้เล่นกันเปรอะไปหมดอยู่นี่ไง...ปัดโธ่ ใครๆ เขาก็มีสมอง อยากแสดงความคิดเห็น ไม่มีใครยอมเป็นวัวต่างหรอก เชื่อข้าสิ พงษ์ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 126)

ส่วนความบาดหมางระหว่างสมบัติและช้วนในเรื่อง *ไปให้ถึงจุดหมาย* เป็นความขัดแย้งระหว่างเพื่อนสนิทที่มีจุดยืนทางการเมืองต่างกัน ดังความว่า

> ...เขาทั้งสองสนใจการเมือง ช้วนมีสถานีวิทยุที่เขาชอบเปิดฟังวิจารณ์ข่าวการเมือง ขณะที่สมบัติชอบอ่านหนังสือพิมพ์การเมือง เขาเชื่อว่ามันทำให้เขารอบรู้มากกว่าชาวบ้านอื่นๆ บนเกาะ ชอบคล้ายๆ กัน ไม่น่าจะโกรธเกลียดกันถึงขั้นไม่มองหน้ากันแบบนี้เลย...สมบัติคิด...ทั้งหมดเขาโทษว่าเป็นเพราะ

> ช้วนนั่นเองที่ไปหลงชอบพรรคการเมืองพรรคใหม่ที่ไม่เหมาะสม และเป็นพรรคที่ผู้จัดรายการวิทยุเชียร์อย่างออกนอกหน้า ไม่เพียงแค่ชอบเท่านั้น ช้วนยังอาสาเป็นหัวคะแนนเมื่อการเลือกตั้งมาถึง คอยช่วยผู้สมัครของพรรคนี้หาเสียงอย่างเป็นล่ำเป็นสัน ขณะที่สมบัติจงรักภักดีในพรรคเก่าแก่ที่ครองใจคนบนเกาะมาโดยตลอด (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 153-154)

คู่ขัดแย้งข้างต้นมีลักษณะร่วมกันคือตัวละครเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกัน สนิทสนมกัน และเคยรักใคร่ปรองดองกันมาก่อน เมื่อแต่ละฝ่ายมีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างจึงทำให้เกิดการปะทะกันได้ง่ายและเพิ่มระดับความแตกร้าวมากขึ้นทุกที

นอกจากนี้ยังพบว่ามีการสร้างคู่ขัดแย้งระหว่างนักการเมืองกับประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่มักปรากฏในวาทกรรมนักการเมือง การสร้างความขัดแย้งลักษณะนี้แสดงให้เห็นการข่มเหงรังแกประชาชนที่ไม่มีทางต่อสู้ ตัวละครที่เป็นประชาชนตกอยู่ในภาวะยอมจำนนโดยไม่อาจหาหนทางต่อสู้กับอำนาจของนักการเมืองได้ เช่น ชายลับมีดกับรัฐมนตรีในเรื่อง *งานดับ* รัฐมนตรีใช้เล่ห์เหลี่ยมและกลโกงรวมทั้งอำนาจที่มีบังคับให้ชายลับมีดตกเป็นแพะรับบาปในคดีทำร้ายร่างกายแทนลูกชายรัฐมนตรีโดยที่เขาไม่มีทางหลีกเลี่ยง ดังความว่า

> เอาละ...ไม่ต้องคิดอะไรมาก ผมจะเล่าให้ฟัง เดิมผมมีมีดโบราณเล่มนี้อยู่คู่หนึ่ง ลูกชายผมเอาติดตัวไปไหนมาไหนเล่มหนึ่ง วันเกิดเรื่องมีดเล่มนี้แหละที่ไปเสียบอยู่ตรงพุงคู่อริ ตอนนี้มีดเล่มนั้นตกเป็นของกลางอยู่ที่โรงพัก ผมอยากหาใครสักคนมาช่วยลูกชายผม ช่วยรับเป็นผู้ทำผิดแทน...ลูกน้องผมหลายคนก็จริง แต่มีคนรู้จักไปทั่ว ผมจึงต้องเลือกคนนอก เพราะไม่ต้องการให้เรื่องอื้อฉาวไปกว่านี้...รับรองลูกเมียคุณไม่ลำบาก รวมถึงตัวคุณด้วย รับรองคุณไม่ติดคุก คู่กรณีไม่ตาย ไม่กี่วันเรื่องราวก็เรียบร้อย ผมมีทนายมือดีอยู่ในสังกัด คุณจะไม่เดือดร้อนและจะสบายไปชั่วชีวิต เอาละ...ไม่ต้องพูดอะไรมาก ผมจะให้ค่าเหนื่อยคุณและครอบครัว...หนึ่งล้านบาท...ถือว่านี่คือคำขอร้องของรัฐมนตรีคนหนึ่ง ที่เอ่ยปากขอความช่วยเหลือจากคนลับมีดเร่ร่อน พอใจไหม (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 91-92)

เช่นเดียวกับนางรำและผู้แทนหนุ่มในเรื่อง *นางรำ* เมื่อนางรำไม่ยอมสานสัมพันธ์ร่วมกับผู้แทนหนุ่ม แต่กลับไปรับรักคนตีทับ ผู้แทนหนุ่มจึงล้างอายให้ตนเองโดยสั่งฆ่าชายตีทับซึ่งสร้างความ

เจ็บช้ำให้แก่นางรำเป็นอย่างมากและที่ยิ่งไปกว่านั้นคือให้นางรำมารำในวันรับตำแหน่งกรรมการพรรคระดับสูงของตน เป็นการเหยียบย่ำศักดิ์ศรีและย่ำยีหัวใจนางรำอย่างรุนแรง ดังความว่า

> นางมีชีวิตที่ผ่านมาอย่างตรมใจสาหัสเคว้งคว้างและทุกข์ร้อน ส่วนความตายของมันล่วงเร้นไปกับกาลเวลา มีแต่ความมืดของการเมืองเข้ามาคลี่คลุม ทิ้งปมให้คนข้างหลังสันนิษฐานเอาว่า มันตายเพราะมากรักกับหางเครื่องวงดนตรี นางกล้ำกลืนกับสิ่งเป็นจริงของวันเวลาที่ผ่านมาอย่างปวดร้าวและย่อมรู้...นางรับรู้มาตลอดเวลาว่ากฎหมายจัดการกับคนบางคนไม่ได้ ความมากน้อยแห่งความมีอภิสิทธิ์กลาดเกลื่อนอยู่ท่ามกลางคำว่าความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยจนถึงวันนี้ (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 143-144)

2. **การเสนอปัญหาและทางออก** วาทกรรมหลักที่มีกระบวนการสร้างความหมายในลักษณะการเสนอปัญหาและทางออก คือ วาทกรรมนักการเมือง วาทกรรมรัฐ วาทกรรมความแตกแยก และวาทกรรมประชาธิปไตย กล่าวคือ วาทกรรมนักการเมืองสะท้อนปัญหาผ่านวาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมโดยกล่าวถึงการขาดคุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองและพฤติกรรมความบกพร่องต่อตำแหน่งหน้าที่ส่งผลให้ประชาชนและประเทศชาติได้รับความเดือดร้อน เช่น ในเรื่อง *ผู้ล่า* ดังความว่า

> พวกเรืออวนลากน่ะ ส่วนใหญ่แล้วเป็นพวกเศรษฐี แต่ก่อนก็เป็นเพียงผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น แต่ตอนนี้เขาขยายอำนาจด้วยการวางเส้นสายอยู่ในระบบราชการและข้าราชการการเมือง ลูกๆ หลานๆ ของเขาถูกส่งไปเรียนสูงๆ ถึงเมืองนอกเมืองนา กลับมาก็มารับราชการในกระทรวงสำคัญๆ หรือไม่ก็ไปลงรับสมัครเลือกตั้งและก็ไปอยู่คุมอำนาจทางการเมืองหมดแล้ว ไม่ว่าระดับตำบล อำเภอ จังหวัดหรือประเทศ เพื่อคอยอำนวยความสะดวกให้ธุรกิจของเขา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 112)

นอกจากจะเสนอปัญหาแล้ว ยังมีการแนะแนวทางในการแก้ปัญหาให้อีกด้วย เช่น หากนักการเมืองคดโกงทุจริตคอร์รัปชันประชาชนสามารถเรียกร้องความเป็นธรรมตามกระบวนการทางกฎหมายได้เพื่อให้นักการเมืองเหล่านั้นได้รับโทษ เช่น ในเรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม* ดังความว่า

ต้นปี 2551 หากผู้ใดมีโอกาสแวะไปในตลาดเทศบาลที่เกิดเหตุเรื่องนี้จะได้ยินชาวบ้านร้านตลาดเล่าว่า คดีที่บริษัทพัฒนาคอนกรีต จำกัด ฟ้องนายจำเริญ นายกเทศมนตรีกับนายสำรวย ช่างตัดผม จบลงโดยศาลตัดสินให้นายจำเริญแต่เพียงผู้เดียวชำระเงินค่าสินค้าวัสดุก่อสร้างให้แก่บริษัทดังกล่าว โดยศาลรับฟังข้อเท็จจริงว่านายจำเริญเป็นผู้สั่งซื้อสินค้าและเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างถนนที่แท้จริง เพียงแต่อาศัยชื่อห้างหุ้นส่วนจำกัด ส.ก่อสร้างของนายสำรวยเป็นคู่สัญญากับเทศบาลเพื่อหลีกเลี่ยงข้อห้ามของกฎหมาย

ในเวลาไล่เลี่ยกับศาลตัดสินคดี ผู้ว่าราชการจังหวัดได้มีคำสั่งให้นายจำเริญพ้นจากตำแหน่งนายกเทศมนตรี เนื่องจากผลการสอบสวนของคณะกรรมการสืบสวนสอบสวนข้อเท็จจริง ระบุว่านายจำเริญเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือโดยทางอ้อมในสัญญาที่เทศบาลเป็นคู่สัญญา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 65-66)

นอกจากนี้หากประชาชนตระหนักแล้วว่านักการเมืองคนใดมุ่งแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง ละเลยหน้าที่ต่อบ้านเมืองและประชาชน ประชาชนมีสิทธิที่จะไม่เลือกนักการเมืองผู้นั้นมาเป็นผู้แทนของตนอีกต่อไป เช่น ในเรื่อง *หมวกที่หายไป* ดังความว่า

หลังพ่ายศึกเลือกตั้งครั้งล่าสุด มรสุมชีวิตซัดเข้าใส่เกษมเป็นระลอก ทั้งคดีทุจริต หนี้สิน และกำลังจะตกเป็นจำเลยในศาลล้มละลายกลาง...เขานั่งอยู่ท่ามกลางหมวกที่เก็บสะสมมาตลอดชีวิต ทั้งหมวกจากเม็กซิโก สเปน อิตาลี เวียดนาม จีน รัสเซีย และจากชาวบ้านร้านค้าในเขตเลือกตั้งนำมามอบให้...ทุกครั้งที่ไปเยือนต่างประเทศ เขาจะแวะร้านขายหมวก หวนนึกถึงวัยเด็กอันยากไร้ และร้านขายหมวกเก่าๆ ริมถนน เพื่อชดเชยสิ่งที่เคยขาด เขาจะเลือกหมวกซึ่งคิดว่าสวยที่สุดในร้าน

ไม่เพียงหมวกบนหัว ทรัพย์สินต่างๆ ที่เพิ่มพูนขึ้นมา เขาคิดว่านี่คือปราการอันแข็งแกร่งที่จะช่วยปกป้องเขาไว้จากความยากจน ไม่ว่าจะเป็นที่ดิน รถยนต์ และธุรกิจการค้าต่างๆ ทุกอย่างผลักเขาให้ห่างไกลจากสถานภาพเดิม ยิ่งตะกายสูงขึ้นสู่สังคมอีกระดับ เขายิ่งรู้สึกปลอดภัย มั่นใจว่าไม่มีทางลดชั้นกลับคืนสู่สภาพชีวิตอันน่าสมเพชอย่างที่เขาเคยเป็นในวัยเด็ก

เกียรติที่ได้มาจากการเมือง ยศศักดิ์ที่ได้มาเพราะการเมือง หมวกทุกใบและทรัพย์สินความร่ำรวยก็เช่นเดียวกัน...มากับการเมือง แต่ทว่า...แทบทั้งหมดทั้งมวลเหล่านั้นก็สูญสลายไปกับการเมือง การเมืองที่เขาหลงลืมไปว่า อำนาจที่จะดลบันดาลทุกสิ่งนั้นมาจากประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 26-27)

ในขณะที่วาทกรรมรัฐเสนอปัญหาผ่านวาทกรรมย่อยเจ้าหน้าที่รัฐและวาทกรรมย่อยนโยบายรัฐ โดยกล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจกดขี่ข่มเหงประชาชน จนทำให้เกิดช่องว่างระหว่างกันกลายเป็นความห่างเหิน ประชาชนไม่กล้าขอความช่วยเหลือหรือพึ่งพาอาศัยเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* ดังความว่า

> ...พวกเขาหรือลูกหลานลาหู่ในอนาคตจะอยู่อย่างไรในเมื่อยังต้องพบเห็นกับชุดปฏิบัติการที่ตระเวนขึ้นลงยอดดอยหรือเข้าออกหมู่บ้าน พวกเขาใช้ชีวิตให้กลมกลืนไปกับเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอย่างปกติสุขได้อย่างไร ศิลารู้ว่าหลังเกิดเหตุอาดอขอเข้าพบเพื่อยืนยันความบริสุทธิ์และเจรจาพูดคุยไกล่เกลี่ยข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้น พวกเขาเห็นว่าเจ้าหน้าที่ทำเกินกว่าเหตุ คำขอโทษจากหัวหน้าชุดปฏิบัติการจะช่วยเยียวยาบาดแผลในจิตใจของพวกเขาได้และก่อเกิดสัมพันธภาพที่ดีต่อกัน หัวหน้าชุดปฏิเสธโดยสิ้นเชิงนั่นเพราะในรายงานที่บันทึกส่งหน่วยเหนือนั้นได้รับคำชื่นชมจากผู้บังคับบัญชาเบื้องบนเป็นอย่างยิ่ง รายงานของเขาคือผลงานชิ้นโบแดงอีกชิ้นหนึ่งที่พวกเขาพร้อมจะยืดอกขึ้นและประกาศแก่ผู้คนทั่วไปว่า “ประชาชนจงอยู่เป็นสุขเถิด พวกเขาจะปกป้องผองภัยให้”
>
> ชาวบ้านต่างรู้สึกผิดหวังที่การเจรจาไม่เป็นผล ฐานปฏิบัติล้อมรั้วมั่นคงนั่นกลายเป็นสิ่งแปลกปลอมที่ไม่อาจมองได้อย่างเต็มตา ความรู้สึกนี้อาจดำรงอยู่ต่อไปตราบจนชั่วลูกหลานชาวลาหู่... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 47-48)

ทั้งนี้มีการเสนอทางแก้ปัญหา คือ เจ้าหน้าที่รัฐต้องสำนึกและตระหนักในหน้าที่ของตนที่ต้องทำงานรับใช้ประชาชนและประเทศชาติ ในขณะเดียวกันเมื่อประชาชนได้รับความเดือดร้อนจากเจ้าหน้าที่รัฐสามารถร้องเรียนปัญหาตามขั้นตอนเพื่อให้เกิดการตรวจสอบ เช่น ในเรื่อง *ข้าราชการ* ดังความว่า

> ...ครูสังกัดอยู่สีเดียวคือ สีกากี สีของความเป็นข้าราชการ...เมื่อครูมีข้าวกิน มีเสื้อผ้าใส่ มีรายได้อยู่ทุกวันนี้ก็เพราะเงินภาษีของประชาชน ครูก็ต้องรับใช้ประชาชน เมื่อครูเกิดมามีชีวิตอยู่บนแผ่นดินก็ต้องทดแทนคุณผืนแผ่นดิน มีลมหายใจอยู่ภายใต้แผ่นฟ้าก็ต้องกตัญญูรู้คุณแผ่นฟ้า ครูคิดว่าสิ่งใดที่ทำแล้วถูกต้อง...สร้างสรรค์...เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อมวลมนุษย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อลูกศิษย์อย่างพวกเธอ ข้าราชการอย่างครูก็เลือกที่จะทำสิ่งนั้นแหละ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 56)

นอกจากนี้ยังพบปัญหานโยบายประชานิยมที่ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากนโยบายดังกล่าวอย่างเต็มที่ เนื่องจากเป็นนโยบายเพื่อสร้างภาพลักษณ์ของรัฐ เช่น ในเรื่อง *ปั้นเลขเป็นตัว* ดังความว่า “ใจเย็นๆ หมอ เราไม่ได้ทำอะไรผิดจรรยาบรรณแพทย์ ไม่ได้ทำอันตรายใดๆ คนไข้ แค่เลื่อนเวลาตายเพื่อลดยอดคนตายตามนโยบาย ผมว่านโยบายอื่นๆ ของนักการเมืองก็มีวิธีปั้นตัวเลขกันทั้งนั้น โรงพยาบาลเรานี้ยังดีนะหมอ มีข่าวว่าบางโรงพยาบาลไม่รายงานยอดคนตายคนเจ็บ หรือคนเจ็บพอกลับบ้านได้ ก็ไม่ให้นอนโรงพยาบาล จนยอดคนเจ็บคนตายเข้าเป้าตามความต้องการของท่านรัฐมนตรี” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 149)

ทั้งนี้วิธีแก้ปัญหาคือไม่ควรรอหวังพึ่งรัฐบาลเพียงฝ่ายเดียว ประชาชนต้องพยายามพึ่งพาตนเองช่วยเหลือตัวเองให้ได้เสียก่อน เช่น ในเรื่อง *แผนพึ่งตัวเอง* ดังความว่า “ผมจะต้องพึ่งตัวเองก่อนและจะพึ่งอย่างมีแผนด้วย ก่อนอื่น ต้องเริ่มต้นแผนด้วยการเลิกคิดแต่จะพึ่งนายกรัฐมนตรีและรื้อฟื้นความสามารถเก่าเก็บออกมาใช้งานอีกครั้ง” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 115)

ส่วนวาทกรรมความแตกแยกเสนอปัญหาผ่านวาทกรรมย่อยความขัดแย้งทางการเมือง และวาทกรรมย่อยสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ โดยกล่าวถึงความขัดแย้งในสังคมที่เกิดจากความคิด มุมมอง และจุดยืนที่แตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง หรือสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ ล้วนสร้างความผลกระทบ สร้างความหวาดกลัวและความสูญเสียให้กับประชาชนในสังคมทั้งสิ้น เช่น ในเรื่อง *ผู้รับผิดชอบ* ดังความว่า

> อาการตื่นตระหนกยังไม่จางคลายไปจากจังหวะการเต้นถี่ของหัวใจ พอกับความรู้สึกเข็ดหลาบช้ำทิ่มแทงไม่มียับยั้ง เสียงเรียกร้องหาผู้รับผิดชอบดังก้องขึ้น หลังเสียงไซเรนซึ่งแว่วยินอยู่ไกลๆ ไม่มีฝ่ายใดอยู่บริเวณนี้อีกแล้ว ในพริบตา หมู่คนอันตรธานเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น ผมไม่ค่อยสนใจนักหรอกว่ากระแสเชี่ยวกรากแห่งคลื่นการเมือง จะนำอะไรมาและพรากอะไรจากไป ใครกันคือจุดเริ่มต้นที่แท้จริง แต่สัมผัสได้ชัดเจนขณะนี้ คือ ความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้ว มันเฆี่ยนโบยเอากับสามัญชนผู้ทำมาหากินสุจริต ผู้มีส่วนในการพยุงประเทศนี้ให้ยืนหยัดอยู่ได้
>
> ใครล่ะจะรับผิดชอบ ใครล่ะ แน่นอน นั่นคือสามัญชนผู้หากินสุจริตไม่เป็นอื่น ต้องรับผิดชอบร่วมกันแม้ว่าจะเป็นผู้ก่อปัญหาหรือไม่ก็ตาม ให้ตายเถอะ...เราถอยไปไม่ได้อีกแล้ว (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 109-110)

หากแต่ปัญหาย่อมมีหนทางแก้ไข ความขัดแย้งสามารถคลี่คลายลงได้หากประชาชนรู้จักให้เกียรติและเคารพในความแตกต่างกันของผู้อื่น ยอมสละความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนลง และที่สำคัญคือความรักสามัคคีจะสามารถนำพาสังคมไทยข้ามพ้นความขัดแย้งทั้งปวง เช่น ในเรื่อง *ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)* ดังความว่า

> ...เรื่องนี้นายต้องใช้ความรักอย่างใหญ่หลวง ตัวนายต้องข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชังเสียก่อน อย่าเกลียด อย่าใช้ความเกลียด...ที่ไหนมีเงาทะมึนของความเกลียดชัง นายต้องส่งสัญญาณบอกให้คนที่หัวใจเป็นคนรีบปลีกตัวออกมา ที่ไหนมีกลิ่นอายของความตาย นายต้องจูงมือพวกเขาออกมา...เริ่มจากคนใกล้ตัวทีละคน เล่าถึงแม่ที่นายว่าจะสีอะไรก็ได้ รบราไปก็เท่านั้น ไม่มีพระราชาองค์ไหนอยู่ค้ำฟ้า ไม่มีขุนนางคนไหนไม่ถึงแก่อสัญกรรม ไม่มีชาวบ้านคนไหนไม่ตาย แผ่นดินยังอยู่ พระแม่ธรณียังอยู่ มนุษย์เราเพียงมาเดินเล่นให้สกปรกหน้าดินชั่วคู่ชั่วยาม อย่าคิดฆ่ากันเลย อย่าเอาเปรียบกันเลย นายต้องข้ามให้พ้นความเกลียดชังทั้งมวล แล้วนายจะหาวิธีบอกพวกเขาได้ นายเป็นสุขบ้านเรือนที่นายอยู่จะร่มเย็น...อย่าปล่อยนานจนความเกลียดลุกเป็นไฟไหม้แผ่นดินล่ะ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 33-34)

วาทกรรมประชาธิปไตยเสนอปัญหาผ่านวาทกรรมย่อยวิถีทางประชาธิปไตย โดยกล่าวถึงประชาธิปไตยในประเทศไทยที่ยังไม่สมบูรณ์ เติบโตแบบกระท่อนกระแท่น เพราะประชาชนยังขาดความรู้ความเข้าใจในสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตย มองประชาธิปไตยเป็นเรื่องไกลตัวจึงไม่เห็นความสำคัญและไม่ให้คุณค่า ในขณะเดียวกันคนในสังคมบางกลุ่มขาดสิทธิเสรีภาพ และความเสมอภาคซึ่งนับเป็นหลักการสำคัญของประชาธิปไตย เช่น ในเรื่อง *เรื่องเล่าจากขุนเขา* ดังความว่า “ความต้องการมีบัตรประชาชนฝังลึกอยู่ในจิตใจของดาระอั้งไร้สัญชาติทุกคน เพราะมันหมายถึงการมีสิทธิและเสรีภาพเหมือนกับที่คนไทยอื่นๆ ได้รับ พวกเขาต่างขาดและโหยหาสิ่งที่ว่านี้มานาน ต่างมีชีวิตอยู่กับความกลัว การสูญเสีย การถูกขับไล่ และการไร้เสียงไร้อำนาจต่อรอง” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 178)

แนวทางการแก้ปัญหาคือการปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยให้กับประชาชนตั้งแต่วัยเยาว์ เพื่อให้สามารถเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีความรู้และเข้าใจในคุณค่าของประชาธิปไตยอย่างแท้จริง มี

ทัศนคติที่ดีต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม เช่น ในเรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน* ดังความว่า

> ประชาธิปไตยไม่ใช่สิ่งที่เราอยู่เฉยๆ แล้วได้มาและยิ่งไม่ใช่สิ่งที่จะมีอยู่และพัฒนาได้ด้วยตัวมันเอง เราทุกคนต่างหากที่จะต้องสร้าง รักษาและพัฒนามัน ขวัญอาจจะเด็กเกินไป คงยากจะเข้าใจเรื่องแบบนี้ทั้งหมด ผมได้เล่าแค่เท่านี้ก่อนก็ไม่เลว วันหลังค่อยเล่าเพิ่ม ผมมีความขยันเรื่องนี้อยู่ในสายเลือด ผมยังอดสงสัยไม่ได้ว่าถ้าผมมีหลาน หลานของผมคงได้ฟังเรื่องแบบนี้จากลูกผมแน่ หากผมยังไม่ตาย ผมพร้อมและยินดีช่วยลูกผมเล่าด้วย ของดีของสำคัญแบบนี้ต้องช่วยๆ กัน...ปากต่อปากแหละครับสุดท้ายเรื่องจากปากจะไปเข้าหู สู่หัวใจของผู้คนอีกมากมาย (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 56-57)

3. **การเปิดโปง** วาทกรรมหลักที่มีกระบวนการสร้างความหมายในลักษณะการเปิดโปงส่วนใหญ่ คือวาทกรรมนักการเมืองและวาทกรรมรัฐ กล่าวคือ วาทกรรมนักการเมืองเปิดโปงเล่ห์เหลี่ยมและกลโกงของนักการเมืองเลวผ่านวาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม โดยกล่าวถึงนักการเมืองที่พยายามใช้ผลประโยชน์เป็นเหยื่อล่อให้ประชาชนหลงเชื่อ ใช้อำนาจมืดบีบบังคับให้ประชาชนยอมจำนนกระทำตามที่ตนต้องการ หรือแม้แต่การสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามเพื่อซ่อนพฤติกรรมที่เลวร้ายไว้เบื้องหลัง เช่น ในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* ดังความว่า

> ผมคิดว่า คืนนี้คุณงามความดีของผมคงได้รับการเผยแพร่ไปทางโทรทัศน์ทุกช่อง และพรุ่งนี้คงจะมีภาพผมถ่ายคู่กับคมพยัคฆ์ตีพิมพ์ในหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์หลายฉบับ ความน่าสมเพชของอดีตแชมป์เปี้ยนโลกมีมากเท่าใด แรงศรัทธาของประชาชนที่มีต่อผมก็ย่อมมากขึ้นเท่านั้น ผมไม่คิดเหมือนกันว่าในขณะที่เขาหมดเขี้ยวเล็บ หมดพลังแห่งการต่อสู้ แต่เขายังสร้างประโยชน์ให้แก่ผมได้ เขาทำให้เขี้ยวเล็บของผมแข็งแกร่งและคมวับวาวยิ่งขึ้น ฉันจะดูแลแกเอง...คมพยัคฆ์ ดูแลแกในฐานะรัฐมนตรีที่มีความเป็นนักการเมืองเต็มกมลสันดาน (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 32-33)

วาทกรรมรัฐเปิดโปงพฤติกรรมการทำงานของเจ้าหน้าที่รัฐผ่านวาทกรรมย่อยเจ้าหน้าที่รัฐโดยกล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐที่ประจบสอพลอ แก่งแย่งชิงดีเพื่อให้ได้เลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่งทั้งที่ไม่มีผลงาน

ส่วนคนที่ทำงานด้วยความขยันขันแข็ง แต่ไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตาม ไม่พินอบพิเทา กลับไม่ได้รับการพิจารณาความดีความชอบ ในขณะที่ข้าราชการบางคนถูกการเมืองเข้ามาแทรกแซง ถูกกลั่นแกล้งรังแกจากนักการเมืองสามานย์ทำให้ได้รับผลกระทบต่อหน้าที่การงาน ขวัญและกำลังใจในการทำงานถดถอยเพราะขาดความแน่นอนในชีวิต เช่น ในเรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ* ดังความว่า

> ...ผมสร้างคนและส่งเสริมคนให้ใช้ศักยภาพของตนได้เต็มที่เสมอโดยไร้อคติ ท่านอธิบดีบุญชนะก็เช่นกันสมัยที่ยังเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยนั้น เคยผ่านการปลูกฝังทัศนคติในการทำงานจากผมด้วยเช่นกัน แต่การส่งเสริมของผมนั้นดูกันที่ตัวงานและระเบียบวินัยเป็นหลัก ผมไม่นิยมการประจบประแจงบุคคลแวดล้อมผมจึงสามารถยืนหยัดได้ด้วยการเคี่ยวกรำทำงานหนักมีศักดิ์ศรีของข้าราชการเป็นสิ่งสำคัญ แต่การเคี่ยวเข็ญให้ทำงานหนักของผมคงไม่เป็นที่ถูกใจนายบุญชนะสมัยนั้น เขาเลือกเส้นทางที่ไปได้เร็วกว่า นั่นเป็นสิทธิ์ของเขา แล้วก็พิสูจน์ว่าเขาทำได้ และรวดเร็วจนผมเองก็ประหลาดใจ วันนี้ผมจึงเหมือนไอ้งั่งที่ถูกบังคับกลายๆ ให้เข้าไปรับฟังวิสัยทัศน์ของเขาในห้องประชุมวันนี้...ผมไม่ได้ริษยาวาสนาบารมีของเขาหรอก เพียงแต่ผมรู้ว่าท่าทางแสดงความมั่นใจในตัวเอง และประโยคที่แล่นออกมาจากปากของเขานั้นมันแสดงถึงอะไรและมุ่งรับใช้ใคร... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 140)

4. **การวิพากษ์** วาทกรรมหลักที่มีกระบวนการสร้างความหมายในลักษณะการวิพากษ์ คือ วาทกรรมนักการเมือง วาทกรรมรัฐ วาทกรรมความแตกแยก และวาทกรรมประชาธิปไตย กล่าวคือ วาทกรรมนักการเมืองวิพากษ์ภาพลักษณ์ของนักการเมืองผ่านวาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม โดยกล่าวถึงภาพลักษณ์ของนักการเมืองในสายตาประชาชน ส่วนใหญ่ประชาชนมักมองนักการเมืองในเชิงลบ แม้ว่านักการเมืองผู้นั้นจะพยายามปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มกำลังความสามารถ แต่มักเกิดการใส่ร้ายป้ายสีทางการเมืองทำให้นักการเมืองที่ดีเกิดความด่างพร้อยและมีมลทิน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้อาชีพนักการเมืองเป็นอาชีพที่ถูกตราหน้าจากสังคมว่าเป็นคนไม่ดี ดังเช่นเรื่อง *ผ้าพับ* ที่แสดงทรรศนะวิพากษ์นักการเมืองผ่านสายตาของลุงกำนันแหลม ดังความว่า

> คนผ้าพับมันคู่กับคนผ้าเหลือง คนเป็นนักการเมืองมันคู่กับสอพลอ...เป็นคนเลี้ยงหมูถึงเป็นงานดีก็มีกลิ่น เป็นนักการเมืองถึงทำดีก็ถูกป้ายสีจนมีมลทิน...คนพูดจริงหรือโกหกให้อ่านพิรุธจากดวงตา แต่นี่เอ็งยังไม่กล้าสู้ตาคนแก่ แล้วจะไปอ่านตาพวกสอสอ ผู้ที่ปิดซ่อนพิรุธอย่างช่ำชองได้อย่างไรกัน...แค่

> ความจริงใจ ความซื่อ ความสุจริตแล้วจะคิดเป็นนักการเมืองมันทั้งเปลืองทั้งเจ็บนะ เกิดมาชาติหนึ่งทำอะไรก็ได้ที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม ไม่จำเป็นต้องเป็นนักการเมืองเสมอไป (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 95-100)

ส่วนวาทกรรมรัฐมีการวิพากษ์นโยบายผ่านวาทกรรมย่อยนโยบายรัฐ โดยกล่าวถึงนโยบายประชานิยมที่เป็นเพียงนโยบายสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามให้กับรัฐ แต่ในทางปฏิบัติจริงประชาชนกลับไม่ได้รับผลประโยชน์อย่างเต็มที่จากนโยบายดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นนโยบายขึ้นทะเบียนคนจนหรือเช็คช่วยชาติที่ประชาชนส่วนใหญ่ที่ได้รับประโยชน์กลับเป็นชนชั้นกลาง แต่ประชาชนคนรากหญ้าที่เป็นชาวบ้านซึ่งลำบากยากจนและเดือดร้อนจริงกลับไม่มีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากโครงการเหล่านั้น ดังเช่น ในเรื่อง *มะเส๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข* ดังความว่า

> บางทีนโยบายที่ทางรัฐกำหนด กลับเป็นเพียงนโยบายเพื่อรองรับคนชั้นกลางมากกว่า ผมมองไม่เห็นใบหน้าหยาบกร้านอย่างมะเส๊าะ ผู้ซึ่งสวมรองเท้าแตะและใส่เสื้อขาดๆ บนที่ว่าการอำเภอสักคน แน่ละคนจนๆ กลับไม่มีโอกาสได้ไป เพราะมัวแต่ทำงานหาเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง บางทีความยากจนก็เสี้ยมสอนให้รู้จักคำว่าสงบเสงี่ยมและเจียมตัว เลยเถิดไปถึงอย่าหวังอะไรให้มาก
>
> ผมคิดถึงใบหน้าและแววตามะเส๊าะ สลับใบหน้าและแววตาแต่ละคน บนที่ว่าการอำเภอเมื่อตอนเที่ยง ไล่ตั้งแต่จ่ามี เถ้าแก่หวัง กำนันเสริญ รวมถึงพี่พนมบ้านคูหัวนอน รายชื่อเหล่านี้เหมือนตอกย้ำให้ผมรู้ว่าโลกใบนี้ไม่มีพื้นที่ว่างให้กับคนอย่างมะเส๊าะแล้วจริงๆ... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 104)

วาทกรรมความแตกแยกวิพากษ์การทำงานของสื่อมวลชนผ่านวาทกรรมย่อยสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง โดยกล่าวถึงการทำงานของสื่อมวลชนในภาวะที่บ้านเมืองกำลังเผชิญกับความแตกร้าวอย่างรุนแรงระหว่างประชาชนในสังคม สื่อมวลชนมีหน้าที่เสนอข้อเท็จจริงสู่สังคมเพื่อคลี่คลายหรือบรรเทาความขัดแย้ง หากแต่สื่อมวลชนที่ขาดจรรยาบรรณทางวิชาชีพบางกลุ่มกลับกลายเป็นชนวนที่ทำให้ความขัดแย้งลุกลามบานปลายอย่างรวดเร็วและแพร่กระจายในวงกว้าง กลายเป็นเครื่องมือให้กลุ่มคนบางกลุ่มปลุกปั่นให้สังคมเกิดความแตกแยกมากยิ่งขึ้นเพื่อผลประโยชน์บางประการ เช่น ในเรื่อง *เพราะธงผืนนั้น* ดังความว่า "...สื่อบางพวกนี่แหละตัวร้าย คอยยั่วยุปลุกระดมให้คนตีกัน สื่ออีกพวกก็ชอบทำตัวเป็นข่าวเสียเอง คิดกันบ้างมั้ยว่าเรากำลังถูกสื่อคุกคาม ฉันเคยได้ยินนักวิชาการท่าน

หนึ่งพูดว่า สื่อบางพวกเป็นแรงขับเคลื่อนให้ปัญหาบ้านเมืองใหญ่โตขึ้น ฉันว่าเขาพูดถูกนะ" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 182-183)

ในขณะที่วาทกรรมประชาธิปไตยแสดงการวิพากษ์หลักการของประชาธิปไตยผ่านวาทกรรมย่อยวิถีทางประชาธิปไตย โดยกล่าวถึงหลักการสำคัญของประชาธิปไตย คือ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค แต่ประชาชนในสังคมกลับขาดองค์ประกอบพื้นฐานนี้ไป ประชาชนไม่ตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิและเสรีภาพของตน ในขณะที่บุคคลบางกลุ่มโหยหาสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคในสังคมแต่กลับไม่ได้รับสิ่งเหล่านั้น และถูกเบียดขับจากสังคมให้กลายเป็นคนชายขอบ ไร้คุณค่าและศักดิ์ศรี เช่น เรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว* ดังความว่า "...นานหลายนาทีแล้วที่ผมนั่งนึกถึงความฝันและความตายของชายต่างด้าวผู้นั้น อาจเป็นเพราะเขาเป็นเพียงแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองกระมัง ความตายของเขาจึงถูกลืมเลือนไปจากความทรงจำของคนที่นี่อย่างง่ายดาย ไม่มีเรื่องให้เป็นคดีความใดๆ เป็นความตายที่เงียบสูญไปกับกาลเวลา เขาตายเช่นสัตว์ตัวหนึ่ง ช่างเป็นการตายที่ไร้ค่าจริงๆ" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 87)

อีกทั้งยังวิพากษ์ถึงการสร้างวาทกรรมประชาธิปไตยเพื่อหลอกลวงประชาชน โดยใช้กิจกรรมเกี่ยวกับประชาธิปไตยบังหน้าเพื่อหาผลประโยชน์ทางการเมือง ทำให้ประชาชนเกิดทัศนคติในเชิงลบต่อระบอบประชาธิปไตย เช่น ในเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* ดังความว่า

> ดิฉันในฐานะตัวแทนสมาชิกทุกท่านต้องขออขอบพระคุณท่าน ส.ส.บุญยังเป็นอย่างสูงที่ได้ให้เกียรติมาเป็นประธานในวันนี้ ทั้งๆ ที่ท่านมีภารกิจมากมาย และสำหรับช่วงพิธีการของงานก็เสร็จสิ้นไปอย่างสมบูรณ์แล้วนะคะ ช่วงเวลาต่อจากนี้ไปจะเป็นการมอบของขวัญเล็กๆ น้อยๆ เพื่อตอบแทนความเสียสละและความสามัคคีของคนรักประชาธิปไตยอย่างทุกๆ ท่านที่ได้มารวมพลรวมพลังในวันนี้ โดยทางเราได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน ส.ส.บุญยัง เป็นไข่ประชาธิปไตยจำนวนหลายพันกล่องเพื่อมาแจกทุกท่าน ณ ที่นี้ ดิฉันขอเสียงปรบมือให้ท่านอีกสักครั้งค่ะ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 67-68)

นอกจากนี้ยังวิพากษ์สภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะการเมืองผ่านวาทกรรมย่อยการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง โดยกล่าวถึงอำนาจการเมืองส่งผลให้สังคมเติบโตก้าวหน้าทางด้านวัตถุและเทคโนโลยีอย่างรวดเร็วเพื่อก้าวให้ทันโลกแห่งทุนนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ แต่ความเจริญทาง

วัตถุกลับสวนทางกับความเจริญทางศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม กลายเป็นความเจริญทางวัตถุที่มาพร้อมกับความเสื่อมทางจิตใจ เช่น ในเรื่อง *ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ* ดังความว่า

> ...เรือเข้าไปจอดเทียบท่า เขามองไปยังที่ดินของเขา บัดนี้แทบไม่เหลือร่องรอยเดิม จากบังกะโลเรียบๆ ในดงมะพร้าวกลับกลายเป็นรีสอร์ทที่ถูกออกแบบใหม่ ใหญ่โต หรูหราสวยงาม รูปทรงแบบเมดิเตอเรเนียน แต่ที่อัสนวีตกใจก็คือ ลานเบียร์สดหน้าหาดนั้นเอง ไม่เป็นเพียงสิ่งฮาหร่ามสำหรับมุสลิม ซึ่งเป็นเบียร์ไทยที่เขาเคยหลงผิดขายเท่านั้น แต่เป็นชื่อเบียร์พรีเมียมขวดเขียวชื่อยี่ห้อเป็นภาษาฝรั่ง ที่ประกาศอยู่บนร่มสีขาวละลานตาไปทั่วหาด หาดซึ่งครั้งหนึ่งเคยเป็นแผ่นดินของมุสลิม หาดซึ่งครั้งหนึ่ง ...เป็นแผ่นดินของมะ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 33)

5. **การจรรโลงใจ** วาทกรรมหลักที่มีกระบวนการสร้างความหมายในลักษณะการจรรโลงใจ คือ วาทกรรมนักการเมือง วาทกรรมรัฐ วาทกรรมความแตกแยก และวาทกรรมประชาธิปไตย กล่าวคือ วาทกรรมนักการเมืองช่วยยกระดับจิตใจของผู้อ่านผ่านวาทกรรมย่อยนักการเมืองในอุดมคติโดยการเสนอภาพนักการเมืองที่ดีปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ ตรงไปตรงมา และมุ่งทำประโยชน์เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ยืนหยัดในอุดมการณ์ที่แน่วแน่ของตน เช่น ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* ดังความว่า “ผู้แทนสาวสูดลมหายใจเต็มปอด เธอตัดสินใจแน่วแน่ที่จะอุทิศชีวิตนี้เพื่อทำงานทางการเมืองตามอุดมการณ์ที่ใฝ่ฝัน จะไม่ยอมให้ความรักฉันหนุ่มสาวมามีอิทธิพลเหนือความรักที่มีต่อประชาชนผู้ทุกข์ยาก ซึ่งฝากอนาคตของพวกเขาไว้กับเธอ...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 158)

เช่นเดียวกับวาทกรรมรัฐที่เสนอภาพข้าราชการที่ดีผ่านวาทกรรมย่อยเจ้าหน้าที่รัฐ โดยกล่าวถึงข้าราชการที่ยึดมั่นในอุดมการณ์ ซื่อตรงต่อหน้าที่ ทำงานเพื่อรับใช้ประเทศชาติและประชาชนโดยไม่หวั่นไหวต่ออิทธิพลทางการเมืองที่เข้ามากระทบ เช่น ในเรื่อง *ข้าราชการ* ดังความว่า “...ครูขอบอกพวกเราว่า ครูทุกคนในโรงเรียนของเรามีหัวใจสีเดียวกันคือสีกากี สีแห่งความเป็นข้าราชการ ผู้ภักดีและกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน เราไม่เคยคิดเชียร์นักการเมืองผู้โกงกินประเทศชาติ และเราก็ไม่เคยสนับสนุนให้มีการกระทำผิดแผกไปจากครรลองของคำว่าประชาธิปไตย...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 61)

ส่วนวาทกรรมความแตกแยกช่วยสร้างความสุขและความอิ่มเอมใจให้แก่ผู้อ่านผ่านวาทกรรมย่อยสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง โดยกล่าวถึงสถาบันพระมหากษัตริย์อันเป็นสถาบันที่คนไทยให้ความเคารพยกย่องเทิดทูน โดยแสดงให้เห็นว่าแม้คนไทยจะเกิดความขัดแย้งแตกแยกกันอย่างไร แต่สิ่งเดียวที่คนไทยมีร่วมกัน คือ ความจงรักภักดีต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอันเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ เช่น ในเรื่อง *กว่าจะรู้เดียงสา* ดังความว่า “ส่วนฉันพบความจริงแล้วว่า คาร์ล มาร์กซ์, เหมา เจ๋อตุง, เลนิน หรือนักทฤษฎีใดในโลกจะมีแนวความคิดและคุณธรรมยิ่งใหญ่เทียบเท่า “ในหลวง” ของเราเป็นไม่มี! ฉันเห็นเช่นนั้นจริงๆ!” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 75)

ในขณะที่วาทกรรมประชาธิปไตยสร้างความรู้สึกซาบซึ้งใจแก่ผู้อ่านผ่านวาทกรรมย่อยนักสู้เพื่อประชาธิปไตย โดยการกล่าวถึงนักสู้เพื่อประชาธิปไตยที่เสียสละชีวิตและเลือดเนื้อเพื่อพิทักษ์รักษาและปกป้องประชาธิปไตยไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง แม้ร่างกายจะดับสูญแต่ความดีและวีรกรรมของบุคคลเหล่านั้นยังคงจารึกไว้ในหัวใจของผู้มีใจรักและศรัทธาในประชาธิปไตยอยู่เสมอ เช่น เรื่อง *วีรชนนิรนาม* ดังความว่า “ตัวเองรู้ว่าคำว่าวีรชน คือคนที่เสียสละ รู้มาตลอดว่าพี่จีระเป็นคนแบบนี้ แต่เมื่อเขายกย่องว่าเป็นวีรชน ส่วนลึกๆ เราก็รู้อยู่แล้ว แต่จะพูดไปก็เหมือนกับยกย่องสามีตัวเอง เราก็ไม่อยากเอ่ยคำว่าวีรชน เดี๋ยวเขาจะหาว่า แหม เขาไม่ได้เสียสละเหมือนทหารสักหน่อย มายกย่องกันว่าเป็นวีรชน แต่เขาก็เป็นวีรชนในใจของเราตลอดกาล” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 126-127)

6. **การโน้มน้าวใจ** วาทกรรมหลักที่มีกระบวนการสร้างความหมายในลักษณะการโน้มน้าวใจส่วนใหญ่ คือ วาทกรรมความแตกแยก และวาทกรรมประชาธิปไตย กล่าวคือ วาทกรรมความแตกแยกโน้มน้าวใจประชาชนผ่านวาทกรรมย่อยความขัดแย้งทางการเมืองให้มีความรักและเอื้ออาทรต่อกัน สมัครสมานสามัคคีกันนำพาประเทศชาติและสังคมข้ามผ่านวิกฤตการณ์ความขัดแย้งเพื่อสร้างสังคมที่สันติสุขต่อไป เช่น ในเรื่อง *สะพาน* ดังความว่า “...แม้ว่าวันหนึ่งสะพานข้ามคลองจะถูกสร้างขึ้นจริง มันก็เพียงเชื่อมผืนแผ่นดินเข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ไม่มีใครรับประกันว่ามันจะเชื่อมใจคนสองฝั่งเข้าหากันได้ เพราะสะพานที่แท้จริงคือการเสียสละตัวเองและการละทิ้งตัวตนของสองฟากฝั่งเท่านั้น” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 33)

ส่วนวาทกรรมประชาธิปไตยโน้มน้าวใจประชาชนให้มุ่งหวังถึงสังคมที่ดีงามเป็นสุขผ่านทางวาทกรรมย่อยการเมืองในอุดมคติ และวาทกรรมย่อยการเลือกตั้ง โดยจูงใจให้เห็นว่าสังคมในอุดมคติ

คือสังคมที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ดังนั้น ประชาชนทุกคนจึงควรตระหนักในสิทธิและหน้าที่ของตนทางการเมือง ไม่มองว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว และต้องให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งเพื่อเลือกนักการเมืองที่ดีเข้าไปทำหน้าที่เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน เช่น ในเรื่อง *ป้าแฉล้ม* ดังความว่า

> ป้าแฉล้มไม่ได้เป็นคนที่ถูกยกย่องในสังคม ป้าแฉล้มอาจจะเป็นคนบ้าเป็นคนสติไม่ดีในสายตาคนอื่น แต่ป้าแฉล้มไม่เคยขอใครกินและไม่เคยโกงกินใคร ไม่เคยงอมืองอเท้ารอขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ไม่ได้หวังจะได้รับสวัสดิการหรือการเหลียวแลจากรัฐ แต่แกมีจิตสำนึกถึงหน้าที่พลเมืองไทยทุกคนที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ป้าแฉล้มอาจไม่มีศักดิ์และศรีเทียบเท่าคนอื่นๆ แต่ในวันเลือกตั้งนี้ทุกคนมีสิทธิมีหนึ่งคะแนนเสียงเท่าๆ กัน ไม่ว่าคนๆ นั้นจะยากดีมีจน ทุกคนมีสิทธิที่จะเลือกผู้แทนของตนไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนในสภา ฉันก็ได้แต่ภาวนาให้นักการเมืองที่พวกเราเลือกและให้โอกาสเป็นตัวแทนเป็นปากเป็นเสียงแทนพวกเรานั้น ได้ตระหนักและสำนึกในหน้าที่ หน้าที่ของการเป็นผู้แทนที่ดี ให้นึกถึงคนด้อยโอกาสในสังคมให้มาก (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 108)

ดังที่กล่าวมาข้างต้นสามารถสรุปได้ว่ากระบวนการสร้างความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า มีลักษณะการนำเสนอ 6 รูปแบบ คือ 1) การสร้างคู่ขัดแย้ง 2) การเสนอปัญหาและทางออก 3) การเปิดโปง 4) การวิพากษ์ 5) การจรรโลงใจ และ 6) การโน้มน้าวใจ ทั้งนี้ กระบวนการสร้างความหมายเช่นนี้ทำให้วาทกรรมหลักโดดเด่น ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจวาทกรรมการเมืองที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าได้ชัดเจนขึ้น

บทที่ 4
การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมที่นำเสนอเรื่องราวที่เกี่ยวกับการเมือง โดยผู้แต่งกลั่นกรองความรู้และประสบการณ์ของตนผสานกับจินตนาการและการมองโลกนำเสนอเรื่องเล่าที่จำลองภาพสถานการณ์ทางการเมืองของไทย ผู้แต่งอาศัยประสบการณ์ความชำนาญในการเล่าเรื่องกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์คล้อยตามและเกิดจินตภาพตามที่ผู้แต่งต้องการ ดังนั้น การวิเคราะห์การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นการพิจารณาถึงกลวิธีในการเล่าเรื่องของผู้แต่งเพื่อนำเสนอวาทกรรมการเมืองโดยให้ความสำคัญกับการเลือกสรรและการผสมผสานองค์ประกอบของเรื่องสั้น โดยประกอบสร้างวาทกรรมผ่านองค์ประกอบของเรื่องสั้น 5 องค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) ฉาก (Setting) และมุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) ดังต่อไปนี้

โครงเรื่อง

โครงเรื่อง (Plot) คือ ชุดของเหตุการณ์ที่ปรากฏอันเป็นทิศทางของการดำเนินเรื่องตั้งแต่ต้นจนจบ ซึ่งในลำดับเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นต้องเป็นเหตุเป็นผลต่อกันอย่างมีเอกภาพ เงื่อนไขดังกล่าวนี้เกิดจากการจัดระเบียบทางความคิดของนักเขียนที่มองเห็นภาพรวมของเรื่องก่อนการลงมือเขียน โดยมีจุดเด่นอยู่ที่การสร้างความขัดแย้งในการดำเนินเรื่องเพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหาและแนวทางการแก้ไขปัญหาของตัวละคร รวมทั้งผลของการแก้ไขนั้นว่าสำเร็จหรือล้มเหลวอย่างไร โครงเรื่องมีความสำคัญต่อการเขียนเรื่องสั้น หากวางโครงเรื่องไว้ดี ชัดเจนสมเหตุสมผลก็จะทำให้งานเขียนสำเร็จออกมาอย่างมีประสิทธิภาพ ดังที่ อิราวดี ไตรลังคะ (2546 : 5) ได้สรุปความเห็นของ อี. เอ็ม. ฟอร์สเตอร์ (E.M. Forster) เกี่ยวกับลักษณะของโครงเรื่องไว้ว่าความเป็นเหตุเป็นผลเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุดที่ทำให้เรื่องสั้นมีเอกภาพ เรื่องที่มีโครงเรื่องดีคือเรื่องที่แต่ละเหตุการณ์เกี่ยวร้อยกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล

การศึกษาการประกอบสร้างโครงเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. รูปแบบของโครงเรื่องที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

การวิเคราะห์และจัดประเภทโครงเรื่องพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีลักษณะโครงเรื่องแบ่งได้ 9 รูปแบบ ดังนี้

1.1 **โครงเรื่องแบบชีวิตรันทด** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักเริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงสภาพปัญหาและความยากลำบากที่ตัวละครต้องประสบ ทั้งความรุนแรงจากสถานการณ์บ้านเมือง ผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจและสังคมที่ล้มเหลว ความโหดร้ายของมนุษย์ด้วยกันที่มุ่งเอาเปรียบเบียดเบียนกันเอง มีการดำเนินเรื่องด้วยความพยายามต่อสู้ดิ้นรนกับสภาพปัญหาและความทุกข์ยากของตัวละคร และในตอนท้ายเรื่องมักจบลงด้วยโศกนาฏกรรม ความสูญเสียและความสิ้นหวังยอมจำนนต่อโชคชะตา จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบชีวิตรันทด จำนวน 28 เรื่อง ได้แก่ *นางรำ*, *นกหลง*, *วีรชนนิรนาม*, *ฮัลโหล*, *ค่าแรงที่รอคอย*, *งานลับ*, *มะเสาะ...ผู้ไม่มีหมายเลข*, *ผู้พิทักษ์*, *กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน*, *การจากไปของนกเค้า*, *ผู้รับผิดชอบ*, *อาหารมื้อค่ำ*, *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว*, *ตามปกติ*, *มีกองวัสดุบนไหล่ทาง*, *หนานบุญขายข้าว*, *คนหาปลา*, *เช็คช่วยด้วย*, *ดอกเบี้ยนอกระบบ*, *โทรทัศน์ขาว-ดำ*, *โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง*, *เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม*, *ไม่มีแผ่นดินอยู่*, *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว*, *คำอธิษฐาน*, *ยุงก้นปล่อง*, *กลับไปบ้านเกิด* และ *บุหรง ตันหยง ตานี*

1.2 **โครงเรื่องแบบค้นพบความจริง** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด ความเชื่อและความรู้สึกต่อบุคคล เหตุการณ์หรือเรื่องราวในลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อเรื่องราวดำเนินไปทำให้ตัวละครได้ค้นพบความจริงและตระหนักในตอนท้ายเรื่องว่าสิ่งที่ตนเคยหลงเชื่อและเข้าใจมาตลอดแท้จริงแล้วเป็นเรื่องเข้าใจผิด จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบค้นพบความจริง จำนวน 26 เรื่อง ได้แก่ *กว่าจะรู้เดียงสา*, *บิน*, *สมดุลใหม่*, *ภารโรงกับรัฐมนตรี*, *แนวรบแห่งอุดมการณ์*, *กลับจากสมรภูมิ*, *ไก่ลงร้าน*, *เมืองคนหาย*, *ไม่แน่*, *ปั้นเลขเป็นตัว*, *ชนชั้นแห่งดอกไม้*, *ผู้พิทักษ์*, *อนุสาวรีย์*, *เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน*, *ไข่ประชาธิปไตย*, *ในทรรศนะของคนบาป*, *สี่แยกสมมุติ*, *หมู่บ้านสีแดง*, *เพราะธงผืนนั้น*, *ทุเรียนการเมือง*, *นักตกปลาในงานเลี้ยง*, *รถด่วนสายประชาธิปไตย*, *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว*, *ของขวัญข้อเก้า*, *ป้าแฉล้ม* และ *ละครหลังตอนจบ*

1.3 **โครงเรื่องแบบชีวิตไม่สิ้นหวัง** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงสภาพปัญหาที่ตัวละครประสบ มีทั้งปัญหาเล็กๆ ที่เป็นเรื่องของความรู้สึกหรือทัศนคติไปจนถึงปัญหาใหญ่ที่มีผลต่อความมั่นคงในชีวิตของตัวละคร หากแต่ตัวละครมีความมุ่งมั่นต่อสู้และเผชิญหน้ากับปัญหาโดยไม่ยอมแพ้ต่อโชคชะตา จึงทำให้ตอนท้ายเรื่องมักจบลงด้วยความสุขและความหวัง จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบชีวิตไม่สิ้นหวัง จำนวน 23 เรื่อง

ได้แก่ *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน, จดหมายจากชายชรา, นักเล่านิทานยามราตรี, ผู้ป่วย, เรื่องเล่าจากขุนเขา, ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ, เมื่อวันนั้น...มาถึง, ราคาของแผ่นดิน, ฟ้าสาง, วาวแสงแห่งศรัทธา, อุดมการณ์ของคนเผาผี, ความหวังจากถังขยะ, แกง, วันใหม่, สะพาน, มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่, ปีกแห่งเสรีภาพ, ไปให้ถึงจุดหมาย, ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง), แผนพึ่งตัวเอง, ก่อนสายหมอกเลือน* และ *ติดธง*

1.4 **โครงเรื่องแบบกรรมตามสนอง** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักเริ่มเรื่องด้วยการกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำที่ชั่วร้าย ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมของตัวละคร เรื่องราวดำเนินไปโดยอาจให้ตัวละครสมปรารถนาในสิ่งที่ต้องการในระยะหนึ่ง แต่เมื่อการกระทำที่ชั่วร้ายปรากฏเป็นที่รับรู้แก่สังคม สุดท้ายตัวละครจึงได้รับกรรมซึ่งเป็นผลร้ายจากการกระทำของตนเอง จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบกรรมตามสนอง จำนวน 20 เรื่อง ได้แก่ *คืนเดือนเพ็ญ, มองจากที่สูง, ม้าขี่-ผีเจ้านาย, เล็กลึก, แผ่นดินของใคร, จัดฉาก, แพ้คัดเข้า, ผู้ถูกเช็คเด้ง, ลมหายใจของแม่, ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม, เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี, เวียงล่มที่หนองหล่ม, เอาละวะขัดขืน, ปลาดุกกินเด็ก, หมวกที่หายไป, กระสุนปืนนัดเดียว, นกปากส้อม, น้ำ (ท่วม) ใจ, ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* และ *เมืองอมร 2312*

1.5 **โครงเรื่องแบบทำดีไม่ได้ดี** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด พฤติกรรมและการกระทำที่ดีงาม มีความมุ่งมั่นตั้งใจดีต่อผู้อื่นและสังคม แต่เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาไม่ว่าจะเป็นบุคคลหรือสถานการณ์ที่เลวร้าย ตัวละครเหล่านี้กลับพ่ายแพ้หรือได้รับผลร้ายเป็นการตอบแทน จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบทำดีไม่ได้ดี จำนวน 11 เรื่อง ได้แก่ *ดะแอ, ผ้าพับ, ความในใจ, แง่มุมที่แตกต่าง, บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย), เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย, มื้อสุดท้าย, พี่สาวของผม, เจ้า (หน้า) ที่, มือปืน, หลวงพ่อ* และ *ผาไส้ขาด*

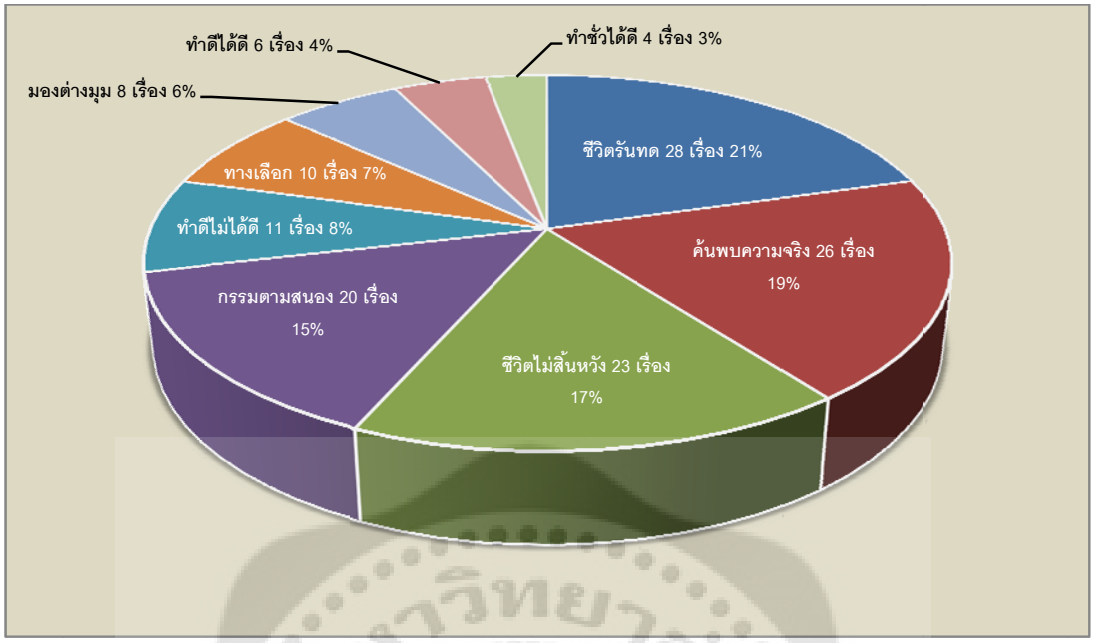
1.6 **โครงเรื่องแบบทางเลือก** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่สร้างปัญหาหรือความกระอักกระอ่วนใจให้แก่ตัวละคร เนื่องจากมีกรณีปัญหาที่ตัวละครต้องตัดสินเลือกทางใดทางหนึ่งซึ่งทั้งสองทางย่อมมีผลดีและผลร้ายแตกต่างกัน เรื่องราวดำเนินไปโดยตัวละครพยายามชั่งน้ำหนักและไตร่ตรองด้วยเหตุผลหรือความรู้สึก สุดท้ายจึงตัดสินใจเลือกเส้นทางด้วยตนเอง จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบทางเลือก จำนวน 10 เรื่อง ได้แก่ *ประชาธิปไตยในทางลัด, ภาพเก่า, ทางเลือก, ปัจจัยแห่งชีวิต, วิถีแห่งสัตว์, ผู้ล่า, ผีดิบ, เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก, นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย* และ *กาฬยุค*

1.7 **โครงเรื่องแบบมองต่างมุม** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิดเห็น ความคิด ความเชื่อหรือมุมมองที่แตกต่างกัน มีการดำเนินเรื่องโดยต่างฝ่ายต่างแสดงเหตุผลมารองรับความคิดและความเชื่อของตน แต่สุดท้ายก็ไม่มีการสรุปว่ามุมมองใดถูกหรือผิด การวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบมองต่างมุม จำนวน 8 เรื่อง ได้แก่ *แมวป่วย*, *ยึดอำนาจ*, *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)*, *หน้าต่าง*, *หลำไม่ใส่เสื้อ*, *ไอ้มดแดง*, *คนรักเก่าเก่า...* และ *ความลับในสวนยาง*

1.8 **โครงเรื่องแบบทำดีได้ดี** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด มีพฤติกรรมหรือการกระทำที่ดีงาม มุ่งหวังทำดีเพื่อผู้อื่นและสังคม เรื่องราวดำเนินไปโดยมีเหตุการณ์หรือสถานการณ์ปัญหาพิสูจน์ความดีงามของตัวละคร เมื่อตัวละครได้พิสูจน์ตนเองว่าเป็นคนดีจริง ในที่สุดผลแห่งความดีย่อมตอบแทน การวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบทำดีได้ดี จำนวน 6 เรื่อง ได้แก่ *กล่องสบู่ของพ่อ*, *อุดมการณ์แห่งรัก*, *รางวัลของแม่*, *ในที่สุด*, *ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่* และ *ข้าราชการ*

1.9 **โครงเรื่องแบบทำชั่วได้ดี** โครงเรื่องรูปแบบนี้มักกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด พฤติกรรมหรือการกระทำที่เลวร้าย มุ่งหวังแต่ผลประโยชน์ เอารัดเอาเปรียบและเบียดเบียนผู้อื่นโดยปราศจากความละอาย แต่ตัวละครเหล่านี้มักมีเล่ห์เหลี่ยมกลอุบายที่แยบคายจึงทำให้แม้จะทำเรื่องเลวร้ายเพียงใดแต่สุดท้ายกลับได้รับผลดีเป็นการตอบแทน การวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องแบบค้นพบความจริง จำนวน 4 เรื่อง ได้แก่ *เหนือคมพยัคฆ์*, *ระบำหุ่น*, *เท่าไหร่?* และ *ไอ้เกล็ดทอง*

จากการวิเคราะห์โครงเรื่องสามารถจำแนกความถี่ของโครงเรื่องที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าได้ดังแผนผังต่อไปนี้

ภาพประกอบ 7 ความถี่ของโครงเรื่องที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

จากการวิเคราะห์พบว่ารูปแบบโครงเรื่องที่ปรากฏมากที่สุด คือ โครงเรื่องแบบชีวิตรันทด ส่วนรูปแบบโครงเรื่องที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ โครงเรื่องแบบทำชั่วได้ดี ผู้วิจัยสันนิษฐานว่าสาเหตุที่โครงเรื่องแบบชีวิตรันทดปรากฏมากที่สุดเป็นเพราะนักเขียนต้องการสะท้อนภาพความยากลำบากของประชาชนภายใต้บริบททางการเมืองที่เต็มไปด้วยการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมืองเลวและเพื่อสะท้อนภาพการดำเนินชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ทางการเมืองที่ยังคงเต็มไปด้วยความขัดแย้งและแตกแยก โครงเรื่องลักษณะนี้จะช่วยกระตุ้นเตือนให้ผู้อ่านตระหนกเพื่อสร้างความตระหนักถึงปัญหาทางสังคมการเมืองที่ไม่ควรปล่อยปละละเลยอีกต่อไป ส่วนรูปแบบโครงเรื่องที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ โครงเรื่องแบบทำชั่วได้ดี สาเหตุที่โครงเรื่องลักษณะนี้ปรากฏน้อยที่สุดน่าจะเป็นเพราะการให้บทเรียนหรือข้อคิดสอนใจส่วนใหญ่คนทำชั่วย่อมต้องได้รับผลจากการกระทำของตน ดังนั้น เมื่อนักเขียนสร้างตอนจบให้คนชั่วได้รับผลดีเป็นการตอบแทนจึงท้าทายต่อการตีความและการยอมรับของผู้อ่าน อันที่จริงการสร้างโครงเรื่องลักษณะนี้มีอำนาจในการกระตุ้นจิตสำนึกทางการเมืองของผู้อ่านได้มากกว่าโครงเรื่องประเภทอื่น เพราะเป็นเสมือนการเรียกร้องว่าถ้าไม่ต้องการให้คนชั่วได้ดีและสังคมต้อง

ล้มเหลวดังเช่นในเรื่องสั้น ทุกคนควรหันมาใส่ใจในบทบาทหน้าที่ของตนสนใจการเมืองและดูแลสังคมให้มากกว่าที่เป็นอยู่

2. การประกอบสร้างโครงเรื่องเพื่อเสนอวาทกรรมการเมือง

เมื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างโครงเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมแตกต่างกัน ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

2.1 **วาทกรรมนักการเมือง** วาทกรรมนักการเมืองมีการประกอบสร้างวาทกรรมผ่านโครงเรื่องเพื่อเสนอวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม คือ วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมและวาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่นำเสนอวาทกรรมนักการเมืองมีรูปแบบโครงเรื่อง 7 ลักษณะ คือ กรรมตามสนอง, ค้นพบความจริง, ทำดีได้ดี, ทำชั่วได้ดี, ทำดีไม่ได้ดี, ทางเลือก, ชีวิตรันทด และชีวิตไม่สิ้นหวัง โดยแต่ละวาทกรรมมีรูปแบบโครงเรื่องแตกต่างกัน กล่าวคือ วาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมมีโครงเรื่องแบบ “กรรมตามสนอง” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 10 เรื่อง เช่น เรื่อง *เมืองอมร 2312* เป็นการแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม เมื่อตัวละครกระทำผิดโดยการทรยศต่อความไว้วางใจของประชากรโลก ร่วมทุจริตในโครงการเรนโบว์โรด สุดท้ายตัวละครได้รับผลร้ายจากการกระทำของตนและยังถูกสังคมรังเกียจและประนามพฤติกรรมที่น่าละอาย โครงเรื่องที่ปรากฏมากเป็นลำดับรองลงมา คือ โครงเรื่องแบบ “ค้นพบความจริง” โครงเรื่องรูปแบบนี้มักเริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงตัวละครที่มีความคิด ความเชื่อและความรู้สึกต่อบุคคล เหตุการณ์หรือเรื่องราวในลักษณะหนึ่ง แต่เมื่อเรื่องราวดำเนินไปทำให้ตัวละครได้ค้นพบความจริงและตระหนักในตอนท้ายเรื่องว่าสิ่งที่ตนเคยหลงเชื่อและเข้าใจมาตลอดแท้จริงแล้วเป็นเรื่องเข้าใจผิด เช่น เรื่อง *ภารโรงกับรัฐมนตรี* แสดงให้เห็นความขัดแย้งในจิตใจของตัวละครที่เชื่อมาตลอดว่าตนเองเป็นเพียงภารโรงที่ต่ำต้อย งานของตนมีความสำคัญเพียงน้อยนิดเมื่อเทียบกับรัฐมนตรีที่ต้องทำงานเพื่อประเทศชาติ แต่แล้วในที่สุดภารโรงได้ค้นพบความจริงว่ารัฐมนตรีหาได้ทำเพื่อประชาชนและประเทศชาติชาติอย่างแท้จริง แต่เป็นการทำเพื่อตนเองและพวกพ้องเท่านั้น ความขุ่นข้องที่กรุ่นอยู่ในใจภารโรงจึงได้รับคำตอบ

ส่วนวาทกรรมย่อยนักการเมืองในอุดมคติมีการใช้โครงเรื่องแบบ “ทางเลือก” และ “ทำดีไม่ได้ดี” มากที่สุด โดยแต่ละโครงเรื่องมีจำนวนเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว จำนวน 2 เรื่อง เช่น เรื่อง *ประชาธิปไตยในทางลัด* มีโครงเรื่องแบบ “ทางเลือก” โดยแสดงให้เห็นความขัดแย้งในใจของตัว

ละครเอกที่เกิดความลังเลที่ต้องตัดสินใจเลือกระหว่างการทำเพื่อตนเองและการทำเพื่อประชาชน แต่ในที่สุดด้วยความสำนึกในบทบาทหน้าที่ของผู้แทนราษฎร เขาจึงตัดสินใจได้เด็ดขาดโดยการให้ความช่วยเหลือชาวบ้านที่เดือดร้อนเป็นลำดับแรก ส่วนในเรื่อง *บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)* เสนอโครงเรื่องแบบ “ทำดีไม่ได้ดี” เรื่องสั้นสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม แม้นักการเมืองที่ดีจะทำงานเพื่อประชาชนและสังคมอย่างแท้จริง แต่กลับพ่ายแพ้ต่ออำนาจเงินและความละโมบของประชาชนที่หวังเพียงเงินตราจากการซื้อเสียง จนทำให้การซื้อเสียงกลายเป็นเรื่องปกติธรรมดาในสังคม

การวิเคราะห์รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 3 รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมือง

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม	กรรมตามสนอง	มองจากที่สูง
		ม้าขี่-ผีเจ้านาย
		เล็กลึก
		แพ้คัดเข้า
		จัดฉาก
		ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม
		เวียงล่มที่หนองหล่ม
		หมวกที่หายไป
		นกปากส้อม
		เมืองอมร 2312
	ค้นพบความจริง	บิน
		ภารโรงกับรัฐมนตรี
		ไก่ลงร้าน
		กลับจากสมรภูมิ
		ไม่แน่
		ผู้พิทักษ์
		นักตกปลาในงานเลี้ยง
		ละครหลังตอนจบ
	ทำชั่วได้ดี	เหนือคมพยัคฆ์

ตาราง 3 (ต่อ)

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
		ระบำหุ่น
		เท่าไหร่?
		ไอ้เกล็ดทอง
	ทำดีไม่ได้ดี	ผ้าพับ
		มื้อสุดท้าย
		มือปืน, หลวงพ่อ
		ผาไส้ขาด
	ทางเลือก	วิถีแห่งสัตว์
		ผู้ล่า
		ผีดิบ
	ทำดีได้ดี	รางวัลของแม่
		ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่
	ชีวิตรันทด	นางรำ
		งานลับ
	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	ผู้ป่วย
วาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ	ทางเลือก	ประชาธิปไตยในทางลัด
		ทางเลือก
	ทำดีไม่ได้ดี	แง่มุมที่แตกต่าง
		บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)
	ทำดีได้ดี	อุดมการณ์แห่งรัก

2.2 **วาทกรรมรัฐ** วาทกรรมรัฐมีการประกอบสร้างวาทกรรมผ่านโครงเรื่องเพื่อนำเสนอวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม คือ วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐ และวาทกรรมนโยบายรัฐ จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่นำเสนอวาทกรรมดังกล่าวมีรูปแบบโครงเรื่อง 6 ลักษณะ คือ ชีวิตไม่สิ้นหวัง, ทำดีได้ดี, ชีวิตรันทด, กรรมตามสนอง, ทำดีไม่ได้ดี และค้นพบความจริง โดยแต่ละวาทกรรมย่อยมีรูปแบบโครงเรื่องแตกต่างกัน กล่าวคือ วาทกรรมย่อยเจ้าหน้าที่รัฐมีการใช้โครงเรื่องแบบ “ชีวิตไม่สิ้นหวัง” “ทำดีได้ดี” “ชีวิตรันทด” และ “กรรมตามสนอง” มากที่สุด โดยแต่ละโครงเรื่องมีจำนวนเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว จำนวน 2 เรื่อง เช่น ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* เสนอโครงเรื่องแบบ “ชีวิตไม่สิ้น

หวัง” โดยแสดงให้เห็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐซึ่งมีอำนาจโดยชอบธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ กับประชาชนชาวดาระอั้งซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ถูกมองอย่างหวาดระแวงว่าจะก่อปัญหาให้สังคมไทย ถึงแม้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะทำให้กลุ่มชาวดาระอั้งตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบ แต่ด้วยวิถีทางแห่งประชาธิปไตยจึงทำให้ชาวบ้านเหล่านั้นยังมีวิถีทางในการต่อสู้เพื่อเรียกร้องศักดิ์ศรีของตนกลับคืนมา

ในเรื่อง *ในที่สุด* เสนอโครงเรื่องแบบ “ทำดีได้ดี” โดยแสดงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ฝ่ายหนึ่งเป็นข้าราชการระดับสูงอีกฝ่ายเป็นนักการเมือง เมื่อนักการเมืองไม่พอใจข้าราชการที่ทำงานด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพราะขัดขวางผลประโยชน์ของตน จึงเกิดการกลั่นแกล้งจนนำไปสู่การตรวจสอบ แต่ในที่สุดความดีและความถูกต้องก็สามารถเอาชนะทุกสิ่งได้ ตราบที่กฎหมายยังมีความศักดิ์สิทธิ์มากพอ

ส่วนเรื่อง *ยุงก้นปล่อง* เสนอโครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” โดยสร้างปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์เป็นความบาดหมางระหว่างหัวหน้ากับลูกน้องที่แสดงออกอย่างชัดเจนผ่านการพิจารณาเลื่อนขั้น เมื่อหัวหน้ารู้สึกไม่พอใจลูกน้องที่ทำงานตรงไปตรงมาแต่ไม่โอนอ่อนผ่อนตาม จึงแสดงความเกลียดชังโดยการไม่ยอมให้เลื่อนขั้น ในขณะที่ผู้ได้เลื่อนขั้นกลับเป็นพนักงานที่ขี้เกียจทำงาน แต่ขยันประจบสอพลอ นับเป็นการบั่นทอนพลังใจของลูกน้องที่ตั้งใจทำงานอย่างมาก

ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* เสนอโครงเรื่องแบบ “กรรมตามสนอง” แสดงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐกับอีกฝ่ายหนึ่งที่เป็นประชาชน เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองโดยไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของประชาชน สุดท้ายจึงได้รับผลกรรมตามสนองโดยถูกพิจารณาสอบสวนความผิดจนถูกปลดออกจากตำแหน่ง

ส่วนวาทกรรมย่อยนโยบายรัฐมีการใช้โครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ* แสดงให้เห็นความขัดแย้ง 2 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ฝ่ายหนึ่งเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่ปฏิบัติตนละเมิดกฎหมายเสียเอง กับอีกฝ่ายเป็นประชาชนที่กลายเป็นเหยื่อการกระทำผิดกฎหมายของเจ้าหน้าที่รัฐ ความขัดแย้งดังกล่าวจึงทำให้ประชาชนตกอยู่ในสถานะไร้การต่อรอง ต้องยอมจำนนต่อชะตากรรมที่ได้รับอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยง ส่วนความขัดแย้งอีกลักษณะหนึ่งเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม

โดยแสดงออกผ่านประชาชนที่หวังพึ่งพิงความช่วยเหลือจากนโยบายรัฐ แต่นโยบายรัฐกลับเป็นเพียงนโยบายประชานิยมที่ไม่เอื้อประโยชน์ให้ประชาชนอย่างเต็มที่ ความหวังของประชาชนจึงกลายเป็นความหวังที่เลื่อนลอย ไม่ได้รับการสนองตอบจากภาครัฐ

การวิเคราะห์รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมรัฐ สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 4 รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมรัฐ

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐ	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	ก่อนสายหมอกเลือน
		ปีกแห่งเสรีภาพ
	ทำดีได้ดี	ข้าราชการ
		ในที่สุด
	ชีวิตรันทด	ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว
		ยุงก้นปล่อง
	กรรมตามสนอง	ผู้ถูกเช็คเด้ง
		ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ
	ทำดีไม่ได้ดี	ดะแอ
วาทกรรมนโยบายรัฐ	ชีวิตรันทด	ฮัสโหล
		มะเฮ๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข
		หนานบุญขายข้าว
		เช็คช่วยด้วย
		ดอกเบี้ยนอกระบบ
	ค้นพบความจริง	ปั้นเลขเป็นตัว
		ของขวัญข้อเก้า
	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	แผนพึ่งตัวเอง

2.3 **วาทกรรมความแตกแยก** วาทกรรมความแตกแยกมีการประกอบสร้างวาทกรรมผ่านโครงเรื่องเพื่อจะนำเสนอวาทกรรมย่อย 4 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง, วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้, วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง

และวาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่นำเสนอวาทกรรมดังกล่าวมีรูปแบบโครงเรื่อง 8 ลักษณะ คือ ชีวิตไม่สิ้นหวัง, ชีวิตรันทด, มองต่างมุม, กรรมตามสนอง, ค้นพบความจริง, ทางเลือก, ทำดีไม่ได้ดี และทำดีได้ดี โดยแต่ละวาทกรรมย่อยมีรูปแบบโครงเรื่องแตกต่างกัน กล่าวคือ วาทกรรมย่อยความขัดแย้งทางการเมืองมีโครงเรื่องแบบ “ชีวิตไม่สิ้นหวัง” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *ติดธง* สร้างปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคมโดยเสนอภาพประชาชนที่ต้องดำเนินชีวิตภายใต้สังคมที่แตกแยก แบ่งเป็นฝักฝ่ายชัดเจนจนทำให้สังคมวุ่นวาย ประชาชนไม่มีความสุข แต่ตัวละครเอกที่เป็นหญิงสูงวัยยังคงมีคาดหวังถึงสังคมที่สงบสุขจึงพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อสร้างความสมานฉันท์ให้เกิดขึ้น แม้จะต้องแลกมาด้วยความยากลำบากก็ตาม

วาทกรรมย่อยสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้มีโครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 7 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *ไม่มีแผ่นดินอยู่* สร้างปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม โดยเสนอภาพสังคมที่เต็มไปด้วยความรุนแรงโหดร้าย มีข่าวลือที่ปลุกปั่นให้ประชาชนหวาดกลัวอยู่ตลอดเวลา สถานการณ์ดังกล่าวทำให้ประชาชนไม่สามารถทนแรงกดดันจากสภาพสังคมเช่นนั้นได้อีกต่อไป จึงพยายามหาหนทางหลบหนีเพื่อแสวงหาสังคมที่ดีกว่า แต่สุดท้ายก็ไม่สามารถหลุดพ้นจากสังคมดังกล่าวเพราะไม่ว่าที่ใดก็มีแต่ความวุ่นวาย มีเพียงความตายเท่านั้นเป็นหนทางเดียวที่จะทำให้หนีพ้นจากความวิกฤตการณ์เหล่านั้นได้

วาทกรรมย่อยสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมืองมีโครงเรื่องแบบ “มองต่างมุม” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 3 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *ไอ้มดแดง* ผูกปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โดยทั้งสองฝ่ายมีมุมมองต่อชีวิต สังคม และการเมืองแตกต่างกัน ในขณะที่ฝ่ายหนึ่งมุ่งเน้นการพึ่งพาตนเองตามแนวทางพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง แต่อีกฝ่ายกลับให้ความสำคัญกับการเมืองและการพึ่งพานักการเมือง จึงทำให้ความคิดเห็นของทั้งคู่ไม่ลงรอยกัน

วาทกรรมย่อยสื่อมวลชนกับความขัดแย้งมีลักษณะโครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี* แสดงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โดยฝ่ายหนึ่งเป็นสื่อมวลชนที่มีอุดมการณ์ต้องการทำงานเพื่อตีแผ่ความจริงเพื่อสร้างความสงบสุขในสังคม แต่อีกฝ่ายซึ่งเป็นผู้ก่อความไม่สงบกลับต้องการสร้างความ

วุ่นวายและความแตกแยกในสังคม จึงสร้างสถานการณ์ความรุนแรงโดยไม่สนใจว่าใครจะกลายเป็นเหยื่อความรุนแรง ทำให้ประชาชนรวมทั้งสื่อมวลชนตกอยู่ในอันตราย ใช้ชีวิตด้วยความหวาดระแวง

การวิเคราะห์รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมความแตกแยก สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 5 รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมความแตกแยก

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	แกง
		สะพาน
		ไปให้ถึงจุดหมาย
		ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)
		ติดธง
	ชีวิตรันทด	ผู้รับผิดชอบ
		มีกองวัสดุบนไหล่ทาง
		โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง
		เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม
	มองต่างมุม	ยึดอำนาจ
		ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)
		ไอ้มดแดง
		หลำไม่ใส่เสื้อ
	กรรมตามสนอง	เอาละวะขัดขืน
		น้ำ (ท่วม) ใจ
	ค้นพบความจริง	สี่แยกสมมุติ
		เพราะธงผืนนั้น
	ทางเลือก	เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก
	ทำดีไม่ได้ดี	พี่สาวของผม
วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้	ชีวิตรันทด	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน
		การจากไปของนกเค้า
		ตามปกติ
		ไม่มีแผ่นดินอยู่
		คำอธิษฐาน

ตาราง 5 (ต่อ)

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
		บุหรง ตันหยง ตานี
		กลับไปบ้านเกิด
	ค้นพบความจริง	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน
		ในทรรศนะของคนบาป
		หมู่บ้านสีแดง
	กรรมตามสนอง	แผ่นดินของใคร
		ลมหายใจของแม่
	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	ราคาของแผ่นดิน
	มองต่างมุม	ความลับในสวนยาง
	ทำดีได้ดี	กล่องสบู่ของพ่อ
วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง	มองต่างมุม	หลำไม่ใส่เสื้อ
		ไอ้มดแดง
		คนรักเก่าเก่า...
	ค้นพบความจริง	กว่าจะรู้เดียงสา
	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	ความหวังจากถังขยะ
วาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง	ชีวิตรันทด	โทรทัศน์ขาว-ดำ
		บุหรง ตันหยง ตานี
	ค้นพบความจริง	เพราะธงผืนนั้น
	มองต่างมุม	หน้าต่าง
	ทางเลือก	กาฬยุค

2.4 **วาทกรรมประชาธิปไตย** วาทกรรมประชาธิปไตยมีการประกอบสร้างวาทกรรมผ่านโครงเรื่องเพื่อนำเสนอวาทกรรมย่อย 5 วาทกรรม ได้แก่ วาทกรรมวิถีทางประชาธิปไตย, วาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตย, วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ, วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง และวาทกรรมการเลือกตั้ง จากการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่นำเสนอวาทกรรมดังกล่าวมีรูปแบบโครงเรื่อง 8 ลักษณะ ได้แก่ ค้นพบความจริง, ชีวิตไม่สิ้นหวัง, ชีวิตรันทด, กรรมตามสนอง, ทางเลือก, ทำดีไม่ได้ดี, ทำดีได้ดี และมองต่างมุม โดยแต่ละวาทกรรมย่อยมีรูปแบบโครงเรื่องแตกต่างกัน กล่าวคือ วาทกรรมย่อยวิถีทางประชาธิปไตยมีโครงเรื่องแบบ “ค้นพบความจริง” “ชีวิตไม่สิ้นหวัง” และ “ชีวิตรันทด” มาก

ที่สุด โดยแต่ละโครงเรื่องมีจำนวนเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว จำนวน 5 เรื่อง เช่นในเรื่อง *อนุสาวรีย์* เสนอโครงเรื่องแบบ “ค้นพบความจริง” โดยสร้างความขัดแย้ง 2 ลักษณะ โดยลักษณะแรกเป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ฝ่ายหนึ่งเป็นคนดีที่ทำเพื่อสังคมและความถูกต้อง ส่วนอีกฝ่ายทำเพื่อผลประโยชน์ของตนเองและพวกพ้อง เมื่อเกิดความขัดแย้งกันทำให้คนดีถูกผู้มีอิทธิพลทำร้ายจนเสียชีวิต ส่วนความขัดแย้งลักษณะที่สองสืบเนื่องจากความขัดแย้งลักษณะแรก นั่นคือความขัดแย้งภายใจจิตใจมนุษย์ เป็นความสับสนในจิตใจของผู้อยู่ในสถานการณ์ความขัดแย้งที่เกิดความฉงนสนเท่ห์เมื่อคนดีต้องพ่ายแพ้ความชั่วร้าย แต่สุดท้ายเขาก็ได้พบคำตอบว่าการต่อสู้เช่นนั้นเป็นการต่อสู้เพื่อคุณธรรม ตราบใดที่สังคมยังมีความไม่เป็นธรรม การต่อสู้เช่นนี้ก็ยังไม่สิ้นสุด

ในเรื่อง *ฟ้าสาง* เสนอโครงเรื่องแบบ “ชีวิตไม่สิ้นหวัง” เป็นความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ โดยฝ่ายหนึ่งต้องการอำนาจและความสุขสบาย ในขณะที่อีกฝ่ายต้องการคืนความสงบสุขและนำประชาธิปไตยคืนสู่สังคม จึงเกิดการต่อสู้จนเกิดความสูญเสียทั้งสองฝ่าย แต่ความสูญเสียและความเสียสละนั้นก็เป็นจุดเริ่มต้นของความหวังและความสุขบนผืนแผ่นดิน ส่วนในเรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* เสนอโครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” โดยแสดงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ ฝ่ายหนึ่งเป็นนายจ้างมีอำนาจเงินและฐานะทางสังคมเหนือกว่าลูกจ้างทุกประการ แต่กลับเอารัดเอาเปรียบเบียดเบียนลูกจ้างที่เป็นแรงงานต่างด้าว โดยใช้เล่ห์เหลี่ยมและกลโกงจนทำให้คู่ขัดแย้งมีชีวิตที่น่ารันทดเนื่องจากไม่มีอำนาจต่อรอง จำต้องทนยอมรับชะตากรรม

วาทกรรมย่อยนักสู้เพื่อประชาธิปไตยมีโครงเรื่องแบบ “ค้นพบความจริง” มากที่สุด มีเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *เมืองคนหาย* แสดงถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในจิตใจของตัวละครเมื่อเข้าไปอยู่ในสถานที่แปลกประหลาดที่เรียกว่า “เมืองคนหาย” สุดท้ายตัวละครกลับยิ่งแปลกประหลาดใจปนความโศกสลดเมื่อได้รู้ว่าตนเองเป็นหนึ่งในคนหายที่มาสถิตอยู่ ณ เมืองแห่งนี้

วาทกรรมย่อยการเมืองในอุดมคติมีโครงเรื่องแบบ “ชีวิตไม่สิ้นหวัง” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 6 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา* แสดงความขัดแย้ง 2 ลักษณะ คือ ความขัดแย้งระหว่างตัวละครเอกกับพ่อที่มีสาเหตุสืบเนื่องมาจากกิจกรรมทางการเมืองของพ่อที่ไม่ประสบความสำเร็จ ซึ่งส่งผลมาถึงความขัดแย้งลักษณะที่สอง คือ ความขัดแย้งในจิตใจของตัวละครเอกที่เคยเลื่อมใสในการเมืองอย่างเต็มเปี่ยม แต่เมื่อประสบความผิดหวังจึงทำให้สูญสิ้น

กำลังใจ จนกระทั่งเมื่อพ่อประสบความสำเร็จทางการเมืองจากคำแนะนำของเขา ความหวังและศรัทธาจึงกลับคืนมาอีกครั้ง จะเห็นได้ว่าตัวละครเกิดความผันผวนทางอารมณ์และจิตใจตลอดเวลาในระหว่างที่ขัดแย้งกับพ่อ จนกระทั่งเมื่อทำความเข้าใจกับพ่อได้สำเร็จความขัดแย้งในจิตใจก็หมดไปด้วย

วาทกรรมย่อยการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลงมีโครงเรื่องแบบ “ค้นพบความจริง” มากที่สุด โดยมีเรื่องสั้นจำนวน 2 เรื่อง ที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *สมดุลใหม่* แสดงความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับสังคม โดยกล่าวถึงตัวละครเอกที่มองสังคมชนบทที่เปลี่ยนแปลงไปด้วยความวิตกกังวล แต่สุดท้ายตัวละครเอกก็ค้นพบความจริงว่าความเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นเพียงการปรับสมดุลใหม่ให้สอดคล้องกับความเป็นไปของโลกเท่านั้น และที่สำคัญตัวละครเอกได้ตระหนักว่าตนไม่มีอำนาจยับยั้งการเปลี่ยนแปลงนั้นได้

วาทกรรมย่อยการเลือกตั้งมีโครงเรื่องแบบ “กรรมตามสนอง” และ “ค้นพบความจริง” มากที่สุด โดยแต่ละโครงเรื่องมีเรื่องสั้นที่มีโครงเรื่องลักษณะดังกล่าว จำนวน 2 เรื่อง เช่น เรื่อง *กระสุนปืนนัดเดียว* เสนอโครงเรื่องแบบ “กรรมตามสนอง” แสดงปมขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ เดิมตัวละครรักใคร่ปรองดองกัน แต่เมื่อร่วมมือกันทำความผิดโดยการซื้อเสียง ทำให้เกิดความขัดแย้งกันด้วยเรื่องเงินและผลประโยชน์ จึงนำไปสู่การทะเลาะวิวาทและความสูญเสีย ส่วนเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* เสนอโครงเรื่องแบบ “ค้นพบความจริง” แสดงความขัดแย้งระหว่างจากมนุษย์กับสังคม ตัวละครเอกต้องดำเนินชีวิตภายใต้สังคมแห่งความหลอกลวงด้วยเล่ห์เหลี่ยมของนักการเมืองที่สร้างวาทกรรมประชาธิปไตยเพื่อหวังได้คะแนนเสียงจากประชาชน แต่แท้จริงแล้วกลับเป็นการทำลายระบอบประชาธิปไตยด้วยการซื้อเสียงแอบแฝงมาในกิจกรรมการเมืองดังกล่าว

การวิเคราะห์รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมประชาธิปไตย สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 6 รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมประชาธิปไตย

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
วาทกรรมวิถีทางประชาธิปไตย	ค้นพบความจริง	แนวรบแห่งอุดมการณ์
		อนุสาวรีย์
		ชนชั้นแห่งดอกไม้

ตาราง 6 (ต่อ)

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
		ไข่ประชาธิปไตย
		รถด่วนสายประชาธิปไตย
	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน
		เรื่องเล่าจากขุนเขา
		ฟ้าสาง
		วันใหม่
		ก่อนสายหมอกเลือน
	ชีวิตรันทด	ผู้พิทักษ์
		ค่าแรงที่รอคอย
		อาหารมื้อค่ำ
		คนหาปลา
		ความฝันและความตายของชายต่างด้าว
	กรรมตามสนอง	คืนเดือนเพ็ญ
		เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี
	ทางเลือก	ภาพเก่า
	ทำดีไม่ได้ดี	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย
วาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตย	ค้นพบความจริง	กว่าจะรู้เดียงสา
		เมืองคนหาย
	ชีวิตรันทด	วีรชนนิรนาม
	ทำดีได้ดี	ในที่สุด
	ทางเลือก	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย
วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	จดหมายจากชายชรา
		ผู้มีสิทธิ์
		นักเล่านิทานยามราตรี
		เมื่อวันนั้น...มาถึง
		วาวแสงแห่งศรัทธา
		มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่
	ค้นพบความจริง	ทุเรียนการเมือง
วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง	ค้นพบความจริง	สมดุลใหม่
		พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว

ตาราง 6 (ต่อ)

วาทกรรม	รูปแบบโครงเรื่อง	เรื่องสั้น
	ชีวิตรันทด	นกหลง
	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ
	ทำดีไม่ได้ดี	เจ้า (หน้า) ที่
	กรรมตามสนอง	ปลาดุกกินเด็ก
	ทางเลือก	ปัจจัยแห่งชีวิต
วาทกรรมการเลือกตั้ง	กรรมตามสนอง	คืนเดือนเพ็ญ
		กระสุนปืนนัดเดียว
	ค้นพบความจริง	ไข่ประชาธิปไตย
		ป่าแฉล้ม
	ทำดีไม่ได้ดี	ความในใจ
	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	อุดมการณ์ของคนเผาผี
	มองต่างมุม	แมวป่วย

จากการวิเคราะห์รูปแบบโครงเรื่องของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมแตกต่างกัน โดยพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองมีโครงเรื่องแบบกรรมตามสนองมากที่สุด (10 เรื่อง) ทั้งนี้น่าจะเป็นเพราะเรื่องสั้นส่วนใหญ่เสนอภาพนักการเมืองสามานย์ที่ประพฤติตนไม่เหมาะสม สุดท้ายย่อมได้รับผลร้ายจากการกระทำของตนเอง ส่วนเรื่องสั้นที่นำเสนอวาทกรรมรัฐ (7 เรื่อง) และวาทกรรมความแตกแยก (13 เรื่อง) มีโครงเรื่องแบบชีวิตรันทดมากที่สุด ซึ่งจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าวาทกรรมรัฐสะท้อนภาพประชาชนที่ถูกรังแก เบียดเบียนจากเจ้าหน้าที่รัฐที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ ทำให้ประชาชนตกอยู่ในภาวะไร้การต่อรองใดๆ ส่วนวาทกรรมความแตกแยกแสดงถึงประชาชนผู้ตกเป็นเหยื่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ประชาชนมีชีวิตที่หดหู่ รันทด ไร้ความหวัง ในขณะที่เรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมประชาธิปไตยมีโครงเรื่องแบบชีวิตไม่สิ้นหวังมากที่สุด (13 เรื่อง) น่าจะเป็นเพราะเรื่องสั้นส่วนใหญ่แสดงถึงเส้นทางของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ยังไม่สิ้นสุด ดังนั้น ประชาชนทุกคนจึงยังมีความหวังถึงประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ในอนาคต

ตัวละคร

ตัวละคร (Character) คือ ผู้ประกอบพฤติกรรมตามเหตุการณ์ในเรื่องหรือผู้ได้รับผลจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่อง (ดนยา วงศ์ธนะชัย. 2542: 157) มีบทบาทให้เรื่องราวดำเนินไปตั้งแต่ต้นจนจบเรื่อง ตัวละครไม่จำกัดอยู่เพียงมนุษย์ อาจเป็นอมนุษย์ ภูติผีปีศาจ เทวดา พืช สัตว์หรือสิ่งของไม่มีชีวิตที่ถูกสมมุติขึ้นให้เป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตก็ได้

จากการศึกษาการประกอบสร้างตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ลักษณะตัวละครที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าได้แบ่งตัวละครออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่

1.1 **ตัวละครหลัก** (Major character) เป็นตัวละครที่มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง เป็นศูนย์กลางของเหตุการณ์และเรื่องราวที่เกิดขึ้นทั้งหมด ตัวละครหลักฝ่ายชายเรียกว่าพระเอก (The hero) ส่วนตัวละครหลักฝ่ายหญิงเรียกว่านางเอก (The heroine) นอกจากนี้ยังมีตัวละครเอกที่มีลักษณะเป็นพระเอก/นางเอกจอมปลอม (The false hero/heroine) ซึ่งเป็นตัวละครสำคัญในการดำเนินเรื่อง แต่มีจุดพลิกผันให้มีลักษณะที่แตกต่างไปจากเดิมหรืออาจกลายเป็นผู้ร้ายในตอนท้ายเรื่อง โดยมักแสร้งเป็นคนดีและเปิดเผยความชั่วร้ายภายหลัง ทั้งนี้ตัวละครหลักอาจมีมากกว่าหนึ่งคนก็ได้ จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีตัวละครหลักจำนวน 144 คน สามารถจำแนกลักษณะการประกอบสร้างตัวละครได้ 15 ประการ ดังนี้

1.1.1 **เหยื่อและผู้สูญเสีย** เป็นตัวละครเอกที่ถูกทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจ ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดขี่ข่มเหงจากผู้มีอำนาจและสังคมจนทำให้ต้องสูญเสียความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งสูญเสียความมั่นคงทางจิตใจ จากการศึกษาพบว่าการประกอบสร้างตัวละครที่มีลักษณะเป็นเหยื่อและผู้สูญเสียมีตัวละครที่เป็นพระเอก จำนวน 49 คน เช่น เฒ่าเที่ยง ในเรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ*, สาและ ใน*เรื่อง กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน*, หนานบุญ ในเรื่อง *หนานบุญขายข้าว*, บุญมั่น ในเรื่อง *ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่*, เผือก ในเรื่อง *พ่อจำ...อุกามาแล้ว*, อุตี้ ในเรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* ฯลฯ และนางเอก จำนวน 15 คน เช่น คำม้วน ในเรื่อง *พี่สาวของผม*, วิมล ในเรื่อง *ของขวัญข้อเก้า*, ละไม ในเรื่อง *เช็คช่วยด้วย*, ป้าแฉล้ม ในเรื่อง *ป้าแฉล้ม*, กระเต็น ในเรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี* ฯลฯ การสร้างตัวละครเอกให้มีลักษณะเช่นนี้น่าจะเป็นการสะท้อนภาพประชาชนที่ใช้ชีวิตท่ามกลางสภาพสังคม

การเมืองที่เลวร้าย ขาดความมั่นคงในชีวิต ปราศจากความยุติธรรม เป็นการดำเนินชีวิตท่ามกลางความไม่แน่นอน ดังนั้น ประชาชนจึงตกอยู่ในสภาพของเหยื่อที่ถูกกระทำทั้งจากผู้มีอำนาจในสังคมและจากสถานการณ์ทางการเมืองที่บีบคั้น ตัวละครที่มีลักษณะเหยื่อหรือผู้สูญเสียในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงมีทั้งประชาชนที่เป็นชาวบ้านทั่วไป ครู อาจารย์ เจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มชาติพันธุ์ พระ เด็กและเยาวชน ผู้นำมวลชน และสื่อมวลชน แต่กลุ่มที่พบมากที่สุด คือ ประชาชนทั่วไปซึ่งมีจำนวนถึง 65 คน การต่อสู้ดิ้นรนของตัวละครเอกทั้งพระเอกและนางเอกของเรื่องที่ย้ำชัดถึงภาวะจำยอมของตัวละครที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงปัญหาที่ประดังเข้ามาจนตั้งตัวไม่ทัน แม้จะใช้ความพยายามในการต่อสู้แก้ไขปัญหาแล้วก็ตาม จึงทำให้ตัวละครเหล่านั้นต้องยอมรับสภาพของเหยื่อและผู้สูญเสียไปโดยปริยาย มีข้อสังเกตประการหนึ่งที่น่าสนใจ คือ ตัวละครพระเอก/นางเอกจอมปลอมไม่ปรากฏลักษณะของเหยื่อและผู้สูญเสียเพราะตัวละครเหล่านั้นพร้อมจะปรับเปลี่ยนตัวเองเพื่อประโยชน์และความอยู่รอดแม้ว่าการกระทำนั้นจะผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรม

1.1.2 **ผู้เปี่ยมความหวัง** เป็นตัวละครเอกที่แม้จะต้องประสบวิกฤตหรือปัญหานานัปการแต่ก็ยังคงเต็มไปด้วยความหวังถึงชีวิตและสังคมที่ดีขึ้น จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้เปี่ยมความหวัง มีตัวละครที่เป็นพระเอก จำนวน 11 คน และนางเอก จำนวน 3 คน การประกอบสร้างตัวละครที่มีลักษณะเช่นนี้เพื่อต้องการสร้างกำลังใจให้ผู้อ่านว่าท่ามกลางสภาพสังคมการเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหายังคงมีหนทางแก้ไขเสมอ ขอเพียงให้มีความหวังและมุ่งมั่นย่อมทำให้ประสบความสำเร็จได้ตามต้องการ ตัวละครที่มีลักษณะเปี่ยมความหวังส่วนใหญ่จึงเป็นประชาชนทั่วไป โดยมีจำนวน 10 คน นอกจากนั้นเป็นครู อาจารย์และกลุ่มชาติพันธุ์ตามลำดับ ปัญหาที่ตัวละครส่วนใหญ่ประสบมักเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับความคิด ทัศนคติและการมองโลก เช่น นายหนังประเคียงในเรื่อง *นักเล่านิทานยามราตรี*, พงศ์จันทร์ ในเรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา*, ลุงคำ ในเรื่อง *เรื่องเล่าจากขุนเขา*, ศิลา ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน*, ยายฮวง ในเรื่อง *มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่*, พิมพ์พิมพ์ ในเรื่อง *หน้าต่าง* ฯลฯ

1.1.3 **ผู้ค้นพบความจริง** เป็นตัวละครที่มีความคิด ความเชื่อ และพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่ง ต่อมาตัวละครเหล่านี้จะค้นพบความจริงว่าสิ่งที่ตนเคยคิดหรือเชื่อเป็นสิ่งไม่ถูกต้องจึงเกิดการเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมเสียใหม่ จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้ค้นพบความจริง มีเพียงตัวละครที่เป็นพระเอก จำนวน 11 คน โดยส่วนใหญ่เป็นตัวละครที่เป็นประชาชน

จำนวน 7 คน ตามด้วยเด็กและเยาวชน เจ้าหน้าที่รัฐ และปราชญ์ชาวบ้านตามลำดับ การประกอบสร้างตัวละครเช่นนี้สะท้อนภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจนทำให้คนต้องปรับตัวตามสภาพแวดล้อม การยึดติดกับสิ่งเดิมๆ ความคิดเดิมๆ จะทำให้กลายเป็นคนล้าสมัยและถูกหลอกได้ง่าย ดังนั้น ความช่างสังเกตและความกระตือรือร้นที่จะไขข้อสงสัยต่อสิ่งต่างๆ รอบตัวจึงทำให้สามารถค้นพบความจริงที่อาจถูกปิดบังอำพรางไว้ เช่น นักเขียนหนุ่ม ในเรื่อง *สมดุลใหม่*, ร้อยโทสมาน ในเรื่อง *หมู่บ้านสีแดง*, ปาน ในเรื่อง *กลับจากสมรภูมิ*, วาฮาบ ในเรื่อง *ในทรรศนะของคนบาป*, พ่อครู ในเรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง*, ชายชรา ในเรื่อง *วันใหม่*, พ่อบักหม่ำ ในเรื่อง *สี่แยกสมมุติ* ฯลฯ มีข้อสังเกตว่าตัวละครที่เป็นผู้ค้นพบความจริงมีเพียงตัวละครที่เป็นพระเอกเท่านั้น ทั้งนี้น่าจะเป็นเพราะตัวละครชายมีความเข้มแข็งทางจิตใจและใช้เหตุผลมากกว่าอารมณ์ ดังนั้น การสร้างเรื่องให้ตัวละครเปลี่ยนแปลงความคิด พฤติกรรมเมื่อค้นพบความจริงบางอย่างจึงแสดงให้เห็นถึงการตัดสินใจที่ผ่านการไตร่ตรองมาแล้วโดยมีข้อมูลและประสบการณ์ที่ตนได้รับเป็นแนวทางในการพิจารณา

1.1.4 **นักการเมืองที่ดี** เป็นตัวละครที่เป็นนักการเมืองที่ใจซื่อมือสะอาด ไม่ทุจริตคดโกง ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นนักการเมืองที่ดีจำนวน 10 คน เป็นพระเอก 9 คน และนางเอก 1 คน สาเหตุที่ตัวละครฝ่ายชายปรากฏมากกว่าตัวละครฝ่ายหญิงน่าจะเป็นเพราะสังคมยังคงผูกติดอยู่กับความคิด ความเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องของผู้ชาย ดังนั้นการประกอบสร้างตัวละครนักการเมืองส่วนใหญ่จึงเป็นผู้ชายมากกว่าผู้หญิง ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าตัวละครที่เป็นนักการเมืองที่ดีมีนักการเมืองระดับชาติและนักการเมืองระดับท้องถิ่น เช่น ผีดิบ ในเรื่อง *ผีดิบ*, ชายชรา ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา*, ชายผู้ดำเนินรอยตามพ่อ ในเรื่อง *ทางเลือก*, พ่อ ในเรื่อง *แง่มุมที่แตกต่าง*, กานต์ ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* ฯลฯ

1.1.5 **นักการเมืองเลว** เป็นตัวละครที่เป็นนักการเมืองทุจริตคอร์รัปชัน แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเองมากกว่าการทำเพื่อประโยชน์ส่วนรวม สุดท้ายเมื่อรู้สำนึกว่าการกระทำของตนผิดพลาดทุกอย่างก็ยากเกินจะแก้ไข จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นนักการเมืองเลวมีจำนวน 9 คน โดยเป็นตัวละครพระเอก/นางเอกจอมปลอม 8 คน และนางเอก 1 คน จะเห็นได้ว่าการที่ส่วนใหญ่นักการเมืองเลวจะเป็นพระเอก/นางเอกจอมปลอมเนื่องจากพฤติกรรมในตอนต้นเป็นคนดีแต่กลับเปลี่ยนแปลงไปในทางไม่ดีตอนท้ายเรื่อง ซึ่งสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงมีทั้งเพราะเนื้อแท้เป็นคนเลวจึงไม่สามารถปกปิดความเลวไว้ได้ตลอด หรือเป็นเพราะสภาพสังคมบีบบังคับให้จำยอมต้องคล้อย

ตาม ตัวละครที่เป็นนักการเมืองเลวส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองระดับชาติ เช่น รัฐมนตรียุทธภูมิ ในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์*, รัฐมนตรีรัตติกาล ในเรื่อง *ระบำหุ่น*, นายกรัฐมนตรีชาตีและรัฐมนตรีเทพสิงห์ ในเรื่อง *เมืองอมร 2312* ฯลฯ นอกจากนี้ยังพบว่ามีตัวละครนางเอกเพียงคนเดียวที่เป็นนักการเมืองเลว คือ รัฐมนตรีพลับพลา ในเรื่อง *คนรักเก่าเก่า...*

1.1.6 **ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา** เป็นตัวละครที่มีอุดมการณ์และความมุ่งมั่น รวมทั้งมีศรัทธาในเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือสิ่งใดสิ่งหนึ่งอย่างแน่วแน่ จึงดำเนินชีวิตตามแนวทางของตน แม้ว่าวิถีนั้นจะแปลกแยกหรือแตกต่างจากผู้อื่นก็ตาม จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา ประกอบด้วยตัวละครพระเอก 8 คน และนางเอก 3 คน โดยพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเช่นนี้ส่วนใหญ่เป็นประชาชนทั่วไป 7 คน รองลงมา คือ เจ้าหน้าที่รัฐ ปราชญ์ชาวบ้านและพืชตามลำดับ การประกอบสร้างประชาชนธรรมดาให้เป็นตัวละครที่มีอุดมการณ์และศรัทธาเป็นการสร้างตัวละครที่มีพลังในการสื่อสาร เพราะประชาชนเหล่านั้นเป็นเพียงชาวบ้านธรรมดาบางคนไม่รู้หนังสือ บางคนถูกสังคมมองว่าสติไม่สมประกอบ แต่พวกเขาเหล่านั้นยังคงยึดมั่นในความคิดและอุดมการณ์ของตนโดยไม่สนใจว่าสังคมจะมองตนเองอย่างไร นับเป็นการสร้างคุณค่าให้แก่ตนเองโดยไม่ต้องรอให้สังคมมายกย่อง เช่น เจ้าบ้า ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี*, หลำ ในเรื่อง *หลำไม่ใส่เสื้อ*, บุญหลาย ในเรื่อง *ไอ้มดแดง*, บ่าว ในเรื่อง *คนรักเก่าเก่า...*, สมชาย ในเรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ*, หญิงชรา ในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ*, ครูสาวผู้ยึดมั่นอุดมการณ์ ในเรื่อง *ข้าราชการ* ฯลฯ

1.1.7 **คู่ขัดแย้ง** เป็นตัวละครสองคนที่มีความคิดและอุดมการณ์ที่แตกต่างกันจึงทำให้เกิดเรื่องราวความขัดแย้งระหว่างตัวละครทั้งคู่ โดยตัวละครทั้งคู่มีบทบาทและความสำคัญเทียบเท่ากันในการดำเนินเรื่อง ตัวละครที่มีลักษณะคู่ขัดแย้งในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามักเป็นผู้ที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่น สามีภรรยาหรือเพื่อนสนิท เป็นต้น จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะคู่ขัดแย้งมีจำนวน 5 คู่ โดยเป็นคู่ขัดแย้งที่เป็นสามีภรรยา 2 คู่ ได้แก่ พ่อและแม่ ในเรื่อง *แกง*, พ่อและแม่ ในเรื่อง *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* เพื่อนสนิท 2 คู่ ได้แก่ สมบัติและช้วน ในเรื่อง *ไปให้ถึงจุดหมาย*, สมพงษ์และประสิทธิ์ ในเรื่อง *ยึดอำนาจ* และยายหลาน 1 คู่ คือ ยายและเมี่ยง ในเรื่อง *ทุเรียนการเมือง* การสร้างตัวละครที่สนิทสนมกันมากๆ ให้กลายเป็นคนที่มีเรื่องราวทะเลาะเบาะแว้งกัน ผู้เขียนต้องการสะท้อนว่าการเมืองเป็นเรื่องเปราะบางและสามารถกลายเป็นชนวนที่สร้างความขัดแย้งแตกแยกในสังคมได้โดยง่าย ส่วนใหญ่ตอนจบของเรื่องมักไม่มีบทสรุปว่าฝ่ายใดถูกหรือผิด

1.1.8 **ผู้หวังผลประโยชน์** เป็นตัวละครที่ยอมทำทุกอย่างแม้ว่าพฤติกรรมหรือการกระทำนั้นจะเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมายหรือผิดศีลธรรมเพียงเพื่อหวังประโยชน์ทั้งอำนาจและเงินตราเป็นการตอบแทน จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้หวังผลประโยชน์มีเพียงตัวละครที่เป็นพระเอก/นางเอกจอมปลอมเท่านั้น ซึ่งมีจำนวน 6 คน คือ ผู้ใหญ่คำแห่งบ้านน้ำเล ในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์*, ชายหนุ่มนักศึกษาที่หนีเข้าป่าเพราะเหตุการณ์ทางการเมือง ในเรื่อง *กว่าจะรู้เดียงสา*, สิงห์คำ ในเรื่อง *ม้าขี่-ผีเจ้านาย*, ส่งศักดิ์ ในเรื่อง *ผู้ถูกเช็คเด้ง*, สมพงษ์ ในเรื่อง *กว่าจะรู้เดียงสา* และไอ้เกล็ดทอง ในเรื่อง *ไอ้เกล็ดทอง*

1.1.9 **ผู้เสียสละ** เป็นตัวละครที่ยอมเสียสละชีวิตและตัวตนเพื่อสร้างสังคมที่สงบสุขดีงาม จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้เสียสละมีเพียงตัวละครที่เป็นพระเอก 2 คน คือ ฮันซุย ในเรื่อง *ฟ้าสาง* และพ่อ ในเรื่อง *สะพาน* โดยทั้งคู่ต่างเป็นประชาชนธรรมดาแต่มีความเชื่อมั่นในความถูกต้อง

1.1.10 **ผู้หลงผิด** เป็นตัวละครที่กระทำความผิดเพราะความไม่รู้ หรืออาจรู้ว่าการกระทำของตนเป็นสิ่งที่ผิดจึงต้องการกลับตัวแต่มักสายเกินที่จะแก้ไข จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้หลงผิดมีเพียงตัวละครที่เป็นพระเอก 2 คน คือ บุญตา ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์* และลอซู ในเรื่อง *แผ่นดินของใคร* โดยคนหนึ่งเป็นเยาวชนในขณะที่อีกคนหนึ่งเป็นประชาชน

1.1.11 **ผู้ตีแผ่ความจริง** เป็นตัวละครที่เปิดเผยเรื่องราวหรือข้อเท็จจริงโดยไม่ตัดสินว่าเรื่องใดผิดหรือถูก เนื่องจากอยู่ในฐานะผู้ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับเรื่องราวหรือเหตุการณ์เหล่านั้น จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะผู้ตีแผ่ความจริงเป็นเพียงสัตว์ชนิดหนึ่งนั่นคืออีกา ในเรื่อง *บิน* ซึ่งน่าจะเป็นการสร้างตัวละครเพื่อแสดงนัยบางประการไปสู่ผู้อ่าน

1.1.12 **ผู้เป็นที่พึ่ง** เป็นตัวละครที่เป็นความหวังและเป็นที่พึ่งพาของประชาชน จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะผู้เป็นที่พึ่งเป็นตัวละครพระเอกเพียงคนเดียว คือ ผู้ว่าราชการจังหวัด ในเรื่อง *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว*

1.1.13 **ผู้ถูกกดดัน** เป็นตัวละครที่พยายามดำเนินชีวิตและประพฤติตนในทางที่ถูกที่ควร แต่ด้วยความกดดันและถูกบีบคั้นจากสภาพแวดล้อมและสังคม ทำให้จำต้องยอมรับชะตากรรมและเปลี่ยนการดำเนินชีวิตไปในทิศทางตรงกันข้าม จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะผู้ถูกกดดันเป็นตัวละครพระเอกจอมปลอมซึ่งมีเพียงคนเดียว คือ ดำ ในเรื่อง *ผู้ล่า*

1.1.14 **ผู้รับผลกรรม** เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมหรือการกระทำที่ไม่เหมาะสมและสุดท้ายต้องเป็นผู้รับผลของจากการกระทำของตน จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะผู้รับผลกรรมเป็นตัวละครพระเอกจอมปลอมซึ่งมีเพียงคนเดียว คือ อาแซ ในเรื่อง *ลมหายใจของแม่*

1.1.15 **ผู้เบียดเบียน** เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมหรือการกระทำที่มุ่งร้าย ทำลายและเบียดเบียนผู้อื่นเพื่อสนองความต้องการของตน จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะผู้เบียดเบียนเป็นตัวละครพระเอกจอมปลอม นั่นคือ มนุษย์ ในเรื่อง *มองจากที่สูง*

จากการวิเคราะห์ลักษณะตัวละครเอกที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 7 การจำแนกตัวละครเอกในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
พระเอก (จำนวน 103 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	เฒ่าเที่ยง	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
			ดะแอ	ดะแอ (1/2545)
			ชายเจ้าของห้อง	นกหลง (2/2546)
			ชายที่ไปพบแพทย์	ผู้ป่วย (2/2546)
			อัศนวี	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (3/2547)
			ชายรับจ้างกรีดยาง	ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
			ชายรับจ้างลับมีด	งานลับ (3/2547)
			ชายที่เข้าไปในเมืองคนหาย	เมืองคนหาย (3/2547)
			เฒ่าเทพ	ไม่แน่ (4/2548)
			สาและ	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
			ชายหนุ่มที่ถูกทรยศ	ผู้พิทักษ์ (5/2549)
			ชายขายปาท่องโก๋	ผู้รับผิดชอบ (5/2549)
			เชิดชู	แมวป่วย (6/2550)
			โต	ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			นายสำรวย	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			บุญมั่น	ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (7/2551)
			ชัย	เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
			ชายผู้เฝ้ามองเหตุการณ์ในชุมชน	มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (7/2551)
			หนานบุญ	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
			นายเปล่ง	คนหาปลา (8/2552)
			พ่อใหญ่บัว	เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
			มนัส	นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
			ชายผู้วางแผนมีลูก	แผนพึ่งตัวเอง (8/2552)
			พ่ออุ๊ยอินตา	เอาละวะขัดขืน (8/2552)
			เผือก	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
			ทรงกลด	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
			เฮียย้ง	โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (9/2553)
			หนุ่มใต้ที่กำลังจะกลับบ้าน	เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (9/2553)
			ชายผู้สูญเสียครอบครัว	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
			ฮามิด	ยุงก้นปล่อง (10/2554)
			ชายที่อยากดูถ่ายทอดฟุตบอลโลก	เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดงและบอลโลก (10/2554)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			ชายเจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยว	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
			พ่อตา	กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
			สามีของมูนา	กลับไปบ้านเกิด (11/2555)
			แร้งดำ	นกปากส้อม (11/2555)
		1.2 ครู อาจารย์	ครูสมศักดิ์	ความในใจ (2/2546)
			ครูพิชัย	เล็กลึก (4/2548)
			ครูครอง	อนุสาวรีย์ (5/2549)
			อาจารย์มหาวิทยาลัย	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
		1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	พลทหารเปรื่อง	การจากไปของนกเค้า (5/2549)
			พ่อ	ในที่สุด (7/2551)
			ข้าราชการระดับสูงที่ถูกการเมืองแทรกแซง	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
		1.4 กลุ่มชาติพันธุ์	อุตี้	ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
			ขาว	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
		1.5 พระ	ตุ๊ลุง	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
			หลวงพ่อ	มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
		1.6 เด็กและเยาวชน	ท็อป	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
		1.7 ผู้นำมวลชน	หมอนิคม	ผาไส้ขาด (10/2554)
		1.8 สื่อมวลชน	คามิน	กาฬยุค (11/2555)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	2. ผู้เปี่ยมความหวัง	2.1 ประชาชน	ชายผู้ชอบเล่าเรื่อง	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (1/2545)
			ชายผู้สนใจการเมือง	ผู้มีสิทธิ์ (1/2545)
			โกเมน	ภาพเก่า (1/2545)
			นายหนังประเคียง	นักเล่านิทานยามราตรี (2/2546)
			เขาอีกคน (ผู้มาเยือน)	ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง) (8/2552)
			วิทยุ	หน้าต่าง (9/2553)
			โทรทัศน์	หน้าต่าง (9/2553)
		2.2 ครู อาจารย์	พงศ์จันทร์	วาวแสงแห่งศรัทธา (4/2548)
			ครูหนุ่มเพื่อนของดอน	โทรทัศน์ขาว-ดำ (9/2553)
		2.3 กลุ่มชาติพันธุ์	ลุงคำ	เรื่องเล่าจากขุนเขา (2/2546)
			ศิลา	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
	3. ผู้ค้นพบความจริง	3.1 ประชาชน	นักเขียนเรื่องสะท้อนชีวิต	สมดุลใหม่ (2/2546)
			ภารโรง	ภารโรงกับรัฐมนตรี (2/2546)
			ปาน	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
			วาฮาบ	ในทรรศนะของคนบาป (6/2550)
			ชายชรา	วันใหม่ (6/2550)
			พ่อบักหม่ำ	สี่แยกสมมุติ (6/2550)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			สามีของวนิดา	ละครหลังตอนจบ (10/2554)
		3.2 เด็กและเยาวชน	เด็กหนุ่มที่เอนเอียงไปทางฝ่ายซ้าย	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
			แชมป์	แนวรบแห่งอุดมการณ์ (2/2546)
		3.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	ร้อยโทสมาน	หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
		3.4 ปราชญ์ชาวบ้าน	พ่อครู	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
	4. นักการเมืองที่ดี	4.1. นักการเมืองระดับชาติ	ชายชรา	จดหมายจากชายชรา (1/2545)
			อาจารย์มหาวิทยาลัย	ผ้าพับ (2/2546)
			พ่อ	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
			นักการเมืองที่สวนกระแสพรรค	มื้อสุดท้าย (5/2549)
			ผีดิบ	ผีดิบ (10/2554)
			คนขับรถโดยสาร	รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
		4.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	ผู้แทน	ประชาธิปไตยในทางลัด (1/2545)
			ชายผู้ดำเนินตามรอยพ่อ	ทางเลือก (2/2546)
			พ่อ	แง่มุมที่แตกต่าง (3/2547)
			พ่อ	บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย) (3/2547)
	5. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	5.1 ประชาชน	ปะเงาะบือราเฮง	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			เจ้าบ้า	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
			หลำ	หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)
			บุญหลาย	ไอ้มดแดง (9/2553)
			บ่าว	คนรักเก่าเก่า... (10/2554)
			วาเด็ง	ความลับในสวนยาง (11/2555)
		5.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	สมชาย	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
		5.3 ปราชญ์ชาวบ้าน	พ่อ	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
	6. คู่ขัดแย้ง	6.1 ประชาชน	พ่อและแม่	แกง (6/2550)
			สมบัติและช้วน	ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
			สมพงษ์และประสิทธิ์	ยึดอำนาจ (8/2552)
			พ่อกับแม่	ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) (9/2553)
	7. ผู้เสียสละ	7.1 ประชาชน	ฮันซุย	ฟ้าสาง (3/2547)
			พ่อ	สะพาน (7/2551)
	8. ผู้หลงผิด	8.1 เด็กและเยาวชน	บุญตา	ผู้พิทักษ์ (3/2547)
		8.2 ประชาชน	ลอซู	แผ่นดินของใคร (4/2548)
	9. นักการเมืองเลว	9.1 นักการเมืองระดับชาติ	รัฐมนตรี	แพ้คัดเข้า (5/2549)
	10. ผู้ตีแผ่ความจริง	10.1 สัตว์	อีกา	บิน (1/2545)
	11. ผู้เป็นที่พึ่ง	11.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ว่าราชการจังหวัด	ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว (6/2550)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
นางเอก (จำนวน 25 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	นางรำ	นางรำ (1/2545)
			นาง	วีรชนนิรนาม (2/2546)
			แป้น	ฮัลโหล (2/2546)
			มะเส๊าะ	มะเส๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข (3/2547)
			มาลี	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
			คำม้วน	พี่สาวของผม (8/2552)
			ละไม	เช็คช่วยด้วย (8/2552)
			แม่	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
			วิมล	ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
			แม่	รางวัลของแม่ (3/2547)
			ป้าแฉล้ม	ป้าแฉล้ม (10/2554)
		1.2 เด็กและเยาวชน	ฟ้าใส	เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี (7/2551)
			เด็กหญิงมุสลิม	คำอธิษฐาน (10/2554)
			แจน	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
		1.3 สื่อมวลชน	กระเต็น	บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)
	2. ผู้เปี่ยมความหวัง	2.1 ประชาชน	ยายฮวง	มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่ (7/2551)
			พิมพ์พิมพ์	หน้าต่าง (9/2553)
			หญิงที่พยายามจะติดธง	ติดธง (11/2555)
	3. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	3.1 ประชาชน	หญิงชรา	ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
		3.2 พืช	ต้อยติ่ง	ชนชั้นแห่งดอกไม้ (5/2549)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		3.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	ครูสาวผู้ยึดมั่นในอุดมการณ์	ข้าราชการ (10/2554)
	4. คู่ขัดแย้ง	4.1 ประชาชน	เมี่ยงกับยาย	ทุเรียนการเมือง (8/2552)
	5. นักการเมืองที่ดี	5.1 นักการเมืองระดับชาติ	กานต์	อุดมการณ์แห่งรัก (2/2546)
	6. นักการเมืองเลว	6.1 นักการเมืองระดับชาติ	รัฐมนตรีพลับพลา	คนรักเก่าเก่า... (10/2554)
พระเอก/นางเอกจอมปลอม (จำนวน 17 คน)	1. นักการเมืองเลว	1.1 นักการเมืองระดับชาติ	รัฐมนตรียุทธภูมิ	เหนือคมพยัคฆ์ (2/2546)
			รัฐมนตรี	ภารโรงกับรัฐมนตรี (2/2546)
			รัฐมนตรีรัตติกาล	ระบำหุ่น (3/2547)
			สาคร ชลธี	จัดฉาก (5/2549)
			เกษม	หมวกที่หายไป (11/2555)
			รัฐมนตรีเทพสิงห์	เมืองอมร 2312 (11/2555)
			นายกรัฐมนตรีชาตรี	เมืองอมร 2312 (11/2555)
		1.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	สมพล	เท่าไหร่? (5/2549)
	2. ผู้หวังผลประโยชน์	2.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ใหญ่คำ	วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
			ส่งศักดิ์	ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
		2.2 วีรบุรุษ	สมพงษ์	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
			ชายหนุ่มในคืนเดือนเพ็ญ	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
		2.3 ประชาชน	สิงห์คำ	ม้าขี่-ผีเจ้านาย (2/2546)
		2.4 สัตว์	ไอ้เกล็ดทอง	ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
	3. ผู้ถูกกดดัน	3.1 ประชาชน	ดำ	ผู้ล่า (6/2550)

ตาราง 7 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	4. ผู้รับผลกรรม	4.1 ประชาชน	อาแซ	ลมหายใจของแม่ (6/2550)
	5. ผู้เบียดเบียน	5.1 มนุษย์	มนุษย์	มองจากที่สูง (1/2545)

1.2 **ตัวละครรอง** (Minor character) เป็นตัวละครในเรื่องที่มีบทบาทน้อยกว่าตัวละครสำคัญหรือมีบทบาททางหนึ่งทางใดแต่ทางเดียวหรือถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนับสนุนบทบาทของตัวละครหลักเท่านั้น นอกจากนี้ตัวละครรองบางคนอาจมีเพียงชื่อปรากฏอยู่โดยไม่ได้แสดงบทบาทใดๆ ในเรื่องเลย อย่างไรก็ตาม แม้ว่านักเขียนจะไม่ได้มอบบทบาทสำคัญให้ก็ไม่ได้หมายความว่าตัวละครเหล่านี้ไม่มีความสำคัญต่อเรื่องราว ตัวละครรองอาจเป็นผู้ช่วยในการคลี่คลายความขัดแย้งให้ตัวละครหลักและเป็นแรงผลักดันให้ตัวละครหลักประสบความสำเร็จ ดังนั้น การวิเคราะห์ตัวละครจึงไม่อาจละเลยตัวละครรองหรือตัวละครประกอบเหล่านี้ได้ จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีตัวละครรอง จำนวน 233 คน สามารถจำแนกประเภทของตัวละครรองตามบทบาทที่มีต่อตัวละครเอกออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

1.2.1 **ผู้ร้าย** (The villain) เป็นตัวละครที่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมหรือตัวละครอื่นๆ ในเรื่อง มักเป็นปรปักษ์กับตัวละครเอกหรืออาจมีความคิดเห็นหรือมุมมองที่ขัดแย้งกัน จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้ร้ายมีจำนวน 77 คน โดยสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้ 8 กลุ่ม ดังนี้

1.2.1.1 **นักการเมืองเลว** เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมทุจริตคอร์รัปชัน เห็นแก่ในอำนาจ โกหกหลอกลวง ใช้เล่ห์เหลี่ยมทางการเมืองเพื่อแสวงอำนาจและผลประโยชน์ จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นนักการเมืองเลว มีจำนวน 28 คน เช่น หัวหน้าพรรคและผู้อาวุโสพรรค ในเรื่อง *มื้อสุดท้าย*, รองนายกรัฐมนตรี ในเรื่อง *ผาไส้ขาด*, น้อยเหลียวและบุญจง ในเรื่อง *เวียงล่มที่หนองหล่ม*, รัฐมนตรีอำนวย ในเรื่อง *งานลับ*, ส.ส.บุญยัง ในเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย*, รัฐมนตรีบัญชร ในเรื่อง *นกปากส้อม*, ก๋อย เขมือบ ในเรื่อง *ผีดิบ*, โยวา ในเรื่อง *เมืองอมร 2312* ฯลฯ

1.2.1.2 **ผู้หวังผลประโยชน์** เป็นตัวละครที่มีเล่ห์เหลี่ยม การกระทำหรือพฤติกรรมใดๆ จึงมักมีเรื่องผลประโยชน์แอบแฝงอยู่เสมอ จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นผู้หวังผลประโยชน์ มีจำนวน 24 คน เช่น พิชิตและโกวิป ในเรื่อง *เล็กลึก*, ชายอ้วน ในเรื่อง *สี่แยกสมมุติ*, ชัย ในเรื่อง *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว*, กำนันผาด จ่าจิต เถ้าแก่ไซ เถ้าแก่เหลียง ในเรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง*, อธิบดีบุญชนะ ในเรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ*, เอกราช ในเรื่อง *เพราะธงผืนนั้น* ฯลฯ

1.2.1.3 **ผู้เบียดเบียน** เป็นตัวละครที่มุ่งทำร้ายเบียดเบียนตัวละครอื่นให้ได้รับความเดือดร้อนทั้งร่างกายและจิตใจ จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นผู้เบียดเบียน มีจำนวน 9 คน ได้แก่ จ่าสนั่น ในเรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ*, มือปืน ในเรื่อง *มือปืน, หลวงพ่อ*, ลูกชายของวิมล ในเรื่อง *ของขวัญข้อเก้า*, เจ้าหน้าที่อุทยาน ในเรื่อง *ดะแอ*, ผู้อำนวยการโรงเรียน ในเรื่อง *อนุสาวรีย์*, โต๊ะอิหม่ามคอเต็บ ในเรื่อง *ในทรรศนะของคนบาป*, พ่อเลี้ยง ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์*, หัวหน้าชุดปฏิบัติการ ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* และภรรยา ในเรื่อง *เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน*

1.2.1.4 **ผู้เห็นแก่ตัว** เป็นตัวละครที่ไม่มีมนุษยสัมพันธ์กับผู้อื่น แล้งน้ำใจ ขาดความเห็นอกเห็นใจและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อตัวละครอื่น จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นผู้เห็นแก่ตัว มีจำนวน 8 คน ได้แก่ ซ้อเหงี่ยม ในเรื่อง *โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง*, ทิมและชิต ในเรื่อง *น้ำท่วมใจ*, ผู้รับเหมาและหัวหน้าคนงาน ในเรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย*, มาแอ ในเรื่อง *กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน*, ครูสุวรรณา ในเรื่อง *รางวัลของแม่* และกุหลาบ ในเรื่อง *ชนชั้นแห่งดอกไม้*

1.2.1.5 **ผู้เหิมเกริมในอำนาจ** เป็นตัวละครที่เหลิงในอำนาจและใช้อำนาจในทางที่ไม่เหมาะสม จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นผู้เหิมเกริมในอำนาจ มีจำนวน 4 คน ได้แก่ หัวหน้า ในเรื่อง *ยุงก้นปล่อง*, จ่าเริงและสมหมาย ในเรื่อง *ความในใจ* และขุนโจร ในเรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ*

1.2.1.6 **ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา** เป็นตัวละครที่มีอุดมการณ์และศรัทธาต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างแรงกล้า แต่อุดมการณ์และศรัทธานั้นกลับสร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและผู้อื่น จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา มีจำนวน 2 คน คือ บุญรอด ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* และผู้ก่อความไม่สงบ ในเรื่อง *ความลับในสวนยาง*

1.2.1.7 **ผู้หลงผิด** เป็นตัวละครที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสมเพียงเพราะไม่รู้หรือหลงผิดไปชั่วขณะ จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นผู้หลงผิดมีจำนวน 1 กลุ่ม ได้แก่ นักเรียนที่ก่อการประท้วง ในเรื่อง *ข้าราชการ*

1.2.1.8 **ผู้เคร่งครัดกฎเกณฑ์** เป็นตัวละครที่เข้มงวดในกฎเกณฑ์ขาดความอะลุ่มอล่วยจนดูเหมือนไร้น้ำใจ จากการศึกษาพบว่าผู้ร้ายที่มีลักษณะเป็นผู้เคร่งครัดกฎเกณฑ์ มีจำนวน 1 กลุ่ม ได้แก่ กกต. ในเรื่อง *แมวป่วย*

1.2.2 **ผู้ให้** (The donor) เป็นตัวละครที่คอยอบรมสั่งสอน ให้คำปรึกษา ชี้แนะ ให้คำแนะนำ เตือนสติและช่วยคลี่คลายปัญหาให้แก่ตัวละครเอก จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้ให้มีจำนวน 46 คน โดยสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1.2.2.1 **ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน** เป็นตัวละครที่ช่วยชี้แนะและให้คำปรึกษาแก่ตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ที่มีลักษณะเป็นผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน มีจำนวน 17 คน เช่น ครูครอง ในเรื่อง *แนวรบแห่งอุดมการณ์*, พระภิกษุ ในเรื่อง *แพ้คัดเข้า*, ลุงกำนันแหลม ในเรื่อง *ผ้าพับ*, ตาปั๋น ในเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย*, ครู ในเรื่อง *ไอ้มดแดง*, หลวงตาทอง ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า*, นักเขียนอาวุโส ในเรื่อง *สมดุลใหม่*, ครูอ่ำ ในเรื่อง *นางรำ* ฯลฯ

1.2.2.2 **ผู้เกื้อหนุน** เป็นตัวละครที่คอยสนับสนุนตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ ให้ทำตามความฝันและความต้องการของตน จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ที่มีลักษณะเป็นผู้เกื้อหนุน มีจำนวน 14 คน เช่น อัสเมาะ ในเรื่อง *ราคาของแผ่นดิน*, ลุงบุญ ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี*, พ่อแม่ของกระเต็นและนูรียา ในเรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี*, ตาเปลื้องและยายนวล ในเรื่อง *กลับจากสมรภูมิ*, นายหัว ในเรื่อง *ปัจจัยแห่งชีวิต*, แม่ ในเรื่อง *ผู้ป่วย* ฯลฯ

1.2.2.3 **ผู้เตือนสติ** เป็นตัวละครที่ให้ข้อคิดหรือเตือนสติให้ตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ ได้ฉุกคิดและดำเนินชีวิตในทางที่ถูกต้องเหมาะสม จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ที่มีลักษณะเป็นผู้เตือนสติ มีจำนวน 10 คน ได้แก่ ลูกชายของเฒ่าเที่ยง ในเรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ*, เจ้าอาวาส ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ*, พ่อเฒ่าหมอยา ในเรื่อง *สี่แยกสมมุติ*, ลูกเขย ในเรื่อง *ไม่แน่*, ลูกชายคนสุดท้อง ในเรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ*, ผู้เฒ่า ในเรื่อง *รถด่วนสายประชาธิปไตย*, ภรรยา ในเรื่อง *เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก*, ครูวิเชียร ในเรื่อง *แผ่นดินของใคร*, หมอวิศาล ในเรื่อง *ปั้นเลขเป็นตัว* และ พิณรี ในเรื่อง *ภาพเก่า*

1.2.2.4 **ผู้เป็นแบบอย่าง** เป็นตัวละครที่เป็นต้นแบบให้ตัวละครเอกประพฤติตาม จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ที่มีลักษณะเป็นผู้เป็นแบบอย่าง มีจำนวน 4 คน ได้แก่ พ่อ ในเรื่อง *ทางเลือก*, ครูสมศรี ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก*, พ่อ ในเรื่อง *มื้อสุดท้าย* และพ่อผู้ช่างเล่าเรื่อง ในเรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน*

1.2.2.5 **ผู้ตัดสิน** เป็นตัวละครที่เป็นผู้ตัดสินการกระทำหรือพฤติกรรมของตัวละครเอกกับผู้ร้าย จากการศึกษาพบว่าผู้ให้ที่มีลักษณะเป็นผู้ตัดสิน มีจำนวน 1 คน คือ เทียบ ในเรื่อง *ผู้ถูกเช็คเด้ง*

1.2.3 **ผู้ช่วยเหลือ** (The helper) เป็นตัวละครที่มักช่วยเหลือตัวละครเอกให้ผ่านพ้นอุปสรรค ร่วมทุกข์ร่วมสุข ร่วมชะตากรรม แสดงความมีน้ำใจหรือช่วยตัวละครเอกในการต่อกรกับผู้ร้าย จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้ช่วยเหลือมีจำนวน 44 คน โดยสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้ 7 กลุ่ม ดังนี้

1.2.3.1 **ผู้ร่วมชะตากรรม** เป็นตัวละครที่มีชะตากรรมเดียวกันหรือร่วมประสบเหตุไปพร้อมตัวละครเอก จากการศึกษาพบว่าผู้ช่วยเหลือที่มีลักษณะเป็นผู้ร่วมชะตากรรม มีจำนวน 13 คน เช่น หมอ ในเรื่อง *ผู้ป่วย*, โกจ๋าย ในเรื่อง *ผู้รับผิดชอบ*, เกลียว ในเรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ*, ย่า ในเรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ*, ซุลฟา ในเรื่อง *กลับไปบ้านเกิด*, สายัณห์และหมอสุธี ในเรื่อง *ปั้นเลขเป็นตัว*, แก้วตา ในเรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม* ฯลฯ

1.2.3.2 **ผู้มีน้ำใจ** เป็นตัวละครที่มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ จากการศึกษาพบว่าผู้ช่วยเหลือที่มีลักษณะเป็นผู้มีน้ำใจ มีจำนวน 10 คน เช่น เด็กหนุ่มชาวมุสลิมและโต๊ะอิหม่าม ในเรื่อง *หมู่บ้านสีแดง*, ยามหน้าธนาคาร ในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ*, ผู้แทน ในเรื่อง *ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่*, ทิพย์และสมาน ในเรื่อง *อาหารมื้อค่ำ*, อะนี ในเรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี*, ทหาร ในเรื่อง *ลมหายใจของแม่* ฯลฯ

1.2.3.3 **ผู้ร่วมอุดมการณ์** เป็นตัวละครที่มีความคิดและอุดมการณ์เดียวกันกับตัวละครเอกจึงมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จากการศึกษาพบว่าผู้ช่วยเหลือที่มีลักษณะเป็นผู้ร่วมอุดมการณ์ มีจำนวน 8 คน ได้แก่ ครูเสือ ในเรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง*, อาจารย์ภูมิใจ ในเรื่อง *ผาไส้ขาด*, นายพลซินยา ในเรื่อง *ฟ้าสาง*, ผู้อำนวยการ ในเรื่อง *ข้าราชการ*, ชายชุดยีนส์ ในเรื่อง *ในที่สุด*, ชาวบ้าน

ในเรื่อง *มือปืน, หลวงพ่อ*, ชาติ ในเรื่อง *ความในใจ* และนักเขียนที่นำเรื่องคามินมาเผยแพร่ ในเรื่อง *กาฬยุค*

1.2.3.4 **ผู้ตาม** เป็นตัวละครที่คอยช่วยเหลือและกระทำตามที่ตัวละครเอกสั่งการ จากการศึกษาพบว่าผู้ช่วยเหลือที่มีลักษณะเป็นผู้ตาม มีจำนวน 6 คน ได้แก่ วนิดา ในเรื่อง *ภาพเก่า*, หลานยายฮวง ในเรื่อง *มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่*, หัวหน้าส่วนราชการ ในเรื่อง *ระบำหุ่น*, วิทย์ ในเรื่อง *ฮัลโหล*, จัน ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* และเด็กชาย ในเรื่อง *ติดธง*

1.2.3.5 **ผู้สร้างความหวัง** เป็นตัวละครที่ทำให้ตัวละครเอกกลับมามีความหวังในชีวิตอีกครั้งหนึ่ง จากการศึกษาพบว่าผู้ช่วยเหลือที่มีลักษณะเป็นผู้สร้างความหวัง มีจำนวน 5 คน ได้แก่ ติ๋มและซูมิโอะ ในเรื่อง *หนานบุญขายข้าว*, พ่อ ในเรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา*, ดอน ในเรื่อง *โทรทัศน์ขาว-ดำ*, นายกรัฐมนตรี ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา* และหลานของชายชรา ในเรื่อง *วันใหม่*

1.2.3.6 **ผู้ไกล่เกลี่ย** เป็นตัวละครที่ช่วยขจัดปัญหาและไกล่เกลี่ยเรื่องราวให้ตัวละครเอก จากการศึกษาพบว่าผู้ช่วยเหลือที่มีลักษณะเป็นผู้ไกล่เกลี่ย มีจำนวน 1 คน ได้แก่ ตำรวจ ในเรื่อง *เจ้า (หน้า) ที่*

1.2.4 **ผู้ถูกกระทำ** (The victim) ส่วนใหญ่มักเป็นตัวละครที่ถูกผู้ร้ายกลั่นแกล้งหรืออาจถูกทำร้ายจากตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้ถูกกระทำ มีจำนวน 34 คน โดยสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้ 3 กลุ่ม ดังนี้

1.2.4.1 **ผู้ถูกทำร้าย** เป็นตัวละครที่ถูกผู้ร้าย ตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ ทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจจนทำให้บาดเจ็บและเสียชีวิต จากการศึกษาพบว่าผู้ถูกกระทำที่มีลักษณะเป็นผู้ถูกทำร้าย มีจำนวน 18 คน เช่น คนตีทับ ในเรื่อง *นางรำ*, ครูท้องแก่ ลูกครูชิต ทวี ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า*, อดีตนายกรัฐมนตรีพารณ ในเรื่อง *นกปากส้อม*, แวตีเมาะ ในเรื่อง *ลมหายใจของแม่*, น้อยและทิพวรรณ ในเรื่อง *ผาไส้ขาด*, ปวเรศ ในเรื่อง *ปั้นเลขเป็นตัว*, น้าชัย ในเรื่อง *สะพาน* ฯลฯ

1.2.4.2 **ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก** เป็นตัวละครที่ถูกผู้ร้าย ตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ เอาเปรียบเบียดเบียนและรังแก จากการศึกษาพบว่าผู้ถูกกระทำที่เป็นผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก มีจำนวน 8 คน ได้แก่ คมพยัคฆ์ ในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์*, ปลัดกระทรวง ในเรื่อง *ระบำหุ่น*, คนงานพม่า ในเรื่อง *เท่าไหร่?*, สะปิเยาะ ในเรื่อง *กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน*, ประชาชน ในเรื่อง *มื้อสุดท้าย*,

เกิดภูมิ ในเรื่อง *เพราะธงผืนนั้น*, ชาวลาหู่ ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* และบอล ในเรื่อง *นักตกปลาในงานเลี้ยง*

1.2.4.3 **ผู้ได้รับผลกระทบ** เป็นตัวละครที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้งหรือจากการกระทำของตัวละครอื่น จากการศึกษาพบว่าผู้ถูกกระทำที่มีลักษณะเป็นผู้ได้รับผลกระทบ มีจำนวน 8 คน ได้แก่ นาย ในเรื่อง *เอาละวะขัดขืน*, ต้น ในเรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ*, คนขับแท็กซี่ ในเรื่อง *เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม*, แม่ พี่สาวและหลาน ในเรื่อง *กระสุนปืนนัดเดียว* และขวัญกับนังแดง ในเรื่อง *เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน*

1.2.5 **ผู้ส่งสาร** (The dispatcher) มักเป็นตัวละครที่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ได้รู้ความจริง เค้าลางเหตุการณ์ร้ายหรือพบการกระทำผิดของผู้ร้ายแล้วแจ้งเรื่องราวเหล่านั้นให้ตัวละครเอกทราบ จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่มีลักษณะเป็นผู้ส่งสารมีจำนวน 32 คน โดยสามารถจำแนกเป็นกลุ่มย่อยได้ 6 กลุ่ม ดังนี้

1.2.5.1 **ผู้แจ้งข่าว** เป็นตัวละครที่แจ้งข่าวร้ายหรือข้อมูลสำคัญให้แก่ตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารที่มีลักษณะเป็นผู้แจ้งข่าว มีจำนวน 10 คน ได้แก่ แดง ในเรื่อง *เอาละวะขัดขืน*, พ่อ ในเรื่อง *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว*, ศรีมอย ในเรื่อง *เวียงล่มที่หนองหล่ม*, เด็กหนุ่มขายเสื้อผ้า ในเรื่อง *หลำไม่ใส่เสื้อ*, คนเลี้ยงแพะ ในเรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว*, คนงานหญิงใบ้และเจ้าหน้าที่สรรพากร ในเรื่อง *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย*, รุ่งเรือง ในเรื่อง ไอ้มดแดง, เหมียว ในเรื่อง *อาหารมื้อค่ำ* และนักข่าว ในเรื่อง *ไม่มีแผ่นดินอยู่*

1.2.5.2 **ผู้ส่งสัญลักษณ์** เป็นตัวละครที่ส่งสัญญาณหรือสัญลักษณ์บางประการให้ตัวละครเอกหรือตัวละครอื่นๆ ได้ตระหนักถึงปัญหาหรือเหตุการณ์ร้ายที่กำลังจะเกิดขึ้น จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารที่มีลักษณะเป็นผู้ส่งสัญลักษณ์ มีจำนวน 8 ตัวละคร ได้แก่ นกเค้า ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า*, ปลาดุก ในเรื่อง *ปลาดุกกินเด็ก*, นกหลง ในเรื่อง *นกหลง*, เหยี่ยวทุ่ง ในเรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ*, เจ้าเหลืองอุย ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ*, ปูน ในเรื่อง *ฮัลโหล* และตั้งกับธนา ในเรื่อง *แพ้คัดเข้า*

1.2.5.3 **ผู้สร้างความกระจ่าง** เป็นตัวละครที่ช่วยไขปัญหาหรือคลี่คลายปมขัดแย้งในเรื่อง จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารที่มีลักษณะเป็นผู้สร้างความกระจ่าง มีจำนวน 7 คน ได้แก่

สมเกียรติ บุญมี เฉลิมและปลัดอำเภอ ในเรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม*, ตำรวจในเรื่อง *ผู้พิทักษ์*, ธีรยุทธ ในเรื่อง *กาฬยุค* และครูที่รับซื้อปลา ในเรื่อง *คนหาปลา*

1.2.5.4 **ผู้ผิดพลาด** เป็นตัวละครที่ส่งสารหรือข้อมูลผิดพลาดหรือไม่สัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการ จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารที่มีลักษณะเป็นผู้ผิดพลาด มีจำนวน 3 คน คือ สุเมธและสมมาตร ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา* และชายขับรถกระบะ ในเรื่อง *วันใหม่*

1.2.5.5 **ผู้ยื่นข้อเสนอ** เป็นตัวละครที่ยื่นข้อเสนอสำคัญให้ตัวละครเอก จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารที่มีลักษณะเป็นผู้ยื่นข้อเสนอ มีจำนวน 1 คน คือ เคน ในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์*

1.2.5.6 **ผู้สานสัมพันธ์** เป็นตัวละครที่ส่งสารเพื่อเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างตัวละครเอกกับตัวละครอื่น จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารที่มีลักษณะเป็นผู้สานสัมพันธ์ มีจำนวน 1 คน คือ จุ่น ในเรื่อง *สะพาน*

1.2.5.7 **ผู้ให้ข้อมูล** เป็นตัวละครที่ช่วยให้ข้อมูลเพื่อประกอบการตัดสินใจแก่ตัวละครเอก จากการศึกษาพบว่าผู้ส่งสารที่มีลักษณะเป็นผู้ให้ข้อมูล มีจำนวน 1 คน คือ หมอ ในเรื่อง *แผนพึ่งตัวเอง*

ตาราง 8 การจำแนกตัวละครรองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
ผู้ร้าย (จำนวน 77 คน)	1. นักการเมืองเลว	1.1 นักการเมืองระดับชาติ	ส.ส.	นางรำ (1/2545)
			รัฐมนตรี	ม้าขี้-ผีเจ้านาย (2/2546)
			รัฐมนตรีอำนวย	งานลับ (3/2547)
			นายพลหม่าหลิน	ฟ้าสาง (3/2547)
			ผู้แทนฯ	วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
			รัฐมนตรี	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
			รองนายกรัฐมนตรี	เท่าไหร่? (5/2549)
			หัวหน้าพรรคและผู้อาวุโสของพรรค	มื้อสุดท้าย (5/2549)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			ส.ส.บุญยัง	ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
			ก๋อย เขมือบ	ผีดิบ (10/2554)
			รองนายกรัฐมนตรี	ผาไส้ขาด (10/2554)
			รัฐบาล	กาฬยุค (11/2555)
			รัฐมนตรีบัญชร	นกปากส้อม (11/2555)
			โยวา	เมืองอมร 2312 (11/2555)
		1.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	ชูชาติ	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
			ญาติที่นำเงินมาซื้อตัว	ทางเลือก (2/2546)
			เจ๊ะมะนาเซ แวบาโกะ	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
			นายก อบต.	ไม่แน่ (4/2548)
			คมสัน	ผู้พิทักษ์ (5/2549)
			ชัยชนะ	ผู้ล่า (6/2550)
			น้ำรมณ์	สะพาน (7/2551)
			นายจำเริญ	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			คุณ (พ่อของฟ้าใส)	เด็กหญิงผู้อยากเป็นนายกรัฐมนตรี (7/2551)
			น้อยเหลียว	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
			บุญจง	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
			นายก อบต. ไชยา	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			สจ.ไชยันต์	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
			พี่เขย	กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
	2. ผู้หวังผลประโยชน์	2.1 ประชาชน	ภรรยาชายกรีดยาง	ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
			ยายบัวขาบ	ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
			ชาวบ้าน	มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (7/2551)
			ทิดเขียว	เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
			คนขับรถจักรยานยนต์	เช็คช่วยด้วย (8/2552)
			ชัย	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
		2.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	กำนันผาด	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
			จ่าจิต	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
			เลิศทวี	ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
			อธิบดีบุญชนะ	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
			พ่อหลวง	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
		2.3 หัวคะแนน	นายพิศ	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
			เจ๊ฮก	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
			พิชิต	เล็กลึก (4/2548)
			โกวีป	เล็กลึก (4/2548)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		2.4 สัตว์	ลูกไก่ข้างบ้าน	ไก่ลงร้าน (3/2547)
			เกล็ดดำ	ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
		2.5 นักธุรกิจ	เถ้าแก่ไซ	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
			เถ้าแก่เหลียง	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
		2.6 โจร ผู้ร้าย	คนร้ายที่ปล้นขนำของขาว	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
		2.7 ครู อาจารย์	ผู้อำนวยการสุภาพ	นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
		2.8 พระ ผู้นำศาสนา	หลวงพ่อ	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
		2.9 สื่อมวลชน	เอกราช	เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
		2.10 ผู้นำมวลชน	ชายอ้วน	สี่แยกสมมุติ (6/2550)
	3. ผู้เบียดเบียน	3.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	เจ้าหน้าที่อุทยาน	ดะแอ (1/2545)
			หัวหน้าชุดปฏิบัติการ	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
			จ่าสนั่น	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
		3.2 ประชาชน	พ่อเลี้ยง	ผู้พิทักษ์ (3/2547)
			ภรรยา	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
		3.3 โจร ผู้ร้าย	มือปืน	มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
		3.4 ครู อาจารย์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	อนุสาวรีย์ (5/2549)
		3.5 ผู้นำศาสนา	โต๊ะอิหม่ามคอเต็บ	ในทรรศนะของคนบาป (6/2550)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		3.6 เด็กและเยาวชน	ลูกชายของวิมล	ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
	4. ผู้เห็นแก่ตัว	4.1 ประชาชน	ช้อเหงี่ยม	โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (9/2553)
			ทิม	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
			ชิต	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
		4.2 นักธุรกิจ	ผู้รับเหมา	ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
			หัวหน้าคนงาน	ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
		4.3 โจร ผู้ร้าย	มาแอ	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
		4.4 ครู อาจารย์	ครูสุวรรณา	รางวัลของแม่ (3/2547)
		4.5 พืช	กุหลาบ	ชนชั้นแห่งดอกไม้ (5/2549)
	5. ผู้เหริมเกริมในอำนาจ	5.1 ประชาชน	หัวหน้า	ยุงก้นปล่อง (10/2554)
		5.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	จ่าเริง	ความในใจ (2/2546)
		5.3 โจร ผู้ร้าย	ขุนโจร	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
		5.4 นักธุรกิจ	สมหมาย	ความในใจ (2/2546)
	6. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	6.1 ประชาชน	บุญรอด	ไอ้มดแดง (9/2553)
		6.2 โจร ผู้ร้าย	ผู้ก่อความไม่สงบ	ความลับในสวนยาง (11/2555)
	7. ผู้หลงผิด	7.1 เด็กและเยาวชน	นักเรียนที่ประท้วง	ข้าราชการ (10/2554)
	8. ผู้เคร่งครัดกฎเกณฑ์	8.1 องค์กรอิสระ	กกต.	แมวป่วย (6/2550)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
ผู้ให้ (จำนวน 46 คน)	1. ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน	1.1 ครู อาจารย์	ครูอ่ำ	นางรำ (1/2545)
			ครูฝึก	ผู้มีสิทธิ์ (1/2545)
			ครูครอง	แนวรบแห่งอุดมการณ์ (2/2546)
			ครูพรใจ	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
			ครู	ไอ้มดแดง (9/2553)
		1.2 พระ	พระมหานอม	เล็กลึก (4/2547)
			หลวงตาทอง	การจากไปของนกเค้า (5/2549)
			พระภิกษุ	แพ้คัดเข้า (5/2549)
			หลวงพ่อ	คนหาปลา (8/2552)
		1.3 ประชาชน	พ่อ	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
			เซียนพระ	เท่าไหร่? (5/2549)
			ตาปั๋น	ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
		1.4 สิ่งลี้ลับ	พระเจ้า	มองจากที่สูง (1/2545)
			ชายชราผู้ดูแลเมืองคนหาย	เมืองคนหาย (3/2547)
		1.5 นักการเมือง	ลุงกำนันแหลม	ผ้าพับ (2/2546)
		1.6 องค์กรอิสระ	เจ้าหน้าที่เอ็นจีโอ	ดะแอ (1/2545)
		1.7 สื่อมวลชน	นักเขียนอาวุโส	สมดุลใหม่ (2/2546)
	2. ผู้เกื้อหนุน	2.1 ประชาชน	ป๊ะกับมะของดะแอ	ดะแอ (1/2545)
			แม่	ผู้ป่วย (2/2546)
			มะ	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (3/2547)
			นายหัว	ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			ตาเปลื้อง	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
			ยายนวล	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
			อัสเมาะ	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
			ลุงบุญ	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
			เตี๋ย	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
			พ่อแม่ของกระเต็น	บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)
			นูรียา	บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)
		2.2 ครู อาจารย์	ครูหนุ่มสามีของครูสาว	ข้าราชการ (9/2553)
		2.3 ผู้นำประเทศ	พ่อเจ้าอยู่หัว	ฟ้าสาง (3/2547)
		2.4 สัตว์	แม่ไก่	ไก่ลงร้าน (3/2547)
	3. ผู้เตือนสติ	3.1 ประชาชน	ลูกชาย	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
			ลูกเขย	ไม่แน่ (4/2547)
			ลูกชายคนสุดท้อง	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
			ผู้เฒ่า	รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
			ภรรยา	เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดงและบอลโลก (9/2553)
		3.2 ครู อาจารย์	ครูวิเชียร	แผ่นดินของใคร (4/2548)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		3.3 พระ	เจ้าอาวาส	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
		3.4 เจ้าหน้าที่รัฐ	หมอวิศาล	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
		3.5 วีรชน	พิณรี	ภาพเก่า (1/2545)
		3.6 ปราชญ์ชาวบ้าน	พ่อเฒ่าหมอยา	สี่แยกสมมุติ (6/2550)
	4. ผู้เป็นแบบอย่าง	4.1 นักการเมือง	พ่อ	ทางเลือก (2/2546)
			พ่อ	มื้อสุดท้าย (5/2549)
		4.2 ประชาชน	พ่อที่เป็นคนช่างเล่า	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (1/2545)
		4.3 ครู อาจารย์	ครูสมศรี	อุดมการณ์แห่งรัก (2/2546)
	5. ผู้ตัดสิน	5.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	เทียบ (ผู้พิพากษา)	ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
ผู้ช่วยเหลือ (จำนวน 44 คน)	1. ผู้ร่วมชะตากรรม	1.1 ประชาชน	หมอ	ผู้ป่วย (2/2546)
			ภรรยาของนายจีระ	วีรชนนิรนาม (2/2546)
			โกจ๋าย	ผู้รับผิดชอบ (5/2549)
			แก้วตา	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			สาวชาวกรุงเทพ	ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
			หลำเจ้าของเรือ	ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
			คนบนรถด่วน	รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
			ย่า	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
			แม่ของชายหนุ่มร้านขายก๋วยเตี๋ยว	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			ซุลฟา	กลับไปบ้านเกิด (11/2555)
		1.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	เกลียว	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
			สายัณห์	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
			หมอสุธี	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
	2. ผู้มีน้ำใจ	2.1 ประชาชน	ทิพย์	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
			สมาน	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
			เด็กหนุ่มมุสลิม	หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
			โต๊ะอิหม่าม	หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
			เจ้าของสวนยาง	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
			อะนี	บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)
		2.2 พนักงานเอกชน	พนักงานธนาคาร	ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
			ยามหน้าธนาคาร	ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
		2.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	ทหาร	ลมหายใจของแม่ (6/2550)
		2.4 นักการเมือง	ส.ส.	ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (7/2551)
	3. ผู้ร่วมอุดมการณ์	3.1 ครู อาจารย์	ครูเสือ	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
			ผู้อำนวยการ	ข้าราชการ (10/2554)
			อ.ภูมิใจ	ผาไส้ขาด (10/2554)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		3.2 ประชาชน	ชายชุดยีนส์ พี่ชาย	ในที่สุด (7/2551)
			ชาวบ้าน	มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
		3.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	ชาติ	ความในใจ (2/2546)
			นายพลซินยา	ฟ้าสาง (3/2547)
		3.4 สื่อมวลชน	นักเขียนที่นำเรื่องคามินมาเผยแพร่	กาฬยุค (11/2555)
	4. ผู้ตาม	4.1 ประชาชน	วนิดา	ภาพเก่า (1/2545)
			วิทย์สามีของแป้น	ฮัลโหล (2/2546)
			จัน	ไอ้มดแดง (9/2553)
			หลานยายฮวง	มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่ (7/2551)
		4.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ว่าราชการจังหวัด	ระบำหุ่น (3/2547)
		4.3 เด็กและเยาวชน	เด็กชายที่ช่วยติดธง	ติดธง (11/2555)
	5. ผู้สร้างความหวัง	5.1 ประชาชน	ติ่ม	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
			ซูมิโอะ	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
			ดอน	โทรทัศน์ขาว-ดำ (9/2553)
		5.2 นักการเมือง	นายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ.2550	จดหมายจากชายชรา (1/2545)
			พ่อ	วาวแสงแห่งศรัทธา (4/2548)
		5.3 เด็กและเยาวชน	หลานของชายชรา	วันใหม่ (6/2550)
	6. ผู้ไกล่เกลี่ย	เจ้าหน้าที่รัฐ	ตำรวจ	เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
ผู้ถูกกระทำ (จำนวน 34 คน)	1. ผู้ถูกทำร้าย	1.1 ประชาชน	ชาวบ้าน	ดะแอ (1/2545)
			คนตีทับ	นางรำ (1/2545)
			ครูท้องแก่	การจากไปของเค้า (5/2549)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			ลูกครูชิต	การจากไปของเค้า (5/2549)
			แวตีเมาะ	ลมหายใจของแม่ (6/2550)
			พ่อแม่ญาติพี่น้อง	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
			เจ้าของร้านขายของชำ	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
			น้อย	ผาไส้ขาด (10/2554)
			ทิพวรรณ	ผาไส้ขาด (10/2554)
		1.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ใหญ่บ้านคนเก่า	ความในใจ (2/2546)
			เปรม	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
			ทวี	การจากไปของเค้า (5/2549)
		1.3 เด็กและเยาวชน	เอก	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
			เด็กหญิงวัยแปดขวบ	ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
		1.4 นักการเมือง	น้าชัย	สะพาน (7/2551)
			อดีตนายกรัฐมนตรีพารณ	นกปากส้อม (11/2555)
		1.5 สัตว์	มด	มองจากที่สูง (1/2545)
		1.6 สื่อมวลชน	ปวเรศ	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
	2. ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก	2.1 ประชาชน	คมพยัคฆ์	เหนือคมพยัคฆ์ (2/2546)
			สะปิเยาะ	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
			ประชาชน	มื้อสุดท้าย (5/2549)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			เกิดภูมิ	เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
		2.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ปลัดกระทรวง	ระบำหุ่น (3/2547)
		2.3 กลุ่มชาติพันธุ์	คนงานพม่า	เท่าไหร่? (5/2549)
			ชาวลาหู่	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
		2.4 เด็กและเยาวชน	บอล	นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
	3. ผู้ได้รับผลกระทบ	3.1 ประชาชน	นาย	เอาละวะขัดขืน (8/2552)
			คนขับแท็กซี่	เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (9/2553)
			แม่ พี่สาว หลาน	กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
		3.2 เด็กและเยาวชน	ขวัญ	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
			ต้น	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
		3.3 สัตว์	นังแดง	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
ผู้ส่งสาร (จำนวน 31 คน)	1. ผู้แจ้งข่าว	1.1 ประชาชน	ศรีมอย	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
			แดง	เอาละวะขัดขืน (8/2552)
			พ่อ	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
			เด็กหนุ่มขายเสื้อผ้า	หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			คนเลี้ยงแพะ	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
			คนงานหญิงใบ้	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
		1.2 เด็กและเยาวชน	เหมียว	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
			รุ่งเรืองลูกชายของบุญหลาย	ไอ้มดแดง (9/2553)
		1.1 สื่อมวลชน	นักข่าว	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
		1.4 เจ้าหน้าที่รัฐ	เจ้าหน้าที่สรรพากร	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
	2. ผู้ส่งสัญลักษณ์	2.1 สัตว์	นกหลง	นกหลง (2/2546)
			นกเค้า	การจากไปของนกเค้า (5/2549)
			เหยี่ยวทุ่ง	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
			ปลาดุก	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
			เจ้าเหลืองอุย	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
		2.2 เด็กและเยาวชน	ปูน	ฮัลโหล (2/2546)
		2.3 นักโทษ	ตั้มกับธนา	แพ้คัดเข้า (5/2549)
	3. ผู้สร้างความกระจ่าง	3.1 ประชาชน	สมเกียรติ	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			บุญมี	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)

ตาราง 8 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			เฉลิม	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
		3.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ตำรวจ	ผู้พิทักษ์ (5/2549)
			ปลัดอำเภอ	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
		3.3 ครู อาจารย์	ครูที่รับซื้อปลา	คนหาปลา (8/2552)
		3.4 สื่อมวลชน	ธีรยุทธ	กาฬยุค (11/2555)
	4. ผู้ผิดพลาด	4.1 ประชาชน	ชายขับรถกระบะ	วันใหม่ (6/2550)
		4.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	สุเมธและสมมาตร	จดหมายจากชายชรา (1/2545)
	5. ผู้ยื่นข้อเสนอ	นักการเมือง	เคน	วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
	6. ผู้สานสัมพันธ์	เด็กและเยาวชน	เด็กชาย	สะพาน (7/2551)
	7. ผู้ให้ข้อมูล	แพทย์	หมอ	แผนพึ่งตัวเอง(8/2552)

2. การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมการเมือง

เมื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมแตกต่างกัน ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

2.1 **วาทกรรมนักการเมือง** การเสนอวาทกรรมนักการเมืองผ่านการประกอบสร้างตัวละคร สามารถจำแนกตัวละครออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ตัวละครหลักและตัวละครรอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.1.1 **ตัวละครหลัก** ตัวละครหลักที่ปรากฏในวาทกรรมนักการเมือง คือ พระเอก นางเอก รวมทั้งพระเอก/นางเอกจอมปลอม ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครหลัก 7 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1.1 **เหยื่อ ผู้สูญเสีย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่ตกอยู่ในสภาวะเหยื่อและผู้สูญเสียมีจำนวน 14 คน เช่น ชายรับจ้างลับมีดในเรื่อง *งานลับ* ที่ทำงานหาเช้ากินค่ำด้วย

ความซื่อสัตย์สุจริตแต่กลับถูกบีบบังคับให้กลายเป็นแพะรับบาปในคดีทำร้ายร่างกายแทนลูกชายรัฐมนตรีโดยมีครอบครัวเป็นตัวประกัน คำพูดแสดงอำนาจของรัฐมนตรีย้ำชัดถึงสภาวะตกเป็นเบี้ยล่างและไร้อำนาจต่อรองของชายรับจ้างลับมีดได้อย่างชัดเจน ดังความว่า "...ถือว่านี่คือคำขอร้องของรัฐมนตรีคนหนึ่งที่เอ่ยปากขอความช่วยเหลือจากคนลับมีดเร่ร่อน พอใจไหม" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 92) ประกอบกับคำพูดข่มขู่ของลูกน้องคนสนิทรัฐมนตรีที่บีบบังคับให้เขาต้องกลายเป็นเหยื่อโดยไม่อาจหลีกเลี่ยง เพราะหากไม่ให้ความร่วมมือจะได้รับผล ดังนี้ "เมียนายจะเป็นหม้ายตั้งแต่ยังสาว ลูกนายจะกลายเป็นกำพร้า ในขณะที่ตัวนายเองจะสูญหายไปจากโลกโดยไร้ร่องรอย" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 93)

2.1.1.2 **ผู้ค้นพบความจริง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้ค้นพบความจริงมีจำนวน 3 คน เช่น *ภารโรง* ในเรื่อง *ภารโรงกับรัฐมนตรี* ที่หลงชื่นชมความเสียสละของรัฐมนตรีที่ต้องทำงานเหนื่อยยากเพื่อประเทศชาติและประชาชน แต่สุดท้ายภารโรงกลับพบว่ารัฐมนตรีมิได้ซื่อสัตย์ต่อหน้าที่ มิได้ทำเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง หากแต่ทำเพื่อฐานเสียงและประโยชน์ของตนและพวกพ้อง

2.1.1.3 **นักการเมืองที่ดี** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นนักการเมืองที่ดีมีจำนวน 8 คน เช่น ผีดิบ ในเรื่อง *ผีดิบ* การกล่าวถึงคุณลักษณะของนักการเมืองในอุดมคติผ่านตัวละครผีดิบ เนื่องจากผีดิบไม่กินอาหาร ไม่ต้องเปลี่ยนเสื้อผ้า ไม่นอนหลับ ดังนั้น จึงมีเวลาทุ่มเททำงานอย่างเต็มที่และที่สำคัญ "ผีดิบจะไม่มีวันโกงกินเงินภาษีของประชาชน เพราะพวกเขาไม่จำเป็นต้องใช้เงิน" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 23) จึงทำให้พรรคผีดิบได้รับคะแนนเสียงจากการเลือกตั้งอย่างล้นหลาม อย่างไรก็ตาม การสร้างตัวละครเช่นนี้ก็เสมือนเป็นการเสียดสีสังคมว่านักการเมืองที่จะเป็นคนดีเช่นนี้ได้ก็คือนักการเมืองที่ตายไปแล้วหรือไม่มีตัวตนในโลกแห่งความเป็นจริง ส่วน กานต์ ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* เป็นการเสนอภาพนักการเมืองในอุดมคติที่มีความรักและศรัทธาในการเมืองอย่างแน่วแน่ มุ่งมั่นตั้งใจเรียนและทำงานการเมืองโดยมีเป้าหมายเป็นนักการเมืองที่ทำเพื่อประชาชน ดังความว่า "...เธอที่ไม่มีวันที่จะทรยศต่อประชาชน อุดมการณ์ทางการเมืองของเธอฝังลึกลงไปถึงจิตวิญญาณซึ่งยากที่อำนาจใดๆ จะสามารถเปลี่ยนแปลงได้" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 158) อย่างไรก็ตาม ตัวละครกานต์ก็เป็นตัวละครที่มีลักษณะตัวละครแบบแบน

(Flat character) คือไม่มีความซับซ้อนเสนอมุมมองมิติเดียวคือการเป็นคนดีอย่างสุดโต่ง จึงทำให้ตัวละครขาดความสมจริงและเป็นเรื่องเชื่อได้ยากว่าจะมีคนเช่นนี้อยู่จริงในสังคม

2.1.1.4 **นักการเมืองเลว** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นนักการเมืองเลวมีจำนวน 9 คน เช่น รัฐมนตรียุทธภูมิ ในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* ที่สร้างภาพต่อสังคมโดยการช่วยเหลือคมพยัคฆ์นักมวยตกยาก ดูแล เอาใจใส่เป็นอย่างดี แต่เบื้องลึกคือการแสวงหาประโยชน์จากความอ่อนแอของเพื่อนมนุษย์เพื่อสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามเสริมความมั่นคงให้อาชีพนักการเมืองของตน ดังความว่า “ในขณะที่เขาหมดเขี้ยวเล็บหมดพลังแห่งการต่อสู้ แต่เขายังสร้างประโยชน์ให้แก่ผมได้ เขาทำให้เขี้ยวเล็บของผมแข็งแกร่งและคมวับวาวยิ่งขึ้น ฉันจะดูแลแกเอง...คมพยัคฆ์ ดูแลแกในฐานะรัฐมนตรีที่มีความเป็นนักการเมืองเต็มกมลสันดาน” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 33)

2.1.1.5 **ผู้หวังผลประโยชน์** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้หวังผลประโยชน์มีจำนวน 3 คน เช่น ผู้ใหญ่คำแห่งบ้านน้ำเล ในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์* แรกเริ่มเป็นแกนนำประท้วงการสร้างเขื่อนหินขนาดใหญ่ที่จะทำให้แหล่งทำมาหากินของชาวบ้านได้รับผลกระทบ การต่อสู้ดำเนินมาอย่างยาวนานและไม่เห็นทางชนะ ดังนั้น เมื่อฝ่ายนักการเมืองยื่นข้อเสนอเป็นอำนาจและผลประโยชน์ให้แลกกับการหยุดนำชาวบ้านมาประท้วง ผู้ใหญ่คำจึงไม่รอช้าที่จะรับข้อเสนอนั้น

2.1.1.6 **ผู้ตีแผ่ความจริง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้ตีแผ่ความจริงมีจำนวน 1 ตัว คือ อีกา ในเรื่อง *บิน* อีกามักบินไปมาบริเวณทำเนียบรัฐบาลทำให้มักได้ยินถ้อยคำที่ข้าราชการและนักการเมืองพูดคุยกันถึงเรื่องราวการทุจริตคอร์รัปชัน แม้อีกาจะรู้สึกฉงนสนเท่ห์กับการกระทำและพฤติกรรมของมนุษย์แต่อีกาก็ยังคงบินต่อไป พฤติกรรมการบินของอีกาเป็นเสมือนสัญลักษณ์ที่สื่อถึงพฤติกรรมการคดโกงของนักการเมืองที่ยังคงดำเนินต่อไป การสร้างตัวละครให้อีกาเป็นผู้ตีแผ่เรื่องราวความเลวร้ายของนักการเมืองน่าจะเป็นเพราะสังคมไทยเชื่อว่าอีกาเป็นสัญลักษณ์ของลางร้าย ดังนั้น พฤติกรรมที่อีกาไปรู้เห็นการเจรจาความเกี่ยวกับการทุจริตฉ้อฉลก็อาจสื่อถึงลางวิบัติที่เกิดขึ้นในระบบการเมืองและสังคมไทยเช่นกัน

2.1.1.7 **ผู้เบียดเบียน** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้เบียดเบียนมีจำนวน 1 คน คือ มนุษย์ ในเรื่อง *มองจากที่สูง* ภาพความเป็นผู้เบียดเบียนของมนุษย์เสนอผ่านมุมมองของพระเจ้าที่มองเห็นความเป็นไปในโลก ดังความว่า “...มนุษย์นี่แหละคือตัวเจ้าปัญหา...ถ้าข้าไม่

สร้างมนุษย์ขึ้นมาในโลกนี้เสียแต่แรกเหตุการณ์อย่างที่เกิดก็จะไม่เกิด...มันประดิษฐ์ได้แม้กระทั่งอาวุธร้ายๆ แรงๆ ที่สามารถฆ่าคน สัตว์ พืช ได้แค่กดปุ่มทีหรือสองทีตายหมดโลก ซึ่งข้าผู้สร้างโลกขึ้นมาไม่เคยสร้างสิ่งพวกนี้ เพราะข้าจะสร้างแต่สิ่งที่ทำให้โลกที่ข้าสร้างได้อยู่กันอย่างสงบสุขเท่านั้น ข้าไม่เคยคิดสร้างเพื่อจะทำลาย" (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 217-222) มนุษย์เบียดเบียนและทำร้ายผู้ที่อ่อนแอกว่า เช่น สัตว์จำพวกมดปลวกที่มักถูกมองว่าไร้ค่าและพยายามกำจัดทิ้งด้วยความรำคาญ ยิ่งกว่านั้นมนุษย์ยังเบียดเบียนมนุษย์ด้วยกันเอง ภาพเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองที่มนุษย์สั่งฆ่ามนุษย์ด้วยกันเองยิ่งย้ำชัดถึงความโหดร้ายที่เกิดขึ้นเพียงเพราะเรื่องการแย่งชิงอำนาจและผลประโยชน์ มนุษย์แสดงอหังการว่าตนเองควบคุมโลกได้แต่สุดท้ายมนุษย์ก็ไม่อาจหลีกหนีพ้นอำนาจแห่งธรรมชาติและอำนาจแห่งกรรม การเสนอภาพความเป็นผู้เบียดเบียนของมนุษย์เป็นการสร้างความตระหนักให้ผู้อ่านเห็นว่ามนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ทรงพลังทั้งในทางสร้างสรรค์และทำลาย หากมนุษย์มุ่งทำร้ายกัน หายนะและความวิบัติย่อมบังเกิดในไม่ช้าแต่หากมนุษย์ใช้พลังและสติปัญญาในทางดีงามย่อมเกื้อกูลโลกและสังคมให้เปี่ยมด้วยความสงบสุข

2.1.2 **ตัวละครรอง** ตัวละครรองที่ปรากฏในวาทกรรมนักการเมือง คือ ผู้ร้าย ผู้ให้ ผู้ช่วยเหลือ ผู้ถูกกระทำ และผู้ส่งสาร ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครรอง ดังนี้

2.1.2.1 **ผู้ร้าย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ร้ายมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) นักการเมืองเลว เช่น หัวหน้าพรรคและผู้อาวุโสพรรค ในเรื่อง *มื้อสุดท้าย* เป็นตัวละครที่แสวงหาอำนาจและผลประโยชน์จากชีวิต เลือดเนื้อและน้ำตาของประชาชนโดยปราศจากความละอาย ดังข้อความที่แสดงถึงทัศนคติของนักการเมืองเลวที่ว่า "...นักการเมืองที่ดีมันต้องกินเลือดเนื้อประชาชนอย่างเรานี่แหละ มันถึงจะมีกำลังวังชาไปพัฒนาประเทศ..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 130) ส่วนรองนายกรัฐมนตรี ในเรื่อง *ผาไส้ขาด* เป็นนักการเมืองที่ทุจริตคอร์รัปชันตั้งแต่ระดับนโยบาย ขาดความจริงใจและสามารถทำลายทุกคนที่ขัดขวางผลประโยชน์ของตน ไม่เว้นแม้กระทั่งบุคคลที่ช่วยชีวิตตนและผู้บริสุทธิ์ที่ไม่เกี่ยวข้อง ในขณะที่น้อยเหลียวและบุญจง ในเรื่อง *เวียงล่มที่หนองหล่ม* ก็พยายามหาประโยชน์จากประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมชุมชนโดยใช้เวียงล่มซึ่งเป็นเมืองโบราณที่จมอยู่ใต้น้ำเป็นแหล่งสร้างผลประโยชน์อย่างมหาศาลหวังจะใช้โครงการต่างๆ เพื่อบังหน้า แต่การทำงานเพื่อชุมชนหากปราศจากความจริงใจและความซื่อสัตย์ต่อประชาชนแล้วย่อมยากที่จะครอง

ใจคนและในที่สุดเมื่อขาดความร่วมมือจากประชาชนโครงการเหล่านั้นย่อมล้มเหลว 2) ผู้หวังผลประโยชน์ เช่น พิชิตและโกวีป ในเรื่อง *เล็กลึก* หัวคะแนนของพรรคการเมืองทั้งสองฝ่ายพยายามใช้เรื่องพรมของวัดเป็นประเด็นในการปราศรัยหาเสียงเข้าข้างฝ่ายตน ต่างฝ่ายต่างพยายามชิงไหวชิงพริบทางการเมืองโดยไม่สนใจเรื่องบาปบุญคุณโทษ 3) ผู้เบียดเบียน เช่น มือปืน ในเรื่อง *มือปืน, หลวงพ่อ* ถูกจ้างวานให้ไปฆ่าพระที่เจ้านายของตนเชื่อว่าเป็นผู้มีบุญซึ่งอาจรวบรวมพลังศรัทธาจากชาวบ้านจนส่งผลต่อฐานเสียงและบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ แม้มือปืนจะไม่เชื่อเช่นนั้นเพราะเฝ้าสังเกตวัตรปฏิบัติและท่าทีเคร่งขรึมสำรวมของหลวงพ่อ แต่ด้วยหน้าที่มือปืนจึงจำเป็นต้องฆ่าหลวงพ่อเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และ 4) ผู้เห็นแก่ตัว เช่น ครูสุวรรณา ในเรื่อง *รางวัลของแม่* มุ่งหวังแต่จะเอาเปรียบและหาประโยชน์จากผู้อื่น โดยมิคิดแบ่งปันช่วยเหลือ ขาดความจริงใจ

2.1.2.2 **ผู้ให้** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ให้มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน เช่น พระภิกษุ ในเรื่อง *แพ้คัดเข้า* สั่งสอนและให้แง่คิดแก่รัฐมนตรีในวันเข้ารับตำแหน่งว่าเงินทองยิ่งใช้ยิ่งหมด อำนาจยิ่งใช้ยิ่งหมด มีเพียงคุณธรรมที่ยิ่งใช้ยิ่งงอกเงย ส่วนลุงกำนันแหลม ในเรื่อง *ผ้าพับ* ไม่เห็นด้วยที่อาจารย์คนหนึ่งกำลังจะลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาจึงให้แง่คิดว่าการทำประโยชน์ให้สังคมไม่จำเป็นต้องเป็นนักการเมืองเสมอไป ดังความว่า

> คนเป็นครูมีความรู้หรือไม่รู้เขาก็ยังเรียกว่าครูอยู่วันยังค่ำ คนเป็นนักการเมืองเปลืองตัวจะทำดีทำชั่วก็ไม่ต่าง นักการเมืองที่ว่าแน่ก็ยังแพ้ทุน...คนผ้าพับมันคู่กับคนผ้าเหลือง คนเป็นนักการเมืองมันคู่กับคนสอพลอ เป็นคนเลี้ยงหมูถึงเป็นงานดีก็มีกลิ่น เป็นนักการเมืองถึงทำดีก็ถูกป้ายสีจนมีมลทินแค่ความจริงใจความซื่อ ความสุจริตแล้วจะคิดเป็นนักการเมืองมันทั้งเปลืองทั้งเจ็บนะ เกิดมาชาติหนึ่งทำอะไรก็ได้ที่ให้ประโยชน์ต่อสังคมไม่จำเป็นต้องเป็นนักการเมืองเสมอไป (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 94-100)

2) ผู้เกื้อหนุน เช่น ตาเปลื้องและยายนวล ในเรื่อง *กลับจากสมรภูมิ* เป็นผู้คอยสนับสนุนปานให้ขึ้นชกมวยชิงแชมป์โอลิมปิก ในวันที่ปานได้รับชัยชนะกลับมาทั้งสองคนก็เป็นผู้ที่คอยต้อนรับแขกที่มาร่วมแสดงความยินดีกับปานด้วยความภาคภูมิใจ 3) ผู้เตือนสติ ได้แก่ ลูกเขยของเฒ่าเทพเป็นผู้คอยกระเซ้าเพื่อเตือนสติเฒ่าเทพตลอดเวลาว่าในโลกนี้ไม่มีอะไรที่แน่นอน โดยเฉพาะคำพูดของนักการเมืองเป็นสิ่งที่เชื่อถือได้ยากที่สุด 4) ผู้เป็นแบบอย่าง เช่น พ่อ ในเรื่อง *ทางเลือก* เป็นนักการเมือง

ที่ดีเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมก่อนประโยชน์ส่วนตนเสมอ ดังนั้น เมื่อนักการเมืองหนุ่มพบทางเลือกที่ต้องตัดสินใจระหว่างเงินตราและความถูกต้อง เขาจึงดำเนินรอยตามพ่อซึ่งเป็นแบบอย่างสำคัญของเขา เช่นเดียวกับครูสมศรี ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* เป็นนักการเมืองที่กานต์ยึดเป็นต้นแบบเพราะครูสมศรีทุ่มเทและอุทิศตนเองให้แก่นักเรียนและสังคมอย่างแท้จริงจนทำให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนได้รับเลือกเป็น ส.ส.ด้วยคะแนนเสียงที่ท่วมท้น

2.1.2.3 **ผู้ช่วยเหลือ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ช่วยเหลือมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ร่วมชะตากรรม เช่น หมอ ในเรื่อง *ผู้ป่วย* ที่ประสบชะตากรรมเช่นเดียวกับตัวละครเอกเพราะลูกของทั้งคู่ต่างได้รับนมโรงเรียนบูด 2) ผู้มีน้ำใจ เช่น ผู้แทน ในเรื่อง *ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่* ช่วยเหลือค่ารักษาพยาบาลอีนวลซึ่งเป็นแม่วัวของเมินและบุญมั่นเพราะความสำนึกในบุญคุณที่เมินและบุญมั่นรวมทั้งอีนวลเคยช่วยเหลือเขาเมื่อหลายปีก่อน 3) ผู้ร่วมอุดมการณ์ เช่น อาจารย์ภูมิใจ ในเรื่อง *ผาไส้ขาด* มีอุดมการณ์ต่อสู้และเรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อสังคมไม่ต่างไปจากหมอนิคมที่เป็นแกนนำประท้วงการสร้างเขื่อนกั้นแก่งผาไส้ขาด และ 4) ผู้ตาม เช่น หัวหน้าส่วนราชการ ในเรื่อง *ระบำหุ่น* ทำตามคำสั่งของรัฐมนตรีรัตติกาลทุกประการด้วยความเกรงกลัวในอำนาจบารมี แต่เมื่อทำงานไม่ถูกใจก็ถูกโยนความผิดให้อย่างไร้ความรับผิดชอบ

2.1.2.4 **ผู้ถูกกระทำ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ถูกกระทำมี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ถูกทำร้าย เช่น คนตีทับ ในเรื่อง *นางรำ* ถูกยิงเสียชีวิตเพราะเรื่องราวรักสามเส้าของนักการเมืองหนุ่มที่ไม่สมหวังในความรักกับนางรำภรรยาของคนตีทับ ส่วนอดีตนายกรัฐมนตรีพารณ ในเรื่อง *นกปากส้อม* ถูกลอบทำร้ายโดยการจ่อยิงศีรษะบนเวทีปราศรัยซึ่งคนร้ายได้วางแผนการไว้อย่างแยบยลและสลับซับซ้อน และ 2) ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก เช่น คมพยัคฆ์ ในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* เป็นนักมวยที่เคยสร้างชื่อเสียงให้รัฐมนตรียุทธภูมิตั้งแต่เมื่อครั้งเริ่มเล่นการเมือง กระทั่งในวันที่คมพยัคฆ์ตกอับและอยู่ในสภาพผู้ที่บอบช้ำทั้งร่างกายและจิตใจรัฐมนตรียุทธภูมิกลับมองเขาเป็นเหยื่อและพยายามหาประโยชน์เพื่อสร้างอำนาจบารมีให้ตนเองมากยิ่งขึ้น ส่วนปลัดกระทรวง ในเรื่อง *ระบำหุ่น* เป็นข้าราชการที่ทำงานตรงไปตรงมายอมหักไม่ยอมงอจึงถูกมองว่าหัวแข็งปกครองยาก ทำให้รัฐมนตรีรัตติกาลซึ่งเป็นรัฐมนตรีเจ้ากระทรวงหาทางปลดและสั่งย้ายไปปฏิบัติราชการสำนักนายกรัฐมนตรีโดยที่ปลัดฯ ไม่มีความผิด ส่วนคนงานพม่า ในเรื่อง *เท่าไหร่?* กลายเป็นเครื่องมือในการ

สร้างบารมีให้พระเครื่องหลวงปู่ไชยโดยให้คนงานพม่าสวมพระเครื่องและทดลองยิงเพื่อสร้างกระแสข่าวช่วยเพิ่มราคาพระเครื่องโดยไม่สนใจสวัสดิภาพความปลอดภัยของผู้สวมใส่

2.1.2.5 **ผู้ส่งสาร** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ส่งสารมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้แจ้งข่าว ได้แก่ *ศรีมอย* ในเรื่อง *เวียงล่มที่หนองหล่ม* หญิงที่สติไม่สมประกอบแต่ก ลับเป็นผู้มาแจ้งข่าวให้ชาวบ้านรู้เรื่องที่ตุ๊ลุงถูกน้อยเหลียวขับไล่ออกจากวัด 2) ผู้ส่งสัญลักษณ์ ได้แก่ ตั้มกับธนา ในเรื่อง *แพ้คัดเข้า* เป็นนักโทษในคุกที่ชอบเล่นหมากฮอส เกมบนกระดานหมากฮอสเปรียบได้กับกระดานอำนาจ ดังความว่า “บนกระดานหมากฮอสเดิมพันมีเพียงแพ้คัดออก ผู้เล่นยังต้องหักเหลี่ยมเฉือนคมจะถามหาคุณธรรมจริยธรรมบนกระดานแข่งขันนั้นอย่าหวัง ยิ่งบนกระดานอำนาจซึ่งเดิมพันด้วยอำนาจ ที่จะเนรมิตได้ทั้งทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียงเกียรติยศอย่างยิ่งใหญ่มหาศาล พวกเขาจะมาถามหาคุณธรรมจริยธรรมกันทำไม...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 116) 3) ผู้สร้างความกระจ่าง เช่น สมเกียรติ บุญมี เฉลิมและปลัดอำเภอ ในเรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม* เป็นผู้ให้ปากคำเพื่อไขความกระจ่างให้กับคดี ส่วนตำรวจ ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์* ทำให้ตัวละครเอกในเรื่องรู้ว่าบุคคลที่ไล่ล่าเอาชีวิตเขาแท้จริงแล้วคือคมสันคนที่เขาไว้ใจที่สุดแต่กลับหักหลังใช้ประโยชน์จากเขาและคิดกำจัดทิ้ง และ 4) ผู้ยื่นข้อเสนอ เช่น เคน ในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์* โน้มน้าวใจผู้ใหญ่คำซึ่งเป็นพ่อของตนให้เลิกชักชวนชาวบ้านชุมนุมประท้วงต่อต้านการสร้างเขื่อนหินบริเวณกองหินหนังปลาโดยนำข้อเสนอจากนักการเมืองในพื้นที่ซึ่งเป็นเจ้านายของตนมาเสนอต่อผู้ใหญ่คำให้เลิกชุมนุมประท้วงแลกกับผลประโยชน์จากการเป็นลูกทีมของเคนในการสมัครรับเลือกตั้งนายก อบต.ในสมัยหน้า

จากการวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมนักการเมืองสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 9 การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมนักการเมือง

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
<u>ตัวละครหลัก</u> พระเอก (จำนวน 23 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	ชายที่ไปพบแพทย์	นกหลง (2/2546)
			ชายรับจ้างลับมีด	งานลับ (3/2547)
			เฒ่าเทพ	ไม่แน่ (4/2548)
			ชายหนุ่มที่ถูกทรยศ	ผู้พิทักษ์ (5/2549)

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			นายสำรวย	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			บุญมั่น	ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (7/2551)
			มนัส	นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
			แว้งดำ	นกปากส้อม (11/2555)
		1.2 ครู อาจารย์	ครูพิชัย	เล็กลึก (4/2548)
		1.3 พระ	ตุ๊ลุง	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
			หลวงพ่อ	มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
		1.4 ผู้นำมวลชน	หมอนิคม	ผาไส้ขาด (10/2554)
	2. ผู้ค้นพบความจริง	2.1 ประชาชน	ภารโรง	ภารโรงกับรัฐมนตรี (2/2546)
			ปาน	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
			สามีของวนิดา	ละครหลังตอนจบ (10/2554)
	3. นักการเมืองที่ดี	3.1 นักการเมืองระดับชาติ	อาจารย์มหาวิทยาลัย	ผ้าพับ (2/2546)
			นักการเมืองที่สวนกระแสพรรค	มื้อสุดท้าย (5/2549)
			ผีดิบ	ผีดิบ (10/2554)
		3.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	ผู้แทน	ประชาธิปไตยในทางลัด (1/2545)
			ชายผู้ดำเนินตามรอยพ่อ	ทางเลือก (2/2546)

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			พ่อ	แง่มุมที่แตกต่าง (3/2547)
			พ่อ	บทพิสูจน์...โลก... ความจริง (แสนโหดร้าย) (3/2547)
	4. ผู้ตีแผ่ความจริง	4.1 สัตว์	อีกา	บิน (1/2545)
นางเอก (จำนวน 3 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	นางรำ	นางรำ (1/2545)
			แม่	รางวัลของแม่ (3/2547)
	2. นักการเมืองที่ดี	2.1 นักการเมืองระดับชาติ	กานต์	อุดมการณ์แห่งรัก (2/2546)
พระเอก/นางเอกจอมปลอม (จำนวน 12 คน)	1. นักการเมืองเลว	1.1 นักการเมืองระดับชาติ	รัฐมนตรียุทธภูมิ	เหนือคมพยัคฆ์ (2/2546)
			รัฐมนตรี	ภารโรงกับรัฐมนตรี (2/2546)
			รัฐมนตรีรัตติกาล	ระบำหุ่น (3/2547)
			รัฐมนตรี	แพ้คัดเข้า (5/2549)
			สาคร ชลธี	จัดฉาก (5/2549)
			เกษม	หมวกที่หายไป (11/2555)
			รัฐมนตรีเทพสิงห์	เมืองอมร 2312 (11/2555)
			นายกรัฐมนตรีชาตรี	เมืองอมร 2312 (11/2555)
		1.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	สมพล	เท่าไหร่? (5/2549)
	2. ผู้หวังผลประโยชน์	2.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ใหญ่คำ	วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
		2.2 ประชาชน	สิงห์คำ	ม้าขี่-ผีเจ้านาย (2/2546)

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		2.3 สัตว์	ไอ้เกล็ดทอง	ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
	3. ผู้เบียดเบียน	3.1 มนุษย์	มนุษย์	มองจากที่สูง (1/2545)
ตัวละครรอง ผู้ร้าย (จำนวน 26 คน)	1. นักการเมืองเลว	1.1 นักการเมืองระดับชาติ	ส.ส.	นางรำ (1/2545)
			รัฐมนตรี	ม้าขี่-ผีเจ้านาย (2/2546)
			รัฐมนตรีอำนวย	งานลับ (3/2547)
			ผู้แทนฯ	วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
			รองนายกรัฐมนตรี	เท่าไหร่? (5/2549)
			หัวหน้าพรรคและผู้อาวุโสของพรรค	มื้อสุดท้าย (5/2549)
			ก๋อย เขมือบ	ผีดิบ (10/2554)
			รองนายกรัฐมนตรี	ผาไส้ขาด (10/2554)
			รัฐมนตรีบัญชร	นกปากส้อม (11/2555)
			โยวา	เมืองอมร 2312 (11/2555)
		1.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	ญาติที่นำเงินมาซื้อตัว	ทางเลือก (2/2546)
			นายก อบต.	ไม่แน่ (4/2548)
			คมสัน	ผู้พิทักษ์ (5/2549)
			ชัยชนะ	ผู้ล่า (6/2550)
			นายจำเริญ	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			น้อยเหลียว	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
			บุญจง	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	2. ผู้หวังผลประโยชน์	2.1 ประชาชน	ยายบัวขาบ	ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
		2.2 หัวคะแนน	พิชิต	เล็กลึก (4/2548)
			โกวีป	เล็กลึก (4/2548)
		2.3 สัตว์	ลูกไก่ข้างบ้าน	ไก่ลงร้าน (3/2547)
			เกล็ดดำ	ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
		2.4 ครู อาจารย์	ผู้อำนวยการสุภาพ	นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
	3. ผู้เบียดเบียน	3.1 โจร ผู้ร้าย	มือปืน	มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
	4. ผู้เห็นแก่ตัว	4.1 ครู อาจารย์	ครูสุวรรณา	รางวัลของแม่ (3/2547)
ผู้ให้ (จำนวน 14 คน)	1. ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน	1.1 ครู อาจารย์	ครูอ่ำ	นางรำ (1/2545)
		1.2 พระ	พระมหานอม	เล็กลึก (4/2547)
			พระภิกษุ	แพ้คัดเข้า (5/2549)
		1.3 ประชาชน	เซียนพระ	เท่าไหร่? (5/2549)
		1.4 สิ่งลี้ลับ	พระเจ้า	มองจากที่สูง (1/2545)
		1.5 นักการเมือง	ลุงกำนันแหลม	ผ้าพับ (2/2546)
	2. ผู้เกื้อหนุน	2.1 ประชาชน	แม่	ผู้ป่วย (2/2546)
			ตาเปลี้อง	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
			ยายนวล	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
		2.2 สัตว์	แม่ไก่	ไก่ลงร้าน (3/2547)
	3. ผู้เตือนสติ	3.1 ประชาชน	ลูกเขย	ไม่แน่ (4/2547)

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	4. ผู้เป็นแบบอย่าง	4.1 นักการเมือง	พ่อ	ทางเลือก (2/2546)
			พ่อ	มื้อสุดท้าย (5/2549)
		4.2 ครู อาจารย์	ครูสมศรี	อุดมการณ์แห่งรัก (2/2546)
ผู้ช่วยเหลือ (จำนวน 7 คน)	1. ผู้ร่วมชะตากรรม	1.1 ประชาชน	หมอ	ผู้ป่วย (2/2546)
			แก้วตา	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
	2. ผู้มีน้ำใจ	2.1 นักการเมือง	ส.ส.	ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (7/2551)
	3. ผู้ร่วมอุดมการณ์	3.1 ครู อาจารย์	อ.ภูมิใจ	ผาไส้ขาด (10/2554)
		3.2 ประชาชน	ชาวบ้าน	มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
	4. ผู้ตาม	4.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ว่าราชการจังหวัด	ระบำหุ่น (3/2547)
ผู้ถูกกระทำ (จำนวน 11 คน)	1. ผู้ถูกทำร้าย	1.1 ประชาชน	คนตีทับ	นางรำ (1/2545)
			น้อย	ผาไส้ขาด (10/2554)
			ทิพวรรณ	ผาไส้ขาด (10/2554)
		1.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	เปรม	กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
		1.3 นักการเมือง	อดีตนายกรัฐมนตรีพารณ	นกปากส้อม (11/2555)
		1.4 สัตว์	มด	มองจากที่สูง (1/2545)
	2. ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก	2.1 ประชาชน	คมพยัคฆ์	เหนือคมพยัคฆ์ (2/2546)
			ประชาชน	มื้อสุดท้าย (5/2549)
		2.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ปลัดกระทรวง	ระบำหุ่น (3/2547)
		2.3 กลุ่มชาติพันธุ์	คนงานพม่า	เท่าไหร่? (5/2549)
		2.4 เด็กและเยาวชน	บอล	นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)

ตาราง 9 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
ผู้ส่งสาร (จำนวน 8 คน)	1. ผู้แจ้งข่าว	1.1 ประชาชน	ศรีมอย	เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
	2. ผู้ส่งสัญลักษณ์	2.3 นักโทษ	ตั้มกับธนา	แพ้คัดเข้า (5/2549)
	3. ผู้สร้างความกระจ่าง	3.1 ประชาชน	สมเกียรติ	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			บุญมี	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
			เฉลิม	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
		3.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ตำรวจ	ผู้พิทักษ์ (5/2549)
			ปลัดอำเภอ	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
	4. ผู้ยื่นข้อเสนอ	นักการเมือง	เคน	วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)

2.2 **วาทกรรมรัฐ** การเสนอวาทกรรมรัฐผ่านการประกอบสร้างตัวละคร สามารถแบ่งตัวละครออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ตัวละครหลักและตัวละครรอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.2.1 **ตัวละครหลัก** ตัวละครหลักที่ปรากฏในวาทกรรมนักการเมือง คือ พระเอก นางเอก รวมทั้งพระเอก/นางเอกจอมปลอม ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครหลัก 4 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1.1 **เหยื่อ ผู้สูญเสีย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่ตกอยู่ในสภาวะเหยื่อและผู้สูญเสียมีจำนวน 11 คน เช่น แม่ของต้นในเรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ* ได้รับผลกระทบจากสภาพเศรษฐกิจที่ฝืดเคืองจนทำให้กลายเป็นหนี้นอกระบบ เมื่อรัฐบาลประกาศนโยบายขึ้นทะเบียนผู้เป็นหนี้เธอจึงหวังว่าวิธีนี้จะเป็นหนทางช่วยปลดหนี้ก้อนโต แต่ในที่สุดกลับถูกเจ้าหนี้ฆ่าตายเพราะไม่

พอใจที่เธอแจ้งชื่อเจ้าหนี้กับทางการ บทสรุปความเป็นเหยื่อและผู้สูญเสียของแม่ปรากฏชัดในข้อความที่ว่า “...คนที่ก้าวเข้ามาในวังวนของหนี้นอกระบบอย่างเรา ยังจะมีสิทธิ์หวังได้รับความยุติธรรม โดยปราศจากอำนาจเถื่อนเข้าคุกคามบ้างไหม” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 71)

2.2.1.2 **ผู้เปี่ยมความหวัง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้เปี่ยมความหวังมีจำนวน 1 คน ได้แก่ ศิลา ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* เป็นลูกหลานชาวลาหู่ที่ได้รับการศึกษาในเมือง เมื่อพี่น้องชาวลาหู่ถูกปฏิบัติอย่างไม่ให้เกียรติและไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ ศิลาจึงพยายามหาหนทางเพื่อเรียกร้องความยุติธรรมให้กับพวกพ้องของตน เนื่องจากศิลายังคงมีศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย

2.2.1.3 **ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธามีจำนวน 1 คน ได้แก่ พ่อ ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* เป็นตัวละครที่มีศรัทธาในความดีงาม ยึดมั่นในหลักการและความถูกต้อง เป็นปราชญ์ชาวบ้านจึงทำให้เป็นที่เคารพเชื่อถือของคนในชุมชน

2.2.1.4 **ผู้เป็นที่พึ่ง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้เป็นที่พึ่งมีจำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้ว่าราชการจังหวัด ในเรื่อง *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว* ค่านิยมของสังคมไทยจะให้ความเคารพและยำเกรงเจ้าหน้าที่รัฐหรือข้าราชการ ดังนั้น เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดแวะไปกินก๋วยเตี๋ยวที่ร้านอาหารริมทางเพื่อ “...แสดงตนให้ประชาชนได้เห็นถึงความประหยัดมัธยัสถ์ รวมทั้งเสนอตัวให้ประชาชนได้เห็นท่านได้ใกล้ชิด...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 124) พฤติกรรมที่ชาวบ้านมีต่อผู้ว่าราชการจังหวัดสะท้อนให้เห็นอำนาจบารมีของเจ้าหน้าที่รัฐ ดังความว่า

> นายกิมชายร่างอ้วนผมเกรียนเจ้าของร้านหยุดเขย่าตะกร้อลวกเส้นก๋วยเตี๋ยวยกมือไหว้ทันที ภรรยาของแกรีบวางถั่วงอกลงไปในชามยมมือไหว้ตาม...โต๊ะแรกชิดกับผนังห้องแถวด้านซ้ายมือ พ่อเลี้ยงบุญส่งเสี่ยตุ๊ เสี่ยต้อย หยุดคุยกันทันทีรีบยกมือไหว้ด้วยความนอบน้อม โต๊ะสอง ครูนิกร ครูวาสนา ครูติ๋ม ครูน้อยยกมือไหว้ติดๆ กัน...ท่านหย่อนตัวลงนั่งโต๊ะที่สามพร้อมกับยกมือรับไหว้โต๊ะด้านตรงกันข้าม โต๊ะกลุ่มนักเรียนและคนอื่นๆ ที่นั่งกินก๋วยเตี๋ยวในร้านไปทั่ว สรรพเสียงพูดคุยภายในร้านก๋วยเตี๋ยวเล็กๆ ที่แน่นขนัดไปด้วยผู้คนนั่งเต็มโต๊ะทั้งสองด้านของห้องแถวยาวนั่น ลดโวลุ่มเสียงลงไปทันที เสียงผู้ว่าสั่งก๋วยเตี๋ยวดังขึ้นมาแทนที่ นายกิมยืนตัวตรง มือสองข้างกุมกันไว้ตรงพุงของตัวเอง พยักหน้าหงึกๆ ฟังท่านอย่างตั้งใจแล้วรีบเดินไปปรุงก๋วยเตี๋ยวหน้าร้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 125-126)

พฤติกรรมดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงอำนาจบารมีที่ประชาชนยกย่องผู้ว่าราชการจังหวัดให้อยู่ในฐานะที่สูงกว่าตนจึงพินอบพิเทาซึ่งแสดงถึงระยะห่างระหว่างฝ่ายปกครองกับประชาชน นอกจากนี้ผู้ว่าราชการจังหวัดยังมีอภิสิทธิ์เหนือชาวบ้านทั่วไปซึ่งเห็นได้ชัดจากความคิดของนายกิมที่ว่า “ทุกๆ คนต้องรอ...ผู้ว่ามาแล้ว...ทุกคนคงต้องเห็นใจ นานๆ ครั้งท่านจะมากินก๋วยเตี๋ยวเสียที...รอแป๊บหนึ่งขอปรุงให้ท่านผู้ว่าก่อน...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 126) ลูกค้าทุกคนในร้านและชาวบ้านที่อยู่ละแวกร้านก๋วยเตี๋ยวต่างมีเรื่องราวที่หวังขอความช่วยเหลือจากผู้ว่าฯ เช่น วิไลและเพื่อนกำลังตกงานอยากไปของานทำ พ่อเลี้ยงบุญส่งที่กำลังจะประสบภาวะล้มละลายอยากเข้าไปขอคำปรึกษาหาแนวทางแก้ไขปัญหาธุรกิจ ส่วนครูนิกรอยากขอความช่วยเหลือเรื่องย้ายโรงเรียน ในขณะที่อิสระนักเรียนมัธยมปลายอยากไปฟ้องถึงพฤติกรรมที่บกพร่องต่อหน้าที่ของครูในโรงเรียน ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นปัญหาที่ประชาชนชนหวังพึ่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเยียวยาแก้ไข แต่ด้วยช่องว่างและความห่างเหินระหว่างฝ่ายปกครองกับประชาชนจึงไม่มีใครกล้าเข้าไปร้องขอความช่วยเหลือ ข้อความที่ว่า “...ผู้คนในร้านก๋วยเตี๋ยวมองท่านเข้าไปนั่งในรถเก๋งสีขาว...ชบาบอกกับตัวเองว่า ท่านเหมือนกับพระเอกในละครทีวี...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 136) ความนัยที่แฝงอยู่ในข้อความนี้เปรียบผู้ว่าราชการจังหวัดเสมือน “พระเอกขี่ม้าขาว” ซึ่งเป็นผู้ที่มาช่วยแก้ปัญหาหรือคลี่คลายสถานการณ์เลวร้ายเป็นที่พึ่งและเป็นความหวัง แต่ข้อความว่า “พระเอกในละครทีวี” กลับสื่อถึงความไม่มีตัวตนในโลกของความเป็นจริง ดังนั้น การสร้างตัวละครเช่นนี้ผู้เขียนต้องการสะท้อนให้เห็นว่าความคาดหวังต่อบทบาทหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐกับการปฏิบัติงานจริงอาจแตกต่างกัน ผู้ที่คาดหวังว่าจะให้เป็นที่พึ่งแต่ในความเป็นจริงก็อาจไม่ได้พึ่ง

2.2.1.5 **ผู้หวังผลประโยชน์** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้หวังผลประโยชน์มีจำนวน 1 คน ได้แก่ *ส่งศักดิ์* ในเรื่อง *ผู้ถูกเช็คเด้ง* เป็นข้าราชการระดับสูงที่หวังว่าจะใช้เงินซื้อตำแหน่งอธิบดี จึงไปทำสัญญาเงินกู้และสั่งจ่ายเช็คลงวันที่ล่วงหน้ามอบไว้ให้กับบริษัทคอมพิวเตอร์เพื่อนำเงินมาใช้ในการวิ่งเต้นเพื่อให้ได้รับตำแหน่ง โดยมีสัญญาว่าเมื่อนายส่งศักดิ์ได้รับตำแหน่งอธิบดีจะช่วยให้บริษัทดังกล่าวประมูลขายคอมพิวเตอร์ให้กับทางกรมเป็นการตอบแทน แต่เมื่อเขาพลาดตำแหน่งจึงไม่มีเงินมาจ่ายคืนให้บริษัทดังกล่าวจึงถูกฟ้องร้อง

2.2.2 **ตัวละครรอง** ตัวละครรองที่ปรากฏในวาทกรรมรัฐ คือ ผู้ร้าย ผู้ให้ ผู้ช่วยเหลือ ผู้ถูกกระทำ และผู้ส่งสาร ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครรอง ดังนี้

2.1.2.1 **ผู้ร้าย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ร้ายมี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) นักการเมืองเลว ได้แก่ รัฐมนตรี ในเรื่อง *ปั้นเลขเป็นตัว* ที่หวังสร้างนโยบายที่ส่งเสริมภาพลักษณ์ให้ตนเอง หวังลดจำนวนผู้เสียชีวิตในช่วงเทศกาลสงกรานต์ แต่กลับไม่เกิดประโยชน์ที่แท้จริงต่อสังคม 2) ผู้หวังผลประโยชน์ เช่น อธิบดีบุญชนะ ในเรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ* ทำงานโดยอาศัยการประจบประแจงสอพลอเพื่อให้ตนเองเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงานเร็วขึ้น 3) ผู้เบียดเบียน เช่น ลูกชายของวิมล ในเรื่อง *ของขวัญข้อเก้า* เป็นตัวละครที่ถูกเลี้ยงมาด้วยความรักและเอาใจใส่แต่ความรักของพ่อแม่กลับกลายเป็นดาบสองคมทำให้เขาเอาแต่ใจตัวเองอยากได้อะไรต้องได้ ในที่สุดจึงกลายเป็นนักเรียนนักเลงที่ทำร้ายเด็กผู้บริสุทธิ์และพลาดพลั้งฆ่าแม่ของตน 4) ผู้เหิมเกริมในอำนาจ ได้แก่ หัวหน้า ในเรื่อง *ยุงก้นปล่อง* มีความขัดแย้งกับฮามิดซึ่งเป็นลูกน้องเพียงเพราะเรื่องทัศนคติไม่ตรงกัน จึงทำให้หัวหน้าใช้อำนาจกลั่นแกล้งฮามิดไม่ให้เลื่อนขั้นแม้ว่าเขาจะขยันและทุ่มเททำงานอย่างเต็มความสามารถ แต่หัวหน้ากลับให้คนที่ประจบสอพลอแต่เกียจคร้านได้เลื่อนขั้นแทน และ 5) ผู้หลงผิด ได้แก่ นักเรียนที่ก่อการประท้วง ในเรื่อง *ข้าราชการ* เมื่อการเมืองระดับชาติสร้างความขัดแย้งเกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายจึงส่งผลให้การเมืองในโรงเรียนเกิดปัญหา นักเรียนเกิดความแตกแยกแบ่งพรรคแบ่งพวก เมื่อผลการเลือกตั้งประธานนักเรียนไม่เป็นไปดังหวัง ทำให้นักเรียนกลุ่มหนึ่งชุมนุมประท้วงให้จัดการเลือกตั้งใหม่ เพราะเชื่อว่ามีการโกงการเลือกตั้งและอาจมีกลุ่มครูอยู่เบื้องหลัง แต่เมื่อผู้อำนวยการได้ชี้แจงจึงทำให้ผู้หลงผิดเหล่านั้นยอมเข้าใจความขัดแย้งจึงคลี่คลาย

2.1.2.2 **ผู้ให้** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ให้มี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน ได้แก่ เจ้าหน้าที่เอ็นจีโอ ในเรื่อง *ดะแอ* สอนให้ดะแอและชาวบ้านรู้จักการอยู่ร่วมกับธรรมชาติและทะเล สรรหาหนังสือและเรื่องราวที่เป็นประโยชน์มาให้ชาวบ้านอ่าน เพื่อหวังว่าให้ชาวบ้านมีความรู้และไม่ทำลายธรรมชาติ 2) ผู้เกื้อหนุน เช่น สามีของครูสาวในเรื่อง *ข้าราชการ* คอยให้กำลังใจและปลอบใจในยามท้อแท้เมื่อภรรยาต้องประสบปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองที่ลุกลามมาถึงในโรงเรียน 3) ผู้เตือนสติ เช่น เจ้าอาวาส ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* ช่วยเตือนสติเด็กสาวที่เลี้ยงปลาดุกนาด้วยเศษอาหารว่าการกระทำเช่นนั้นไม่ถูกต้องแม้ว่าสัญชาตญาณ

ของสัตว์จะดิ้นรนเพื่อหาอาหารดับความหิว ดังความว่า “...คุณโยมเลี้ยงปลานาไม่ให้หากินเอง ย่อมเป็นสัตว์ถูกกักขังด้วยอาสวะ เพื่อให้เป็นเหยื่อในวันหน้ากระนั้น...แต่ปลาสมัยนี้อาจไม่เหมือนปลาเมื่อกาลเก่ากระมัง หากมิได้กินอิ่มตามชิน อาจทิ่มขบแทงผู้ให้อาหาร...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 157) คำพูดของเจ้าอาวาสแฝงปริศนาและให้แง่คิดโดยเปรียบเทียบปลาดุกนากับมนุษย์ในสังคมปัจจุบัน และ 4) ผู้ตัดสิน ได้แก่ เทียบ ในเรื่อง *ผู้ถูกเช็คเด้ง* ซึ่งเทียบเป็นผู้พิพากษาที่ค้นหาความจริงเกี่ยวกับคดีของนายส่งศักดิ์ปลัดกระทรวงที่ถูกฟ้องร้องจากบริษัทคอมพิวเตอร์แห่งหนึ่งเรื่องการสั่งจ่ายเช็คแต่ไม่สามารถเรียกเก็บเงินได้

2.1.2.3 **ผู้ช่วยเหลือ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ช่วยเหลือมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ร่วมชะตากรรม เช่น ย่า ในเรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ* เป็นผู้ประสบชะตากรรมเดียวกับตัวละครเอก สูญเสียลูกสะใภ้ และต้องดำรงชีวิตอยู่ภายใต้อิทธิพลมืดของนักการเมืองเลว 2) ผู้ร่วมอุดมการณ์ เช่น ผู้อำนวยการ ในเรื่อง *ข้าราชการ* มีความคิดและทัศนคติเช่นเดียวกับครูสาวที่เชื่อว่าข้าราชการต้องทำงานเพื่อตอบแทนคุณแผ่นดิน 3) ผู้ตาม ได้แก่ วิทย์ ในเรื่อง *ฮัลโหล* เมื่อแป้นซึ่งเป็นภรรยาคิดและทำสิ่งใด วิทย์จะมีหน้าที่ปฏิบัติตาม เนื่องจากแป้นอยู่ในฐานะผู้นำและเป็นหลักในการหาเลี้ยงครอบครัว และ 4) ผู้สร้างความหวัง ได้แก่ ติ๋มและซูมิโอะ ในเรื่อง *หนานบุญขายข้าว* เป็นความหวังสุดท้ายของหนานบุญที่จะช่วยให้ที่นาไม่ต้องถูกยึดหากติ๋มได้แต่งงานกับซูมิโอะ

2.1.2.4 **ผู้ถูกกระทำ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ถูกกระทำมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ถูกทำร้าย เช่น เด็กหญิงวัยแปดขวบ ในเรื่อง *ของขวัญข้อเก้า* เด็กหญิงผู้บริสุทธิ์ที่ถูกลูกชายของวิมลยิงจนเสียชีวิต 2) ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก ได้แก่ ชาวลาหู่ ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* ถูกเจ้าหน้าที่รัฐทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจ ไม่ให้เกียรติและไม่ได้รับความเป็นธรรม และ 3) ผู้ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ต้น ในเรื่อง *ดอกเบี้ยนอกระบบ* จำยอมต้องรับใช้หนี้แทนแม่ที่เสียชีวิตเพราะถูกเจ้าหนี้นอกระบบทำร้าย

2.1.2.5 **ผู้ส่งสาร** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ส่งสารมี 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ส่งสัญลักษณ์ เช่น เจ้าเหลืองอุย ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* เป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงผู้ที่ไม่รู้จักพอ ละโมบโลภมากจนนำภัยร้ายมาสู่ตนเอง เช่นเดียวกับเจ้าเหลืองอุยที่ตะเกียกตะกายไปกินเศษอาหารบนรางน้ำร้อนจนตัวตาย และ 2) ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หมอ ในเรื่อง *แผนพึ่งตัวเอง* เป็นผู้ให้ข้อมูลแก่คู่สามีภรรยาเพื่อวางแผนการมีบุตร

จากการวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมรัฐสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 10 การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมรัฐ

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
ตัวละครหลัก พระเอก (จำนวน 9 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	ดะแอ	ดะแอ (1/2545)
			หนานบุญ	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
			ชายผู้วางแผนจะมีลูก	แผนพึ่งตัวเอง (8/2552)
			ฮามิด	ยุงก้นปล่อง (10/2554)
		1.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	พ่อ	ในที่สุด (7/2551)
			ข้าราชการระดับสูงที่ถูกการเมืองแทรกแซง	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
	2. ผู้เปี่ยมความหวัง	2.1 กลุ่มชาติพันธุ์	ศิลา	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
	3. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	3.1 ปราชญ์ชาวบ้าน	พ่อ	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
	4. ผู้เป็นที่พึ่ง	4.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ว่าราชการจังหวัด	ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว (6/2550)
นางเอก (จำนวน 6 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	แป้น	ฮัลโหล (2/2546)
			มะเส๊าะ	มะเส๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข (3/2547)
			ละไม	เช็คช่วยด้วย (8/2552)
			แม่	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
			วิมล	ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
	2. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	2.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ครูสาวผู้ยึดมั่นในอุดมการณ์	ข้าราชการ (10/2554)

ตาราง 10 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
พระเอก/นางเอก จอมปลอม (จำนวน 1 คน)	1. ผู้หวังผลประโยชน์	1.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ส่งศักดิ์	ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
ตัวละครรอง ผู้ร้าย (จำนวน 12 คน)	1. นักการเมืองเลว	1.1 นักการเมืองระดับชาติ	รัฐมนตรี	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
	2. ผู้หวังผลประโยชน์	2.1 ประชาชน	คนขับรถจักรยานยนต์	เช็คช่วยด้วย (8/2552)
		2.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	เลิศทวี	ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
			อธิบดีบุญชนะ	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
			พ่อหลวง	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
		2.3 นักธุรกิจ	เถ้าแก่เหลียง	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
	3. ผู้เบียดเบียน	3.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	เจ้าหน้าที่อุทยาน	ดะแอ (1/2545)
			หัวหน้าชุดปฏิบัติการ	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
			จ่าสนั่น	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
		3.2 เด็กและเยาวชน	ลูกชายของวิมล	ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
	4. ผู้เหริมเกริมในอำนาจ	4.1 ประชาชน	หัวหน้า	ยุงก้นปล่อง (10/2554)
	5. ผู้หลงผิด	เด็กและเยาวชน	นักเรียนที่ประท้วง	ข้าราชการ (10/2554)
ผู้ให้ (จำนวน 7 คน)	1. ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน	1.1 องค์กรอิสระ	เจ้าหน้าที่เอ็นจีโอ	ดะแอ (1/2545)
	2. ผู้เกื้อหนุน	2.1 ประชาชน	ป๊ะกับมะของดะแอ	ดะแอ (1/2545)
		2.2 ครู อาจารย์	สามีของครูสาว	ข้าราชการ (9/2553)
	3. ผู้เตือนสติ	3.1 ประชาชน	ลูกเขย	ไม่แน่ (4/2547)

ตาราง 10 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		3.2 พระ	เจ้าอาวาส	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
		3.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	หมอวิศาล	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
	4. ผู้ตัดสิน	เจ้าหน้าที่รัฐ	เทียบ (ผู้พิพากษา)	ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
ผู้ช่วยเหลือ (จำนวน 9 คน)	1. ผู้ร่วมชะตากรรม	1.1 ประชาชน	ย่า	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
		1.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	สายัณห์	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
			หมอสุธี	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
	2. ผู้ร่วมอุดมการณ์	2.1 ครู อาจารย์	ผู้อำนวยการ	ข้าราชการ (10/2554)
		2.2 ประชาชน	ชายชุดยีนส์ พี่ชาย	ในที่สุด (7/2551)
	3. ผู้ตาม	4.1 ประชาชน	วิทย์สามีของแป้น	ฮัลโหล (2/2546)
	4. ผู้สร้างความหวัง	5.1 ประชาชน	ติ่ม	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
			ซูมิโอะ	หนานบุญขายข้าว (7/2551)
ผู้ถูกกระทำ (จำนวน 5 คน)	1. ผู้ถูกทำร้าย	1.1 ประชาชน	ชาวบ้าน	ดะแอ (1/2545)
		1.2 เด็กและเยาวชน	เด็กหญิงวัยแปดขวบ	ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
		1.3 สื่อมวลชน	ปวเรศ	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
	2. ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก	2.1 กลุ่มชาติพันธุ์	ชาวลาหู่	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
	3. ผู้ได้รับผลกระทบ	3.1 เด็กและเยาวชน	ต้น	ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
ผู้ส่งสาร (จำนวน 4 คน)	1. ผู้ส่งสัญลักษณ์	1.1 สัตว์	เหยี่ยวทุ่ง	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
			เจ้าเหลืองอุย	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
		1.2 เด็กและเยาวชน	ปูน	ฮัลโหล (2/2546)
	2. ผู้ให้ข้อมูล	2.1 แพทย์	หมอ	แผนพึ่งตัวเอง(8/2552)

2.3 **วาทกรรมความแตกแยก** การเสนอวาทกรรมความแตกแยกผ่านการประกอบสร้างตัวละคร สามารถแบ่งตัวละครออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ตัวละครหลักและตัวละครรอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.3.1 **ตัวละครหลัก** ตัวละครหลักที่ปรากฏในวาทกรรมความแตกแยก คือ พระเอก นางเอก รวมทั้งพระเอก/นางเอกจอมปลอม ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมความแตกแยกมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครหลัก 6 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1.1 **เหยื่อ ผู้สูญเสีย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่ตกอยู่ในสภาวะเหยื่อและผู้สูญเสียมีจำนวน 18 คน เช่น ชายผู้สูญเสียครอบครัว ในเรื่อง *ไม่มีแผ่นดินอยู่* ชายหนุ่มที่อาศัยอยู่ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ สูญเสียครอบครัวจากเหตุการณ์ความไม่สงบจนเหลือเพียงตัวคนเดียว กระทั่งวันหนึ่งที่เขาไม่สามารถทนรับแรงกดดันจากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นได้อีกแล้ว จึงตัดสินใจออกจากพื้นที่ เพื่อหาที่อยู่ที่สงบสันติสุข แต่ในที่สุดเขาก็ถูกยิงเสียชีวิต

2.3.1.2 **ผู้เปี่ยมความหวัง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้เปี่ยมความหวังมีจำนวน 10 คน เช่น เขาอีกคน ในเรื่อง *ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)* เขาเป็นเสมือนผู้มาเตือนด้วยความหวังที่ต้องการให้สังคมไม่ทะเลาะเบาะแว้งเข่นฆ่ากัน เพราะเขาไม่ต้องการเห็นคนไทยล้มตายเป็นจำนวนมากเหมือนเช่นในอดีตเมื่อครั้งที่โรคห่าระบาด หากแต่ต่างกันที่ครั้งนี้ใช้การเมืองกำลังทำร้ายคนไทย เขาหวังว่าความรักจะช่วยเยียวยาความป่วยไข้เช่นนี้ได้ เขาหวังให้คนไทยรักและสามัคคีกัน เอื้ออาทรต่อกัน และไม่ทำร้ายกัน เช่นเดียวกับหญิงสูงวัยคนหนึ่ง ในเรื่อง *ติดธง* ที่พยายามนำธงชาติผืนใหญ่ขึ้นไปติดไว้บนหลังคาบ้านเพื่อหวังให้เพื่อนบ้านที่ขัดแย้งกันได้ตระหนักว่าทุกคนต่างเป็นคนไทยด้วยกันไม่ควรทะเลาะเบาะแว้งกัน แม้ว่าการติดธงจะเต็มไปด้วยความทุลักทุเลแต่เธอก็ไม่ท้อถอยเพราะหวังจะเห็นสังคมที่สงบสุขกลับคืนมา “...เพียงแค่รอยขาดเล็กๆ น้อยๆ เธอไม่สมควรจะยอมแพ้ ยิ่งคิดถึงสภาพบ้านเมืองที่แตกแยกในเวลานี้ คงเหมือนกับธงในมือของเธอ หากละความพยายาม ไม่มีทางแน่ๆที่ทุกอย่างจะกลับมาสงบสุขดังหวัง อุปสรรคเพียงเท่านี้เธอจะข้ามไปให้ได้...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 101)

2.3.1.3 **ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธามีจำนวน 7 คน เช่น บุญหลาย ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* ดำเนินชีวิตด้วยความเรียบง่าย

ยึดหลักเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้บุญหลายยังปลูกฝังให้ลูกๆ จงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์

2.3.1.4 **คู่ขัดแย้ง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นคู่ขัดแย้งมีจำนวน 4 คู่ เช่นสามีภรรยา ในเรื่อง *แกง* ทั้งคู่มีภูมิหลังที่ต่างกัน คนหนึ่งมาจากภาคใต้ในขณะที่อีกคนมาจากภาคเหนือ ทั้งคู่มีจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกัน "...แม่ชื่นชอบนายกรัฐมนตรีรุ่นพิมพ์นิยมที่ประชาชนนิยมคนก่อน...ส่วนพ่อตั้งตนเป็นศัตรูกับนายกรัฐมนตรีคนนั้น ตั้งแต่เขาเริ่มแหย่เท้าเข้ามาในสนามการเมืองราวกับมีเรื่องราวแค้นเคืองกันมาแต่ชาติปางก่อน..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 48) แม้ว่าทั้งคู่จะมีจุดยืนทางการเมืองที่ต่างกันทำให้ทะเลาะเบาะแว้งกันบ้าง แต่ก็สามารถอยู่ร่วมกันได้เพราะยึดหลักแตกต่างแต่ไม่แตกแยก ซึ่งต่างจากคู่ของสมบัติและช้วน ในเรื่อง *ไปให้ถึงจุดหมาย* ที่ต้องมาขัดแย้งกันเพราะสนับสนุนพรรคการเมืองคนละฝ่ายทำให้จากเพื่อนสนิทต้องกลายเป็นศัตรู ความไม่ลงรอยกันสะท้อนผ่านบทสนทนาของตัวละคร ดังความว่า

> ..."มึงงมโข่งอยู่ทำหอกอะไรวะ" ช้วนถามสมบัติ... "กูไม่เห็นว่าทำไมกูต้องทำตามคนทั้งประเทศด้วย" สมบัติพูดอย่างไม่สนใจ... "เอ๊า...ถ้าคนไม่ดี คนทั้งประเทศจะรักรึไง มึงดูสิ รักษาฟรี เรียนฟรี มีเงินทุนให้กู้อีก กู้มาแล้วไม่ต้องใช้คืนไม่เห็นมีใครมาตามทวงกูเลย...มึงน่ะ มัวแต่เลือก ส.ส.เก่าอยู่นั่นกูไม่เห็นเลยว่าเลือกคนเดิมจะทำให้บ้านเราดีขึ้นได้ยังไง" "อย่างน้อยเขาก็ไม่ไปผสมโรงโกงกินกับนายกฯ ของมึงไง" สมบัติตอบอย่างสะใจ "เฮ้ย...เฮ้ย...มึงพูดแบบนี้ไม่ถูกนา...มึงไม่เห็นกะตามึงรู้ได้ไงว่าเขาโกง ไอ้พวกหนังสือพิมพ์มันก็ลงข่าวไปงั้นแหละ กูไม่เคยเห็นมันว่าใครดีสักคน นายกฯ คนนี้เขารวยแล้ว เขาไม่โกงหรอก ไม่รู้จะเอาเงินไปทำอะไร" "รวยแล้วไม่ได้แปลว่าไม่โกงนี่หว่า..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 154-155)

2.3.1.5 **ผู้เสียสละ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้เสียสละมีจำนวน 1 คน ได้แก่ พ่อ ในเรื่อง *สะพาน* ทะเลาะกับยายด้วยเรื่องทัศนคติที่ไม่ตรงกันจึงทำให้เกิดความบาดหมางและสร้างรอยร้าวในครอบครัว แต่เมื่อพ่อรู้ว่าการดื้อแพ่งของตนเป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม สุดท้ายพ่อยอมละทิฐิ สละความยึดมั่นถือมั่นในตัวตนไปง้อขอคืนดียายเพื่อนำพาความสงบสุขคืนมาสู่ครอบครัว

2.3.1.6 **ผู้หลงผิด** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้หลงผิดมีจำนวน 1 คน ได้แก่ ลอซู ในเรื่อง *แผ่นดินของใคร* เป็นประชาชนที่หลงผิดไปเป็นแนวร่วมกับกลุ่มผู้ก่อการร้าย แต่เมื่อลอซูได้รับใบสั่งให้ฆ่าครูวิเชียรซึ่งเป็นครูที่ดีมีอุดมการณ์ เขาจึงตัดสินใจนำเรื่องราวไปแจ้งทางการและมอบตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย "...อย่างน้อยเขาก็รู้สึกว่าตัวเองมีคุณค่าขึ้นมาอีกนิดหนึ่ง พอกันทีสำหรับการต่อสู้ที่ต้องแลกกับชีวิตของผู้อื่น ประเทศนี้ต่างหากคือสิ่งที่เขาควรปกป้อง ไม่ใช่เพื่อกลุ่มหรือเพื่อนายที่เขาไม่เคยได้ล่วงรู้ตัวจริง แต่เพื่อตัวของเขาเอง" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 116) หากแต่สายเกินไปที่จะกลับตัวเมื่อเขาถูกยิงเสียชีวิตก่อนที่จะได้ทำสิ่งดีๆ เพื่อสังคมดังที่มุ่งหวัง

2.3.2 **ตัวละครรอง** ตัวละครรองที่ปรากฏในวาทกรรมความแตกแยก คือ ผู้ร้าย ผู้ให้ ผู้ช่วยเหลือ ผู้ถูกกระทำ และผู้ส่งสาร ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมความแตกแยกมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครรอง ดังนี้

2.3.2.1 **ผู้ร้าย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ร้ายมี 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) นักการเมืองเลว เช่น รัฐบาล ในเรื่อง *กาฬยุค* ต้องการปิดกั้นครอบงำสื่ออย่างเบ็ดเสร็จ ใช้อำนาจและอิทธิพลทำร้ายสื่อมวลชนและนักคิด นักเขียน จนถึงขั้นจับนักเขียนไปฝังชิปในสมองเพื่อให้เขียนเรื่องราวชื่นชมส่งเสริมรัฐบาล 2) ผู้หวังผลประโยชน์ เช่น ชายอ้วน ในเรื่อง *สี่แยกสมมุติ* เป็นแกนนำที่มาระดมชาวบ้านตามหมู่บ้านในชนบทโดยสร้างวาทกรรมประชาธิปไตยเพื่อปลุกเร้าประชาชน ดังความว่า

> ...เรากำลังจะไปทำงานเพื่อชาติ...เพื่อสังคม...เพื่อส่วนรวม...นี่ถ้าเราไม่ออกมาช่วยกัน สถานการณ์บ้านเมืองคงไม่ต่างไปจากภาคใต้ พวกคลั่งลัทธิการทำลายล้างกำลังสร้างความปั่นป่วนวุ่นวาย เป้าหมายของพวกมันคือการแบ่งแยกดินแดน คิดดูเถิดมันทำได้อย่างไร พี่น้องก็รู้ว่าชาติไทยเรานั้นเป็นรัฐเดียวแบ่งแยกมิได้ เรามีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เรามีรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้ง เรามีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของชาติ ที่สำคัญพระองค์ทรงเป็นกษัตริย์ที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลก พี่น้องจะต้องช่วยกันปกป้องมิให้ใครมาล้มล้างอย่างเด็ดขาด...ด้วยมือของพวกเรานี่แหละ จะช่วยกันทวงคืนรัฐธรรมนูญกลับคืนมาสู่แผ่นดินไทยของเราให้ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 168-169)

แต่วาจาเหล่านั้นกลับเป็นคำลวงหลอกให้ชาวบ้านกลายเป็นหมากบนเกมการเมืองต้องมาห้ำหั่นกันเองเพื่อประโยชน์ของคนบางกลุ่มเท่านั้น ในขณะที่ เอกราช ในเรื่อง *เพราะธงฝืนนั้น* เป็นสื่อมวลชนที่ใช้อุดมการณ์บังหน้าแต่เบื้องหลังกลับปลิ้นปล้อนตลบแตลงยอมทิ้งจรรยาบรรณและอุดมการณ์เพื่อผลประโยชน์ของตน 3) ผู้เบียดเบียน เช่น *โต๊ะอิหม่ามคอเต็บ* ในเรื่อง ในทรรศนะของคนบาป โยนความผิดเรื่องโจรใต้ให้ลูกชายของวาฮาบ ปลุกปั่นชาวบ้านให้ต่อต้านรัฐและเจ้าหน้าที่ อยู่เบื้องหลังการทำร้ายเจ้าหน้าที่จนทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิต 4) ผู้เห็นแก่ตัว เช่น ซ้อเหงี่ยม ในเรื่อง *โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง* เป็นตัวละครที่ไร้น้ำใจ ไม่ยอมเสียเปรียบใคร เป็นปฏิปักษ์กับเฮียยังเจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยวผู้ใจดีเพราะเรื่องการล้ำพื้นที่ฟุตปาธและการวางถังขยะหน้าบ้าน เมื่อต่างฝ่ายต่างไม่ยอมกันจึงเกิดการทะเลาะวิวาทขึ้น ส่วนทิม ในเรื่อง *น้ำท่วมใจ* ถูกความเกลียดชังบังตาทำให้กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว เมื่อรู้ว่าลูกสาวของศัตรูนอนป่วยอยู่ที่บ้านเพียงลำพังในขณะที่น้ำค่อยๆ ท่วมบ้าน ทิมไม่คิดไปช่วยเหลือแต่กลับนึกสมน้ำหน้าและสาปแช่งเด็กน้อยด้วยหวังให้ชิตศัตรูของตนได้รับความเจ็บปวดจากความสูญเสีย 5) ผู้เหิมเกริมในอำนาจ ได้แก่ ขุนโจร ในเรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ* เมื่อเห็นว่าสมชายและเกลียวอาจเป็นคนของทางการที่เข้ามาสืบข่าว จึงให้ลูกน้องจับตัวมาด้วยท่าทีข่มขู่คุกคาม และ 6) ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา ได้แก่ บุญรอด ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* มีอุดมการณ์ทางการเมืองอย่างแรงกล้าจึงไปขอยืมเงินบุญหลายน้องชายเพื่อติดจานเคเบิ้ลทีวีดูข่าวการชุมนุมทางการเมือง แต่เมื่อบุญรอดปฏิเสธเพราะห่วงภรรยาที่กำลังจะคลอดลูกบุญหลายกลับกล่าวโทษบุญรอดว่า “...อีจันกับประชาธิปไตยแม่นหยังสำคัญกว่ากัน! ...พี่น้องสิเป็นสิตายบ่จักห่วง ห่วงแต่หีบเมีย บักบ่ฮู้จักสิทธิของตัวเอง สิให้เขาจูงจมูกไปจนตายติ!” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 172) ในที่สุดบุญหลายยอมขายควายเพื่อติดจานเคเบิ้ลทีวีและเดินทางไปร่วมชุมนุมที่กรุงเทพฯ เช่นเดียวกับผู้ก่อความไม่สงบ ในเรื่อง *ความลับในสวนยาง* ก่อเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่เพราะมีอุดมการณ์และความเชื่อที่ถูกปลูกฝังมาว่า “...พวกผมเสียสละเพื่อแผ่นดินของเรา เพื่อประกาศอิสรภาพแห่งรัฐอันยิ่งใหญ่ และเพื่อเรียกคืนความยุติธรรมมาสู่พวกเราทุกคน...เพื่ออุดมการณ์อันยิ่งใหญ่บางครั้งเราก็ต้องเสียสละกันบ้าง...คนที่ไม่มีอุดมการณ์ไม่มีทางเข้าใจสงครามศักดิ์สิทธิ์หรอก” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 88-90) ด้วยเหตุนี้กลุ่มผู้ก่อการร้ายเหล่านี้จึงเชื่อว่าการทำร้ายประชาชนและเจ้าหน้าที่เป็นเรื่องที่ถูกต้องเหมาะสมเพราะเป็นหนทางในการทวงคืนความเป็นธรรม

2.3.2.2 **ผู้ให้** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ให้มี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน เช่น ครู ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* เป็นผู้คอยชี้แนะและให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลี้ยงมดแดงแก่บุญหลาย อีกทั้งยังเป็นบุคคลที่บุญหลายให้ความเคารพเชื่อถือ พูดคุยปรึกษาปรับทุกข์ด้วยเสมอ 2) ผู้เกื้อหนุน เช่น อัสเมาะ ในเรื่อง *ราคาของแผ่นดิน* คอยเป็นผู้รับฟังปัญหาและเป็นเพื่อนปรับทุกข์ให้กับปะเงาะเกี่ยวกับเรื่องการขายที่ดิน เช่นเดียวกับพ่อแม่ของกระเต็น ในเรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี* แม้จะเป็นห่วงที่ลูกสาวต้องเดินทางไปทำงานในพื้นที่เสี่ยงอันตรายแต่ก็ไม่ขัดขวางเพราะต้องการให้ลูกได้ทำตามความฝัน และ 3) ผู้เตือนสติ เช่น พ่อเฒ่าหมอยา ในเรื่อง *สี่แยกสมมุติ* เตือนสติชายหนุ่มในหมู่บ้านที่ไปร่วมประท้วงทวงคืนรัฐธรรมนูญว่า "...ถ้าคนไทยทุกหมู่เหล่าฮักกันปานพี่น้องบ้านเฮา ก็บ่ต้องกลัวว่าผีป่าซาตานตนไหนสิมาแย่งเอารัฐธรรมนูญไปได้ เชื่อพ่อหมอเถิดลูกหลานเอ้ย" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 182)

2.3.2.3 **ผู้ช่วยเหลือ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ช่วยเหลือมี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ร่วมชะตากรรม เช่น โกจ๋าย ในเรื่อง *ผู้รับผิดชอบ* ประสบเหตุทะเลาะวิวาทจนทำให้ร้านโจ๊กได้รับความเสียหายเนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองเช่นเดียวกับตัวละครเอกที่เป็นชายหนุ่มขายปาท่องโก๋ ส่วนเกลียว ในเรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ* ถูกโจรก่อการร้ายจับตัวไปพร้อมกับสมชายซึ่งเป็นตัวละครเอก 2) ผู้มีน้ำใจ เช่น เด็กหนุ่มชาวมุสลิมและโต๊ะอิหม่าม ในเรื่อง *หมู่บ้านสีแดง* มีน้ำใจช่วยเหลือร้อยโทสมานซ่อมรถจนสามารถสตาร์ทติดและออกจากหมู่บ้านได้อย่างปลอดภัย ยามหน้าธนาคาร ในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ* แสดงความมีน้ำใจต่อหญิงชราด้วยการมอบสายรัดข้อมือฉลองครองราชย์ครบรอบ 60 ปี ให้โดยไม่คิดเงิน 3) ผู้ร่วมอุดมการณ์ ได้แก่ นักเขียนที่นำเรื่องราวของคามินมาเผยแพร่ในเรื่อง *กาฬยุค* เขาต่อต้านการกระทำของรัฐบาลที่ครอบงำสื่อ และเชื่อว่าการนำเรื่องราวของคามินมาเผยแพร่เพื่อยกย่องพฤติกรรมของคามินที่ยอมสละชีวิตเพื่อต่อต้านรัฐบาลที่ใช้อำนาจในทางมิชอบ 4) ผู้ตาม ได้แก่ จัน ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* เป็นภรรยาที่เชื่อฟังสามี และยกให้สามีเป็นผู้นำครอบครัว ส่วนเด็กชายที่ช่วยติดธง ในเรื่อง *ติดธง* พยายามขึ้นไปติดธงชาติผืนใหญ่ตามที่หญิงสูงวัยสั่ง จนทำให้ตนเองได้รับบาดเจ็บเล็กน้อย และ 5) ผู้สร้างความหวัง ได้แก่ ดอน ในเรื่อง *โทรทัศน์ขาว-ดำ* ดอนทำให้ความใฝ่ฝันของตัวละครเอกที่อยากจะทำเกษตรกรรมและปลูกพืชผักกินเองกลายเป็นจริง

2.3.2.4 **ผู้ถูกกระทำ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ถูกกระทำมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ถูกทำร้าย เช่น ครูท้องแก่ ลูกครูชิต ทวี ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* เป็นประชาชนผู้

บริสุทธิ์ที่ต้องเสียชีวิตอย่างน่าสยดสยองจากเหตุการณ์ระเบิดที่ผู้ก่อการร้ายในพื้นที่จังหวัดปัตตานีลอบวางไว้เพื่อคร่าชีวิตเจ้าหน้าที่และประชาชน 2) ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก เช่น เกิดภูมิ ในเรื่อง *เพราะธงผืนนั้น* เป็นเหยื่อผู้เคราะห์ร้ายในเหตุการณ์ทะเลาะวิวาทถูกยิงบาดเจ็บ อีกทั้งยังกลายเป็นผู้ถูกเอาเปรียบจากนักการเมืองที่ไร้คุณธรรมและสื่อมวลชนที่ไร้จรรยาบรรณ และ 3) ผู้ได้รับผลกระทบ เช่น นาย ในเรื่อง *เอาละวะขัดขืน* ได้รับผลกระทบจากการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตยที่ปิดสนามบินจนทำให้บริษัททัวร์ที่นายทำงานต้องหยุดกิจการเพราะไม่มีนักท่องเที่ยว นอกจากนี้นายยังได้รับผลกระทบจากการเผาป่าของชาวบ้าน ภาคเหนือเต็มไปด้วยหมอกควันทำให้ลูกทัวร์ชาวญี่ปุ่นยกเลิกทัวร์

2.3.2.5 **ผู้ส่งสาร** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ส่งสารมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้แจ้งข่าว เช่น แดง ในเรื่อง *เอาละวะขัดขืน* เป็นผู้แจ้งข่าวให้พ่ออุ๊ยอินตาทราบถึงการทำอารยะขัดขืนต่อต้านรัฐบาลที่ไม่ชอบธรรม ดังความว่า “...ในตลาดบ้านเฮาน่ะ มีคนเอาเสื้อแดงนี้มาแจก บอกว่าให้ใส่ มันบอกว่าใส่แล้วเฮาต้องต่อต้านรัฐบาลบ่ชอบธรรม เฮาก็บ่ฮู้ว่าจะใด...แต่มันฮื้อเสื้อฟรีๆ เฮาก็เอา มันว่ารัฐบาลสั่งอะหยังมาก็บ่ต้องยะ...บ่ต้องทำตาม เป้นฮ้องว่า เอ่อ...อา...เอ่อ...อ่า...อา...เอาละวะขัดขืนน่ะ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 172) การส่งสารโดยขาดความรู้และเข้าใจอย่างกระจ่างแจ้งของแดงสร้างความเดือดร้อนให้ตนเองและครอบครัวในภายหลัง 2) ผู้ส่งสัญลักษณ์ ได้แก่ นกเค้า ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* มีการบอกเล่าความฝันของกันและกัน ดังความว่า “ณ ห้วงน้ำกว้างใหญ่ใสสะอาด ปลาช่อนยักษ์สองตัว กำลังโรมรันพันตูแย่งชิงความเป็นใหญ่ในสถานที่ ต่างไล่ต้อนกัดแผลเปื่อยของกันและกันไม่มีลดราวาศอก คลื่นน้ำสาดกระเซ็นเป็นฟองฟอยพลอยให้สัตว์อื่นๆ แตกตื่นระส่ำระสายเดือดร้อนกันไปทั่ว” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 18) พลทหารเปรื่องได้ยินข้อความนั้นและนำไปเล่าให้หลวงตาทองฟัง หลวงตาทองเชื่อว่าคำพูดของนกเค้าเป็นลางบอกเหตุให้ผู้คนสังวรระวังเพราะ “ความฝันของนกเค้าชี้ให้เห็นความแตกแยกของสังคมสองฝ่าย ต่างแย่งชิงผลประโยชน์ทรัพยากรของแผ่นดิน มุ่งทำร้ายทำลายเปิดแผลของกันและกันก็เพื่อความเป็นใหญ่ ความโลภโมโทสัน อันเป็นสันดานของมนุษย์” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 21) ดังนั้น นกเค้าจึงเป็นเสมือนผู้ส่งสัญลักษณ์ลางวิบัติความหายนะของสังคมมนุษย์ 3) ผู้สร้างความกระจ่าง ได้แก่ ธีรยุทธ ในเรื่อง *กาฬยุค* เป็นผู้ที่ทำให้เหล่านักเขียนได้รู้ว่าสาเหตุที่นักคิดนักเขียนซึ่งถูกรัฐบาลจับตัวไปเมื่อกลับออกมาแล้วกลับเขียนเรื่องราวสนับสนุนรัฐบาลเพราะถูกฝังชิป

ไว้ในสมองให้ทำตามคำสั่งของรัฐบาลเพื่อครอบงำความคิดประชาชน และ 4) ผู้สานสัมพันธ์ ได้แก่ จุ่น ในเรื่อง *สะพาน* เป็นตัวละครที่ช่วยผสานรอยร้าวและลดความขัดแย้งระหว่างพ่อและยายจนทำให้พ่อและยายคืนดีกันในที่สุด

จากการวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมความแตกแยกสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 11 การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมความแตกแยก

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
<u>ตัวละครหลัก</u> พระเอก (จำนวน 34 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	สาและ	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
			ชายขายปาท่องโก๋	ผู้รับผิดชอบ (5/2549)
			ชายผู้เฝ้ามองเหตุการณ์ในชุมชน	มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (7/2551)
			พ่ออุ๊ยอินตา	เอาละวะขัดขืน (8/2552)
			เฮียย้ง	โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (9/2553)
			หนุ่มใต้ที่กำลังจะกลับบ้าน	เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (9/2553)
			ชายผู้สูญเสียครอบครัว	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
			ชายที่อยากดูถ่ายทอดฟุตบอลโลก	เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดงและบอลโลก (10/2554)
			สามีของมูนา	กลับไปบ้านเกิด (11/2555)
		1.2 ครู อาจารย์	อาจารย์มหาวิทยาลัย	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	พลทหารเปรื่อง	การจากไปของนกเค้า (5/2549)
		1.4 เด็กและเยาวชน	ท็อป	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
		1.5 สื่อมวลชน	คามิน	กาฬยุค (11/2555)
			ปวเรศ	ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
	2. ผู้เปี่ยมความหวัง	2.1 ประชาชน	เขาอีกคน (ผู้มาเยือน)	ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง) (8/2552)
			วิทยุ	หน้าต่าง (9/2553)
			โทรทัศน์	หน้าต่าง (9/2553)
		2.2 ครู อาจารย์	ครูหนุ่มเพื่อนของดอน	โทรทัศน์ขาว-ดำ (9/2553)
			วาฮาบ	ในทรรศนะของคนบาป (6/2550)
			พ่อบักหม่ำ	สี่แยกสมมุติ (6/2550)
		2.3 เด็กและเยาวชน	เด็กหนุ่มที่เอนเอียงไปทางฝ่ายซ้าย	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
		2.4 เจ้าหน้าที่รัฐ	ร้อยโทสมาน	หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
	3. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	3.1 ประชาชน	ปะเงาะบือราเฮง	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
			หลำ	หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)
			บุญหลาย	ไอ้มดแดง (9/2553)
			บ่าว	คนรักเก่าเก่า... (10/2554)

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			วาเด็ง	ความลับในสวนยาง (11/2555)
		3.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	สมชาย	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
	4. คู่ขัดแย้ง	4.1 ประชาชน	พ่อและแม่	แกง (6/2550)
			สมบัติและช้วน	ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
			สมพงษ์และประสิทธิ์	ยึดอำนาจ (8/2552)
			พ่อกับแม่	ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) (9/2553)
	5. ผู้เสียสละ	5.1 ประชาชน	พ่อ	สะพาน (7/2551)
	6. ผู้หลงผิด	6.1 ประชาชน	ลอซู	แผ่นดินของใคร (4/2548)
นางเอก (จำนวน 7 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	คำม้วน	พี่สาวของผม (8/2552)
		1.2 เด็กและเยาวชน	เด็กหญิงมุสลิม	คำอธิษฐาน (10/2554)
			แจน	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
		1.3 สื่อมวลชน	กระเต็น	บุหรง ต้นหยง ตานี (11/2555)
	2. ผู้เปี่ยมความหวัง	2.1 ประชาชน	พิมพ์พิมพ์	หน้าต่าง (9/2553)
			หญิงที่พยายามติดธง	ติดธง (11/2555)
	3. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	3.1 ประชาชน	หญิงชรา	ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
พระเอก/นางเอกจอมปลอม (จำนวน 4 คน)	1. ผู้หวังผลประโยชน์	1.1 วีรบุรุษ	สมพงษ์	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
			ชายหนุ่มในคืนเดือนเพ็ญ	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	2. ผู้รับผลกรรม	2.1 ประชาชน	อาแซ	ลมหายใจของแม่ (6/2550)
	3. นักการเมืองเลว	3.1 นักการเมืองระดับชาติ	รัฐมนตรีพลับพลา	คนรักเก่าเก่า... (10/2554)
<u>ตัวละครรอง</u> ผู้ร้าย (จำนวน 15 คน)	1. นักการเมืองเลว	1.1 นักการเมืองระดับชาติ	รัฐบาล	กาฬยุค (11/2555)
		1.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	เจ๊ะมะนาเซ แวบาโกะ	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
			น้ารมณ์	สะพาน (7/2551)
	2. ผู้หวังผลประโยชน์	2.1 ประชาชน	ชาวบ้าน	มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (7/2551)
		2.2 สื่อมวลชน	เอกราช	เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
		2.3 ผู้นำมวลชน	ชายอ้วน	สี่แยกสมมุติ (6/2550)
	3. ผู้เบียดเบียน	3.1 ประชาชน	ภรรยา	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
		3.2 ผู้นำศาสนา	โต๊ะอิหม่ามคอเต็บ	ในทัศนะของคนบาป (6/2550)
	4. ผู้เห็นแก่ตัว	4.1 ประชาชน	ซ้อเหงี่ยม	โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (9/2553)
			ทิม	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
			ชิต	น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
		4.2 โจร ผู้ร้าย	มาแอ	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
	5. ผู้เหิมเกริมในอำนาจ	5.1 โจร ผู้ร้าย	ขุนโจร	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	6. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	6.1 ประชาชน	บุญรอด	ไอ้มดแดง (9/2553)
		6.2 โจร ผู้ร้าย	ผู้ก่อความไม่สงบ	ความลับในสวนยาง (11/2555)
ผู้ให้ (จำนวน 9 คน)	1. ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน	1.1 ครู อาจารย์	ครู	ไอ้มดแดง (9/2553)
		1.2 พระ	หลวงตาทอง	การจากไปของนกเค้า (5/2549)
		1.3 ประชาชน	พ่อ	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
	2. ผู้เกื้อหนุน	2.1 ประชาชน	อัสเมาะ	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
			พ่อแม่ของกระเต็น	บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)
			นูรียา	บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)
	3. ผู้เตือนสติ	3.1 ประชาชน	ภรรยา	เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดงและบอลโลก (9/2553)
		3.2 ครู อาจารย์	ครูวิเชียร	แผ่นดินของใคร (4/2548)
		3.3 ปราชญ์ชาวบ้าน	พ่อเฒ่าหมอยา	สี่แยกสมมุติ (6/2550)
ผู้ช่วยเหลือ (จำนวน 15 คน)	1. ผู้ร่วมชะตากรรม	1.1 ประชาชน	โกจ๋าย	ผู้รับผิดชอบ (5/2549)
			สาวชาวกรุงเทพ	ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
			หลำเจ้าของเรือ	ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
			ซุลฟา	กลับไปบ้านเกิด (11/2555)

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		1.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	เกลียว	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
	2. ผู้มีน้ำใจ	2.1 ประชาชน	เด็กหนุ่มมุสลิม	หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
			โต๊ะอิหม่าม	หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
			อะนี	บุหรง ต้นหยง ตานี (11/2555)
		2.2 พนักงานเอกชน	พนักงานธนาคาร	ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
			ยามหน้าธนาคาร	ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
		2.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	ทหาร	ลมหายใจของแม่ (6/2550)
	3. ผู้ร่วมอุดมการณ์	3.1 สื่อมวลชน	นักเขียนที่นำเรื่องคามินมาเผยแพร่	กาฬยุค (11/2555)
	4. ผู้ตาม	4.1 ประชาชน	จัน	ไอ้มดแดง (9/2553)
		4.2 เด็กและเยาวชน	เด็กชายที่ช่วยติดธง	ติดธง (11/2555)
	5. ผู้สร้างความหวัง	5.1 ประชาชน	ดอน	โทรทัศน์ขาว-ดำ (9/2553)
ผู้ถูกกระทำ (จำนวน 13 คน)	1. ผู้ถูกทำร้าย	1.1 ประชาชน	ครูท้องแก่	การจากไปของเค้า (5/2549)
			ลูกครูชิต	การจากไปของเค้า (5/2549)
			แวตีเมาะ	ลมหายใจของแม่ (6/2550)
			พ่อแม่ญาติพี่น้อง	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
			เจ้าของร้านขายของชำ	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)

ตาราง 11 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		1.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ทวี	การจากไปของเค้า (5/2549)
		1.3 นักการเมือง	น้าชัย	สะพาน (7/2551)
	2. ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก	2.1 ประชาชน	สะปิเยาะ	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
			เกิดภูมิ	เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
	3. ผู้ได้รับผลกระทบ	3.1 ประชาชน	นาย	เอาละวะขัดขืน (8/2552)
			คนขับแท็กซี่	เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (9/2553)
		3.2 เด็กและเยาวชน	ขวัญ	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
		3.3 สัตว์	นังแดง	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
ผู้ส่งสาร (จำนวน 7 คน)	1. ผู้แจ้งข่าว	1.1 ประชาชน	แดง	เอาละวะขัดขืน (8/2552)
			เด็กหนุ่มขายเสื้อผ้า	หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)
		1.2 เด็กและเยาวชน	รุ่งเรือง	ไอ้มดแดง (9/2553)
		1.3 สื่อมวลชน	นักข่าว	ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
	2. ผู้ส่งสัญลักษณ์	2.1 สัตว์	นกเค้า	การจากไปของนกเค้า (5/2549)
	3. ผู้สร้างความกระจ่าง	3.1 สื่อมวลชน	ธีรยุทธ	กาพ้ยุค (11/2555)
	4. ผู้สานสัมพันธ์	4.1 เด็กและเยาวชน	เด็กชาย	สะพาน (7/2551)

2.4 **วาทกรรมประชาธิปไตย** การเสนอวาทกรรมประชาธิปไตยผ่านการประกอบสร้างตัวละคร สามารถแบ่งตัวละครออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ตัวละครหลักและตัวละครรอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้

2.4.1 **ตัวละครหลัก** ตัวละครหลักที่ปรากฏในวาทกรรมประชาธิปไตย คือ พระเอกและนางเอก ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมประชาธิปไตยมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครหลัก 7 ลักษณะ ดังนี้

2.4.1.1 **เหยื่อ ผู้สูญเสีย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่ตกอยู่ในสภาวะเหยื่อและผู้สูญเสียมีจำนวน 21 คน เช่น เผือก ในเรื่อง *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว* เผือกกลายเป็นเหยื่อของนายทุนโรงงานอุตสาหกรรม ถูกหลอกให้นำถังบรรจุสารพิษออกไปทิ้งลงในทะเล ทำให้เขาสูญสิ้นศรัทธาในตนเองเพราะตนกลายเป็นผู้ทำลายท้องทะเลที่พ่อของเขารักเสียเอง

2.4.1.2 **ผู้เปี่ยมความหวัง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้เปี่ยมความหวังมีจำนวน 8 คน เช่น พงศ์จันทร์ ในเรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา* ที่สิ้นหวังและหมดศรัทธากับการเมืองไทยเพราะเขาเคยพยายามใช้ความรู้ความสามารถทางรัฐศาสตร์ที่ร่ำเรียนมาช่วยพ่อหาเสียงในการเลือกตั้งท้องถิ่นแต่พ่อกลับพ่ายแพ้อย่างหมดรูป แต่สี่ปีต่อมาพ่อได้นำนโยบายและแนวทางที่เขาทำขึ้นมาปรับใช้จนได้รับเลือกตั้งในที่สุด จึงทำให้ความหวังและศรัทธาในการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยกลับคืนมาอีกครั้ง

2.4.1.3 **ผู้ค้นพบความจริง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้ค้นพบความจริงมีจำนวน 4 คน เช่น นักเขียนหนุ่ม ในเรื่อง *สมดุลใหม่* รู้สึกกังวลที่ไม่ค่อยมีใครเขียนถึงเรื่องราวในชนบทอีกแล้ว เขาจึงอยากสะท้อนภาพชีวิตชนบทออกมาสู่สังคมอีกครั้งแม้จะถูกท้วงติงจากนักเขียนรุ่นพี่แต่เขากลับคิดว่า “...ไม่เชื่อว่าชนบทจะไม่เหลือแง่มุมใดให้จาระไนอีก ผมเชื่อว่าเมื่อโลกหมุนไป ชีวิตย่อมดำเนินไป ก่อเกิดสิ่งที่ทำให้มนุษย์ขบคิดและค้นหาตลอดเวลา” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 131) แต่สิ่งที่เขาค้นพบกลับกลายเป็นสภาพชนบทที่ถูกรุกรานจากความทันสมัยและเทคโนโลยีต่างๆ สังคมแปรสภาพจากความเรียบง่ายเป็นสังคมที่ฟุ้งเฟ้อและความเสื่อมถอยทางวัฒนธรรม ในที่สุดเขาจึงทำใจยอมรับสภาพที่เกิดขึ้นโดยมองว่า “...ทุกสิ่งที่ผมรู้สึกว่าน่าเป็นห่วงอาจไม่ได้น่ากลัวอย่างที่คิด สังคมชนบทคงไม่ได้กำลังล่มสลายและวิถีชีวิตของผู้คนก็คงไม่ได้

กำลังถูกทำลายลงแต่อย่างใด มันน่าจะเป็นแค่การปรับตัวเข้าสู่สมดุลใหม่อีกครั้งเท่านั้นเอง” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 142)

2.4.1.4 **ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้มีอุดมการณ์และศรัทธามีจำนวน 2 คน ได้แก่ เจ้าบ้า ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* แม้สังคมจะมองเจ้าบ้าที่พูดจาติดอ่างร่างกายสกปรกมอกแมมอย่างดูถูกว่าเป็นเพียงผู้ช่วยสัปเหร่อที่อาศัยวัดเป็นแหล่งพักพิง หากแต่เจ้าบ้ากลับทะนงในศักดิ์ศรีไม่ยอมตกเป็นทาสเงินตรา เมื่อวันหนึ่งนายพิศหัวคะแนนที่นำเงินซื้อเสียงมาฝากไว้ที่เจ้าบ้าถูกฆ่าตาย เจ้าบ้าไม่ยอมให้เงินมามีอิทธิพลเหนือคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นคนของตน จึงนำเงินทั้งหมดเผาไปพร้อมกับศพหัวคะแนนคนนั้น เพราะเจ้าบ้าเชื่อว่า “...นายพิศไว้ใจในตัวผมเพราะเชื่อใจในความซื่อ ค่าของผมอยู่ตรงนี้ ผมจะเป็นคนซื่อต่อไป ซื่อสัตย์ต่ออุดมการณ์ของตนเอง” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 42) ผู้เขียนต้องการสื่อสารให้เห็นว่าเจ้าบ้าที่พูดจายังไม่ชัดแต่ตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของตนเอง โดยเฉพาะเห็นความสำคัญของเสียงตน แต่เสียงในที่นี้คือสิทธิและเสียงในการเลือกตั้งที่ไม่อาจมีใครมาซื้อได้ด้วยเงินตรา ส่วนตัวละครเอกที่เป็นพืชซึ่งมีอุดมการณ์แน่วแน่ คือ ต้อยติ่ง ในเรื่อง *ชนชั้นแห่งดอกไม้* พืชที่ถูกมองเป็นวัชพืชไร้ค่าแต่ต้อยติ่งตระหนักในสิทธิของตน ต้อยติ่งจึงเป็นเสมือนภาพแทนประชาชนผู้ต่ำต้อยในสังคม ในวันเลือกตั้งต้อยติ่งได้รู้ว่าไม่ว่าจะมีฐานะทางสังคมอย่างไรแต่ในวันเลือกตั้งทุกคนมีสิทธิมีเสียงเท่าเทียมกัน “สิทธิ์ทุกสิทธิ์เสียงทุกเสียงของชาวบ้านย่อมมีคุณค่าเหนืออื่นใด แม้ระดับปัญญาจะผกผันก็ตามเถิด...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 60) ต้อยติ่งยังคงยึดมั่นในความคิดของตนและหวังจะสั่งสอนให้ลูกของตนรู้ถึงความเสมอภาคและเท่าเทียมภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งการตอบแทนคุณต่อผืนแผ่นดินเกิด ดังความว่า

> ฉันเป็นดอกไม้ดอกหนึ่งที่อาจไร้ค่าสำหรับทุกๆ คน แต่ดอกไม้ก็เป็นดอกไม้วันยังค่ำ ไม่ว่าจะถูกขนานนามให้เป็นราชินีแห่งดอกไม้ก็ตาม ผืนดินได้ให้ชีวิต สร้างเรื่องราวและบทเรียนต่างๆ อย่างมากมาย และย่อมชี้ชัดว่าทุกสรรพสิ่งดำเนินอยู่บนเส้นขนานเดียวกัน ฉันไม่คิดว่าตัวฉันต่ำต้อย และไม่สนใจว่าใครจะมองเช่นไร แต่ฉันได้สอนลูก...สอนให้พวกเขารู้ว่าประชาธิปไตยเป็นอย่างไร...ผืนดินให้ทุกชีวิตหยัดยืนอย่างมีคุณค่า ไม่ว่าชีวิตจะไม่มีอะไรเลยก็ตาม พวกเขากำลังรอ รอคนที่จะตอบแทนผืนมาตุภูมิอย่างสัตย์จริง... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 63)

ลักษณะการสร้างตัวละครที่มีสถานะต่ำต้อยทางสังคมเช่นนี้ เนื่องจากผู้เขียนต้องการปลุกเร้าความคิดของผู้อ่านให้เกิดความตระหนักถึงความสำคัญและคุณค่าของตน เป็นการปลูกฝังทัศนคติว่าค่าของคนไม่ได้อยู่ที่เป็นใครแต่อยู่ที่เลือกที่จะทำอะไรให้แก่สังคม

2.4.1.5 **คู่ขัดแย้ง** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นคู่ขัดแย้งมีจำนวน 1 คู่ ได้แก่ ยายและเมี่ยงสองยายหลานในเรื่อง *ทุเรียนการเมือง* เป็นคู่ขัดแย้งคู่เดียวเท่านั้นที่ผู้เขียนสรุปในตอนท้ายว่าเมี่ยงเป็นฝ่ายถูก เพราะยายเชื่อว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวจึงไม่จำเป็นต้องไปเลือกตั้งแต่เมี่ยงพยายามเปลี่ยนความคิดของยายโดยโยงให้เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องใกล้ตัว แม้กระทั่งกิจการแปรรูปทุเรียนของยายก็ยังเกี่ยวข้องกับการเมือง ในที่สุดยายจึงยอมไปเลือกตั้งด้วยความเต็มใจ “...ดวงตาแห่งการเมืองของยายที่เคยมืดมัวฟ้าฟาง มองเห็นได้ริบหรี่เต็มที บัดนี้กลับสว่างสดใสอีกครั้ง...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 89) ผู้วิจัยตั้งข้อสังเกตว่าในกรณีความขัดแย้งทางการเมืองที่เป็นเรื่องจุดยืนคนละฝ่ายผู้เขียนคงเล็งเห็นว่าเป็นเรื่องเปราะบางเกินไปที่จะตัดสินชี้ถูกชี้ผิดประกอบกับความคุกรุ่นของเหตุการณ์บ้านเมืองที่ยังไม่อาจหาข้อยุติปัญหาความขัดแย้งได้ ถ้าผู้เขียนตัดสินใจให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นฝ่ายถูกอาจสุ่มเสี่ยงต่อการจุดชนวนความแตกแยกเพิ่มขึ้น แต่ในกรณีความขัดแย้งที่มีข้อสรุปชัดเจนเพราะมีกฎหมายหรือรัฐธรรมนูญรองรับเช่นกรณีของยายและเมี่ยงผู้เขียนจึงหาข้อสรุปให้เรื่องราวได้อย่างชัดเจน

2.4.1.6 **นักการเมืองที่ดี** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นนักการเมืองที่ดีมีจำนวน 3 คน เช่น ชายชรา ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา* เป็นนายกรัฐมนตรีที่บริหารประเทศไทยให้เต็มไปด้วยดอกไม้นานาพรรณ ทำให้ประชาชนมีความสุข ประเทศสงบสุขไร้อาชญากรรม

2.4.1.7 **ผู้หลงผิด** จากการศึกษาพบว่าตัวละครหลักที่เป็นผู้หลงผิดมีจำนวน 1 คน ได้แก่ บุญตา ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์* หวังจะช่วยแม่จากการทำร้ายร่างกายของพ่อเลี้ยง เมื่อครูนำรัฐธรรมนูญมาให้อ่านและเขาพบว่ารัฐธรรมนูญมาตราที่ 31 มีข้อความว่า “บุคคลย่อมมีสิทธิและเสรีภาพในชีวิตและร่างกาย การทรมาน ทารุณกรรม หรือการลงโทษด้วยวิธีการโหดร้ายหรือไร้มนุษยธรรมจะกระทำมิได้” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 194) บุญตาจึงเชื่อว่าตนเองมีสิทธิจะปกป้องแม่ของตน ดังนั้น เมื่อเห็นพ่อเลี้ยงกำลังทำร้ายแม่ บุญตาจึงใช้ฉมวกแทงพ่อเลี้ยงตายด้วยความหลงเข้าใจผิดว่า “...เขาตัดสินใจจะใช้ฉมวกแก้ปัญหาทั้งหมดที่คาใจเขามานาน...ไม่ใช่มันไม่ใช่ฉมวก มันคือสิทธิของเขา...ก็นี่ไม่ใช่หรือจุดประสงค์ของรัฐธรรมนูญ บุญตาปกป้องแม่ได้ ปกป้อง

ผู้หญิงคนเดียวที่สำคัญที่สุดสำหรับลูกผู้ชายอย่างเขาได้ อะไรจะสำคัญกว่านี้อีก" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 196-197) ซึ่งความหลงผิดของบุญตาเกิดขึ้นจากความไม่รู้และไม่เข้าใจในรัฐธรรมนูญอย่างถ่องแท้

2.4.2 **ตัวละครรอง** ตัวละครรองที่ปรากฏในวาทกรรมประชาธิปไตย คือ ผู้ร้าย ผู้ให้ ผู้ช่วยเหลือ ผู้ถูกกระทำ และผู้ส่งสาร ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมประชาธิปไตยมีการประกอบสร้างบทบาทของตัวละครรอง ดังนี้

2.4.2.1 **ผู้ร้าย** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ร้ายมี 6 ลักษณะ ได้แก่ 1) นักการเมืองเลว เช่น ชูชาติ ในเรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ* เป็นนักการเมืองที่ซื้อเสียงและใช้อำนาจทำร้ายเฒ่าเที่ยงจนเสียชีวิต 2) ผู้หวังผลประโยชน์ เช่น นายพิศและเจ๊ฮก ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* สองหัวคะแนนที่มาร่วมงานศพด้วยหวังจะซื้อเสียงแอบแฝงผ่านทางการช่วยงานและเงินทำบุญ 3) ผู้เบียดเบียน เช่น พ่อเลี้ยง ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์* กินเหล้าและชอบทำร้ายแม่ของบุญตา 4) ผู้เห็นแก่ตัว เช่น ผู้รับเหมาและหัวหน้าคนงาน ในเรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* จ้างแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายมาทำงานโดยประวิงเวลาไม่ยอมจ่ายค่าแรง เมื่องานเสร็จกลับไปแจ้งตำรวจให้มาจับแรงงานเหล่านั้น 5) ผู้เหิมเกริมในอำนาจ เช่น จ่าเริง ในเรื่อง *ความในใจ* ใช้อำนาจหน้าที่ในทางไม่เหมาะสม ทำงานรับใช้ผู้มีอิทธิพลโดยอยู่เบื้องหลังการตายของผู้ใหญ่บ้านคนเก่าและครูสมศักดิ์ และ 6) ผู้เคร่งครัดกฎเกณฑ์ ได้แก่ กกต. ในเรื่อง *แมวป่วย* เมื่อเชิดชูไม่ได้ไปเลือกตั้งจึงต้องทำหนังสือและมาชี้แจงเหตุผลต่อ กกต. ด้วยตนเอง แม้เชิดชูจะมีเอกสารและหลักฐานยืนยันครบถ้วนว่าสาเหตุที่เขาไม่สามารถไปเลือกตั้งได้เป็นเพราะแมวที่เขาเลี้ยงและรักเหมือนลูกป่วยหนักเพราะถูกยาเบื่อจึงต้องพาไปโรงพยาบาล แต่ทาง กกต. ก็ตัดสิทธิทางการเมืองของเขาด้วยเหตุผลว่า "...เพราะแมวป่วยไม่ใช่สาเหตุที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการมีส่วนร่วมทางการเมือง และแมวหรือสัตว์เลี้ยงใดๆ ไม่มีอำนาจบังคับบัญชาให้พลเมืองละเลยหน้าที่อันสมควรตามธรรมนูญการบริหารแห่งรัฐ ดังนั้น ด้วยอำนาจของคณะกรรมการการเลือกตั้งแห่งชาติจะตัดสิทธิ นายเชิดชู บ้านดง เป็นเวลาสี่ปี หรือจนกว่าจะมีการเลือกตั้งครั้งใหม่..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 41)

2.4.2.2 **ผู้ให้** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ให้มี 3 ลักษณะ คือ 1) ผู้ชี้แนะอบรมสั่งสอน เช่น ครูครอง ในเรื่อง *แนวรบแห่งอุดมการณ์* เป็นตัวละครที่ทำให้แชมป์ได้เรียนรู้ประวัติศาสตร์ในอดีตและทำให้แชมป์ตระหนักว่าการย้อนกลับมาในอดีตเพื่อจะได้กลับไปบอกคนใน

ยุคปัจจุบันว่าประวัติศาสตร์ไทยช่วงหนึ่งได้ใช้เลือดของคนไทยเขียนขึ้นมา 2) ผู้เกื้อหนุน เช่น ลุงบุญ ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* เฝ้ามองการตัดสินใจของเจ้าบ้าและชื่มชมที่เจ้าบ้ายึดมั่นในอุดมการณ์ของตน และ 3) ผู้เป็นแบบอย่าง ได้แก่ พ่อที่เป็นคนช่างเล่า ในเรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน* พ่อของเขาชอบเล่าเรื่องราวต่างๆ ให้เขาฟัง โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับประชาธิปไตย เขาจึงยึดพ่อเป็นต้นแบบและนำมาเล่าให้ลูกฟังเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตย

2.4.2.3 **ผู้ช่วยเหลือ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ช่วยเหลือมี 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ร่วมชะตากรรม เช่น *ภรรยาของนายจีระ บุญมาก* ในเรื่อง *วีรชนนิรนาม* เป็นผู้ร่วมชะตากรรมเดียวกับนาง เพราะต้องสูญเสียสามีอันเป็นที่รักจากเหตุการณ์ทางการเมืองเช่นเดียวกัน 2) ผู้มีน้ำใจ เช่น เจ้าของสวนยาง ในเรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว* คอยช่วยเหลือให้ที่ทำกินและที่พักแก่ครอบครัวของขาว คอยห่วงใย และรู้สึกรันทดใจต่อการตายของขาว 3) ผู้ร่วมอุดมการณ์ เช่น ครูเสือ ในเรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง* มีอุดมการณ์เดียวกับพ่อครู รักอาชีพเกษตรกรและทำงานเพื่อช่วยเหลือชาวบ้านอย่างแท้จริง ช่วยเหลืองานกลุ่มเกษตร เป็นแกนนำให้ชาวบ้านตั้งกลุ่มอาชีพและกลุ่มแม่บ้าน อีกทั้งยังเป็นปากเป็นเสียงและช่วยประสานงานกับหน่วยงานราชการเพื่อขอความช่วยเหลือและสนับสนุนให้กับชาวบ้าน ส่วนนายพลซินยา ในเรื่อง *ฟ้าสาง* มีความศรัทธาในประชาธิปไตยและสถาบันกษัตริย์ร่วมต่อสู้กับฮันซุยเพื่อทวงคืนประชาธิปไตยกลับสู่แผ่นดินกิลี 4) ผู้ตาม ได้แก่ วนิดา ในเรื่อง *ภาพเก่า* ยินดีรับฟังและทำตามที่โกเมนต้องการ เมื่อโกเมนจะลาออกจากทีมที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจของนายกรัฐมนตรีวนิดาก็เห็นด้วย ส่วนหลานยายฮวง ในเรื่อง *มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่* แม้จะชื่นชอบการดูคอนเสิร์ต อคาเดมี แฟนเทเชีย แต่ยอมตามใจยายฮวงให้ชมรายการเกี่ยวกับการชุมนุมของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังร่วมเดินทางพายายฮวงมาร่วมชุมนุมอีกด้วย และ 5) ผู้สร้างความหวัง เช่น พ่อ ในเรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา* แม้ว่าการแพ้เลือกตั้งเมื่อสี่ปีก่อนของพ่อจะทำลายศรัทธาในระบอบประชาธิปไตยของพงศ์จันทร์ลงไป แต่ในการเลือกตั้งครั้งนี้เมื่อพ่อได้นำแนวคิดและนโยบายที่พงศ์จันทร์และเพื่อนช่วยกันวางแผนไว้มาปรับใช้จนชนะการเลือกตั้ง จึงทำให้พงศ์จันทร์หันมามีศรัทธาต่อการเมืองไทยอีกครั้ง 6) ผู้ไกล่เกลี่ย ได้แก่ ตำรวจ ในเรื่อง *เจ้า (หน้า) ที่* ช่วยไกล่เกลี่ยกรณีพิพาทระหว่างพ่อใหญ่บัวกับญาติของเด็กนักเรียนที่ประสบอุบัติเหตุเพราะวัวของพ่อใหญ่บัวที่ปล่อยมาเพ่นพ่านบนถนน

2.4.2.4 **ผู้ถูกกระทำ** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ถูกกระทำมี 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้ถูกทำร้าย เช่น ผู้ใหญ่บ้านคนเก่า ในเรื่อง *ความในใจ* เป็นผู้ใหญ่บ้านที่ถูกฆ่าตายด้วยเรื่องราวเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่น 2) ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก ได้แก่ ชาวลาหู่ ในเรื่อง *ก่อนสายหมอกเลือน* ถูกเบียดเบียนรังแกจากเจ้าหน้าที่รัฐปฏิบัติด้วยการไม่ให้เกียรติและไม่เป็นธรรม และ 3) ผู้ได้รับผลกระทบ ได้แก่ แม่ พี่สาว และหลาน ในเรื่อง *กระสุนปืนนัดเดียว* ทุกคนต่างได้รับความเดือดร้อนจากการตายของพ่อที่ถูกลูกเขยฆ่าตาย

2.4.2.5 **ผู้ส่งสาร** จากการศึกษาพบว่าตัวละครที่เป็นผู้ส่งสารมี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) ผู้แจ้งข่าว เช่น พ่อ ในเรื่อง *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว* ที่เห็นสัญญาณเตือนภัยจากธรรมชาติที่เรียกกันว่า “อุกาฟ้าเหลือง” จึงรู้สึกหวาดกลัวและบอกให้ลูกชายไปเตือนชาวบ้านให้ระวังตัว ดังความว่า “เมื่อคืนข้าเอาเรือออกไปไกลถึงสันฉลาม ข้าเห็นท้องฟ้าเป็นสีแดงเพลิงเต็มท้องฟ้า มันไม่ผิดแน่ๆ มันคืออุกาฟ้าเหลือง...เร็วกันเถิดเราจะอยู่กันไม่ได้แล้ว เอ็งต้องไปเตือนภัยบ้านอื่นด้วย มันน่ากลัวมาก อาจจะต้องพากันอพยพหนีภัยขึ้นไปบนเขาสูง...เร็วๆ สิวะเอ็งรีบผูกเชือกเรือให้แน่นๆ ไม่อย่างนั้นถ้าเวลาพายุมามันอาจจะพัดเรือจมลงก็ได้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 31-32) แม้ว่าจริงๆ แล้วภาพที่พ่อเห็นจะไม่ใช่ปรากฏการณ์ทางธรรมชาติอย่างที่พ่อเข้าใจ แต่เกิดจากควันของโรงงานอุตสาหกรรมที่ปล่อยขึ้นไปบนท้องฟ้าจนมีสีแดงในยามค่ำคืน หากแต่ปรากฏการณ์นั้นก็เป็นสัญญาณแห่งหายนะที่กำลังคุกคามหมู่บ้าน 2) ผู้ส่งสัญลักษณ์ เช่น ปลาดุก ในเรื่อง *ปลาดุกกินเด็ก* เป็นสัตว์ที่ส่งสัญลักษณ์ให้เห็นว่าความเจริญทางวัตถุที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านมาพร้อมกับความเสื่อมของจริยธรรมอันดีงามของผู้คนในหมู่บ้าน เพราะปลากดุกนั้นได้กินถุงยางอนามัยที่เด็กวัยรุ่นใช้ยามพลอดรักกันบริเวณสระน้ำสาธารณะที่ถูกสร้างขึ้นเป็นสถานพักผ่อนหย่อนใจแทนพื้นที่ป่าดอนปู่ตาของหมู่บ้าน 3) ผู้สร้างความกระจ่าง ได้แก่ ครูที่รับซื้อปลา ในเรื่อง *คนหาปลา* ช่วยให้นายเปล่งรู้จักความหมายของคำว่าปฏิวัติ และ 4) ผู้ผิดพลาด ได้แก่ สุเมธและสมมาตร ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา* เป็นตัวละครที่ทำให้นายกรัฐมนตรีไม่ได้รับจดหมายจากชายชราทั้งๆ ที่ชายชราเพียรเขียนจดหมายถึงนายกรัฐมนตรีมาเป็นเวลาเกือบสามสิบปี แต่ในวันที่จดหมายส่งถึงมือนายกรัฐมนตรีกลับเป็นวันที่ชายชราเสียชีวิตไปแล้ว *ส่วนชายขับรถกระบะ* ในเรื่อง *วันใหม่* พยายามชักชวนให้ชายชราล้มร่างรัฐธรรมนูญแต่การกระทำของเขากลับทำให้ชายชราหันกลับมาเห็นความสำคัญในสิทธิและหน้าที่พลเมืองของตนเองตามระบอบประชาธิปไตยอีกครั้ง

จากการวิเคราะห์การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมประชาธิปไตยสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 12 การประกอบสร้างตัวละครเพื่อเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
ตัวละครหลัก พระเอก (จำนวน 35 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1. 1 ประชาชน	เฒ่าเที่ยง	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
			ชายเจ้าของห้อง	นกหลง (2/2546)
			อัสนวี	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (3/2547)
			ชายรับจ้างกรีดยาง	ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
			ชายที่เข้าไปในเมืองคนหาย	เมืองคนหาย (3/2547)
			เชิดชู	แมวป่วย (6/2550)
			โต	ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
			นายเปล่ง	คนหาปลา (8/2552)
			พ่อใหญ่บัว	เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
			เผือก	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
			ทรงกลด	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
			ชายเจ้าของร้านก๋วยเตี๋ยว	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
			พ่อตา	กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
		1.2 ครู อาจารย์	ครูสมศักดิ์	ความในใจ (2/2546)
			ครูครอง	อนุสาวรีย์ (5/2549)
		1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	พ่อ	ในที่สุด (7/2551)
		1.4 กลุ่มชาติพันธุ์	อุตี้	ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
			ขาว	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)

ตาราง 12 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	2. ผู้เปี่ยมความหวัง	2.1 ประชาชน	ชายผู้ชอบเล่าเรื่อง	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (1/2545)
			ชายผู้สนใจการเมือง	ผู้มีสิทธิ์ (1/2545)
			โกเมน	ภาพเก่า (1/2545)
			นายหนังประเคียง	นักเล่านิทานยามราตรี (2/2546)
		2.2 ครู อาจารย์	พงศ์จันทร์	วาวแสงแห่งศรัทธา (4/2548)
		2.3 กลุ่มชาติพันธุ์	ลุงคำ	เรื่องเล่าจากขุนเขา (2/2546)
			ศิลา	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
	3. ผู้ค้นพบความจริง	3.1 ประชาชน	นักเขียนเรื่องสะท้อนชีวิต	สมดุลใหม่ (2/2546)
			ชายชรา	วันใหม่ (6/2550)
		3.2 เด็กและเยาวชน	แชมป์	แนวรบแห่งอุดมการณ์ (2/2546)
		3.3 ปราชญ์ชาวบ้าน	พ่อครู	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
	4. นักการเมืองที่ดี	4.1. นักการเมืองระดับชาติ	ชายชรา	จดหมายจากชายชรา (1/2545)
			พ่อ	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
			คนขับรถโดยสาร	รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
	5. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	5.1 ประชาชน	เจ้าบ้า	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
	6. ผู้เสียสละ	6.1 ประชาชน	ฮันซุย	ฟ้าสาง (3/2547)
	7. ผู้หลงผิด	7.1 เด็กและเยาวชน	บุญตา	ผู้พิทักษ์ (3/2547)

ตาราง 12 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
นางเอก (จำนวน 6 คน)	1. เหยื่อ ผู้สูญเสีย	1.1 ประชาชน	นาง	วีรชนนิรนาม (2/2546)
			ป้าแฉล้ม	ป้าแฉล้ม (10/2554)
		1.2 เด็กและเยาวชน	ฟ้าใส	เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี (7/2551)
	2. ผู้เปี่ยมความหวัง	2.1 ประชาชน	ยายฮวง	มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่ (7/2551)
	3. ผู้มีอุดมการณ์และศรัทธา	3.1 พืช	ต้อยติ่ง	ชนชั้นแห่งดอกไม้ (5/2549)
	4. คู่ขัดแย้ง	4.1 ประชาชน	เมี่ยงกับยาย	ทุเรียนการเมือง (8/2552)
ตัวละครรอง ผู้ร้าย (จำนวน 26 คน)	1. นักการเมืองเลว	1.1 นักการเมืองระดับชาติ	นายพลหม่าหลิน	ฟ้าสาง (3/2547)
			ส.ส.บุญยัง	ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
		1.2 นักการเมืองระดับท้องถิ่น	ชูชาติ	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
			คุณ (พ่อของฟ้าใส)	เด็กหญิงผู้อยากเป็นนายกรัฐมนตรี (7/2551)
			นายก อบต. ไชยา	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
			สจ.ไชยันต์	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
			พี่เขย	กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
	2. ผู้หวังผลประโยชน์	2.1 ประชาชน	ภรรยาชายกรีดยาง	ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
			ทิดเขียว	เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
			ชัย	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
		2.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	กำนันผาด	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
			จ่าจิต	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
		2.3 หัวคะแนน	นายพิศ	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)

ตาราง 12 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
			เจ๊ฮก	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
		2.4 นักธุรกิจ	เถ้าแก่ไซ	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
		2.5 โจร ผู้ร้าย	คนร้ายที่ปล้นขนำของขาว	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
		2.6 พระ ผู้นำศาสนา	หลวงพ่อ	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
	3. ผู้เบียดเบียน	3.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	หัวหน้าชุดปฏิบัติการ	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
		3.2 ประชาชน	พ่อเลี้ยง	ผู้พิทักษ์ (3/2547)
		3.3 ครู อาจารย์	ผู้อำนวยการโรงเรียน	อนุสาวรีย์ (5/2549)
	4. ผู้เห็นแก่ตัว	4.1 นักธุรกิจ	ผู้รับเหมา	ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
			หัวหน้าคนงาน	ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
		4.2 พืช	กุหลาบ	ชนชั้นแห่งดอกไม้ (5/2549)
	5. ผู้เหิมเกริมในอำนาจ	5.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	จ่าเริง	ความในใจ (2/2546)
		5.2 นักธุรกิจ	สมหมาย	ความในใจ (2/2546)
	6. ผู้เคร่งครัดกฎเกณฑ์	6.1 องค์กรอิสระ	กกต.	แมวป่วย (6/2550)
ผู้ให้ (จำนวน 16 คน)	1. ผู้ชี้แนะ อบรมสั่งสอน	1.1 ครู อาจารย์	ครูฝึก	ผู้มีสิทธิ์ (1/2545)
			ครูครอง	แนวรบแห่งอุดมการณ์ (2/2546)
			ครูพรใจ	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
		1.2 พระ	หลวงพ่อ	คนหาปลา (8/2552)
		1.3 ประชาชน	ตาปั๋น	ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)

ตาราง 12 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		1.4 สิ่งลี้ลับ	ชายชราผู้ดูแลเมืองคนหาย	เมืองคนหาย (3/2547)
		1.5 สื่อมวลชน	นักเขียนอาวุโส	สมดุลใหม่ (2/2546)
	2. ผู้เกื้อหนุน	2.1 ประชาชน	มะ	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (3/2547)
			นายหัว	ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
			ลุงบุญ	อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
			เตี่ย	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
		2.2 ผู้นำประเทศ	พ่อเจ้าอยู่หัว	ฟ้าสาง (3/2547)
	3. ผู้เตือนสติ	3.1 ประชาชน	ลูกชาย	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
			ผู้เฒ่า	รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
		3.2 วีรชน	พิณรี	ภาพเก่า (1/2545)
	4. ผู้เป็นแบบอย่าง	4.1 ประชาชน	พ่อที่เป็นคนช่างเล่า	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (1/2545)
ผู้ช่วยเหลือ (จำนวน 15 คน)	1. ผู้ร่วมชะตากรรม	1.1 ประชาชน	ภรรยาของนายจีระ	วีรชนนิรนาม (2/2546)
			คนบนรถด่วน	รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
			ม้า (แม่ของชายหนุ่มร้านขายก๋วยเตี๋ยว)	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
	2. ผู้มีน้ำใจ	2.1 ประชาชน	ทิพย์	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
			สมาน	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
			เจ้าของสวนยาง	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)

ตาราง 12 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
	3. ผู้ร่วมอุดมการณ์	3.1 ครู อาจารย์	ครูเสือ	เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
		3.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	ชาติ	ความในใจ (2/2546)
			นายพลชินยา	ฟ้าสาง (3/2547)
	4. ผู้ตาม	4.1 ประชาชน	วนิดา	ภาพเก่า (1/2545)
			หลานยายฮวง	มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่ (7/2551)
	5. ผู้สร้างความหวัง	5.1 นักการเมือง	นายกรัฐมนตรี ปี พ.ศ.2550	จดหมายจากชายชรา (1/2545)
			พ่อ	วาวแสงแห่งศรัทธา (4/2548)
		5.2 เด็กและเยาวชน	หลานของชายชรา	วันใหม่ (6/2550)
	6. ผู้ไกล่เกลี่ย	6.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ตำรวจ	เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
ผู้ถูกกระทำ (จำนวน 6 คน)	1. ผู้ถูกทำร้าย	1.1 เจ้าหน้าที่รัฐ	ผู้ใหญ่บ้านคนเก่า	ความในใจ (2/2546)
		1.2 เด็กและเยาวชน	เอก	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
	2. ผู้ถูกเอาเปรียบและถูกรังแก	2.1 กลุ่มชาติพันธุ์	ชาวลาหู่	ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
	3. ผู้ได้รับผลกระทบ	3.1 ประชาชน	แม่ พี่สาว หลาน	กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
ผู้ส่งสาร (จำนวน 10 คน)	1. ผู้แจ้งข่าว	1.1 ประชาชน	พ่อจ๋า	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
			คนเลี้ยงแพะ	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
			คนงานหญิงใบ้	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
		1.2 เด็กและเยาวชน	เหมียว	อาหารมื้อค่ำ (5/2549)

ตาราง 12 (ต่อ)

ประเภท	บทบาท	ลักษณะ/อาชีพ	ตัวละคร	เรื่องสั้น
		1.3 เจ้าหน้าที่รัฐ	เจ้าหน้าที่สรรพากร	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
	2. ผู้ส่งสัญลักษณ์	2.1 สัตว์	นกหลง	นกหลง (2/2546)
			ปลาดุก	ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
	3. ผู้สร้างความกระจ่าง	3.1 ครู อาจารย์	ครูที่รับซื้อปลา	คนหาปลา (8/2552)
	4. ผู้ผิดพลาด	4.1 ประชาชน	ชายขับรถกระบะ	วันใหม่ (6/2550)
		4.2 เจ้าหน้าที่รัฐ	สุเมธและสมมาตร	จดหมายจากชายชรา (1/2545)

ผลการศึกษาสรุปได้ว่าตัวละครเอกส่วนใหญ่ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นตัวละครเอกที่มีลักษณะของเหยื่อและผู้สูญเสีย ถูกกระทำและทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจจากบุคคลผู้มีฐานะทางสังคมสูงและมีอำนาจ การสร้างตัวละครเอกส่วนใหญ่ให้เป็นประชาชนธรรมดาทั่วไปที่ไร้อำนาจต่อรองสะท้อนภาพประชาชนในสังคมที่จำยอมต้องก้มหน้ารับชะตากรรมที่ถูกหยิบยื่นจากผู้มีอำนาจเหนือกว่าไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ หรือแม้กระทั่งประชาชนด้วยกันเองที่พร้อมจะแก่งแย่งชิงดีและเอารัดเอาเปรียบเพื่อผลประโยชน์ของตน ตัวละครพระเอกและนางเอกในเรื่องสั้นส่วนใหญ่จึงมีลักษณะของเหยื่อและผู้สูญเสียเพื่อเป็นเครื่องยืนยันถึงสภาพความไม่เท่าเทียมของประชาชนในสังคม ในขณะที่ตัวละครที่เป็นพระเอก/นางเอกจอมปลอมกลับมีลักษณะแตกต่างไปเพราะตัวละครเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองเลวที่มีพฤติกรรมต่อหน้าอย่างลับหลังอย่าง แสร้งทำดีในเบื้องต้นเพื่อหวังผลประโยชน์แต่สุดท้อยย่อมเผยธาตุแท้ ด้วยความที่ตัวละครประเภทนี้มีความสามารถในการปรับตัวและขาดจุดยืนที่ชัดเจนจึงทำให้พร้อมจะเปลี่ยนแปลงตนเองเพื่อความอยู่รอดเสมอ ปรากฏการณ์เช่นนี้สะท้อนภาพสังคมที่พบว่าการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมืองบางกลุ่มสร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนชน กว่าความจริงเบื้องหลังจะปรากฏก็อาจสายเกินไป

ส่วนการศึกษาตัวละครรองสามารถสรุปได้ว่าตัวละครที่เป็นปฏิปักษ์กับตัวละครเอกส่วนใหญ่เป็นนักการเมืองเลวที่ใช้อำนาจหน้าที่เบียดเบียนตัวละครเอกจนได้รับความเดือดร้อน ตัวละครผู้ร้ายส่วนใหญ่มีตำแหน่งหน้าที่และฐานะทางสังคมสูงแต่กลับอ่อนด้อยในเรื่องคุณธรรมจริยธรรมจึงเบียด

ขับให้ตัวละครเอกส่วนใหญ่ตกอยู่ในสภาพของเหยื่อและผู้สูญเสีย ในขณะที่ตัวละครรองที่ช่วยโอบอุ้มช่วยเหลือและเป็นมิตรกับตัวละครเอก ไม่ว่าจะเป็นผู้ช่วยเหลือ ผู้ส่งสารและผู้ถูกกระทำส่วนใหญ่เป็นประชาชนคนธรรมดาที่มีจุดยืนและอุดมการณ์เช่นเดียวกับตัวละครเอก แม้จะประสบชะตากรรมเดียวกันแต่ก็ช่วยประคับประคองให้ตัวละครเอกและตัวละครอื่นๆ สามารถยืนหยัดต่อไปได้ ส่วนตัวละครที่เป็นผู้ให้ส่วนใหญ่เป็นครูอาจารย์ที่คอยให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์และเตือนสติให้ตัวละครเอกก้าวเดินต่อไปในทิศทางที่เหมาะสม

บทสนทนา

บทสนทนา (Dialogue) คือ ถ้อยคำที่ตัวละครใช้เจรจาโต้ตอบกัน มีส่วนช่วยในการดำเนินเรื่อง ทำให้ผู้อ่านรู้จักรูปร่างลักษณะ ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนบุคลิกของตัวละครในเรื่อง บทสนทนาที่ดีจะช่วยให้เรื่องสั้นดำเนินไปด้วยความกระชับ มีความหมายแทนการบรรยายของผู้แต่ง นอกจากนี้ยังช่วยให้จินตนาการของผู้อ่านชัดเจนขึ้น และยังช่วยให้เรื่องสั้นมีความสมจริง ข้อความที่ลึกซึ้งคมคายสามารถจุดประกายความคิดให้ผู้อ่านได้ในแง่มุมที่แตกต่างกันออกไป

การวิเคราะห์การประกอบสร้างบทสนทนาเพื่อเสนอวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถจำแนกตามการนำเสนอวาทกรรมได้ ดังนี้

1. วาทกรรมนักการเมือง

การประกอบสร้างบทสนทนาเพื่อนำเสนอวาทกรรมนักการเมือง สามารถจำแนกบทสนทนาได้ 7 ลักษณะ ดังนี้

1.1 **บทสนทนาที่แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง** เช่น บทสนทนาระหว่างโยวากับรัฐมนตรีเทพสิงห์ที่เจรจากันเพื่อร่วมทุจริตในโครงการเรนโบว์โรด บทสนทนาดังกล่าวสื่อถึงบุคลิกลักษณะรวมทั้งอุปนิสัยของตัวละครซึ่งเป็นนักการเมืองที่พร้อมจะหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองเสมอเมื่อมีโอกาส แม้ภาพลักษณ์ภายนอกจะดูน่าเชื่อถือศรัทธา แต่พฤติกรรมเบื้องหลังกลับน่ารังเกียจ ดังบทสนานาในเรื่อง *เมืองอมร 2312* ความว่า

> “พวกคุณให้เกียรติเราชาวสยามมากจริงๆ ครับ ผมสัญญาว่าจะทำหน้าที่นี้ด้วยความตั้งใจ ซื่อสัตย์สุจริต ไม่ทำให้คุณผิดหวังอย่างแน่นอน”
>
> ...“ดีครับ แต่เปลี่ยนจากความตั้งใจ ซื่อสัตย์สุจริต เป็นเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมดีไหมครับ”

"เกรงว่าผมจะไม่เข้าใจนัก"

"งบประมาณการก่อสร้างจากสมาคมทางช้างเผือกอนุมัติมาแล้วสามแสนล้านล้านยูนิต" ผู้นำดาวยูเรก้า-หนึ่งพูดเนิบช้า ดวงตาเป็นประกาย "คุณคิดอย่างไร ถ้าหากเราจะหาทางนำงบส่วนหนึ่งนั้นมาสร้างประโยชน์ให้กับดวงดาวของเรา แทนที่จะลงเงินทั้งหมดไปกับอิฐ หิน ดิน ปูน ทราย สร้างสถานีอวกาศเพียงอย่างเดียว"

พูดเสร็จก็จ้องหน้าเขา เทพสิงห์เข้าใจทันที ประหนึ่งไก่เห็นตีนงู งูเห็นนมไก่ ที่แท้อีกฝ่ายต้องการให้เขาร่วมมือ 'ดึง' เงินงบประมาณก่อสร้างบางส่วนเข้ากระเป๋าของแต่ละฝ่ายนั่นเอง...

"ผมเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งเลยครับ การก่อสร้างน่ะสามารถทำได้หลายรูปแบบ ไม่จำเป็นต้องลงเงินทั้งหมดก็ออกมาเป็นรูปเป็นร่างได้ เรานำเงินส่วนที่เกินมาพัฒนาดาวของคุณและประเทศของผมจะได้ประโยชน์มากกว่า" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 178-179)

1.2 **บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมือง** เช่น บทสนทนาระหว่างรองนายกรัฐมนตรีกับหมอนิคมแสดงให้เห็นความเชื่อในพฤติกรรมการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมืองว่าเป็นการกระทำที่เป็นเรื่องปกติ แม้คำพูดนั้นจะเป็นเสมือนข้ออ้างเพื่อแก้ตัว แต่ก็แฝงนัยที่สะท้อนวัฒนธรรมทางการเมืองที่มองว่าอำนาจและผลประโยชน์เป็น "สมบัติผลัดกันชม" ดังบทสนทนาในเรื่อง *ผาไส้ขาด* ความว่า

"ส่วนตัวว่าคนมีสติปัญญาระดับคุณหมอ คงเข้าใจเรื่องเหล่านี้ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องทิศทางของประเทศ กลุ่มบุคคลผู้กุมแกนอำนาจ ผู้ใช้อำนาจ เรื่องพวกนี้มันเปลี่ยนแปลงกันยาก หรือบางทีเปลี่ยนไม่ได้ด้วยซ้ำ เคยมีคนพยายาม...แต่หมอก็รู้ว่าบั้นปลายแล้วจะเป็นอย่างไร แม้กระทั่งเรื่องเขื่อนแก่งผาไส้ขาดนี้ หมอก็คงรู้ดีว่ามันเป็นโครงการเก่าแก่มีมายี่สิบสามสิบปีแล้ว ทุกรัฐบาลต้องทำ หมออย่าไปคิดว่าใครได้ ถ้าคุณหมอตริตรองให้ดี จะเห็นว่าประเทศเราได้ต่างหาก แต่มันก็ต้องมีผู้เสียสละบ้าง ส่วนเรื่องผลประโยชน์...ก็อย่างที่หมอรู้...การเมืองมันต้องใช้เงิน ลงเลือกตั้งต้องมีงบ งานคุมอำนาจก็มีงบประมาณสำรองสูงมากมายมหาศาล คุมประเทศนะหมอ...ไม่ใช่บริหารโรงพยาบาลชนบท มันเป็นพิมพ์เขียว...เป็นแผนแม่บทที่ทุกคนต้องทำ...ปฏิเสธไม่ได้ ไม่ว่าใครขึ้นมาเป็นรัฐบาลก็ต้องเดินตามนี้ต้องทำทั้งนั้น ไม่ใช่เฉพาะรัฐบาลผม คุณหมอเคยสงสัยไหม ทำไมประเทศเราต้องสร้างทางด่วน ก่อนสร้างระบบขนส่งมวลชนอย่างรถไฟฟ้า...ทำไมเราต้องสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำเกือบทุกสายก่อนคิดพัฒนาพันธุ์ข้าวให้ทนแล้งกว่านี้...ผมว่าคุณหมอคงประเมินผลดีผลเสียได้...คุณหมอเองก็มีฐานเสียงเป็น

ประชาชนอยู่ที่นั่นมากมาย อายุก็ยังน้อย หากเข้ามาทำงานการเมืองก็จะเป็นประโยชน์ต่อชาติบ้านเมืองมาก" แล้วท่านก็ยื่นกระดาษแผ่นสีขาวมาให้สองสามแผ่น

"ผมเตรียมใบสมัครเข้าพรรคฯ ไว้ให้หมอ...มาอยู่ด้วยกัน...มาช่วยกันทำงาน...ประเทศเราต้องการคนหนุ่มที่หัวดีๆ อย่างคุณหมอมาก พรรคเราจะสนับสนุนคุณหมอให้เป็นผู้แทนฯ ที่นั่น"

"แต่การพัฒนาประเทศชาติด้วยการทำประชาพิจารณ์ที่ไม่โปร่งใส หรือการตั้งงบประมาณแฝงผลประโยชน์ภายหน้า...อย่างนี้มันโกงประเทศนะครับ" หมอนิคมรวบรวมความกล้าเข้าแย้ง แต่ท่านรองฯ ไม่ได้มีปฏิกิริยาตอบโต้แม้แต่น้อย

"ผมบอกคุณหมอแล้วไง ไม่ใช่รัฐบาลผมที่ต้องทำ ใครมาเป็นรัฐบาลก็ต้องทำ หมอก็อ่านแผนแม่บทแล้ว ผมรู้ว่าคนระดับคุณหมออ่านหลายครั้ง อำนาจและผลประโยชน์มันเป็นของคู่กัน คุณหมอไม่รู้รึ" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 124-125)

1.3 **บทสนทนาที่แสดงให้เห็นถึงการใส่ร้ายป้ายสีแก่งแย่งชิงดีในแวดวงการเมือง** เช่น บทสนทนาระหว่างวนิดากับสามีในขณะที่กำลังถกเถียงกันเรื่องการดูโทรทัศน์ เมื่อสามีต้องการดูถ่ายทอดสดการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ในขณะที่วนิดาต้องการดูละคร บทสนทนาดังกล่าวสะท้อนว่าละครกับการเมืองมีลักษณะไม่แตกต่างกันเพราะต่างเป็นเรื่องไร้สาระ ไม่สร้างสรรค์ มีแต่การแก่งแย่งชิงดี อิจฉาริษยากัน ดังบทสนทนาในเรื่อง *ละครหลังตอนจบ* ความว่า

"คุณมันจะบ้าหรือ" หลังแต่งงานมาอยู่บ้านหลังเดียวกันวนิดาตะเพิดผมห่างหน้าจออยู่บ่อย หาว่าผมวิจารณ์พร่ำเพรื่อจนดูละครไม่สนุก

"อิจฉา แก้แค้น ชิงดีชิงเด่น ตบ จูบ ด่าทอ เพ้อฝัน เหมือนมุงดูคนตบกันอย่างนั้น" ตอนนั่งรถกลับบ้านผมวิจารณ์ต่อจากที่ค้างแม้รู้ว่าหัวเด็ดตีนขาดคงไม่ยอมหลีกทางผมดูถ่ายทอดอภิปราย

"การเมืองมันต่างกับละครตรงไหน" เธอย้อน...

"กงการอะไร คุณนั่นแหละควรหัดดูละครย้อนดูตัวเองเสียบ้าง" เธอปฏิเสธข้อเสนอสูงส่งดีงามจากผมอย่างไม่ไยดี

"กี่ชาติแล้วครับกับละครแย่งสมบัติ" ผมว่า

"สังคมวุ่นวายกันอยู่ทุกวันนี้ไม่ใช่เพราะแก่งแย่งหรือ" เธอเถียง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 157-159)

1.4 **บทสนทนาที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมฉ้อฉลและกลโกงของนักการเมือง** เช่น บทสนทนาระหว่างสมภารนอมกับพิชิตที่กำลังวางแผนปราศรัยเพื่อโจมตีคู่แข่งทางการเมือง โดยต้องการนำเรื่องพรมวัดที่ฝ่ายตรงข้ามขอยืมไปใช้แต่นำมาคืนแล้วเก็บไม่เรียบร้อยมาเป็นประเด็นในการทำลายความน่าเชื่อถือ บทสนทนาแสดงให้เห็นชัดเจนว่าการเมืองสกปรกเต็มไปด้วยกลโกงและเล่ห์เหลี่ยมที่นักการเมืองแต่ละฝ่ายต่างพยายามแย่งชิงความได้เปรียบ เรื่องเล็กแต่สามารถขยายให้กลายเป็นเรื่องราวที่สร้างความได้เปรียบให้กับฝ่ายตนได้ ดังบทสนทนาในเรื่อง *เล็กลึก* ความว่า

> “กองไว้ตรงนั้นแหละท่าน กองไว้ให้ถึงวันที่สิบห้าที่พวกนั้นมาตั้งเวที กองไปให้ถึงวันที่สิบเจ็ดวันทีมเราเปิดปราศรัย ผมจะเอาไปเป็นแก๊กสอดแทรกหน่อย”
>
> “อันนั้นสุดแต่โยม อาตมาไม่เกี่ยว มันอยู่ที่โยมกอบจะมาเก็บหรือไม่”
>
> “ผมจะเอาไปพูดมุมนี้ลองฟังครับ ‘พรรคการเมืองยืมของวัด มักง่าย ส่งคืนทิ้งไว้ให้หมากัดแมวขี้ใส่แสดงว่าไม่รับผิดชอบความเสียหาย ไม่ต่างกับเหตุการณ์ชายแดน’ ผมจะเอาพรมไปเปรียบเทียบกับซากศพให้หูตามันสว่างซะที! นึกออกมั้ยท่าน”
>
> “มันก็ได้อยู่หรอก แต่อย่าเอาไปเป็นเรื่องใหญ่ พูดให้สั้นดิกเลยนะ เรื่องพรมเป็นเรื่องเล็ก ต้องทำให้ดูเป็นเรื่องเล็ก แบบเล็กเลิศน่ะ”
>
> “ครับ แล้วมันใช้ได้หลายมุมนะท่าน ฟังมุมนี้ครับ พรมวัดคือผู้บริสุทธิ์ นักการเมืองยืมไปใช้เอาไปปูให้คนเหยียบ สารพัดตีนที่เหยียบ ทำได้แม้กระทั่งเอาของบริสุทธิ์ไปให้คนเหยียบเพื่อหาเสียง”
>
> “อันนี้ใช้ได้ แต่ไม่เหมาะ พูดไม่เคลียร์ฟังแล้วไม่ดี วันนั้นชาวบ้านก็ไป คนซีกโยมก็ไปด้วย เดี๋ยวจะเป็นว่าต่างฝ่ายต่างเหยียบผู้บริสุทธิ์ ผู้บริสุทธิ์ก็เหยียบผู้บริสุทธิ์ด้วยกัน อันนี้ดี แต่ไม่ควร”
>
> “ผมจะหยอดแบบนี้ แค่พรมวัดพวกคุณรับผิดชอบไม่ได้ แล้วยังมีหน้าอาสารับผิดชอบประเทศ บอกจะรักษาผลประโยชน์ของชาติ กะอีแค่พรมของแม่ตัวเองยังเอามาทิ้งให้หมากิน”
>
> “ฮะ ฮะ อาตมาว่า ประโยคหลังเฉียดฉิวใบมีดโกนอาบน้ำผึ้งเชียวนะโยม” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 95-96)

1.5 **บทสนทนาที่แสดงให้เห็นภาพลักษณ์เชิงลบของนักการเมือง** เช่น บทสนทนาระหว่างลุงกำนันแหลมกับอาจารย์ปรีชาเกี่ยวกับทัศนคติด้านลบที่ลุงกำนันแหลมมีต่อการเมืองและนักการเมือง ดังบทสนทนาในเรื่อง *ผ้าพับ* ความว่า

"คนเป็นครูมีความรู้หรือไม่รู้ เขาก็ยังเรียกว่าครูอยู่วันยังค่ำ คนเป็นนักการเมืองเปลืองตัว จะทำดีทำชั่วก็ไม่ต่าง นักการเมืองที่ว่าแน่ยังแพ้ทุน...คนผ้าพับมันคู่กับคนผ้าเหลือง คนเป็นนักการเมืองมันคู่กับสอพลอ...เป็นคนเลี้ยงหมูถึงงานดีก็มีกลิ่น เป็นนักการเมืองถึงทำดีก็ถูกป้ายสีจนมีมลทิน...คนพูดจริงหรือโกหกให้อ่านพิรุธจากดวงตา แต่นี่เอ็งยังไม่กล้าสู้ตาคนแก่ แล้วจะไปอ่านตาพวกสอสอ ผู้ปิดพิรุธอย่างช่ำชองได้อย่างไรกัน...แค่ความจริงใจ ความซื่อ ความสุจริตแล้วจะคิดเป็นนักการเมืองมันทั้งเปลืองทั้งเจ็บนะ เกิดมาชาติหนึ่งทำอะไรก็ได้ที่ให้ประโยชน์ต่อสังคม ไม่จำเป็นต้องเป็นนักการเมืองเสมอไป" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 94-100)

1.6 **บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมือง** เช่น บทสนทนาของรัฐมนตรียุทธภูมิที่กล่าวถึงคมพยัคฆ์ต่อหน้าสื่อมวลชน เป็นคำพูดที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีงาม ใช้ถ้อยคำที่แสดงถึงน้ำใจและความตื้นตันใจที่มีอดีตแชมป์โลก อย่างไรก็ตามถ้อยคำในตอนท้ายที่แสดงความซาบซึ้งจนดูเกินจริง ย่อมแสดงให้เห็นตัวตนของนักการเมืองสร้างภาพได้ชัดเจน ดังบทสนทนาในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* ความว่า

"จำเป็นครับ...ผมต้องดูแลคมพยัคฆ์ให้ดีที่สุด เขาเป็นคนของประชาชน เป็นวีรบุรุษผู้เคยสร้างชื่อเสียงให้ประเทศชาติ เขาย่อมเป็นสมบัติของแผ่นดิน ภาพของเขาที่ทุกท่านเห็นอยู่ขณะนี้เป็นผลพวงมาจากการต่อสู้ในอดีต ผมเชื่อว่าทุกท่านจะไม่ลืมเขาเป็นอันขาด...ผมก็เช่นกัน ผมไม่อาจทอดทิ้งคมพยัคฆ์ เกียรติศักดิ์ยุทธภูมิ ผมให้สัญญากับทุกท่านและคนไทยทั้งชาติไว้ ณ ที่นี้ หากแม้วันใดผมสิ้นลมหายใจ วิญญาณผมก็จะติดตามพิทักษ์ดูแลเขาตลอดไป ยอดนักมวยผู้นี้เจ็บปวดมามากแล้ว เขาควรที่จะสุขสบายต่อไปจนวาระสุดท้ายของชีวิต (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 32)

1.7 **บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมของนักการเมืองที่ดี** เช่น บทสนทนาระหว่างนักการเมืองหนุ่มกับญาติที่มาโน้มน้าวให้เขาหันไปสนับสนุนฝ่ายตรงข้าม โดยมีผลประโยชน์มากพอที่จะสามารถเปลี่ยนใจผู้ที่มีความโลภและไม่ได้ต้องการทำงานการเมืองเพื่อสังคมส่วนรวมอย่างแท้จริงได้ แต่นักการเมืองผู้นี้ได้แสดงให้เห็นอุดมการณ์ที่สูงส่งของตนอย่างชัดเจน ข้อความในบทสนทนานอกจากจะแสดงถึงพฤติกรรมนักการเมืองที่ดีแล้ว ยังสะท้อนภาพนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมได้ชัดเจน ดังบทสนทนาในเรื่อง *ทางเลือก* ความว่า

"เขาบอกว่าถ้าพี่เห็นว่าน้อยไป เขายอมสู้ได้ถึงสามแสน ขอให้พี่ยกมือให้เขาเป็นนายกฯ เท่านั้นแหละ"...

"แกได้ค่าพูดครั้งนี้เท่าไหร่" ผมถามเป็นประโยคแรกหลังจากเงียบมานาน...

"ค่าโกปี๊เล็กน้อย อย่าบอกเลย ว่าแต่พี่จะตกลงไหม ผมจะได้ไปบอกเขา กลุ่มของพี่เขาก็ยอมออกมาสามคนนะ ถ้าพี่เล่นด้วยอีกคนรวมเป็นสี่ เขาก็ได้เป็นนายกฯ แน่ๆ...อย่างน้อยพี่ก็จะได้เอาก้อนนี้ไปใช้หนี้ของพี่ให้หมดๆ เสีย ที่ดินของพี่ที่ให้น้องไปจำนองก็จะได้หลุดกลับมา ใครๆ เขาก็ทำอย่างนี้กันทั้งนั้น พวกเข้าไปเล่นการเมืองเขาก็หวังไปโกงกิน ไปกอบโกยกันทั้งนั้นแหละ พี่เองก็เถอะ เข้ามาเพื่อหาโอกาสเอากับเขาด้วยใช่ไหม นี่...เห็นไหม...ยังไม่ทันเข้าสภาเลยพี่ก็มีช่องทางได้เงินแล้ว อีกสี่ปีก็คงตั้งตัวได้เลยล่ะ"

ประโยคสุดท้ายของเขาทำให้อารมณ์ผมหลุด เลือดฉีดขึ้นหน้าอย่างแรง ผมจ้องหน้าเขาราวกับจะกินเลือดกินเนื้อ กรามทั้งสองข้างบดกันแน่น ก่อนจะโพล่งขึ้นด้วยเสียงดังไม่น้อย

"มึงอย่ามาดูถูกกู ไอ้ระ คนอย่างกูไม่ใช่เป็นแบบที่มึงนึก มึงไปบอกมันด้วยว่ากูไม่เอาด้วย อย่างไรกูก็ยกมือให้หัวหน้ากลุ่มที่กูอยู่ด้วยแน่ๆ มิฉะนั้นกูจะมาลงสมัครอยู่กลุ่มเดียวกับเขาทำไม คนอย่างกูไม่ขายตัวหรอก แม้จะลำบากอย่างไรก็ทนได้ มึงรู้เสียด้วย กูสมัครเข้าไปเพื่อทำงานให้บ้านเมือง ไม่ใช่เพื่อเงิน" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 53-55)

2. วาทกรรมรัฐ

การประกอบสร้างบทสนทนาเพื่อนำเสนอวาทกรรมรัฐ สามารถจำแนกบทสนทนาได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 **บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน** เช่น บทสนทนาระหว่างชาวบ้านกับเจ้าหน้าที่อุทยานที่พยายามเจรจาเรื่องการรุกพื้นที่อุทยาน แต่ด้วยอารมณ์โกรธของชาวบ้านที่ถูกกระทำ ประกอบกับการวางอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐและถ้อยคำที่เยาะเย้ยเสียดสี ทำให้ไม่สามารถเจรจาประนีประนอมกันได้ ดังบทสนทนาในเรื่อง *ดะแอ* ความว่า

"ที่นี่เป็นที่ของรัฐพวกคุณมาสร้างกระท่อมไว้ที่นี่มันผิดกฎหมาย...มีอะไรมายืนยันล่ะว่าอยู่มานาน รัฐเขาต้องการใช้ที่ ทางที่ดีรื้อกระท่อมไปเสีย! ก่อนที่ทางการจะดำเนินการตามกฎหมาย"...

"ว่าไง มาทำไมกันอีกล่ะ ฉันไม่เอาเรื่องที่บุกรุกที่ของทางราชการก็ถือว่าดีแล้วนะ จะเอาอะไรอีก" เขาพูดด้วยน้ำเสียงห้วนและดัง

"หัวหน้าก็รู้นี่ ว่าเราอยู่ที่นี่มานานแล้ว" ดะแอพยายามบังคับตัวเองไม่ให้โกรธ

"อื้อ มันก็จริง แต่เอ็งก็รู้เหมือนกันใช่ไหมว่ามันผิดกฎหมาย ฮึ ชาวประมง"

"คำก็กฎหมาย สองคำก็กฎหมาย มันกินเข้าไปไม่ได้หรอกนะ" เพื่อนของดะแอโพล่งขึ้นอย่างหมดความอดทน

"ทำไม พูดอย่างนี้หาเรื่องกันนี่หว่า" หัวหน้าหน่วยคนนี้ขึ้นชื่อเรื่องความเป็นนักเลง

"เออสิวะ!" (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 109-124)

2.2 **บทสนทนาที่แสดงถึงอุดมการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐ** เช่น บทสนทนาของครูที่กล่าวกับนักเรียนเพื่อแสดงจุดยืนและอุดมการณ์ของตน เมื่อนักเรียนได้สอบถามว่าครูฝักใฝ่ทางการเมืองฝ่ายใดสีใด ดังบทสนทนาในเรื่อง *ข้าราชการ* ความว่า

...ครูสังกัดอยู่สีเดียว คือ สีกากี สีของความเป็นข้าราชการ...เมื่อครูมีข้าวกิน มีเสื้อผ้าใส่ มีรายได้อยู่ทุกวันนี้ก็เพราะเงินภาษีของประชาชน ครูก็ต้องรับใช้ประชาชน เมื่อครูเกิดมามีชีวิตอยู่บนแผ่นดินก็ต้องทดแทนคุณผืนแผ่นดิน มีลมหายใจอยู่ภายใต้แผ่นฟ้าก็ต้องกตัญญูรู้คุณแผ่นฟ้า ครูคิดว่าสิ่งใดที่ทำแล้วถูกต้อง...สร้างสรรค์...เป็นประโยชน์ต่อสังคม ต่อมวลมนุษย์ และโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อลูกศิษย์อย่างพวกเธอ ข้าราชการอย่างครูก็จะเลือกทำสิ่งนั้นแหละ...ครูทุกคนในโรงเรียนของเรามีหัวใจสีเดียวกันคือสีกากี สีแห่งความเป็นข้าราชการผู้ภักดีและกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน เราไม่เคยคิดเชียร์นักการเมืองผู้โกงกินประเทศชาติ และเราก็ไม่เคยสนับสนุนให้มีการกระทำผิดแผกไปจากครรลองของคำว่าประชาธิปไตย... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 56-61)

2.3 **บทสนทนาที่กล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐกับการแทรกแซงทางการเมือง** เช่น บทสนทนาระหว่างพี่ชายกับชายลึกลับในบ้านหลังสีเทา กรณีที่พ่อถูกนักการเมืองกลั่นแกล้งและแทรกแซงการทำงานจนถึงขนาดมีการตั้งคณะกรรมการตรวจสอบ ดังบทสนทนาในเรื่อง *ในที่สุด* ความว่า

"ถึงยังไงผมก็รู้จักคุณพ่อดี ท่านเป็นถึงข้าราชการระดับสูงของกระทรวง ท่านเป็นคนขยันและซื่อสัตย์ และที่สำคัญคือท่านเป็นคนตรง ไม่ว่านักการเมืองยุคไหนสมัยไหนก็ไม่สามารถทำให้อุดมคติของท่านเปลี่ยนแปลงไปได้"

... "เชื่อเถอะ คุณงามความดีของท่านจะเป็นเกราะป้องกันภัยให้ท่านได้อย่างวิเศษทีเดียว"

"ขนาดถูกตั้งกรรมการสอบสวนทางวินัยเนี่ยนะ คุณยังเชื่อว่าพ่อผมจะรอดอีกหรือ"

... “พ่อคุณทำในสิ่งที่ถูกต้องแล้ว การเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อคณะกรรมการตรวจสอบทรัพย์สินภาครัฐก็เท่ากับสร้างความโปร่งใสให้เกิดขึ้นในสังคม ไม่เห็นจะต้องหวั่นเกรงอิทธิพลใดๆ”

“โธ่...ก็ไม่ใช่พ่อคุณนี่นา” ชายคนที่เตี้ยกว่าพูดตัดพ้อเช่นเดิม “พ่อไม่เคยฝักใฝ่ฝ่ายใด พ่อไม่มีพรรคพวกคอยเกื้อหนุนข้างหลัง ผมห่วงว่ากฎหมายจะศักดิ์สิทธิ์ไม่พอ”

“คุณต้องเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม “ความเชื่อ” เท่านั้นจะทำให้คนเรามีพลังลึกลับ นำไปสู่ความสำเร็จจนได้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 107-108)

2.4 **บทสนทนาที่วิพากษ์นโยบายรัฐ** เช่น บทสนทนาระหว่างละไมกับคนขับรถจักรยานยนต์รับจ้างที่แสดงให้เห็นทรรศนะของประชาชนที่มีต่อนโยบายประชานิยมของรัฐที่ไม่ได้ช่วยเหลือประชาชนอย่างแท้จริง ความช่วยเหลือจำกัดอยู่เพียงประชาชนบางกลุ่มเท่านั้น คนยากจนที่ลำบากและเดือดร้อนจริงๆ กลับไม่ได้รับความช่วยเหลืออย่างเท่าเทียม ดังบทสนทนาในเรื่อง *เช็คช่วยด้วย* ความว่า

“ยังมืดอยู่เลย จะรีบไปไหนครับ” คนขี่มอเตอร์ไซค์ชวนคุยอีก

“ไปรับเช็คช่วยชาติที่ลานคนเมือง” ละไมตอบด้วยความภาคภูมิใจ

“โชคดีจังนะครับ พวกผมก็จนเหมือนกัน แต่รัฐบาลไม่ให้ เพราะพวกเราไม่มีเงินจ่ายค่าประกันสังคมและไม่มีเงินเดือนสักขั้นตามที่เขากำหนด”...

“มีลูกกี่คนล่ะ”...

“สามคนครับ คนโตจะขึ้นมอห้าแล้ว แต่คนเล็กเพิ่งจะสี่ขวบ เห็นรัฐบาลประกาศจะให้เรียนฟรี ให้ผู้ปกครองไปลงชื่อรับค่าเสื้อผ้ากับอุปกรณ์ แต่ก็มีใบค่าใช้จ่ายตอนเปิดเทอมแนบมาด้วย ผมเลยไม่เข้าใจว่ามันเรียนฟรีตรงไหน” คนขับมอเตอร์ไซค์บ่น...

“คนจนจริงๆ อย่างผม คงไม่ถูกต้องตามหลักเกณฑ์ของรัฐบาลหรอกครับ ปากกัดตีนถีบแทบตายยังไม่ค่อยพอกินครบสามมื้อเลย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 61-62)

3. วาทกรรมความแตกแยก

การประกอบสร้างบทสนทนาเพื่อนำเสนอวาทกรรมความแตกแยก สามารถจำแนกบทสนทนาได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

3.1 **บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์** เช่น บทสนทนาระหว่างวาเด็งกับผู้ก่อการร้ายที่ต่างแสดงทรรศนะ ความคิดและอุดมการณ์ของตน เป็นความเชื่อมั่นที่ส่งผลต่อพฤติกรรมของตัวละคร บทสนทนาดังกล่าวแสดงให้เห็นชัดเจนว่าผู้ก่อการร้ายถูกปลูกฝังความคิดโดยการบิดเบือนคำสอนทางศาสนาและการสร้างความเกลียดชังรัฐไทย ดังบทสนทนาในเรื่อง *ความลับในสวนยาง* ความว่า

"ไม่มีใครเสียใจหรอกถ้าผมตายผมเองก็ไม่เสียใจ เพราะผมไม่ได้ตายเปล่า เพื่อนผมก็ไม่ได้ตายเปล่า เราเสียสละเพื่อสงครามศักดิ์สิทธิ์"

"ฉันไม่เข้าใจหรอกว่าเธอหมายถึงอะไร" วาเด็งบอก

"ไม่เป็นไร รู้ไว้แค่ว่า พวกผมเสียสละเพื่อแผ่นดินของเรา เพื่อประกาศอิสรภาพแห่งรัฐอันยิ่งใหญ่ และเพื่อเรียกคืนความยุติธรรมาสู่พวกเราทุกคน" เขาพูดด้วยน้ำเสียงเชื่อมั่นเช่นนั้น

"เท่าที่รู้ แผ่นดินแห่งนี้มีอิสระตั้งแต่ก่อนฉันเกิดเสียอีก ปู่ของฉัน พ่อของฉัน อาศัยทำกินบนผืนดินนี้โดยไม่เคยมีใครมาบังคับอะไรเลย เรามีอิสระที่จะทำอะไรก็ได้" วาเด็งแย้ง...

"ถ้ามัวแต่ก้มหัวยอมรับ เราก็จะถูกปฏิบัติเหมือนเป็นพลเมืองชั้นสองไปตลอด การกดขี่จะไม่มีวันสิ้นสุด เหตุนี้แหละผมจึงตัดสินใจร่วมต่อสู้เพื่ออุดมการณ์อันยิ่งใหญ่ของเรา เพื่อปลดปล่อยพวกเราจากกรงเล็บแห่งอำนาจอันอยุติธรรม" ชายหนุ่มพูดและคาดหวังว่าชายชราจะคล้อยตาม

"รู้ไหม ว่าการก่อการร้ายของพวกเธอทำลายชีวิตผู้บริสุทธิ์ไปเท่าไหร่แล้ว?" วาเด็งถามกลับและโดยไม่รอคำตอบแกพูดต่อทันที "ทหาร ตำรวจ ครู ชาวบ้าน แม้แต่พระสงฆ์ กี่ชีวิตแล้วที่ต้องสังเวยไป โดยที่พวกเขาไม่มีความผิดเลยแม้แต่น้อย ไม่มีทางหรอกที่เธอจะเรียกร้องความสงบสุข ด้วยการก่อความไม่สงบ"

"เพื่ออุดมการณ์อันยิ่งใหญ่บางครั้งเราก็ต้องเสียสละกันบ้าง" ชายหนุ่มรีบแย้ง "คนที่ไม่มีอุดมการณ์ไม่มีทางเข้าใจสงครามศักดิ์สิทธิ์หรอก" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 88-90)

ส่วนบทสนทนาในเรื่อง *ไปให้ถึงจุดหมาย* แสดงถึงความขัดแย้งทางด้านความคิดและจุดยืนทางการเมืองของสมบัติและช้วนซึ่งเคยเป็นเพื่อนรักกัน เมื่อต่างฝ่ายต่างคิดว่าความเชื่อของตนถูกต้องจึงยากที่จะประนีประนอมเข้าหากัน ดังความว่า

"มึงงมโข่งอยู่ทำหอกอะไรวะ" ช้วนถามสมบัติ เมื่อคุยเรื่องการเมืองกันระหว่างจอดรถรอรับผู้โดยสารอยู่ที่ท่าเรือบนเกาะ "มึงไม่รู้หรอกหรือว่าคนทั้งประเทศเขาเลือกใครเป็นนายกฯ เขารักใคร..."

"กูไม่เห็นว่าทำไมกูต้องทำตามคนทั้งประเทศด้วย" สมบัติพูดอย่างไม่สนใจ เขาถือว่าเขาเป็นคนชอบอ่านหนังสือคนหนึ่ง และเขารู้มากกว่าหลายคนบนเกาะ โดยเฉพาะช้วน

"เอ๊า...ถ้าคนไม่ดี คนทั้งประเทศจะรักรึไง มึงดูสิ รักษาฟรี เรียนฟรี มีเงินทุนให้กู้อีก กู้มาแล้วไม่ต้องใช้คืนก็ไม่เห็นมีใครมาตามทวงกูเลย...มึงน่ะ มัวแต่เลือก ส.ส.เก่าอยู่นั่น กูไม่เห็นเลยว่าเลือกคนเดิมจะทำให้บ้านเราดีขึ้นได้ยังไง"

"อย่างน้อย เขาก็ไม่ไปผสมโรงโกงกินกับนายกฯ ของมึงไง" สมบัติตอบอย่างสะใจ

"เฮ้ย...เฮ้ย...มึงพูดแบบนี้ไม่ถูกนา" ช้วนชักไม่พอใจเมื่อคนที่เขารักชอบโดนตำหนิ "มึงไม่เห็นกะตามึงรู้ได้ไงว่าเขาโกง ไอ้พวกหนังสือพิมพ์มันก็ลงข่าวไปงั้นแหละ กูไม่เคยเห็นมันว่าใครดีสักคน นายกฯ คนนี้เขารวยแล้ว เขาไม่โกงหรอก ไม่รู้จะเอาเงินไปทำอะไร"

"รวยแล้วไม่ได้แปลว่าไม่โกงนี่หว่า..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 154-155)

3.2 **บทสนทนาที่ย้ำถึงสถาบันหลักที่พึงรักษา** เช่น ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* กล่าวถึงบทสนทนาของบุญหลายที่สั่งสอนลูกชายให้มีธรรมในใจ รู้จักพึ่งพาตนเอง และยึดมั่นในพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพราะถ้าทุกคนหวังพึ่งพาแต่นักการเมืองอาจไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทันท่วงทีและไม่สามารถช่วยเหลือทุกคนได้อย่างทั่วถึง ดังความว่า

...จบแค่ปอสี่ คนเก่งคนดี ฟังแต่เสียงเบิ่งแต่หน้า พ่อเบิ่งบ่ออกดอกลูก พ่อมีแต่ใจกับแฮงเอาไว้เฮ็ดอยู่เฮ็ดกิน เอาไว้ดูแลพวกสูให้อยู่ดีมีสุข ซ่านี่ล่ะที่พ่อสามารถเฮ็ดได้...สูลองคิดเบิ่งเด้อ คนเป็นสิบๆ ล้านคน ถ่าให้ผู้แทนสี่ห้าร้อยคนคิดแก้ปัญหาให้ทุกอย่าง ถ่าพึ่งแต่เขา คิดนำแต่เขา เขาสิมีปัญญาซอยได้เมิ่ดอยู่ติสูว่า ถ้าใจคนเฮามีธรรมะ เฮาขยันขันแข็ง เฮาพึ่งพาตัวเองได้คือจังพ่อหลวงบอก ป่านนี้บ้านเมืองเฮาก็คงบ่ต้องมาสู้-มาฆ่ากันเองแบบนี้ดอก ลูกเอ๋ย...ถ่าเมื่อใด่บ่เห็นหน้าพ่อหน้าแม่ ให้พวกสูเชื่อฟังคำสอนของพ่อหลวงเพิ่นเด้อลูก รับรองว่าชีวิตพวกสูสิมีแต่ความสุขความเจริญแน่นอน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 176)

3.3 **บทสนทนาที่เสนอแนะเพื่อสมานความขัดแย้ง** เช่น บทสนทนาของนุรียานักข่าวสาวรุ่นพี่ผู้ยึดมั่นในอุดมการณ์ที่กล่าวกับกระเต็นถึงบทบาทและหน้าที่ของสื่อมวลชนที่ดีที่จะช่วยเสนอความจริง สร้างความเป็นธรรมในสังคมและนำพาสังคมไปสู่สันติภาพ ดังบทสนทนาในเรื่อง *บุหรงตันหยง ตานี* ความว่า

"เราต้องยืนเคียงข้างประชาชน เป็นกระบอกเสียงแทนพวกเขา เพื่อดำรงไว้ซึ่งความถูกต้องและเป็นธรรมในสังคม เพราะสองสิ่งนี้จะนำไปสู่สันติภาพได้อย่างแท้จริง" นูรียากล่าวอย่างมุ่งมั่น...

"...ในกระบวนการสร้างความเป็นธรรมในสังคม ใครล่ะคือฟันเฟืองที่จะขับเคลื่อนความเป็นจริงออกสู่สาธารณชนได้อย่างเปิดกว้าง ให้ทุกฝ่ายได้รับรู้ ได้เห็น ได้เข้าใจ ในสถานการณ์ที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง ไม่ใช่สื่อมวลชนอย่างเราหรอกหรือ...เมื่อเราได้มายืนอยู่จุดนี้แล้ว อย่าทำลายโอกาสของตัวเอง ทำหน้าที่ของเราให้ดีที่สุด ด้วยความซื่อสัตย์ที่สุด จงอย่าได้ทำลายเกียรติภูมิของตัวเอง ด้วยการบิดเบือนหรือแม้แต่เพิกเฉย ละเลย..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 132-142)

4. วาทกรรมประชาธิปไตย

การประกอบสร้างบทสนทนาเพื่อนำเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย สามารถจำแนกบทสนทนาได้ 3 ลักษณะ ดังนี้

4.1 **บทสนทนาที่แสดงถึงสถานภาพของประชาธิปไตยไทย** เช่น บทสนทนาระหว่างตาปั๋นชายชราที่มีอาชีพเลี้ยงไก่กับโตชายหนุ่มที่ไปร่วมกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยของ ส.ส.บุญยังโตได้รับแจกไข่ไก่ที่เรียกว่า "ไข่ประชาธิปไตย" เป็นของสมนาคุณจากการร่วมฟังการหาเสียงที่แอบแฝงมาในกิจกรรมนี้ แต่ไข่ที่ได้รับกลับแตกเกือบหมดเพราะเหตุการณ์ชุลมุนตอนรับแจกของ ตาปั๋นจึงกล่าวข้อความในเชิงเสียดสีแต่สะท้อนสถานภาพของประชาธิปไตยไทย โดยเปรียบเทียบประชาธิปไตยกับไข่ไก่ที่เปราะแตกง่าย ดังบทสนทนาในเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* ความว่า

"ฮะ ห้า...นี่เหรอวะไอ้โต ไข่ประชาธิปไตยที่เอ็งอวดนักอวดหนา มันจะมีอารั้ยกะอีแค่ไข่แตกๆ เละๆ เต็มกล่อง"

"เฮ้ย! ไอ้หมาโตเอ็งอย่าคิดมากไปเลยวะ ไข่ประชาธิปไตยมันก็เป็นยังงี้แหละวะ แตกง่าย เสียง่าย เจ้าของมันคงไม่ประคบประหงมดูแลเหมือนข้าหรอก"

"นี่ไง! ลูกเจี๊ยบที่เอ็งอยากอุ้มเล่น นังขาวแม่ไก่ที่ข้าเลี้ยงไว้เพิ่งฟักออกมาเมื่อบ่ายนี้เอง เอ็งจะเอาไปอุ้มเล่นก็เอาสิ แต่เบาๆ นะโว้ย เดี๋ยวจะเป็นเหมือนไข่ของเอ็ง อ้อ...อ้อ...เอาะ ข้าลืมไปไข่ประชาธิปไตยของเอ็งมันยังไม่ฟักนี่หว่า"

... "ส่วนไอ้ไข่ประชาธิปไตยของเอ็งน่ะ ข้าว่าชาตินี้คงไม่ทันได้ฟักหรอกว่ะ ไม่ทันไรก็แตกเละไม่เป็นท่าซะแล้ว ส่วนไอ้ที่ยังพอดีอยู่บ้างถ้ารอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกาก็ต้องตั้งไข่กันอีกนานแหละว่ะจริงมะไอโต" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 73-74)

4.2 **บทสนทนาที่แสดงถึงการเมืองในอุดมคติ** เช่น บทสนทนาระหว่างน้าขอมซึ่งเป็นตัวแทนของชาวบ้านที่มาปรึกษาพ่อครูซึ่งเป็นผู้ที่คนในชุมชนต่างเคารพนับถือ เกี่ยวกับการสนับสนุนครูเสือขึ้นเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในชุมชน เพราะครูเสือเป็นผู้ที่ทำเพื่อชาวบ้านและชุมชนอย่างแท้จริง พ่อครูผู้ที่เคยสิ้นหวังกับระบบการเมืองจึงเริ่มกลับมามีความหวังอีกครั้ง ดังบทสนทนาในเรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง* ความว่า

> "ครูครับ...พวกเรากับสมาชิกกลุ่มทุกๆ กลุ่มในตำบล ได้ตกลงกันแล้วครับว่า...จะสนับสนุนครูเสือให้เป็นผู้นำในการเปลี่ยนแปลงของตำบลเราครับ...ครูจะว่ายังไง" น้าขอมปราชญ์ชาวบ้านของตำบลกล่าวเสียงดังฟังชัด จนผมสะท้านใจเยือกเพราะไม่เคยคิดว่าจะได้พบเห็นเหตุการณ์นี้
>
> "ผมไม่ว่าอะไรหรอก...มันก็ถูกต้องแล้วไม่ใช่หรือที่ประชาชนอย่างเราๆ นี่ละ ที่จะต้องมีส่วนร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันตัดสินใจและรับผิดชอบร่วมกัน" ผมตื้นตันจนพูดไม่ออก ความหวังของผมกลับมาโชนชัดอีกครั้งแล้ว ท่ามกลางรอยยิ้มของผู้คนที่ได้มีส่วนคิด พิจารณาและตัดสินใจเรื่องผู้นำของตนร่วมกัน (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 144)

4.3 **บทสนทนาเกี่ยวกับรูปธรรมของประชาธิปไตย** เช่น บทสนทนาของชาวบ้านที่กล่าวถึงการซื้อเสียงในการเลือกตั้ง บทสนทนาที่ใช้คำพูดในเชิงสร้างอารมณ์ขันมีนัยที่สื่อว่าชาวบ้านเห็นเรื่องนี้เป็นเรื่องปกติธรรมดาที่เกิดขึ้นในระบบการเมือง ดังบทสนทนาในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* ความว่า

> "วัดใจคนน่ะวัดง่าย แต่วัดกับอำนาจเงินนี่สิวัดยาก เลือกตั้งครั้งไหนๆ คนจ่ายมากคนนั้นก็มีสิทธิ์ได้คะแนน ไม่เห็นคราวที่แล้วเหรอคิดว่านายสำราญน่าจะได้รับเลือกตั้ง แต่ผลคะแนนเสียงแพ้ราบคาบโดนอำนาจเงินฟาดทีเดียว นายสำราญกลายเป็นนายร้าวรานทันที" นายนอบว่า
>
> "ถ้าปล่อยให้เงินซื้อเสียงอีกหน่อยคนดีไม่มีเงินก็หมดสิทธิ์ เลือกคนดีๆ เข้าไปบ้าง จะได้เป็นปากเป็นเสียงแทนเรา ขืนเลือกตามกระแสเงินตรานิยม มันจะปลิวตามลมนะพวก" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 38)

การวิเคราะห์การประกอบสร้างบทสนทนาของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเพื่อเสนอวาทกรรมการเมืองสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 13 การประกอบสร้างบทสนทนาในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจำแนกตามวาทกรรมการเมือง

วาทกรรม	ลักษณะบทสนทนา
วาทกรรมนักการเมือง	1. บทสนทนาที่แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง
	2. บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมือง
	3. บทสนทนาที่แสดงถึงการใส่ร้ายป้ายสีแก่งแย่งชิงดีในแวดวงการเมือง
	4. บทสนทนาที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมฉ้อฉลและกลโกงของนักการเมือง
	5. บทสนทนาที่แสดงให้เห็นภาพลักษณ์เชิงลบของนักการเมือง
	6. บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมือง
	7. บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมของนักการเมืองที่ดี
วาทกรรมรัฐ	1. บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน
	2. บทสนทนาที่แสดงถึงอุดมการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐ
	3. บทสนทนาที่กล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐกับการแทรกแซงทางการเมือง
	4. บทสนทนาที่วิพากษ์นโยบายรัฐ
วาทกรรมความแตกแยก	1. บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์
	2. บทสนทนาที่ย้ำถึงสถาบันหลักที่พึงรักษา
	3. บทสนทนาที่เสนอแนะเพื่อสมานความขัดแย้ง
วาทกรรมประชาธิปไตย	1. บทสนทนาที่แสดงถึงสถานภาพของประชาธิปไตยไทย
	2. บทสนทนาที่แสดงถึงการเมืองในอุดมคติ
	3. บทสนทนาเกี่ยวกับรูปธรรมของประชาธิปไตย

ฉาก

ฉาก (Setting) หมายถึง เวลาและสถานที่ รวมทั้งสิ่งแวดล้อมที่ตัวละครแสดงบทบาทอยู่ ฉากในเรื่องสั้นมักจะปรากฏควบคู่กับบรรยากาศ ซึ่งจะบ่งบอกถึงอารมณ์และความรู้สึกที่เกิดขึ้นในฉากนั้น ฉากเป็นสถานที่รองรับเหตุการณ์ต่างๆ ของเรื่อง ทั้งยังสามารถบ่งบอกความหมายบางอย่าง มีอิทธิพลต่อความคิดการกระทำของตัวละครได้อีกด้วย (อุมาพร มะโรณีย์. 2551: 26) ดังนั้น การสร้างฉากจึงต้องคำนึงถึงความสมจริง ความน่าเชื่อถือและสร้างบรรยากาศแวดล้อมให้เหมาะสมกับการดำเนินเรื่อง

การศึกษาการประกอบสร้างฉากในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. ลักษณะของฉากที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีการสร้างฉากสำคัญ 4 ลักษณะ ดังนี้

1.1 **ฉากที่เป็นธรรมชาติ** ได้แก่ สภาพธรรมชาติที่แวดล้อมตัวละคร เช่น ภูเขา ทะเล แม่น้ำ ท้องทุ่งและป่าไม้ เป็นต้น ฉากธรรมชาติเป็นทั้งสิ่งแวดล้อมภายนอกและภายในตัวละคร มีพลังและมีผลต่อการกระทำและชีวิตความเป็นอยู่ของตัวละคร ฉากที่เป็นธรรมชาตินอกจากจะแสดงถึงความเป็นจริงของสถานที่แล้ว ยังถูกสร้างขึ้นมาเพื่อใช้ในการอุปมาอุปไมยหรือใช้เป็นสัญลักษณ์เปรียบเทียบ นอกจากนี้อาจต้องการบ่งบอกว่ามนุษย์อยู่ภายใต้การควบคุมของธรรมชาติ ซึ่งเป็นพลังอำนาจยิ่งใหญ่ที่มนุษย์ยากจะเอาชนะได้ การตัดสินใจแก้ปัญหาหรือเปลี่ยนแปลงชีวิตในทางหนึ่งทางใดก็อาจมีส่วนมาจากการกระทำธรรมชาติ

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นจำนวน 25 เรื่อง ที่ให้ความสำคัญกับฉากที่เป็นธรรมชาติในเรื่อง ได้แก่ เรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ*, *กว่าจะรู้เดียงสา*, *ประชาธิปไตยในทางลัด*, *มองจากที่สูง*, *ผู้ป่วย*, *ผ้าพับ*, *วีรชนนิรนาม*, *ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ*, *ผู้พิทักษ์*, *ฟ้าสาง*, *ชนชั้นแห่งดอกไม้*, *ไอ้เกล็ดทอง*, *หมู่บ้านสีแดง*, *สะพาน*, *ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่*, *ปีกแห่งเสรีภาพ*, *นักตกปลาในงานเลี้ยง*, *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว*, *ก่อนสายหมอกเลือน*, *ข้าราชการ*, *ผาไส้ขาด*, *ยุงก้นปล่อง*, *ละครหลังตอนจบ*, *ความลับในสวนยาง* และ *น้ำท่วมใจ*

1.2 **ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์** ได้แก่ อาคารบ้านเรือน วัตถุเครื่องใช้ที่มนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นมาและแวดล้อมตัวละครในเรื่อง ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์มักจะสะท้อนให้เห็นตัวตนของผู้สร้างหรือผู้เป็นเจ้าของด้วยเสมอ เช่น บ้านหลังใหญ่ รถยนต์ราคาแพง บ่งบอกว่าเจ้าของเป็นคนมีฐานะ บ้านที่เก่าซอมซ่อ ข้าวของเครื่องใช้ที่ผุพัง ก็จะบ่งบอกว่าตัวละครในเรื่องอยู่ในสถานะยากจน เป็นต้น ซึ่งฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ยังชี้ให้ผู้อ่านเห็นถึงอำนาจที่เกิดขึ้นระหว่างคนกับค่านิยมในการใช้วัตถุสิ่งของ รวมทั้งสามารถใช้เป็นสัญลักษณ์หรือเป็นตัวแทนของตัวละคร

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นจำนวน 43 เรื่อง ที่ให้ความสำคัญกับฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ในเรื่อง ได้แก่ เรื่อง *จดหมายจากชายชรา*, *บิน*, *ภาพเก่า*, *นักเล่านิทานยามราตรี*, *สมดุลใหม่*, *ฮัลโหล*, *ความในใจ*, *กลับจากสมรภูมิ*, *ค่าแรงที่รอคอย*, *งานลับ*, *เมืองคนหาย*, *ระบำหุ่น*, *ราคาของแผ่นดิน*, *วาวแสงแห่งศรัทธา*, *เล็กลึก*, *แผ่นดินของใคร*, *การจากไปของนกเค้า*, *ความหวังจากถังขยะ*, *จัดฉาก*, *ผู้พิทักษ์*, *มื้อสุดท้าย*, *อนุสาวรีย์*, *เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน*, *ไข่ประชาธิปไตย*, *ผู้ถูกเช็คเด้ง*, *ผู้ล่า*, *ลมหายใจของแม่*, *วันใหม่*, *สี่แยกสมมุติ*, *มหกรรมคอนเสิร์ตของ*

คนเฒ่าคนแก่, *ในที่สุด*, *ไปให้ถึงจุดหมาย*, *มีกองวัสดุบนไหล่ทาง*, *รถด่วนสายประชาธิปไตย*, *เวียงล่ม ที่หนองหล่ม*, *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว*, *ปลาดุกกินเด็ก*, *มือปืน*, *หลวงพ่อ*, *ไอ้มดแดง*, *คนรักเก่าเก่า...*, *คำอธิษฐาน* และ *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย*

1.3 **ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย** ช่วงเวลาหรือยุคสมัยของการเกิดเหตุการณ์เป็นส่วนประกอบสำคัญอย่างหนึ่งของเรื่องสั้น เพราะช่วงเวลาจะช่วยในการดำเนินเรื่อง ตลอดจนการพัฒนาเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครในสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนส่งผลกระทบและเชื่อมโยงเหตุการณ์แต่ละเหตุการณ์ จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นจำนวน 6 เรื่อง ที่ให้ความสำคัญกับฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุค ได้แก่ เรื่อง *จดหมายจากชายชรา*, *แนวรบแห่งอุดมการณ์*, *ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)*, *โทรทัศน์ขาว-ดำ*, *กาฬยุค* และ *เมืองอมร 2312*

1.4 **ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร** หมายถึง สภาพแบบแผนหรือกิจวัตรในการดำเนินชีวิตของตัวละครในเรื่อง รวมถึงแบบแผนการดำเนินชีวิตของชุมชนและสังคม ฉากประเภทนี้จะช่วยเน้นย้ำสภาพเหตุการณ์และสถานะของตัวละครให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร จึงไม่เป็นเพียงฉากที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อรองรับสถานะของตัวละคร แต่เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตัวละครในเรื่อง

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นจำนวน 67 เรื่อง ที่ให้ความสำคัญกับฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร ได้แก่ เรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น*, *เรื่องเดียวกัน*, *ผู้มีสิทธิ์*, *นางรำ*, *ดะแอ*, *เหนือคมพยัคฆ์*, *กล่องสบู่ของพ่อ*, *ทางเลือก*, *นกหลง*, *ม้าขี่-ผีเจ้านาย*, *อุดมการณ์แห่งรัก*, *เรื่องเล่าจากขุนเขา*, *ภารโรงกับรัฐมนตรี*, *ปัจจัยแห่งชีวิต*, *ไก่ลงร้าน*, *มะเฮ๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข*, *เมื่อวันนั้น...มาถึง*, *รางวัลของแม่*, *แง่มุมที่แตกต่าง*, *บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)*, *เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย*, *อุดมการณ์ของคนเผาผี*, *วิถีแห่งสัตว์*, *ไม่แน่*, *กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน*, *ปั้นเลขเป็นตัว*, *เท่าไหร่*, *ผู้รับผิดชอบ*, *แพ้คัดเข้า*, *อาหารมื้อค่ำ*, *แมวป่วย*, *แกง*, *ในทรรศนะของคนบาป*, *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว*, *มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่*, *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม*, *เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี*, *ตามปกติ*, *ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่*, *เพราะธงผืนนั้น*, *หนานบุญขายข้าว*, *พี่สาวของผม*, *คนหาปลา*, *เจ้า (หน้า) ที่*, *เช็คช่วยด้วย*, *ทุเรียนการเมือง*, *แผนพึ่งตัวเอง*, *ยึดอำนาจ*, *เอาละวะขัดขืน*, *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)*, *ดอกเบี้ยนอกระบบ*, *โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง*, *เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม*, *หน้าต่าง*, *หลำไม่ใส่เสื้อ*, *ผีดิบ*, *ไม่*

มีแผ่นดินอยู่, ของขวัญข้อเก้า, ความฝันและความตายของชายต่างด้าว, ป้าแฉล้ม, เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก, หมวกที่หายไป, กระสุนปืนนัดเดียว, กลับไปบ้านเกิด, ติดธง, นกปากส้อม, บุหรง ตันหยง ตานี และ *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ*

จากการศึกษาการประกอบสร้างฉากในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีการเสนอฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละครมากที่สุด โดยส่วนใหญ่เป็นการบอกเล่าวิถีชีวิตและพฤติกรรมของตัวละครเอก การใช้ฉากลักษณะนี้ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจบทบาทและการกระทำของตัวละครที่นำไปสู่ปมขัดแย้งในเรื่องได้ชัดเจนขึ้น อย่างไรก็ตามการให้ความสำคัญกับฉากในเรื่องสั้นจะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นดำเนินไปภายใต้บรรยากาศทางสังคมการเมืองในรูปแบบใดซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการตีความเรื่องสั้น

จากการวิเคราะห์ลักษณะของฉากที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 14 ฉากสำคัญในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

เรื่องสั้น		**ฉากสำคัญในเรื่อง**			
ครั้งที่/ปี	**ชื่อเรื่อง**	**ธรรมชาติ**	**สิ่งประดิษฐ์**	**เวลา**	**การดำเนินชีวิต**
1/2545	คืนเดือนเพ็ญ	X			
	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน				X
	กว่าจะรู้เดียงสา	X			
	จดหมายจากชายชรา		X	X	
	ดะแอ				X
	นางรำ				X
	บิน		X		
	ประชาธิปไตยในทางลัด	X			
	ผู้มีสิทธิ์				X
	ภาพเก่า		X		
	มองจากที่สูง	X			
2/2546	เหนือคมพยัคฆ์				X
	กล่องสบู่ของพ่อ				X
	ทางเลือก				X

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่องสั้น		ฉากสำคัญในเรื่อง			
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	ธรรมชาติ	สิ่งประดิษฐ์	เวลา	การดำเนินชีวิต
	นกหลง				X
	นักเล่านิทานยามราตรี		X		
	ผู้ป่วย	X			
	ผ้าพับ	X			
	ม้าขี่-ผีเจ้านาย				X
	วีรชนนิรนาม	X			
	สมดุลใหม่		X		
	อุดมการณ์แห่งรัก				X
	อัลโหล		X		
	เรื่องเล่าจากขุนเขา				X
	ความในใจ		X		
	ภารโรงกับรัฐมนตรี				X
	แนวรบแห่งอุดมการณ์			X	
3/2547	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ	X			
	ปัจจัยแห่งชีวิต				X
	กลับจากสมรภูมิ		X		
	ไก่ลงร้าน				X
	ค่าแรงที่รอคอย		X		
	งานลับ		X		
	มะเฮ๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข				X
	เมืองคนหาย		X		
	เมื่อวันนั้น...มาถึง				X
	ระบำหุ่น		X		
	ราคาของแผ่นดิน		X		
	รางวัลของแม่				X
	ผู้พิทักษ์	X			
	แง่มุมที่แตกต่าง				X
	บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)				X

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่องสั้น		ฉากสำคัญในเรื่อง			
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	ธรรมชาติ	สิ่งประดิษฐ์	เวลา	การดำเนินชีวิต
	ฟ้าสาง	X			
	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย				X
4/2548	วาวแสงแห่งศรัทธา		X		
	อุดมการณ์ของคนเผาผี				X
	วิถีแห่งสัตว์				X
	ไม่แน่				X
	เล็กลึก		X		
	แผ่นดินของใคร		X		
	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน				X
	ปั้นเลขเป็นตัว				X
5/2549	การจากไปของนกเค้า		X		
	ความหวังจากถังขยะ		X		
	จัดฉาก		X		
	ชนชั้นแห่งดอกไม้	X			
	เท่าไหร่?				X
	ผู้พิทักษ์		X		
	ผู้รับผิดชอบ				X
	แพ้คัดเข้า				X
	มื้อสุดท้าย		X		
	อนุสาวรีย์		X		
	อาหารมื้อค่ำ				X
	ไอ้เกล็ดทอง	X			
6/2550	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน		X		
	แมวป่วย				X
	แกง				X
	ไข่ประชาธิปไตย		X		
	ในทรรศนะของคนบาป				X
	ผู้ถูกเช็คเด้ง		X		
	ผู้ล่า		X		

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่องสั้น		ฉากสำคัญในเรื่อง			
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	ธรรมชาติ	สิ่งประดิษฐ์	เวลา	การดำเนินชีวิต
	ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว				X
	ลมหายใจของแม่		X		
	วันใหม่		X		
	สี่แยกสมมุติ		X		
	หมู่บ้านสีแดง	X			
7/2551	สะพาน	X	X		
	มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่		X		X
	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม				X
	เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี				X
	ตามปกติ				X
	ในที่สุด		X		
	ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่	X			X
	ปีกแห่งเสรีภาพ	X			
	ไปให้ถึงจุดหมาย		X		
	เพราะธงผืนนั้น				X
	มีกองวัสดุบนไหล่ทาง		X		
	หนานบุญขายข้าว				X
8/2552	พี่สาวของผม				X
	ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)			X	
	คนหาปลา				X
	เจ้า (หน้า) ที่				X
	เช็คช่วยด้วย				X
	ทุเรียนการเมือง				X
	นักตกปลาในงานเลี้ยง	X			
	แผนพึ่งตัวเอง				X
	ยึดอำนาจ				X

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่องสั้น		ฉากสำคัญในเรื่อง			
ครั้งที่/ปี	**ชื่อเรื่อง**	**ธรรมชาติ**	**สิ่งประดิษฐ์**	**เวลา**	**การดำเนินชีวิต**
	รถด่วนสายประชาธิปไตย		X		
	เวียงล่มที่หนองหล่ม		X		
	เอาละวะขัดขืน				X
9/2553	ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)				X
	พ่อจำ...อุกามาแล้ว	X	X		
	ก่อนสายหมอกเลือน	X			
	ดอกเบี้ยนอกระบบ				X
	โทรทัศน์ขาว-ดำ			X	
	ปลาดุกกินเด็ก		X		
	โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง				X
	มือปืน, หลวงพ่อ		X		
	เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม				X
	หน้าต่าง				X
	หลำไม่ใส่เสื้อ				X
	ไอ้มดแดง		X		
10/2554	ผีดิบ				X
	ไม่มีแผ่นดินอยู่				X
	ของขวัญข้อเก้า				X
	ข้าราชการ	X			
	คนรักเก่าเก่า...		X		
	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว				X
	คำอธิษฐาน		X		
	ป้าแฉล้ม				X
	ผาไส้ขาด	X			
	ยุงก้นปล่อง	X			
	เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดงและบอลโลก				X

ตาราง 14 (ต่อ)

เรื่องสั้น		ฉากสำคัญในเรื่อง			
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	ธรรมชาติ	สิ่งประดิษฐ์	เวลา	การดำเนินชีวิต
	ละครหลังตอนจบ	X			
11/2555	หมวกที่หายไป				X
	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย		X		
	กระสุนปืนนัดเดียว				X
	กลับไปบ้านเกิด				X
	กาฬยุค			X	
	ความลับในสวนยาง	X			
	ติดธง				X
	นกปากส้อม				X
	น้ำ (ท่วม) ใจ	X			
	บุหรง ตันหยง ตานี				X
	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ				X
	เมืองอมร 2312			X	
รวม		25	43	6	67

2. การประกอบสร้างฉากเพื่อเสนอวาทกรรมการเมือง

เมื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างฉากในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมแตกต่างกัน ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

2.1 วาทกรรมนักการเมือง

การวิเคราะห์การประกอบสร้างฉากเพื่อนำเสนอวาทกรรมนักการเมือง ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองมีการสร้างฉากสำคัญ 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 9 เรื่อง การประกอบสร้างวาทกรรมนักการเมืองผ่านการสร้างฉาก ส่วนใหญ่มักเสนอฉากเกี่ยวกับธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงกับแก่นเรื่องหรือตัวละคร เช่น การพรรณนาฉากความงามของธรรมชาติบริเวณผาไส้ขาดโดยละเอียดเพื่อให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าของผืนป่าบริเวณผาไส้ขาดที่กำลังจะถูกนักการเมืองเลวทำลายลงสิ้นด้วยการสร้างเขื่อนเพราะมีผลประโยชน์มหาศาลที่ตนเองและพวกพ้องจะได้รับ และด้วยความงดงามอุดมสมบูรณ์เช่นนี้จึงทำให้

หมอนิคมและชาวบ้านที่รักธรรมชาติพร้อมกันรวมพลังปกป้องผืนป่าบริเวณผาไส้ขาดไว้ ยิ่งธรรมชาติมีความงามและอุดมสมบูรณ์มากเพียงใดก็ยิ่งส่งเสริมให้ภาพนักการเมืองการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมชัดเจนยิ่งขึ้นไปด้วย ดังข้อความในเรื่อง *ผาไส้ขาด* ดังนี้

> ...ในยามว่างหมอนิคมจะขับรถโฟร์วีลไดรฟ์คันโปรดไปนั่งเล่นหย่อนใจใต้ต้นยางนาใหญ่กลางป่า ดูผืนป่าเขียวขจีในหน้าฝนและแปรเปลี่ยนเป็นสีเหลืองทองในฤดูหนาว ท่ามกลางทิวเขาสลับซับซ้อนลดหลั่นกันไปอย่างไร้กฎเกณฑ์ มีดงสักทองงามๆ เป็นหมื่นๆ ไร่ แทรกแซมด้วยไม้เบญจพรรณสูงใหญ่ไว้กิ่งประดับก้านด้วยกล้วยไม้ป่านานาออกดอกบานสะพรั่งสีสันสะดุดตาส่งกลิ่นหอมจรุงใจ ภายใต้ดงไม้มีฝูงนกยูงไล่ป้อผสมพันธุ์ รำแพนหางกว้างใหญ่สีน้ำเงินเขียวเย็นตาน่าชมมิรู้เบื่อ เหล่านกหลากชนิดส่งเสียงร้องจุ๊บจิ๊บๆ คลอเป็นท่วงทำนองประสานกับเสียงลูกยางนาซึ่งหมุนปลิวตกจากต้นสูงลงสู่ผืนดินเบื้องล่างดังเปาะแปะ เป็นจังหวะของธรรมชาติอันผ่อนคลาย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 113-114)

ส่วนในเรื่อง *ไอ้เกล็ดทอง* มีการสร้างฉากธรรมชาติบริเวณบึงบัวให้มีสภาพธรรมชาติที่วิปริตผิดไปจากปกติในวันที่เรียมได้พบไอ้เกล็ดทอง ดังความว่า “ตอนที่เรียมพบมันนั้นเป็นยามบ่ายของวันที่พระอาทิตย์ทรงกลดเจ็ดสีแผ่รัศมีกว้างใหญ่ทั่วผืนฟ้าอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เปลวแดดเป็นสีทอง ท้องฟ้าสีเทาคล้ายทรุดตัวลงต่ำเพียงเหนือยอดไม้ หนองน้ำนิ่งเงียบเหมือนแผ่นกระจก ก่อนจะลดระดับลงอย่างรวดเร็วราวถูกพญานาคใต้บาดาลสูบไปดื่มกิน ต้นไม้ใบหญ้าที่เพิ่งชูช่อเขียวระเริงฝนเมื่อวันวานพลันหรุบใบหลับใหลไม่รับรู้โลก โลกนิ่งและเงียบเหมือนภาพวาดอันวิปริต” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 154) การสร้างฉากเช่นนี้แสดงถึงอาเพศและความผิดปกติที่กำลังจะเกิดขึ้นในหมู่บ้าน ให้ความรู้สึกอึดอัด อึมครึมและหวาดหวั่น แต่ก็สร้างความมหัศจรรย์ใจในเวลาเดียวกัน นับเป็นฉากที่เปิดตัวตัวละครสำคัญได้เป็นอย่างดีเพราะไอ้เกล็ดทองเป็นสิ่งมีชีวิตที่งดงามแต่แฝงด้วยความลึกลับและพิษร้าย ไอ้เกล็ดทองเป็นตัวละครที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบกับนักการเมืองเลวที่นำความหายนะมาสู่สังคม

2.1.2 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ จำนวน 11 เรื่อง การสร้างฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นก็ช่วยสะท้อนวาทกรรมนักการเมืองได้อย่างชัดเจน เช่น ฉากบ้านรัฐมนตรีอำนวยในเรื่อง *งาน*

ลับ เป็นฉากที่แสดงถึงความโอ่อ่ามั่งคั่งและอำนาจบารมีของผู้เป็นเจ้าของบ้าน แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายของนักการเมือง ดังความว่า

> ...คฤหาสน์หลังนี้มีรั้วหน้าบ้านติดกับถนนใหญ่ยาวราวสามร้อยเมตรประตูทางเข้าบ้านมีป้อมยามและยามรักษาการณ์ถึงสามสี่คน ปกติเท่าที่ผมเห็นจะมีรถราคาแพงแล่นเข้าออกอยู่แทบทั้งวัน แต่วันนี้ประตูหน้าบ้านปิดสนิท...ผ่านรั้วกำแพงสูงเข้าไปแล้ว ผมจึงได้เห็นทุกอย่างชัดเจน คฤหาสน์หลังนี้ใหญ่โตกว่าที่ผมคิดมาก มีหลายตึกหลายเรือนอยู่ในรั้วเดียวกัน มีต้นไม้เล็กใหญ่แผ่กิ่งก้านร่มเงาอยู่หนาแน่น ไม้ดอกไม้ประดับหลายชนิดถูกปลูกเต็มพื้นที่ ผมเห็นสระว่ายน้ำขนาดใหญ่ เห็นรถยุโรปราคาแพงนับสิบคันจอดเรียงรายอยู่ในโรงรถ ชายคนนั้นเดินนำหน้าผมเข้าไปในคฤหาสน์ พอเห็นพรมสีแดงเลือดนกที่ปูอยู่แทบเท้าเล่นเอาเกือบถอดรองเท้าไม่ทัน (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 86-89)

ในขณะที่ประชาชนกลับมีความเป็นอยู่ที่ลำบาก ขาดความพร้อมทั้งทางด้านสาธารณูปโภคและการคมนาคม นักการเมืองนิ่งดูดายไม่ให้ความใส่ใจ เช่น ถนนเข้าหมู่บ้านในเรื่อง *กลับจากสมรภูมิ* เป็นสภาพถนนที่ขระขระเป็นหลุมเป็นบ่อแสดงถึงการไม่ได้รับการเหลียวแลจากนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้อง ดังความว่า

> รถกระบะเก่าคร่ำคร่าของชาวสวนผู้สมถะ ตาเปลื้องผู้เป็นทั้งเจ้าของและคนขับกำลังประคับประคองพาหนะคู่ชีพไปบนถนนขรุขระด้วยความลำบาก เส้นทางแคบที่มีหลุมเล็กใหญ่ปรากฏอยู่ทุกระยะ ทำให้แกต้องคอยหักพวงมาลัยหลบไปมาเป็นพัลวัน แต่กระนั้นก็ยังมีเสียงตึงตังของล้อรถกระแทกหลุมดังอยู่ตลอดเวลา เพราะแทบทุกตารางเมตรบนถนนลูกรังสายนี้มีหลุมลึกบ้างตื้นบ้างกระจายอยู่ทั่ว...หลุมเหล่านี้เกิดจากการที่ฝนตกหนัก ความหนักหน่วงของหยดน้ำที่โถมถั่งมาจากเบื้องสูงกัดเซาะดินจนพื้นผิวคล้ายโลกพระจันทร์...ฝนเพิ่งผ่านไปเมื่อเดือนก่อน ความเป็นหลุมบ่อดูกว้างและลึกกว่าเดิมมิหนำซ้ำยามรถแล่นผ่าน ละอองฝุ่นสีแดงกลับฟุ้งกระจายอยู่ในอากาศ ระยะทางเพียงสิบห้ากิโลเมตรจากหมู่บ้านไปถึงถนนใหญ่ใช้เวลาเดินรถประมาณหนึ่งชั่วโมง แต่เป็นหนึ่งชั่วโมงที่พอลงจากรถแล้วมันทำให้แกแทบจำไม่ได้ว่ารถแกสีอะไรแน่ สีน้ำเงินซีดเดิมหรือสีแดงแห่งฝุ่น (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย.2548: 49-50)

นอกจากนี้ยังมีฉากสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นความเจริญทางวัตถุซึ่งเป็นผลมาจากการความเห็นแก่ตัวของนักการเมือง เช่น บริเวณสะพานปลาในเรื่อง *ผู้ล่า* ที่สะท้อนภาพความเจริญทางวัตถุที่มาพร้อมกับความเสื่อมถอยทางศีลธรรมและความเสื่อมโทรมของธรรมชาติ ดังความว่า

> ...สะพานคอนกรีตยาวกว่าห้าร้อยเมตรสามารถรองรับเรืออวนลากจากต่างถิ่นได้เป็นจำนวนมาก ดูเหมือนว่ามันไม่เคยหลับใหลด้วยเสียงกระหึ่มของเครื่องยนต์ของเรืออวนลากลำแล้วลำเล่า ทั้งนำความคึกคักมาสู่บ้านน้ำเลได้ทั้งวันทั้งคืน พ่อค้าแม่ค้าสัตว์ทะเลจากกรุงเทพฯ ต่างมุ่งสู่ท่าเรือแห่งนี้ ร้านขายเหล้าขายเบียร์และร้านขายบริการทางเพศผุดขึ้นมายิ่งกว่าดอกเห็ดเพื่อรองรับลูกเรือกลัดมันจากเรืออวนลากทั้งหลาย ความเจริญของเมืองสวนทางกับโขดหินใต้น้ำปะการังเหลือน้อยลงทุกที... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 115)

2.1.3 ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย จำนวน 1 เรื่อง ได้แก่ ฉากโลกอนาคตในปีจักรวาล 2312 ในเรื่อง *เมืองอมร 2312* มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการคมนาคมจนสามารถติดต่อกับดาวอื่นๆ ได้ ถึงแม้โลกจะมีเทคโนโลยีที่ก้าวหน้าล้ำสมัยแต่ธรรมชาติบนโลกกลับถูกทำลายอย่างสิ้นเชิง ดังความว่า

> ปีจักวาลศักราชที่ 2312 ประชาชนชาวสยามต่างพากันปลาบปลื้ม ภาคภูมิใจหนักหนาเมื่อประเทศได้รับเลือกเป็นตัวแทนสมาคมทางช้างเผือกไปเจรจากับดาวยูเรก้า-หนึ่ง เพื่อหาข้อตกลงในการจัดสร้างเส้นทางยานอวกาศความเร็วเหนือแสงเชื่อมต่อข้ามกาแลกซี่ระหว่างสองดวงดาว โครงการนี้คาดหมายว่าจะเป็นโครงการยักษ์ใหญ่เพราะดาวยูเรก้า-หนึ่งซึ่งอยู่ในอีกกาแลกซี่หนึ่งนั้นเพิ่งเปิดดวงดาวเป็นครั้งแรก เสียงเล่าลือกันว่าดาวสีเขียวอมฟ้าดวงนั้นมีทรัพยากรมากมายไม่ต่างจากโลกมนุษย์ในสมัยก่อน อันเป็นสิ่งหายากมากในปัจจุบันที่แม่น้ำสะอาดยังต้องผ่านขั้นตอนการกลั่นถึงสิบขั้นตอนกว่าจะได้น้ำที่ปราศจากเชื้อโรคและสารพิษพอให้มนุษย์ใช้ดื่มกินได้ การเปิดดาวของยูเรก้า-หนึ่งคาดว่าจะทำให้โลกและดาวเคราะห์ในกาแลกซี่ทางช้างเผือกสามารถเปิดตลาดนำเข้าสินค้าใหม่ๆ ได้โดยต้นทุนไม่สูงนัก ถือเป็นความคาดหวังใหม่เลยทีเดียว (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 169-183)

2.1.4 ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร จำนวน 18 เรื่อง เช่น การกล่าวถึงวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์* กล่าวถึงการประกอบอาชีพประมงพื้นบ้านของผู้ใหญ่คำขณะที่ออกไปเก็บลอบในทะเลพร้อมกับเคนซึ่งเป็นลูกชาย ดังความว่า

> เฒ่าคำดับเครื่องเรือปล่อยให้เรือแล่นไปตามกระแสคลื่น ถึงตอนนี้ทะเลเรียบลมสงบ ลมอ่อนแรงพัดมาลูบไล้ต้องผิวกาย สายหมอกละมุนโอบคลุมโรยเรี่ยร่ายไปกับผืนน้ำสีเขียว น้ำทะเลกระเพื่อมเป็นลอนคลื่นเล็กๆ...เรือจอดนิ่งเมื่อถึงกองหินใต้น้ำ...ชายหนุ่มลุกขึ้นเมื่อมองเห็นธงทุ่นไม้ไผ่ลอยเท้งเต้งตามแรงคลื่นวางเป็นแถวเป็นแนว เขาคว้าสายเชือกที่ผูกติดกับทุ่น ก้มตัวลงคว้าสายเชือกที่ติดกับผิวน้ำ ค่อยๆ ออกแรงสาวลอบอุ้มน้ำพร้อมหินถ่วงขึ้นมาจากทะเล...ลอบแรกขึ้นจากผิวน้ำว่างเปล่า...เขาจับหินถ่วงโยนลงไปใต้น้ำตรงที่เดิม หินถ่วงค่อยๆ ดึงตัวลอบลงทะเลเพื่อเอาไว้ล่อหมึกหรือปลาอย่างเดิม ปลายเสาไม้รวกที่ตรงปลายติดธงหลากสีค่อยๆ ขึ้นลำตั้งตรงเด่ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 55)

ส่วนในเรื่อง *ประชาธิปไตยในคอกไม้* กล่าวถึงพฤติกรรมและการดำเนินชีวิตของบุญมั่นและเมินคู่สามีภรรยาที่ประกอบอาชีพทำนาและเลี้ยงสัตว์ ในฤดูน้ำหลากทั้งคู่และสัตว์เลี้ยงต้องปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับสภาพธรรมชาติที่เปลี่ยนแปลงไป ดังความว่า

> กว่าจะสุมไฟไล่ยุงให้วัวฝูงย่อมๆ ที่เลี้ยงไว้ได้ก็ต้องรอให้ฝนขาดเม็ด เสียงเกราะที่ดังถี่ๆ อยู่เมื่อครู่เริ่มห่างเสียงลงจนเกือบจะเป็นนานๆ ครั้ง พอควันไฟเริ่มได้ที่ยุงแมลงต่างๆ ก็บินหนีวัวมอก็ไม่ต้องสะบัดหัวสะบัดหางไล่ยุงบ่อยๆ เหมือนตอนแรก
>
> บุญมั่นนั่งเอนๆ อยู่บนแคร่ไม้สีสุกต่อหยาบๆ วางอยู่หน้ากระท่อม มวนใบจากยาเส้นยกขึ้นใส่ปากพ่นควันแข่งกับกองไฟในคอกเหมือนในทุกยามที่ต้องใช้ความคิด แววตาจับนิ่งอยู่ที่สัตว์สี่ขาที่ยืนเกาะกลุ่มกันอยู่ใกล้กองไฟ พื้นดินเฉอะแฉะด้วยน้ำจากฟ้าจนไม่มีที่แห้งให้วัวนอน เนื่องจากตัวคอกตั้งอยู่ในที่ลุ่มที่ครั้งหนึ่งเคยเป็นธารน้ำที่พอถึงหน้าน้ำหลากผืนแผ่นดินแห่งนี้จะแปรสภาพเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ บรรดาผู้คนและสัตว์เลี้ยงก็จะต้องอพยพขึ้นที่สูงและกลับลงมาอีกครั้งเมื่อน้ำแห้ง... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 122-123)

2.2 วาทกรรมรัฐ

การวิเคราะห์การประกอบสร้างฉากเพื่อเสนอวาทกรรมรัฐ ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมรัฐมีการสร้างฉากสำคัญ 3 ลักษณะ ดังนี้

2.2.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 4 เรื่อง การประกอบสร้างวาทกรรมรัฐมีการสร้างฉากเพื่อสนับสนุนวาทกรรมย่อยเจ้าหน้าที่รัฐโดยเปรียบเทียบเจ้าหน้าที่รัฐกับพฤติกรรมของสัตว์ชนิดต่างๆ ดังนั้น ฉากที่ปรากฏจึงมักเป็นฉากที่เกี่ยวโยงกับธรรมชาติของสัตว์ เช่น ฉากของเหยี่ยวทุ่งที่บินอย่างอิสระเสรี ในเรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ* เปรียบเสมือนชีวิตของตัวละครเอกซึ่งเป็นข้าราชการระดับสูงที่กำลังจะเกษียณอายุราชการ เขาถูกกลั่นแกล้งจากรัฐมนตรีเจ้ากระทรวง ทำให้ต้องเกษียณออกมาอย่างหมดความภาคภูมิ แต่เขาก็มีความหยิ่งทะนงในศักดิ์ศรีของตน ผู้แต่งเล่าเรื่องของตัวละครคู่ขนานไปกับเหยี่ยวทุ่งที่ใช้ชีวิตอย่างเสรีบินถลาเล่นลมอย่างอิสระไปตามที่ต่างๆ ได้ผ่านพบอุปสรรค ความเป็นไปของโลก การต่อสู้ดิ้นรน เหล่านั้นเปรียบเสมือนชีวิตของเจ้าหน้าที่รัฐที่กำลังจะหลุดพ้นจากพันธนาการ ถอด “หัวโขน” ที่สวมใส่และเป็นอิสระจากอำนาจที่คอยควบคุมบงการ ดังความว่า

> เหยี่ยวทุ่งหัวสีขาวสยายปีกบินผ่านม่านเมฆที่คลี่คลุมทั่วน่านฟ้า มันแผ่ปีกกางขึงร่อนวนเป็นวงกว้าง กิริยาของมันช่างงดงามทระนง อิสระ และไม่ยำเกรงสิ่งใด...ระหว่างที่มันร่อนสูงขึ้นไปนับพันเมตร สายตาอันคมกริบของมันสามารถเห็นการเคลื่อนที่ของเป้าหมายแม้เพียงชั่ววูบไหว มันร่อนต่ำลงและสะบัดปีกบินต่อไปทางทิศตะวันออกซึ่งพระอาทิตย์เคลื่อนดวงผ่านม่านขมุกขมัวของเมฆหมอกและสายควันขึ้นมาอย่างเฉื่อยเนือย...เหยี่ยวทุ่งหัวสีขาวบินตัดบึงขนาดใหญ่ที่เต็มไปด้วยกอบัวและพืชกกน้ำ มุ่งทางทิศตะวันออกเรื่อยไป นกตัวเล็กๆ หลากสายพันธุ์ต่างตื่นตระหนกกับเสียงร้องก้องแหลมเพรียกขวัญของเหยี่ยวตัวนั้นต่างผลุบหายเข้าไปในสุมทุมพุ่มไม้รกเรื้อเท่าที่จะเร่งรีบได้ เจ้าเหยี่ยวตัวนั้นไม่สนใจอาหารที่มีอยู่อย่างดาษดื่น มันคงอิ่มเสียแล้ว จึงร่อนเริงพักปีกอยู่ชั่วครู่ก่อนตวัดปีกบ่ายหน้าในทิศทางเดิม...เหยี่ยวทุ่งหัวสีขาวร่อนอยู่เหนือผืนไร่กว้างใหญ่ที่กำลังถูกปรับสภาพเป็นท้องนาเบื้องล่างเต็มไปด้วยผู้คนกับเครื่องจักร ซึ่งทำงานอย่างกระตือรือร้นเต็มไปด้วยความหวัง แสงแดดเริงแรง สายตาอันคบกริบสอดส่ายหาเหยื่อ แต่จนแล้วจนรอดก็เปล่าประโยชน์ ไม่มีสิ่งใดเคลื่อนไหวนอกจากผู้คนกับเครื่องจักรซึ่งเคลื่อนที่อย่างทื่มทื่อไร้ชีวิตชีวา เหยี่ยวทุ่งตีวงกว้างออกไปอีก มันเหนื่อยหน่ายและหิวโหย กระทั่งเห็นพื้นที่รกของต้นไม้ใบหนาบนเนื้อที่เพียงกระผีกเดียวนั้นเต็มไปด้วยอาหาร โฉบต่ำลงและปรับม่านตา นก หนู แมลงชุกชุมในที่แห่งนั้น มันเห็นคนเพียงผู้เดียวกำลังลงมือปลูกต้นไม้ มันหุบปีกและพุ่งลงสู่เป้าหมายที่ฝูงนก กรงเล็บอันแข็งแกร่งขยุ้มเอานกน้อยเคราะห์ร้ายตัวหนึ่ง

แล้วโผขึ้นยางนาต้นมหึมา มันฝังจงอยปากลงบนร่างเหยื่อ ระหว่างนั้นสายตาเพ่งจับลงไปที่พื้นดิน ชายผู้นั้นเงื้อจอบสุดแขนแล้วปักลงดินที่เปียกชุ่ม เขามีแขนเพียงข้างเดียว...เหยี่ยวตัวหนึ่งร่อนลงต่ำ มันสยายปีกเต็มเหยียดอยู่เหนือหัวของกลุ่มผู้ชุมนุมโดยไม่เกรงกลัวเสียงอึกทึก หัวมันมีสีขาวโดดเด่น ร่อนเป็นวงกลมตัดกับแสงอาทิตย์ ทำให้เกิดเงาพาดวูบวาบที่เรือนร่างอันยืนเด่นเป็นสง่าบนรถเครื่องเสียง... เหยี่ยวตัวนั้นยังบินวนอยู่เหนือหัวพวกเขา มาใคร่ครวญดูอีกที ผมอยากมีอิสระเหมือนเหยี่ยวตัวนั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 136-150)

ส่วนฉากของเจ้าเหลืองอุยปลาดุกที่อยู่ในร่องน้ำข้างบ้าน ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* ก็สะท้อนภาพเจ้าหน้าที่รัฐที่รอรับสินบนปรนเปรอและดิ้นรนเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและผลประโยชน์ที่มากขึ้นเรื่อยๆ โดยไม่ได้คำนึงถึงอันตรายหรือผลร้ายที่จะได้รับ เปรียบดังปลาดุกอุยที่เฝ้าคอยกินเศษอาหารที่คนนำมาให้ และถึงขนาดพยายามตะเกียกตะกายขึ้นไปกินเศษอาหารบนรางน้ำร้อนจนตัวตาย ดังความว่า

เมื่อเจ้าเหลืองอุยทำความคุ้ยเคยกับเศษอาหารก้นจานของฉันเริ่มลอยตัว ส่ายหนวดแหวกน้ำว่ายตามเมื่อฉันเดินเลียบลำเหมือง จากนั้นมาขุดโพรงดินเหนียวข้างร่องน้ำกบดานรอเวลาอาหารที่ฉันเอามาบริการถึงที่ วันไหนฉันไม่อยู่ก็จะลอยคอรออยู่อย่างนั้นไม่ไปไหน...เราทำความสะอาดร่องระบายน้ำจากครัวเสมอเพื่อล้างคราบไขมันและเศษปฏิกูล ตะแกรงถี่ห่าง ถอดออกล้างขัด ก่อนนั้นฝูงปลาจะออกันอยู่เต็มไปหมด แต่ไอ้เหลืองอุยถึงกับถลาขึ้นมาบนร่องน้ำ ฉันเอาเศษอาหารผูกด้ายแขวนลึกเข้ามาข้างใน ยังไถลแถกตัวขึ้นมาฮุบกินแล้วพลิกพรวดกลับลงน้ำ สิ่งบันเทิงใหม่ยามล้างร่องน้ำครั้งไร เราสนุกกับการล่อเจ้าเหลืองอุยขึ้นมาโชว์ตัว

วันหนึ่งเราล้างไขมันที่ตะแกรงด้วยน้ำร้อน น้ำอุ่นไหลลงลำเหมือง ฝูงปลาว่ายถอยห่าง แต่เศษอาหารที่ตะแกรงยั่วใจเจ้าเหลืองอุยเกินจะทนไหวกระโจนขึ้นมาอย่างเคยชิน เรารีบต้อนมันลงน้ำยังเสือกตัวขึ้นมาใหม่ ฉันจึงเทน้ำร้อนล้างไขมันไกลขึ้นมาอีก เจ้าเหลืองอุยดิ้นแถกๆ ตามเศษอาหารมาเรื่อยๆ พวกเราตกตะลึงกับพฤติกรรมเจ้าเหลืองอุย เมื่อเห็นเมือกขุ่นเหนียวไหลไปกับน้ำ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 159-163)

2.2.2 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ จำนวน 3 เรื่อง เช่น การกล่าวถึงสิ่งประดิษฐ์ที่เป็นบ้านในเรื่อง *ในที่สุด* โดยกล่าวถึงบ้านเก่าๆ หลังหนึ่ง ที่มีสภาพทรุดโทรม ทึบทึม ทำให้ชวนสงสัยในพฤติกรรมและความเป็นมาของเจ้าของบ้าน ดังความว่า

สภาพภายนอกของบ้านหลังนั้นทรุดโทรมคร่ำเครอะ ฝาผนังทึบทึมอาบย้อมด้วยสีเทาหม่น แตกร่อนหลุดร่วงหลายแห่ง เผยให้เห็นเนื้อไม้ลายงาเป็นร่องขรุขระคล้ายถูกแมลงกัดแทะ บ่งบอกถึงอายุการใช้งานที่ผ่านมายาวนานหลายปี นั่นยังไม่สำคัญเท่าความรกครึ้มจากแมกไม้ใบบังที่ขึ้นปกคลุมตัวบ้าน ซ้ำยังระเกะระกะไปด้วยเครือเถาวัลย์ที่ไต่เลาะเลื้อยอยู่รอบรั้ว ซึ่งทำให้บรรยากาศรอบบ้านในขณะนี้ตกอยู่ในความอึมครึม จนสร้างความน่าสะพรึงกลัวแก่ผู้ที่พบเห็นตลอดเวลา... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 98)

2.2.3 ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร จำนวน 10 เรื่อง เช่น การกล่าวถึงวิถีชีวิตและการประกอบอาชีพ ในเรื่อง *ดะแอ* เสนอฉากวิถีชีวิตชาวประมงพื้นบ้านของดะแอ เมื่อว่างจากการออกทะเลก็จะใช้เวลาไปกับการซ่อมแซมอุปกรณ์ประมง ชมธรรมชาติและยังคงเคร่งครัดต่อศรัทธาทางศาสนา ดังความว่า

เวลาที่ว่างจากการออกทะเล ดะแอจะง่วนอยู่กับการซ่อมแซมเครื่องมือหาปลาที่ชำรุด ตกแต่งปัดกวาดขนำ รวมทั้งดำน้ำดูปะการังและฝูงปลา เขาจำได้ว่าจุดไหนที่ปลามักไปอยู่กันเป็นกลุ่ม บริเวณไหนที่มีปะการังสวยงามที่สุด เรียนรู้ว่าทำยังไงไม่ให้ปลาตกใจ บางทีดะแอก็อ่านหนังสือด้วยเช่นกัน เอ็นจีโอที่เข้ามาในหมู่บ้านเอามาให้อ่านเป็นเรื่องการอนุรักษ์ป่าชายเลน การชุมนุมประท้วงของชาวบ้านตามที่ต่างๆ แต่บางทีก็เป็นนิยายจีนกำลังภายใน

ก่อนที่จะไปชักไซปลาหมึกในตอนสายๆ เขาจำต้องกินอาหารเสียก่อน ไม่อย่างนั้นเขาคงหิวจนตาลายเป็นแน่ เพราะกว่าจะสาวไซปลาหมึกเกือบๆ ร้อยลูกเสร็จต้องใช้เวลาหลายชั่วโมง แต่วันนี้เป็นวันศุกร์ เขาและเพื่อนๆ ต้องกลับไปทำละหมาดที่หมู่บ้านให้ทันก่อนเที่ยง ไซร้อยลูกเขาคงชักมันขึ้นมาไม่หมด (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 106-107)

2.3 วาทกรรมความแตกแยก

การวิเคราะห์การประกอบสร้างฉากเพื่อเสนอวาทกรรมความแตกแยก ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมความแตกแยกมีการสร้างฉากสำคัญ 4 ลักษณะ ดังนี้

2.3.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 5 เรื่อง เช่น ธรรมชาติที่แปรปรวนวิปริตของท้องฟ้ายามค่ำคืนในเรื่อง *หมู่บ้านสีแดง* ที่แปรเปลี่ยนจากความงดงามกลายเป็นความแปรปรวนกราดเกรี้ยว ธรรมชาติที่แปรปรวนส่อเค้าความยุ่งยากของตัวละครที่รถเสียในพื้นที่อันตรายและยังช่วยเพิ่ม

บรรยากาศให้กับเรื่องสั้นแสดงถึงความหวาดหวั่นและกริ่งเกรงต่อภัยที่มองไม่เห็นของตัวละคร ดังความว่า

> ในค่ำคืนที่ดวงบุหลันลอยเด่น มองดูเหมือนเทพธิดาราตรีกำลังโปรยแสงสีเหลืองอยู่ทั่วฟากฟ้าแดนดาว แผ่นดินสะท้อนแสงจันทร์ให้มองเห็นหมู่บ้านเล็กๆ กลางป่าเขาแห่งนั้นแลดูสงบงามเหมือนได้รับแสงสันติส่องลงจากสวรรค์ ในทันใดนั้น สายลมเบื้องบนก็สะบัดตัวอย่างบ้าคลั่ง ทำให้มวลเมฆน้อยใหญ่กระจัดกระจายไปคนละทาง เมฆก้อนใหญ่ที่สุดบนท้องฟ้าเคลื่อนตัวเข้าบดบังดวงจันทร์ ให้แสงนวลสดใสค่อยๆ เป็นสีเทาทึบเข้ามาแทน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 183)

2.3.2 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ จำนวน 12 เรื่อง เช่น บ้านของปะเงาะบือราเฮงในเรื่อง *ราคาของแผ่นดิน* แม้จะไม่หรูหราโอ่อ่าแต่เป็นบ้านที่อบอุ่นเต็มไปด้วยความทรงจำที่งดงาม ความผูกพันและทรงจำที่สะท้อนผ่านบ้านหลังนี้ จึงทำให้ปะเงาะบือราเฮงตัดสินใจไม่ขายบ้านและที่ดินผืนนี้ เพราะเป็นแผ่นดินที่เขาสร้างมาด้วยน้ำพักน้ำแรงและความรัก ดังความว่า

> บนผืนแผ่นดินที่ชายเฒ่ากำลังเดินอยู่นี้ บรรจุเอาไว้ด้วยเรือนไม้ทรงโบราณหลังหนึ่ง ปูหลังคาด้วยกระเบื้องเผาสีน้ำตาล ผนังแปะปิดด้วยสังกะสีเก่าคร่ำแต่ดูมิดชิด ใต้ถุนบ้านรกเรื้อด้วยเครื่องใช้จำพวกจอบ เสียม กระสอบปุ๋ยวางอยู่ทั่วๆ นอกจากนั้นยังมีต้นไม้ผลหลายชนิด เช่น ลองกอง เงาะ ทุเรียน กระจายไปตามบริเวณ มองเลยรั้วบ้านออกไปเรียกได้ว่านั่นเป็นที่อยู่ของลูกๆ หลานๆ แห่งภูเขาก็ว่าได้ เพราะหมู่บ้านเล็กๆ แห่งนี้อยู่ใกล้กับภูเขาลูกใหญ่มาตั้งแต่ในอดีต ปะเงาะบือราเฮงเดินดูต้นไม้ด้วยความสนิทสนม ลองกองแผ่กิ่งก้านแสดงถึงความสมบูรณ์ให้เขาเห็น ยามกระทบแสงอาทิตย์เช้าที่เพิ่งเยี่ยมหน้ามาเยือน ใบของมันกลายเป็นสีทองดูวับวาว ต้นไม้เหล่านี้ปลูกด้วยน้ำมือตั้งแต่เป็นพันธุ์ไม้เล็กๆ เฝ้าดูแลเกือบหก-เจ็ดปี กว่าจะเป็นรูปทรงให้เขาเห็นในวันนี้... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 162)

ต่างจากบริเวณกองขยะในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ* ที่แสดงถึงความลำบาก ยากจนแร้นแค้น ซึ่งบริเวณนั้นเป็นเสมือนแหล่งทำมาหากินของหญิงชราที่เก็บเศษขยะขาย สภาพกองขยะเต็มไปด้วยความสกปรกน่ารังเกียจจากหมาขี้เรื้อนและฝูงแมลงวันที่บินตอมขยะเน่าเหม็น การสร้างฉากกองขยะที่น่าสะอิดสะเอียนเช่นนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพของหญิงชราที่มีลักษณะไม่แตกต่างกัน

เป็นฉากที่แสดงถึงความแร้นแค้นและความยากลำบากในการดำเนินชีวิตภายใต้สภาพร่างกายที่ไม่เอื้ออำนวย ดังความว่า

> หมาขี้เรื้อนจรจัดตัวหนึ่งสภาพซูบผอม ขนร่วงจนแทบไม่เหลือสักหย่อม เห็นผิวหนังยับย่นโล่งเลี่ยน มีแผลเน่าเปื่อยปูดปะอยู่แทบทั้งตัว มันพาร่างเน่าเหม็นน่าสะอิดสะเอียนเดินมุ่งหน้าไปยังถังขยะปากกว้างที่ทำจากยางรถยนต์อย่างหิวโหย ท่าทีอดโซเร่งรีบทำให้ความกระย่องกระแย่งที่เห็นกลับเป็นความปราดเปรียว ทั้งที่ดูแล้วมันไม่น่าเคลื่อนไหวได้รวดเร็วถึงขนาดนี้ แมลงวันหัวเขียวฝูงใหญ่ที่บินตอมสิ่งโสโครกอยู่ก่อน ต้องแตกฮือถอนตัวออกจากขยะในถังทันที มันรู้ว่าผู้มาใหม่ตัวใหญ่กว่าแข็งแรงกว่า ไม่มีประโยชน์อะไรที่มันจะแข็งขืนต่อต้าน หมาขี้เรื้อนแสดงท่าทีมูมมามออกมาอย่างเห็นได้ชัด มันใช้สองขาหน้าตะกายขึ้นไปบนถังขยะใช้ขาข้างหนึ่งคุ้ยเขี่ยหาเศษอาหารที่พอจะประทังความหิวได้ ใช้จมูกและปากดุนดันไปตามมูลฝอยอย่างหิวจัด (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 28)

นอกจากนี้ยังมีการเสนอฉากของชุมชนที่ขาดความสามัคคีเมื่อมีการขุดเจาะถนนเพื่อวางท่อระบายน้ำทำให้มีกองดินและวัสดุวางระเกะระกะบนไหล่ทาง ชาวบ้านสองฟากถนนต่างไม่ยอมให้กองดินมาวางเกะกะบ้านของตนจึงเกิดการทะเลาะวิวาทกันขึ้นเพราะไม่มีใครยอมเป็นฝ่ายเสียสละต่างมุ่งเอาชนะกัน ในเรื่อง *มีกองวัสดุบนไหล่ทาง* ดังความว่า

> ฝุ่นฝอยฟุ้งขึ้นมาเป็นระลอก มันโหมกราวเข้าไปในบ้าน ในร้านค้าทั้งสองฟากจนแดงไปทั่ว พ่อค้าแม่ขายต่างเช็ดถูกันอย่างเหนื่อยหน่าย ไม่นานก็ต่างอารมณ์เสีย ผมได้ยินเสียงด่าทอกันของร้านข้าวแกงกับร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อ เหมือนเกิดอุปาทานหมู่ขึ้นในทันใด ฟากถนนหน้าบ้านผมที่ได้รับความเดือดร้อนจากการขุดเจาะ ต่างโกยเอากองดินนั้นไปถมหน้าบ้านฝั่งตรงข้าม เกิดการโต้เถียงด่าทอกันชุลมุน และจบลงด้วยการยกพวกเข้าห้ำหั่นกันเองตลอดสายถนน... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 205)

ในเรื่อง *คำอธิษฐาน* เสนอฉากสิ่งประดิษฐ์ที่แสดงถึงอุดมการณ์และศรัทธา มัสยิดเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่แสดงถึงความศรัทธาและความเรียบง่ายของชาวมุสลิม ดังความว่า “...มันเป็นสถานที่แปลกตาสำหรับฉันมาก ต้นไม้ใหญ่ให้ร่มเงาร่มรื่น ทางเดินปูด้วยอิฐตัวหนอนทอดยาว เงยหน้าขึ้นไปโดมใหญ่ประดับกระจกรูปพระจันทร์เสี้ยวดูโอ่อ่ายิ่งใหญ่ แต่เรียบง่ายสงบเงียบ ภายในปูด้วย

กระเบื้องสีเขียวอ่อนปูพรมกำมะหยี่สีฟ้าผืนใหญ่กว้างขวาง เย็นสบาย ข้างๆ ห้องใหญ่เป็นที่ไว้สำหรับล้างมือล้างเท้าทำความสะอาดก่อนเข้าไปประกอบกิจ" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2554: 91)

2.3.3 ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่ ฉากกรุงเทพฯ ในอดีตในเรื่อง *ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)* ซึ่งเป็นช่วงที่เกิดโรคระบาดในพระนครอย่างหนัก ช่วงเวลาดังกล่าวเป็นเหตุการณ์ที่ฝังใจตัวละครจนยากจะลืม ดังความว่า

> ...ปีนั้นไข้ห่าเอาชีวิตคนกรุงเทพฯ ไปสามหมื่น ตายเป็นเบือ เผาไม่ทัน ไม่มีคนเผา ฟืนไม่พอเผา คนเผาผีก็กลัวตาย ญาติคนตายก็กลัวผี คนหนุ่มแข็งแรงทนเวทนาไม่ไหว...ตายเป็นตายวะ แล้วช่วยกันหามศพจากชั้นในพระนครผ่านกำแพงเมืองมาทิ้งป่าช้าวัดสระเกศ หามออกมาทางประตูที่เรียกว่าประตูผีเดี๋ยวนี้ ศพชายหญิงเด็กเกลื่อนทางไปหมด กลิ่นเหม็นเน่าฟุ้งตามลมไปทั่วกรุงเทพฯ ชวนคลื่นไส้กินอยากกันไม่ลง น้ำเหลืองน้ำหนองไหลเยิ้มน่าสังเวช อีแร้งนับร้อยพันอิ่มหมีพีมัน บางตัวอ้วนจนน้ำมันไหลออกแก้ม...ไข้ห่าไข้เหวคร่าชีวิตคนกรุงเทพฯ เป็นหมื่นเพราะไม่มีหยูกยารักษา นอนตายเน่าข้างทางให้อีแร้งลากไส้น่าเวทนา..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 32)

อีกทั้งมีการกล่าวถึงช่วงวัยเด็กของชายหนุ่มและดอนในเรื่อง *โทรทัศน์ขาว-ดำ* ที่กล่าวย้อนไปในช่วงเวลาที่หมู่บ้านเพิ่งมีโทรทัศน์ใช้ ซึ่งช่วงเวลาดังกล่าวแสดงถึงความสุขและความทรงจำในวัยเยาว์ของตัวละคร ดังความว่า

> ย้อนไปเมื่อกว่ายี่สิบปีหมู่บ้านของเราไฟฟ้ายังเข้ามาไม่ถึง แต่ก็เริ่มมีโทรทัศน์ใช้กันบ้างแล้ว อย่างที่บ้านกำนันกับบ้านครูใหญ่ สมัยนั้นแม้จะมีโทรทัศน์สีออกวางจำหน่ายอยู่หลายยี่ห้อ แต่ด้วยราคาอันแสนแพงมันจึงยังไม่สามารถเข้ามาปรากฏสีสันอวดโฉมในหมู่บ้านที่ชาวบ้านมีรายได้ทั้งปีจากการทำนาไม่กี่หมื่นบาทแถมทำนาได้ปีละครั้งเดียว...บ้านของดอนมีโทรทัศน์ก่อนบ้านของข้าพเจ้าสักสองปีเห็นจะได้เพราะพ่อของเขาโชคดีได้เงินเดิมพันไก่ชนมาร่วมหมื่นซึ่งมากอยู่ทีเดียวสำหรับสมัยนั้นที่ราคาข้าวเปลือกเกวียนละประมาณสี่พันบาท แม้จะมีโทรทัศน์ทีหลังแต่พ่อของข้าพเจ้าก็เลือกซื้อโทรทัศน์สีด้วยช่วงเวลานั้นราคาไม่แพงเหมือนแต่ก่อน เรื่องนี้กลายเป็นประเด็นที่ข้าพเจ้าใช้คุยข่มดอนอยู่บ่อยๆ ถึงสีสันเสื้อผ้าอันสวยงามตระการตาของนักร้องลูกทุ่งและหางเครื่อง ด้วยระยะหลังๆ เราสองคนเริ่มหัดฟังเพลงเพราะอยากได้ชื่อว่าเป็นจิ๊กโก๋เหมือนพวกวัยรุ่นในหมู่บ้าน แม้ว่าทุกเย็นหลังเลิกเรียนเรายังแก้

ผ้ากระโดดน้ำเล่นที่ท่าน้ำหน้าวัดอยู่เป็นประจำก็ตาม คลับคล้ายคลับคลาว่าไฟฟ้าเข้ามาในหมู่บ้านก่อนบ้านของเรามีโทรทัศน์ได้ไม่นาน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 73-74)

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงเมืองไทยในอนาคตช่วงปี พ.ศ.2601 ในเรื่อง *กาฬยุค* เป็นช่วงเวลาที่สื่อมวลชนถูกควบคุมและครอบงำโดยรัฐบาล ทำให้นักคิดนักเขียนไร้อิสรภาพทางความคิดและต้องอยู่อย่างหลบๆ ซ่อนๆ ดังความว่า

การเป็นนักเขียน กวีหรือศิลปิน ใน พ.ศ. 2601 นี้เป็นเรื่องที่ลำบากยากเย็นเหลือแสน ช่องทางในการสร้างสรรค์และเผยแพร่ผลงานมีอยู่น้อยนิด แถมยังต้องเสี่ยงต่อการถูกจับกุมโดยรัฐบาลหากเราไม่ระวังตัวให้ดี เพราะสื่อต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นอินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ หรือหนังสืออิเล็กทรอนิกส์ล้วนถูกควบคุมโดยรัฐบาลทั้งสิ้น...ในยุคนี้นักคิดนักเขียนถูกแบ่งเป็นสองประเภทอย่างชัดเจน คือ ฝ่ายที่เชิดชูรัฐบาลกับฝ่ายที่เขียนต่อต้านรัฐบาล แทบไม่มีใครเขียนงานประเภทอื่นนอกจากสองแบบนี้เลย ถึงอยากเขียนก็คงไม่สามารถเขียนได้เพราะรัฐบาลจะคอยตรวจสอบและกลั่นกรองทุกอย่าง งานเขียนที่สามารถนำออกเผยแพร่ในวงกว้างได้คืองานที่รัฐบาลอนุมัติแล้วเท่านั้น... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 70-71)

2.3.4 ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร จำนวน 21 เรื่อง เช่น ในเรื่อง *พี่สาวของผม* ได้สร้างฉากที่กล่าวถึงโลกแห่งความไม่เท่าเทียมของคำม้วนและน้องชายผ่านพฤติกรรมลำเอียงรักลูกไม่เท่ากันของพ่อ ดังความว่า

ผมไม่ใคร่แน่ใจนักว่าคนโบร่ำโบราณเขาคิดกันยังไงกับมนุษย์ตัวจ้อยที่เกิดมามีจู๋กับจิ๋ม แน่ใจแค่พ่อเห่อห่อลูกชายยังกับอะไรดี ผมทำอะไรนิดๆ หน่อยๆ เป็นต้องชม แม้กระทั่งตอนที่จับพี่สาวเป็นกระสอบทรายให้ผมหัดชกมวย (พ่อชอบมวยเป็นชีวิต) พ่อยกเธอเหวี่ยงไปเหวี่ยงมาแทนเป้าล่อ ผมมีหน้าที่ต่อยเธอให้โดน ในจังหวะที่กำปั้นผมพุ่งเข้าใบหน้าเธอจังเบ้อเร่อนั่นแหละที่พ่อถึงกับร้องเฮลั่น ดีอกดีใจ ชื่นชมผมอยู่เป็นนานสองนาน แชมป์เปี้ยนของพ่อ...คนเก่งของบ้าน ส่วนกระสอบทรายก็แอบไปยืนบ้วนเลือดข้นๆ ทิ้งที่หน้าต่าง

อยากได้อะไรน่ะหรือ ผมไม่เคยเอ่ยปากจนเมื่อยขากรรไกร ตุ๊กตาไอ้มดแดง รถกระป๋อง ลูกบอลสีส้มปืนพลาสติกสักสามสี่กระบอก เพียงแค่อ้อนเป็นต้องได้ ผมยังมีกลเม็ดในการขอจักรยานบีเอ็มเอ็กซ์อีกด้วย ไปยืนอยู่หน้าร้านทิ้งตัวลงนั่งงอแงไม่นานนักหรอกเป็นได้แน่ๆ

ทว่าพี่สาวกลับไม่อย่างนั้น เธอซื่อบื้ออย่างน่ารังเกียจ เธอเข็ดขยาดที่จะขอเพราะเท่าที่เธอเคยขอ พ่อมักใช้กิ่งกระถินฟาดเธอ เพี๊ยะ เพี๊ยะ จนหลังแตกเป็นแผล แล้วเธอก็ถูกต่อว่าไม่รู้จักประหยัด พ่อแม่ต้องลำบากแค่ไหนกว่าจะหาเงินได้แต่ละบาท ไม่รักดี จ้องแต่จะล้างผลาญ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 6-7)

ขณะที่เรื่อง *โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง* กล่าวถึงพฤติกรรมที่แสดงถึงความยึดมั่นเชื่อถือและศรัทธาในสิ่งศักดิ์สิทธิ์อย่างเคร่งครัดของซ้อเหงี่ยมที่ต้องไหว้เทพเจ้าและเจ้าที่ทุกเช้า ดังความว่า

ไม่มีใครไม่รู้จักซ้อเหงี่ยม พลันที่ดวงตะวันสาดแสงแรกลงมากระทบถนนและนกนานาชนิดขานขับสรรพสำเนียงต้อนรับอรุณ ซ้อเหงี่ยมจะเปิดประตูเหล็กยืดออกเพียงพอดีตัวด้วยหน้าตายังไม่ได้ล้าง และดวงตาปรือๆ ที่ยังหลับอยู่ครึ่งดวง ในมือมีธูปกำใหญ่ที่จุดไว้ พร้อมด้วยอาการหลับตาพริ้มดื่มด่ำอยู่ในศรัทธาเชียนทั้งผองอย่างแรงกล้า ซ้อเหงี่ยมจะตัวสั่นเล็กน้อย ร่างเล็กที่สูงไม่เกิน 155 เซนติเมตรบนรองเท้าตึกจะโงนเงนโยกเยกไปมาน้อยๆ ด้วยความเลื่อมใสประหนึ่งมีองค์เชียนลงมาประทับ แกจะกำธูปจรดหน้าผากปากขมุบขมิบพึมพำสารพัดสารเพ ลมเช้าหวิวว่ามาจากยอดเขา หอบเอากลิ่นหอมของมวลไม้ป่ามาเบาบาง เหล่าเชียนกำลังอวยพรเป็นเพลงลมระบัดโชยพลิ้วมาอำนวย โอบกอดร่างเล็กแบนทั้งหน้าหลังของซ้อเหงี่ยมอย่างทะนุถนอมอบอุ่น ลมม้วนตัวเป็นเกลียวแผ่วราวผ้าสไบห่มคลุมตะพายแล่งจากซ้ายมาขวา ก่อนจะวนขึ้นบนลูบหัวปลอบประโลมเอ็นดู เชียนบนสวรรค์จะคุ้มครองและอำนวยพรที่ขอให้ทุกอย่าง...จากนั้นแกก็จะหันไปไหว้เจ้าที่เจ้าทางตรงประตูบ้าน หันไปทางแปะกงที่อยู่ใต้โต๊ะวางโทรทัศน์โค้งตัวทำความเคารพด้วยกำธูปในมือ ก่อนจะกลับหันหน้ามาทางตะวันออกอีกครั้งแล้วปักธูปทั้งหมดลงกับดินในกระถางต้นกวนอิม แกมีความสุขดื่มด่ำ วันนี้จะเป็นวันแห่งความโชคดีของแกอีกหนึ่งวันแน่แท้ ทั้งหมดทั้งสิ้นนี้ใช้เวลาประมาณ 45 นาทีเป็นอันเสร็จพิธีบูชาเชียนและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เท่าที่แกจะรู้จัก... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 101-102)

ส่วนในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* เสนอฉากความโหดร้ายของเหตุการณ์ความรุนแรงในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เป็นสภาพรถจักรยานยนต์ รถยนต์และร้านน้ำชาหลังเหตุการณ์ระเบิด การสร้างฉากความหายนะและความสยดสยองจากการสูญเสียชีวิตและทรัพย์สิน รวมทั้งบรรยากาศที่เศร้าสลดช่วยตอกย้ำให้วาทกรรมย่อยสถานการณ์ความไม่สงบจังหวัดชายแดนภาคใต้โดดเด่นขึ้น ดังความว่า

สิ้นเสียง “บึ้ม!” รถจักรยานยนต์ ป้ายทะเบียน สข. กตฉ 684 ที่ชุกระเบิดแสวงเครื่องคันนั้นกระจุยกระจาย ยางล้อหน้าล่อนหลุดจากกระทะล้อซึ่งบิดเบี้ยว ตะกร้าหน้าพร้อมบังโคลนปลิวหาย น้ำมันเครื่องและเบนซินหยดติ๋งๆ เจิ่งนองพื้น

รถยูนิม็อกเป้าของการโจมตี ยางล้อหน้าแตก ตัวถังพรุนด้วยสะเก็ดระเบิด ประตูด้านซ้ายเปิดอ้า ทหารในชุดยูนิฟอร์มร่างหนึ่งฟุบคาแผงคอนโซลรถ เลือดสดๆ ทะลักปุดๆ จากบาดแผลที่ขมับ ลมหายใจรวยริน

ครูหญิงท้องแก่แปดเดือนพร้อมเด็กเพื่อนสาววัยอ่อนกว่าเด็กน้อยฟุบอยู่เคียงข้างรถจักรยานยนต์ริมถนน มีบาดแผลจากสะเก็ดระเบิดที่ลำตัวและศีรษะ ใกล้ๆ กัน ถุงซาเย็นหล่นร่วงแตกกระจายอยู่กับพื้น น้ำสีชาและเลือดสดเปรอะปะปนแทบเป็นสีเนื้เดียวกัน กลิ่นคาวเหียน

เศษกระดาษถ่ายเอกสารปลิวกระจายไปในอากาศแล้วค่อยๆ พลิ้วร่อนลงแต่งแต้มประดับลานสังหาร ดูคล้ายนกสันติภาพสีขาวที่โปรยปรายจากนภาวันฟ้าหม่นที่เพิ่งผ่านล่วงไป

ควันสีเทาลอยโขมงในร้านน้ำชา ผู้คนแตกกระเจิงไปทุกทิศทางทั่วสองฝั่งถนนปะนาเระ เศษชิ้นเนื้อเลือดสดๆ กระเซ็น ดังมีใครนำสีแดงมาสาดใส่

ชิ้นกระจก เศษกระเบื้องหลังคา ฝ้าเพดานหล่นแตกยับเยิน ปลิวหล่นกลบอยู่บนตัวลูกค้าประหนึ่งฉากสงครามในภาพยนตร์ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 12)

2.4 **วาทกรรมประชาธิปไตย**

การวิเคราะห์การประกอบสร้างฉากเพื่อเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมประชาธิปไตยมีการสร้างฉากสำคัญ 4 ลักษณะ ดังนี้

2.4.1 ฉากที่เป็นธรรมชาติ จำนวน 9 เรื่อง การประกอบสร้างวาทกรรมประชาธิปไตยมีการสร้างฉากธรรมชาติเพื่อสื่อถึงอุดมการณ์ประชาธิปไตยโดยใช้สัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายแทนความหวังและศรัทธา ฉากที่แสดงถึงธรรมชาติที่งดงามสดใสให้บรรยากาศแห่งความสุขและความหวัง เช่น ความงดงามของคืนเดือนเพ็ญในเรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ* แสดงให้เห็นความงดงามของแสงจันทร์สาดส่องที่สะท้อนความหวังในใจของเฒ่าเที่ยงในคืนที่ลอบเข้าไปเผาโกดังของชูชาติเพื่อตัดเส้นทางการเงินที่จะนำมาซื้อเสียงคนในหมู่บ้าน ดังความว่า “...ค่ำคืนเงียบสงัด จันทร์ใกล้เต็มดวงแขวนเด่นอยู่กลางฟ้า ดาวอ่อนแสงประดับประดาประปราย สายลมดึกโยกไกวยอดไม้ไหวเอน นกกลางคืนส่งเสียงเสียดโสตอยู่แว่วๆ ความมืดครอบงำรัตติกาล...” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 21) ความเงียบสงัดวังเวงช่วยให้เห็นถึงความเด็ดเดี่ยวในใจของเฒ่าเที่ยงที่มุ่งมั่นกระทำการจนสำเร็จ ความงามของ

พระจันทร์ทวีมากขึ้นในคืนที่เฒ่าเที่ยงถูกฆ่าตาย ดังความว่า “คืนเดือนเพ็ญถัดจากคืนเกิดไฟไหม้ จันทร์กระจ่างเต็มดวงสุกปลั่งอยู่กลางฟ้า ข่มแสงดาวซีดจางจนเลือนหาย กลุ่มเมฆดำอยู่ไกลเกินกว่าจะบดบังกล้ำกราย จันทร์เพ็ญจึงสาดทอแสงนวลตาลงอาบพื้นดินทุกตารางนิ้ว...จันทร์เพ็ญคืนนั้นเป็นใจนัก มันสาดประกายแสงนุ่มนวล สว่างพอจะทำให้เพื่อนบ้านคนนั้นมองเห็นว่าใครคือผู้ส่งลูกตะกั่วคมกริบออกจากลำกล้องพุ่งเข้าเด็ดชีวิตชายเฒ่า” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 37-38) นัยของคืนเดือนเพ็ญที่ส่องสว่างกระจ่างตา สื่อถึงความหวังและพลังศรัทธาในประชาธิปไตยของเฒ่าเที่ยง แม้เฒ่าเที่ยงต้องตายไปแต่ความตายของเฒ่าเที่ยงกลับปลุกให้ชาวบ้านตระหนักถึงอำนาจมืดและภัยร้ายที่คุกคามประชาธิปไตย

2.4.2 ฉากที่เป็นสิ่งประดิษฐ์ จำนวน 16 เรื่อง เช่น สิ่งประดิษฐ์ที่แสดงถึงความลำบากยากจน แสดงให้เห็นความเหลื่อมล้ำและความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ทั้งที่หลักการสำคัญประการหนึ่งของประชาธิปไตยคือความเสมอภาค ฉากดังกล่าวจึงเป็นการสะท้อนภาพสังคมประชาธิปไตยที่ยังไม่สมบูรณ์ เช่น เพิงพักคนงานก่อสร้างในเรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* แสดงให้เห็นถึงความเป็นอยู่ที่ยากลำบากของผู้อยู่อาศัยเพราะไร้ซึ่งสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างสิ้นเชิงเป็นเพียงที่กันแดดกันฝนเท่านั้น ดังความว่า

> ...มันเป็นอาคารที่สร้างง่ายๆ พร้อมจะรื้อถอนได้เมื่อต้องโยกย้ายไปที่อื่น กั้นและมุงด้วยสังกะสีเก่าๆ เต็มไปด้วยรอยตะปูที่ตอกและถอนมาแล้วหลายครั้ง แต่ละห้องพักกว้างประมาณวาเศษๆ ยกพื้นสูงเลยเข่าเล็กน้อย เขาต้องอยู่ที่ห้องพักในสุดใกล้พุ่มไม้รกๆ มีกลิ่นเหม็นอับๆ ลมไม่ค่อยพัดเข้าไปถึงในห้องนักพวกคนงานนอนกันหมดแล้ว มีเสียงไอดังลอดออกมาจากบางห้อง แต่ละห้องจะมีคนงานพักอยู่สองคน แสงไฟดวงกลมที่แขวนอยู่หน้าห้องพักตรงกลางนั้นเป็นไฟดวงเดียวที่ให้แสงสว่างไปยังห้องพักสิบกว่าห้อง (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 75)

นอกจากนี้ยังมีฉากสิ่งประดิษฐ์ที่แสดงถึงความทันสมัยและความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุ ในเรื่อง *สมดุลใหม่* ที่ความเจริญก้าวหน้าและเทคโนโลยีได้เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตเรียบง่ายของคนในหมู่บ้านอย่างสิ้นเชิง ดังความว่า “...ถนนฝุ่นดินลูกรังถูกขยายใหญ่ขึ้นแล้วลาดอย่างมะตอยอย่างดี ผู้คนหนาแน่นมากขึ้น บ้านทรงสเปนหลังใหญ่โตผุดโผล่ขึ้นมาปลูกประชันกันราวกับดอกเห็ด ทั้งเสาอากาศทั้งจานดาวเทียมมากมายจนดูลายตา ขณะที่รถกระบะมีจอดอยู่ในบ้านแทบทุกหลัง ส่วนสอง

ฟากฝั่งคลองถึงแม้ยังคงเป็นท้องนาเช่นเดิม แต่ไอ้ทุยก็ไม่เหลือให้เห็นแล้ว...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 132)

ส่วนร้านก๋วยเตี๋ยวในเรื่อง *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย* เป็นการสร้างฉากที่แสดงถึงความเจริญก้าวหน้าของสังคมทุนนิยมในยุคโลกาภิวัตน์ที่เต็มไปด้วยค่านิยมฉาบฉวย แต่เพื่อความอยู่รอดทางธุรกิจตัวละครเอกจึงต้องปรับตัวให้สอดรับกับความเปลี่ยนแปลงโดยปรับปรุงร้านก๋วยเตี๋ยวให้ทันสมัยตามความนิยมแม้จะขัดกับความเชื่อและอุดมการณ์ของตนก็ตาม ดังความว่า

> มีร้านค้าเปิดใหม่เพิ่มขึ้นในย่านนี้ ลูกค้าถูกเฉลี่ยไปยังร้านอื่นๆ แยกย่อยกันไป ร้านเล็กที่มีอยู่เดิมก็ขยับขยายกว้างขวาง ติดแอร์ปรับราคาและปรับรสนิยมให้สูงขึ้น ข้าวเหนียวไก่ทอดที่เคยเป็นรถเข็นข้างถนนก็เปลี่ยนเป็นไก่ทอดติดแอร์...ร้านก๋วยเตี๋ยวของเขาจึงกลายเป็นร้านเล็กๆ ที่ถูกบีบอัดอยู่ระหว่างร้านใหญ่ เขาจำเป็นต้องดิ้นรนเพื่อหลีกหนีความหายนะที่รออยู่เบื้องหน้า...เขายกแผ่นเพลงเพื่อชีวิตทั้งหลายไปเก็บไว้ในหีบเหล็กแล้วหาซื้อแผ่นก๊อปปี้เพลงร่วมสมัยมาเปิดในร้าน รวมไปถึงการดาวน์โหลด mp3 จากอินเทอร์เน็ตที่สะดวกสบายรวดเร็ว เขามองดูรูป เช กูวารา จิตร ภูมิศักดิ์ แล้วปลดออกจากผนังร้านอย่างปวดร้าว...คนงานใบ้ขมีขมันช่วยกันเปลี่ยนผ้าปูโต๊ะเป็นสีชมพูอ่อนหวาน รับปากว่าจะนำนิตยสารดาราภาพยนตร์มาให้ลูกค้าอ่าน...ปลดรูปเหตุการณ์ 14 ตุลาออกทันทีที่เจ้าหน้าที่กลับ ตั้งใจไว้ว่าจะหารูปดาราเกาหลีที่กำลังมีชื่อเสียงมาใส่กรอบแทน... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 37-40)

2.4.3 ฉากที่เป็นช่วงเวลาหรือยุคสมัย จำนวน 2 เรื่อง ได้แก่ การเสนอฉากยุคสมัยที่มีการต่อต้านคอมมิวนิสต์ในสังคมไทย ในเรื่อง *แนวรบแห่งอุมดมการณ์* แสดงให้เห็นความโหดร้ายของผู้คนที่ยึดมั่นในอุดมการณ์จนทำร้ายเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเอง ดังความว่า

> ...ครูครองพาเขาเดินไปที่สนามโรงเรียน เสียงประกาศเชิญชวนให้ชาวบ้านมาร่วมดังมาแต่ไกล เมื่อเข้าไปใกล้ๆ บริเวณนั้น แชมป์สังเกตว่ามีทหารยืนคุ้มกันอยู่เป็นจุดๆ สงสัยกลัว ผกค. โจมตีขณะชาวบ้านมารวมตัวกัน
>
> เขาได้รับหนังสือแจกมาเล่มหนึ่ง เนื้อหาบรรยายให้เห็นถึงความร้ายกาจของผู้เลื่อมใสลัทธิคอมมิวนิสต์ ความลำบากเมื่อต้องอยู่ในระบอบการปกครองแบบนารวม เมื่อเดินไปตรงหน้าทหารที่เป็นโฆษก ถังน้ำมันขนาดสองร้อยลิตรถูกตั้งเรียงกัน บนนั้นมีชิ้นส่วนของมนุษย์วางอยู่ ไม่ว่าจะเป็นหัวที่มี

อยู่ 2 หัวซึ่งถูกดองไว้ หูจำนวนสิบข้าง และนิ้วมืออีกจำนวนหนึ่ง เขาเห็นชาวบ้านบางคนเบือนหน้าหนี บางคนเริ่มกลัว ฝ่ายทหารก็ประโคมเล่าเรื่องต่างๆ จนทำให้ชาวบ้านเริ่มกลัวลัทธินี้ และประณามว่าเป็นคนขายชาติ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 218-219)

นอกจากนี้ยังมีการเสนอฉากที่แสดงถึงความหวังและความฝันถึงสังคมในอุดมคติผ่านฉากเมืองที่เต็มไปด้วยสวนดอกไม้ ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ของความสุข ความรื่นรมย์ ความสวยงามร่มเย็นของสังคม ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา* กล่าวถึงกรุงเทพฯ ในปี พ.ศ.3150 ซึ่งสังคมไทยกลายเป็นโลกในอุดมคติที่เต็มไปด้วยดอกไม้นานาพันธุ์จนมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก ดังความว่า

ดอกไม้หลายแสนชนิดจำนวนหลายพันล้านต้นปลูกอยู่ทั่วทุกบริเวณของประเทศไทย ไม่มีพื้นที่ใดที่ว่างเว้นจากสีสันอันแสนสวยงามของธรรมชาติเลย กลิ่นหอมอบอวลฟุ้งกระจายไปทั่วทุกพื้นที่

เขาคือนายกรัฐมนตรีคนปัจจุบันของประเทศไทยเขากลายเป็นบุคคลสำคัญที่คนทั้งโลกต้องจดจำ ชื่อของเขาต้องถูกจารึกอยู่ในหน้าประวัติศาสตร์ตราบนานเท่านาน นโยบายการบริหารประเทศของเขานั้นเพียงอย่างเดียว นั่นคือการปลูกดอกไม้ทั่วทั้งประเทศ เขารู้สึกดีใจอย่างมากจากการจัดอันดับของประเทศที่สวยงามที่สุดในโลกของนิตยสารระดับโลกฉบับหนึ่งที่เพิ่งจะประกาศผลออกมาเมื่อสัปดาห์ก่อนประเทศไทยได้รับเลือกให้เป็นประเทศที่สวยที่สุดในโลกติดต่อกันเป็นปีที่สี่แล้ว สี่สมัยที่เขาได้รับเลือกให้เป็นนายกรัฐมนตรีนั้น สิ่งนี้ถือเป็นหนึ่งในรางวัลแห่งความภาคภูมิใจที่สุดของเขาเลยทีเดียว... (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 96-97)

2.4.4 ฉากที่เป็นสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร จำนวน 17 เรื่อง เช่น ในเรื่อง *ปัจจัยแห่งชีวิต* กล่าวถึงชีวิตในกงสีของของชายรับจ้างกรีดยางที่มีความสุขตามอัตภาพหลังจากซื้อสินค้าเงินผ่อนเพื่ออำนวยความสะดวกสบายให้เขาและครอบครัวมากยิ่งขึ้น ดังความว่า

ในที่สุดกงสีที่พักของเขาก็กลายเป็นประดุจวิมานกลางดง ทำงานเสร็จเหนื่อยๆ กลับมามีน้ำเย็นไว้ดื่ม ตกตอนค่ำก็เปิดโทรทัศน์เพื่อความบันเทิงกินข้าวไปดูละครไปเป็นความสุขที่ทั้งสองพอใจในชีวิตยิ่งนักบางทีเขารู้สึกว่ากับข้าวที่เมียเขาทำนั้นอร่อยขึ้นด้วยซ้ำไป วันไหนครื้มอกครื้มใจทั้งสองคนเปิดคาราโอเกะร้องลั่นกงสี แม้เสียงร้องเพลงของเขาและเมียจะปร่าแปร่งหรือเพี้ยนออกทองแดงไปบ้าง แต่ก็ไม่ได้รบกวนใครเพราะกงสีสวนยางแต่ละหลังนั้นตั้งอยู่ห่างไกลกันพอสมควร มีบ้างที่ทำให้เขาต้องหงุดหงิด

เพราะบางคืนเมียปิดโทรทัศน์เอาค่อนดึก ส่งผลให้เขานอนหลับไม่ค่อยเต็มที่ เมื่อได้เวลากรีดยางตีสองตีสามแทบไม่อยากลุกจากที่นอน (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 39)

ขณะที่ในเรื่อง *อาหารมื้อค่ำ* กล่าวถึงวิถีชีวิตของมาลีแม่ค้าขายน้ำผลไม้ที่ตรากตรำทำงานด้วยความขยันขันแข็งเพื่อเลี้ยงลูกเพียงลำพัง ดังความว่า

คืบใกล้สองทุ่มเข้าไปทุกทีแล้ว ค่ำนี้มาลีกลับเข้าบ้านช้ากว่าเคย น้ำผลไม้ขายดิบขายดีจนไม่อยากเลิก ถ้าไม่ติดว่ากลัวลูกตัวน้อยจะคอยนานบางทีเธออาจขายไปจนน้ำผลไม้หยดสุดท้ายหมดลง นานแล้วเธอไม่ได้รู้สึกยิ่งขายก็ยิ่งเพลินเหมือนวันนี้...รถเข็นขายน้ำผลไม้วิ่งฉิวนำหน้า หญิงสาวร่างอรชรอ้อนแอ้นก้าวลิ่วตามหลัง เธอรุนรถส่งเสียงดังกึงกังเข้าไปในซอยแคบ ผู้คนในซอยยังไม่มีใครหลับใหล... หญิงสาวเข็นรถเข็นถึงท้ายซอยมองเห็นห้องแถวเก่าๆ หลังเดิมซ่อนซุกด้านหลังอพาร์ตเมนต์หรูหรา มาลีพารถเข็นเลี้ยวหักเข้าซอยแยกจอดมันไว้ด้านหน้าห้องแถว ล่ามโซ่ติดกับต้นไม้ใหญ่ น้ำผลไม้ในโหลใสเกือบหมดแทบทุกโหล หญิงสาวลำเลียงโหลเหล่านั้นรวมถึงของที่ซื้อมาเตรียมปรุงเป็นกับข้าวมื้อค่ำเข้าไปเก็บในห้องเช่าบนชั้นสอง ก้าวขึ้นก้าวลงห้องแถวสามสี่รอบของทุกอย่างก็ถูกขนไปเก็บบนห้องครบถ้วน... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 145)

นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงชีวิตที่ขาดสิทธิเสรีภาพของชาวดาระอั้งในเรื่อง *เรื่องเล่าจากขุนเขา* ต้องดำเนินชีวิตด้วยความยากลำบาก คอยหลบๆ ซ่อนๆ และถูกเบียดเบียนรังแกจากเจ้าหน้าที่รัฐ ดังความว่า

ความต้องการมีบัตรประชาชนฝังลึกอยู่ในจิตใจของดาระอั้งไร้สัญชาติทุกคนเพราะมันหมายถึงการมีสิทธิเสรีภาพเหมือนกับที่คนไทยอื่นๆ ได้รับ พวกเขาต่างขาดและโหยหาสิ่งที่ว่านี้มานาน ต่างมีชีวิตอยู่กับความกลัว การสูญเสีย การถูกขับไล่และการไร้เสียงไร้อำนาจต่อรอง

การไม่มีบัตรที่ระบุว่าตนเองเป็นใคร อยู่ที่ไหน เป็นพลเมืองของประเทศอะไร ได้สร้างความเจ็บช้ำน้ำใจให้กับชาวดาระอั้งหลายครั้ง ลุงคำหวนคำนึงไปถึงเรื่องราวเมื่อครั้งที่ร่อนเร่เข้ามาตั้งรกรากอยู่ในประเทศไทยใหม่ๆ ครั้งนั้นลูกบ้านดาระอั้งถูกตำรวจจับขังคุกเป็นเวลา 3 ปีกว่าในข้อหาบุกรุกป่าสงวนแห่งชาติ ผู้ชายทั้งหมู่บ้านถูกจับกุมและดำเนินคดี...ทางอำเภอเอารถมารับบอกว่าจะพาไปทำบัตรประชาชนและเอาเฉพาะผู้ชายก่อน ชายชาวดาระอั้งต่างดีใจจนเนื้อเต้นและรีบขึ้นรถไป แต่ที่ไหนได้กลับพาไปหาตำรวจและยัดเข้าคุกทันที แม้ว่าดาระอั้งจะเคยเผชิญกับความยากลำบากมามาก แต่ก็ไม่เคย

สิ้นไร้อิสรภาพถึงขนาดนี้ เมื่อตระหนักว่าตนเองต้องถูกจำกัดบริเวณไว้แต่ภายในคุก ชายดาระอั้งหลายคนจึงกลั้นน้ำตาไว้ไม่อยู่ร้องไห้ออกมาอย่างขมขื่น (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 178-179)

จากการวิเคราะห์การประกอบสร้างฉากในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจำแนกตามวาทกรรม สามารถสรุปเป็นตาราง ได้ ดังนี้

ตาราง 15 การประกอบสร้างฉากในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจำแนกตามวาทกรรมการเมือง

วาทกรรม	ฉาก	เรื่องสั้น
วาทกรรมนักการเมือง	ธรรมชาติ (9 เรื่อง)	1. ประชาธิปไตยในทางลัด (1/2545)
		2. มองจากที่สูง (1/2545)
		3. ผู้ป่วย (2/2546)
		4. ผ้าพับ (2/2546)
		5. ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
		6. ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (7/2551)
		7. นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
		8. ผาไส้ขาด (10/2554)
		9. ละครหลังตอนจบ (10/2554)
	สิ่งประดิษฐ์ (11 เรื่อง)	1. บิน (1/2545)
		2. กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
		3. งานลับ (3/2547)
		4. ระบำหุ่น (3/2547)
		5. เล็กลึก (4/2548)
		6. จัดฉาก (5/2549)
		7. ผู้พิทักษ์ (5/2549)
		8. มื้อสุดท้าย (5/2549)
		9. ผู้ล่า (6/2550)
		10. เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
		11. มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
	ช่วงเวลา ยุคสมัย (1 เรื่อง)	1. เมืองอมร 2312 (11/2555)

ตาราง 15 (ต่อ)

วาทกรรม	ฉาก	เรื่องสั้น
	สภาพการดำเนินชีวิต (18 เรื่อง)	1. นางรำ (1/2545)
		2. เหนือคมพยัคฆ์ (2/2546)
		3. ทางเลือก (2/2546)
		4. ม้าขี่-ผีเจ้านาย (2/2546)
		5. อุดมการณ์แห่งรัก (2/2546)
		6. ภารโรงกับรัฐมนตรี (2/2546)
		7. ไก่ลงร้าน (3/2547)
		8. รางวัลของแม่ (3/2547)
		9. แง่มุมที่แตกต่าง (3/2547)
		10. บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย) (3/2547)
		11. วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
		12. ไม่แน่ (4/2548)
		13. เท่าไหร่? (5/2549)
		14. แพ้คัดเข้า (5/2549)
		15. ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
		16. ผีดิบ (10/2554)
		17. หมวกที่หายไป (11/2555)
		18. นกปากส้อม (11/2555)
วาทกรรมรัฐ	ธรรมชาติ (4 เรื่อง)	1. ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
		2. ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
		3. ข้าราชการ (10/2554)
		4. ยุงก้นปล่อง (10/2554)
	สิ่งประดิษฐ์ (3 เรื่อง)	1. ฮัลโหล (2/2546)
		2. ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
		3. ในที่สุด (7/2551)
	ช่วงเวลา ยุคสมัย	-
	สภาพการดำเนินชีวิต (10 เรื่อง)	1. ดะแอ (1/2545)
		2. มะเส๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข (3/2547)
		3. ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
		4. ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว (6/2550)

ตาราง 15 (ต่อ)

วาทกรรม	ฉาก	เรื่องสั้น
		5. หนานบุญขายข้าว (7/2551)
		6. เช็คช่วยด้วย (8/2552)
		7. แผนพึ่งตัวเอง (8/2552)
		8. ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
		9. ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
		10. ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
วาทกรรมความแตกแยก	ธรรมชาติ (5 เรื่อง)	1. กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
		2. หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
		3. สะพาน (7/2551)
		4. ความลับในสวนยาง (11/2555)
		5. น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
	สิ่งประดิษฐ์ (12 เรื่อง)	1. ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
		2. แผ่นดินของใคร (4/2548)
		3. การจากไปของนกเค้า (5/2549)
		4. ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
		5. เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
		6. ลมหายใจของแม่ (6/2550)
		7. สี่แยกสมมุติ (6/2550)
		8. ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
		9. มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (7/2551)
		10. ไอ้มดแดง (9/2553)
		11. คนรักเก่าเก่า... (10/2554)
		12. คำอธิษฐาน (10/2554)
	ช่วงเวลา ยุคสมัย (3 เรื่อง)	1. ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง (8/2552)
		2. โทรทัศน์ขาว-ดำ (9/2553)
		3. กาฬยุค (11/2555)
	สภาพการดำเนินชีวิต (21 เรื่อง)	1. กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
		2. กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
		3. ผู้รับผิดชอบ (5/2549)

ตาราง 15 (ต่อ)

วาทกรรม	ฉาก	เรื่องสั้น
		4. แกง (6/2550)
		5. ในทรรศนะของคนบาป (6/2550)
		6. ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
		7. ตามปกติ (7/2551)
		8. เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
		9. พี่สาวของผม (8/2552)
		10. ยึดอำนาจ (8/2552)
		11. เอาละวะขัดขืน (8/2552)
		12. ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) (9/2553)
		13. โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (9/2553)
		14. เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (9/2553)
		15. หน้าต่าง (9/2553)
		16. หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)
		17. ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
		18. เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดงและบอลโลก (10/2554)
		19. กลับไปบ้านเกิด (11/2555)
		20. ติดธง (11/2555)
		21. บุหรง ต้นหยง ตานี (11/2555)
วาทกรรมประชาธิปไตย	ธรรมชาติ (9 เรื่อง)	1. คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
		2. กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
		3. วีรชนนิรนาม (2/2546)
		4. ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (3/2547)
		5. ผู้พิทักษ์ (3/2547)
		6. ฟ้าสาง (3/2547)
		7. ชนชั้นแห่งดอกไม้ (5/2549)
		8. พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
		9. ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)

ตาราง 15 (ต่อ)

วาทกรรม	ฉาก	เรื่องสั้น
	สิ่งประดิษฐ์ (16 เรื่อง)	1. จดหมายจากชายชรา (1/2545)
		2. ภาพเก่า (1/2545)
		3. นักเล่านิทานยามราตรี (2/2546)
		4. สมดุลใหม่ (2/2546)
		5. ความในใจ (2/2546)
		6. ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
		7. เมืองคนหาย (3/2547)
		8. วาวแสงแห่งศรัทธา (4/2548)
		9. อนุสาวรีย์ (5/2549)
		10. ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
		11. วันใหม่ (6/2550)
		12. มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่ (7/2551)
		13. ในที่สุด (7/2551)
		14. รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
		15. ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
		16. นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
	ช่วงเวลา ยุคสมัย (2 เรื่อง)	1. จดหมายจากชายชรา (1/2545)
		2. แนวรบแห่งอุดมการณ์ (2/2546)
	สภาพการดำเนินชีวิต (17 เรื่อง)	1. เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (1/2545)
		2. ผู้มีสิทธิ์ (1/2545)
		3. นกหลง (2/2546)
		4. เรื่องเล่าจากขุนเขา (2/2546)
		5. ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
		6. เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
		7. เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
		8. อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
		9. อาหารมื้อค่ำ (5/2549)
		10. แมวป่วย (6/2550)
		11. เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี (7/2551)
		12. คนหาปลา (8/2552)

ตาราง 15 (ต่อ)

วาทกรรม	ฉาก	เรื่องสั้น
		13. เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
		14. ทุเรียนการเมือง (8/2552)
		15. ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
		16. ป้าแฉล้ม (10/2554)
		17. กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)

มุมมองในการเล่าเรื่อง

มุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) คือ เรื่องที่สร้างขึ้นนั้นจะกำหนดให้ใครเล่าเรื่องหรือเล่าผ่านสายตาของใคร (สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร. 2550: 123) อาจเป็นการมองเหตุการณ์ การเข้าใจพฤติกรรมของตัวละครในเรื่องผ่านสายตาของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งหรือหมายถึงการที่ผู้เล่ามองเหตุการณ์จากวงในใกล้ชิดหรือจากวงนอกในระยะห่าง ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับเนื้อหา ลักษณะของตัวละครและจุดมุ่งหมายของการแต่งเป็นสำคัญ

การศึกษาการประกอบสร้างมุมมองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

1. มุมมองการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีการใช้มุมมองในการเล่าเรื่อง 3 ลักษณะ ดังนี้

1.1 **ตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง** (First person point of view) หรือการเล่าเรื่องในมุมมองบุรุษที่ 1 ผู้เล่าเรื่องเป็นตัวละครในเรื่องจะใช้สรรพนามบุรุษที่ 1 (ผม ฉัน ข้า ข้าพเจ้า กู) ในการเล่าเรื่อง โดยผู้เล่าอาจเป็นตัวละครหลักโดยเล่าเรื่องไปพร้อมกับแสดงบทบาทในเรื่อง พบความขัดแย้ง อุปสรรค ปัญหา และคลี่คลายอุปสรรคปัญหาที่เกิดขึ้นในเรื่องด้วยตนเอง หรือผู้เล่าเรื่องอาจเป็นตัวละครรองแต่เล่าเรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละครหลักสู่ผู้อ่านอีกทีหนึ่งก็ได้ การเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่อง มีดังนี้

1.1.1 **ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง** เรื่องสั้นที่ใช้มุมมองโดยให้ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่องช่วยให้เรื่องราวสมจริงเพราะตัวละครเอกเป็นผู้อยู่ในสถานการณ์และเผชิญปัญหาความขัดแย้ง

โดยตรง การเล่าเรื่องด้วยวิธีนี้ทำให้เรื่องสั้นมีความน่าเชื่อถือ เนื่องจากผู้อ่านจะเกิดความรู้สึกว่าเป็นเรื่องที่เกิดจากการเล่าโดยตรงของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง แต่ก็มีข้อจำกัดอยู่ที่มุมมองในเรื่องจะมาจากตัวละครเอกเพียงผู้เดียว ผู้อ่านจะรับรู้อุปนิสัยหรือพฤติกรรมของตัวละครอื่นได้จากคำบอกเล่าของตัวละครเอกเท่านั้น โดยที่ตัวละครเอกก็ไม่สามารถล่วงรู้ความคิดหรือความรู้สึกที่แท้จริงของตัวละครอื่นได้ นอกเสียจากจะคาดเดาสันนิษฐานแล้วตัดสินไปตามความคิดหรือความเชื่อของตนเอง

การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครเอกปรากฏในเรื่องสั้นพานแว่นฟ้าจำนวน 36 เรื่อง โดยแบ่งเป็นเรื่องที่เล่าจากมุมมองของพระเอกจำนวน 33 เรื่อง และเล่าจากมุมมองของนางเอกจำนวน 3 เรื่อง ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1.1.1 มุมมองของพระเอก

1) ภาคภูมิใจในตนเอง เน้นบทบาทและความสำคัญในพฤติกรรมหรือการกระทำของตนในการเล่าเรื่อง เช่น ชายหนุ่มในเรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน* เป็นผู้เล่าถึงพฤติกรรมของพ่อและตนเองด้วยความภาคภูมิใจที่มักนำเรื่องราวและประสบการณ์ต่างๆ มาบอกต่อๆ กันจากรุ่นสู่รุ่น โดยเฉพาะเรื่องราวเกี่ยวกับสังคมการเมืองซึ่งชายหนุ่มเชื่อว่าเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีทางการเมืองให้แก่คนรุ่นหลัง ดังความว่า “...หากผมยังไม่ตาย ผมพร้อมและยินดีช่วยลูกผมเล่าด้วย ของดีของสำคัญแบบนี้ต้องช่วยๆ กัน...ปากต่อปากแหละครับ” (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 56-57) ส่วนรัฐมนตรีรัฐภูมิในเรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* บอกเล่าถึงพฤติกรรมการแสวงหาผลประโยชน์บนความทุกข์ยากของคมพยัคฆ์ด้วยความลำพองและเชื่อมั่นในการกระทำของตน ดังความว่า “ฉันจะดูแลแกเอง...คมพยัคฆ์ ดูแลแกในฐานะรัฐมนตรีที่มีความเป็นนักการเมืองเต็มกมลสันดาน” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 33) ในขณะที่ชายหนุ่มในเรื่อง *แผนพึ่งตัวเอง* เล่าเรื่องโดยแสดงความมั่นใจและภูมิใจในการพึ่งพาตนเองทั้งการพยายามมีลูกโดยไม่พึ่งแพทย์และการหาค่าเล่าเรียนให้กับลูกโดยไม่พึ่งนโยบายเรียนฟรีของรัฐบาล ดังข้อความที่เขาหยอกเย้าภรรยาว่า “หญิง...เรื่องมีลูกพี่ก็พึ่งตัวเองจนหญิงท้องแล้ว ส่วนเรื่องค่าเล่าเรียนลูกพี่ก็จะเมินการเมืองและพึ่งตัวเองตามแผน แต่ความสุขในคืนนี้พี่คงไม่จำเป็นต้องพึ่งตัวเอง” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 117)

2) อับอายหรือละอายใจในการกระทำของตน เช่น เด็กหนุ่มในเรื่อง *กว่าจะรู้เดียงสา* เล่าเรื่องโดยแสดงความรู้สึกผิดหวังในพฤติกรรมของผู้ที่ตนเคยชื่นชมและละอายใจในความคิดและพฤติกรรมของตนเองเมื่อได้ทราบความจริงบางประการที่ว่า “ฉันพบความจริงแล้วว่า

คาร์ล มาร์กซ์, เหมา เจ๋อตุง, เลนิน หรือนักทฤษฎีใดในโลกจะมีแนวความคิดและคุณธรรมยิ่งใหญ่เทียบเท่า “ในหลวง” ของเราเป็นไม่มี! ฉันเห็นเช่นนี้จริงๆ” (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 75) ส่วนรัฐมนตรีในเรื่อง *แพ้คัดเข้า* หลงระเริงในอำนาจบารมีกระทำการทุจริตจนถูกจับได้และถูกตัดสินจำคุก รัฐมนตรีเล่าเรื่องโดยรู้สึกละอายใจในความผิดของตนเมื่อหวนนึกถึงคำพูดของพระภิกษุที่กล่าวไว้ในวันที่ตนเข้ารับตำแหน่ง ดังความว่า “เงินยิ่งใช้ยิ่งหมด อำนาจยิ่งใช้ยิ่งหมด มีเพียงคุณธรรมเท่านั้นที่ยิ่งใช้ยิ่งงอกเงย” เสียงพูดนั้นดังกึกก้องเต็มโสตประสาทราวกับว่าเพิ่งจะพูดจบลง ทั้งๆ ที่ท่านพูดกับผมผ่านมานานแล้วเกือบสามปี...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 119)

3) สิ้นหวังไร้เป้าหมาย เช่น ชายหนุ่มในเรื่อง *นกหลง* เล่าเรื่องโดยแสดงความรู้สึกว่าตนกลายเป็นสิ่งแปลกแยกในสังคม ไร้ที่พึ่งทางจิตใจ ไร้เป้าหมาย ดังข้อความที่เขากล่าวตอนที่ปล่อยนกหลงว่า “...ที่จริงพวกเราก็เหมือนเจ้านั่นแหละ จะต่างกันก็ตรงที่เจ้าเป็นนกหลงที่สูญเสียความสามารถในการใช้ดวงดาวเดินทางกลับรัง ในขณะที่พวกเราสูญเสียความสามารถในการใช้ดวงวิญญาณเดินทางสู่ความเป็นตัวของตัวเอง...” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 65) ความรู้สึกนั้นไม่ต่างจากชายหนุ่มในเรื่อง *ไม่มีแผ่นดินอยู่* ที่เห็นความรุนแรงในสังคมจนรู้สึกว่าชีวิตไร้ความปลอดภัยและสงบสุข จึงรำพึงรำพันเล่าเรื่องด้วยความท้อแท้สิ้นหวังว่า “ผมรู้สึกว่าผมกำลังไม่มีแผ่นดินอยู่ ผมอยากอยู่ในที่ที่ผมอยากอยู่ อยากอยู่ที่นี่ที่บ้านเกิด แต่ที่นี่ไม่มีความสงบสุข บ้านเกิดไม่สงบสุขแล้ว ผมกำลังไม่มีแผ่นดินสงบสุขอยู่” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 35)

1.1.1.2 มุมมองของนางเอก

1) มีจุดยืนชัดเจนและยึดมั่นในอุดมการณ์ ได้แก่ ครูสาวในเรื่อง *ข้าราชการ* เล่าเรื่องโดยแสดงความเชื่อมั่นและแน่วแน่ในอุดมการณ์ของตน ดังข้อความที่บอกนักเรียนเพื่อแสดงจุดยืนของตนว่า “...ถ้าครูจำเป็นต้องเลือกสี ครูก็จะบอกพวกเธอว่าตอนนี้...วินาทีนี้...ครูสังกัดอยู่สีเดียวคือสีกากี สีของความเป็นข้าราชการ...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 56)

2) อ่อนล้าสิ้นหวังและละอายใจในการกระทำของตน ได้แก่ รัฐมนตรีพลับพลาในเรื่อง *คนรักเก่าเก่า...* เล่าเรื่องด้วยความละอายใจในพฤติกรรมการเป็นนักการเมืองที่ไม่ซื่อตรงต่อหน้าที่และชาติบ้านเมืองของตน รู้สึกอ่อนล้าสิ้นหวังเมื่อคำนึงถึงผลที่ตนจะได้รับ นอกจากนี้ยังละอายใจต่อบ่าวเพื่อนในวัยเด็กที่ทำหน้าที่เกษตรกรด้วยความซื่อสัตย์เต็มกำลังความสามารถ ดัง

ความว่า “อนาคตของเธอขึ้นอยู่กับจอบเสียมในมือเธอเอง ส่วนอนาคตของฉันอาจจะต้องขึ้นอยู่กับศาลสถิตยุติธรรม ถ้าฉันโชคดีฉันจะมาเยี่ยมเธอ ถ้าฉันโชคร้ายเธอไม่ต้องไปเยี่ยมฉันเพราะฉันอายเธอมากจริงๆ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 75)

1.1.2 **ตัวละครรองเป็นผู้เล่าเรื่อง** การใช้มุมมองลักษณะนี้ตัวละครรองเป็นผู้เล่าเรื่องในฐานะผู้เห็นเหตุการณ์หรือใกล้ชิดกับเหตุการณ์นั้น โดยผู้เล่าเรื่องที่อยู่ในฐานะพยานจะรับรู้เรื่องที่เกิดขึ้นกับตัวละครหลักในลักษณะการรับรู้แบบจำกัด เพราะไม่สามารถล่วงรู้ความคิดหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นกับตัวละครหลักได้ทั้งหมด ผู้เล่าเรื่องเป็นเพียงผู้บอกเล่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นของตัวละครหลักจึงย่อมมีข้อจำกัดในการรับรู้และบอกเล่าอยู่พอสมควร เช่น ผู้เล่าเรื่องไม่สามารถอธิบายความรู้สึกภายในใจของตัวละครหลักได้ หากตัวละครหลักไม่เปิดเผยให้ผู้เล่าเรื่องรับรู้ การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของตัวละครรองปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจำนวน 24 เรื่อง โดยจำแนกตามทรรศนะและมุมมองของตัวละครรองที่มีต่อตัวละครเอก ดังนี้

1.1.2.1 ภาคภูมิใจในความคิดและพฤติกรรมของตัวละครเอก เช่น ลูกชายนายหนังในเรื่อง *นักเล่านิทานยามราตรี* เล่าถึงพ่อของตนด้วยความภาคภูมิใจในความซื่อสัตย์ต่อวิชาชีพของนายหนังประเคียงที่ไม่ยอมพ่ายแพ้ตกเป็นทาสของโลกธุรกิจ ดังความว่า “ผมนั่งฟังพ่อด้วยอาการสงบ สายตาจับจ้องอยู่ที่ดวงหน้าของพ่ออย่างคาดไม่ถึงว่าคนที่ผมเรียกว่าพ่อจะเด็ดเดี่ยวมั่นคงในวิถีทางของตัวเองได้มากถึงเพียงนี้ ความยอมรับนับถือในตัวพ่อทำให้ผมเกิดความปีติขึ้นมาอย่างบอกไม่ถูก” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 74) เช่นเดียวกับหลานสาวของป้าแฉล้มในเรื่อง *ป้าแฉล้ม* เล่าถึงป้าวัยชราด้วยความภาคภูมิใจในความเชื่อมั่นประชาธิปไตยรักษาสิทธิของตนอย่างเต็มที่ของป้าแฉล้ม ดังความว่า “ป้าแฉล้มไม่ได้เป็นคนที่ถูกยกย่องในสังคม ป้าแฉล้มอาจจะเป็นคนบ้าเป็นคนสติไม่ดีในสายตาคนอื่น แต่ป้าแฉล้มไม่เคยขอใครกินและไม่เคยโกงกินใคร ไม่เคยงอมือง้อเท้ารอขอความช่วยเหลือจากรัฐบาล ไม่ได้หวังว่าจะได้รับสวัสดิการหรือการเหลียวแลจากรัฐ แต่แกมีจิตสำนึกถึงหน้าที่พลเมืองไทยทุกคนที่ต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ป้าแฉล้มอาจไม่มีศักดิ์และศรีเทียบเท่าคนอื่นๆ แต่ในวันเลือกตั้งนี้ทุกคนมีสิทธิมีหนึ่งคะแนนเสียงเท่าๆ กัน...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 108)

1.1.2.2 รังเกียจหรือไม่พอใจในความคิดและพฤติกรรมของตัวละครเอก เช่น โชติในเรื่อง *จัดฉาก* พิธีกรรายการโทรทัศน์เล่าเรื่องด้วยความรู้สึกขบขันและระอาในพฤติกรรมสร้างภาพ

ของ สาคร ชลธี นักการเมืองที่ชอบสร้างภาพ มุมมองของโชติแสดงให้เห็นชัดเจนเมื่อสาครจัดฉากให้เด็กตกน้ำและตนจะลงไปช่วยแต่เกิดความผิดพลาดเพราะมีเด็กตกน้ำจริงๆ ทำให้สาครตกใจรีบพูดแก้สถานการณ์พร้อมขอร้องไม่ให้โชตินำเหตุการณ์นั้นไปออกอากาศ เหตุการณ์นั้นทำให้โชติรู้สึกว่า “ผมไม่รู้ว่าทุกอย่างเป็นไปตามบท เขาจะต้องพูดว่าอะไรบ้างแต่นี่น่าจะเป็นประโยคแรกที่สาครพูดเองจากใจแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าอย่างเห็นเป็นเรื่องขำๆ บนใบหน้าอันแสนเคร่งเครียด ฟังซ้ำหลายเที่ยวก็อาจเข้าใจยากสักหน่อย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 51) ส่วนก๋อย เขมือบ นักการเมืองที่พ่ายแพ้การเลือกตั้งในเรื่อง *ผีดิบ* เล่าเรื่องราวของพวกผีดิบด้วยความรู้สึกไม่พอใจระคนอิจฉา ดังความว่า “หมากัดคนไม่ค่อยเป็นข่าว แต่คนกัดหมาย่อมเป็นข่าวใหญ่ พรรคผีดิบแย่งชิงพื้นที่ข่าวโดยไม่เสียสตางค์แม้แต่แดงเดียว (เพราะพวกเขาไม่มีสตางค์) ผมนึกหมั่นไส้ทุกครั้งที่ได้ยินข่าวหาเสียงของพวกเขา...พวกเขาครอบครองพื้นที่ข่าว ในขณะที่พวกเรานั่งดูข่าวตาปริบๆ...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 23)

1.1.2.3 เวทนาสงสารหรือเห็นใจในชะตากรรมของตัวละครเอก เช่น ชายหนุ่มในเรื่อง *มะเฮ๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข* แสดงความสงสารมะเฮ๊าะหญิงผู้ยากไร้ด้อยโอกาสทางสังคม ไม่มีแม้กระทั่งโอกาสที่จะได้ไปขึ้นทะเบียนคนจน ดังความว่า

> ผมเหม่อมองไปยังพื้นถนนเบื้องหน้า ร่างมะเฮ๊าะค่อยๆ เดินหายไปจากแววตา นางยังขัดสนจนยากไม่มีที่ทำกินเหมือนใครเขา ต้องรับจ้างกรีดยางกลางป่าควน ผมรู้สึกเห็นใจในชะตากรรมที่นางพานพบตลอดเส้นทางที่นางเดินจูงวัว ไม่มีใครไถ่ถามถึงหมายเลขบัตรสีเหลืองที่นางควรจะมี...บางทีความยากจนก็เสี้ยมสอนให้รู้จักคำว่าสงบเสงี่ยมและเจียมตัว เลยเถิดไปถึงอย่าหวังอะไรมาก
>
> ผมคิดถึงใบหน้าและแววตามะเฮ๊าะ สลับใบหน้าและแววตาแต่ละคนบนที่ว่าการอำเภอเมื่อตอนเที่ยง ไล่ตั้งแต่จ่ามี เถ้าแก่หวัง กำนันเสริญ รวมถึงพี่พนมบ้านคูหัวนอน รายชื่อเหล่านี้เหมือนตอกย้ำให้ผมรู้ว่าโลกใบนี้ไม่มีที่ว่างให้กับคนอย่างมะเฮ๊าะแล้วจริงๆ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 104)

เช่นเดียวกับเด็กชายในเรื่อง *บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)* เล่าเรื่องด้วยความสงสารและเห็นใจพ่อของตนที่ตั้งใจทุ่มเททำงานการเมืองด้วยความซื่อสัตย์สุจริต แต่ประชาชนกลับไม่เห็นคุณค่าทำให้พ่อต้องพ่ายแพ้การเลือกตั้งให้กับนักการเมืองที่ซื้อเสียง ดังความว่า “ผมไม่รู้ว่า

หลังจากนี้จะเป็นยังไง ถ้าหากได้เลือกตั้งอีกครั้งแล้วพ่อชนะ ผมก็ไม่รู้เหมือนกันว่าพ่อจะทำงานเพื่อคนพวกนี้ด้วยความรู้สึกเหมือนเดิมได้หรือไม่ แต่เมื่อมันยังมาไม่ถึง ผมก็คงยังบอกอะไรไม่ได้อยู่ดี แต่ตอนนี้ผมว่าผมคิดคำคมบางอย่างได้นะ “ไม่ว่าจะปิดทองหน้าพระหรือปิดทองหลังพระ ผู้คนก็ไม่เคยใส่ใจอยู่ดีว่าใครเป็นคนทำ ตราบใดที่ยังมีพระพุทธรูปทองให้ชื่นชมอยู่น่ะนะ” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 221) ส่วนชายเจ้าของสวนยางในเรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว* รู้สึกเวทนาสงสารชะตากรรมของขาวชายต่างด้าวที่รับจ้างกรีดยางเพื่อนำเงินไปสร้างบ้านที่พม่าให้เสร็จแต่กลับต้องมาตายอย่างไร้ค่าบนผืนแผ่นดินไทย ดังความว่า

> ...ผมยังคงนั่งพิงโคนต้นยางริมรั้วลวดหนามอยู่เช่นเดิมด้วยความรู้สึกท้อแท้ อ่อนล้า หดหู่ใจ นานหลายนาทีแล้วที่ผมนั่งนึกถึงความฝันและความตายของชายต่างด้าวผู้นั้น อาจเป็นเพราะเขาเป็นเพียงแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองกระมัง ความตายของเขาจึงถูกลืมเลือนไปจากความทรงจำของคนที่นี่อย่างง่ายดาย ไม่มีเรื่องให้เป็นคดีความใดๆ เป็นความตายที่เงียบสูญไปกับกาลเวลา เขาตายเช่นสัตว์ตัวหนึ่ง ช่างเป็นการตายที่ไร้ค่าจริงๆ ไม่น่าเชื่อว่านี่คือการตายของมนุษย์ผู้หนึ่ง ซึ่งตายเพราะความฝันตัวเอง... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 87)

1.2 **ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่อง** (Third person point of view) หรือการเล่าเรื่องในมุมมองบุรุษที่ 3 ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องโดยอาจเล่าอย่างผู้รู้แจ้ง คือ รู้และสามารถบรรยายความรู้สึกนึกคิดของตัวละครทุกตัว รู้ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกิดขึ้น รู้แม้กระทั่งความลับบางอย่างที่ตัวละครบางตัวหรือทุกตัวในเรื่องไม่รู้ หรือผู้เขียนอาจเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครเพียงตัวเดียว เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเรื่องคือเหตุการณ์ที่ตัวละครตัวนั้นประสบรับรู้ ผู้อ่านจะได้ทราบเรื่องราวจากสายตาของตัวละครตัวนี้ ไม่ทราบสิ่งที่ตัวละครตัวนี้ไม่รู้ และไม่ทราบความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่น การเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองของผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่อง มีดังนี้

1.2.1 **ผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง** ผู้เขียนเป็นผู้เล่าเรื่องโดยรู้ทุกสิ่งทุกอย่าง สามารถแสดงทรรศนะ ความคิดเห็น ตีความ วิพากษ์วิจารณ์และสามารถถ่ายทอดอดีต ปัจจุบัน อนาคตของตัวละครได้ ล่วงรู้ความคิดความรู้สึกของตัวละครทุกตัว บางครั้งเรียกการเล่าเรื่องแบบนี้ว่า “การเล่าเรื่องแบบผู้เขียนเป็นพระเจ้า” การเล่าเรื่องวิธีนี้ผู้อ่านจะรู้สึกเสมือนว่าผู้เล่านั้นมีตัวตนผ่านทางเสียงเล่าที่ควบคุมทุกสิ่งทุกอย่างในเรื่อง จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้น

จำนวน 19 เรื่อง ที่ผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้งโดยสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกและน้ำเสียงของผู้เขียนผ่านมุมมองในเรื่อง ดังนี้

1.2.1.1 ความสุขสมหวัง จากการศึกษาพบว่ามีเพียงเรื่องเดียว คือ เรื่อง *จดหมายจากชายชรา* ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยแสดงความสุขสมหวังที่ตาดอกไม้สามารถเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้เต็มไปด้วยดอกไม้ตามคำทำนายได้สำเร็จ ดังความว่า “หลายปีมาแล้วที่ประชาชนทั้งหลายต่างพากันตั้งฉายาให้เขาว่านายกดอกไม้ ไม่เสียทีที่เขาอุตส่าห์เกิดมาพร้อมปานแดงรูปดอกไม้ที่ข้อมือ” (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 99)

1.2.1.2 ความผิดหวัง สิ้นหวัง เช่น เรื่อง *ฮัลโหล* ผู้เขียนบรรยายถึงแป้นหญิงชาวบ้านที่ถูกกดดันบีบคั้นจากภาวะเศรษฐกิจจนต้องตัดใจขายหมูที่สู้อุตสาห์กู้เงินกองทุนหมู่บ้านไปซื้อมาเลี้ยงหวังสร้างรายได้เป็นกอบเป็นกำ แต่กลับต้องมารีบขายในช่วงภาวะฟองสบู่แตก ดังความว่า “แป้นไปยืมเงินจากเพื่อนสนิทข้างบ้านทางซ้ายมือ แต่ไม่เจอเลยต้องไปยืมจากเพื่อนบ้านทางขวามือกว่าจะได้เงินมาสามร้อยนางต้องขอร้องเสียแทบแย่ ทั้งนี้เพราะหนี้จำนวนหนึ่งนางยังไม่ใช้คืนเขานั่นเอง...ปูนหันบอกแม่ “แม่ฟองสบู่แตกแล้ว!” แป้นพยักหน้าพร้อมกับกลืนน้ำลายลงคอ” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 167-172) ส่วนในเรื่อง *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว* ผู้เขียนเล่าถึงความสิ้นหวังของชาวบ้านที่หวังพึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่ไม่มีใครกล้าเข้าไปขอความช่วยเหลือ ผู้ว่าจึงจากไปท่ามกลางความสิ้นหวังของทุกคน ดังความว่า “...ผู้คนในร้านก๋วยเตี๋ยวมองท่านเข้าไปนั่งในรถเก๋งสีขาว ชบาชะเง้อคอเขย่งตัวมองท่านผู้ว่าฯ จากด้านหลังร้านก๋วยเตี๋ยว...รถเก๋งสีขาวของท่านผู้ว่าฯ ได้แล่นหายไปจากสายตาผู้คน” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 136) เช่นเดียวกับในเรื่อง *ผาไส้ขาด* ผู้เขียนเล่าเรื่องแสดงอนาคตที่สิ้นหวังของชาวบ้านผาไส้ขาดที่ถูกภาครัฐและเจ้าหน้าที่ข่มเหงรังแก ดังความว่า

> นายกรัฐมนตรีและรองนายกฯ คนหนึ่งนั่งนิ่งสีหน้าเรียบเฉย ทั้งสองท่านสบตาทีมรักษาความปลอดภัยบนเครื่อง ไม่นานบอดี้การ์ดก็ควักปืนพกดำมะเมื่อมออกมาข่มขู่ประชาชน มันยิ่งกลับทำให้ชาวบ้านโกรธแค้นบันดาลโทสะมากขึ้นเป็นเท่าทวีคูณ ราวกับราดน้ำมันเข้าใส่เพลิงกองใหญ่จนลุกโชนโชติช่วง นักบินพยายามเร่งเครื่องขึ้นเต็มที่และในที่สุดเครื่องก็ค่อยๆ ยกตัวเหินไต่ระดับความสูงขึ้นไปท่ามกลางเศษผงฝุ่นละอองของดินทรายและหย่อมหญ้าที่ฟุ้งกระจายหนาจนกลายเป็นเมฆหมอกสีดำ

คล้ำราวกับเงาอมตะแห่งความตาย! ชะตากรรมของชาวบ้านผาไส้ขาดตกอยู่ในความมืดมน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 129-130)

1.2.1.3 ความโศกเศร้า สลดหดหู่ เช่น ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* ผู้เขียนเล่าถึงการทำอัตวินิบาตกรรมของนกเค้าด้วยน้ำเสียงแสดงความสลดหดหู่ในพฤติกรรมดังกล่าว ความว่า

อกนกเค้าเสียบติดตรึงเหล็กแหลมปลายสายล่อฟ้าเหนือโรงธรรม ร่างสีเทาสั่นระริกและค่อยๆ เบาลงๆ เลือดแดงดั่งสีกุหลาบรินหยดแหมะๆ ตกต้องหลังคา ทอดร่างทิ้งไว้ประชดประชันความมารยาสาไถยของผู้นำพาบ้านเมืองแห่งยุคสมัย...เสียงสวดมนต์เมตตาสิบทิศก้องกังวานจากคณะสงฆ์ เผื่อแผ่ไปยังสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าไม่มีประมาณทั้งชนชั้น ชาติพันธุ์ สมกับความใจกว้างของชาวพุทธ ผู้รู้ ผู้ตื่น ผู้เบิกบาน ภารกิจเสร็จแล้ว หลายๆ คนคงได้กลับบ้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 27)

1.2.1.4 ความสาแก่ใจ เช่น ในเรื่อง *เมืองอมร 2312* ผู้เขียนเล่าเรื่องด้วยน้ำเสียงแสดงความ สาแก่ใจเมื่อนายกรัฐมนตรี เทพสิงห์และโยวาได้รับผลกรรมจากการทุจริตคอร์รัปชันโครงการเรนโบว์โรดจนทำให้อาคารของโครงการพังถล่มลงมาทับพวกเขา ดังความว่า

...ทุกอย่างพังไปพร้อมกับชื่อเสียงของพวกเขา คราวนี้ได้เป็นข่าวดังทั่วจักรวาล งามหน้าจริงๆ พนักงานรักษาความปลอดภัยพยายามเข้ามาอารักขาดึงตัวพวกเขาออกจากพื้นที่เสี่ยงอันตราย หากสายไปเสียแล้ว อาคารสถานีโอ่อ่าถล่มลงต่อหน้าต่อตา เศษอิฐ หิน ปูน ทราย หล่นทับร่างของรัฐมนตรี กระทรวงคมนาคมรวมถึงท่านนายกฯ และผู้นำต่างดาวด้วย บางส่วนกระเด็นเข้าปากที่เปิดอ้ากว้างเพราะความตกใจของเขาเข้าเต็มที่จนสำลัก สมกับที่พวกเขาอยากบริโภคมันเข้าไป (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 186)

1.2.2 **ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น** ผู้เขียนเล่าเรื่องราวโดยเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเท่านั้น แต่ไม่สามารถหยั่งรู้ความคิดอุปนิสัยใจคอของตัวละครอื่น เหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในเรื่องคือเหตุการณ์ที่ตัวละครตัวนั้นประสบรับรู้ ผู้อ่านจะได้ทราบเรื่องราวจากสายตาของตัวละครนี้โดยไม่ทราบสิ่งที่ตัวละครนี้ไม่รู้และไม่ทราบ

ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครอื่น จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นจำนวน 53 เรื่อง ที่ใช้มุมมองลักษณะนี้ โดยสามารถจำแนกตามตัวละครที่ผู้เขียนหยั่งรู้จิตใจได้ ดังนี้

1.2.2.1 พระเอก เช่น การเล่าเรื่องของผู้เขียนโดยหยั่งรู้จิตใจของอุตี้แรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองมาขายแรงงาน ในเรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* ทำให้ผู้อ่านได้เห็นสภาพความยากลำบาก ความหวังและความฝันของอุตี้และเพื่อนท่ามกลางสังคมที่เต็มไปด้วยการเอารัดเอาเปรียบ ดังความว่า

> คืนนี้เป็นคืนเดือนหงาย แสงจันทร์ลอดผ่านรูรั่วของสังกะสีลงมามองเห็นเป็นจุดมากมายบนพื้นห้องพัก อุตี้นอนนึกถึงเงินที่จะได้รับ สิ้นเดือนนี้รวมเป็นสามเดือน วันละหนึ่งร้อยบาท ไม่มีวันหยุดเลย เขาได้เดือนละสามพันบาท เขาจะได้รับเงินเกือบหมื่น หักค่าใช้จ่ายแล้วก็ยังเหลือมาก เพราะเขาไม่มีค่าใช้จ่ายอะไรอีก นอกจากค่าข้าวสารและกับข้าวซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตในแต่ละวันเท่านั้น ค่าเหล้า บุหรี่ ไม่มีให้หักเหมือนคนงานบางคน ภาพบ้านที่ต่อเติมใหม่ซึ่งวาดหวังไว้เริ่มเห็นชัดขึ้นในห้วงนึกแล้ว...เขายิ้มให้กับตัวเองก่อนจะหลับไปด้วยความเหนื่อยล้า เขาฝันเห็นพ่อกับแม่ยิ้มแย้มแจ่มใสหัวเราะเริงร่าเดินไปเดินมาในบ้านที่ต่อเติมใหม่แล้ว ซึ่งเกิดจากหยาดเหงื่อแรงงานของเขาที่หยาดหยดรดลงบนแผ่นดินของประเทศนี้ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 80-81)

ส่วนการหยั่งรู้จิตใจของนักการเมืองหนุ่มในเรื่อง *มื้อสุดท้าย* ทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่านักการเมืองที่ดีคือนักการเมืองที่ยินยอมสละตัวเองเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ทุกข์ยาก ดังความว่า

> ภายในนั้น เขามองเห็นประชาชนทั้งชายหญิง เด็กและคนแก่ถูกล่ามโซ่อยู่ในกรงเหล็กขนาดใหญ่ แววตาทุกคู่ล้วนสิ้นหวัง เสียงสะอื้นไห้กระซิกๆ ทำให้หัวใจของเขาอ่อนล้าโรยแรงราวกับมีอายุมากขึ้นสักสิบปีหรือยี่สิบปี เขาเริ่มคิดถึงพ่อขึ้นมาเหมือนเช่นทุกครั้งที่เห็นประชาชนถูกคุมและเป็นทุกข์...พ่อของเขายอมเสียสละอิสรภาพเพื่อประชาธิปไตย ทว่าเขาในฐานะทายาทต้องเสียสละมากกว่านั้น...ความคิดวูบสุดท้ายอันเลือนรางบอกว่านักการเมืองเหล่านั้นคงได้เห็นรอยยิ้มบนใบหน้าของเขาซึ่งสุกเกรียมอยู่บนกระทะอันร้อนแรง เขาเกิดมาและจากไปโดยไม่รู้สึกละอายต่อแผ่นดิน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 132-133)

1.2.2.2 นางเอก เช่น การเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของกานต์ในเรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* สื่อถึงอุดมการณ์และความมุ่งมั่นของนักการเมืองที่ทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าเพื่อความสุขของตนเอง ดังความว่า

> กานต์ แก้ววิเชียร จ้องมองภาพตนเองในกระจก เธอเป็นความจริงแท้ว่าตัวเองเป็นลูกชาวนา เป็นคนมีฐานะค่อนข้างยากจน มีญาติพี่น้องและประชาชนส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจน ซึ่งทุกคนฝากความหวังไว้กับเธอ ส่วนอุดม ถนอมคำ เป็นลูกของผู้มีฐานะดี ญาติพี่น้องของเขามีชาติตระกูลดีมีฐานะร่ำรวย แม้ในอนาคตเขาอาจแต่งงานเป็นสามีของเธอ แต่สักวันหนึ่งหากเธอไม่มีเวลาให้กับเขา เมื่อแนวทางการทำหน้าที่ผู้แทนของเธอขัดกับผลประโยชน์ของญาติพี่น้องเขา เขาคงไม่อาจยอมรับได้ อาจต้องทะเลาะเบาะแว้งกันหรือต้องหย่าร้างกัน ไม่มีความจริงแท้แน่นอนแต่อย่างใด...เธอตัดสินใจแน่วแน่ที่จะอุทิศชีวิตนี้เพื่อทำงานทางการเมืองตามอุดมการณ์ที่ใฝ่ฝัน จะไม่ยอมให้ความรักฉันหนุ่มสาวมามีอิทธิพลเหนือความรักที่มีต่อประชาชนผู้ทุกข์ยากซึ่งฝากอนาคตของพวกเขาไว้กับเธอ... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 158)

เช่นเดียวกับการหยั่งรู้จิตใจของกระเต็นในเรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี* แสดงให้เห็นความมุ่งมั่นตั้งใจทำหน้าที่สื่อมวลชนเพื่อตีแผ่ความจริงและสร้างความเป็นธรรมในสังคม ดังความว่า

> ...เธอเริ่มเข้าใจถึงภาระหน้าที่ที่แท้จริงของนักข่าวและเข้าใจดีในเหตุผลที่ว่าทำไมนักข่าวที่อ่อนด้อยประสบการณ์ไม่สามารถตัดสินอะไรได้ในเสี้ยววินาทีจึงไม่ควรลงพื้นที่ที่อันตรายมากๆ แต่ถึงอย่างไรเธอก็ยังหวังที่จะได้ก้าวขึ้นไปเป็นนักข่าวแถวหน้า ในระหว่างนี้เธอจะมุ่งมั่นกับงานเขียนสกู๊ปข่าวที่รับผิดชอบอยู่ให้ดีที่สุด เพราะงานนี้เป็นงานที่สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมได้มาก ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการนำเสนอข่าวสด
>
> การทุ่มเทให้กับงานมากกว่าเดิม ทำให้เวลาพักผ่อนน้อยลง แต่กระเต็นก็มิย่อท้อ ยังคงยึดมั่นในปณิธานนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมอันจะนำพาไปสู่ความสงบสันติสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 145)

1.2.2.3 พระเอก/นางเอกจอมปลอม เช่น การเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของรัฐมนตรีรัตติกาลในเรื่อง *ระบำหุ่น* แสดงให้เห็นภาวะเหิมเกริมในอำนาจของรัฐมนตรีที่รังแกข้าราชการประจำ

และไม่พอใจในการทำงานอย่างตรงไปตรงมาของปลัดกระทรวงจนนำไปสู่การพยายามหาทางปลดออกจากตำแหน่ง ดังความว่า

> แต่พอทำงานได้ไม่นาน ท่านรัฐมนตรีรัตติกาลก็เริ่มมีปัญหา เป็นปัญหาระหว่างฝ่ายการเมืองกับข้าราชการประจำ ด้วยปลัดกระทรวงที่เธอดูแลเป็นคนแข็งกร้าวยอมหักไม่ยอมงอ สิ่งไหนที่เธอสั่งการไปเขาไม่เห็นด้วยเขาไม่ทำ แถมยังมีข่าวซุบซิบลอยมาตามลมให้เธอเลือดขึ้นหน้าว่าปลัดฯ คนนี้นินทาต่อหน้าธารกำนัลว่าเธอเป็นรัฐมนตรีที่ไม่มีผลงาน มีแต่ทำงานเอาหน้าไปวันๆ แม้เธอจะพยายามทำใจคิดเสียว่าปลัดฯ คนนี้อายุคราวพ่ออีกไม่นานก็เกษียณอายุ แต่ความหงุดหงิดรำคาญใจจากการกระทำของปลัดฯ คนนี้ก็เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง...อดรนทนไม่ไหวท่านรัฐมนตรีรัตติกาลเคยโทรศัพท์ไปต่อว่าปลัดฯ ตรงๆ หลายครั้ง นอกจากปลัดฯ ผู้นี้จะโต้ตอบอย่างเผ็ดร้อนว่า “ผมไม่ใช่หุ่นให้นักการเมืองเชิดเล่น ข้าราชการทุกคนต้องมีศักดิ์ศรีและทำในสิ่งที่ถูกต้องและเป็นประโยชน์ต่อประชาชนเท่านั้น” สิ่งต่อมาที่เกิดขึ้นคือปลัดฯ ไม่ยอมเข้าร่วมประชุม แต่ส่งตัวแทนเข้าประชุมแทนในทุกการประชุมที่มีรัฐมนตรีเป็นประธาน...เพื่อให้การปลดปลัดฯ เป็นความชอบธรรม ในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีมีการเสนอกฎสองข้อที่เอื้อให้รัฐมนตรีเจ้าของกระทรวงมีสิทธิ์เสนอปลดปลัดกระทรวงได้... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 152-154)

ส่วนการเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของผู้ใหญ่คำในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์* สะท้อนความรู้สึกโหยหาอำนาจของผู้ที่ถูกบีบคั้นรังแกต้องเผชิญกับความยากลำบากมาทั้งชีวิต ดังนั้น เมื่อมีผู้หยิบยื่นอำนาจและโอกาสให้จึงไม่รอช้าที่จะคว้าไว้โดยหลงลืมอุดมการณ์ที่เคยยึดมั่น ดังความว่า

> ...เฒ่าคำกระหยิ่มยิ้มย่องความขุ่นข้องหมองใจเกี่ยวกับกองหินหนังปลาหมดไปทันที “บางทีๆ ข้าอาจไม่ต้องออกเรือแล้วหละ...” ชายชราพูดเสียงกร้าวก่อนหัวเราะลั่น แม่เฒ่ามองหน้าผู้ใหญ่คำอย่างไม่เข้าใจ...ชายชราหัวเราะร่าจ้องเขม็งไปที่หมึกกระดองที่อยู่ในจาน...แล้วรีบตักชิ้นหมึกใส่ปากก่อนเคี้ยวอย่างมูมมามด้วยความรู้สึกเอร็ดอร่อย หัวใจรู้สึกสุขสมและพองโตเรื่อยๆ เมื่อค่อยๆ กระเดือกกลืนเหยื่อลงไปในลำคออย่างเงียบเชียบและง่ายดาย... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 64)

1.2.2.4 ผู้ส่งสาร จากการวิเคราะห์พบว่าผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครรองเพียงคนเดียว คือ ติ๋มในเรื่อง *รางวัลของแม่* การหยั่งรู้จิตใจของติ๋มทำให้ผู้อ่านได้ทราบ

เรื่องราวของแม่ผ่านมุมมองของติ๋มอย่างละเอียดซึ่งแสดงให้เห็นความรัก ศรัทธาและภาคภูมิใจในตัวของแม่อย่างเด่นชัด ดังความว่า

> ...แม้แม่จะไม่ได้โล่รางวัลเกียรติคุณในครั้งนั้น แต่ทุกคนก็ภูมิใจในตัวแม่และยึดถือแนวทางทำดีเพื่อดี มิใช่ทำดีเพียงเพื่อให้มีคนยกย่อง...ในความพร่าเลือนผ่านม่านน้ำตา ติ๋มเห็นเพียงภาพพ่อและแม่ยิ้มให้ แต่ที่รายรอบหน้าหลังเห็นเป็นเพียงโล่รางวัลที่แสนงาม ติ๋มตื่นจากภวังค์ สำนึกคืนกลับสู่ปัจจุบัน รู้ดีว่าบัดนี้พ่อและแม่ได้หยุดภารกิจอันหนักอึ้งไปแล้วชั่วนิรันดร์ แม้นท่านทั้งสองเกิดในชาตินึ่งภพใด ขออย่าให้เหน็ดเหนื่อยเช่นที่แล้วๆ มา เพียงระลึกรู้ ดวงตาของเธอก็ซึมรื้นด้วยหยาดน้ำ ในภาพพร่าตาแม่ดูมีประกายแย้มยิ้มปลอบขวัญ ดังจะให้สติเตือนให้รับรู้ว่า 10 ชีวิตลูกๆ ของแม่ที่เป็นคนดีของสังคมนี่แหละคือโล่รางวัลอันยิ่งใหญ่ ซึ่งแม่บรรจงมอบไว้แก่แผ่นดิน ทั้งมีความหมายทรงคุณค่าเหนือกว่าการตัดสินของคณะกรรมการชุดใด (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 182-183)

1.3 **มุมมองแบบผสม** (Mixed point of view) เป็นการเล่าเรื่องโดยผสมผสานกลวิธีที่กล่าวมา ซึ่งมักจะใช้กับเรื่องสั้นที่ดำเนินเรื่องตามมุมมองของตัวละคร ซึ่งตัวละครที่เปลี่ยนไปอาจใช้มุมมองในการเล่าเรื่องที่แตกต่างกัน จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีเรื่องสั้นจำนวน 4 เรื่อง สามารถจำแนกตามลักษณะการผสมผสานมุมมองในการเล่าเรื่องได้ ดังนี้

1.3.1 เล่าเรื่องโดยใช้มุมมองของตัวละครเอกและตัวละครรองผสมผสานกัน ได้แก่ เรื่อง *มองจากที่สูง* โดยตัวละครเอก คือ มนุษย์แสดงทรรศนะที่มีต่อมดปลวกว่าเป็นสิ่งไร้ค่าน่ารำคาญสมควรกำจัด เช่นข้อความที่ว่า “มันมารวมตัวกันเป็นกลุ่มก้อนโดยไม่มีการยอมแพ้หรือถอยหลัง ยิ่งผมฆ่ามันตายไปจำนวนมากเท่าใด พวกมันก็ยิ่งบุกรุกเข้ามา กรูเข้ามารุมปากกัดก้นต่อย...สิ่งที่พวกมันคิดว่าเป็น “ศัตรู” อย่างดุร้ายบ้าเลือด (แต่...มันมีเลือดหรือเปล่านะ) ผมจึงรู้สึกสนุกและไม่รู้สึกผิดบาปอะไรถ้าจะเข่นฆ่าพวกมันให้ตายหมดทั้งเมือง เพราะไม่มีกฎหมายฉบับใดจะเอาผิดกับผม ไม่ว่าผมจะฆ่าพวกมันไปกี่แสนล้านก็ตาม...” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 208) นอกจากนี้มนุษย์ยังมองว่ามนุษย์ที่อ่อนแอกว่าสมควรสูญสิ้นไปจากสังคม เพราะผู้ที่สามารถยืนหยัดคือผู้ที่เข้มแข็งและมีอำนาจกว่าเท่านั้น ดังความว่า “เรายิงมันโดยไม่ต้องปรานีปราศรัย เพราะพวกมันไม่ใช่ญาติโกโหติกาหรือลูกหลานของเรา...การที่พวกมันมารวมตัวกันมากๆ เป็นหมื่นเป็นแสนดูไม่ต่างจากฝูงมดปลวกที่ผมฆ่ามันไปเมื่อวันก่อน พวกมดปลวกไม่มีค่า เวลายิงพวกที่มาประท้วงนี่ตาย ผมจึงรู้สึกเหมือนกำลัง

ฆ่ามดปลวก" (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 214-215) นอกจากมุมมองของตัวละครเอกแล้วยังมีการเสนอมุมมองของตัวละครรอง คือ มุมมองของมดปลวกที่ถูกทำร้าย ดังความว่า "เขาใช้กำลังและขนาดของร่างกายซึ่งได้เปรียบกว่า ใช้เท้าอันใหญ่โตของเขากระทืบลงบนร่างกายเรา พวกเรากว่ายี่สิบชีวิตพากันแหลกเหลวบี้แบนอยู่ใต้อุ้งเท้าของเขา พวกเราถูกสอนมาให้สู้เมื่อมีศัตรูกลั่นแกล้งหรือทำร้าย พวกเราจึงสู้ๆ และใช้อาวุธอันแสบร้อนของเราจัดการกับเขา...ทว่าต่อมาเขาใช้ไฟ ความร้อนที่พระเจ้าประทานมาให้มาเผาพวกเรา เป็นการเผาทั้งเป็นๆ ตอนนี้พวกเราที่ตายก็ตายไปที่พิการก็รอเวลาตาย ..." (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 212) และสุดท้ายคือมุมมองของพระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างทุกสรรพสิ่งขึ้นมาและพร้อมจะให้บทเรียนมนุษย์ผู้เบียดเบียนธรรมชาติ ดังความว่า "ข้านั่งดูเปลวไฟที่ลุกไหม้ไปรอบหนึ่งแล้ว คราวนี้ไฟดับลงกลายเป็นสายน้ำที่กำลังไหลบ่ามาท่วมแผ่นดิน เพื่อล้างเลือดและล้างสิ่งสกปรกต่างๆ บนแผ่นดิน ข้ารู้สึกเสียใจต่อเหตุการณ์ทั้งหมดที่เกิดขึ้นและข้าไม่เคยคิดว่าเหตุการณ์แบบนี้มันจะเกิดขึ้น เพราะก่อนจะสร้างโลกข้าได้จัดทุกๆ อย่างในโลกไว้อย่างพร้อมมูลและสมดุลแล้ว…แต่มนุษย์นี่แหละคือตัวเจ้าปัญหา ถ้าข้าไม่สร้างมนุษย์ขึ้นมาในโลกนี้เสียแต่แรกเหตุการณ์อย่างที่เกิดก็จะไม่เกิด..." (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 216-217)

1.3.2 เล่าเรื่องโดยใช้มุมมองตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าร่วมกับมุมมองผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง เช่น เรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม* โดยการใช้มุมมองของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งเป็นผู้เล่าเรื่องมีทั้งมุมมองของตัวละครเอกและตัวละครรอง การเล่าเรื่องเป็นลักษณะคำให้การในศาลของตัวละครแต่ละคนที่เป็นทั้งโจทก์ จำเลยและพยาน เช่น คำให้การของนายสำรวยซึ่งเป็นช่างตัดผมในฐานะจำเลย ความว่า "ข้าพเจ้าขอสาบานว่า...จะเบิกความต่อศาลตามความสัตย์จริง...ข้าพเจ้านายสำรวย ประกอบอาชีพช่างตัดผม เปิดร้านชื่อสำรวยบาร์เบอร์อยู่ในตลอดเทศบาลตำบล...ข้าพเจ้าเช่าห้องแถวจากเทศบาลซึ่งตั้งอยู่ในที่ราชพัสดุ ข้างร้านขายของชำเจ๊หงวนภรรยาของนายจำเริญ นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบล..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 62) เมื่อเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองของตัวละครที่ให้การในศาลครบถ้วนแล้ว สุดท้ายจึงใช้มุมมองของผู้เขียนเป็นผู้สรุปเหตุการณ์ทั้งหมดอย่างผู้รู้แจ้ง ดังความว่า "ต้นปี 2551 หากผู้ใดมีโอกาสแวะไปตลาดเทศบาลที่เกิดเหตุเรื่องนี้จะได้ยินชาวบ้านร้านตลาดเล่าว่า คดีที่บริษัทพัฒนาคอนกรีต จำกัดฟ้องนายจำเริญนายกเทศมนตรีกับนายสำรวยช่างตัดผม จบลงโดยศาลตัดสินให้นายจำเริญแต่เพียงผู้

เดียวชำระเงินค่าวัสดุก่อสร้างให้แก่บริษัทดังกล่าว...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 65)

1.3.3 เล่าเรื่องโดยใช้มุมมองผู้เขียนเล่าโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งร่วมกับมุมมองตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง ได้แก่ เรื่อง *หน้าต่าง* โดยมีการใช้มุมมองของผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจ ความรู้สึกนึกคิดของของตัวละครที่ชื่อวิทยุและพิมพ์พิมพ์ เช่น

> เมื่อนึกถึงเขา ภาพหนึ่งปรากฏขึ้น ค่อยๆ คมชัดขึ้น เขากำลังเดินบนถนนโรยกรวดสีขาว เท้าเปล่าสัมผัสความเย็น ความร้อน ความอุ่นของก้อนหินกลมสีขาว...เขากำลังเดินข้ามจักรวาลกว้างใหญ่กลับไปบ้านสีขาวหลังเล็กของเขา เขาคิดถึงเด็กๆ เพื่อนบ้านที่ชอบมาเล่นเกมบิงโกและเกมต่างๆ ที่บ้านของเขาหลังเลิกเรียน...หากมีใครถามเขาว่าเขาทำงานอะไร (ขณะแอบคิดในใจว่า จึงดูไม่ทุกข์ร้อนกับโลก ไม่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นร้ายแรงเพียงใดในที่ที่ไกลไปจากบ้านสีขาวของเขา) เขาอาจแกล้งคิดสักสามวินาทีก่อนตอบว่าอาชีพของเขาคืออ่านหนังสือ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 139-140)

หรือการหยั่งรู้ถึงความรู้สึกของพิมพ์พิมพ์ที่มีต่อวิทยุ ดังความว่า “พิมพ์พิมพ์ชอบมองวิทยุเดินเท้าเปล่า เธอไม่เคยคุยกับเขาและไม่อยากคุยกับเขา แต่เธอรู้สึกได้ว่าเขาเป็นคนดีคนหนึ่ง มีสีสวย มีรัศมีสีทองแผ่ออกมารอบกาย สำหรับพิมพ์พิมพ์วิทยุน่าจะมีนางฟ้าประจำตัวที่มีปีกโปร่งใสบินอยู่ใกล้ๆ ไหล่...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 146) ส่วนการใช้มุมมองตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง คือ การเล่าเรื่องผ่านมุมมองของโทรทัศน์ที่แสดงทรรศนะที่มีต่อพิมพ์พิมพ์และวิทยุไว้ด้วยเช่นกัน ดังความว่า

> ...วันนี้ผมมีนัดกับพิมพ์พิมพ์ ผมอ่านบันทึกหัวข้อภาพความเท่าของเธอจบแล้วรู้สึกประทับใจมากและคลิกถูกใจไปแล้ว รู้สึกตื่นเต้นดีใจเรากำลังจะพบกันเป็นครั้งแรกหลังจากคุยกันผ่านโปรแกรมในโลกเสมือนจริงมานานจนรู้สึกสนิทสนม...ผมเชื่อว่าเธอต้องเป็นสาวน้อยน่ารักที่มั่นใจในตัวเอง...ผมละสายตาจากคอมพิวเตอร์มองออกไปนอกหน้าต่าง...ชายร่างเล็กคนหนึ่งเดินอยู่บนถนนสีขาว...เขาเดินเท้าเปล่าเป็นเช่นนี้ทุกวัน ผมไม่รู้จักชายคนนั้นและไม่อยากรู้จัก ผมเคยคิดอยากถ่ายภาพเขา ผมอยากถ่ายภาพเขาเก็บไว้มากกว่า ผมอาจโพสต์ภาพเขาไว้ในเฟซบุคเพื่อให้โลกเห็นเขาในมุมของผม (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 149-150)

การศึกษามุมมองในการเล่าเรื่องของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่าส่วนใหญ่เป็นการเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองผู้เขียนเป็นผู้เล่าโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง ช่วยให้ผู้อ่านรับรู้ความเป็นไปของตัวละครผ่านน้ำเสียงและทรรศนะของผู้เขียนเป็นการสร้างระยะห่างระหว่างผู้เขียนกับผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านสามารถตีความเรื่องราวที่ผู้เขียนนำเสนอโดยไม่รู้สึกว่าถูกป้อนข้อมูลหรือชี้นำความคิดมากจนเกินไป อย่างไรก็ตาม เรื่องสั้นบางเรื่องต้องการเสนอมุมมองที่หลากหลายของตัวละครจึงต้องใช้กลวิธีสร้างมุมมองแบบผสมผสานเพื่อช่วยให้เกิดความสมจริงและทำให้เรื่องราวมีสีสันน่าติดตามมากยิ่งขึ้น

จากการวิเคราะห์มุมมองการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถสรุปเป็นตารางได้ดังนี้

ตาราง 16 มุมมองการเล่าเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

เรื่องสั้น		**มุมมอง**				
ครั้งที่/ปี	**ชื่อเรื่อง**	**บุรุษที่ 1**		**บุรุษที่ 3**		**ผสม**
		ตัวเอก	**ตัวรอง**	**รู้แจ้ง**	**หยั่งรู้ตัวละครคนใดคนหนึ่ง**	
1/2545	คืนเดือนเพ็ญ				X	
	เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน	X				
	กว่าจะรู้เดียงสา	X				
	จดหมายจากชายชรา			X		
	ดะแอ				X	
	นางรำ				X	
	บิน	X				
	ประชาธิปไตยในทางลัด				X	
	ผู้มีสิทธิ์	X				
	ภาพเก่า	X				
	มองจากที่สูง					X
2/2546	เหนือคมพยัคฆ์	X				
	กล่องสบู่ของพ่อ				X	
	ทางเลือก	X				
	นกหลง	X				

ตาราง 16 (ต่อ)

เรื่องสั้น		มุมมอง				
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	บุรุษที่ 1		บุรุษที่ 3		ผสม
		ตัวเอก	ตัวรอง	รู้แจ้ง	หยั่งรู้ตัวละครคนใดคนหนึ่ง	
	นักเล่านิทานยามราตรี		X			
	ผู้ป่วย	X				
	ผ้าพับ	X				
	ม้าขี่-ผีเจ้านาย			X		
	วีรชนนิรนาม				X	
	สมดุลใหม่	X				
	อุดมการณ์แห่งรัก				X	
	ฮัลโหล			X		
	เรื่องเล่าจากขุนเขา		X			
	ความในใจ	X				
	ภารโรงกับรัฐมนตรี	X				
	แนวรบแห่งอุดมการณ์				X	
3/2547	ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ				X	
	ปัจจัยแห่งชีวิต				X	
	กลับจากสมรภูมิ			X		
	ไก่ลงร้าน		X			
	ค่าแรงที่รอคอย				X	
	งานลับ	X				
	มะเส๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข		X			
	เมืองคนหาย	X				
	เมื่อวันนั้น...มาถึง	X				
	ระบำหุ่น				X	
	ราคาของแผ่นดิน			X		
	รางวัลของแม่				X	
	ผู้พิทักษ์				X	
	แง่มุมที่แตกต่าง		X			

ตาราง 16 (ต่อ)

เรื่องสั้น		มุมมอง				
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	บุรุษที่ 1		บุรุษที่ 3		ผสม
		ตัวเอก	ตัวรอง	รู้แจ้ง	หยั่งรู้ตัวละครคนใดคนหนึ่ง	
	บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย)		X			
	ฟ้าสาง				X	
	เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย		X			
4/2548	วาวแสงแห่งศรัทธา				X	
	อุดมการณ์ของคนเผาผี	X				
	วิถีแห่งสัตว์				X	
	ไม่แน่				X	
	เล็กลึก				X	
	แผ่นดินของใคร				X	
	กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน				X	
	ปั้นเลขเป็นตัว			X		
5/2549	การจากไปของนกเค้า			X		
	ความหวังจากถังขยะ				X	
	จัดฉาก		X			
	ชนชั้นแห่งดอกไม้	X				
	เท่าไหร่?				X	
	ผู้พิทักษ์	X				
	ผู้รับผิดชอบ	X				
	แพ้คัดเข้า	X				
	มื้อสุดท้าย				X	
	อนุสาวรีย์		X			
	อาหารมื้อค่ำ				X	
	ไอ้เกลือทอง			X		
6/2550	เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน				X	
	แมวป่วย				X	
	แกง		X			
	ไข่ประชาธิปไตย	X				

ตาราง 16 (ต่อ)

เรื่องสั้น		มุมมอง				
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	บุรุษที่ 1		บุรุษที่ 3		ผสม
		ตัวเอก	ตัวรอง	รู้แจ้ง	หยั่งรู้ตัวละครคนใดคนหนึ่ง	
	ในทรรศนะของคนบาป				X	
	ผู้ถูกเช็คเด้ง			X		
	ผู้ล่า				X	
	ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว			X		
	ลมหายใจของแม่				X	
	วันใหม่				X	
	สี่แยกสมมุติ				X	
	หมู่บ้านสีแดง				X	
7/2551	สะพาน		X			
	มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่าคนแก่		X			
	ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม					X
	เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี			X		
	ตามปกติ			X		
	ในที่สุด		X			
	ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่				X	
	ปีกแห่งเสรีภาพ	X				
	ไปให้ถึงจุดหมาย				X	
	เพราะธงผืนนั้น	X				
	มีกองวัสดุบนไหล่ทาง	X				
	หนานบุญขายข้าว				X	
8/2552	พี่สาวของผม		X			
	ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)	X				
	คนหาปลา				X	
	เจ้า (หน้า) ที่				X	
	เช็คช่วยด้วย				X	

ตาราง 16 (ต่อ)

เรื่องสั้น		มุมมอง				
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	บุรุษที่ 1		บุรุษที่ 3		ผสม
		ตัวเอก	ตัวรอง	รู้แจ้ง	หยั่งรู้ตัวละครคนใดคนหนึ่ง	
	ทุเรียนการเมือง				X	
	นักตกปลาในงานเลี้ยง				X	
	แผนพึ่งตัวเอง	X				
	ยึดอำนาจ				X	
	รถด่วนสายประชาธิปไตย			X		
	เวียงล่มที่หนองหล่ม					X
	เอาละวะขัดขืน				X	
9/2553	ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)		X			
	พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว				X	
	ก่อนสายหมอกเลือน			X		
	ดอกเบี้ยนอกระบบ		X			
	โทรทัศน์ขาว-ดำ	X				
	ปลาดุกกินเด็ก	X				
	โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง			X		
	มือปืน, หลวงพ่อ			X		
	เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม	X				
	หน้าต่าง					X
	หลำไม่ใส่เสื้อ				X	
	ไอ้มดแดง		X			
10/2554	ผีดิบ		X			
	ไม่มีแผ่นดินอยู่	X				
	ของขวัญข้อเก้า				X	
	ข้าราชการ	X				
	คนรักเก่าเก่า...	X				
	ความฝันและความตายของชายต่างด้าว		X			
	คำอธิษฐาน		X			

ตาราง 16 (ต่อ)

เรื่องสั้น		มุมมอง				
ครั้งที่/ปี	ชื่อเรื่อง	บุรุษที่ 1			บุรุษที่ 3	ผสม
		ตัวเอก	ตัวรอง	รู้แจ้ง	หยั่งรู้ตัวละครคนใดคนหนึ่ง	
	ป้าแฉล้ม		X			
	ผาไส้ขาด			X		
	ยุงก้นปล่อง				X	
	เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก	X				
	ละครหลังตอนจบ	X				
11/2555	หมวกที่หายไป				X	
	นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย				X	
	กระสุนปืนนัดเดียว		X			
	กลับไปบ้านเกิด	X				
	กาฬยุค		X			
	ความลับในสวนยาง				X	
	ติดธง				X	
	นกปากส้อม				X	
	น้ำ (ท่วม) ใจ			X		
	บุหรง ตันหยง ตานี				X	
	ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ		X			
	เมืองอมร 2312			X		
รวม		36	24	19	53	4

2. การประกอบสร้างมุมมองการเล่าเรื่องเพื่อเสนอวาทกรรมการเมือง

เมื่อวิเคราะห์การประกอบสร้างโครงเรื่องในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่เสนอวาทกรรมแตกต่างกัน ผลการศึกษาปรากฏ ดังนี้

2.1 วาทกรรมนักการเมือง

การประกอบสร้างวาทกรรมนักการเมืองผ่านมุมมองการเล่าเรื่องพบว่ามีการใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด ปรากฏเรื่องสั้นที่มีมุมมองเช่นนี้จำนวน เรื่องสั้นที่ใช้มุมมองลักษณะดังกล่าวมีจำนวน 14 เรื่อง เช่น เรื่อง *อุดมการณ์แห่งรัก* เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของกานต์ซึ่งเป็นตัวละครเอกเพื่อสื่อถึงอุดมการณ์และความมุ่งมั่นของนักการเมืองที่ทำเพื่อส่วนรวมมากกว่าความสุขของตนเอง ดังความว่า

> กานต์ แก้ววิเชียร จ้องมองภาพตนเองในกระจก เธอเป็นความจริงแท้ว่าตัวเองเป็นลูกชาวนา เป็นคนมีฐานะค่อนข้างยากจน มีญาติพี่น้องและประชาชนส่วนใหญ่ที่มีฐานะยากจน ซึ่งทุกคนฝากความหวังไว้กับเธอ ส่วนอุดม ถนอมคำ เป็นลูกของผู้มีฐานะดี ญาติพี่น้องของเขามีชาติตระกูลดีมีฐานะร่ำรวย แม้ในอนาคตเขาอาจแต่งงานเป็นสามีของเธอ แต่สักวันหนึ่งหากเธอไม่มีเวลาให้กับเขาเมื่อแนวทางการทำหน้าที่ผู้แทนของเธอขัดกับผลประโยชน์ของญาติพี่น้องเขา เขาคงไม่อาจยอมรับได้ อาจต้องทะเลาะเบาะแว้งกันหรือต้องหย่าร้างกัน ไม่มีความจริงแท้แน่นอนแต่อย่างใด...เธอตัดสินใจแน่วแน่ที่จะอุทิศชีวิตนี้เพื่อทำงานทางการเมืองตามอุดมการณ์ที่ใฝ่ฝัน จะไม่ยอมให้ความรักฉันหนุ่มสาวมามีอิทธิพลเหนือความรักที่มีต่อประชาชนผู้ทุกข์ยากซึ่งฝากอนาคตของพวกเขาไว้กับเธอ... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 158)

ส่วนการเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของนักการเมืองหนุ่มในเรื่อง *มื้อสุดท้าย* ทำให้ผู้อ่านได้รู้ว่านักการเมืองที่ดีคือนักการเมืองที่ยินยอมสละตัวเองเพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ทุกข์ยาก ดังความว่า

> ภายในนั้น เขามองเห็นประชาชนทั้งชายหญิง เด็กและคนแก่ถูกล่ามโซ่อยู่ในกรงเหล็กขนาดใหญ่ แววตาทุกคู่ล้วนสิ้นหวัง เสียงสะอื้นไห้กระซิกๆ ทำให้หัวใจของเขาอ่อนล้าโรยแรงราวกับมีอายุมากขึ้นสักสิบปีหรือยี่สิบปี เขาเริ่มคิดถึงพ่อขึ้นมาเหมือนเช่นทุกครั้งที่เห็นประชาชนถูกคุมและเป็นทุกข์...พ่อของเขายอมเสียสละอิสรภาพเพื่อประชาธิปไตย ทว่าเขาในฐานะทายาทต้องเสียสละมากกว่านั้น... ความคิดวูบสุดท้ายอันเลือนรางบอกว่านักการเมืองเหล่านั้นคงได้เห็นรอยยิ้มบนใบหน้าของเขาซึ่งสุกเกรียมอยู่บนกระทะอันร้อนแรง เขาเกิดมาและจากไปโดยไม่รู้สึกละอายต่อแผ่นดิน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 132-133)

2.2 วาทกรรมรัฐ

การประกอบสร้างวาทกรรมรัฐมีการใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง และการใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้งมากที่สุด เรื่องสั้นที่ใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมีเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่องที่มีมุมมองลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *ของขวัญข้อเก้า* เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของวิมลซึ่งเป็นตัวละครเอกที่มีทรรศนะต่อของขวัญเก้าข้อที่รัฐบาลมอบให้ประชาชน ดังความว่า

> ส่วนที่วิมลชื่นชอบที่สุดคือของขวัญข้อเก้า ซึ่งประกาศลดคดีอาชญากรรมลงยี่สิบเปอร์เซ็นต์ เพราะชุมชนที่เธออาศัยอยู่เต็มไปด้วยพวกมิจฉาชีพ และยาเสพติดที่หวนกลับมาในละแวกบ้านอย่างลิงโลดด้วยราคาที่ถูกลงและหาซื้อง่ายพอๆ กับข้าวเหนียวหมูปิ้ง
>
> นางเชื่อว่านโยบายนี้คงผลักดันให้เจ้าหน้าที่เข้ามากวาดล้างกลุ่มผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวด ทั้งยังหวังว่าแผนการปฏิบัติงาน จะครอบคลุมไปถึงเรื่องนักเรียนช่างกลดีกัน เพื่อให้ลูกชายซึ่งเรียนในสถาบันอันสุ่มเสี่ยงได้รับความปลอดภัยในชีวิตยิ่งขึ้น...
>
> แต่กระนั้นก็ใช่ว่าวิมลจะเห็นดีเห็นงามไปกับรัฐบาลทั้งหมด เพราะมีข้อหนึ่งที่พยายามขบคิดด้วยสติปัญญาอันตื้นเขิน แต่คิดเท่าไหร่ก็คิดไม่ออกว่าเจ้านโยบายนั้นมีสภาพเป็นของขวัญได้อย่างไร นั่นคือการซื้อขายไข่แบบชั่งกิโล เท่าที่รับฟังปัญหาต่างๆ จากเพื่อนพ่อค้าแม่ค้า รวมถึงตัวลูกค้าด้วย นางได้ข้อสรุปว่าของขวัญชิ้นนี้คงจะกลายเป็นไข่เน่าไปอย่างช่วยไม่ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 45-46)

ส่วนการใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้งมีเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่องที่มีมุมมองลักษณะดังกล่าว เช่น เรื่อง *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว* โดยเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความคิดความรู้สึกของตัวละครทุกคนที่นั่งอยู่ในร้านก๋วยเตี๋ยวในขณะที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเข้ามาในร้าน ทุกคนต่างตกอยู่ภวังค์ของตน ดังความว่า

> ...เสี่ยตุ้ไม่เข้าใจว่าหลังจากที่พ่อเลี้ยงบุญส่งสวัสดีผู้ว่าแล้ว ทำไมพ่อเลี้ยงบุญส่งไม่ยอมพูดไม่ยอมเจรจาเหมือนเช่นปกติ แต่ที่แปลกประหลาดไปกว่านั้น แกใส่พริกป่นและพริกน้ำส้มลงไปเกือบยี่สิบช้อนก๋วยเตี๋ยวในชามแดงเดือด ไอร้อนลอยกรุ่นเอากลิ่นพริกขึ้นมาแตะจมูก...

เผ็ดไหม เผ็ด ร้อนไหม ร้อน พ่อเลี้ยงบุญส่งบอกกับตัวเองเช่นนั้น มันรู้สึกวูบวาบตั้งแต่ริมฝีปากลงไปถึงกระเพาะเลยทีเดียวหล่ะ เสี่ยตุ๊ เสี่ยต้อยเอ็งไม่ต้องมามองหน้าข้า กินก๋วยเตี๋ยวในชามของพวกเอ็งไปเถอะ ข้ากลุ้มใจกินก๋วยเตี๋ยวมาหลายมื้อแล้ว เมื่อไหร่เศรษฐกิจมันจะดีขึ้นบ้างวะ...

ครูนิกรคีบลูกชิ้นสองลูกเข้าปาก ความคิดของแกได้วูบขึ้นมาเกี่ยวกับการขอย้ายโรงเรียน บางทีท่านผู้ว่าอาจจะช่วยได้ ข่าวคราวของท่านซื้อที่ดินห้าไร่ติดกับสวนลำไยใกล้บ้าน ทำให้ครูนิกรอาจจะมีเพื่อนบ้านเป็นท่านผู้ว่าก็เป็นได้...

นายทิมคนขับรถบรรจงคีบเส้นก๋วยเตี๋ยวขนาดพอดีคำ แล้วเป่าเบาๆ ค่อยๆ ป้อนเข้าปากตัวเอง นึกภูมิใจที่ได้เป็นคนขับรถของท่านผู้ว่าคนนี้ ประสบการณ์ยี่สิบกว่าปีที่เป็นคนขับรถประจำตำแหน่งผู้ว่ามาหลายคน ท่านนับว่าเป็นคนที่มีดีอย่างยิ่ง... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 129-131)

2.3 วาทกรรมความแตกแยก

การประกอบสร้างวาทกรรมความแตกแยกมีการใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด เรื่องสั้นที่ใช้มุมมองลักษณะดังกล่าวมีจำนวน 16 เรื่อง เช่น เรื่อง *ความหวังจากถังขยะ* มีการเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของหญิงชราเพื่อแสดงให้เห็นทรรศนะที่มีต่อการดำเนินชีวิตและความคิดเห็นต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง ดังความว่า

นางหยิบหนังสือพิมพ์ที่เก็บได้จากกองขยะ มาดูข่าวคราวความเป็นไปของบ้านเมือง แสงจากหลอดไฟริมถนนที่ส่องลอดเข้ามาในเพิงพัก ยังพอทำให้นางเห็นภาพข่าวและตัวหนังสือได้บ้าง นางรู้สึกเหนื่อยหน่ายกับข่าวที่ได้เห็น นางบอกกับตัวเองว่าทำไมบ้านเมืองถึงได้วุ่นวายถึงขนาดนี้ กลุ่มที่เรียกตัวเองว่ากลุ่มพันธมิตรเดินขบวนขับไล่นายกรัฐมนตรี โดยนางเองก็ไม่รู้ถึงสาเหตุที่แท้จริงว่ามันสืบเนื่องมาจากอะไร ดูเหมือนเรื่องราวทั้งหมดทำท่าว่าจะบานปลายออกไปเรื่อย แต่ยังดีที่ไม่กี่วันมานี้ ทุกอย่างเริ่มเงียบลง นางอยากให้ความสุขกลับคืนสู่แผ่นดิน แต่นางก็ไม่ได้เดือดร้อนอะไรมาก เพราะสิ่งเหล่านี้ไม่ได้มีผลอะไรกับชีวิตของนาง นางต้องการเพียงให้มีเศษอาหาร เศษกระดาษอยู่ในถังขยะบ้างเท่านั้นเอง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 32)

เช่นเดียวกับการหยั่งรู้จิตใจของกระเต็นในเรื่อง *บุหรง ตันหยง ตานี* แสดงให้เห็นความมุ่งมั่นตั้งใจทำหน้าที่สื่อมวลชนอย่างเต็มกำลังความสามารถเพื่อสังคมที่ดีขึ้น ดังความว่า

...เธอเริ่มเข้าใจถึงภาระหน้าที่ที่แท้จริงของนักข่าวและเข้าใจดีในเหตุผลที่ว่าทำไมนักข่าวที่อ่อนด้อยประสบการณ์ไม่สามารถตัดสินอะไรได้ในเสี้ยววินาทีจึงไม่ควรลงพื้นที่ที่อันตรายมากๆ แต่ถึงอย่างไรเธอก็ยังหวังที่จะได้ก้าวขึ้นไปเป็นนักข่าวแถวหน้า ในระหว่างนี้เธอจะมุ่งมั่นกับงานเขียนสกู๊ปข่าวที่รับผิดชอบอยู่ให้ดีที่สุด เพราะงานนี้เป็นงานที่สร้างสรรค์ประโยชน์แก่สังคมได้มาก ไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการนำเสนอข่าวสด

การทุ่มเทให้กับงานมากกว่าเดิม ทำให้เวลาพักผ่อนน้อยลง แต่กระเต็นก็มิย่อท้อ ยังคงยึดมั่นในปณิธานนำเสนอข้อเท็จจริงเพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมอันจะนำพาไปสู่ความสงบสันติสุข (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 145)

2.3 วาทกรรมประชาธิปไตย

การประกอบสร้างวาทกรรมประชาธิปไตยมีการใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด เรื่องสั้นที่ใช้มุมมองลักษณะดังกล่าวมีจำนวน 18 เรื่อง เช่น เรื่อง *คืนเดือนเพ็ญ* เป็นการเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกนึกคิดของเฒ่าเที่ยงที่มีต่อการเลือกตั้งซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังความว่า

ครั้งก่อนเฒ่าเที่ยงก็เป็นหนึ่งในผู้รับเงินสกปรกพวกนั้น แลกกับหนึ่งเสียงของแก ซึ่งแกคิดว่าคุ้มแสนคุ้ม อย่างน้อยสิทธิ์ที่แกมีก็แลกข้าวปลาอาหารมายาไส้ได้หลายมื้อ ลูกชายเคยตำหนิแกในเรื่องนี้ ชี้แจงให้ฟังว่ามันมีผลร้ายอย่างไร แต่เขาอยู่ไกลเกินไป ไม่อาจหยั่งรู้ว่าผู้พ่อไม่เคยสำเหนียกสิ่งที่ติเตือน แกรับเงินเหล่านั้นทุกครั้งและโกหกลูกว่าเข้าใจตามที่ลูกบอกกล่าวดี

การเลือกตั้งของหมู่บ้านครั้งนี้ก็คงจะเป็นไปไม่ผิดแผกคราวไหนๆ ถ้าหากว่าชายเฒ่าจะอยู่เฉยเช่นที่เคยเป็น!

เมื่อรู้ข่าวแว่วว่าจะมีการจ่ายแจกเงินอีกครั้ง เฒ่าเที่ยงในฐานะผู้ใหญ่คราวพ่อคราวลุงโผล่หน้าไปถึงเรือนชูชาติ แกพยายามหว่านล้อมให้เขาเห็นแก่ความถูกต้องดีงาม อธิบายว่าสิ่งที่กำลังจะทำเป็นความผิดมหันต์ นอกจากจะเป็นการละเมิดกฎหมายบ้านเมืองแล้ว ยังถือเป็นการทำลายระบบระบอบอันดีงามอย่างร้ายกาจ (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 33-34)

ส่วนเรื่อง *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย* มีมุมมองการเล่าเรื่องโดยการหยั่งรู้ความรู้สึกนึกคิดของตัวละครเอกที่ในอดีตเคยร่วมต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย แต่ในปัจจุบันเขากำลังต่อสู้เพื่อความอยู่รอดในโลกแห่งทุนนิยม ดังความว่า

...โอ-ดวงตะวันสีแดง เขาสะท้อนเฮือกอยู่ในอก เสียงสวดมนต์ของม้าแผ่วเบาเยือกเย็นลอยลงมาอีกครั้ง เสียงนั้นนับวันยิ่งเนิบช้าเหนื่อยอ่อน ม้าแก่ชรามากแล้ว โรคภัยไข้เจ็บรุมสุมทั้งตัว รายได้เขาเองก็กระพร่องกระแพร่งชักหน้าไม่ถึงหลัง ค่าใช้จ่ายจิปาถะรุมสุมล้อมตัว การค้าขายก็ต้องยื้อแย่งแข่งขันกับร้านอื่น บริการที่ต้องสะดวกสะอาดรวดเร็ว และจะต้องไม่ใส่ผงชูรสเพราะมีอันตรายร้อยแปด เขาวาบขึ้นมา ผงชูรส! แล้วที่ผ่านมาสมัยอยู่ป่าล่ะ?

...อันดับแรกของการแก้ปัญหาก็คือการตัดผงชูรสออกไป และโหมโฆษณาร้านว่าปลอดผงชูรส...เขามองดูรูป เช กูวารา, จิตร ภูมิศักดิ์ แล้วปลดออกผนังร้านอย่างปวดร้าว ลังเลอยู่นานกับรูปเหตุการณ์ 14 ตุลา ว่าจะปลดดีไหม? ถ้าปลด นั่นเขากำลังสูญสิ้นศรัทธาความภาคภูมิใจที่มี มันจะเป็นการสูญเสียศรัทธาต่อประวัติศาสตร์อันสำคัญยิ่ง... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 39-40)

จากการวิเคราะห์การประกอบสร้างมุมมองในการเล่าเรื่องเพื่อเสนอวาทกรรมการเมือง สามารถสรุปเป็นตารางได้ ดังนี้

ตาราง 17 การประกอบสร้างมุมมองในการเล่าเรื่องจำแนกตามวาทกรรมการเมือง

วาทกรรม	มุมมอง	เรื่องสั้น
วาทกรรมนักการเมือง	ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง (10 เรื่อง)	บิน (1/2545)
		ผู้ป่วย (2/2546)
		ภารโรงกับรัฐมนตรี (2/2546)
		เหนือคมพยัคฆ์ (2/2546)
		ผ้าพับ (2/2546)
		งานลับ (3/2547)
		แพ้คัดเข้า (5/2549)
		ผู้พิทักษ์ (5/2549)
		ละครหลังตอนจบ (10/2554)
		ทางเลือก (2/2546)
	ตัวละครรองเป็นผู้เล่าเรื่อง (5 เรื่อง)	ไก่ลงร้าน (3/2547)
		แง่มุมที่แตกต่าง (3/2547)
		บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย) (3/2547)
		จัดฉาก (5/2549)
		ผีดิบ (10/2554)

ตาราง 17 (ต่อ)

วาทกรรม	มุมมอง	เรื่องสั้น
	ผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง (7 เรื่อง)	ม้าขี่-ผีเจ้านาย (2/2546)
		กลับจากสมรภูมิ (3/2547)
		รางวัลของแม่ (3/2547)
		ไอ้เกล็ดทอง (5/2549)
		มือปืน, หลวงพ่อ (9/2553)
		ผาไส้ขาด (10/2554)
		เมืองอมร 2312 (11/2555)
	ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง (14 เรื่อง)	นางรำ (1/2545)
		ประชาธิปไตยในทางลัด (1/2545)
		อุดมการณ์แห่งรัก (2/2546)
		ระบำหุ่น (3/2547)
		วิถีแห่งสัตว์ (4/2548)
		ไม่แน่ (4/2548)
		เล็กลึก (4/2548)
		เท่าไหร่? (5/2549)
		มื้อสุดท้าย (5/2549)
		ผู้ล่า (6/2550)
		ประชาธิปไตยในคอกไม้ไผ่ (7/2551)
		นักตกปลาในงานเลี้ยง (8/2552)
		นกปากส้อม (11/2555)
		หมวกที่หายไป (11/2555)
	ผสม (3 เรื่อง)	มองจากที่สูง (1/2545)
		ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม (7/2551)
		เวียงล่มที่หนองหล่ม (8/2552)
วาทกรรมรัฐ	ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง (3 เรื่อง)	ปีกแห่งเสรีภาพ (7/2551)
		ข้าราชการ (10/2554)
		แผนพึ่งตัวเอง (8/2552)
	ตัวละครรองเป็นผู้เล่าเรื่อง (4 เรื่อง)	มะเส็าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข (3/2547)
		ในที่สุด (7/2551)

ตาราง 17 (ต่อ)

วาทกรรม	มุมมอง	เรื่องสั้น
		ดอกเบี้ยนอกระบบ (9/2553)
		ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ (11/2555)
	ผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง (5 เรื่อง)	ฮัลโหล (2/2546)
		ปั้นเลขเป็นตัว (4/2548)
		ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว (6/2550)
		ผู้ถูกเช็คเด้ง (6/2550)
		ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
	ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง (5 เรื่อง)	ดะแอ (1/2545)
		หนานบุญขายข้าว (7/2551)
		เช็คช่วยด้วย (8/2552)
		ยุงก้นปล่อง (10/2554)
		ของขวัญข้อเก้า (10/2554)
	ผสม	-
วาทกรรมความแตกแยก	ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง (12 เรื่อง)	กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
		ผู้รับผิดชอบ (5/2549)
		เพราะธงผืนนั้น (7/2551)
		มีกองวัสดุบนไหล่ทาง (7/2551)
		ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง) (8/2552)
		โทรทัศน์ขาว-ดำ (9/2553)
		เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม (9/2553)
		เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก (10/2554)
		ไม่มีแผ่นดินอยู่ (10/2554)
		คนรักเก่าเก่า... (10/2554)
		กลับไปบ้านเกิด (11/2555)
	ตัวละครรองเป็นผู้เล่าเรื่อง (8 เรื่อง)	แกง (6/2550)
		สะพาน (7/2551)
		พี่สาวของผม (8/2552)

ตาราง 17 (ต่อ)

วาทกรรม	มุมมอง	เรื่องสั้น
		ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) (9/2553)
		ไอ้มดแดง (9/2553)
		ไอ้มดแดง (9/2553)
		คำอธิษฐาน (10/2554)
		กาฬยุค (11/2555)
	ผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง (5 เรื่อง)	ราคาของแผ่นดิน (3/2547)
		การจากไปของนกเค้า (5/2549)
		ตามปกติ (7/2551)
		โปรดทิ้งขยะให้ลงถัง (9/2553)
		น้ำ (ท่วม) ใจ (11/2555)
	ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง (16 เรื่อง)	กล่องสบู่ของพ่อ (2/2546)
		แผ่นดินของใคร (4/2548)
		กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน (4/2548)
		ความหวังจากถังขยะ (5/2549)
		เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน (6/2550)
		ในทรรศนะของคนบาป (6/2550)
		หมู่บ้านสีแดง (6/2550)
		ลมหายใจของแม่ (6/2550)
		สี่แยกสมมุติ (6/2550)
		ไปให้ถึงจุดหมาย (7/2551)
		ยึดอำนาจ (8/2552)
		เอาละวะขัดขืน (8/2552)
		หลำไม่ใส่เสื้อ (9/2553)
		ติดธง (11/2555)
		ความลับในสวนยาง (11/2555)
		บุหรง ตันหยง ตานี (11/2555)
	ผสม (1 เรื่อง)	หน้าต่าง (9/2553)
วาทกรรมประชาธิปไตย	ตัวละครเอกเป็นผู้เล่าเรื่อง (14 เรื่อง)	ภาพเก่า (1/2545)
		เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน (1/2545)
		ชนชั้นแห่งดอกไม้ (5/2549)

ตาราง 17 (ต่อ)

วาทกรรม	มุมมอง	เรื่องสั้น
		ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
		กว่าจะรู้เดียงสา (1/2545)
		เมืองคนหาย (3/2547)
		ผู้มีสิทธิ์ (1/2545)
		เมื่อวันนั้น...มาถึง (3/2547)
		นกหลง (2/2546)
		สมดุลใหม่ (2/2546)
		ปลาดุกกินเด็ก (9/2553)
		ความในใจ (2/2546)
		อุดมการณ์ของคนเผาผี (4/2548)
		ไข่ประชาธิปไตย (6/2550)
	ตัวละครรองเป็นผู้เล่าเรื่อง (9 เรื่อง)	เรื่องเล่าจากขุนเขา (2/2546)
		เมล็ดพันธุ์แห่งประชาธิปไตย (3/2547)
		อนุสาวรีย์ (5/2549)
		ความฝันและความตายของชายต่างด้าว (10/2554)
		ในที่สุด (7/2551)
		นักเล่านิทานยามราตรี (2/2546)
		มหกรรมคอนเสิร์ตของคนเฒ่า คนแก่ (7/2551)
		ป้าแฉล้ม (10/2554)
		กระสุนปืนนัดเดียว (11/2555)
	ผู้เขียนเล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง (4 เรื่อง)	เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี (7/2551)
		รถด่วนสายประชาธิปไตย (8/2552)
		ก่อนสายหมอกเลือน (9/2553)
		จดหมายจากชายชรา (1/2545)
	ผู้เขียนเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้จิตใจของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง (18 เรื่อง)	คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
		แนวรบแห่งอุดมการณ์ (2/2546)
		ฟ้าสาง (3/2547)
		ผู้พิทักษ์ (3/2547)
		ค่าแรงที่รอคอย (3/2547)
		อาหารมื้อค่ำ (5/2549)

ตาราง 17 (ต่อ)

วาทกรรม	มุมมอง	เรื่องสั้น
		วันใหม่ (6/2550)
		คนหาปลา (8/2552)
		วีรชนนิรนาม (2/2546)
		นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย (11/2555)
		วาวแสงแห่งศรัทธา (4/2548)
		ทุเรียนการเมือง (8/2552)
		ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ (3/2547)
		ปัจจัยแห่งชีวิต (3/2547)
		เจ้า (หน้า) ที่ (8/2552)
		พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว (9/2553)
		คืนเดือนเพ็ญ (1/2545)
		แมวป่วย (6/2550)
	ผสม	-

การวิเคราะห์การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า ผู้วิจัยพบว่า วาทกรรมนักการเมืองมีการใช้โครงเรื่องแบบ “กรรมตามสนอง” มากที่สุด เพราะต้องการให้ผู้อ่านได้เห็นจุดจบของนักการเมืองเลวที่คดโกง ทุจริตคอร์รัปชัน เอารัดเอาเปรียบประชาชน สุดท้ายย่อมได้รับผลร้ายเป็นการตอบแทน ส่วนการสร้างตัวละครพบว่าตัวละครสำคัญแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ นักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน ตัวละครที่เป็นนักการเมืองและเจ้าหน้าที่รัฐส่วนใหญ่เป็นตัวละครที่ชั่วร้าย ใช้อำนาจหน้าที่รังแกประชาชน แสวงหาประโยชน์ใส่ตนโดยปราศจากความละอายและไม่เกรงกลัวกฎหมาย การสร้างตัวละครเช่นนี้แสดงให้เห็นอำนาจและอิทธิพลของนักการเมืองที่ให้ทั้งคุณอนันต์และโทษมหันต์ต่อประชาชน ตัวละครที่เป็นชาวบ้านมักต้องยอมจำนนต่ออำนาจและอิทธิพลของนักการเมืองชั่วร้าย ไร้หนทางต่อสู้ เนื่องด้วยขาดทั้งอำนาจและบารมี ส่วนกลุ่มชนชั้นกลางจะเป็นกลุ่มบุคคลที่พยายามต่อสู้กับอำนาจที่ไม่เป็นธรรมของนักการเมืองสามานย์ การประกอบสร้างตัวละครเช่นนี้สะท้อนภาพสังคมปัจจุบันที่ประชาชนส่วนใหญ่คือกลุ่มชาวบ้านและชนชั้นกลางในสังคม ส่วนบทสนทนาที่ปรากฏ แบ่งได้ 7 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง

2) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมือง 3) บทสนทนาที่แสดงให้เห็นถึงการใส่ร้ายป้ายสีแก่งแย่งชิงดีในแวดวงการเมือง 4) บทสนทนาที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมฉ้อฉลและกลโกงของนักการเมือง 5) บทสนทนาที่แสดงให้เห็นภาพลักษณ์เชิงลบของนักการเมือง 6) บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมือง และ 7) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมของนักการเมืองที่ดี ซึ่งจะเห็นว่าบทสนทนาส่วนใหญ่มักกล่าวถึงพฤติกรรมของนักการเมือง ทางด้านการสร้างฉากพบว่าส่วนใหญ่มีการเสนอฉากเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร มีการสร้างฉากธรรมชาติที่มีความเชื่อมโยงกับแก่นเรื่องหรือตัวละคร นอกจากนี้ยังพบฉากสิ่งก่อสร้างที่สะท้อนภาพบุคลิกลักษณะหรือคุณสมบัติของตัวละครอีกด้วย จะเห็นได้ชัดเจนว่าฉากที่เกี่ยวกับตัวละครที่เป็นนักการเมืองมักแสดงถึงความโอ่อ่าหรูหราสะดวกสบาย ในขณะที่ประชาชนมีความเป็นอยู่ค่อนข้างลำบาก เป็นการสร้างภาพความขัดแย้งระหว่างตัวละครที่เป็นผู้ปกครองกับผู้ใต้ปกครอง ในด้านมุมมองการเล่าเรื่องมีการเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด ซึ่งการเล่าเรื่องลักษณะนี้จะช่วยให้ผู้อ่านได้เข้าใจความคิด ความเชื่อและการมองโลกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งอย่างชัดเจน การใช้มุมมองเช่นนี้ทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจถึงความคิดเบื้องหลังการกระทำของตัวละคร ซึ่งส่วนเป็นนักการเมืองที่ชั่วร้ายมุ่งแสวงหาประโยชน์ให้ตนเองและพวกพ้อง จึงยิ่งช่วยเน้นย้ำวาทกรรมย่อยนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมให้เด่นชัดมากยิ่งขึ้น

วาทกรรมรัฐมีการใช้โครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะวาทกรรมรัฐส่วนใหญ่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนที่เป็นไปในลักษณะการข่มเหงรังแกประชาชนหรือใช้อำนาจหน้าที่เกินกว่าเหตุ ความห่างเหินระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนทำให้ประชาชนไม่สามารถพึ่งพาขอความช่วยเหลือเมื่อประสบปัญหาได้ นอกจากนี้นโยบายรัฐยังมีลักษณะสร้างภาพลักษณ์ที่ดีงามให้กับรัฐ แต่ในทางปฏิบัติประชาชนกลับไม่ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง ประชาชนจึงต้องมีชีวิตที่ยากลำบาก เพราะไม่ได้รับการเอาใจใส่และเหลียวแลจากภาครัฐเท่าที่ควร ส่วนการสร้างตัวละครพบว่าตัวละครสำคัญแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ เจ้าหน้าที่รัฐ และประชาชน โดยบทบาทของเจ้าหน้าที่รัฐมักเป็นไปในเชิงลบแสดงให้เห็นความห่างเหินระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ประชาชนมักเป็นผู้ที่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐใช้อำนาจหน้าที่ข่มขู่คุกคาม ใช้นโยบายประชานิยมเพียงเพื่อหวังคะแนนเสียง ทำให้ประชาชนมีความหวังที่เลื่อนลอยเพราะรัฐขาดความจริงใจต่อ

ประชาชน ส่วนบทสนทนาที่ปรากฏ แบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน 2) บทสนทนาที่แสดงถึงอุดมการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐ 3) บทสนทนาที่กล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐกับการแทรกแซงทางการเมือง และ 4) บทสนทนาที่วิพากษ์นโยบายรัฐ จะเห็นได้ว่าการสร้างบทสนทนามีความหลากหลาย ส่วนใหญ่มุ่งเน้นไปที่เจ้าหน้าที่รัฐ สะท้อนภาพเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นทั้งผู้กระทำและผู้ถูกกระทำทางการเมือง ส่วนการสร้างฉากพบว่าส่วนใหญ่มีการเสนอฉากเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร มีการเสนอฉากเกี่ยวกับธรรมชาติซึ่งเชื่อมโยงกับสัตว์ที่เป็นสัญลักษณ์แทนตัวละครสำคัญในเรื่อง การสร้างฉากเช่นนั้นทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพถึงความภาคภูมิใจและความมุ่งมั่นของเจ้าหน้าที่รัฐที่ดี กับความผิดพลาดและความล้มเหลวของเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่ดีได้อย่างชัดเจน ในด้านมุมมองการเล่าเรื่องมีการเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง และการใช้มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้งมากที่สุด มุมมองลักษณะแรกช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของตัวละครได้อย่างชัดเจน ส่วนใหญ่จะเป็นการหยั่งรู้ความรู้สึกของประชาชนที่ถูกเจ้าหน้าที่รัฐคุกคาม มุมมองเช่นนี้จะทำให้ผู้อ่านเกิดความเห็นใจประชาชน แต่ในขณะเดียวกันมุมมองแบบผู้รู้แจ้งจะทำให้ผู้อ่านเข้าใจเรื่องราวได้อย่างละเอียด เข้าใจตัวละครทุกตัวอย่างชัดเจน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะต้องการอธิบายเหตุผลเบื้องหลังการกระทำทั้งของเจ้าหน้าที่รัฐและประชาชนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพราะส่วนใหญ่กรณีพิพาทที่เกิดขึ้นในเรื่องระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน ต่างฝ่ายต่างมักคิดว่าตนเป็นฝ่ายที่ถูกต้องเสมอ

วาทกรรมความแตกแยกมีการใช้โครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” มากที่สุด การสร้างโครงเรื่องเช่นนี้ต้องการสื่อให้เห็นถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมไม่ว่าจะเป็นระดับครอบครัว ชุมชนหรือระดับชาติล้วนทำให้ประชาชนได้รับผลกระทบและมีชีวิตที่ไม่ปกติสุขทั้งสิ้น ส่วนการสร้างตัวละครพบว่าตัวละครสำคัญแบ่งเป็น 3 กลุ่ม คือ ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ และสื่อมวลชน ประชาชนส่วนใหญ่ปรากฏในลักษณะของคู่ขัดแย้ง ซึ่งสะท้อนภาพสังคมปัจจุบันที่ประชาชนในสังคมทะเลาะกันเพราะความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ ในขณะที่เจ้าหน้าที่รัฐกลายเป็นเหยื่อของความขัดแย้งโดยเฉพาะในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่ชาวบ้านต่างหวาดระแวงและไม่ไว้ใจเจ้าหน้าที่รัฐ ส่วนสื่อมวลชนกลายเป็นชนวนสำคัญของความขัดแย้ง ซึ่งสะท้อนภาพจรรยาบรรณของสื่อมวลชนในปัจจุบันได้อย่างชัดเจน ส่วนบทสนทนาที่ปรากฏ แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ 2) บทสนทนาที่ย้ำถึงสถาบันหลักที่พึงรักษา และ 3) บทสนทนาที่เสนอแนะ

เพื่อสมานความขัดแย้ง การเสนอบทสนทนาเช่นนี้เพื่อสร้างความตระหนักและปลุกจิตสำนึกของคนในสังคมให้หวนมาพิจารณาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นเพื่อหาทางออกต่อไป ส่วนการสร้างฉากพบว่าส่วนใหญ่มีการเสนอฉากเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร รวมทั้งเหตุการณ์สำคัญที่เกี่ยวเนื่องกับตัวละคร การสร้างฉากความรุนแรงและความสูญเสียของเหตุการณ์ความขัดแย้งยิ่งช่วยกระตุ้นเตือนความรู้สึกของผู้อ่าน ให้เห็นถึงผลร้ายของความแตกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมซึ่งนับวันจะทวีความรุนแรงมากขึ้นทุกที ในด้านมุมมองการเล่าเรื่องมีการเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการเล่าโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากความขัดแย้ง แสดงให้เห็นความรู้สึกหวาดกลัว หวาดระแวงของตัวละครได้ชัดเจน

วาทกรรมประชาธิปไตยมีการใช้โครงเรื่องแบบ “ชีวิตไม่สิ้นหวัง” มากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าแม้ปัจจุบันประชาธิปไตยไทยจะยังไม่สมบูรณ์ แต่หากประชาชนในชาติให้ความสนใจและช่วยกันพิทักษ์รักษา ในอนาคตประชาธิปไตยไทยย่อมจะเจริญก้าวหน้าและเติบโตต่อไป ส่วนการสร้างตัวละครพบว่าตัวละครสำคัญแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ ประชาชน และนักการเมือง ตัวละครที่เป็นประชาชนสะท้อนภาพประชาชนไทยในสังคมปัจจุบันได้อย่างชัดเจน โดยมีทั้งผู้ที่ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยและความถูกต้อง ประชาชนผู้ด้อยค่าไม่ได้รับความเป็นธรรมและความเสมอภาค ประชาชนผู้ไม่เห็นคุณค่าในประชาธิปไตย และประชาชนผู้รักและศรัทธาในประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะประชาชนเป็นบุคคลส่วนใหญ่ของประเทศและเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ดังนั้น ตราบใดที่ยังคงมีประชาชนที่เชื่อมั่นศรัทธาในประชาธิปไตย ย่อมส่งผลช่วยจรรโลงสังคมประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ส่วนนักการเมืองกลับกลายเป็นตัวแปรหนึ่งที่ทำลายประชาธิปไตย ส่วนบทสนทนาที่ปรากฏ แบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงสถานภาพของประชาธิปไตยไทย 2) บทสนทนาที่แสดงถึงการเมืองในอุดมคติ และ 3) บทสนทนาเกี่ยวกับรูปธรรมของประชาธิปไตย ซึ่งบทสนทนาส่วนใหญ่มุ่งเน้นกระตุ้นจิตสำนึกประชาธิปไตยให้แก่ผู้อ่าน ส่วนการสร้างฉากพบว่าส่วนใหญ่มีการเสนอฉากเกี่ยวกับสภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร มีฉากธรรมชาติที่แสดงสัญลักษณ์เกี่ยวเนื่องกับความคิดและอุดมการณ์ทางการเมืองของตัวละคร แสดงให้เห็นศรัทธาและความมุ่งมั่นในอุดมการณ์ประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังพบว่ามีการสร้างฉากสิ่งก่อสร้างที่มีความเชื่อมโยงกับแก่นเรื่อง โดยแสดงออกมาให้เห็นถึงความไม่เสมอภาคที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่บั่นทอนประชาธิปไตย ในด้านมุมมองการเล่าเรื่องมีการเล่าเรื่องโดยใช้มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง

มากที่สุด ส่วนใหญ่เป็นการเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของประชาชนที่มีมุมมองต่อระบอบประชาธิปไตยที่แตกต่างกันตามจุดยืนและอุดมการณ์ของตน

ตาราง 18 สรุปลักษณะการประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า

วาทกรรม	โครงเรื่อง	ตัวละคร	บทสนทนา	ฉาก	มุมมอง
1. นักการเมือง	กรรมตามสนอง	นักการเมือง เจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชน	1) บทสนทนาที่แสดงถึงการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง 2) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมือง 3) บทสนทนาที่แสดงให้เห็นถึงการใส่ร้ายป้ายสีแก่งแย่งชิงดีในแวดวงการเมือง 4) บทสนทนาที่แสดงให้เห็นพฤติกรรมฉ้อฉลและกลโกงของนักการเมือง 5) บทสนทนาที่แสดงให้เห็นภาพลักษณ์เชิงลบของนักการเมือง 6) บทสนทนาที่แสดงพฤติกรรมการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมือง 7) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมของนักการเมืองที่ดี	สภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร	มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง
2. รัฐ	ชีวิตรันทด	เจ้าหน้าที่รัฐ ประชาชน	1) บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน 2) บทสนทนาที่แสดงถึงอุดมการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐ	สภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร	1) มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใด

ตาราง 18 (ต่อ)

วาทกรรม	โครงเรื่อง	ตัวละคร	บทสนทนา	ฉาก	มุมมอง
			3) บทสนทนาที่กล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐกับการแทรกแซงทางการเมือง 4) บทสนทนาที่วิพากษ์นโยบายรัฐ		ตัวหนึ่ง 2) มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง
3. ความแตกแยก	ชีวิตรันทด	ประชาชน เจ้าหน้าที่รัฐ สื่อมวลชน	1) บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ 2) บทสนทนาที่ย้ำถึงสถาบันหลักที่พึงรักษา 3) บทสนทนาที่เสนอแนะเพื่อสมานความขัดแย้ง	สภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร	มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง
4. ประชาธิปไตย	ชีวิตไม่สิ้นหวัง	ประชาชน นักการเมือง	1) บทสนทนาที่แสดงถึงสถานภาพของประชาธิปไตยไทย 2) บทสนทนาที่แสดงถึงการเมืองในอุดมคติ 3) บทสนทนาเกี่ยวกับรูปธรรมของประชาธิปไตย	สภาพการดำเนินชีวิตของตัวละคร	มุมมองบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่ง

บทที่ 5
บทบาทเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า
ในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย

เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นสื่อทางวัฒนธรรมรูปแบบหนึ่งที่ถ่ายทอดข้อมูลหรือสื่อสารเรื่องราวถึงผู้เสพผ่านตัวอักษร เป็นศิลปกรรมที่มีภาษาเป็นวัสดุในการสร้างสรรค์ปรากฏในรูปของวรรณกรรมการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนได้ใช้สิทธิ เสรีภาพแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ผ่านการใช้ศิลปะการประพันธ์ถ่ายทอดความรู้ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึกผ่านวรรณกรรม เพื่อสะท้อนภาพสังคมการเมืองในปัจจุบันและแสดงความคาดหวังถึงการเมืองในอุดมคติตามที่ประชาชนต้องการ

ด้วยเหตุนี้การเสนอเรื่องราวทางการเมืองผ่านเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงมีการสอดแทรกทัศนคติและอุดมการณ์ทางการเมือง เพื่อเสริมสร้างคุณค่าทางปัญญา สร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษย์และสังคมในระบอบประชาธิปไตย โดยใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อสร้างความน่าสนใจประเทืองอารมณ์และสร้างความเพลิดเพลินใจในการอ่าน เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นวรรณกรรมที่ทรงคุณค่าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย โดยมีบทบาททั้งในการให้คุณค่าทางด้านสุนทรียะและคุณค่าทางสังคมแก่ผู้อ่าน

บทบาททางด้านวรรณกรรม

1. **บทบาทด้านสุนทรียะ** เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยผ่านการร้อยเรียงตัวอักษรและกลวิธีการนำเสนอที่น่าสนใจ มีการใช้กลวิธีในการประพันธ์เพื่อดึงดูดใจผู้อ่านให้ติดตามเรื่องราว มีการสอดแทรกความคิดและการมองโลกผ่านกระบวนการทางวรรณศิลป์ได้อย่างแนบเนียนและกลมกลืน การวิเคราะห์บทบาททางด้านวรรณศิลป์แบ่งผลการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ กลวิธีการประพันธ์ และสุนทรียภาพในวรรณกรรม ดังต่อไปนี้

1.1 **กลวิธีการประพันธ์** การวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์แบ่งได้ 5 ประการ ได้แก่ การตั้งชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง การปิดเรื่อง และการนำเสนอเรื่องราวทางการเมือง ดังนี้

1.1.1 **การตั้งชื่อเรื่อง** การตั้งชื่อเรื่องที่โดดเด่น น่าสนใจ จะช่วยดึงดูดความสนใจของผู้อ่านให้สนใจที่จะติดตามเรื่องราวต่อไป จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีการตั้งชื่อเรื่อง 11 ลักษณะ ดังนี้

1.1.1.1 **ตั้งชื่อโดยใช้ชื่อตัวละครสำคัญ** การตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้มักปรากฏในเรื่องสั้นที่เน้นบทบาทของตัวละครเอก โดยอาจมีการตั้งชื่อโดยใช้ชื่อของตัวละครเพียงอย่างเดียว เช่น *ดะแอ, ไอ้เกล็ดทอง, ป้าแฉล้ม* หรืออาจเพิ่มส่วนขยายแสดงรายละเอียดเพื่ออธิบายลักษณะของตัวละครเพิ่มเติม เช่น *หลำไม่ใส่เสื้อ, มะเส๊าะ...ผู้ไม่มีหมายเลข, หนานบุญขายข้าว* ฯลฯ

1.1.1.2 **ตั้งชื่อโดยกล่าวถึงอาชีพ สถานะ คุณลักษณะของตัวละคร** การตั้งชื่อเรื่องเช่นนี้ต้องการเน้นให้เห็นความสำคัญของอาชีพ สถานะหรือคุณลักษณะของตัวละครที่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่อง เช่น *ภารโรงกับรัฐมนตรี, นางรำ, คนหาปลา, ข้าราชการ, มือปืน, หลวงพ่อ, ผู้พิทักษ์, พี่สาวของผม, เด็กหญิงผู้ฝันอยากเป็นนายกรัฐมนตรี, นักเล่านิทานยามราตรี* ฯลฯ

1.1.1.3 **ตั้งชื่อโดยกล่าวถึงพฤติกรรม กิริยาอาการของตัวละคร** เป็นการแสดงให้เห็น กิริยาอาการและพฤติกรรมของตัวละครที่เป็นจุดเด่นหรือการแสดงบทบาทหรือพฤติกรรมที่ส่งผลต่อการดำเนินเรื่อง เช่น *บิน, ฮัลโหล, จัดฉาก, ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว* ฯลฯ

1.1.1.4 **ตั้งชื่อโดยใช้ชื่อสถานที่สำคัญเป็นชื่อเรื่อง** สถานที่ที่นำมาตั้งชื่อเรื่องมักเป็นฉากสำคัญในการดำเนินเรื่อง การตั้งชื่อลักษณะเช่นนี้อาจปรากฏในรูปของชื่อเฉพาะ เช่น *ผาไส้ขาด, เมืองอมร 2312* หรือใช้สมญานามของสถานที่ เช่น *หมู่บ้านสีแดง* เป็นต้น

1.1.1.5 **ตั้งชื่อโดยกล่าวถึงสิ่งของสำคัญในเรื่อง** สิ่งของดังกล่าวมีความสำคัญต่อตัวละครและเป็นปัจจัยที่สร้างจุดพลิกผันในการดำเนินเรื่อง เช่น *กล่องสบู่ของพ่อ, โทรทัศน์ขาว-ดำ* ฯลฯ

1.1.1.6 **ตั้งชื่อให้สอดคล้องกับแก่นเรื่อง** การตั้งชื่อลักษณะนี้เพื่อแสดงให้เห็นสารสำคัญที่ผู้เขียนต้องการเสนอมายังผู้อ่าน เป็นเสมือนการสรุปประเด็นสำคัญของเรื่อง เช่น *สมดุลใหม่, อุดมการณ์ของคนเผาผี, ความหวังจากถังขยะ, ปัจจัยแห่งชีวิต, กาฬยุค, ผู้รับผิดชอบ, งานลับ, กว่าจะรู้เดียงสา, ทางเลือก, ไม่แน่, ชนชั้นแห่งดอกไม้* ฯลฯ

1.1.1.7 **ตั้งชื่อโดยใช้สัญลักษณ์หรือใช้คำที่มีความหมายแฝง** เป็นการตั้งชื่อที่ดึงดูดความสนใจโดยไม่ได้สื่อความหมายออกมาตรงๆ แต่ซ่อนนัยสำคัญให้ผู้อ่านค้นหาความหมายและตีความ เป็นการสร้างพลังในการสื่อสารโดยการใช้คำน้อยแต่มีความหมายที่ลึกซึ้ง คมคาย เช่น *คืนเดือนเพ็ญ, ระบำหุ่น, นกหลง, ฟ้าสาง, สะพาน, ติดธง, เพราะธงผืนนั้น, หมวกที่หายไป, ผู้ป่วย, ไข่ประชาธิปไตย*, แกง, ปีกแห่งเสรีภาพ, นักตกปลาในงานเลี้ยง, ยุงก้นปล่อง ฯลฯ

1.1.1.8 **ตั้งชื่อโดยการเล่นคำ ดัดแปลงสำนวน** การตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้นอกจากจะช่วยดึงดูดใจผู้อ่านแล้ว ยังแสดงถึงการเสียดสีประชดประชันของผู้เขียนอีกด้วย เช่น *ปั้นเลขเป็นตัว* (มาจาก“ปั้นน้ำเป็นตัว”) *เอาละวะขัดขืน* (มาจาก “อารยะขัดขืน”) *แพ้คัดเข้า* (มาจาก “แพ้คัดออก”) และ *เช็คช่วยด้วย* (มาจาก “เช็คช่วยชาติ”) เป็นต้น

1.1.1.9 **ตั้งชื่อเพื่อสร้างความฉงนสนเท่ห์ คาดเดาเรื่องไม่ได้** การตั้งชื่อเรื่องลักษณะนี้ข้อความมักมีขนาดยาว จดจำได้ยาก แต่สร้างความประหลาดใจและดึงดูดให้ผู้อ่านสนใจติดตามเรื่องราวต่อไป เช่น *บทพิสูจน์...โลก...ความจริง (แสนโหดร้าย), เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน, ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง), เราต่างก็แปลกหน้าอยู่ท่ามกลางหมอกควันสงคราม, เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก, ปลาที่ว่ายตามเศษอาหารไปทุกสายน้ำ* ฯลฯ

1.1.1.10 **ตั้งชื่อโดยการตั้งคำถาม** เป็นการตั้งชื่อที่ดึงดูดให้ผู้อ่านสนใจจะติดตามหาคำตอบ ได้แก่ *แผ่นดินของใคร* และ *เท่าไหร่?*

1.1.1.11 **ตั้งชื่อย้อนแย้งกับเนื้อหา** เพื่อแสดงการเสียดสีประชดประชัน ในเรื่องสั้นปรากฏการตั้งชื่อลักษณะเช่นนี้เพียงเรื่องเดียว คือ *ตามปกติ* โดยผู้เขียนตั้งชื่อเรื่องให้ย้อนแย้งกับเนื้อหาโดยการเสนอเรื่องราวความ “ไม่ปกติ” ที่เกิดขึ้นในบ้านเมือง และลงท้ายว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น “ตามปกติ” ดังข้อความที่ว่า “...ขณะที่ประชาชนในเขต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังถูกฆ่าตายโดยที่ตำรวจไม่สามารถจับตัวฆาตรกรได้ตามปกติ ขณะที่ทหารยิงโจรใต้ตาย 1 ศพ ในวันต่อมาจะมีประชาชนผู้บริสุทธิ์ถูกฆ่าตาย 2 ศพตามปกติ...ขณะที่ทหารถูกลอบวางระเบิดตายทุกสัปดาห์ ขณะขับรถหุ้มเกราะออกลาดตระเวนตามปกติ...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 94)

กลวิธีการตั้งชื่อเรื่องที่ปรากฏมากที่สุดในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า คือ การตั้งชื่อให้สอดคล้องกับแก่นเรื่อง รองลงมา คือ การตั้งชื่อโดยใช้สัญลักษณ์หรือใช้คำที่มีความหมายแฝง ส่วนกลวิธีที่พบน้อยที่สุด คือ การตั้งชื่อย้อนแย้นกับเนื้อหา

1.1.2 **การเปิดเรื่อง** เป็นจุดที่สำคัญมากของเรื่องสั้น นักเขียนต้องสร้างความน่าสนใจให้ผู้อ่านอยากรู้เรื่องราวต่อไป การเปิดเรื่องอาจมีส่วนของการเปิดเผยเรื่องราวและการสร้างปมของเรื่อง โดยจะมีการเผยเงื่อนงำให้ชัดเจนมากขึ้นเรื่อยๆ ถ้านักเขียนสามารถเปิดเรื่องได้สะดุดตา

สะดุดใจ หรือเร้าให้ผู้อ่านอยากรู้อยากเห็นก็ยิ่งทำให้เรื่องสั้นนั้นชวนติดตามมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีกลวิธีการเปิดเรื่อง 5 ลักษณะ ดังนี้

1.1.2.1 เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของตัวละครในเรื่อง หรือการบรรยายความเป็นมา บุคลิกลักษณะของตัวละครผสมผสานไปกับฉากและบรรยากาศ เช่น เรื่อง *กล่องสบู่ของพ่อ* เปิดเรื่องโดยการบรรยายพฤติกรรมและความเป็นมาของ “เกลียว” และ “สมชาย” ตัวละครสำคัญในเรื่อง เพื่อให้ผู้อ่านได้ทำความรู้จักกับตัวละครก่อนที่จะเข้าสู่การดำเนินเรื่อง ดังความว่า

> จักรยาน 2 คัน ขี่ตามกันไปอย่างไม่รีบร้อนบนเส้นทางสายไผ่มัน ท่ากูโบ อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี มันเป็นสัปดาห์สุดท้ายของเดือนธันวาคม ช่วงปลายฝนต้นหนาว
>
> “เกลียว” หนุ่มสูงวัยผู้เป็นหัวหน้า เป็นข้าราชการที่เพิ่งย้ายมาจากส่วนกลาง ส่วน “สมชาย” ผู้ช่วยเป็นคนพื้นเพปัตตานีโดยกำเนิด ทั้งสองกำลังมุ่งหน้าไปประชุมกลุ่มสหกรณ์ที่บ้าน “ท่ากูโบ” การได้ปลดปล่อยตนเองไปสู่ธรรมชาติรอบกาย ได้สัมผัสสายลมและแสงแดดทั้งไอดินและกลิ่นป่า หนีความจำเจจากงานบริการที่โต๊ะทำงาน บนที่ว่าการอำเภอเสียบ้าง จึงเป็นสิ่งที่คนทั้งสองพอใจ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 35)

ในเรื่อง *ผู้ล่า* มีการเปิดเรื่องโดยบรรยายบุคลิกลักษณะร่วมกับการบรรยายพฤติกรรมของตัวละครสำคัญ ภาพของชาวประมงผิวคร้ามแดดร่างกายแข็งแรงบึกบึน สอดรับกับพฤติกรรมการทำงานที่ต้องอดทนต่อความยากลำบาก ดังความว่า

> ชายวัยกลางคนเพลามือผ่อนคันเร่งเรือเมื่อเห็นระยะทางเข้าใกล้ชายฝั่งทุกขณะ เสียงดังแผดแก้วหูของเครื่องยนต์ค่อยๆ ลดระดับลงจนเงียบสนิท แต่เรือเล็กชายฝั่งยังแล่นไหลไปตามกระแสน้ำแหวกคลื่นจนเป็นสาย เขาทรุดตัวนั่งบนลำเรือ ใบหน้าร้านแดดที่เต็มไปด้วยริ้วรอยของกาลเวลาดูหม่นหมอง สายตาเหลือบมองกระป๋องพลาสติกที่อยู่ข้างกราบเรือ...มีเพียงหมึกกับปูไม่กี่ตัวที่หลงมาติดลอบที่วางไว้ ซากเศษอวนและเศษลอบที่ปรักหักพังกระจัดกระจายเกลื่อนไปทั่วลำเรือ เขาถอนหายใจเฮือกใหญ่ ไหล่กว้างบนร่างสีดำแดงไหวสะท้อน แผงอกบึกบึนที่มีรอยสักยันต์รูปมังกรผงาดสั่นสะท้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 103)

เรื่อง *ปีกแห่งเสรีภาพ* เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงพฤติกรรมของ “เหยี่ยวทุ่ง” ตัวละครสำคัญของเรื่องร่วมกับการบรรยายฉากธรรมชาติที่งดงามกว้างใหญ่ไพศาลที่เหยี่ยงทุ่งบินผ่าน แสดงถึงความมีอิสระเสรีในการดำเนินชีวิต ดังความว่า

> เหยี่ยวทุ่งหัวสีขาวสยายปีกบินผ่านม่านเมฆที่คลี่คลุมทั่วน่านฟ้า มันแผ่ปีกกางขึงร่อนวนเป็นวงกว้าง กิริยาของมันช่างงดงาม ทระนง อิสระและไม่ยำเกรงสิ่งใด มีคนเคยพบสายพันธุ์มันเพียงตัวเดียวในภูมิภาคนี้เมื่อสามสิบปีก่อน บัดนี้มันปรากฏตัวขึ้นอีกครั้งไม่มีใครรู้ว่ามันมาจากแห่งใด มันอาจบินฟันฝ่ามาจากคาบสมุทรทางทิศตะวันตก ผ่านแผ่นทะเลกว้างไกล เลาะเลียบทะเลไหล่ทวีป ผ่านขุนเขาและพื้นราบ เหยี่ยวทุ่งแกว่นกล้าตัวนี้อาจเผชิญชะตากรรมมาแล้วอย่างโชกโชน ระหว่างที่มันร่อนสูงขึ้นไปนับพันเมตร สายตาอันคมกริบของมันสามารถเห็นการเคลื่อนที่ของเป้าหมายแม้เพียงชั่ววูบไหว มันร่อนต่ำลง และสะบัดปีกบินต่อไปทางทิศตะวันออก ซึ่งพระอาทิตย์เคลื่อนดวงผ่านม่านขมุกขมัวของเมฆหมอกและสายควันขึ้นมาอย่างเฉื่อยเนือย (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 136-137)

1.1.2.2 เปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากบรรยากาศหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นสำคัญของเรื่อง เช่น เรื่อง *จดหมายจากชายชรา* กล่าวถึงฉากสวนดอกไม้และธรรมชาติที่งดงามในจินตนาการของชายชราคนหนึ่ง ซึ่งในอนาคตชายผู้นี้สามารถบันดาลให้ประเทศไทยเต็มไปด้วยดอกไม้ได้สำเร็จ ดังความว่า

> ชายชรายืนอยู่ที่ริมหน้าต่าง แวววตาที่ฝ้าฟางของเขามองออกไปด้านนอก สวนดอกไม้ขนาดมหึมาบานสะพรั่งอยู่เบื้องหน้าและเหมือนว่าจะไม่มีที่สิ้นสุด สีสันมากมายถูกประดับตกแต่งและจัดเรียงอย่างเรียบร้อยและสวยงาม กลิ่นหอมของดอกไม้นับล้านชนิดส่งกลิ่นหอมอบอวลไปทั่วบริเวณ เหล่าผีเสื้อและนกน้อยบินเล่นราวกับอยู่ในสวนสนุก ภาพที่ชายชรากำลังมองอยู่นี้ สวยงามกว่าสรวงสวรรค์ในภาพวาดของศิลปินทั้งหลายที่เขาเคยเห็นมาทั้งหมด (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 38)

เรื่อง *ไอ้เกล็ดทอง* เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงฉากธรรมชาติที่วิปริตผิดไปจากธรรมดา เพื่อสร้างบรรยากาศความอึดอัดและความประหวั่นพรั่นพรึงให้กับผู้อ่าน ดังความว่า

ตอนที่เรียมพบมันนั้นเป็นยามบ่ายของวันที่พระอาทิตย์ทรงกลดเจ็ดสี แผ่รัศมีกว้างใหญ่ทั่วผืนฟ้าอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน เปลวแดดเป็นสีทอง ท้องฟ้าสีเทาคล้ายทรุดตัวลงต่ำเพียงเหนือยอดไม้ หนองน้ำนิ่งเงียบเหมือนแผ่นกระจก ก่อนจะลดระดับลงอย่างรวดเร็วราวถูกพญานาคใต้บาดาลสูบไปดื่มกิน ต้นไม้ใบหญ้าที่เพิ่งชูช่อเขียวระเริงฝนเมื่อวันวาน พลันหรุบใบหลับใหลไม่รับรู้โลก โลกนิ่งและเงียบเหมือนภาพวาดอันวิปริต (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 154)

เรื่อง *หมู่บ้านสีแดง* กล่าวถึงฉากธรรมชาติที่เกิดความปั่นป่วน แปรผันอย่างรวดเร็ว ซึ่งช่วยสร้างบรรยากาศที่น่าหวาดหวั่น เพิ่มความหวาดกลัวให้ตัวละครในเรื่องที่ต้องประสบเหตุรถเสียอยู่ในเขตพื้นที่หมู่บ้านป่าซึ่งเป็นพื้นที่อันตราย ดังความว่า

ในค่ำคืนที่ดวงบุหลันลอยเด่น มองดูเหมือนเทพธิดาราตรีกำลังโปรยแสงสีเหลืองอยู่ทั่วฟากฟ้าแดนดาว แผ่นดินสะท้อนแสงจันทร์ให้มองเห็นหมู่บ้านเล็กๆ กลางป่าเขาแห่งนั้นแลดูสงบงาม เหมือนได้รับแสงสันติส่องลงจากสวรรค์ ในทันใดนั้นเอง สายลมเบื้องบนก็สะบัดตัวอย่างบ้าคลั่ง ทำให้มวลเมฆน้อยใหญ่กระจัดกระจายไปคนละทาง เมฆก้อนใหญ่ที่สุดบนท้องฟ้าเคลื่อนตัวเข้าบดบังดวงจันทร์ ให้แสงนวลสดใสค่อยๆ เป็นสีเทาทึบเข้ามาแทน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 183)

นอกจากการเปิดเรื่องด้วยฉากที่เป็นสภาพธรรมชาติแล้ว ยังมีการใช้ฉากที่เป็นสิ่งก่อสร้างอาคารสถานที่ เช่น เรื่อง *ในที่สุด* กล่าวถึงบ้านหลังหนึ่งที่ตัวละครสำคัญให้ความสนใจ ระแวงสงสัยและหวาดกลัว เนื่องจากสภาพบ้านลึกลับ ทรุดโทรม ดังความว่า

สภาพภายนอกของบ้านหลังนั้นทรุดโทรมคร่ำเครอะ ฝาผนังทึบทึมอาบย้อมด้วยสีเทาหม่นแตกร่อนหลุดร่วงหลายแห่ง เผยให้เห็นเนื้อไม้ลายงาเป็นร่องขรุขระคล้ายถูกแมลงกัดแทะ บ่งบอกถึงอายุการใช้งานที่ผ่านมายาวนานหลายปี นั่นยังไม่สำคัญเท่าความรกครึ้มจากแมกไม้ใบบังที่ขึ้นปกคลุมตัวบ้าน ซ้ำยังระเกะระกะไปด้วยเครือเถาวัลย์ที่ไต่เลาะเลื้อยอยู่รอบรั้ว ซึ่งทำให้บรรยากาศรอบบ้านในขณะนี้ตกอยู่ในความอึมครึม จนสร้างความน่าสะพรึงกลัวแก่ผู้ที่พบเห็นตลอดเวลา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 98)

เรื่อง *มือปืน, หลวงพ่อ* กล่าวถึงวัดซึ่งเป็นที่พึ่งของมนุษย์เมื่อยามตกอยู่ในห้วงทุกข์ ผู้เขียนสร้างฉากที่แสดงให้เห็นถึงความเข้มขลัง ด้วยแสงสีที่สร้างบรรยากาศแห่งความสงบเย็น น่าเลื่อมใสศรัทธา ดังความว่า

> วัดหรือสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนาซึ่งอยู่ทิศตะวันออกของหมู่บ้าน ไม่ได้มีมนตร์เสน่ห์อันใดที่พอจะทำให้ผู้คนหลั่งไหลเข้าไปเที่ยวเช่นตามห้างสรรพสินค้า ทว่าเป็นสถานที่แห่งเดียวที่ให้ผู้คนได้อาศัยหนีร้อนมาพึ่งเย็น คือ สถานที่สุดท้ายที่ผู้คนระลึกถึง หรือเป็นสถานที่รองรับเอาสิ่งชั่วร้ายเสมอ
>
> ลำแสงสีส้มสาดเฉียงผ่านบานหน้าต่าง ระเรื่อแสงกระจายบนผนังกุฏิสีน้ำตาลไหม้ดูเก่าแก่ขรึมขลัง ภิกษุรูปหนึ่งนั่งสำรวม สงบนิ่ง จีวรเหลืองสะท้อนแสงสุกสว่างจับผิวเนื้อคล้ายทาด้วยขมิ้นเหลืองอ่อน ร่างนั้นขยับลุกขึ้นยืน ใบหน้ารูปไข่แฝงความเมตตากรุณา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 113)

1.1.2.3 เปิดเรื่องด้วยการบรรยายความเป็นไปต่างๆ อารัมภบทเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่อง หรือการแสดงความคิดเห็น มุมมอง ทัศนคติ ส่วนมากจะแสดงออกตามแนวความคิดของผู้เขียนหรือความนึกคิดของตัวละครในเรื่อง เช่น เรื่อง *นกหลง* กล่าวถึงทรรศนะในเชิงตั้งข้อสังเกตของตัวละครเอกที่มีต่อเหตุการณ์บ้านเมืองหลังจากที่รัฐบาลประกาศว่าประเทศไทยสามารถปลดหนี้จากกองทุนการเงินระหว่างประเทศได้สำเร็จ ดังความว่า

> เมื่อรัฐบาลประกาศว่าประเทศของเราหลุดพ้นจากการตกเป็นทาสทางการเงินออกมานั้น ดูเหมือนเราทุกคนจะไชโยโห่ร้องกันอึงคะนึงและพากันเฉลิมฉลองกันเสียใหญ่โต ราวกับว่าวันแห่งชัยชนะได้มาถึงแล้ว ผู้คนพากันออกไปยังถนน กอดคอกันเดินและร้องรำทำเพลงกันอย่างสนุกสนาน คนหนุ่มสาวหน้าตาสดใส พากันเดินไปยังแหล่งรวมแฟชั่นเพื่อย้อมตัวเองให้กลายเป็นคนพันธุ์ใหม่และสร้างอารยธรรมแห่งการตกเป็นทาสของเครื่องจักรสมัยใหม่ขึ้นมา รถยนต์หลากหลายยี่ห้อวิ่งกันเต็มถนน เมืองทั้งเมืองไม่เคยหลับใหล ไม่ว่าจะเป็นเวลากลางวันหรือกลางคืน ถนนทุกสายเต็มไปด้วยย่านการค้าที่นับวันจะรุ่งเรือง การสื่อสารทันสมัยด้วยเทคโนโลยีชนิดที่เปลี่ยนวันต่อวัน ดูเหมือนว่าไม่มีใครมีเวลามานั่งจ่อมจมอยู่กับกองทุกข์ที่เคยผ่านมา ราวกับว่าความทุกข์ยากไม่เคยเกิดขึ้นในบ้านเมืองนี้ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 57)

เรื่อง *โทรทัศน์ขาว-ดำ* เป็นการอารัมภบทเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เนื้อเรื่อง โดยกล่าวถึงยุคที่เทคโนโลยีก้าวล้ำไปไกลถึงขนาดที่มีโทรทัศน์สีจอแบน แต่ “ดอน” ชายหนุ่มชาวสวนคนหนึ่งยังคงใช้โทรทัศน์ขาว-ดำ ดังความว่า

> ข้าพเจ้าแทบไม่เชื่อสายตาตัวเองว่าใน พ.ศ. นี้ที่เทคโนโลยีของโทรทัศน์ก้าวไกลไปจนขนาดที่ว่าสามารถทำรูปลักษณ์ให้แบนราบชนิดไม่ต่างจากกรอบรูปที่แขวนไว้ตามฝาบ้าน ยังไม่นับรวมเทคโนโลยีในส่วนที่รับชมผ่านระบบอินเทอร์เน็ต มือถือและอีกจิปาถะซึ่งอาจตกหล่นไปด้วยความจำกัดทางข้อมูลความรู้ด้านนี้ของข้าพเจ้าที่มีอยู่ไม่มากนัก แต่ดอนยังใช้โทรทัศน์ขาว-ดำอยู่ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 73)

1.1.2.4 เปิดเรื่องด้วยบทสนทนา คำคม ข้อความที่ลึกซึ้งคมคาย เช่น เรื่อง *ราคาของแผ่นดิน* เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงการเจรจาซื้อขายที่ดินของ “ปะเงาะ” ตัวละครเอกเจ้าของที่ดิน กับ “เจ๊ะมะนาเซ แวยาโกะ” อบต.หนุ่มที่มาเจรจาขอซื้อ ข้อความดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าที่ดินถูกกดราคาเพราะเหตุการณ์ความมาสงบในพื้นที่ ดังความว่า

> “เนื้อที่รวมเพียงสิบไร่กว่า ผมให้ราคาตั้งแปดแสนบาท แค่นี้ก็แพงมากแล้วนาปะเงาะ” เป็นเสียงอบต.หนุ่มใหญ่ซื่อ เจ๊ะมะนาเซ แวยาโกะ ผู้มาเจรจาซื้อที่
>
> “แค่นี้ปะเงาะขายไม่ได้หรอก” ชายแก่บอก
>
> “อย่างนี้ดีกว่าผมให้เวลา ปะเงาะบอกราคาเต็มๆ เท่าที่อยากได้มาเลย เช้าวันเสาร์นี้ผมจะมาอีกที ถ้ารับได้ผมก็จะรับ” นั่นเป็นเสียงสนทนากับหนุ่มใหญ่เมื่อห้าวันก่อนวันนี้เป็นช่วงวันเสาร์ตามที่ได้นัดหมาย (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 161-162)

ส่วนเรื่อง *เช็คช่วยด้วย* เป็นบทสนทนาที่แสดงให้เห็นความยากลำบากของตัวละครที่ต้องลางานและเดินทางไปรับเช็คช่วยชาติของรัฐบาล ดังความว่า

> “คุณนายคะ พรุ่งนี้ฉันขอลางานไปรับเช็คช่วยชาติ ที่ลานคนเมืองนะคะ” เมื่อวาน ละไมแม่ครัวฝีมือดีบอกลางานกับคุณทิพย์ ซึ่งเป็นนายจ้าง ขณะที่กำลังจัดโต๊ะอาหารเย็น

> “โอ๊ย...น่าเบื่อจริงๆ” คุณนายทิพย์ร้องอย่างหงุดหงิด “เงินแค่สองพันลางานอยู่นั่นแหละ โอนเข้าบัญชีก็สิ้นเรื่อง” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 58)

นอกจากนี้ยังมีการเปิดเรื่องโดยใช้คำคม เช่น เรื่อง *แพ้คัดเข้า* กล่าวถึงข้อความที่หลวงพ่อเคยกล่าวต่อรัฐมนตรีในวันเข้ารับตำแหน่งเพื่อเตือนสติในการทำหน้าที่ แต่รัฐมนตรีกลับหลงลืมและละเลย ดังความว่า “โยม...เงินทองยิ่งใช้ยิ่งหมด อำนาจยิ่งใช้ยิ่งหมด มีเพียงคุณธรรมเท่านั้นที่ยิ่งใช้ยิ่งงอกเงย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 111) เช่นเดียวกับเรื่อง *มื้อสุดท้าย* เปิดเรื่องด้วยข้อความที่พ่อของตัวละครเอกได้เขียนไว้ในสมุดบันทึกว่า “นักการเมืองที่ดีที่สุดก็คือ นักการเมืองซึ่งตายแล้ว” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 120)

1.1.2.5 เริ่มเรื่องทันที โดยไม่มีการเปิดเรื่องหรือเกริ่นเข้าสู่เนื้อเรื่อง ได้แก่ เรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม* ที่เริ่มเรื่องโดยการให้ปากคำต่อศาลของโจทก์ คือ นายสมเกียรติ ซึ่งได้รับมอบอำนาจให้ดำเนินคดีเพื่อฟ้องร้องนายจำเริญและนายสำรวยซึ่งเป็นจำเลย ดังความว่า

> ข้าพเจ้าขอสาบานว่า...จะเบิกความต่อศาลตามความสัตย์จริง...บริษัทพัฒนาคอนกรีต จำกัด จดทะเบียนเป็นนิติบุคคลตามกฎหมาย นายพัฒนา กรรมการผู้จัดการของบริษัทดังกล่าว ได้มอบอำนาจให้ข้าพเจ้า นายสมเกียรติ ฟ้องร้องและดำเนินคดีนี้แทน สืบเนื่องจากนายจำเริญ จำเลยที่ 1 กับนายสำรวย จำเลยที่ 2 ได้ร่วมกันสั่งซื้อสินค้าประเภทวัสดุก่อสร้างไปจากบริษัทพัฒนาคอนกรีต จำกัด ผู้เป็นโจทก์ คิดเป็นเงินทั้งสิ้น 390,000 บาท แล้วจำเลยทั้งสองไม่ชำระค่าสินค้าดังกล่าว... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 54)

เช่นเดียวกับเรื่อง *นักตกปลาในงานเลี้ยง* ที่เริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงบ้านของสุภาพ ผู้อำนวยการโรงเรียนที่เตรียมจัดพื้นที่บริเวณบ้านเป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน ดังความว่า

> บ้านของผมมีสนามหญ้าหน้าบ้านที่กว้างขวาง มันได้ทำประโยชน์ให้กับคนในท้องถิ่นพอสมควร เด็กชายเข้ามาแบ่งทีมเตะฟุตบอล ผมจึงสั่งทำประตู ซื้อปูนขาว ทิ้งลูกฟุตบอลไว้ให้ถุงใหญ่ สำหรับเด็กหญิงผมมีเกมส์พัฒนาทักษะ สมอง รวมถึงตุ๊กตาของเล่นต่างๆ เพื่อเสริมสร้างจินตนาการ ในฐานะที่

ผมเป็นผู้อำนวยการของโรงเรียน จึงเล็งเห็นความสำคัญของการถนอมผ้าขาว พยายามไม่ให้แปดเปื้อนฝุ่นผงที่พัดมากับสังคมสมัยใหม่..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 91)

1.1.3 **การดำเนินเรื่อง** เป็นการเล่าเรื่องเพื่อไปสู่ปมขัดแย้ง และค่อยๆ คลี่คลายปมนั้นให้กระจ่าง การดำเนินเรื่องที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า มี 3 ลักษณะ ดังนี้

1.1.3.1 ดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา คือ การเขียนโดยลำดับเหตุการณ์หรือพฤติการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน ตามด้วยเหตุการณ์หรือพฤติการณ์ในลำดับต่อมา ไม่สลับลำดับเหตุการณ์กลับไปกลับมา ในระหว่างเหตุการณ์นั้นอาจมีความรู้สึกนึกคิดของตัวละครหวนย้อนไปถึงความหลังหรือมีบทสนทนาที่กล่าวอ้างถึงความหลัง โดยที่เหตุการณ์โดยรวมยังดำเนินต่อไปตามลำดับเวลา เช่น เรื่อง *กว่าจะรู้เดียงสา* เริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงตัวละครในวัยเด็กที่มีความคิด ความเชื่อและมีประสบการณ์ทางการเมืองในรูปแบบหนึ่ง จากนั้นนักเขียนค่อยๆ ลำดับเหตุการณ์กล่าวถึงตัวละครที่เติบโตขึ้นเรื่อยๆ ได้พบเห็นและรับรู้ข้อมูลทางการเมืองเพิ่มมากขึ้นส่งผลให้ความคิดเห็นทางการเมืองเปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับเรื่อง *พี่สาวของผม* ตัวละครเริ่มเรื่องโดยเล่าถึงชีวิตในวัยเด็กของตนเองและพี่สาว ชีวิตของตัวละครทั้งคู่ดำเนินผ่านเหตุการณ์ชีวิตที่ผกผัน จนกระทั่งเติบโตขึ้นจนมีชีวิตที่แตกต่างไปตามแนวทางของตน ดำเนินชีวิตภายใต้เหตุการณ์ทางการเมืองที่คุกรุ่น จวบจนสุดท้ายพี่สาวต้องเสียชีวิตลงด้วยเหตุผลที่สืบเนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองทำให้ครอบครัวระส่ำระสาย เป็นการเล่าเรื่องราวตั้งแต่อดีตของตัวละครจนกระทั่งถึงชีวิตในปัจจุบันของตัวละคร ส่วนเรื่อง *ระบำหุ่น* ดำเนินเรื่องโดยเรียงลำดับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน-หลังให้เห็นอย่างชัดเจน เริ่มจากเมื่อครั้งส.ส.รัตติกาลยังไม่ได้เป็นรัฐมนตรี เดินทางไปพม่าเพื่อพบหมอดูอีทีเรื่องตำแหน่งรัฐมนตรี จนกระทั่งสมหวังได้ตำแหน่งรัฐมนตรีสมความตั้งใจ จากนั้นเล่าถึงการทำงานโดยใช้อำนาจที่ตนมีปลดข้าราชการประจำที่ขวางเส้นทางอำนาจได้สำเร็จ ส่วนเรื่อง *หมวกที่หายไป* เริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงชีวิตวัยเด็กของเกษมที่ยากลำบาก ดิ้นรนทำงานเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง แต่เป็นคนโอบอ้อมอารีช่วยเหลือผู้อื่นจนกลายเป็นที่รักของประชาชน ผู้เขียนเล่าเรียงลำดับให้เห็นพัฒนาการเมื่อเขาค่อยๆ เติบโตขึ้น มีฐานะดีขึ้นและเข้าสู่การเมืองด้วยการสนับสนุนจากประชาชนที่รักเขา ผู้เขียนแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงเป็นลำดับ เมื่อเขามีชื่อเสียงในสังคม ความดีงามและความมีน้ำใจกลับสูญหายไป พร้อมกับความรักและความไว้วางใจของประชาชน

1.1.3.2 ดำเนินเรื่องย้อนหลัง ผู้เขียนอาจเปิดเรื่องที่จุดจบของเรื่องแล้วค่อยย้อนเล่าเรื่องราวที่ทำให้เกิดจุดจบ หรือเปิดเรื่องโดยใช้ตอนใดตอนหนึ่งของเรื่องแล้วย้อนกลับมาเล่าตอนต้น

จนมาบรรจบกับจุดที่เปิดเรื่อง ต่อจากนั้นก็ดำเนินเรื่องต่อไปจนถึงจุดจบ เช่น เรื่อง *ตานะฮ์อูมี-แผ่นดินมาตุภูมิ* เริ่มเรื่องโดยกล่าวถึงอัศนวีตัวละครเอกกำลังนั่งเรือโดยสารเพื่อเดินทางกลับบ้านเกิดบนเกาะแห่งหนึ่งที่เขาจากไปนาน ระหว่างนั่งบนเรือเขาหวนนึกถึงชีวิตในอดีตบนเกาะแห่งนี้ จากนั้นผู้เขียนได้ดำเนินเรื่องโดยเล่าเรื่องราวของอัสนวีและครอบครัวบนเกาะ จนเรื่องดำเนินมาถึงเหตุการณ์ที่ทำให้เขาต้องจากเกาะแห่งนี้ไป เรื่องดำเนินมาถึงเหตุการณ์ที่อัศนวีกลับมาที่เกาะแห่งนี้อีกครั้งในวันราญอเพื่อเยี่ยมหลุมฝังศพของมะ (แม่) ส่วนเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* เปิดเรื่องด้วยภาพความรุนแรงและความสยดสยองจากเหตุการณ์ระเบิดที่สร้างความเสียหายทั้งชีวิตและทรัพย์สินให้คนในพื้นที่บริเวณถนนปะนาเระ จังหวัดปัตตานี จากนั้นผู้เขียนย้อนเล่าเรื่องถึงวิถีการดำเนินชีวิตของผู้คนก่อนที่จะกลายเป็นเหยื่อเหตุการณ์ระเบิดครั้งนี้ และเรื่องมาบรรจบลงที่เหตุการณ์ระเบิดที่สร้างความสูญเสีย เช่นเดียวกับเรื่อง *นกปากส้อม* ที่เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงแร้งดำที่ซุ่มลอบสังหารบุคคลสำคัญทางการเมืองอยู่บนอาคารแห่งหนึ่งและกำลังรอสัญญาณจากสิงห์ทอง แต่แผนการกลับผิดพลาดจากที่นัดหมายกันไว้ เพราะสิงห์ทองหักหลัง แร้งดำจึงรีบหนีออกจากที่ซ่อนเพื่อเอาตัวรอด จากนั้นแร้งดำได้นึกย้อนถึงสาเหตุที่เขาได้รับการว่าจ้างและเหตุผลที่เขาตัดสินใจรับงานครั้งนี้ ซึ่งมีความเกี่ยวพันกับสองนักการเมืองที่กำลังขับเคี่ยวกันเพื่อดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความคิดของแร้งดำดำเนินมาบรรจบกับเหตุการณ์ที่เขาซุ่มยิงและถูกหักหลังจนต้องหลบหนี

1.1.3.3 ดำเนินเรื่องแบบตัดสลับไปมา โดยผู้เขียนจะเล่าเรื่องที่เกิดขึ้นในที่หนึ่งจนสิ้นกระแสความ แล้วจึงเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอีกที่หนึ่ง อาจจะเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใหม่ต่อไปอีก หรือตัดสลับกลับไปยังเรื่องเดิม หรือตัดกลับไปกลับมาระหว่างเรื่องก็ได้ การดำเนินเรื่องประเภทนี้บางครั้งอาจใช้หมายเลขกำกับเพื่อแยกเรื่องให้เห็นเด่นชัด หรือบางครั้งอาจใช้การตั้งชื่อตอนกำกับ เช่น เรื่อง *มองจากที่สูง* ดำเนินเรื่องโดยตัดสลับไปมาระหว่างมุมมองของ 3 ตัวละคร คือ มนุษย์ มดและพระเจ้า โดยมนุษย์มองว่ามดเป็นสิ่งน่ารำคาญต้องกำจัด ในขณะเดียวกันมดก็มองมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่โหดร้ายเบียดเบียนรังแก ส่วนพระเจ้าก็มองมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตที่ก่อปัญหาและทำลายกันเองและทำร้ายสิ่งมีชีวิตอื่น พระเจ้าจึงเห็นว่ามนุษย์ควรได้รับบทเรียนโดยการบันดาลภัยธรรมชาติมาทำร้ายมนุษย์ ทำให้มนุษย์มีสภาพไม่ต่างจากมดปลวกที่กำลังหนีตาย เช่นเดียวกับเรื่อง *ม้าขี่-ผีเจ้านาย* ดำเนินเรื่องตัดสลับไปมาระหว่างการดำเนินชีวิตของรัฐมนตรีและสิงห์คำซึ่งเป็นม้าขี่ของเจ้าปู่แสนคำลือ ตัวละครทั้งสองมีการดำเนินชีวิตที่คล้ายคลึงกัน ยามมีอำนาจมีผู้คนเคารพนับถือ พินอบพิเทา แต่

เมื่อไร้อำนาจกลับไม่มีผู้ใดเหลียวแล ส่วนเรื่อง *ข้อพิพาทระหว่างนายกเทศมนตรีกับช่างตัดผม* เป็นการเล่าเรื่องโดยกล่าวถึงคำให้การในศาลของตัวละคร 6 คน ได้แก่ นายสมเกียรติ, นายบุญมี, นายเฉลิม, ปลัดอำเภอ, นายจำเริญ และนายสำรวย ซึ่งตัวละครเหล่านั้นมีความเกี่ยวพันกับคดีเกี่ยวกับกรณีพิพาทระหว่างนายจำเริญซึ่งเป็นนายกเทศมนตรี กับนายสำรวยซึ่งเป็นช่างตัดผม ตัวละครแต่ละคนต่างให้การตามทรรศนะและมุมมองของตน ซึ่งส่งผลต่อบทสรุปในตอนท้ายที่นายจำเริญได้รับโทษตามความผิดที่ตนก่อไว้

1.1.4. **การปิดเรื่อง** การปิดเรื่องของเรื่องสั้นมีความสำคัญไม่แพ้การเปิดเรื่อง เพราะเป็นบทสรุปของเรื่องเมื่อปัญหาและปมขัดแย้งต่างๆ คลี่คลาย การปิดเรื่องที่ดีจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจและจดจำเรื่องราวได้ จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีการปิดเรื่อง 4 ลักษณะ ดังนี้

1.1.4.1 ปิดเรื่องแบบสุขนาฏกรรม เป็นการจบเรื่องอย่างมีความสุขหลังจากตัวละครผ่านอุปสรรคและสามารถแก้ปัญหาให้ตนเองได้สำเร็จ การจบเรื่องลักษณะนี้ช่วยสร้างความสุขสมหวังให้แก่ผู้อ่าน เช่น เรื่อง *ทางเลือก* ปิดเรื่องโดยตัวละครเอกเลือกที่จะยึดมั่นในอุดมการณ์ที่ดีงามทางการเมืองตามแบบพ่อ โดยไม่ยอมตกอยู่ใต้อำนาจเงินตรา ดังข้อความว่า

> ผมเดินไปที่รูปถ่ายของพ่อ น้ำตาซึม ผมเห็นพ่อยิ้มให้ผม พ่อคงรับรู้ทุกอย่าง ทุกคำพูดที่เราคุยกัน พ่อคงดีใจที่ผมรับความเป็นคนจริงของพ่อมาไว้เต็มตัว ภายในเวลาสี่ปีข้างหน้านี้ ผมต้องเผชิญกับอะไรอีกมากมายทั้งดีทั้งร้าย ผมต้องพบกับทางเลือกแห่งการตัดสินใจอีกหลายครั้ง ในการทำงานเป็นนักการเมืองท้องถิ่นเล็กๆ ที่ผมต้องรับผิดชอบ ผมยกมือไหว้รูปถ่ายของพ่อแล้วบอกกับพ่อว่า “พ่อครับ ผมเลือกทางเดินของพ่อครับ” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 55)

เรื่อง *นักเล่านิทานยามราตรี* ปิดเรื่องโดยแสดงให้เห็นบทสรุปของอำนาจแห่งศิลปะที่แท้จริงหลังจากการประชันหนังตะลุงจบลง ชาวบ้านที่ถูกจ้างมาจากฝ่ายตรงข้ามต่างทยอยมาดูหนังตะลุงของนายหนังประเคียง ดังความว่า

> “หนังประเคียงก็ยังคงเป็นหนังประเคียงอยู่เหมือนเดิมแหละพวกสู ไม่มีอะไรจะเปลี่ยนแปลงมันได้” เสียงหนึ่งดังขึ้น ผมแอบยิ้มให้กับพ่อและให้กับตัวเอง ที่อย่างน้อยในที่สุดเมื่อมายาภาพของธุรกิจถูก

ทำลายลง ความเป็นศิลปินอย่างแท้จริงเท่านั้นที่จะสามารถอยู่คู่กับประชาชนได้อย่างภาคภูมิใจ เงาของรูปหนังตะลุงค่อยๆ เลือนหายไปพร้อมๆ กับการมาถึงของยามอรุณรุ่งของวันใหม่ วันที่ดวงอาทิตย์ยังคงฉายแสงลงมาเหมือนเช่นทุกๆ วัน จะต่างกันอยู่บ้างก็ตรงที่วันนี้ผมรู้สึกว่าแสงแรกของตะวันช่างงดงามยิ่งกว่าวันอื่นๆ (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 75)

เรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง* กล่าวถึงความตื้นตันใจของพ่อครูเมื่อได้รู้ว่าชาวบ้านมีความกระตือรือร้นที่จะเลือกผู้นำของตนเองเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ทิศทางที่ดีขึ้น ดังความว่า “วันนี้... ชาวบ้านเหล่านี้ทำให้ผมตระหนักแล้วว่า...พลังที่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันเป็นคุณประโยชน์อย่างแท้จริงต่อชุมชน ต่อสังคม และต่อประเทศชาตินั้น จะบังเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อวันแห่งการมีส่วนร่วมของประชาชนมาถึง...เท่านั้น” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 145)

ส่วนในเรื่อง *สะพาน* ปิดเรื่องโดยแสดงถึงความดีใจของเด็กชายที่เห็นพ่อกับยายกลับมามีความสัมพันธ์ที่ดีขึ้น หลังจากที่หมางเมินกันมานาน ดังความว่า

ผมรู้สึกปวดแปลบที่ขา เอามือจับขาเทียมขยับเล็กน้อย หมอบอกว่าอาการนี้ไม่นานก็หาย ผมคงชินกับมันได้ไม่ยาก เพียงต้องใช้เวลา แต่ตอนนี้มันกลับทำให้ผมมีความสุข สะพานข้ามคลองเหรี้ยจะถูกสร้างหรือไม่ ไม่สำคัญ เพราะสะพานของผมกำลังจะเสร็จเรียบร้อยแล้ว และแม้ว่าวันหนึ่งสะพานข้ามคลองจะถูกสร้างขึ้นจริง มันก็เพียงเชื่อมผืนดินเข้าด้วยกันเท่านั้น แต่ไม่มีใครรับประกันว่ามันจะเชื่อมจิตใจคนสองฝั่งเข้าหากันได้ เพราะสะพานที่แท้จริงคือการเสียสละตัวเอง และการละทิ้งตัวตนของสองฟากฝั่งเท่านั้น กลับไปผมจะกอดพ่อ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 32-33)

ในเรื่อง *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* ปิดเรื่องโดยกล่าวถึงบทสรุปของครอบครัวที่ขัดแย้งกันด้วยเรื่องราวทางการเมือง แต่สุดท้ายความรักและความเข้าใจในครอบครัวย่อมทำให้สมาชิกทุกคนก้าวผ่านความบาดหมางไปได้ ดังความว่า

นี่คงเป็นอาหารเย็นมื้อแรกที่เราจะได้ทานกันพร้อมหน้าในรอบหลายเดือน หลายเดือนที่เต็มไปด้วยความอึมครึมและอึดอัด หลายเดือนที่บ้านเป็นเพียงแค่สิ่งก่อสร้าง แต่ตอนนี้ผมรู้แล้วว่าลึกๆ แล้วพ่อไม่ได้อยู่ข้างใดเป็นพิเศษ พ่อไม่ได้อยู่ข้างรัฐบาลหรือผู้ชุมนุม พ่อไม่ได้อยู่ข้างอุดมการณ์ความเชื่อใด พ่อไม่ได้อยู่ข้างสีใดสีหนึ่ง แต่ผมมั่นใจว่าพ่ออยู่ข้างแม่ต่างหาก ไม่ว่าอะไรจะเกิดขึ้น ไม่ว่าทั้งคู่จะคิดต่างกัน

> แค่ไหน จะทะเลาะกันรุนแรงเพียงใด แต่ท้ายที่สุดแล้วพ่อก็ยืนข้างแม่ เราสามคนจะยืนอยู่เคียงข้างกันและกันเสมอ ผมเชื่อเช่นนั้น (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 22)

1.1.4.2 ปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม เป็นการจบเรื่องโดยความโศกเศร้าเสียใจ เนื่องจากตัวละครต้องประสบกับความผิดหวัง ความล้มเหลว สูญเสีย พลัดพราก หรือตัวละครไม่สามารถแก้ปัญหาให้ตัวเองได้ การจบเรื่องเช่นนี้จะทำให้ผู้อ่านเกิดความประทับใจและรู้สึกเห็นใจในโชคชะตาหรือชะตากรรมของตัวละคร เช่น เรื่อง *ดะแอ* ปิดเรื่องด้วยความตายของตัวละครเอก พร้อมทิ้งชนวนปัญหายากจะแก้ไขไว้ต่อไป ดังความว่า “เหตุการณ์ยังคงชุลมุน จนกระทั่งเขามองเห็นหัวหน้าหน่วยที่อยู่ในอาการบอบช้ำ ส่ายกระบอกปืนมาทางเขา เสียงปืนดังขึ้นเพียงครั้งเดียวเพียงพอที่จะทำให้การตะลุมบอนหยุดลง ดะแอล้มลงทันทีพื้นทรายบริเวณนั้นเปลี่ยนเป็นสีแดงข้น ในชั่วเวลานั้น ดะแอมองเห็นปาหนัน เขาเกาะกุมมือของเธอไว้ เธอก้มหน้ายิ้ม” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 126)

เช่นเดียวกับเรื่อง *แผ่นดินของใคร* ปิดเรื่องด้วยความตายของลอซู เด็กหนุ่มผู้หลงผิดซึ่งกำลังจะกลับตัวเป็นผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย แต่กลับถูกลอบสังหารเพื่อปิดปาก ผู้เขียนตอกย้ำความเศร้าสลดเมื่อลอซูหวนนึกถึงภาพนกกระดาษสีขาวที่เป็นตัวแทนของสันติภาพที่เขาไม่มีวันได้สัมผัส ดังความว่า

> ลอซูยิ้มให้กับตัวเองและหันหลังกลับ ป่านนี้แม่คงทำกับข้าวไว้รอเขาแล้ว
>
> เปรี้ยง !! เปรี้ยง
>
> เสียงดังปานกัมปนาท แหวกอากาศทะลวงเข้าสู่ร่างของชายหนุ่ม ความเจ็บปวดวิ่งแล่นผ่านทั่วทั้งร่าง ลอซูล้มทั้งยืน ดวงตาเบิกกว้าง เขาไม่รู้ด้วยซ้ำกระสุนมาจากทางไหน และเขาคงไม่มีโอกาสได้ถามหาอีกแล้ว...ดวงตาของลอซูเริ่มพร่ามัว หากภาพที่มองเห็นก่อนจะตาย คือความฝันที่ช่วยให้คนเรามีความสุข นกกระดาษสีขาวตัวนั้น ก็เพียงพอแล้วสำหรับเขา
>
> 18.00 น. เพลงชาติไทยแว่วเสียงมาตามสายลม... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 116)

ในเรื่อง *ของขวัญข้อเก้า* ปิดเรื่องด้วยความตายของวิมลซึ่งเป็นแม่ที่จบชีวิตด้วยน้ำมือลูกชายสุดที่รักของตน ด้วยจิตสำนึกของผู้เป็นแม่เสี้ยวหนึ่งจึงรู้สึกโล่งใจที่ตนไม่ต้องเลือกระหว่างลูกชายที่รักกับความถูกต้อง ดังความว่า

ไม่เคยมีเศษเสี้ยวใดในความคิด ที่จะนึกถึงใบหน้าหล่อเหลานั้นในฐานะผู้ล่า วิมลควรทำอย่างไรปกปิดความผิดให้ฆาตรกรใจโหดดีหรือไม่ นางครุ่นคิดอย่างปวดร้าว ก่อนจะลุกพรวดพราดขึ้นพ้นจากเคาน์เตอร์ เพื่อร้องห้ามไม่ให้เขาทำร้ายเหยื่อรายที่สอง ซึ่งหมอบตัวสั่นงันงกอยู่หลังแผงวางสินค้า

"อย่า..."

เสียงตะโกนดังลั่น สร้างความตื่นตระหนกแก่ทุกคนในร้าน ปากกระบอกปืนดำมะเมื่อมหันขวับมายังต้นเสียง นิ้วถูกกระตุกให้ลั่นไกไปตามสัญชาตญาณ

"เปรี้ยง!"

เกิดรอยยิ้มแย้มเยือน ฉายเด่นอยู่บนใบหน้าเปื้อนเลือด เพราะวิมลรู้สึกปลอดโปร่งที่ไม่ต้องตัดสินใจเลือกระหว่างความถูกต้องเป็นธรรมกับลูกชายหัวแก้วหัวแหวน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 48)

ในขณะที่เรื่อง *ค่าแรงที่รอคอย* ปิดเรื่องด้วยความสิ้นหวังของแรงงานต่างด้าวที่ทำงานก่อสร้างเป็นเวลา 3 เดือนโดยไม่ได้รับค่าแรง ในวันที่นายจ้างสัญญาว่าทุกคนจะได้รับค่าแรงกลับเป็นวันที่พวกเขาถูกแจ้งตำรวจจับข้อหาหลบหนีเข้าเมือง ดังความว่า

รถกระบะสีเลือดหมูห้าคันแล่นเข้ามาจอดที่ข้างทาง บริเวณหน้าที่ก่อสร้างอาคารพาณิชย์สองชั้น เจ้าหน้าที่ตำรวจในเครื่องแบบกว่าสิบนาย แยกย้ายกันเข้าไปเคาะประตูห้องพักคนงานชาวพม่าแต่ละห้อง เรียกให้พวกเขาออกมาจากห้องพัก โกลาหลวุ่นวายอยู่ครู่หนึ่ง เมื่อทุกอย่างจบลงไม่มีใครหนีรอดได้เลยแม้แต่คนเดียว ทุกคนถูกจับใส่กุญแจมือในข้อหาหลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และถูกต้อนให้ขึ้นไปนั่งบนรถกระบะของเจ้าหน้าที่ตำรวจซึ่งจอดอยู่ข้างทาง

ไม่นานนัก รถทุกคันก็แล่นหายไปจากบริเวณก่อสร้างอาคารพาณิชย์ที่สร้างใกล้จะเสร็จนั้น ทิ้งให้ที่พักชั่วคราวของคนงานก่อสร้างชาวพม่าตกอยู่ในความเงียบสงบ ท่ามกลางความสลัวมัวหม่นของสายหมอกยามเช้าในช่วงปลายฝนต้นหนาว (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 82-83)

ส่วนเรื่อง *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว* ปิดเรื่องด้วยความผิดหวังและความสะเทือนใจของเผือก ชายหนุ่มที่เพิ่งรู้ว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของการนำหายนะมาสู่ธรรมชาติท้องทะเลที่พ่อรัก ดังความว่า

เผือกมองถังน้ำมันที่ถูกหย่อนลงน้ำทะเลทีละลูกๆ สลับกับมองท้องฟ้าสีแดงเพลิงของบ้านน้ำเลด้วยความห่อเหี่ยวใจ ชายหนุ่มรู้สึกถึงมหันตภัยดังคำเตือนของพ่อที่กำลังคืบคลานเข้ามาและจะทำลายล้าง

ทุกอย่างในบ้านน้ำเลให้พังพินาศ และเขาเองได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของผู้ทำลายล้างนั้นด้วย เขาหวนนึกถึงพ่อผู้ที่มีทะเลเป็นทุกอย่างในชีวิต หากได้รับรู้เรื่องนี้พ่อจะเสียใจเพียงใด...

"พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว" ชายหนุ่มรำพันออกมาด้วยความสะเทือนใจ มันทำให้อารมณ์ภายในสั่นสะเทือนรุนแรงจนสั่นเทิ้มไปทั้งกายและใจ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 36-37)

1.1.4.3 ปิดเรื่องโดยให้แง่คิดหรือทิ้งประเด็นไว้ให้ผู้อ่านขบคิด การจบเรื่องลักษณะนี้อาจมีลักษณะให้บทเรียนหรือข้อคิดแก่ผู้อ่านนำไปคิดต่อ หรืออาจปิดเรื่องเสมือนไม่จบโดยสมบูรณ์ แต่เป็นการปล่อยให้ผู้อ่านได้ใช้จินตนาการคิดต่อไปว่าเรื่องควรจะจบลงแบบใด เสมือนเป็นการกระตุ้นให้ผู้อ่านตั้งคำถามต่อเรื่อง เช่น เรื่อง *ผู้พิทักษ์* ปิดเรื่องโดยกล่าวถึงเมื่อตัวละครเอกได้รู้ความจริงว่าคมสันผู้ที่ตนเคารพนับถือเป็นผู้สั่งฆ่าตน เขาจึงตัดสินใจที่จะกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งลงไป โดยผู้เขียนไม่ได้อธิบายชัดเจนว่าเขาจะทำอย่างไร เพียงแค่ทิ้งท้ายให้ผู้อ่านคิดต่อไปเองตามจินตนาการของแต่ละคน ดังความว่า "เบื้องหน้าฟ้าใสขลิบทอง เมฆเปิดม่านแววววาวมลังเมลือง ผมหันกลับช้าๆ มองเข้าไปในซอย เสียงฝีเท้าสับรัวดังขึ้น...เงียบไปแล้วดังขึ้นมาใหม่ ผมหายใจเข้าปอดลึกๆ คิดถึงภาพทหารโบราณถ้าบ้านเมืองมันเต็มไปด้วยยักษ์มาร มันก็คงไล่ล่าเราไปจนถึงหลุมฝังศพแน่ ผมกำปืนในมือกระชับขึ้น ตัดสินใจเด็ดขาดในนาทีนั้น..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 95)

ส่วนเรื่อง *กลับจากสมรภูมิ* ผู้เขียนปิดเรื่องโดยทิ้งประเด็นให้ผู้อ่านนำไปขบคิดต่อเกี่ยวกับวีรบุรุษกับการเมือง ดังความว่า

เขาไม่แน่ใจว่า เกียรติที่ตัวเองได้รับอย่างมากมายมหาศาลนั้น มีเรื่องราวของการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยหรือไม่ แต่กับการเสียชีวิตของพี่ชาย เขากลับมั่นใจว่ามันต้องเป็นเรื่องราวของการเมืองอย่างแน่นอน

หากเขากลับจากโอลิมปิกในสภาพผู้แพ้ ไม่มีเหรียญคล้องคอกลับมา เขาคงไม่ได้กลายเป็นวีรบุรุษอย่างในวันนี้ ส่วนเปรมหากกลับมาจากภาคใต้อย่างคนปกติ มีร่างกายและลมหายใจสมบูรณ์พร้อม เขายังสงสัยว่าพี่ชายของเขาจะถูกนับเป็นวีรบุรุษหรือไม่ หรือวีรบุรุษคือเครื่องมือชิ้นหนึ่งของการแสวงหาผลประโยชน์ทางด้านการเมือง... (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 58)

ส่วนเรื่อง *โทรทัศน์ขาว-ดำ* ปิดเรื่องโดยกล่าวถึงมุมมองของตัวละครเอกที่มีต่อโทรทัศน์ขาว-ดำที่เชื่อมโยงกับความขัดแย้งในบ้านเมือง ทิ้งท้ายให้ผู้อ่านนำไปขบคิดต่อ ดังความว่า

> ข้าพเจ้านึกถึงอดีตขึ้นมาตอนที่ตัวละครเพื่อนพระเอกบอกให้นางเอกดูสีเสื้อของเขาที่ซีกหนึ่งเป็นสีแดง อีกซีกหนึ่งเป็นสีเหลือง วันนั้นที่เรายังเป็นเด็กข้าพเจ้าเคยข่มดอนด้วยโทรทัศน์ของเขาไม่สามารถรู้ได้ว่านักร้องลูกทุ่งและทีมหางเครื่องใส่ชุดสีอะไร แต่วันนี้ด้วยโทรทัศน์ขาว-ดำเครื่องเดิม ข้าพเจ้าพบความเข้าใจว่าบางครั้งการไม่เห็นสีบ้างก็ดีเหมือนกัน โดยเฉพาะในสถานการณ์แบ่งฝักแบ่งฝ่ายที่แทรกซึมไปทั่วหัวระแหงเช่นทุกวันนี้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 85)

เช่นเดียวกับเรื่อง *ข้าราชการ* แสดงสัจธรรมของชีวิตในตอนจบเรื่อง โดยกล่าวถึงดอกไม้สองชนิดที่มีสีสันต่างกัน แต่สุดท้ายต่างต้องร่วงโรยไปตามกาลเวลาเหมือนกัน ดังความว่า “เย็นวันนั้น ฉันแวะไปชื่นมชมความงามของช่อดอกคูณและดอกหางนกยูงอีกครั้ง ภาพกลีบดอกสีเหลืองสีแดงที่ร่วงโรยตามกาลเวลา ถูกสายลมพัดให้ล่องลอยเคว้งคว้างกลางผืนฟ้าก่อนที่จะร่วงหล่นลงมาประดับเป็นพรมดอกไม้กระจายอยู่ตามลานดิน มันกำลังบ่งบอกสัจธรรมบางอย่างให้ฉันได้รับรู้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 62)

1.1.4.4 ปิดเรื่องแบบหักมุมหรือพลิกความคาดหมาย เป็นการจบเรื่องที่ทำให้ผู้อ่านผิดคาด นึกไม่ถึง แต่ก็ต้องทำให้ผู้อ่านยอมรับได้ว่าเรื่องอาจจะลงเอยแบบนั้นก็ได้ โดยการดำเนินเรื่องจะดำเนินไปในทิศทางที่น่าจะเป็นแต่กลับหักมุมทำให้ผู้อ่านเกิดความฉงนสนเท่ห์ในตอนท้ายเรื่อง เช่น เรื่อง *ประชาธิปไตยในทางลัด* ผู้เขียนดำเนินเรื่องให้ผู้อ่านเข้าใจมาโดยตลอดว่าตัวละครเอกจะต้องเดินทางไปร่วมงานแต่งงานลูกสาวของผู้ใหญ่ในพรรคที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นงานที่ขาดไม่ได้ แต่ระหว่างทางเขากลับต้องมาช่วยเหลือชาวบ้านที่ประสบอุทกภัย สุดท้ายตัวละครเอกเปลี่ยนใจไม่ไปร่วมงาน แต่จะอยู่ช่วยเหลือชาวบ้านที่กำลังเดือดร้อนแทน ดังความว่า

> เขาสั่งให้เอกนำรถเข้าไปเอาสิ่งของจำเป็นในเมืองออกมาพร้อมกำชับให้ติดตามผลที่เขาได้ประสานความช่วยเหลือไว้อย่างเร่งด่วนที่สุด แล้วเขาก็ก้าวลงจากรถด้วยเสื้อผ้าที่ชุ่มน้ำตั้งแต่เช้ามืดชุดเดิมชุดเดียว เดินกลับมาหาชาวบ้าน มีพจน์กับดำวิ่งตามกลับมาด้วยความงุนงง ส่วนรถกระบะคู่ใจคันนั้นวิ่งมุ่งหน้าเข้าไปในเมืองตามคำสั่ง
>
> “อนาคตทางการเมืองจะเป็นอย่างไรช่างมัน อนาคตของชาวบ้านในค่ำคืนนี้สำคัญกว่า” เขาตัดสินใจอย่างนั้น (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 170)

ส่วนเรื่อง *ผู้มีสิทธิ์* ผู้เขียนหักมุมจบโดยให้เรื่องราวที่ตัวละครกล่าวถึงมาตลอดเรื่อง เป็นเพียงความฝันเท่านั้น ดังความว่า

ผมมองเห็นตนเองก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งรัฐมนตรี!!

สุ้มเสียงของ รปภ. ที่กำลังป้องกันการเบียดเสียด และแสงแฟลชที่วูบวาบเข้าตา จากนั้นผมสะดุ้งตกใจและรีบใช้มือหยีนัยน์ตาเมื่อมีเสียงคนตะโกนปลุกอย่างเร่งรีบ!

"มึงจะนอนกินบ้านกินเมืองไปถึงไหนวะ? ขี้เกียจสันหลังยาวอยู่นั่นแหละ! โน่น! ได้เวลาไปใช้สิทธิ์ลงคะแนนเสียงแล้วโว้ย! (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 182)

เช่นเดียวกับเรื่อง *งานลับ* ตอนท้ายเรื่องผู้เขียนแสดงให้เห็นว่าตัวละครเอกกำลังจะหนีพ้นจากอำนาจของรัฐมนตรีอำนวย แต่สุดท้ายกลับต้องตกหลุมพรางที่รัฐมนตรีวางไว้ ดังความว่า

ทุกย่างก้าวของสามชีวิต เต็มไปด้วยเดิมพันที่น่าตื่นเต้น ลูกสาวผมอายุเพียงสองขวบ ยังไม่สามารถรับรู้ทุกข์ร้อนของพ่อแม่ได้ ผมเองก็ไม่อยากให้มีอันตรายในชีวิต เราจึงตัดสินใจ...หนี แท็กซี่ที่จอดอยู่ปากซอยคันนั้น จะเป็นพาหนะที่จะช่วยให้เรารอดพ้นจากการถูกกดดันด้วยอำนาจมืด ผมพาลูกเมียขึ้นไปนั่งบนเบาะหลังด้วยความโล่งใจ

"ไปหมอชิต..."

โชเฟอร์หนุ่มเข้าเกียร์ ถอนคลัช เหยียบคันเร่ง พารถพุ่งออกไปอย่างรวดเร็ว เร็วเหมือนใจของผมซึ่งไปจอดรออยู่ที่หมอชิตแล้ว ชั่วอึดใจหนึ่ง เขาเหลียวหน้ามาพูดกับผมว่า

"รถคันนี้ไปบ้านรัฐมนตรีอำนวยเท่านั้น ไม่ไปหมอชิต" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 94-95)

ส่วนเรื่อง *น้ำ (ท่วม) ใจ* ผู้เขียนปิดเรื่องโดยกล่าวถึงแจนลูกสาวของชิตที่ลื่นไถลตกสะพานสมใจทิม แต่เหตุการณ์ที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น เมื่อท็อปลูกชายของทิมกระโดดลงไปช่วยแจน ดังความว่า

คำแช่งนั้นปรากฏผลทันใด...ร่างน้อยๆ ที่โงนเงนๆ ในม่านฝนนั้นลื่นไถลล้มลง แล้วในฉับพลันนั้นก็หล่นร่วงไปสู่เบื้องล่าง...ล่องลอยไปตามกระแสน้ำเชี่ยว

เขามองดูภาพแห่งความตายเบื้องหน้า อ้าปากหมายระเบิดเสียงหัวเราะระบายแค้นให้ดังไปทั่วสองฝั่งคลอง และ...มันคงเป็นเช่นนั้น...ถ้าหากไม่มีร่างของใครคนหนึ่งกระโจนตามลงไปในเสี้ยววินาทีต่อมา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 130)

1.1.5 **การนำเสนอเรื่องราวทางการเมือง** เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมการเมืองร่วมสมัยที่นักเขียนสะท้อนภาพเหตุการณ์และเรื่องราวทางการเมือง โดยเลือกสรรกลวิธีที่เหมาะสมในการสอดแทรกเหตุการณ์ต่างๆ อย่างเหมาะสม โดยผสมผสานเหตุการณ์จริงกับจินตนาการอย่างสอดคล้องกลมกลืน เพื่อสร้างความสมจริงให้แก่เรื่องสั้น จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีรูปแบบการนำเสนอเหตุการณ์ทางการเมือง 2 ลักษณะ คือ เหตุการณ์จริงและเหตุการณ์สมมุติ โดยสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

1.1.5.1 **เหตุการณ์จริง** หมายถึง เหตุการณ์ เรื่องราวหรือสถานการณ์ทางการเมืองที่เคยเกิดขึ้นจริง เหตุการณ์นั้นมีความสำคัญและโดดเด่นมากพอที่ผู้เขียนจะนำมาถ่ายทอดไว้ในเรื่องสั้น โดยกำหนดให้เหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในแต่ละช่วงชีวิตของตัวละคร ดังนี้

1.1.5.1.1 **เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตปัจจุบันของตัวละคร** เช่น เรื่อง *น้ำ(ท่วม) ใจ* กล่าวถึงสถานการณ์น้ำท่วมครั้งใหญ่ของประเทศไทย ในปี พ.ศ.2553 ซึ่งสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนจำนวนมากโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคกลาง ดังความว่า

เสียงรายงานข่าวในโทรทัศน์บอกเตือนว่า บ้านเรือนที่อยู่ข้างคลองนั้นให้ระวังน้ำท่วมฉับพลัน เพราะขณะนี้มวลน้ำจากทางภาคเหนือกำลังไหลบ่าลงมา ซึ่งเกินกำลังทำนบคูคลองของอยุธยาและปทุมธานีจะแบกรับไหว อีกทั้งฝนยังตกกระหน่ำลงมาไม่หยุดหย่อน...ภาพข่าวตอนกลางวัน ภาพที่หลายๆ คนบอกว่าสร้างความประทับใจแก่คนไทย โดยเฉพาะในภาวการณ์วิกฤตของประเทศจากอุทกภัยในครั้งนี้ นายกรัฐมนตรีและผู้นำฝ่ายค้านร่วมกันปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทาแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 120-125)

ในเรื่อง *ของขวัญข้อเก้า* กล่าวถึงนโยบายประชาวิวัฒน์ของรัฐบาลยุคนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะที่มอบของขวัญ 9 ข้อให้แก่ประชาชน ดังความว่า

แต่ในความแร้นแค้น โชคชะตาก็ยังกระเตงความปรานีพ่วงติดมาด้วย เมื่อรัฐบาลประกาศมอบของขวัญปีใหม่เก้าข้อให้แก่ประชาชน วิมลไม่สนใจว่าจะเป็นประชาวิวัฒน์หรือประชานิยม ไม่รู้ด้วยว่าจะต้องกู้เงินหรือไม่อย่างไร เพื่อสนองนโยบายนี้ หากรัฐบาลเป็นผู้กู้ รัฐบาลก็ต้องไปชดใช้กันเอง ไม่เกี่ยวกับประชาชนตาดำๆ ขอเพียงให้นำมาช่วยเหลือคนยากจนได้ นางก็พร้อมจะยกย่องสรรเสริญอยู่แล้ว

สำหรับของขวัญทั้งเก้าข้อนั้น วิมลชอบมากอยู่สามข้อ คือ การให้หาบเร่แผงลอยกู้เงินในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำมาก อีกทั้งยังให้ผู้ใช้แรงงานนอกระบบ สามารถประกันตัวเองได้...ส่วนที่วิมลชื่นชอบที่สุดคือของขวัญข้อเก้า ซึ่งประกาศลดคดีอาชญากรรมลงยี่สิบเปอร์เซ็น เพราะชุมชนที่เธออาศัยอยู่เต็มไปด้วยมิจฉาชีพและยาเสพติดที่หวนกลับมาในละแวกบ้านอย่างลิงโลด ด้วยราคาที่ถูกลงและหาซื้อได้ง่ายพอๆ กับข้าวเหนียวหมูปิ้ง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 44-45)

ส่วนในเรื่อง *เช็คช่วยด้วย* กล่าวถึงมาตรการเช็คช่วยชาติ ซึ่งเป็นโครงการในสมัยรัฐบาลนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ ที่จัดทำขึ้นเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการใช้จ่ายเพื่อรับมือกับสภาวะเศรษฐกิจหดตัว ดังความว่า

"คุณนายคะ พรุ่งนี้ฉันขอลางานไปรับเช็คช่วยชาติ ที่ลานคนเมืองนะคะ" ... "เงินแค่สองพันลางานอยู่นั่นแหละ โอนเข้าบัญชีก็สิ้นเรื่อง"

ใจจริงละไมก็อยากให้รัฐบาลโอนเข้าบัญชีเหมือนกัน เพราะคงได้รับเงินใกล้เคียงจำนวนสองพันมากกว่านี้ แต่นี่ละไมต้องไปลงทะเบียนยังสำนักงานเขตพื้นที่ ซึ่งตั้งอยู่ในย่านที่นางไม่คุ้นเคย จึงต้องนั่งแท็กซี่ไปกลับ เสียค่ารถไปแล้วหนึ่งร้อยเจ็ดสิบบาท (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 58)

ในเรื่อง *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* กล่าวถึงวิกฤตการณ์ทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2548-2553 ที่สร้างความขัดแย้งแตกแยกให้คนไทยอย่างมาก เกิดการแบ่งฝักแบ่งฝ่ายเป็นกลุ่มเสื้อเหลือง-เสื้อแดง เกิดการบาดเจ็บและล้มตายจากการชุมนุมประท้วงทางการเมือง ดังความว่า

บางวันผมนั่งดูโทรทัศน์กับพ่อ ซึ่งเสนอข่าวการชุมนุมกดดันรัฐบาลของกลุ่มคนเสื้อแดง จนผมปวดหัวตาลายไปหมด รัฐบาลยืนยันว่าจะไม่ใช้ความรุนแรงกับผู้ชุมนุม ส่วนฝ่ายผู้ชุมนุมเองก็ป่าวประกาศว่าจะยืนหยัดประท้วงโดยสันติ แต่ก็ยังมีข่าวลือว่ารัฐบาลมีแผนจะสลายการชุมนุมในเร็ววันนี้ บ้างก็ว่าผู้ชุมนุมซ่องสุมอาวุธสงครามเพื่อสู้กับกองกำลังของรัฐบาล และยังมีอีกสารพัดข่าวลือข่าวลวงที่ไม่รู้ว่ามี

ต้นตอมาจากไหน และไม่รู้ว่าข่าวไหนจริง ข่าวไหนเท็จ บรรยากาศของบ้านเมืองยามนี้อบอวลไปด้วยความหวาดกลัว ไม่ไว้วางใจกัน และแตกแยกแบ่งฝ่ายอย่างชัดเจน ขนาดเด็กที่ไม่เคยสนใจอะไรนักหนาอย่างผมก็ยังสัมผัสความรู้สึกอึมครึมนี้ได้...ผมก็เหลือบไปเห็นหนังสือพิมพ์ที่วางอยู่บนโต๊ะ ภาพข่าวและพาดหัวข่าวในหน้าแรกก็ทำให้ผมขนลุกขึ้นมาอย่างฉับพลัน

ข่าวบอกว่าเกิดการปะทะกันระหว่างผู้ชุมนุมกับเจ้าหน้าที่เมื่อคืนนี้ และมีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บจากเหตุการณ์นี้ด้วย ภาพข่าวแสดงให้เห็นถึงความชุลมุนวุ่นวายบนท้องถนนที่เต็มไปด้วยกลุ่มคนเสื้อแดงและทหาร อีกภาพเป็นภาพของผู้บาดเจ็บจากการปะทะ มีเลือดนองเต็มพื้นถนน และหลายคนกำลังวิ่งหนีเพื่อเอาชีวิตรอด (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 19-20)

ในเรื่อง *พี่สาวของผม* กล่าวถึงเหตุการณ์การชุมนุมประท้วงของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (พธม.) จนกระทั่งถึงวันที่สิ้นสุดการชุมนุมประท้วงในปี พ.ศ. 2551 ดังความว่า

คำม้วน...พี่สาวผู้ซื่อบื้อ ปีกว่าๆ มานี้เองที่เทคโนโลยีสื่อสารตกลงมาถึงมือเธอ เธอก็เริ่มแปลกไป เธอเริ่มด้วยการพูดถึงสะพานมัฆวานฯ ทำเนียบรัฐบาล รัฐสภา ตลอดทั้งกลุ่มผู้ชุมนุมพันธมิตรฯ...ทว่าเหตุการณ์กลางดึกวันที่ 1 กันยายนนั้นเอง ที่ทำให้ผมฉุกคิดขึ้นได้ แม่คะยั้นคะยอให้ผมโทรหาพี่สาวตั้งแต่เช้า หลังดูข่าวในทีวี กองกำลังติดอาวุธของกลุ่มแนวร่วมประชาธิปไตยขับไล่เผด็จการบุกเข้าโจมตีการ์ดพันธมิตรฯ แม่ถึงกับต้องควานหายาหม่อง ยกมือทาบอกอุทานถึงคุณพระคุณเจ้า ผู้สื่อข่าวรายงาน ฝ่ายนปก.เสียชีวิต 1 คน และบาดเจ็บอีกหลายคน...หลังคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญประกาศยุบ 3 พรรคการเมือง พี่สาวก็พลันลุกขึ้นโห่ร้องประกาศชัยชนะร่วมกับพันธมิตรฯ “ร้อยเก้าสิบสามวัน...เราชนะแล้ว!” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 13-17)

1.1.5.1.2 **เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในอดีตของตัวละคร** เช่น เรื่อง *วีรชนนิรนาม* กล่าวถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 หรือวันมหาวิปโยค มีการปะทะกันระหว่างนักศึกษาและเจ้าหน้าที่จนทำให้มีผู้บาดเจ็บล้มตายจำนวนมาก ซึ่งนายจีระ บุญมาก เป็นหนึ่งในวีรชนเดือนตุลา ดังความว่า

ในบรรดาวีรชนที่เสียชีวิตในเหตุการณ์นี้ จีระ บุญมาก เป็นชื่อต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย เขาถูกยิงตายบริเวณหน้ากรมประชาสัมพันธ์ ร่างของเขามีเพื่อนร่วมอุดมการณ์เข้ามาแวดล้อม บ้างโกรธแค้น บ้างร่ำไห้ บ้างกราบกรานร่างอันไร้วิญญาณนั้น มีคนถือธงเปื้อนเลือดชูเป็น

พยาน ร่างของเขามีธงชาติคลุม มีพวงมาลัยคล้องคอ ถูกแห่แหนข้ามสะพานพระปิ่นเกล้าฯ ไปสี่แยกบ้านแขกทางฝั่งธนบุรี ฟ้องประชาชนไปทั่ว...จีระ บุญมาก จบจากวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร กำลังเรียนปริญญาโทต่อที่สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์...เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 จีระพาลูกออกไปซื้อของเล่นเสื้อผ้าและอาหาร...กลับมาแล้วอาบน้ำให้ลูก ฟังวิทยุกับลูก ฟังวิทยุไปพลางก็พร่ำบนว่าไม่จริง กรมประชาสัมพันธ์กระจายข่าวบิดเบือนความจริง หาว่าเด็กก่อการจลาจล และกำลังบุกยึดวังสวนจิตรฯ เพราะทุกคนต่างเทิดทูนในหลวงมากมาย เรื่องอะไรจะยึดสวนจิตรฯ อย่างนี้ต้องยึดกรมประชาสัมพันธ์...เมื่อจีระไปถึงได้แจกส้มให้แก่พวกนักเรียนช่างกลแล้วบอกนักเรียนทั้งหลายว่าอย่าเข้าไป อย่าเพิ่งทำอะไรทหารเขา ทำใจเย็น กินส้มกันเสียก่อน เอาธงชาติมาให้พี่ถือ เดี๋ยวพี่จะเข้าไปพูดกับทหารเอง

คว้าธงได้ก็ถือธงเข้าไปหาทหารรถถังและทหารราบรถถัง พอเดินเข้าไปใกล้ก็ร้องบอกว่า ทหารอย่ายิงเด็กนักเรียน เด็กไม่มีอาวุธ เราเป็นคนไทยด้วยกัน ทหารไทยต้องใจเย็น เชื่อผมเถิด ระหว่างนั้นทหารกำลังตั้งท่าเตรียมยิงอยู่อย่างเคร่งครัด

จีระก็เดินตรงเข้าไป ทหารก็บอกว่าอย่าเดินเข้ามาถ้าไม่ฟังจะยิง จีระก็เดินเข้าไปพลางบอกว่าใจเย็นๆ อย่าทำนักศึกษากับผมเลย ผมมาดี มาเพื่อสันติวิธี ว่าแล้วก็หยิบส้มในกระเป๋าออกมาถือ แล้วทำท่าจะโยนให้พร้อมบอกว่า ใจเย็นๆ เราพอพูดกันรู้เรื่อง กินส้มเสียก่อนจะได้ใจเย็นๆ ว่าแล้วก็โยนส้มให้ทหาร และพร้อมกันนั้นเอง เสียงปืน เอ็ม.16 ก็ดังรัวมาถูกจีระล้มลง ปรากฏว่าเขากระตุกสามครั้งก็เงียบเลือดออกมาแดงฉาน ทันทีนั้นก็มีนักศึกษาเข้าเอาธงทาเลือด (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 124-126)

ในเรื่อง *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย* กล่าวถึงเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เป็นช่วงที่นักศึกษานักคิดและปัญญาชนต่างหลบหนีเข้าป่าไปจำนวนมาก แต่หลังจากนโยบาย 66/23 ในสมัยพลเอกเปรมติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี บุคคลเหล่านั้นต่างทยอยออกมาจากป่าในฐานะประชาชนผู้ร่วมพัฒนาชาติไทย ดังความว่า

กล่าวกันว่า-สำหรับผู้ที่ออกจากป่าหลังนโยบาย 66/23 เมื่อครั้งกระนั้น จากมือที่เคยถือปืนต่อสู้กับอำนาจรัฐด้วยดวงใจเจ็บแค้น ภาพแห่งฝันร้ายเมื่อ 6 ตุลา 19 ตามหลอกหลอนให้พวกเขาต้องกัดฟันอดทนต่อความยากลำบาก ผงชูรสคือปัจจัยที่ 5 อันจำเป็น ทั้งเพื่อคลุกข้าวให้พอมีรสชาติปะแล่มๆ และทั้งเพื่อซับหยาดเลือดจากบาดแผลก่อนการเยียวยา พวกเขากอดคอกันร้องไห้กลางป่าเขา สัญญาว่าจะร่วมกันปฏิวัติประเทศไทยให้เป็นแผ่นดินอันเป็นธรรมอันเป็นภราดรภาพ จนกระทั่งเสียงปืนนัดสุดท้าย

ได้ดังขึ้น สิ่งที่ตามมาคือความเงียบสงัดของป่าไพร และการเดินเท้าออกจากป่ากลับสู่เมือง ในสภาพผู้พ่ายแพ้อย่างสิ้นเชิง (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 29)

1.1.5.1.3 **เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในความฝัน** เช่น เรื่อง *แนวรบแห่งอุดมการณ์* มีการกล่าวถึงครูครอง จันดาวงศ์ นักต่อสู้ทางการเมืองที่ต่อต้านกับอำนาจเผด็จการจนกระทั่งถูกประหารชีวิต นอกจากนี้ยังกล่าวถึงเหตุการณ์วันเสียงปืนแตก ซึ่งเป็นวันที่พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย (พคท.) ใช้กำลังอาวุธโจมตีรัฐบาลไทยเป็นครั้งแรก ดังความว่า “ข่าวการยิงเป้าครูครองลงพาดหัวหลายฉบับ ทำให้เกิดความไม่พอใจกับชาวบ้านที่เชื่อมั่นและศรัทธาในตัวครูครอง พากันเข้าป่าจับปืนมาต่อสู้ เพราะหวังมีที่พึ่ง ขนาดคนมีความรู้ยังโดนยิงเป้า แล้วคนธรรมดาสามัญไร้ความรู้ล่ะ จะมีอะไรรับประกันความปลอดภัยเท่ากับการต่อสู้ ทุกคนจึงหันมาต่อต้านทางการจนขนานนามว่า “วันเสียงปืนแตก” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 221)

1.1.5.2 **เหตุการณ์สมมุติ** เป็นเหตุการณ์ที่ผู้เขียนสมมุติขึ้นโดยอาจมีเค้าโครงจากเหตุการณ์จริงหรือเป็นเหตุการณ์สมมุติที่เกิดจากจินตนาการของผู้เขียนทั้งหมด โดยสามารถจำแนกได้ดังนี้

1.1.5.2.1 **เหตุการณ์สมมุติที่มีเค้าโครงจากเหตุการณ์จริง** เป็นเหตุการณ์ที่สอดคล้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในสังคม นักเขียนได้แรงบันดาลใจจากเหตุการณ์ดังกล่าวจึงนำมาดัดแปลงเป็นเรื่องสั้น เช่น ในเรื่อง *กลับจากสมรภูมิ* กล่าวถึง ปาน นักมวยที่ขึ้นชกในกีฬาโอลิมปิก ในวันชิงเหรียญทองประชาชนต่างให้ความสนใจ มีข้าราชการชั้นผู้ใหญ่และเจ้าหน้าที่รัฐต่างมาร่วมชมและเชียร์ที่บ้านของปาน ส่งผลให้ถนนในหมู่บ้านมีการพัฒนามากขึ้นเพื่อให้ทันวันที่ปานเดินทางกลับ ทั้งๆ ที่ก่อนหน้านี้สาธารณูปโภคต่างๆ รวมทั้งถนนหนทางไร้ผู้ใดเหลียวแล ดังความว่า

> คืนที่ปานขึ้นชกชิงเหรียญทอง มีร้านขายของเครื่องใช้ไฟฟ้าใหญ่ในอำเภอเอาโทรทัศน์จอยักษ์มาติดตั้งให้ที่ลานบ้าน ตาเปลื้องเห็นเขาต่อสายโน่นสายนี่วุ่นวายไปหมด แต่เพียงครู่ใหญ่โทรทัศน์ก็ใช้งานได้ แถมยังรับภาพได้ชัดเจนกว่าจอสิบสี่นิ้วของแก ชาวบ้านทั้งหมู่บ้านกว่าร้อยหลังคาเรือนต่างแห่มานั่งดูตั้งแต่หัวค่ำ ทั้งๆ ที่ปานจะขึ้นชกตอนเที่ยงคืนเศษ
>
> ยายนวลเหนื่อยหนัก เพราะต้องหุงหาอาหารต้อนรับแขกแปลกหน้า เป็ดไก่ในเล้าหลายตัวต้องพลีชีพแลกกับการมาเยือนของผู้หลักผู้ใหญ่ และต้องให้เพื่อนบ้านอีกหลายคนมาช่วยเป็นลูกมือ

ตาเปลื้องต้องวิ่งวุ่นต้อนรับคนบุญหนักศักดิ์ใหญ่จ้าละหวั่น แกไม่รู้จักหรอกว่าคนโน้นคนนี้เป็นใคร จำได้แต่ว่าคนรูปร่างสูงหัวเถิก วัยกลางคน สวมเสื้อผ้าไหมสีน้ำเงินคือ ท่านผู้ว่าราชการจังหวัด นอกจากนั้นจำได้เพียงแต่ตำแหน่งที่มีคนมาแนะนำให้รู้จัก มีรองผู้ว่าฯ ปลัดจังหวัด นายอำเภอ ปลัดอำเภอ นายกเทศมนตรี ผู้กำกับฯ อบต.กำนันและผู้ใหญ่บ้านอีกไม่รู้กี่ตำบลกี่หมู่บ้าน ไม่เว้นแม้แต่เจ้าอาวาสและพระลูกวัดอีกหลายๆ วัดยังมารวมตัวกันที่นี่ เหล้ายาปลาปิ้ง น้ำอัดลมอีกตั้งหลายลัง ไม่รู้ใครต่อใครขนมาให้ แกรู้เพียงแต่ว่า ทุกคนมาที่นี่เพราะลูกชายลูกเล็กของแก...ความปลาบปลื้มครั้งใหญ่ในชีวิตตาเปลื้อง เพิ่งเกิดขึ้นในครั้งนี้ แกไม่สันทัดนักหรอกว่าแชมป์โอลิมปิกคืออะไร สำคัญอย่างไร แกรู้แต่ว่าวันรุ่งขึ้นหลังจากลูกชายแกชกชนะ หมู่บ้านกลางป่ามีการเปลี่ยนแปลงไปจนนึกไม่ถึง เริ่มตั้งแต่การเดินสายโทรศัพท์ถูกทำอย่างเร่งด่วน และขณะเดียวกันก็มีรถแทรกเตอร์หลายคัน เข้ามาปรับปรุงถนนลูกรังที่เป็นหลุมบ่อขรุขระ มีคนบอกแกว่าทางการจะปรับสภาพทางให้เรียบร้อยที่สุด เพื่อให้ทันวันที่ปานกลับมา (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 53-55)

ในเรื่อง *ราคาของแผ่นดิน* กล่าวถึงปะเงาะบือราเฮงชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ชายแดนภาคใต้มาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ แต่เมื่อเกิดสถานการณ์ความไม่สงบเขาจึงคิดขายที่ดินเพื่อไปหาแผ่นดินที่สงบสุข แต่สุดท้ายก็ไม่อาจตัดใจขายได้ ดังความว่า

ปะเงาะบือราเฮงนั้นตั้งใจว่า ในบั้นปลายชีวิตนี้ เขาอยากอยู่ในมุมสงบเพื่อรำลึกพระองค์อัลเลาะห์มากกว่า จึงไม่มีเหตุผลอีกที่จะเผ้าสวนยางที่เต็มไปด้วยอันตรายอย่างนี้ใครจะไปรู้ศพต่อไปอาจเป็นเขาก็ได้ หาที่อยู่ใหม่น่าจะเป็นทางออกที่ดีที่สุด ชายเฒ่ายังนึกไม่ออกอยู่ว่า ระหว่างบ้าน สวนผลไม้อันสมบูรณ์ รวมกับสวนยางขนาดเจ็ดไร่ ที่มีรายได้วันละพันกว่า เขาจะกำหนดราคาไว้เท่าไหร่ดี ให้มันคุ้มค่ากับหยาดเหงื่อที่ฝังอยู่ในแผ่นดิน เขายอมรับว่าหงุดหงิดใจ ยามนึกถึงวันเวลาย้อนขึ้นในรุ่นปะของปะ

แผ่นดินแห่งนี้เคยเป็นที่อยู่ของพวกเขา เคยต่อสู้และอาศัยมาตั้งแต่อดีตกาล มันเป็นผืนแผ่นดินของเขาและลูกหลานวันนี้ได้อาศัย น้ำเสียงกำชับให้ลูกหลานช่วยรักษา ดังก้องกลบอยู่ทั่วหุบเขา ทุกคนทราบดี ใบไม้ทุกใบทราบดี และพระองค์อัลเลาะห์ทราบดียิ่งกว่า (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 164)

ในเรื่อง *ลมหายใจของแม่* กล่าวถึงครอบครัวของอาแซที่ต้องเผชิญปัญหาราคาผลไม้ตกต่ำ และที่สำคัญไม่มีผู้เข้ามารับซื้อผลไม้ เพราะเกรงเหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่ ส่วนรถทหารที่เข้ามาช่วยรับผลไม้ก็ถูกระเบิด ส่งผลให้ผลไม้ถูกปล่อยทิ้งให้เน่าเสียจำนวนมาก ดังความว่า

> ปีที่แล้วลองกองออกผลดกเช่นเดียวกับพวกเงาะและมังคุด ราคาผลไม้ตกต่ำลงจนหลายสวนปล่อยให้ร่วงหล่นอยู่ใต้ต้น ไม่มีใครคิดจะเก็บไปขายเพราะมันไม่คุ้มกับค่าจ้างเก็บ ซึ่งราคาค่าแรงสูงจนใกล้จะเท่ากับราคาลองกองที่พ่อค้าคนกลางมารับซื้อถึงสวนแล้ว ยังไม่รวมค่าแรงที่ต้องดูแลตลอดปี ทั้งยังมีค่าน้ำ ค่าปุ๋ยและค่ายาอีก
>
> พ่อค้าจากต่างถิ่นที่เคยเข้ามาซื้อถึงหมู่บ้านเหมือนปีก่อนๆ โน้น ก็ไม่กล้าเข้ามาซื้อถึงสวนเพราะเขาไม่มั่นใจในความปลอดภัย ปีที่แล้วพวกชาวสวนยังโชคดีที่ทางราชการได้เข้ามาช่วยเหลือโดยใช้รถกระบะและรถทหารเข้ามาบรรทุกไปส่งให้พ่อค้าคนกลางที่มารอรับช่วงอีกทอดหนึ่ง ในจุดที่พ่อค้ามั่นใจในความปลอดภัยของตัวเอง
>
> “ทำไมเหลือเยอะ” อาแซตัดสินใจถามพ่อ ทั้งที่รู้ว่าพ่อยังคงโกรธเขาอยู่
>
> “รถไม่มารับตามนัด...รถทหารที่จะมารับซื้อลองกอง ถูกระเบิดระหว่างทาง...เราเก็บกันเกือบหมดสวน ขนไปรอกันอยู่ที่สนามหญ้าหน้า อบต. จนพ้นเวลาไปตั้งนานแล้วก็ไม่เห็นมีรถมารับซื้อ มารู้กันทีหลังว่ารถของทหารถูกระเบิดที่หัวพาน รถพลิกคว่ำทั้งคัน ทหารตายสาม เจ็บอีกตั้งหลายคน” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 138-139)

1.1.5.2.2 **เหตุการณ์ในจินตนาการ** เป็นเหตุการณ์ผู้แต่งสมมุติขึ้น ส่วนใหญ่มักเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในอนาคต เช่น ในเรื่อง *จดหมายจากชายชรา* กล่าวถึงประเทศไทยในปี พ.ศ.3150 ที่ทั้งประเทศเต็มไปด้วยดอกไม้ ดำเนินแผนพัฒนาประเทศด้วยการปลูกดอกไม้ ดังความว่า

> แผนพัฒนาประเทศด้วยการปลูกดอกไม้ของเขานั้นได้ผลดังที่เขาคาดไว้ เนื่องจากประเทศไทยนั้นเป็นประเทศเกษตรกรรมมาหลายพันปี เขาจึงคิดว่าไม่มีอะไรที่เหมาะไปกว่าการปลูกดอกไม้อีกแล้ว เขาเริ่มต้นด้วยการรณรงค์ให้ประชาชนปลูกดอกไม้ในบ้านเรือนของตัวเองก่อน หลังจากนั้นก็ขยายไปปลูกนอกบ้าน วันหนึ่งที่ประวัติศาสตร์ของชาติต้องจารึกเอาไว้ คือวันที่ประชาชนทั้งหลายต่างพากันทุบรั้วบ้านของตนออกเพราะมันบดบังความสวยงามของสวนดอกไม้ในบริเวณบ้าน เขายังจดจำวันนั้นได้เป็นอย่างดีและวันนั้นเขาก็กำหนดให้เป็นวันทุบรั้วแห่งชาติและถือเป็นการเริ่มต้นศักราชใหม่ของการพัฒนาประเทศในวิธีของเขา...

> รายได้หลักของประเทศมาจากการปลูกดอกไม้เป็นสำคัญ เช่น การผลิตน้ำหอมจากดอกไม้ การส่งพันธุ์ดอกไม้ชนิดใหม่ๆ ออกสู่ตลาดโลก การขายภาพถ่าย การท่องเที่ยวและอีกร้อยแปดพันเก้านั้นได้นำเงินตราจำนวนมหาศาลเข้าประเทศ ซึ่งรัฐบาลจะนำเงินส่วนนี้เลี้ยงดูให้กับประชากรทุกคนอย่างเพียงพอ โดยประชาชนมีหน้าที่หลักเพียงอย่างเดียว นั้นคือการปลูกและดูแลดอกไม้ให้สวยงามตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ปัญหาการว่างงานและอาชญากรรมไม่เคยเกิดขึ้นเลยในรัฐบาลนี้ (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 97-98)

ในเรื่อง *กาฬยุค* กล่าวถึงนักเขียนในช่วงปี พ.ศ. 2601 ที่ถูกจำกัดและครอบงำความคิด ถึงขนาดฝังชิปไปในสมองเพื่อควบคุมให้เขียนชื่นชมรัฐบาลเท่านั้น ดังความว่า

> งานเขียนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อนโยบายของรัฐ เช่นงานของกลุ่มพวกเรา ย่อมไม่ได้รับการเผยแพร่ออกไป พวกเราเป็นนักเขียนที่ถูกติดป้ายจากรัฐบาลให้เป็น ‘นักเขียนต้องห้าม’ และเสี่ยงต่อการถูกจับกุมได้ทุกเมื่อ...ส่วนผลงานของนักเขียนที่มุ่งเชิดชูรัฐบาลจะได้รับการเผยแพร่อย่างกว้างขวางและได้รับการสนับสนุนทางการเงินอย่างเต็มที่ แต่ผมไม่เชื่อว่านักเขียนกลุ่มนี้ยกย่องรัฐบาลด้วยใจจริง หลายรายไม่กล้าวิพากษ์วิจารณ์รัฐเพราะกลัวถูกคุกคามหรือจับกุม หลายรายเคยเป็นนักเขียนที่ต่อต้านรัฐ แต่หลังจากถูกเจ้าหน้าที่จับกุมและถูกปล่อยตัวออกมา งานเขียนของพวกเขาก็เปลี่ยนไป กลายเป็นงานเขียนที่เอาอกเอาใจรัฐบาล...ไม่มีใครรู้แน่ชัดว่ารัฐบาลใช้วิธีใดในการเปลี่ยนแปลงความคิดของพวกเขาได้อย่างหมดจดขนาดนี้ จากคนที่มีอุดมการณ์แรงกล้ากลับกลายเป็นคนโอนอ่อนและคล้อยตามนโยบายของรัฐอย่างง่ายดาย
>
> ทว่าวันหนึ่งความสงสัยของพวกเราก็หมดไป เมื่อคามินเผยความลับบางอย่างในงานชุมนุมนักเขียนเสรีเมื่อสามเดือนก่อนและวันนั้นคือวันสุดท้ายที่ผมได้พบกับเขา
>
> “รัฐบาลฝังชิปไว้ในตัวนักเขียนพวกนั้น แล้วควบคุมให้พวกเขาเขียนงานตามที่พวกมันต้องการ” นี่คือสิ่งที่คามินประกาศก้องต่อหน้าพวกเราในงานชุมนุม คำพูดที่ทำให้ทั้งห้องเงียบกริบ แต่ขณะเดียวกันเสียงร้องแห่งความหวาดผวากลับดังสะท้อนอยู่ในหัวของพวกเรา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 72-74)

ส่วนในเรื่อง *เมืองอมร 2312* กล่าวถึงโลกในช่วงปีจักรวาลศักราชที่ 2312 มีการติดต่อกับดวงดาวต่างๆ ทั่วทั้งจักรวาล แม้โลกจะพัฒนาไปมากเพียงใด แต่การทุจริตคอร์รัปชันก็ยังคงอยู่มิหนำซ้ำยังก้าวล้ำจนถึงขนาดมีการคอร์รัปชันข้ามกาแล็กซี่ ดังความว่า

"งบประมาณการก่อสร้างจากสมาคมทางช้างเผือกอนุมัติมาแล้วสามแสนล้านล้านยูนิต" ผู้นำดาวยูเรก้า-หนึ่ง พูดเนิบช้า ดวงตาเป็นประกาย "คุณคิดอย่างไร ถ้าหากเราจะหาทางนำงบส่วนหนึ่งนั้นมาสร้างประโยชน์ให้กับดวงดาวของเรา แทนที่จะลงเงินทั้งหมดไปกับอิฐ หิน ปูน ทรายสร้างสถานีอวกาศเพียงอย่างเดียว"...วัฒนธรรมการทำงานประเภทนี้สืบทอดกันมาโดยหาต้นตอไม่ได้ด้วยซ้ำ ผ่านมาถึงยุคอวกาศก็ยังไม่มีทีท่าจะหายไปจากสังคมแต่อย่างใด คนระดับรัฐมนตรีคารมเอกผู้เจนจัดในสนามการเมืองอย่างเขาย่อมเคยผ่านเหตุการณ์ประเภทนี้มาก่อน และพร้อมจะอ้าแขนรับมันอย่างยินดี ไม่น่าเชื่อว่าในชีวิตจะได้มีโอกาสเกี่ยวพันกับโครงการใหญ่ระดับกาแลกซี่ ส้มหล่นจริงๆ โชคดีอย่างนี้จะหาที่ไหนอีก...

ระหว่างการเจรจานั้น นอกจากเทพสิงห์จะได้ประสานผลประโยชน์เกี่ยวกับเส้นทางอวกาศของสองดาวแล้ว เขายังได้รู้ว่าภายในดาวยูเรก้า-หนึ่งนั้นเป็นดังเช่นข่าวลือไม่ผิดเพี้ยน ดาวปิดดวงนั้นมีทรัพยากรธรรมชาติมากมาย สินแร่ ป่าไม้ น้ำมัน ทั้งหมดมีอยู่อย่างล้นเหลือ รอคอยให้คนอย่างเขาเข้าไปกอบโกยได้อีกมาก ผู้นำคนใหม่เองก็ไม่หวงห้าม กลับคิดแผนการตักตวงร่วมกับเขาเสียเอง

ถ้าหากทุกอย่างดำเนินไปได้ด้วยดี ความสัมพันธ์ระหว่างสยามกับยูเรก้า-หนึ่งยังพัฒนาไปได้อีกโข เทพสิงห์จินตนาการถึงขุมทรัพย์มากมายที่เขาสามารถหยิบฉวยมาได้ในอนาคต แบ่งให้กับท่านนายกรัฐมนตรีและหัวคิดอีกจำนวนหนึ่ง อย่างไรก็เป็นเงินมหาศาล (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 179-182)

1.1.5.2.3 **เหตุการณ์สมมุติเพื่อสื่อความหมายเชิงสัญลักษณ์** เป็นการสมมุติเรื่องราวหรือเหตุการณ์เพื่อแสดงการเปรียบเทียบ เสียดสี โดยเสนอผ่านสัญลักษณ์บางประการ เช่น ในเรื่อง *รถด่วนสายประชาธิปไตย* รถเมล์เปรียบเป็นประเทศไทย คนขับรถและกระเป๋ารถเปรียบได้กับผู้บริหารประเทศ ส่วนผู้โดยสารเปรียบดังประชาชนในชาติ รถเมล์คันนี้เดินทางผ่านอุปสรรคและทางแยกต่างๆ มากมาย ในขณะที่เป้าหมายยังคงอยู่อีกยาวไกล ดังความว่า

รถเมล์คันนี้เดินทางข้ามกาลเวลามาหลายชั่วอายุคน ผู้โดยสารรุ่นแรกๆ ทยอยหายหน้าหายตาไปตามปกติและไม่ปกติ ในขณะเดียวกันนั้นผู้โดยสารกลับเพิ่มจำนวนขึ้น ตัวอักษร ส.เสือ กับ ย.ยักษ์ที่อยู่ติดกันลบเลือนไปเหลือเพียงคราบจางๆ ตัวสระไอ ตัว ท.ทหาร และตัว ย.ยักษ์อีกตัวชัดเจนขึ้น

...ตำแหน่งคนขับเป็นความปรารถนาสูงสุดของผู้โดยสารทุกคนอันเนื่องมาจากคำว่าประชาธิปไตย ชายแก่คนหนึ่งชาติพันธุ์เป็นต่างด้าว ค่าที่เขาเกิดและเติบโตบนรถคันนี้ เขาได้สิทธิ์ครบถ้วนบริบูรณ์ เขาจึงอยากขับรถทั้งที่แปลความหมายป้ายจราจรได้เพียงเล็กน้อย ไม่เคยเรียนรู้การควบคุมรถและพารถ

ออกวิ่งบนถนนใหญ่มาก่อนเลย หรือใครก็ตามที่ถือตั๋วโดยสารโดยถูกต้องก็ย่อมได้รับสิทธิต่างๆ ตามกติกาที่วางไว้...

กฎกติกาที่ถูกบัญญัติขึ้นมาบังคับใช้บนรถโดยกลุ่มคนที่เข้าใจตัวว่ามีวิชาความรู้เหนือกว่าคนอื่นกลายเป็นพันธนาการกระดาษมัดแขนมัดขาผู้คนบนรถจนแทบกระดิกไม่ได้ คนแล้วคนเล่าที่ถูกจับโยนออกนอกรถเพราะฝ่าฝืนกฎ บ้างตัดสินใจกระโดดลงไปกลิ้งขลุกๆ ม้วนตัวหายไปในป่าข้างทาง รอจังหวะโอกาสเพื่อจะกลับขึ้นมาใหม่หลังจากได้เรียนรู้ข้อความจริงของชีวิตและการตัดสินใจครั้งใหม่ จะเลือกดำรงอยู่เช่นไร

... “ถนนมีกี่แยก นับยังไงก็ไม่เกินจำนวนพวกเราที่อยู่บนรถคันนี้ ดังนั้นขอให้ทุกคนออกเสียงประชามติ เสียงส่วนใหญ่เห็นว่าควรไปทางไหนที่เหลือก็ต้องว่าตามกัน” พวกเขาจัดการลงประชามติเว้นชายชราท้ายเบาะหลัง เนื่องด้วยความเกรงใจที่เห็นแกหลับอยู่ อีกทั้งนับถือเป็นผู้อาวุโสสุดบนรถคันนี้...ผลการนับคะแนนเท่ากันพอดิบพอดี เมื่อให้ทำดังเดิมคะแนนก็ออกมาเท่ากันอีก แต่ครั้งหลังสุดนี้มีคนเห็นว่ามีคนคนหนึ่งซึ่งเคยนั่งนิ่งเป็นรูปปั้นท้ายรถนั้นนอนเอกเขนกทอดอารมณ์เหมือนไม่รู้เหนือรู้ใต้ ทุกคนมองหน้ากันเป็นเชิงปรึกษา

“ตา...” คนที่นั่งใกล้ที่สุดสะกิดแขนเรียก “หลับอยู่หรือเปล่า พวกข้าต้องการคะแนนชี้ขาด” ผู้เฒ่าชันร่างขึ้นอย่างเชื่องช้า กล่าวว่า “ข้าจะนอนหลับทับสิทธิ์ของข้ากระไรได้ แต่ข้ากำลังเงี่ยหูฟังเสียงอันน่าสะพรึงกลัว มันกำลังใกล้เข้ามา”...เสียงดังฮึ่มๆ ฮื่อๆ ใกล้เข้ามาจนโผล่พ้นสันเนิน รถบรรทุกขนาดใหญ่บรรทุกรถถังวิ่งสวนตรงเข้ามายังรถของพวกเขาจนรู้สึกได้ถึงแรงสั่นสะเทือน ปลายกระบอกปืนของรถถังแต่ละคันผูกด้วยผ้าสีสดใส ติดตามด้วยรถบรรทุกชายฉกรรจ์แต่งตัวคล้ายทหารที่เคยเห็นตรงแยกก่อนหน้านี้ สีหน้าเครียดและต่างผูกแขนด้วยผ้าสีเดียวกัน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 135-145)

ในเรื่อง *เมืองคนหาย* กล่าวถึงชายคนหนึ่งที่หลงเข้าไปในเมืองที่มีแต่แท่งหินสลักชื่อคนที่สูญหายไปจากสังคม เมืองคนหายและป้ายสลักเปรียบได้กับชื่อเสียงและความดีงามของบุคคลที่สาบสูญเหล่านั้นที่จะยังคงจารึกอยู่ในความทรงจำของผู้คนตลอดไป ดังความว่า

“ที่นี่คือเมืองคนหาย” ชายชรายั้ง “ไม่ใช่เมืองคนตาย ไม่ใช่นรก ไม่ใช่สวรรค์ แต่เป็นเมืองคนหาย คนที่หายสาบสูญจะถูกนำมายังเมืองแห่งนี้” ... “ที่นี่เป็นเมืองคนหาย แต่จริงๆ แล้วไม่ได้มีใครหายไปไหนหรอก...เพียงแต่เปลี่ยนจากเรือนกายที่สัมผัสจับต้องได้มาอยู่ในรูปของชื่อเท่านั้นเอง...คุณอย่าดูเบาพลังของชื่อ...หรืออย่าคิดว่าภาษาอักษรไร้ความสำคัญ ตัวอักษรนี่แหละที่จะทำให้คนที่หายไปคงอยู่ไป

ตลอด...ไม่นานเกินไปหรอกที่ประเทศของคุณจะได้รู้ว่า ณ ที่แห่งใดแห่งหนึ่งบนโลกใบนี้มีเมืองคนหายตั้งอยู่ เป็นเมืองที่เก็บรักษาชื่อของคนที่หายไปเอาไว้ ทุกสิ่งทุกอย่างที่คนหายเคยกระทำไว้จะถูกหล่อหลอม และเก็บซับไว้ในรูปของชื่อซึ่งสลักบนแท่งหินอ่อนและได้รับการดูแลอย่างดี ชื่อของแต่ละคนจะดำรงอยู่ตลอดไป เป็นอมตะ อย่างน้อยก็ในเมืองแห่งนี้ แม้ว่าเรือนร่างจะหาไม่แล้วก็ตาม"

..."คุณคือคนหาย...ไม่มีความจำเป็นที่คุณจะต้องรู้ว่าตนเองตายหรือเป็น เพียงแต่ขอให้คุณยอมรับความจริงเท่านั้นเองว่าคุณคือคนหาย คุณเห็นไหมว่าชื่อของคุณเปล่งประกายวิรังรอง ฉายแสงรัศมีเพื่อบอกกล่าวถึงการดำรงอยู่ของคุณ และบอกกล่าวถึงคุณสมบัติที่ดีงามของคุณ คุณหายไปเพื่อที่จะดำรงอยู่ ขอให้คุณจงภูมิใจในตนเอง" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 113-122)

ในเรื่อง *ไอ้เกล็ดทอง* กล่าวถึง ไอ้เกล็ดทอง สัตว์ประหลาดรูปร่างคล้ายงูที่เข้ามาในหมู่บ้าน มันให้สิ่งตอบแทนชาวบ้านเพื่อแลกกับผลประโยชน์บางประการ จนสุดท้ายมันสามารถครอบครองหมู่บ้านได้สำเร็จ ไอ้เกล็ดทองเป็นสัญลักษณ์สื่อภาพนักการเมืองเลวที่ใช้อามิสสินจ้างเป็นเหยื่อล่อให้ประชาชนทำตามที่ตนต้องการ ดังความว่า

ทุกครั้งที่ไอ้เกล็ดทองปลิดเกล็ดทองคำของมันมอบให้ชาวบ้านเพื่อตอบแทนบางสิ่งที่มันใช้ให้พวกเขาทำ ร่างมันจะค่อยๆ กลายเป็นคนทีละน้อย และทุกครั้งที่ไอ้เกล็ดทองมีอวัยวะใดงอกเงยออกมา ย่อมต้องมีชาวบ้านคนใดคนหนึ่งสูญเสียอวัยวะนั้นไป พวกเขาจมอยู่ในความทุกข์โศกอย่างที่เงินทองไม่อาจเยียวยา ไอ้ฉายเที่ยวยืนยันกับทุกคนว่าไอ้เกล็ดทองคือต้นเหตุของเรื่องเลวร้ายทุกสิ่ง

"ถึงเราจะต้องพิการเพราะเกล็ดทองคำนี้จริงๆ แต่เราก็ร่ำรวย เกล็ดทองคำจะทำให้เรามีเงินนั่งกินนอนกินไปได้ตลอดชาติ เราจะต้องกลัวอะไรอีก" ไอ้มั่นจงรักภักดีต่อไอ้เกล็ดทองจนเป็นบ้าไปแล้ว

...ในที่สุดไอ้เกล็ดทอง รวมถึงลูกเมียและบริวารของมันก็กลายร่างเป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ เป้าหมายต่อไปของพวกมันก็คือดื่มกินเลือดมนุษย์อันสดคาวให้ครบหนึ่งพันคน มนุษย์ที่โลภและหน้าโง่มีอยู่มากมายบนผืนแผ่นดินนี้ เพียงพอให้พวกมันสูบเลือดสูบเนื้อมาดื่มกินเพื่อความยิ่งใหญ่เป็นอมตะ

มันแสยะยิ้มแล้วแลบลิ้นออกมาเมื่อนึกถึงแผนการอันชั่วร้ายของตน แน่นอนว่า...ลิ้นของมันยังเป็นลิ้นสองแฉกของอสรพิษ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 164-166)

ส่วนในเรื่อง *ผีดิบ* กล่าวถึงผีดิบที่ฟื้นคืนชีพมาจากสุสาน ลงสมัครรับเลือกตั้งจนได้รับคะแนนเสียงอย่างท่วมท้น ผีดิบเป็นสัญลักษณ์ของนักการเมืองในอุดมคติ ไม่โกง เพราะผีดิบไม่ต้องใช้เงิน

หากแต่ก็เป็นการเสียดสีอยู่ในที เพราะผีดิบเป็นสิ่งมหัศจรรย์มิใช่มนุษย์ เป็นปรากฏการณ์ที่เหนือธรรมชาติ จึงอาจเป็นการสื่อถึงนักการเมืองซึ่งเป็นมนุษย์ที่ไม่โกงนั้น แท้จริงแล้วไม่มี ดังความว่า

> หมากัดคนไม่ค่อยเป็นข่าว แต่คนกัดหมาย่อมเป็นข่าวใหญ่, พรรคผีดิบแย่งชิงพื้นที่ข่าวโดยไม่เสียสตางค์แม้แต่แดงเดียว (เพราะพวกเขาไม่มีสตางค์) ผมนึกหมั่นไส้ทุกครั้งที่ได้ยินข่าวหาเสียงของพวกเขา 'หัวหน้าพรรคผีดิบเดินเท้าหาเสียงเยี่ยมเยียนพี่น้องประชาชนจากกรุงเทพฯ ถึงเชียงใหม่, จากกรุงเทพฯ ถึงขอนแก่น, จากกรุงเทพฯ ถึงนราธิวาส' พวกเขาเดินได้นานเป็นวันโดยไม่เคยต้องหยุดพัก ใช้นามบัตรกระดาษโรเนียวราคาต้นทุนต่ำ ผีดิบทุกตนสวมเสื้อผ้าตามมีตามเกิดไปหาเสียง ปราศรัยได้นานเกินยี่สิบสี่ชั่วโมงหรือมากกว่าโดยไม่เคยต้องหยุดพัก นานวันเข้า พวกผีดิบเริ่มปรับตัวให้มีนิสัยขี้เล่นคล้ายมนุษย์ พวกเขาปราศรัยถึงหนังเกาหลี เริ่มนิสัยเหน็บแนมโดยนำพวกเราไปเปรียบเทียบกับตัวละครหลังข่าว พวกเขาครอบครองพื้นที่ข่าว ในขณะที่พวกเรานั่งดูข่าวตาปริบๆ
>
> หลังจากนับคะแนนเสียงเลือกตั้งครั้งประวัติศาสตร์ 'พรรคผีดิบ' กวาดได้หมดทุกที่นั่ง ไม่เหลือที่ว่างให้เราอีกเลย ประชาชนมากกว่าร้อยละเก้าสิบลงคะแนนให้พรรคผีดิบ ด้วยเหตุผลพื้นฐานที่ว่า 'ผีดิบจะไม่มีวันโกงกินเงินภาษีของประชาชน-เพราะพวกเขาไม่จำเป็นต้องใช้เงิน' (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 23)

จากที่กล่าวมาข้างต้นพบว่าการนำเสนอเรื่องราวทางการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าส่วนใหญ่มีลักษณะของเหตุการณ์สมมุติที่มีเค้าโครงจากเหตุการณ์จริง โดยนักเขียนได้แรงบันดาลใจจากเรื่องราวทางการเมืองหรือปัญหาที่เกิดขึ้นจริงในสังคม นำมาผสมผสานกับจินตนาการเพื่อสร้างเรื่องราวที่สมจริงชวนติดตาม การนำเสนอเรื่องราวทางการเมืองเช่นนี้ช่วยให้นักเขียนสามารถใช้จินตนาการได้อย่างอิสระ ไม่ถูกกีดกั้นด้วยข้อจำกัดของข้อเท็จจริง เรื่องราวจึงมีความซับซ้อนและมีสีสันได้ตามที่ผู้เขียนต้องการ ในขณะเดียวกันการเสนอเรื่องราวทางการเมืองลักษณะนี้ยังทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงปัญหาและหวนนึกถึงสถานการณ์จริงที่เคยเกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย

จากการวิเคราะห์กลวิธีการประพันธ์ของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจะเห็นได้ว่าในฐานะวรรณกรรมการเมืองที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมร่วมสมัย เรื่องสั้นมีการใช้กลวิธีที่หลากหลายเพื่อดึงดูดความสนใจผู้อ่าน มีการผสมผสานเทคนิควิธีเพื่อนำเสนอเรื่องราวทางการเมืองโดยที่ผู้อ่านไม่รู้สึกว่าถูกยัดเยียดข้อมูลความรู้ เป็นการบอกเล่าเรื่องราวที่เคร่งเครียดโดยใช้กลวิธีที่แยบยลในการสร้างความสนุกสนานและความบันเทิงให้แก่ผู้อ่าน

1.2 **สุนทรียภาพในวรรณกรรม** สุนทรียะหรือความงามในวรรณกรรมเกิดขึ้นจากกลวิธีทางวรรณศิลป์หรือศิลปะการประพันธ์ ซึ่งเกิดจากการใช้ภาษาและถ้อยคำที่ผู้แต่งเลือกสรรให้กระทบอารมณ์และสร้างความรู้สึกร่วมให้แก่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ความรู้สึก เกิดจินตนาการตามที่ผู้แต่งต้องการ สุนทรียภาพหรือความงามทางวรรณศิลป์จึงนับเป็นคุณค่าด้านหนึ่งที่มีความสำคัญในวรรณกรรม ซึ่งแสดงถึงความสามารถของผู้แต่ง จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามีการใช้กลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อสร้างสุนทรียภาพในวรรณกรรม 4 ลักษณะ ได้แก่ การใช้โวหาร การใช้ความเปรียบ การสร้างอารมณ์ขัน และ การเสียดสี ประชดประชัน ดังนี้

1.2.1 **การใช้โวหาร** โวหาร คือ การใช้ถ้อยคำที่มีการเรียบเรียงเป็นอย่างดี มีวิธีการและชั้นเชิงทางวรรณศิลป์ ทำให้ผู้อ่านรับสารได้อย่างแจ่มแจ้ง ชัดเจน หรือเกิดความซาบซึ้งกระทบอารมณ์ ซึ่งโวหารแต่ละประเภทมีลักษณะที่แตกต่างกันออกไปเพื่อให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของนักเขียน จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นพานแว่นฟ้าพบว่ามีความโดดเด่นในการใช้โวหาร 3 ประเภท ได้แก่ พรรณนาโวหาร บรรยายโวหาร และ อุปมาโวหาร ดังนี้

1.2.1.1 **พรรณนาโวหาร** เป็นโวหารที่ใช้กล่าวถึงเรื่องราว สถานที่ บุคคล สิ่งของหรืออารมณ์อย่างละเอียด มีการสอดแทรกอารมณ์ความรู้สึกลงไปเพื่อสร้างความสะเทือนอารมณ์ทำให้ผู้รับสารเกิดภาพพจน์เกิดอารมณ์คล้อยตามไปด้วย การใช้พรรณนาโวหารมักมีความประณีตในการเลือกใช้ถ้อยคำสำนวนที่ไพเราะมีการเล่นคำ เล่นอักษร ใช้ถ้อยคำทั้งเสียงและความหมายให้ตรงกับความรู้สึกที่ต้องการพรรณนา บางกรณีพรรณนาโวหารอาจต้องใช้อุปมาโวหารหรือสาธกโวหารประกอบด้วย เช่น เรื่อง *เหนือคมพยัคฆ์* มีการพรรณนาภาพของคมพยัคฆ์นักมวยตกยากที่มีสภาพน่าสังเวช ดังความว่า

> ปากคู่นั้นสั่นระริก ริมฝีปากทั้งบนและล่างมีรอยแตกระแหงเหมือนขาดน้ำหล่อเลี้ยง ใบหน้าดำกร้านซูบซีดเห็นเค้าโครงกระดูกชัดเจน ขอบตาดำคล้ำคล้ายคนตกอยู่ในมหันตทุกข์ มีแต่แววตาเท่านั้นที่ทอประกายของความยินดี...ผมเผ้ายาวเฟื้อยรกรุงรังราวกับไม่ได้ตัดมาแรมปี เสื้อผ้าสกปรกมอซอมีรอยขาดวิ่น รูปร่างต่ำเตี้ยซูบผอมมีแต่หนังหุ้มกระดูก...หลังม่านผมสยายรกใบหน้าผมเห็นดวงตาขาวมีรอยเส้นเลือดสีแดงปนประปรายทั้งสองข้าง คิ้วหนาปูดโปน ผิวหน้าหยาบกร้าน ใบหูบุบบิบบู้บี้ หนวดเครารกเรื้อทั้งบนริมฝีปากและใต้คาง ผิวหน้าและผิวกายมีกลากเกลื้อนเป็นด่างดวงดูน่ารังเกียจ" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 24-25)

การพรรณนาสภาพอันน่าสมเพชเวทนาของคมพยัคฆ์ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสลดหดหู่ระคนสงสารผู้ตกอยู่ในชะตากรรมที่เลวร้าย ซึ่งครั้งหนึ่งบุคคลผู้นี้เคยสร้างชื่อเสียงให้กับประเทศชาติ ผู้แต่งพรรณนาให้เห็นสภาพน่ารันทดของคมพยัคฆ์มากเพียงใด ก็ยิ่งเสมือนตอกย้ำให้เห็นความโหดร้ายในจิตใจของรัฐมนตรียุทธภูมิได้มากเท่านั้น

ในเรื่อง *หน้าต่าง* ผู้แต่งแสดงถึงความรื่นรมย์ของวิทยุ ชายที่ทำให้โลกรอบกายเต็มไปด้วยบรรยากาศชวนฝัน ดังนั้นการเล่าเรื่องจึงมีลักษณะของการใช้พรรณนาโวหารและการใช้ภาพพจน์หลายตอน เช่น

> ...เขากำลังเดินบนถนนโรยกรวดสีขาว เท้าสัมผัสความเย็น ความร้อน ความอุ่นของก้อนหินกลมสีขาว...มองเงาก้อนเมฆและนกบนพื้นน้ำ มองปลาไล่งับขนมปังและงับเงาของก้อนเมฆและนกเข้าด้วย ลมเย็น ต้นไม้ พื้นหญ้าสีเขียวอ่อน-สีเขียวเข้ม ปลาตะเพียนสีเทาตัวอ้วนดูมีความสุข...เขาเห็นบทกวีมากมายลอยอยู่ในอากาศ เริงระบำอยู่บนผิวน้ำ เขาพยายามจับมันไว้ด้วยการฮัมเพลงเบาๆ นางฟ้าตัวเล็กๆ ปีกโปร่งใส บินออกมาจากต้นไม้ต้นนั้นต้นนี้ เต่าทองสีแดงสดใสบินมาทักทายเขาบนท่อนแขนซ้าย..." (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 139-140)

การสร้างภาพของความเพ้อฝัน น่าหลงใหล สงบสบาย ผู้แต่งใช้ภาพพจน์ คือ บุคคลวัต โดยให้สิ่งที่มิใช่มนุษย์มีพฤติกรรมเหมือนมนุษย์ ซึ่งช่วยสร้างจินตภาพและความอ่อนโยนในจิตใจผู้อ่านได้ เช่น บทกวีที่ “เริงระบำ” บนผิวน้ำ แสดงให้เห็นว่าวิทยุมองสิ่งใดก็เต็มไปด้วยความรื่นรมย์ แม้แต่เมื่อมองไปบนผิวน้ำเขาก็สามารถนึกถึงบทกวีได้ ส่วนเต่าทองที่ “ทักทาย” เขาที่แขนซ้าย แสดงให้เห็นความน่ารัก และความเป็นมิตรที่เขามีต่อสัตว์โลก ทั้งหมดทั้งมวลเป็นภาพของความน่ารัก สดใส ร่าเริง

ในเรื่อง *พ่อจ๋า...อุกามาแล้ว* กล่าวถึงความงดงามของท้องฟ้าและท้องทะเลในหมู่บ้านน้ำเลยามค่ำคืน มีการใช้คำซ้อนเพื่อสร้างภาพของแสงและสีให้เกิดขึ้นในใจของผู้อ่าน เช่น คำว่า “พราวพร่าง” “ระยิบระยับ” “วิบวับ” ดังความว่า

> ...เบื้องหน้า คืนจันทร์เพ็ญน้ำทะเลหนุนเข้ามาในลำคลองปริ่มตลิ่ง พระจันทร์สีส้มเต็มดวงสาดแสงนวลสีกระจ่างทอดยาวบนผืนน้ำสีน้ำเงินพราวพร่าง บางครั้งเกิดระลอกคลื่นทำให้เกิดแสงระยิบระยับไปทั้งผืนน้ำ...ผืนฟ้ามืดสนิทในคืนเดือนแรม ดวงดาวดารดาษส่องแสงสว่างไสวระยิบระยับอยู่บนความ

เวิ้งว้างสีดำ ตามขอบฟ้าเห็นแสงไฟกะพริบวิบวับจากหมู่เรือออวนที่จอดลากอวนกระจัดกระจายอยู่หลายสิบลำ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 28-33)

1.2.1.2 **บรรยายโวหาร** เป็นโวหารที่ใช้บอกกล่าว เล่าเรื่องหรือบรรยายเรื่องราว เหตุการณ์ ตลอดจนความรู้ต่างๆ อย่างละเอียด เป็นการกล่างถึงเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันโดยชี้ให้เห็นถึงสถานที่ที่เกิดเหตุการณ์ สาเหตุที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ สภาพแวดล้อม บุคคลที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนผลที่เกิดจากเหตุการณ์นั้น เพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจเนื้อหาสาระอย่างแจ่มแจ้งชัดเจน เนื้อหา ที่บรรยายอาจเป็นเรื่องที่สมมุติหรือเรื่องจริงก็ได้ เช่น ในเรื่อง *ปัจจัยแห่งชีวิต* ผู้เขียนใช้ถ้อยคำเรียบง่าย ตรงไปตรงมา แต่สื่ออารมณ์ ทำให้เรื่องราวมีสีสัน โดยการบรรยายถึงความเหน็ดเหนื่อยในการทำงานของชายกรีดยางที่ว่า “เหงื่อเขาพรั่งพรูชโลมร่างหลังเสื้อเปียกโชก เพราะความร้อนอ้าวของอากาศยามเดือนเมษาฯ ขณะที่ย่างก้าวเดินทีละก้าว ภายในหัวสมองความคร่ำคิดก็กำลังเดินทางหาบทสรุปเช่นเดียวกัน แต่จนแล้วจนรอด เขาก็ยังคิดไม่ตกว่าจะทำตามความต้องการของเมียหรือทำตามความคิดของตัวเองดี” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 36) หรือการบรรยายถึงการใช้โทรศัพท์มือถือของภรรยาชายกรีดยาง ดังความว่า “แต่คนที่ใช้โทรศัพท์มากที่สุดก็คือเมียเขา นางเห่อถึงขนาดพกพาคาดเอวไปเก็บยางด้วย บางทีเขาเห็นนางหยุดโทรศัพท์คุยกับเพื่อนที่ใต้ต้นยางครั้งละนานๆ เรื่องราวที่คุยก็ไม่พ้นนินทาเมียคนโน้นทีเมียคนนี้ที ไม่เว้นแม้กระทั่งเมียมอญ บางทีก็เลยเถิดเข้าไปถึงตัวละครในทีวีนานๆ ทีจึงจะโทรหาแม่เสียครั้งหนึ่ง” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 43) การบรรยายเช่นนั้นแม้ใช้ถ้อยคำง่ายๆ แต่สื่ออารมณ์เป็นรูปธรรมชัดเจน ทำให้เห็นตัวละครออกมาโลดแล่น ช่วยให้ผู้อ่านเข้าถึงลักษณะนิสัยของตัวละครแต่ละตัว การใช้บรรยายโวหารลักษณะนี้ปรากฏอยู่ตลอดทั้งเรื่อง

นอกจากนี้ยังมีการใช้บรรยายโวหารที่ทำให้เข้าใจถึงสภาพจิตใจและความรู้สึกของตัวละครในเรื่อง *วาวแสงแห่งศรัทธา* ตอนพงศ์จันทร์ไปคูหาเลือกตั้ง ดังความว่า “แถวหดสั้นลงเรื่อยๆ พงศ์จันทร์กลับตื่นตระหนก เมื่อเข้าสู่คูหาเลือกตั้งเขากลับทำตัวเงอะงะอย่างกับเป็นการเลือกตั้งครั้งแรก ครั้นก้มลงจะกากบาทในบัตรเลือกตั้ง นัยน์ตากลับพร่าพราย เขาพยายามควบคุมสติแล้วกากบาทในช่องหมายเลขของพ่อด้วยมือไม้สั่น เขาเป็นบ้าอะไรขึ้นมา” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 28) ข้อความนั้นแสดงให้เห็นความตกประหม่าและความรู้สึกผิดหวังที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของพงศ์จันทร์เกี่ยวกับการเลือกตั้งในอดีตจึงทำให้เขารู้สึกลนลานทำอะไรไม่ถูก

ส่วนในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ* มีความโดดเด่นที่การใช้บรรยายโวหารโดยใช้ถ้อยคำง่ายๆ แต่เห็นภาพชัดเจน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมให้ผู้อ่าน เช่น ภาพที่ชวนสังเวชของหมาขี้เรื้อนและความสกปรกเน่าเหม็นน่าสะอิดสะเอียนบริเวณถังขยะ ดังความว่า

> หมาขี้เรื้อนจรจัดตัวหนึ่ง สภาพซูบผอมโซ ขนร่วงจนแทบไม่เหลือสักหย่อม เห็นผิวหนังยับย่นโล่งเลี่ยน มีแผลเน่าเปื่อยปูดปะอยู่แทบทั้งตัว มันพาร่างเน่าเหม็นน่าสะอิดสะเอียนเดินมุ่งหน้าไปยังถังขยะปากกว้างที่ทำจากยางรถยนต์อย่างหิวโหย ท่าทีอดโซเร่งรีบทำให้ความกระย่องกระแย่งที่เห็นกลับเป็นความปราดเปรียว ทั้งที่ดูแล้วมันไม่น่าจะเคลื่อนไหวได้รวดเร็วถึงขนาดนี้ แมลงวันหัวเขียวฝูงใหญ่ที่บินตอมสิ่งโสโครกอยู่ก่อนต้องแตกฮือถอนตัวออกจากถังขยะในทันที...มันใช้สองขาหน้าตะกุยขึ้นไปบนถังขยะ ใช้ขาข้างหนึ่งคุ้ยเขี่ยหาเศษอาหารที่พอจะประทังความหิวได้ ใช้จมูกและปากดุนดันไปตามมูลฝอยอย่างหิวจัด (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 28)

ในเรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว* ผู้แต่งมุ่งเน้นการใช้บรรยายโวหารเพื่อเล่าเรื่องราวต่างๆ อย่างละเอียด เช่น การบรรยายถึงขาวและครอบครัว ดังความว่า

> ขาวเป็นชาวมอญจากประเทศพม่า เป็นแรงงานต่างด้าวที่หลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมายมาทางจังหวัดระนอง มีเมียเรือนร่างสูงโปร่ง หน้าตาธรรมดาจนไม่อาจบรรยายได้ว่าเธอมีจุดเด่นอะไร นอกจากสิ่งที่ปรากฏชัดบนใบหน้าสองอย่าง คือ ตาเขและจมูกแฟบ เธอสูงกว่าขาวคืบเศษ ใบหน้านั้นประแป้งสีเหลืองเข้มทั้งวันทั้งคืน ทั้งสองมีลูกชายวัยสามขวบเศษคนหนึ่ง ร่างล่ำสันแบบพ่อ โกนผมเกรียนติดหนังศีรษะ นัยน์ตาโต ไม่เกรงกลัวสายตาผมที่แกล้งจ้องตา เขาไม่เคยหลบหรือเบือนหน้าหนีไปมองที่อื่น จนผมต้องยอมแพ้ไปเองที่ไม่อาจเพ่งตาข่มเขาได้อีกต่อไป ผมว่ามันไม่ใช่นัยน์ตาของเด็กไร้เดียงสาทั่วๆ ไปเลย" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 86)

รวมทั้งข้อความที่บรรยายถึงความโหดเหี้ยมของโจรที่บุกปล้นขนำของขาว ที่ผู้แต่งใช้ถ้อยคำเรียบง่าย ตรงไปตรงมา แต่อาศัยการบรรยายภาพที่ละเอียดทำให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการตามได้ชัดเจน ดังความว่า

...คราวนี้มันจับมือเมียเขาทาบลงกับต้นยางแล้วใช้มีดอีโต้ที่ขาวใช้ผ่าฟืนสับนิ้วของหล่อนทีละนิ้ว เมื่อขาวยังไม่ยอมบอกที่ซ่อนเงินมันก็ตัดนิ้วไปเรื่อยๆ จนครบสิบนิ้ว ขาวก็ยังยืนยันคำเดิม เสียงหวีดร้องโหยหวนด้วยความเจ็บปวดของเมียขาว ดังฝ่าความเงียบของภูเขาได้ยินไปไกล...รุ่งเช้ามีคนพบขาวนอนเป็นศพอยู่ใต้ต้นยางพาราข้างขนำ ในสภาพร่างกายแหลกเละ ทั่วเรือนร่างเต็มไปด้วยเลือดสีแดงฉานส่งกลิ่นคาวคลุ้งไปทั่วบริเวณ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 86)

1.2.1.3 **อุปมาโวหาร** เป็นโวหารที่แสดงความเปรียบเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจความหมาย อารมณ์ความรู้สึกหรือเห็นภาพชัดเจนยิ่งขึ้น มักใช้ประกอบโวหารประเภทอื่น เช่น เทศนาโวหารหรือพรรณนาโวหารเพราะจะช่วยให้รสของถ้อยคำและรสของเนื้อความไพเราะสละสลวยยิ่งขึ้น เช่น เรื่อง *เมื่อวันนั้น...มาถึง* มีการใช้ความเปรียบหรืออุปมาโวหารเพื่อแสดงให้เห็นความคิดและอุดมการณ์ของพ่อครูกับความคิดอันลึกซึ้งและมองโลกอย่างทะลุปรุโปร่ง ดังความว่า “อุดมการณ์ที่ผมแจ้งใจตนแล้วว่า มันไม่ต่างอะไรไปกับการปลูกความฝันบนทุ่งชีวิต ที่มีเลือดเนื้อเป็นปุ๋ย และมีน้ำตาจากความรันทดคอยรดหลั่งให้เป็นความชุ่มชื้นหล่อเลี้ยงไว้ ทั้งๆ ที่อาจจะได้เห็นเพียงดอกฝันสีสวยให้พองามตา แต่ไร้ผลผลิตให้เก็บเกี่ยวเพื่อประโยชน์สุขต่อตัวเอง ต่อผู้คนในสังคมอย่างเพียงพอเท่าเทียมและยั่งยืน” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 128) ข้อความ “ปลูกความฝันบนทุ่งชีวิต” แสดงให้เห็นว่าความฝันนั้นอาจต้องแลกมาด้วยชีวิตทั้งชีวิต โดยเฉพาะในข้อความถัดมาที่ว่า “เลือดเนื้อเป็นปุ๋ยและมีน้ำตาจากความรันทดคอยรดหลั่ง” ยิ่งเน้นย้ำให้เห็นความขมขื่นของการได้มาซึ่งความหวังความฝัน ซึ่งอาจต้องแลกด้วยชีวิต เลือดเนื้อ และความโศกสลด หากแต่กลับเห็นเพียงภาพมายาที่สวยงามแต่ไม่เกิดประโยชน์ที่แท้จริง ดังข้อความในประโยคที่ว่า “อาจได้เห็นดอกฝันสีสวยพอให้งามตา แต่ไร้ผลผลิตให้เก็บเกี่ยวเพื่อประโยชน์สุขต่อตัวเอง ต่อผู้คนในสังคมอย่างเพียงพอเท่าเทียมและยั่งยืน”

เช่นเดียวกับเรื่อง *ผาไส้ขาด* มีการใช้อุปมาโวหารแสดงการเปรียบเทียบได้อย่างเห็นภาพ เช่น “...หญิงชายผู้พ่ายแพ้สู้บากหน้ามาฝากร่างไว้กับป่าสักทองผืนใหญ่เบื้องล่าง ดุจโลงทองธรรมชาติอันเป็นที่รองรับเรือนกาย...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 111) ผู้แต่งใช้อุปมาโวหารโดยเปรียบผืนป่าสักทองเป็นดั่งโลงไม้สักธรรมชาติ เพราะร่างของผู้เสียชีวิตตกลงไปในหุบเหวเบื้องล่างจึงเป็นเสมือนโลงศพไม้สักทองที่รองรับ หรือข้อความที่ว่า “...ทองกวาวไร้ใบริมสนามลู่ลมไปมาเหมือนถูกสะบัดด้วยมือยักษ์...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 120) การใช้อุปมาโวหารเช่นนี้

แสดงให้เห็นอาการที่ต้นไม้ต้นใหญ่โยกไกวตามแรงลมของใบพัดเฮลิคอปเตอร์อย่างชัดเจน ในข้อความว่า “…ประชาชนเรือนหมื่นเรือนแสนที่รวมตัวกันเสมือนฝุ่นเมือง…” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 129) คำว่า “ฝุ่นเมือง” เป็นความเปรียบที่สร้างภาพให้เห็นปริมาณคนมากมายมหาศาลดั่งเม็ดฝุ่นที่ฟุ้งกระจายอยู่ในเมือง หากแต่อีกนัยหนึ่งก็แสดงให้เห็นความไร้ค่าของประชาชนที่ไม่มีความสำคัญในสายตาของเจ้าหน้าที่รัฐ ซึ่งสอดคล้องกับภาพตอนจบของเรื่องที่ตอกย้ำความโสมมของการเมืองและนักการเมืองสามานย์ได้อย่างชัดเจน ดังความว่า

> …ไม่นานบอดี้การ์ดก็ควักปืนพกดำมะเมื่อมออกมาข่มขู่ประชาชน มันยิ่งกลับทำให้ชาวบ้านโกรธแค้นบันดาลโทสะมากขึ้นเป็นเท่าทวีคูณ ราวกับราดน้ำมันเข้าใส่เพลิงกองใหญ่จนลุกโชนโชติช่วง นักบินพยายามเร่งเครื่องขึ้นเต็มที่ และในที่สุดเครื่องก็ค่อยๆ ยกตัวเหินไต่ระดับความสูงขึ้นไปท่ามกลางเศษผงฝุ่นละอองของดินทรายและหย่อมหญ้าที่ฟุ้งกระจายหนา จนกลายเป็นเมฆหมอกสีดำคล้ำราวกับเงาอมตะแห่งความตาย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 129-130)

เมื่อชาวบ้านเห็นบอร์ดี้การ์ดเอาปืนพกออกมาขู่แสดงให้เห็นการลุกฮือด้วยความโกรธ โดยผู้แต่งใช้การเปรียบเทียบภาพการ “ราดน้ำมันเข้าใส่กองเพลิง” ที่จะยิ่งโหมกระพือหนักยิ่งขึ้น ซึ่งสะท้อนความโกรธแค้นของชาวบ้านได้อย่างชัดเจน หรือการเปรียบเทียบหมอกควันกับ “เงาอตมะแห่งความตาย” นั่นย่อมต้องการสื่อว่าชาวบ้านที่นี่กำลังตกอยู่ในอันตรายภายใต้เงื้อมเงาของมรณะและความมืดมน ไร้หนทางต่อสู้

ส่วนในเรื่อง *นักเล่านิทานยามราตรี* ผู้แต่งใช้อุปมาโวหารอย่างลึกซึ้งคมคาย ตอนที่นายหนังประเคียงเล่นหนังตะลุงการเมืองเรื่อง “ชีวิตปฏิวัติ” ให้ลูกชายดูก่อนจะหายเข้าป่าไปด้วยเหตุการณ์ทางการเมือง ดังความว่า

> สมแล้วล่ะที่มึงชื่อไอ้หนูนุ้ย คุ้นนุ่น ไม่รู้อะไรสักนิดเดียว กูจะเปรียบเทียบให้มึงฟังง่ายๆ มึงเคยเห็นคนเขาต้มข้าวให้หมูกินไหม เขาต้องใช้ก้อนเส้าสามก้อนเป็นเตาไฟ แล้วมีหม้อข้าวหมูวางอยู่ข้างบนหม้อข้าวหมูเป็นสิ่งที่มีค่าเปรียบเหมือนประเทศชาติ ก้อนเส้าทั้งสามก้อนสำคัญทุกก้อน ก้อนแรกคือประชาชน ก้อนที่สองคือเสรีภาพ ก้อนที่สามคืออำนาจอธิปไตยของปวงชน ถ้าก้อนใดก้อนหนึ่งเกิดล้มลงประเทศชาติก็อยู่ไม่ได้ ถ้าล้มเมื่อไหร่ ไอ้พวกหมาที่มันคอยจะแย่งกินข้าวหมู มันก็จะกรูกันเข้ามาแย่ง

เพราะฉะนั้นเราต้องคอยระวังไม่ให้หมามาแย่งกินข้าวหมู พูดง่ายๆ การปฏิวัติก็คือการไปไล่หมาออกไปให้พ้นจากหม้อข้าวหมู มึงเข้าใจหรือยัง (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 69)

ผู้แต่งใช้การเปรียบเทียบง่ายๆ แต่คมคายและเห็นภาพชัดเจน โดยเปรียบหม้อข้าวหมูเป็นประเทศชาติ ส่วนเตาไฟที่ประกอบด้วยก้อนเส้าสามก้อน คือ ประชาชน เสรีภาพ และอำนาจอธิปไตย หากขาดข้อใดข้อหนึ่ง ย่อมทำให้ประเทศชาติเกิดปัญหา และเมื่อนั้นจะมีผู้ไม่ประสงค์ดีต่อประเทศชาติจะเข้ามาแทรกแซง ซึ่งเปรียบได้กับสุนัขที่มาแย่งกินข้าวหมู

1.2.2 **การใช้ความเปรียบ** ความเปรียบเป็นการใช้ถ้อยคำเพื่อถ่ายทอดอารมณ์ไปสู่ผู้อ่าน ทำให้ผู้อ่านเกิดมโนภาพ เกิดจินตนาการที่เด่นชัดและลึกซึ้งขึ้น ทำให้เกิดจินตภาพคล้อยตามผ่านการใช้ภาษาที่คมคายเพื่อแสดงการเปรียบเทียบโดยซ่อนนัยหรือสัญลักษณ์บางประการไว้ ท้าทายต่อการตีความและการให้ความหมายของผู้อ่าน จากการวิเคราะห์การใช้ความเปรียบในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่าการเสนอวาทกรรมมีการใช้ความเปรียบที่แตกต่างกัน ดังนี้

1.2.2.1 **การใช้ความเปรียบเพื่อเสนอวาทกรรมนักการเมือง** ลักษณะการใช้ความเปรียบที่ปรากฏในเรื่องสั้นที่เสนอวาทกรรมนักการเมืองส่วนใหญ่พบว่ามักเป็นการเปรียบเทียบเพื่อเสนอภาพของนักการเมืองเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจบุคลิก ลักษณะ รวมทั้งอุปนิสัยของนักการเมืองได้ชัดเจนขึ้น เช่น ในเรื่อง *มองจากที่สูง* แสดงการเปรียบเทียบประชาชนเป็นเสมือนมดปลวกที่ไร้ค่า ไร้ความสำคัญ จึงทำให้ผู้มีอำนาจที่มีทัศนคติดังกล่าวสามารถทำร้ายประชาชนได้โดยไม่รู้สึกผิดบาป ดังความว่า

พวกมันยามเมื่อเรามองลงไปจากที่สูง และการที่พวกมันมารวมตัวกันมากๆ เป็นหมื่นเป็นแสน ดูไม่ต่างจากฝูงมดปลวกที่ผมฆ่ามันไปเมื่อวันก่อน พวกมดปลวกที่ไม่มีค่า เวลาที่ยิงพวกที่มาประท้วงนี่ตาย ผมจึงรู้สึกเหมือนกำลังฆ่ามดปลวก เจ้านายของผมที่อยู่บน ฮ.อีกลำหนึ่ง ก็คงเห็นพวกนี้เป็นมดปลวกเช่นกัน เพราะถ้าเห็นว่าพวกมันเป็นคน เจ้านายก็คงไม่สั่งยิง อันที่จริงหลายๆ ครั้งที่ผ่านมาก็น่าจะเป็นบทเรียนสำหรับพวกมนุษย์มดปลวก ว่าผู้ที่ฆ่ามันไม่เคยมีความผิด และพวกมันก็ไม่เคยได้รับผลประโยชน์อะไรตอบแทน นอกจากความตายและสูญหาย แต่ทำไม...พวกมันไม่รู้จักเข็ดหลาบ คำตอบคือเพราะพวกมันเป็นมนุษย์ประเภทมดปลวก มดปลวกที่คอยกัดกินแผ่นดิน มดปลวกย่อมไม่กลัวตาย...และการฆ่ามดปลวกทำให้ไม่รู้สึกผิด พวกมดปลวกมันไม่มีสมองคิดหรอกว่า ประเทศนี้ใครมี

เงินมีอาวุธ มีเครื่องแบบหรือถือปืนอยู่ในมือคนนั้นย่อมมีอำนาจ...คนมีอำนาจเท่านั้นที่ควรมีสิทธิ์ปกครองประเทศ... (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 215-216)

ส่วนในเรื่อง *ม้าขี่-ผีเจ้านาย* เปรียบเทียบรัฐมนตรีเป็นเสมือนร่างทรงหรือม้าขี่ เมื่อมีการประทับร่างทรงผู้คนต่างให้ความเคารพนับถือและต่างมีผู้คนมากมายมาพึ่งพาขอความช่วยเหลือและมีการนำสิ่งของมาถวายมากมายเพื่อเป็นเครื่องบรรณาการ เช่นเดียวกับรัฐมนตรีเมื่อมีตำแหน่งทางการเมืองก็ย่อมเป็นที่นับหน้าถือตา ประชาชนรวมทั้งนักธุรกิจและผู้ต้องการผลประโยชน์ต่างเข้ามาพึ่งพิง มีการเอื้อผลประโยชนต่างตอบแทนต่อกัน แต่เมื่อร่างทรงหรือม้าขี่ไม่ได้ประทับ ร่างทรงก็จะเป็นเพียงคนธรรมดาไม่มีผู้แสดงความเคารพสักการะ ซึ่งก็ไม่ต่างจากนักการเมืองเมื่อไม่มีตำแหน่งก็ไร้ผู้คนสนใจให้ความเคารพนอบพิเทา โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักการเมืองที่มีคดีความติดตัว ดังบทสนทนาระหว่างนายสิงห์คำกับรัฐมนตรีว่า “เป็นอย่างไรเล่า ผีออกไปแล้ว สุขสบายดีหรือไอ้ม้าขี่” คาดไม่ถึงว่านอกจากจะจ้องกลับอย่างไม่กลัว...นายสิงห์คำยังย้อนกลับว่า “สบายดีครับท่าน...อย่างน้อยผมก็ยังมีคนเมตตากรุณาให้ทาน ไม่ได้ตกนรกทั้งๆ ที่มีชีวิตอยู่...แล้วท่านเล่าเป็นอย่างไรบ้างครับ...ท่านม้าขี่ผีรัฐมนตรี” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 119)

ในเรื่อง *ผ้าพับ* แสดงการเปรียบเทียบอาชีพนักการเมืองกับคนเลี้ยงหมู โดยมองว่านักการเมืองแม้จะมีเจตนาทำงานเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง แต่มักถูกใส่ร้ายป้ายสีจนทำให้คนดีกลายเป็นคนไม่ดีได้ เช่นเดียวกับคนเลี้ยงหมูแม้จะเป็นงานดี งานสุจริต แต่ก็มีผู้คนรังเกียจเพราะสกปรกมีกลิ่นเหม็น ดังความว่า “เป็นคนเลี้ยงหมูถึงเป็นงานดีก็มีกลิ่น เป็นนักการเมืองถึงทำดีก็ถูกป้ายสีจนมีมลทิน” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 99)

ส่วนในเรื่อง *ระบำหุ่น* แสดงให้เห็นมุมมองของนักการเมืองเลวที่มีต่อข้าราชการประจำ โดยเปรียบเทียบข้าราชการประจำเป็นเพียงหุ่นที่ถูกนักการเมืองเชิดไปในทิศทางใดก็ได้ตามต้องการ หากหุ่นนั้นไม่สามารถเคลื่อนไหวได้หรือหมดประโยชน์ก็จะถูกเปลี่ยนหุ่นตัวใหม่มาแทนทันที เช่นเดียวกับข้าราชการประจำที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจของนักการเมือง เมื่อไม่สามารถทำตามคำสั่งได้ ก็ย่อมมีการสั่งย้ายหรือปลดและหาคนใหม่มาทดแทน ดังความว่า

ท่านรัฐมนตรีรัตติกาล ขยับนิ้วให้เชือกขยับ หุ่นเอียงตัว เอียงหน้า กางแขนด้วยใบหน้าที่ยิ้มร่า เมื่อเธอกางนิ้วมือและขยับอย่างเร็วตัวหุ่นบิดเบี้ยว แยกขาถลาตัว หมุนไปมา...

"พวกนี้ก็ซื่อเหลือเกิน เป็นคนไม่ใช่หุ่น... เวลาเราสั่งให้ทำก็ต้องทำให้แนบเนียน พลิกแพลง...เหมือนไม่ได้สั่ง ถ้าทำไม่ได้ก็ไม่ควรอยู่ในตำแหน่ง เหมือนกับเราสั่งให้ตอบโต้ฝ่ายตรงข้ามที่ต่อต้านเรานั่นแหละ ...อันที่จริงไม่ต้องไปทำตรงๆ ให้เป็นข่าวหนังสือพิมพ์หรอก มีวิธีอื่นอีกเยอะแยะที่เกิดผลดังสั่ง และไม่ทำให้ประชาชนกระโตกกระตาก เมื่ออยากโง่ทำอะไรตรงๆ จนเกิดผลเสียต่อชื่อเสียงของเรา ก็ควรจะถูกย้ายหรือถูกปลด"

ท่านรัฐมนตรีขยับนิ้ว แปลกใจที่หุ่นยังคงอยู่ในท่าบิดเบี้ยว ไม่เปลี่ยนท่าตาม ท่านมองดู ก็เห็นเชือกที่โยงใยพันรัดแขนขาลำตัวหุ่นยุ่งเหยิง จนมันเต้นระบำอีกไม่ได้ ท่านเอามือแกะเชือกอยู่สองสามครั้ง แล้วก็เปลี่ยนใจ เอื้อมมือไปกดออดเรียกเลขาฯ...

"หุ่นตัวนี้ไม่เต้นระบำอีกแล้ว เอามันไปทิ้ง" ท่านรัฐมนตรีสั่ง ขณะที่ท่านที่ปรึกษาสั่งสำทับว่า

"เอาไปทิ้ง แล้วสั่งหุ่นตัวใหม่จากประเทศพม่ามาให้ท่านรัฐมนตรี...เร็วๆ ด้วย" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2548: 158-159)

ในเรื่อง *วิถีแห่งสัตว์* แสดงถึงทัศนคติของผู้ที่จะเป็นนักการเมืองในอนาคต โดยมองว่าในสังคมปัจจุบันทุกคนต้องพยายามทุกวิถีทางเพื่อเอาตัวรอด โดยไม่ต้องคำนึงถึงศีลธรรม ไม่ต้องคิดถึงเกียรติและศักดิ์ศรี โดยผู้เขียนนำพฤติกรรมดังกล่าวเปรียบเทียบกับพฤติกรรมของปลาหมึกที่กัดกินกันเองเพื่อเอาตัวรอด อีกทั้งยังเปลี่ยนสีพรางตัวเพื่อเอาหนีภัยจากศัตรู ดังความว่า

...ชายชรามองเห็นเศษหมึกหอมที่หัวหายไปเหลือเพียงครึ่งตัวคาติดอวนอยู่ และในลอบก็ยังมองเห็นหมึกหอมและหมึกกระดองติดอยู่ในลอบอย่างละหนึ่งตัว มันต่างดิ้นรนวิ่งว่ายชนตัวลอบไปมา บางครั้งมันส่งเสียงแหลมขู่ก่อนโผนเข้าต่อสู้ห้ำหั่นกัดกินอย่างลืมเผ่าพันธุ์...

"มันเป็นสัตว์เผ่าพันธุ์เดียวกันแท้ๆ ต่างกันแค่ต่างสายพันธุ์ พอถึงเวลาคับขันแทนที่จะร่วมใจช่วยกันกัดอวนเพื่อให้พ้นจากภัยที่คุกคาม แต่นี่มันกลับห้ำหั่นกัดกินกันเองเพื่อเอาตัวรอด...พอเหลือมันเพียงตัวเดียว เจอศัตรูที่ใหญ่กว่าแข็งแรงกว่าก็พ่นหมึกสีดำใส่เพื่ออำพรางตัวเอง แล้วค่อยเปลี่ยนสีของตัวเองไปเรื่อยๆ เพื่อเอาตัวรอด มันไม่ละอายใจบ้างเลย"...

"มันเหยียบย่ำ...มันฆ่าพี่น้องตัวเอง มันช่างไม่รู้ตัวเลยว่าแม้จะเหลือมันเป็นตัวสุดท้าย แต่ในที่สุดมันก็จะถูกกินอยู่ดี..."

"ฉันว่ามันไม่เห็นจะแปลกอะไร ในทุกวันนี้ทุกคนต่างก็ตกเป็นเหยื่อกันทั้งนั้นแหละ เพียงแต่ว่าใครจะเลือกเป็นเหยื่อตัวแรกหรือเหยื่อตัวสุดท้าย มันเป็นวิถีและธรรมชาติของสัตว์โลก คนที่แข็งแรงกว่า คนที่มีกำลังมากกว่าย่อมต้องเป็นผู้ชนะ คนที่อ่อนแอต้องตกเป็นเหยื่อและเป็นผู้แพ้...ทุกวันนี้โลกมัน

เปลี่ยนไปแล้ว ใครอ่อนแอกว่าต้องเป็นผู้แพ้ร่ำไป...หากถ้าฉันเกิดเป็นหมึกพวกนี้...ฉันก้พร้อมที่จะฆ่าทุกคนเพื่อเป็นผู้ชนะ...แม้มันจะเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกัน และฉันพร้อมที่จะเปลี่ยนสีของตัวเอง ฉันพร้อมที่จะทำทุกวิถีทาง เพื่อที่จะถูกกินเป็นตัวสุดท้าย" (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 56-58)

ในเรื่อง *แพ้คัดเข้า* แสดงการเปรียบเทียบเกมการเมืองกับเกมหมากฮอสที่มีความคล้ายคลึงกัน ต่างกันเพียงแค่ในเกมหมากฮอสผู้แพ้เพียงแค่ถูกคัดออก แต่ในเกมการเมืองผู้แพ้อาจต้องเข้าคุก ดังความว่า

วันที่ผมเดินบนกระดานอำนาจ การเดินเกมไม่แตกต่างจากการเดินเบี้ยบนกระดานฮอสเท่าไหร่นัก เพียงแต่สมรภูมิไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่สามสิบสองตาเต้น เบี้ยหมากไม่ได้มีเพียงแค่แปดตัวเท่านั้น หากแต่มีมากได้เท่าที่ต้องการ บนสมรภูมิการเลือกตั้ง ผมเริ่มเข้าสู่การแข่งขัน ตั้งแต่การเป็นผู้เล่นตามกติกาจนก้าวขึ้นมาเป็นผู้กำหนดเกม ชีวิตนักการเมืองธรรมดาๆ ก็เหมือนเบี้ยบนกระดานฮอส พอได้เลื่อนชั้นขึ้นเป็นเจ้ากระทรวงก็มีอำนาจทะลุทะลวงได้มากขึ้น เหมือนเบี้ยที่ได้ "เข้าฮอส" ย่อมมีพื้นที่จับกินมากขึ้นตลอดแนวบนกระดาน "ฮอส" ย่อมมีอำนาจการเดินมากกว่าเบี้ย นั้นเป็นกติกาสากล ชีวิตผมก็เป็นเช่นนั้น วันที่มีอำนาจมากที่สุดในกระทรวง ดูเหมือนว่าถนนทุกสายจะตัดพุ่งเข้าหาตัวผม...บนเวทีการแข่งขันใดๆ ไม่ว่าเดินพันจะมากหรือน้อยเพียงใด ต่างฝ่ายต่างจ้องหาโอกาสที่อีกฝ่ายหนึ่งเผลอหรือเพลี่ยงพลั้ง การยอมเสียเบี้ยเพียงบางตัวนั้น ก็เพื่อเปิดทางเข้าฮอส ซึ่งก็คือการแสวงหาอำนาจ เพราะฮอสคือรัฐมนตรีบนกระดาน เมื่อเบี้ยธรรมดากลายเป็นฮอส จำต้องเดินเกมให้อาจหาญยิ่งขึ้น การที่ฮอสเดินได้หลากหลายทั่วกระดานทั้งเกมรุกและรับ นั่นคือการบริหารอำนาจเพื่อให้อยู่ในอำนาจได้ยาวนาน แต่ฝ่ายตรงข้ามกลับคอยจ้องแต่จะล้มฮอส...บนกระดานหมากฮอสเดิมพันมีเพียงแพ้คัดออก ผู้เล่นยังต้องหักเหลี่ยมเฉือนคม จะถามหาคุณธรรมจริยธรรมบนกระดานแข่งขันนั้นอย่าหวัง ยิ่งบนกระดานอำนาจซึ่งเดิมพันด้วยอำนาจที่จะเนรมิตได้ทั้งทรัพย์สินเงินทอง ชื่อเสียงเกียรติยศอย่างยิ่งใหญ่มหาศาล พวกเขาจะมาถามหาคุณธรรมจริยธรรมกันทำไม เพราะทั้งหมดทั้งปวงมันคือเกมที่จะต้องอาศัยลูกล่อลูกชนเพื่อจะให้ได้มาซึ่งชัยชนะ...ผมแพ้ในเกมฮอสก็เพียงถูกคัดออก แต่วันที่ผมแพ้บนกระดานอำนาจกลับถูกคัดเข้า...คัดเข้าคุก...!!! (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราฎร. 2551: 114-117)

1.2.2.2 **การใช้ความเปรียบเพื่อเสนอวาทกรรมรัฐ** การใช้ความเปรียบเพื่อเสนอวาทกรรมรัฐส่วนใหญ่เป็นการสะท้อนมุมมองที่มีต่อเจ้าหน้าที่รัฐ เช่น ในเรื่อง *ปลาที่ว่ายตามเศษ*

อาหารไปทุกสายน้ำ เปรียบเทียบเจ้าหน้าที่รัฐที่แสวงหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง หรือรอรับผลประโยชน์ที่มีผู้นำมามอบให้ จนหลงลืมไปว่าสุดท้ายความละโมบจะนำผลร้ายจะมาถึงตัว ผู้แต่งเปรียบเทียบพฤติกรรมเช่นนี้กับปลาดุกที่ชื่อเจ้าเหลืองอุยหากินอยู่บริเวณรางน้ำทิ้งรอกินเศษอาหารจนไม่ออกไปหากินด้วยตัวเอง จนกระทั่งในวันที่เจ้าของบ้านล้างรางน้ำด้วยน้ำร้อน ด้วยความเคยชินเจ้าเหลืองอุยก็พยายามเข้าไปกินเศษอาหารจนถูกน้ำร้อนลวกตาย ดังความว่า

> ...การให้ปัญญานั้นเขาไม่อาจสัมผัส ไม่อาจเห็นประโยชน์ใช้สอย สายน้ำจึงแห้งขอดเพราะเขากักเหมืองฝายขยักปล่อยอยู่ต้นทาง เมื่อน้ำแห้งปลาในปลักกระเสือกกระสนใกล้ตายเขาย่อมปล่อยสายน้ำมาหล่อเลี้ยงให้ฉ่ำกายเป็นคราวเป็นคาบ ฝูงปลาไม่ปรารถนาแสวงหาเหตุที่น้ำขาดหาย ไม่รู้กระจ่างในอาหารที่หว่านเลี้ยง ไม่ต่างจากเจ้าเหลืองอุยซึ่งรอกินเศษทุกมื้อคาบอาหาร...ฉันวาบเห็นรางรินร้อนฉ่าที่เจ้าเหลืองอุยตัวนั้นนอนพลิกตัวหงายในน้ำร้อนอยู่ทุกครา (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 166)

ในเรื่อง *ยุงก้นปล่อง* เปรียบเทียบเจ้าหน้าที่รัฐที่มีพฤติกรรมทำงานไปวันๆ มุ่งแต่ประจบสอพลอเพื่อให้ตนได้เลื่อนตำแหน่ง ชิงดีชิงเด่นกันเอง โดยนำมาเทียบกับยุงก้นปล่องที่คอยแต่จะกินเลือดมนุษย์และสัตว์อื่นๆ หาผลประโยชน์ใส่ตน สร้างความเดือดร้อนรำคาญให้แก่ผู้อื่น และที่สำคัญคือมีมากมายจนกำจัดไม่หมด ดังความว่า

> ฝูงยุงก้นปล่องซึ่งค่อยจ้องเหยื่อทุกขณะ ไม่ยอมให้เสียเวลาไปเพียงเสี้ยววินาที ได้ทีไล่เหยื่อโอชะตั้งแต่เดินออกจากบ้าน พวกมันคงเล็งหาบริเวณเหมาะๆ หวังเจาะเลือดตามสัญชาติญาณ แต่คราวนี้มันต้องหยุดชะงักกลางคัน แต่คราวนี้มันต้องหยุดชะงักกลางคัน ควันบุหรี่เหม็นฉุนเป็นตัวช่วยสกัดเอาไว้ จึงถอยร่นไม่เป็นขบวนออกไปตั้งหลักใหม่
>
> ฝูงยุงเหล่านี้เขาต้องทำใจ เพราะเป็นคนในพื้นที่ อาศัยในเมืองที่มีแอ่งเพาะพันธุ์ไปทั่ว ไม่ว่าจะเป็นสวนยางพารา สวนลองกอง โรงเรียน วัด มัสยิด ทั้งในย่านชุมชน รวมสถานที่ราชการต่างๆ ทั้งๆ ที่เจ้าหน้าที่รัฐบอกถึงอันตรายของยุง ละลายเงินงบประมาณปีละมหาศาล เพื่อกำจัดแหล่งเพาะพันธุ์อย่างเอาจริง กระนั้นมันก็ยังผุดขึ้นแทนใหม่ราวกับโรคดื้อยาไปแล้ว...

> หนุ่มใหญ่สูบบุหรี่ครั้งสุดท้าย ก่อนจะดับไฟกับพื้นดินจนสนิท ในขณะยืดร่างลุกขึ้นเดินเข้าบ้าน ยุงก้นปล่องฝูงเดิมก็กรูต้อนรับอีกครั้งหนึ่ง เขารีบจ้ำเดินเข้าบ้านอย่างรีบเร่ง คราวนี้จะปิดตาหลับอย่างคนรู้จักยุงก้นปล่องสักที (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 134-140)

อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐที่ดีมีอุดมการณ์ก็ยังคงมีอยู่ เช่น ในเรื่อง *ข้าราชการ* กล่าวถึงครูสาวที่ยึดมั่นในอุดมการณ์การ โดยแสดงการเปรียบเทียบโดยใช้สัญลักษณ์ “สีกากี” ซึ่งเป็นสีของข้าราชการผู้ทำงานเพื่อตอบแทนคุณแผ่นดิน ดังความว่า “...ครูไม่อยากให้นักเรียนเอาไปพูดกันปากต่อปากว่าครูคนนี้สีนั้น ครูคนนั้นสีนี้ ที่เบอร์ 2 ชนะก็เพราะครูส่วนใหญ่เชียร์สีนี้ ครูขอบอกพวกเราว่า ครูทุกคนในโรงเรียนของเรามีหัวใจสีเดียวกันคือสีกากี สีแห่งความเป็นข้าราชการผู้ภักดีและกตัญญูรู้คุณต่อแผ่นดิน ...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 61)

1.2.2.3 **การใช้ความเปรียบเพื่อเสนอวาทกรรมความแตกแยก** การใช้ความเปรียบเพื่อเสนอวาทกรรมความแตกแยกส่วนใหญ่มักจะการสะท้อนให้เห็นผลกระทบจากความขัดแย้งที่ประชาชนในสังคมได้รับ เช่น ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* กล่าวถึงความฝันของนกเค้าที่แสดงให้เห็นถึงสภาพความแตกแยกที่เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งส่งผลให้สังคมไร้ความสงบสุข ประชาชนประสบความทุกข์ยาก เดือดร้อน โดยผู้เขียนแสดงความเปรียบผ่านการใช้สัญลักษณ์ ดังความว่า “ณ ห้วงน้ำกว้างใหญ่ใสสะอาด ปลาช่อนยักษ์สองตัว กำลังโรมรันพันตู แย่งชิงความเป็นใหญ่ในสถานที่ ต่างไล่ต้อนกัดแผลเปื่อยของกันและกันไม่มีลดราวาศอก คลื่นน้ำสาดกระเซ็นเป็นฟองฝอย พลอยให้สัตว์อื่นๆ แตกตื่นระส่ำระสาย เดือดร้อนกันไปทั่ว” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 18) สัญลักษณ์ที่ปรากฏในความฝันนั้นสามารถตีความได้ว่า “ความฝันของนกเค้าชี้ให้เห็นความแตกแยกของสังคมสองฝ่าย ต่างแย่งชิงผลประโยชน์ทรัพยากรของแผ่นดิน มุ่งทำร้ายทำลายเปิดแผลของกันและกัน ก็เพื่อความเป็นใหญ่ ความโลภโมโทสัน อันเป็นสันดานของมนุษย์” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 21)

นอกจากนี้ หลวงตาทองพระภิกษุในเรื่องก็มีนิมิตเช่นกันว่า “ในนิมิตนั้น อาตมาเห็นผู้คนวัยหนุ่มสาวมากมาย แปลกที่ต่างไม่สวมเสื้อ เดินสับสนไปมาด้วยสีหน้าเศร้าหมอง ทุกคนต่างโดนเข็มพิษของต่อ แตนต่อยบริเวณหน้าอก ร้องครวญครางระงม เรียกร้องหาผู้ช่วยเหลือ แต่ก็จนปัญญาไม่มีใครจะช่วยใครได้ ท้ายที่สุดก็มีมือทรงพลังที่มองไม่เห็น ยื่นลงมาช่วยรีดเข็มพิษเหล่านั้นออก ความทุกข์จากอกกลัดหนองก็หายไป ผู้คนกลับมีสีหน้าสดใสดังเดิม” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551:

20) ซึ่งความฝันนั้นก็สามารถตีความได้ว่า “เมื่อผู้คนต่างเสพยึดติดข้อมูลด้านใดด้านหนึ่ง จึงแยกพวกแยกข้าง เฉพาะคนวัยหนุ่มสาว คนที่รู้ไม่เท่าตามไม่ทัน จึงตกอยู่ในภาวะอกกลัดกลุ้ม ยิ่งเจอเศรษฐกิจรุมเร้า ผสมกับข้อมูลที่มอมเมา เชื้อโรคร้ายอื่นๆ ก็ผสมโรงเข้ามาได้ง่าย เหมือนปักษ์ใต้บ้านเรา สำหรับมือที่มองไม่เห็น น่าจะเป็นผู้มีเดชานุภาพ ต้องลงมาแก้ไขสถานการณ์เอง ไม่งั้นแผ่นดินก็จะเดือดร้อนลุกเป็นไฟ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 21)

ในเรื่อง *ไปให้ถึงจุดหมาย* เปรียบเทียบสังคมไทยเป็นเสมือนเรือที่เครื่องยนต์ขัดข้องอยู่ท่ามกลางคลื่นลมแรง คนที่อยู่บนเรือต้องมีพลังใจที่เข้มแข็งและมีความสามัคคีช่วยกันประคับประคองเรือให้ถึงฝั่ง เฉกเช่นเดียวกับสังคมไทยที่กำลังเผชิญกับปัญหาความขัดแย้ง ประชาชนทุกคนต้องสมัครสมานสามัคคีช่วยกันนำพาประเทศให้สามารถข้ามพ้นวิกฤตไปให้ได้ ดังความว่า

> “สมบัติมองทุกคนที่ลงมาอยู่ในเรือลำเดียวกันกับเขา เรือที่ทั้งเครื่องดับและน้ำรั่ว จวนจะจมมิจมแหล่อยู่แล้ว มิหนำทะเลยังไม่เรียบ แต่ก็จำต้องพายไปให้ถึงจุดหมาย แม้เป็นเช่นนี้ทุกคนกลับมีรอยยิ้มให้แก่กัน สามัคคีกัน ไม่เหมือนตอนที่เรือเพิ่งออกจากท่า ที่ต่างฝ่ายต่างทะเลาะกัน...มันช่างเป็นช่วงเวลาที่ยากและท้าทายยิ่งนัก กำลังใจและการสู้ไม่ถอยของทุกคนที่รวมกันเป็นหนึ่งเดียวเท่านั้นจึงฝ่าฟันไปได้” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 165-166)

ส่วนในเรื่อง *แกง* แสดงการเปรียบเทียบความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมปัจจุบันที่มีการแบ่งสีแบ่งฝ่าย โดยเปรียบเทียบกับแกงจากภาคเหนือและภาคใต้ที่แม้จะแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมสำรับเดียวกันได้ ซึ่งการเปรียบเทียบลักษณะนี้สะท้อนทัศนคติของผู้เขียนที่มองว่าแม้สรรพสิ่งจะมีความแตกต่างกันแต่สามารถอยู่ร่วมกันอย่างได้ถ้าเรียนรู้และเข้าใจกัน ดังความว่า

> ผมมองเห็นคั่วกลิ้งสีเหลืองอมส้มซึ่งเกิดจากเครื่องแกงสีสดระดับแม่สีอย่างขมิ้น ผมเห็นน้ำพริกอ่องสีแดงสดซึ่งเกิดจากมะเขือเทศผลโตที่ถูกนำมาบดขยี้กับเครื่องแกง อาหารทั้งสองชนิดรสชาติต่างกัน ทั้งกลิ่นที่ต่างกัน แต่ที่สำคัญกว่านั้นคือมันน่าทานทั้งคู่เลย...บางครั้งพ่อกับแม่จะทำน้ำยาหรือน้ำแกงขนมจีนสองหม้อ คือทำน้ำแกงแบบปักษ์ใต้ที่ใส่เนื้อปลาต้มสุก แกะแล้วนำลงตำกับเครื่องแกงจนเนื้อปลาคลุกเคล้ากับเครื่องแกงอย่างนวลเนียน ก่อนเอามาละลายในน้ำเดือด เคี่ยวจนได้ที่ส่งกลิ่นหอม มีสีเหลืองสดน่าทาน และอีกน้ำแกงของทางเหนือคือน้ำเงี้ยว ซึ่งก็มีสีแดงสดจากมะเขือเทศบดกับเครื่องแกงเช่นกัน...ผมเติบโตมากับบรรยากาศและกลิ่นแบบนี้ เราอาจทะเลาะกันบ้างจากความ

แตกต่างเรื่องทัศนคติที่ว่ามา แต่เราทานข้าวด้วยกันเสมอ ผมถูกกล่อมเกลาให้เคารพความแปลกแยกแตกต่างหลากหลายแบบนี้มาตั้งแต่เล็กแต่น้อยโดยไม่รู้ตัว... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 54-56)

ในเรื่อง *พี่สาวของผม* แสดงการเปรียบเทียบคำม้วน หญิงสาวที่ต่อสู้และเสียสละตนเองเพื่อผู้อื่นโดยนำมาเทียบกับเทียนไข เพราะเทียนไขแม้จะให้แสงสว่าง แต่แสงสว่างนั้นก็เกิดขึ้นจากการเผาไหม้ตัวเอง เช่นเดียวกับคำม้วนที่เป็นเหยื่อของความขัดแย้งในสังคม ยอมสละความสุขของตนเพื่อครอบครัวและเพื่อประเทศชาติ ดังความว่า

คำม้วน...พี่สาวของผม เธออาจอยู่ในคราบของอะไรที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งผมไม่รู้หรอกว่ามันยิ่งใหญ่แค่ไหน ทว่าความจริงเธอก็เป็นเพียงผู้หญิงตัวเล็กๆ คนหนึ่ง เธอดูแลบ้าน เธอทำงาน เธอส่งผมเรียนหนังสือ เธอเป็นดั่งเทียนไขของน้องชายคนหนึ่ง ในวันที่พายุคลั่ง ไฟฟ้าดับ เธอกางร่มวิ่งปรี๋ออกไป แล้วเผาไหม้ตัวเองให้แสงสว่าง

ทว่า, ถึงวันนี้ถ้าพี่ยังอยู่ ผมยังสงสัยอยู่เลยว่าเธอจะร้องไห้หรือหัวเราะด้วยน้ำเสียงชนิดใด หากเธอรู้ว่าความขัดแย้งบนแผ่นดินนี้ยังไม่มีทีท่าว่าจะจบ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 19)

ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* แสดงการเปรียบเทียบคนในสังคมแห่งความขัดแย้งกับมดแดงและมดคันไฟ ที่แม้ว่าจะเป็นเผ่าพันธุ์เดียวกันเพียงแค่ต่างพวกต่างกลุ่มเท่านั้น แต่กลับมุ่งทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิต เช่นเดียวกับคนไทยในสังคมที่แตกแยก มุ่งเอาชนะกัน แบ่งฝักแบ่งฝ่ายจนหลงลืมไปว่าทุกคนต่างเป็นคนไทยเหมือนกัน ดังความว่า

บุญหลายชี้ให้ดูขุยดินหย่อมใหญ่ ซึ่งแผ่ปกคลุมโคนต้นมะม่วง มันคือรังมดคันไฟ มดซึ่งผลุบๆ โผล่ๆ ตามรูของขุยดิน มดเล็กๆ ที่มีเหล็กไนเป็นอาวุธอันร้ายกาจ ตอนนี้พวกมันนับพันกำลังยื้อแย่งกัดกินมดแดงและแม่เป้งที่เซ่อซ่าพลัดหลงเข้าไปในอาณาเขต ผมมองดูมดแดงหลายสิบตัวถูกมดคันไฟรุมกัดฉีกแขนขาหัวและลำตัวจนขาดหลุดลุ่ยรุ่งริ่งด้วยความหดหู่ พวกมันทำอย่างกับว่าไม่ใช่มดด้วยกันเอง นาทีนั้น...ผมไพล่คิดถึงบุญรอดผู้ยังไม่กลับบ้าน (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 178)

1.2.2.4 การใช้ความเปรียบเพื่อเสนอวาทกรรมประชาธิปไตย การใช้ความเปรียบเพื่อเสนอวาทกรรมประชาธิปไตยแสดงให้เห็นหลักการและแนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตย รวมทั้งสะท้อนภาพสถานการณ์ประชาธิปไตยในสังคมไทย เช่น ในเรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน* แสดงการเปรียบเทียบประชาธิปไตยกับแม่ไก่ สิทธิเปรียบเสมือนไข่ไก่ ส่วนประชาชนเปรียบได้กับคนเลี้ยงไก่ หากคนเลี้ยงไก่ต้องการไข่ไก่ก็ต้องดูแลประคบประหงบแม่ไก่ให้ดี เช่นเดียวกับประชาชนทุกคนที่มีสิทธิจะได้รับประโยชน์จากประชาธิปไตย แต่ทุกคนก็ต้องดูแลปกป้องประชาธิปไตยด้วยเช่นกัน ดังความว่า

> พ่อจะให้ลูกเลี้ยงไก่ไงเดี๋ยวพ่อจะซื้อให้...ลูกเลี้ยงมันดีๆ นะมันจะไข่ให้ลูกกิน...ไข่ไก่จะเป็นสิทธิของลูก แต่ลูกจะเป็นเจ้าของไข่ได้ ลูกต้องมีหน้าที่ด้วย ต้องหาข้าวหาน้ำให้ไก่กิน การเลี้ยงดูไก่เป็นหน้าที่ของลูก เหมือนนี่เลยลูก เหมือนประชาธิปไตยเลย ลูกมีสิทธิจะได้ประโยชน์จากมัน แต่ลูกต้องมีหน้าที่ดูแลรักษามันด้วย จะมีสิทธิอย่างเดียวไม่ได้ ลูกจะมีสิทธิเป็นเจ้าของไข่ไก่ โดยไม่มีหน้าที่เลี้ยงไก่ไม่ได้... (อุเทน พรมแดง และคนอื่นๆ. 2546: 51-53)

เช่นเดียวกับเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* ที่แสดงการเปรียบเทียบประชาธิปไตยของไทยที่ยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควรกับไข่ไก่ที่เปราะแตกง่าย ดังความว่า

> เฮ้ย! ไอ้หมาโต เอ็งอย่าคิดมากไปเลยว่ะ ไข่ประชาธิปไตยมันก็เป็นยังงี้แหละวะ แตกง่าย เสียง่าย เจ้าของมันคงไม่ประคบประหงมดูแลเหมือนข้าหรอก...นี่ไง! ลูกเจี๊ยบที่เอ็งอยากจะอุ้มเล่น นังขาวแม่ไก่ที่ข้าเลี้ยงไว้เพิ่งฟักออกมาเมื่อบ่ายนี้เอง เอ็งจะเอาไปอุ้มเล่นก็เอาสิ แต่เบาๆ นะโว้ย เดี๋ยวจะเป็นเหมือนไข่ของเอ็ง อ้อ...อ้อ...เอาะ ข้าลืมไปไข่ประชาธิปไตยของเอ็งมันยังไม่ได้ฟักนี่หว่า...ไอ้ไข่ประชาธิปไตยของเอ็งน่ะ ข้าว่าชาตินี้คงไม่ทันได้ฟักหรอกว่ะ ไม่ทันไรก็แตกละเอียดไม่เป็นท่าซะแล้ว ส่วนไอ้ที่ยังพอดีอยู่บ้าง ถ้ารอดพ้นปากเหยี่ยวปากกาก็ต้องจับตั้งไข่กันอีกนานแหละว่ะ จริงมะไอโต(สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 73-74)

ในเรื่อง *ชนชั้นแห่งดอกไม้* แสดงการเปรียบเทียบดอกกุหลาบและดอกต้อยติ่งเป็นประชาชนที่มีสถานะทางสังคมแตกต่างกัน กุหลาบเป็นราชินีดอกไม้ส่วนต้อยติ่งเป็นเพียงดอกหญ้าแต่ทั้งสองชนิดก็เป็นดอกไม้เช่นเดียวกัน เปรียบได้กับคนในสังคมแม้จะมีสถานะทางสังคมแตกต่างแต่ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกันในระบอบประชาธิปไตย ดังความว่า

เจ้ากุหลาบดอกแดงถูกเจ้าของมันนำมาปลูกอยู่ใกล้ๆ กับฉัน เสียงร่ำไห้อย่างโหยหาอาลัย...ฉันเป็นดอกไม้ดอกหนึ่งที่อาจไร้ค่าสำหรับทุกๆ คน แต่ดอกไม้ก็เป็นดอกไม้วันยังค่ำ ไม่ว่าจะถูกขนานนามให้เป็นราชินีแห่งดอกไม้ก็ตาม ผืนดินได้ให้ชีวิต สร้างเรื่องราวและบทเรียนต่างๆ อย่างมากมาย และย่อมชี้ชัดว่าทุกสรรพชีวิตดำเนินอยู่บนเส้นขนานเดียวกัน

ฉันไม่คิดว่าตัวฉันต่ำต้อยและไม่สนใจว่าใครจะมองเช่นไร แต่ฉันได้สอนลูก...สอนให้พวกเขารู้ว่า "ประชาธิปไตย" เป็นอย่างไร เขาจะเข้าใจหรือไม่นั้น อยู่ที่หัวใจของเขาว่าจะเติมสิ่งเหล่านี้ลงไปได้มากเท่าไหร่ ผืนดินย่อมให้ทุกชีวิตหยัดยืนอย่างมีคุณค่า ไม่ว่าชีวิตจะไม่มีอะไรเลยก็ตาม พวกเขากำลังรอรอคนที่จะตอบแทนผืนมาตุภูมิอย่างสัตย์จริง

ฉันชื่อต้อยติ่ง ฉันเคยพบ เคยเห็น ความสูงค่ามีราคาที่ฉันไม่อาจเทียบได้เลย ราคานั้นหรือที่เป็นตัววัดคุณค่า? นี่หรือสิ่งที่แม่ต้องการให้ฉันค้นหาคำตอบ? นี่หรือคือสิ่งที่เขาเรียกว่าชนชั้นแห่งดอกไม้? (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 62-63)

ส่วนในเรื่อง *นักเล่านิทานยามราตรี* แสดงการเปรียบเทียบหม้อข้าวหมูเป็นประเทศชาติ ส่วนก้อนเส้าทั้งสาม คือ ประชาชน เสรีภาพ และอำนาจอธิปไตย ส่วนการไล่หมาที่จะมากินข้าวหมูก็เหมือนการปฏิวัติ ดังความว่า

...มึงเคยเห็นคนเขาต้มข้าวให้หมูกินไหม เขาต้องใช้ก้อนเส้าสามก้อนเป็นเตาไฟ แล้วมีหม้อข้าวหมูวางอยู่ ข้างบนหม้อข้าวหมูเป็นสิ่งที่มีค่าเปรียบเหมือนประเทศชาติ ก้อนเส้าทั้งสามก้อนสำคัญทุกก้อน ก้อนแรกคือประชาชน ก้อนที่สองคือเสรีภาพ ก้อนที่สามคืออำนาจอธิปไตยของปวงชน ถ้าก้อนใดก้อนหนึ่งเกิดล้มลงประเทศชาติก็อยู่ไม่ได้ ถ้าล้มเมื่อไหร่ ไอ้พวกหมาที่มันคอยเฝ้าจะแย่งกินข้าวหมู มันก็จะกรูกันเข้ามาแย่ง เพราะฉะนั้นเราต้องคอยระวังไม่ให้หมามาแย่งกินข้าวหมู พูดง่ายๆ การปฏิวัติก็คือการไปไล่หมาออกไปให้พ้นจากหม้อข้าวหมู มึงเข้าใจหรือยัง (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 65)

ส่วนในเรื่อง *รถด่วนสายประชาธิปไตย* เปรียบประเทศไทยเป็นเสมือนรถเมล์เก่าๆ คันหนึ่ง ผู้นำประเทศคือคนขับรถเมล์ ประชาชนในประเทศคือผู้โดยสาร และรัฐธรรมนูญคือ กฎกติกาที่ใช้บนรถซึ่งผู้โดยสารทุกคนต้องปฏิบัติตาม ดังความว่า

> รถเมล์คันนี้เดินทางข้ามกาลเวลามาหลายชั่วอายุคน ผู้โดยสารรุ่นแรกๆ ทยอยหายหน้าหายตาไปตามปกติและไม่ปกติ ในขณะเดียวกันนั้นผู้โดยสารกลับเพิ่มจำนวนขึ้น ตัวอักษร ส.เสือ กับ ย.ยักษ์อีกตัวชัดเจนขึ้น...ตำแหน่งคนขับเป็นความปรารถนาสูงสุดของผู้โดยสารทุกคนอันเนื่องมาจากคำว่าประชาธิปไตย...กฎกติกาที่ถูกบัญญัติขึ้นมาบังคับใช้บนรถโดยกลุ่มคนที่เข้าใจตัวว่ามีวิชาความรู้เหนือกว่าคนอื่น กลายเป็นพันธนาการกระดาษมัดแขนมัดขาผู้คนบนรถจนแทบกระดิกไม่ได้ คนแล้วคนเล่าที่ถูกจับโยนออกนอกรถ เพราะฝ่าฝืนกฎ บ้างตัดสินใจกระโดดลงไปดิ้นขลุกๆ ม้วนตัวหายไปในป่าข้างทาง รอจังหวะโอกาสเพื่อจะกลับขึ้นมาใหม่หลังจากได้เรียนรู้ข้อความจริงของชีวิตและการตัดสินใจครั้งใหม่ จะเลือกดำรงอยู่เช่นไร (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 135-137)

1.2.3 **การสร้างอารมณ์ขัน** เป็นกลวิธีที่ช่วยสร้างสีสันให้เรื่องสั้นหรืองานเขียน ช่วยลดทอนความตึงเครียดของเรื่องได้ ทั้งนี้การสร้างอารมณ์ขันสามารถทำได้หลายวิธี เช่น อารมณ์ขันที่เกิดจากพฤติกรรมหรืออากัปกิริยาของตัวละคร เช่น ในเรื่อง *ผู้ว่าฯ กินก๋วยเตี๋ยว* กล่าวถึงเอี่ยมชายหนุ่มตกงานที่กำลังคิดจะปล้นร้านทองเพื่อนำเงินไปจ่ายค่าเทอมให้ลูกสาว ระหว่างนั่งวางแผนและดูลาดเลาอยู่ที่ร้านก๋วยเตี๋ยว ผู้ว่าราชการจังหวัดได้แวะมากินก๋วยเตี๋ยวที่ร้านนี้ ทำให้เขาหวาดระแวงกลัวถูกจับได้จึงแสดงท่าทางมีพิรุธออกมาอย่างน่าขัน ดังความว่า

> ...นั่น ท่านมองมาอีก เอี่ยมใจสั่นหวิวๆ มือไม้ชักสั่นขึ้นมา ไม่รู้จะทำอะไรดี จึงรีบใช้ช้อนตักอากาศในชามก๋วยเตี๋ยวที่ว่างเปล่าของตัวเองแล้วโน้มตัวก้มหัวลงต่ำแทบติดชาม หลบสายตาท่านผู้ว่า เนิ่นนานพอดู และเงยหน้าขึ้นมาทำท่าเคี้ยวก๋วยเตี๋ยวในชามของเขาเอง มันคล้ายๆ กับควายเคี้ยวเอื้องนั่นแหละ เด็กนักเรียนชายหญิงทั้งสองคนที่นั่งตรงกันข้ามกับเขาทำหน้าฉงนกับอาการแปลกประหลาดนั่น เอี่ยมเห็นดังนั้นจึงพูดว่า “กินก๋วยเตี๋ยวไปเถอะลูก ไม่มีอะไรหรอก พ่อเคี้ยวลมเล่น” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 133)

ในเรื่อง *หนานบุญขายข้าว* กล่าวถึงหนานบุญชาวนาที่เป็นหนี้และกำลังประสบปัญหาจากนโยบายประกันราคาข้าวของรัฐบาล ที่นาก็กำลังจะถูกยึด หนานบุญกินไม่ได้นอนไม่หลับจนร่างกายผ่ายผอมลงทุกวันและเครียดถึงขนาดพยายามเอาเท้าก่ายหน้าผาก พฤติกรรมของหนานบุญแม้จะเป็นการกระทำที่แปลกประหลาดน่าขัน แต่แฝงความขมขื่นของตัวละครที่ไร้ทางออกในชีวิต ดังความว่า

"หนานบุญกลับบ้าน มานอนพยายามเอาหน้าแข้งก่ายหน้าผากเหมือนเดิม แต่มันยังไม่ถึงอยู่ดี กลุ้มใจเป็นที่สุด...กลับมานอนพยายามเอาหน้าแข้งก่ายหน้าผากอีกครั้ง

"ไชโย!!!" หนานบุญแหกปากตะโกนสุดเสียง "ไชโย!!! สำเร็จแล้ว..ฮาเอาตีนก่ายหน้าผากได้แล้ว กูผอมจนบ่มีขี้ปุ่ม ปะเดี๋ยวนี้ เอาตีนก่ายหน้าผากได้แล้ว ไชโย!!! สำเร็จแล้ว!!!"

หนานบุญร้องอย่างบ้าคลั่ง สติแตกไปแล้ว" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 222)

ในเรื่อง *ไอ้มดแดง* กล่าวถึงบุญหลายตัวละครที่มีรูปลักษณ์คล้าย "นิเชา" ในภาพยนตร์เรื่อง "เทวดาท่าจะบ๊อง" ผิวดำแดง ตัวผอมแกร็น เขาเป็นคนขยันทำมาหากิน วันหนึ่งบุญหลายออกไปจับมดแดงเพื่อนำกลับมาเลี้ยงไว้ใกล้บ้านหวังจะเก็บไข่มดแดงขาย แต่กลับเกิดเหตุการณ์ที่สร้างความตลกขบขันขึ้น เมื่อมดแดงจำนวนมากแฝงตัวเข้าไปกัดในร่มผ้าของบุญหลาย ดังความว่า

ทว่าทันใดนั้น บุญหลายก็ถึงกับสะดุ้งเฮือก เมื่อบริเวณห่อหมกเกิดเจ็บจี๊ดๆ แสบร้อนขึ้นมา มันแผ่ลามไปทั่วร่มผ้าเป็นหย่อมๆ ก้มลงดูเขาก็ถึงกับผงะ โสร่งที่สอดเตี่ยวนั้นหลุดชายระกับปากกระสอบเมื่อไหร่ไม่รู้ พลพรรคผีแดงเดินสวนสนามไปทั่วผืนผ้าเพ่งมองบนปากกระสอบปุ๋ย แม่เป้งร่างป้อมๆ ปีกใสๆ ตัวหนึ่งผงกหัวงึกงักส่งยิ้มแป้นมาที่เขา

โอ้แม่เจ้า...รุ่งเรือง...รุ่งทิพย์พุ่งพรวดจากที่นอนออกมายืนเกาะราวระเบียง เมื่อได้ยินเสียงร้อง ว้าก... ตามด้วยเสียงอุยๆ โอยๆ อยู่ข้างบ้านสองพี่น้องถึงกับตะลึงงันอ้าปากค้าง เมื่อเห็นบุญหลายผู้เป็นพ่อกระโดดผลุงลงจากต้นมะม่วง กระวีกระวาดถอดเสื้อสลัดโสร่งทิ้งไปคนละทิศละทาง มือไม้เปะปะไปทั่วแข้งขา ทั้งดีดดึงผึ่งแผ่เด็ดมดแดงออกจากพวงกะปอม พร้อมกันนั้นนิเชาอีสานก็เต้นกระย่องกระแย่งออกจากชายคาของต้นมะม่วง... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 168-169)

นอกจากนี้ยังมีการสร้างอารมณ์ขันที่เกิดจากการใช้คำที่มีความหมายสองแง่สองง่าม หรือเรื่องราวสัปดน เช่น ในเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* โต ชายหนุ่มคนหนึ่งไปเข้าร่วมโครงการอาสาพัฒนาประชาธิปไตยที่ ส.ส.บุญยัง จัดขึ้น แท้จริงแล้วโครงการนี้เป็นเพียงกิจกรรมหาเสียงเท่านั้น โดยผู้เข้าร่วมโครงการจะได้รับแจกไข่ไก่คนละ 1 กล่อง ซึ่งเรียกว่า "ไข่ประชาธิปไตย" ขณะรับของแจก ผู้คนต่างเบียดเสียดแย่งกันรับของจนทำให้ไข่ที่โตได้รับมาแตกเกือบหมด ตาปั๋นจึงแซวว่า "มันเป็นยังไงวะไอ้ไข่ประชาธิปไตยเนี่ย กินได้มั้ยวะ...กูสงสัยว่ามันจะเป็นไข่ของไอ้ ส.ส.บุญยัง ซะล่ะมั้ง ฮ่าๆๆๆ" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 62) ข้อความว่า "ไข่ของไอ้ ส.ส.บุญยัง" สามารถ

ตีความได้หลายนัย หากมองเป็นเรื่องขำขันอาจเป็นคำที่มีความหมายสองแง่สองง่าม หรืออีกนัยหนึ่ง “ไข่” ในที่นี้คือสิ่งของที่ ส.ส.บุญยังใช้สำหรับซื้อเสียง

ในเรื่อง *แผนพึ่งตัวเอง* กล่าวถึงคู่สามีภรรยาที่กำลังวางแผนมีลูกเพราะรัฐบาลได้ประกาศนโยบายเรียนฟรี ดังความว่า “เรานั่งดูข่าวภาคค่ำรอให้อาหารย่อย ก่อนจะลงมือทำตามแผนพึ่งตัวเองขั้นต่อไป เมื่อเห็นภาพข่าวนายกรัฐมนตรี เธอออมยิ้มชี้นิ้วไปที่หน้าจอ “ถ้าคืนนี้หนูท้อง ก็ถือว่าเป็นเพราะท่านนะคะ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 113) ถ้อยคำของหญิงสาวเป็นข้อความที่ชวนขัน แต่มีนัยสำคัญคือหญิงสาวมั่นใจว่านโยบายเรียนฟรีของนายกรัฐมนตรีช่วยให้เธอและสามีตัดสินใจมีลูกได้อย่างสบายใจ ไม่ต้องกังวลในเรื่องภาระค่าใช้จ่ายของลูกมากนัก

บางครั้งอารมณ์ขันอาจเกิดจากเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่ผิดแปลกไปจากปกติธรรมดา เช่น ในเรื่อง *นี่คือการต่อสู้ครั้งสุดท้าย* กล่าวถึงบุคคลสองคนที่มีการมองโลกและทัศนคติแตกต่างกัน ลูกชายมีความคิดแบบฝ่ายซ้าย ต่อต้านการขูดรีดและการกดขี่ทางชนชั้น ในขณะที่แม่มีความคิดแบบอนุรักษ์นิยม เชื่อในเรื่องคุณงามความดีและบาปบุญคุณโทษ เมื่อทั้งสองฝ่ายพูดคุยกันจึงเป็นเสมือนการพูดจาเข้าทำนอง “คนละเรื่องเดียวกัน” ดังความว่า

> ...ไม่มีนรกสวรรค์ใดใดทั้งสิ้น กาลิเลโอได้ส่องดูหาพระเจ้าเทวดามานานมากแล้ว กาลิเลโอเบ้ปากบอกว่าเห็นแต่ความมืดดำและดาวนับล้านๆๆๆๆๆ ดวง ไม่มีสวรรค์หรอกม้า...เขาหันมาบอกม้าอย่างภูมิใจ นั่นเช กูวารา ส่วนนั่น จิตร ภูมิศักดิ์ เชเขาเป็นนายแพทย์ด้วยนะ แต่จากการตระเวนไปตามชนบททำให้เขาพบเห็นผู้คนอดอยาก เห็นความไม่เป็นธรรมในสังคม เขาเลยหันมาถือ...พูดได้แค่นั้นก็รีบหุบปากนิ่ง ไตร่ตรองอยู่ครู่หนึ่งจึงตัดสินใจพูดให้จบว่า หันมาถือเข็มฉีดยาจ้ะ สังคมที่นั่นล้มเหลวเต็มที ต้องฉีดยาชาก่อนผ่าตัดใหญ่ ม้าพยักหน้าหงึกๆ ก็คงเหมือนเจ้าชายสิทธัตถะสินะลูก พระองค์ท่านได้เสด็จออกเที่ยวไปตามชนบท พบเห็นการเกิดแก่เจ็บตาย ที่สุดก็ตัดสินใจออกบวชเพื่อตรัสรู้...จ้ะม้า เขารับคำอย่างมึนๆ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2555: 33-35)

ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* ก็มีการแทรกอารมณ์ขันบ้างเล็กน้อยเพื่อไม่ทำให้เรื่องราวหดหู่เกินไป เช่น ข้อความที่พระภิกษุอวยพรกันในยามเช้าก่อนออกบิณฑบาตว่า “วันนี้ฤกษ์ดี...หวังว่าคงไม่มีแจ็กพอร์ต” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 15) คำว่า “แจ็กพอร์ต” ในที่นี้คือการประสบเหตุการณ์ร้ายในพื้นที่ แม้ว่าจะรู้สึกขันแต่ก็เป็นอารมณ์ขันแกมขื่น เพราะแสดงให้เห็นว่า

พระภิกษุต้องออกทำหน้าที่ทั้งๆ ที่รู้ว่ามีอันตรายคอยอยู่ ต้องอยู่กับความหวาดระแวงทุกวัน หรือแม้แต่ตอนที่พลทหารเปรื่องมาเล่าให้หลวงตาทองว่าเขาได้ยินนกเค้าพูดได้ ซึ่งเขาพยายามยืนยันว่าเขาไม่ได้หลับยามแล้วฝันไป ดังความว่า “ครับๆ ผมสาบาน ผมจะไม่เล่าให้ใครฟัง แต่ยืนยันนะครับว่า ผมฝัน... เอ้ย...ฟัง นกเค้าเล่าความฝันจริงๆ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 19) แต่ยิ่งสร้างให้เห็นความรื่นเริง อารมณ์ดีของพลทหารเปรื่องมากเท่าใด ก็จะยิ่งเสริมความสลดหดหู่เมื่อเขาต้องเสียชีวิตในหน้าที่อย่างโหดร้ายทารุณในตอนท้ายเรื่อง

นอกจากนี้ยังมีการสร้างอารมณ์ขันที่เกิดจากการใช้ภาษา เช่น ในเรื่อง *เอาละวะขัดขืน* แดงไปรับเสื้อแจกมาจากตลาดในหมู่บ้านโดยบุคคลเหล่านั้นบอกว่าให้กระทำ “อารยะขัดขืน” รัฐบาลสั่งอะไรไม่ต้องทำตาม แดงไม่รู้จักคำนี้และไม่รู้ความหมายอย่างแท้จริง ดังนั้น เมื่อแดงนำข้อความนี้มาถ่ายทอดให้พ่ออุ๊ยอินตาฟัง เขาจึงคิดสร้างศัพท์ใหม่ขึ้นมาเอง เพราะจำถ้อยคำนั้นไม่ได้ ดังความว่า “คือว่าจะอี้” ไอ้แดงป้องปากกระซิบทั้งที่อยู่กันสองคนกลางทุ่งนา “ในตลาดบ้านเฮาน่ะ มีคนเอาเสื้อแดงนี้มาแจก บอกว่าให้ใส่ มันบอกว่าใส่แล้วเฮาต้องต่อต้านรัฐบาลที่บ่ชอบธรรม เฮาก็บ่ฮู้ว่าจะใด...แต่มันฮื้อเสื้อฟรีๆ เฮาก็เอา มันว่า...รัฐบาลสั่งอะหยังมาก็บ่ต้องยะ...บ่ต้องทำตาม เปิ้นฮ้องว่าเอ่อ...” ไอ้แดงขมวดคิ้วคิดคำที่ได้ยินมาในตลาด “อา...เอ่อ...อ่า...อา...เอาละวะขัดขืนน่ะ” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 172)

1.2.4 **การเสียดสี ประชดประชัน** เป็นกลวิธีที่สร้างความลุ่มลึก คมคายให้กับเรื่องสั้น เป็นการกระทบกระเทียบเปรียบเปรย หรือตำหนิโดยไม่ได้กล่าวออกมาอย่างตรงไปตรงมา ในเรื่อง *อุดมการณ์ของคนเผาผี* แสดงการเสียดสีเพื่อให้แง่คิดโดยสร้างตัวละครเจ้าบ้าที่เป็นคนลิ้นไก่สั้น พูดจาติดๆ ขัดๆ ไม่ชัด จึงไม่มีใครสนใจฟังเสียงของเขาเพราะรู้สึกรำคาญ แต่สำหรับเจ้าบ้า “เสียง” ของเขากลับเป็นสิ่งสำคัญยิ่งและเป็นสิ่งที่เขาไม่มีวันขายมันให้ใคร เพราะเป็นสิ่งที่มีคุณค่าที่สุด เขาไม่มีวันยอมขายเสียงแม้เงินจำนวนมหาศาลที่นายพิศนำมาฝากไว้ที่เขาก็ไม่สามารถซื้ออุดมการณ์ของเขาได้ ดังความว่า “...การซื้อเสียงครั้งนี้จะชนะหรือไม่ก็ตาม แต่ที่แน่ๆ สองเสียงที่เขาซื้อไม่ได้คือคนเผาผีสองคนครับ” (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2549: 42) ดังนั้น การที่ผู้แต่งสร้างตัวละครที่มีลักษณะเช่นนี้เพื่อให้ข้อคิดกับผู้อ่านและทำให้ผู้อ่านเห็นถึงความสำคัญของการไม่ขายเสียง ไม่เห็นแก่อำนาจเงินตราและความโลภ ให้ผู้อ่านตระหนักและเห็นคุณค่าในหนึ่งเสียงของตัวเองในการเลือกตั้ง

ในเรื่อง *ความฝันและความตายของชายต่างด้าว* ความโดดเด่นของเรื่องนี้มีการใช้ลักษณะของตลกร้าย โดยให้ตัวละครเอกฝันแล้วมีโชคจากการถูกหวย แต่สุดท้ายตัวละครกลับต้องมาตายเพราะความฝัน นั่นก็คือเงินที่ได้จากการถูกหวย แต่ที่จริงแล้วนั้นผู้แต่งซ่อนความหมายที่ลึกซึ้งไว้ “ความฝัน” ในที่นี้อาจหมายถึง ความฝันที่จะทำงานเก็บเงินเพื่อสร้างบ้านที่พม่าให้เสร็จ แต่เขากลับต้องเอาชีวิตมาทิ้งเพราะความฝันนี้ หากไม่มองความหมายให้ลึกลงไปอาจรู้สึกฉงนว่าความฝัน (นอนหลับฝัน) ทำให้คนตายได้อย่างไร แต่เมื่อพิจารณาอย่างลึกซึ้งความฝันความมุ่งหมายในการนำเงินไปช่วยเหลือครอบครัวแต่กลับเป็นเหตุทำให้คนตายช่างเป็นชะตากรรมที่ชวนหดหู่ยิ่งนัก ดังความว่า “ไม่น่าเชื่อว่านี่คือการตายของมนุษย์ผู้หนึ่ง ซึ่งตายเพราะความฝันของตัวเอง...” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2554: 87)

ในเรื่อง *มื้อสุดท้าย* แสดงการเสียดสีถึงนักการเมืองที่ดี โดยกล่าวถึงนักการเมืองหนุ่มรุ่นใหม่ที่ถูกตราหน้าว่าเป็นนักการเมืองไม่ดี เพราะมักลงมติสวนกระแสพรรคเสมอ เขาจึงถูกเชิญตัวมาร่วมกิจกรรมที่จะช่วยให้เขาเป็นนักการเมืองที่ดีขึ้น นั่นคือต้องรู้จักหัดกินเลือดเนื้อของประชาชน ดังความว่า “นักการเมืองที่ดีมันต้องกินเลือดเนื้อประชาชนอย่างเรานี่แหละ มันถึงจะมีกำลังวังชาไปพัฒนาประเทศ คุณไม่เคยรู้เลยงั้นเรอะ พ่อของคุณก็เคยกินอาหารแบบนี้มาก่อน ตอนหลังคิดจะเลิกถึงต้องไปจบชีวิตในคุกไงล่ะ โชคดีที่เขายังได้รับการยกย่องให้เป็นวีรบุรุษประชาธิปไตย” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 130)

ในเรื่อง *แมวป่วย* แสดงการเสียดสีถึงความเหลื่อมล้ำระหว่างระหว่างกฎหมายกับคุณธรรม โดยกล่าวถึงชายหนุ่มคนหนึ่งที่ไม่ได้ไปเลือกตั้งเพราะแมวป่วยหนัก ในวันที่เขาไปชี้แจงกับ กกต.ไม่มีใครรับฟังเหตุผลของเขา เขาจึงกล่าวถ้อยคำเสียดสีที่แสดงการตำหนิ ดังความว่า

> “ท่านครับ ผมยังมีสิทธิเลี้ยงแมวอยู่ใช่ไหมครับ”
>
> “ใช่ คุณมีปัญหาอะไรอีก”
>
> “ผมอยากแนะนำให้ท่านเลี้ยงสัตว์สักชนิด เลี้ยงอย่างเป็นเพื่อน ดูแลอย่างสิ่งมีชีวิตร่วมบ้าน ถ้าท่านไม่ชอบสัตว์ก็ปลูกต้นไม้ก็ได้”
>
> “คุณหมายความว่าอย่างไร”
>
> “ก็ไม่หมายความว่าอย่างไรหรอกครับ แค่อยากให้ท่านมีหัวใจบ้างเท่านั้นเอง” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 42)

ส่วนในเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* แสดงการเสียดสีถึงประชาธิปไตยของไทยที่ยังไม่เจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร และคงต้องใช้เวลาในการพัฒนาอีกนาน โดยเปรียบเทียบกับไข่ไก่ที่ยังไม่ทันได้ฟักออกมาเป็นตัวก็แตกเสียก่อน ดังความว่า

> "เฮ้ย! ไอ้หมาโต เอ็งอย่าคิดมากไปเลยว่ะ ไข่ประชาธิปไตยมันก็เป็นอย่างงี้แหละวะ แตกง่าย เสียง่าย เจ้าของมันคงไม่ประคบประหงมดูแลเหมือนข้าหรอก"
>
> "นี่ไง! ลูกเจี๊ยบที่เอ็งอยากอุ้มเล่น นังขาวแม่ไก่ที่ข้าเลี้ยงไว้เพิ่งฟักออกมาเมื่อบ่ายนี้เอง เอ็งจะเอาไปอุ้มเล่นก็เอาสิ แต่เบาๆ นะโว้ย เดี๋ยวจะเป็นเหมือนไข่ของเอ็ง อ้อ...อ้อ...เอาะ ข้าลืมไปไข่ประชาธิปไตยของเอ็งมันยังไม่ได้ฟักนี่หว่า...ข้าว่าชาตินี้คงไม่ทันได้ฟักหรอกว่ะ ไม่ทันไรก็แตกเละไม่เป็นท่าซะแล้ว ส่วนไอ้ที่ยังพอดีอยู่บ้าง ถ้ารอดพ้นจากปากเหยี่ยวปากกาก็ต้องจับตั้งไข่กันอีกนานแหละว่ะ จริงมะไอโต" (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 73-74)

ในเรื่อง *ตามปกติ* ผู้เขียนกล่าวถึงสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ที่เกิดขึ้นรายวัน เป็น "ความไม่ปกติ" ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจนถูกมองว่าเป็นเรื่อง "ปกติ" ผู้เขียนจึงใช้การเสียดสีโดยกล่าวถึงเหตุการณ์ความไม่ปกติที่เกิดขึ้นในพื้นที่และต่อท้ายข้อความด้วยคำว่า "ตามปกติ" เช่น

> ...ขณะที่นายคริสตพลถูกฟันคอเกือบขาด เวลา 15.34 น. ขณะวิ่งออกกำลังกายที่สันเขื่อนเลียบแม่น้ำปัตตานีตามปกติ
>
> ขณะที่ทหาร 4 นาย ถูกลอบวางระเบิดตายหมู่ เวลา 10.36 น. ขณะปฏิบัติหน้าที่เฝ้าระวังสถานีรถไฟตันหยงมัสตามปกติ
>
> ขณะที่ น.ส.ฟารีดา ผู้ช่วยพยาบาลประจำอนามัยอำเภอรามันถูกฆ่าตัดคอเวลา 16.33 น. ขณะขี่มอเตอร์ไซค์กลับบ้านหลังเลิกงานตามปกติ
>
> ขณะที่ทหารชุดคุ้มครองพระ 2 นาย ถูกจ่อยิงเข้าที่ใบหน้าตายคาที่เวลา 06.11 น. ขณะออกปฏิบัติการคุ้มครองพระออกบิณฑบาตตามปกติ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 92)

ส่วนในเรื่อง *หลำไม่ใส่เสื้อ* กล่าวถึงการมองคนที่ไม่ควรดูเพียงแค่รูปลักษณ์ภายนอก โดยเสนอผ่านคำพูดของหลำ ชายหนุ่มที่ไม่ชอบใส่เสื้อ ดังความว่า "...ช่างตัดเสื้อฝีมือดีที่สุดในเมืองบอกว่า

“พระเจ้าสร้างบุรุษ แต่ช่างตัดเสื้อสร้างสุภาพบุรุษ” เขาคงหมายถึงเสื้อผ้าของเขาทำให้คนเป็นสุภาพบุรุษ แต่หลำกลับเห็นต่าง “พระเจ้าของลุงใส่สูทเหรอ พระพุทธเจ้าของผมไม่ใส่เสื้อ อีกอย่างมีคนใส่สูทเยอะแยะไปที่ไม่เป็นสุภาพบุรุษ พระในวัดข้างบ้านผมก็ไม่ใส่เสื้อ แต่เขาก็เป็นสุภาพบุรุษและน่านับถือกว่าพวกใส่สูทบางคนเสียอีก” (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 152)

จากที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่าแม้เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมการเมืองที่มีการเสนอเรื่องราวและเหตุการณ์ที่ค่อนข้างเคร่งเครียดและจริงจัง แต่นักเขียนมีกลวิธีในการสร้างความรื่นรมย์ในการอ่าน ทำให้ผู้อ่านได้เสพความงามจากการร้อยเรียงถ้อยคำให้มีความไพเราะ สละสลวย คมคายและลึกซึ้งกินใจ ในขณะเดียวกันภาษาที่ผู้แต่งเลือกใช้อย่างเหมาะสมยังมีพลังในการสื่อสารที่กระทบอารมณ์และสัมผัสใจผู้อ่านได้เป็นอย่างดี ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีคุณค่าทางด้านสุนทรียะในฐานะที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมและเป็นศิลปกรรมร่วมสมัยแขนงหนึ่งที่สมบูรณ์พร้อมไปด้วยคุณค่าทางด้านความงามในการใช้ภาษา

2. **บทบาทในการส่งเสริมวงวรรณกรรม** เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองที่จัดขึ้นโดยรัฐสภาร่วมกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย โดยจัดขึ้นตั้งแต่ พ.ศ. 2545 ตลอดระยะเวลาที่จัดการประกวดส่งผลให้เกิดความตื่นตัวในแวดวงวรรณกรรม มีนักเขียนจำนวนมากส่งผลงานเข้าประกวดเพิ่มมากขึ้นทุกปี ทั้งนักเขียนที่มีชื่อเสียงซึ่งเป็นที่รู้จักอยู่แล้วในแวดวงวรรณกรรมที่ส่งผลงานมาช่วยสร้างสีสันในการประกวด และนักเขียนหน้าใหม่ที่เลือกเวทีการประกวดเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในการประกวดประชันฝีมือและทดสอบความสามารถทางด้านการประพันธ์ จึงทำให้มีผลงานส่งเข้าประกวดเป็นจำนวนมาก ดังตารางแสดงจำนวนผลงานที่ส่งเข้าประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ดังนี้

ตาราง 19 จำนวนผลงานที่ส่งเข้าประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ระหว่าง พ.ศ. 2545-2555

ครั้งที่จัดประกวด	ปีที่จัดประกวด	จำนวนผลงานส่งเข้าประกวด
1	2545	86
2	2546	372
3	2547	501
4	2548	605

ตาราง 19 (ต่อ)

ครั้งที่จัดประกวด	ปีที่จัดประกวด	จำนวนผลงานส่งเข้าประกวด
5	2549	408
6	2550	651
7	2551	702
8	2552	877
9	2553	611
10	2554	729
11	2555	777

นอกจากนี้รางวัลพานแว่นฟ้ายังช่วยส่งเสริมบรรยากาศแห่งการวิจารณ์วรรณกรรมให้เกิดขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากกรณีการพิจารณาตัดสินวรรณกรรมใน พ.ศ. 2548 ที่กลายเป็นประเด็นถกเถียงกันจนเกิดความตื่นตัวในแวดวงวรรณกรรมและทำให้มีผู้สนใจติดตามเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามากยิ่งขึ้น

กรณีความขัดแย้งเกิดจากจากการตัดสินรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 4 ประจำปี พ.ศ. 2548 ซึ่งผลการตัดสินของคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิได้ตัดสินให้รางวัลแก่เรื่องสั้นและบทกวีที่มีรายชื่อดังต่อไปนี้

เรื่องสั้นการเมือง: รางวัลชนะเลิศ ได้แก่ “พญาอินทรี” ของ จรัญ ยั่งยืน และรางวัลรองชนะเลิศ ได้แก่ “กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด” ของ อาลี โต๊ะอิลชา ส่วนรางวัลชมเชย 10 รางวัล ได้แก่ “อุดมการณ์ของคนเผาผี” ของ ดรุณี เดชานุสรณ์ “วิถีแห่งสัตว์” ของ เริงณรงค์ เกตุพินิจ “ไม่แน่” ของ กร ศิริวัฒโณ “เล็กลึก” ของ ธิปธารา ชินทัตต์ “แผ่นดินของใคร” ของ อรอุมา แซ่เตียว “รอยแยก” ของ ชาติวุฒิ บุณยรักษ์ “กว่าพรุ่งนี้จะมาเยือน” ของ วันเสาร์ เชิงศรี “ปั้นเลขเป็นตัว” ของ ชัญวลี ศรีสุโข “บทสนทนาแห่งความปรองดอง” ของ วินทกานท์ และ “วาวแสงแห่งศรัทธา” ของ วัชระ สัจจะสารสิน

บทกวีการเมือง: รางวัลชนะเลิศ ไม่มีผลงานที่สมควรได้รับรางวัล ส่วนรางวัลรองชนะเลิศ มี 2 รางวัล คือ “นาฬิกาสงคราม” ของ วิสุทธิ์ ขาวเนียม และ “บนคาบสมุทรมลายู: การปะทะกันของแสงและเงา” ของ อาลี โต๊ะอิลชา ส่วนรางวัลชมเชย 7 รางวัล ได้แก่ “สิทธิของปวงชนบนแผ่นดิน” ของ วิศินี ศัลยคุปต์ “การเมือง” ของ นิยม เจริญโท “คำฝากจากคนรุ่นก่อน” ของ ศรีสุพร แจ่มอ้น “ภาพสามมิติ

ของประชาธิปไตยไทย" ของ เพิ่มบุญ เปลี่ยนภู่ "สี่ปีที่เปล่าเปลี่ยว" ของ ชัยพร ศรีโบราณ "อำนาจแห่งปวงชน" ของ ระวินทร์ ทองสิมา และ "ทิพยธาตุ (แห่งความเป็นไทย)" ของ สุขุมพจน์ คำสุขุม

แต่หลังจากผ่านการประชุมใหญ่ โดยมี ลลิตา ฤกษ์สำราญ รองประธานสภาผู้แทนราษฎร ในฐานะประธานจัดการประกวด ผลปรากฏว่ามีการเปลี่ยนแปลงผลการตัดสิน โดยบทกวี "บนคาบสมุทรมลายู: การปะทะกันของแสงและเงา" ของ อาลี โต๊ะอิลชา หรือ ศิริวร แก้วกาญจน์ ถูกตัดออกจากการตัดสิน สาเหตุที่บทกวีถูกตัดออกไปนั้นเนื่องจากหลักเกณฑ์การส่งเข้าประกวดข้อหนึ่งที่ว่าต้องเป็นผลงานที่เขียนขึ้นใหม่ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์เผยแพร่มาก่อน ทั้งนี้ บทกวีชิ้นนี้ได้รับการตีพิมพ์ในมติชนสุดสัปดาห์หลังจากส่งประกวดผ่านไปแล้ว 2 เดือน แต่ประธานฯ ใช้อำนาจในการตัดทิ้งโดยมีเสียงทัดทานจากคณะกรรมการท่านอื่นที่ท้วงติงว่าบทกวีนี้ได้ผ่านขั้นตอนตรวจสอบการรับเรื่องจากคณะกรรมการคัดเลือกและคณะกรรมการตัดสินแล้ว และที่สำคัญหลักเกณฑ์การส่งเข้าประกวดไม่ชัดเจน แต่สุดท้ายบทกวี "บนคาบสมุทรมลายู: การปะทะกันของแสงและเงา" ก็ถูกตัดออกจากการได้รับรางวัล (วรรณฤกษ์. 2548: 21)

ส่วนทางด้านการประกวดเรื่องสั้นการเมืองยิ่งเกิดความขัดแย้งรุนแรง ถึงขนาดไม่รับรองผลการตัดสิน โดยจะให้นำเรื่องสั้น 26 เรื่อง ในจำนวน 27 เรื่องที่เข้ารอบมาให้คณะกรรมการตัดสินใหม่ โดยตัดเรื่องสั้น "กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด" ออกไปโดยพลการ แต่ทว่ามติส่วนใหญ่ของคณะกรรมการฯ ไม่ยอม ในที่สุดจึงต้องนำเรื่องสั้นเรื่องนี้กลับเข้ามาพิจารณาอีกครั้ง แต่ถึงกระนั้นประธานฯ ได้ให้เหตุผลว่าเรื่องสั้นซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับเหตุการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้เรื่องนี้ "...ทำให้เกิดความแตกแยก กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงภายใน ทำลายความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ..." (วรรณฤกษ์. 2548: 21) ในขณะเดียวกันก็มีการทักท้วงจากคณะกรรมการว่าหากนำเรื่องสั้นที่เข้ารอบทั้งหมดมาให้กรรมการชุดใหญ่อ่าน ก็จะถือเป็นการไม่ให้เกียรติกรรมการตัดสิน ดังนั้น จึงนำเรื่องสั้น 12 เรื่อง ที่สมควรได้รับรางวัลให้กรรมการนำไปอ่านอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้คะแนนและตัดสินรางวัลชนะเลิศ รองชนะเลิศ และรางวัลชมเชยเสียใหม่ และสิ่งสำคัญคือกรรมการต้องมาออกเสียงเพื่อหามติว่า เรื่องสั้น "กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด" สมควรจะให้รางวัลหรือไม่

ในวันที่ 13 ธันวาคม พ.ศ. 2548 ซึ่งเป็นวันนัดประชุม ผลปรากฏว่าเรื่องสั้น "พญาอินทรี" ของ จรัญ ยั่งยืน และ "กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด" ของ อาลี โต๊ะอิลชา มีคะแนนสูสีกัน ซึ่งไม่เรื่องใดเรื่องหนึ่งต้องได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศอย่างแน่นอน อีกทั้งกรรมการส่วนใหญ่ก็

ยังคงเน้นย้ำในการส่งคะแนนตัดสินว่า “กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด” เป็นเรื่องสั้นที่สมควรได้รับรางวัล ไม่สมควรตัดออก แต่กระนั้นประธานฯ ได้แจ้งต่อที่ประชุมว่า “กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด” สมควรตัดทิ้งเนื่องจากผิดหลักเกณฑ์ คือ ตัวพิมพ์ผิดขนาดตามที่กำหนดไว้ และในที่สุด “กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด” ก็ถูกตัดออกจากการได้รับรางวัล และยังรวมถึงเรื่องสั้นอีก 3 เรื่องถูกตัดทิ้งไปพร้อมกัน คือ เรื่องสั้นที่สมควรได้รับรางวัลชนะเลิศ คือ “พญาอินทรี” ของ จรัญ ยั่งยืน และ เรื่องสั้นที่ควรได้รับรางวัลชมเชย 2 เรื่อง คือ “รอยแยก” ของ ชาญวุฒิ บุญยรักษ์ และ “บทสนทนาแห่งความปรองดอง” ของ วินทกานต์ (วรรณฤกษ์. 2548: 21)

หลังจากการประกาศผลการตัดสินครั้งนั้นได้เกิดปฏิกิริยาต่อต้านของคนในวงวรรณกรรมจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมการตัดสินกลุ่มหนึ่งได้ร่วมกันออกแถลงการณ์เรื่องการตัดสินที่ไม่บริสุทธิ์ ยุติธรรม เนื่องจากการแทรกแซงทางการเมือง ดังนี้

แถลงการณ์

เรื่อง การตัดสินวรรณกรรมการเมือง รางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 4 ขาดความสง่างาม

ตามที่รัฐสภาร่วมกับสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยได้จัดประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า (ประเภทเรื่องสั้นและบทกวี) เพื่อส่งเสริมวรรณกรรมการเมืองให้พัฒนาต่อไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ ที่มุ่งเน้นถึงความมีส่วนร่วมทางด้านการเมืองของบุคคลในชาติทุกๆ วงการ

การประกวดและการตัดสินรางวัลวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ได้พัฒนามาอย่างต่อเนื่อง มีผู้ส่งเรื่องเข้าประกวดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ จากบุคคลหลากหลายอาชีพ จนเป็นที่คาดหวังว่ารางวัลพานแว่นฟ้าจะเป็นรางวัลอันทรงเกียรติอีกรางวัลหนึ่งทางด้านวรรณกรรมของประเทศในอนาคตอันใกล้นี้ หากไม่มีความด่างพร้อยเรื่องการตัดสินรางวัล ในการประกวดครั้งที่ 4 ที่กำลังจะมีการมอบรางวัลในวันนี้ (23 ธันวาคม 2548)

ความด่างพร้อยดังกล่าว เกิดจากการก้าวก่ายและแทรกแซงของฝ่ายการเมือง โดยการกระทำของ รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ รองประธานสภาผู้แทนฯ คนที่สอง ประธานจัดประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 4 การกระทำที่ทำให้เกิดความด่างพร้อย ลดคุณค่าและเกียรติยศของรางวัลนี้ เริ่มจากการพยายามถอดเรื่องที่คณะอนุกรรมการตัดสิน ทั้งประเภทเรื่องสั้น ที่มี นายปองพล อดิเรกสาร และบทกวี ที่มี นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์ เป็นประธาน โดยเฉพาะเรื่องที่ตีแผ่พฤติกรรมคอรัปชั่นของรัฐมนตรี (ตัวละครในเรื่องสั้น) แม้กรรมการบางท่านพยายามชี้แจงถึงความเป็นลักษณะสากลและความสมบูรณ์ขององค์รวมทางวรรณกรรมว่าเรื่องในลักษณะดังกล่าวก็เป็นการชี้เหตุและผลของการกระทำทุจริต ซึ่งคนที่กระทำจะต้องได้รับผลตอบแทนที่เลวร้าย

รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ ยอมรับในความสมบูรณ์ของเรื่องสั้นดังกล่าว แต่เพราะเหตุผลทางการเมืองปัจจุบัน รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ ยอมรับไม่ได้ จึงแสดงเจตนาอย่างชัดแจ้งที่จะทำให้เรื่องสั้นในลักษณะดังกล่าวตกไปจากการได้รับรางวัล แม้รางวัลชมเชยก็ให้ไม่ได้

การกระทำดังกล่าว ทำให้กรรมการที่ได้รับแต่งตั้งเข้ามา โดยไม่มีสายสัมพันธ์กับทางการเมือง ไม่ว่าฝ่ายใดก็ตาม เกิดความอึดอัดและไม่สบายใจที่จะเข้าร่วมประชุมในการตัดสินครั้งสุดท้าย เพราะกรรมการเหล่านั้นได้ยืนยันว่าการตัดสินของอนุกรรมการได้จบสิ้นและสมบูรณ์ตามหน้าที่แล้ว และได้ชี้แจงเรื่องราวต่างๆ ตามบทบาทของหน้าที่ได้กระจ่างแล้ว แต่กรรมการก็ยังส่งผลคะแนนเพื่อยืนยันถึงแนวทางการตัดสินของแต่ละคนอย่างซื่อตรงต่อหน้าที่ของตนเอง

รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ ยังดันทุรังที่จะเปลี่ยนแปลงการตัดสินของคณะอนุกรรมการให้ได้ จึงกระทำการต่อรางวัลพานแว่นฟ้าอย่างขาดมโนธรรมของคนที่เป็นประธานจัดการประกวด ด้วยการวินิจฉัยและชี้นำการตัดสินใหม่ทุกอย่าง และสั่งให้ตัดเรื่องที่ผ่านการลงคะแนนยืนยันอีกครั้งของคณะกรรมการ 4 เรื่อง แล้วผลักดันเรื่องที่ตนพอใจขึ้นมารับรางวัลแทน

การกระทำดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นการกระทำโดยพลการของ รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ มิใช่ความเห็นชอบของกรรมการส่วนใหญ่ โดยเฉพาะกรรมการที่เข้ามาร่วมตัดสินอย่างบริสุทธิ์ใจ ไม่มีเส้นสายสัมพันธ์กับนักการเมือง

พวกเราจึงขอแถลงร่วมกันว่า ผลการตัดสินรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 4 ไม่ใช่การตัดสินที่เกิดจากมติอันบริสุทธิ์ยุติธรรมของคณะกรรมการ แต่เป็นการแทรกแซงและก้าวก่ายจากฝ่ายการเมือง เพื่อเหตุผลทางการเมืองเท่านั้น

พวกเราผู้มีชื่อข้างท้ายนี้ ขอแสดงเจตนาอย่างชัดเจน ที่จะไม่เข้าร่วมกับกิจกรรมรางวัลพานแว่นฟ้าอีกต่อไป ถ้า รศ.ลลิตา ฤกษ์สำราญ ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับรางวัลนี้อยู่

ลงชื่อ นายไมตรี ลิมปิชาติ นายรักษ์มนัญญา สมเทพ นายไพวรินทร์ ขาวงาม นายธเนศ เวศร์ภาดา นายพินิจ นิลรัตน์ นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์ นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์ นายวัฒน์ วรรลยางกูร น.ส.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ น.ส.นันทพร ไวศยะสุวรรณ์ และน.ส.มณฑา ศิริปุณย์ (วรรณฤกษ์. 2549: 21)

นอกจากนี้ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2556: ออนไลน์) ได้แสดงทรรศนะที่มีต่อกรณีการตัดสินรางวัลพานแว่นฟ้าในครั้งนั้น พร้อมทั้งสรุปสาเหตุของปัญหาในการตัดสินที่เกิดขึ้นไว้ ดังนี้

น่าเสียดายที่รางวัลพานแว่นฟ้าในปีนี้ไม่สง่างามอย่างที่เคยเป็นมา ทั้งที่มีกระบวนการพิจารณาคัดเลือกและตัดสินอย่างรอบคอบ โปร่งใส ดังจะเห็นจากมีกรรมการจำนวนมาก มีอนุกรรมการชุดย่อย 2 ชุด ทำหน้าที่คัดสรรกลั่นกรองเรื่องสั้นและบทกวี คณะอนุกรรมการแต่ละชุด ประกอบด้วยนักเขียน กวี

บรรณาธิการ สื่อมวลชน และนักวิชาการ ทำให้เกิดสัดส่วนที่หลากหลายและลงตัว นอกจากนี้ คณะอนุกรรมการส่วนใหญ่ยังเป็นกรรมการในคณะกรรมการชุดใหญ่ ทำให้สามารถชี้แจงแสดงเหตุผลของการตัดสินวรรณกรรมในกลุ่มของตนแก่ที่ประชุมใหญ่ได้อย่างชัดเจน

ปัญหาที่เกิดขึ้นปรากฏในการประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งมาจากสาเหตุ 3 ประการ คือ

1. ความไม่เข้าใจวรรณกรรมการเมืองว่านอกจากจะสะท้อนให้เห็นบทบาทและกลไกของอำนาจรัฐที่มีผลกระทบด้านบวกและด้านลบต่อประชาชนแล้ว ยังสะท้อนทัศนคติของผู้คนในสังคมต่อการเมืองด้วย วรรณกรรมการเมืองแทบทั้งหมดที่ส่งเข้าประกวดแสดงภาพการเมืองในด้านลบ เช่น นักการเมืองฉ้อฉล ผู้บริหารคอร์รัปชั่น การใช้อำนาจเถื่อนคุกคามประชาชน การคดโกงการเลือกตั้ง ฯลฯ จึงแสดงให้เห็นว่าคนในสังคมไม่มีทรรศนะด้านบวกต่อการเมืองไทย ดังนั้น การพยายามจะให้รางวัลแก่วรรณกรรมที่แสดงภาพการเมืองที่สะอาด บริสุทธิ์ ยุติธรรม จึงหาได้ยากและเป็นความคิดอุดมคติเช่นเดียวกับที่คนในสังคมปรารถนาว่าเมื่อไรการเมืองของจริงจะเป็นเช่นนั้นเสียที การจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองจึงเป็นการแสดงความใจกว้างของรัฐที่ให้อิสระและเสรีภาพแก่ประชาชนในการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง สิ่งนี้คือหลักการและอุดมการณ์อันแท้จริงของการส่งเสริมระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. ความไม่เข้าใจคุณลักษณะของวรรณกรรม วรรณกรรมเกิดจากการหลอมรวมประสบการณ์และจินตนาการเข้าด้วยกันอย่างมีศิลปะ วรรณกรรมเป็นเรื่องสมมติ ไม่ใช่ข้อเท็จจริง แต่กวีและนักเขียนนำวัตถุดิบมาจากประสบการณ์จริงและเป็นประสบการณ์ร่วมของคนในสังคม จึงทำให้เกิดความสมจริง และคนอ่านที่หลงในมายาของวรรณกรรมก็รู้สึกราวกับว่าเป็นความจริง จึงทำให้คนอ่านเคลิบเคลิ้ม เช่น เชื่อว่าแม่พลอยมีชีวิตจริง หรือไม่ก็จับผิดว่าคนเขียนไม่เขียนตามข้อเท็จจริง ดังปรากฏในกรณีนวนิยายอิงประวัติศาสตร์และนวนิยายหรือเรื่องสั้นการเมือง อันที่จริงการที่ผู้อ่านเคลิ้มคล้อยตามวรรณกรรมไม่ใช่เป็นข้อด้อยหรือข้อบกพร่อง แต่กลับบ่งชี้ให้เห็นฝีมือทางวรรณศิลป์ของผู้แต่งที่ใช้พลังทางศิลปะโน้มน้าวผู้อ่านให้เข้าไปสู่มายาคติของวรรณกรรมได้ ดังนั้น การที่กรรมการบางท่านมุ่งจับผิดข้อเท็จจริงในเรื่องสั้นและบทกวี จึงนับว่ายังไม่เข้าใจธรรมชาติของวรรณกรรม

นอกจากนี้ศิลปะของงานประพันธ์ คือการสร้างนัยความหมายที่ผู้อ่านต้องตีความเอง ไม่ใช่การบอกตรงๆ ดังนั้น การมีคำว่า “ประชาธิปไตย” หรือไม่ จึงไม่สำคัญเท่ากับการสัมผัสใจคนอ่านให้รู้สึกถึงความเป็นประชาธิปไตย ซึ่งบ่อยครั้งนักเขียนกระแทกใจผู้อ่านให้รู้สึกถึงความไม่มีประชาธิปไตย เพื่อปลุกสำนึกให้ตระหนักและตระหนก ก่อให้เกิดความคิดหวงแหน ปกป้อง ไม่ยอมให้คนกลุ่มหนึ่งทำลายหรือช่วงชิงเอาไปใช้เฉพาะในกลุ่มของตน

3. ในที่ประชุมใดก็ตามย่อมมีความเห็นที่แตกต่างอันเกิดจากความรู้ ประสบการณ์ ภูมิหลัง อุดมคติ และปัจจัยอื่นๆ ของผู้เข้าร่วมประชุมนั้น แต่ข้อตัดสินย่อมเกิดขึ้นได้ด้วยมติอันมาจากเสียงส่วนใหญ่ของที่ประชุมนั้น ซึ่งทำให้ความแตกต่างไม่กลายเป็นความแตกแยก น่าเสียดายที่มีการย้ำอยู่ตลอดเวลาว่ารางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการประกวดวรรณกรรมการเมืองเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย แต่กลับมิได้ใช้วิถีทางแห่งประชาธิปไตยในการประชุมเพื่อตัดสินให้รางวัลในครั้งนี้

ด้าน อาลี โต๊ะอิลซา หรือศิริวร แก้วกาญจน์ (2549: 6-7) เจ้าของเรื่องสั้น “กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด” ได้กล่าวถึงงานเขียนของตนกับกรณีการถูกตัดออกจากการประกวดว่า

> ปกติผมเป็นคนไม่ทุกข์ไม่ร้อนกับเทศกาลต่างๆ ของชุมชนวรรณกรรมสักเท่าไหร่ ทว่าวันนั้นบังเอิญผมนึกสนุกขึ้นมา เลยตัดสินใจส่งเรื่องนี้ไปร่วมเต้นรำกับ “รางวัลพานแว่นฟ้า” ซึ่งดำเนินการโดยรัฐสภา
>
> ต่อมาเรื่องสั้นเรื่องนี้ก็มีปัญหา!
>
> เมื่อคณะกรรมการฝ่ายรัฐสภาวิพากษ์วิจารณ์ว่ากรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด เป็นเรื่องสั้นที่มีเนื้อหาล่อแหลมและบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ ขณะที่คณะกรรมการอีกฝ่ายกลับมองตรงกันข้าม อีกทั้งยังมีกรรมการหลายท่านลงคะแนนให้เรื่องสั้นเรื่องนี้ได้รับรางวัลชนะเลิศ
>
> ที่สุด, กรณีฆาตกรรมฯ ฉบับเรื่องสั้นก็หลุดหายไปจากการพิจารณาในข้อกล่าวหาเดิม คือบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ อีกทั้งกรณีฆาตรกรรมฯ ยังได้ลากเรื่องสั้นของเพื่อนนักเขียนคนอื่นๆ อีก 3 เรื่อง หลุดหายจากการพิจารณา ท่ามกลางเสียงวิพากษ์วิจารณ์อย่างเข้มข้นตามสื่อต่างๆ ไม่ว่าในหนังสือพิมพ์ ทีวี และอินเทอร์เน็ต

เช่นเดียวกับ จรัญ ยั่งยืน (2549: 11) ผู้แต่งเรื่องสั้น “พญาอินทรี” ได้กล่าวถึงกรณีที่งานเขียนของตนถูกตัดสิทธิ์ไม่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 4 ดังความว่า

> ...เมื่อข้าพเจ้านำส่งประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ซึ่งจัดโดยองค์กรที่คิดว่าน่าจะเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด นั่นคือสำนักเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร จนสามารถผ่านเข้าสู่รอบสุดท้ายได้ และมีข่าวเล็ดลอดออกมาว่าพญาอินทรีสมควรได้รับรางวัลชนะเลิศ
>
> พลันได้เกิดเหตุการณ์ไม่คาดฝันขึ้นมาอีก เมื่อนักการเมืองผู้ทำหน้าที่ประธานการตัดสินรางวัล กลับพยายามทำทุกวิถีทางเพื่อตัดพญาอินทรีทิ้งไปจากรายชื่อของเรื่องสั้น 12 เรื่องที่สมควรได้รับรางวัล ด้วยข้ออ้างต่างๆ นานา เช่น ใช้คำไม่เหมาะสม ให้นักการเมืองพูดกูมึง ซึ่งสุดท้ายเขาก็ทำได้สำเร็จ
>
> ทั้งนี้เนื้อหาหลักของเรื่องสั้นเปรียบเสมือนกระจกเงาสะท้อนการคอร์รัปชั่นของนักการเมืองที่นับวันจะอึกทึกครึกโครมจนสังคมรังเกียจ ซึ่งรัฐบาลน่าจะต้องจัดการแก้ไขอย่างรีบเร่ง แต่ที่ไหนได้ เรื่องแต่งเรื่องนี้กลับแสลงใจเกินกว่านักการเมืองผู้นั้นจะรับได้

ในปี พ.ศ. 2549 อาลี โต๊ะอิลซา หรือ ศิริวร แก้วกาญจน์ ได้ส่ง บทกวีสองบท ได้แก่ “จดหมายจากแม่” และ “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” เข้าประกวดรางวัลพานแว่นฟ้าอีกครั้ง

ในนามของ ปัณณ์ เลิศธนกุล และ อันวาร์ หะซัน ตามลำดับ ปรากฏว่าบทกวีทั้งสองได้รับรางวัลชนะเลิศและรองชนะเลิศ โดยคณะกรรมการไม่ทราบว่าบทกวีสองชิ้นนี้เป็นผลงานของ อาลี โต๊ะอิลชา เพราะใช้นามปากกาที่ต่างกันในการส่งเข้าประกวด การกระทำดังกล่าวเป็นการกระทำที่ผิดกติกาของการประกวด เขาจึงไม่แสดงตัวในวันรับรางวัล

จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. 2551 อาลี โต๊ะอิลชา หรือ ศิริวร แก้วกาญจน์ ได้พิมพ์รวมบทกวีชุดใหม่ชื่อ “ฉันอยากร้องเพลงสักเพลง” โดยมีบทกวีที่ได้รับรางวัลทั้งสองชิ้นรวมอยู่ พร้อมเขียนหมายเหตุพาดพิงถึงรางวัลพานแว่นฟ้าไว้ท้ายบทกวี “จดหมายจากแม่” ว่า “เนื่องจากเรื่องสั้น ‘กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด’ และบทกวี ‘การปะทะของแสงและเงา’ ถูกตัดสิทธิ์จนไม่ได้รับรางวัล ‘พานแว่นฟ้า’ ในปี 2549 ผู้เขียนจึงจงใจพิสูจน์ ‘บางสิ่งบางอย่าง’ กับรางวัลนี้อีกครั้งในปีถัดมา ด้วยการส่งผลงานชิ้นนี้เข้าประกวด ในนาม ‘ปัณณ์ เลิศธนกุล’ ซึ่งผลปรากฏว่าได้รับรางวัลชนะเลิศ” (ศิริวร แก้วกาญจน์. 2551: 22) อีกทั้งยังได้เขียนหมายเหตุไว้ท้ายบทกวี “เพลงละเมอของเด็กชายและเพลงกล่อมของแม่” ว่า “กรณีเดียวกับ ‘จดหมายจากแม่’ (หน้า 22) หากใช้นาม ‘อันวาร์ หะซัน’ ซึ่งผลปรากฏว่าได้รับรางวัลรองชนะเลิศในปีเดียวกัน” (ศิริวร แก้วกาญจน์. 2551: 53)

ในปี พ.ศ. 2556 ได้เกิดความตื่นตัวในวงวรรณกรรมอีกครั้ง เมื่อการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ามีการเมืองเข้ามาแทรกแซงถึงคณะกรรมการตัดสิน ทั้งในระดับกลั่นกรอง คัดเลือก และดำเนินการ ทั้งนี้ การประกวดครั้งที่ผ่านมาคณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้าจะประกอบด้วย 3 ฝ่าย คือ รัฐสภา สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย และสื่อมวลชน แต่ในการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 12 กรรมการจากสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทยได้ขอลาออก โดยมีประเด็นความขัดแย้ง 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

ประเด็นแรก เกิดจากคณะกรรมการฝ่ายรัฐสภามีการปรับเปลี่ยนกติกาและกระบวนการประกวดรางวัลพานแว่นฟ้า รวมทั้งการปรับเพิ่มเงินรางวัล จึงทำให้เกิดความขัดแย้งทางความคิด กรรมการบางท่านเห็นด้วยในหลักการ “...ทว่ากระบวนการที่นำไปสู่กติกาดังกล่าวถูกตั้งคำถามถึงหลักประชาธิปไตยตามความตั้งใจของรางวัลที่จะส่งเสริมอยู่ไม่น้อย...” (สิรนันท์ ห่อหุ้ม. 2556: 19)

ประเด็นที่สอง เกิดจากคณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีแนวคิดทางการเมืองที่หลากหลาย และต่างก็มีจุดยืนทางการเมืองที่ชัดเจน จึงนำไปสู่การแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและสร้างความขัดแย้งในกลุ่มคณะกรรมการ เมื่อเกิดประเด็นที่ควรพูดคุยกันอย่างประนีประนอม ความรอมชอมจึงไม่

เกิดขึ้น “...นักเขียนรุ่นใหญ่อย่าง วัฒน์ วรรลยางกูร และ วิมล ไทรนิ่มนวล ออกมาปะทะทางความเห็นผ่านหน้าเฟซบุ๊ก โดยวิมลเชื่อว่ารางวัลนี้จะกลายเป็นรางวัลสายเสื้อแดงต่อไปเป็นแน่แท้ ในขณะที่วัฒน์บอกว่ารางวัลนี้จำเป็นต้องพัฒนาและให้เกียรติกับวิชาชีพของพวกเราเอง เงินรางวัลไม่ใช่ประเด็น และไม่เชื่อด้วยว่าปัญญาชนจะถูกครอบงำได้ง่ายๆ” (สิรนันท์ ห่อหุ้ม. 2556: 19)

เหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นครั้งนี้เป็นการถกเถียงถึงรูปแบบของการดำเนินการจัดประกวดมากกว่าการถกเถียงถึงเนื้อหาซึ่งเป็นหัวใจหลัก อย่างไรก็ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก็เป็นภาพสะท้อนที่น่าสนใจต่อแวดวงวรรณกรรมและสังคมไทย เนื่องจากมีนัยถึงการช่วงชิงอำนาจทางวรรณกรรมและสะท้อนให้เห็นถึงภาวะสังคมที่ขาดความปรองดองและยากจะประนีประนอม

จากสถานการณ์ความขัดแย้งและกระแสวิพากษ์วิจารณ์ที่เกิดขึ้นในการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าช่วยกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในแวดวงวรรณกรรม เกิดการตั้งคำถาม ถกเถียง โต้แย้ง วิเคราะห์ วิจารณ์ ช่วยสร้างสีสันและส่งเสริมให้วงวรรณกรรมมีการพัฒนามากยิ่งขึ้น

3. **บทบาทในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย** ศิลปวัฒนธรรมมีหลายแขนงดังที่สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (2558: ออนไลน์) ได้จำแนกศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยออกเป็น 9 สาขา ได้แก่ ทัศนศิลป์ ศิลปะการแสดง วรรณศิลป์ ดนตรีและการขับร้อง สถาปัตยกรรม มัณฑนศิลป์ เรขศิลป์ ภาพยนตร์ และการออกแบบเครื่องแต่งกาย ซึ่งศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยในแต่ละสาขานั้นล้วนเกิดจากจินตนาการ การต่อยอดภูมิปัญญา ผนวกด้วยความคิดสร้างสรรค์ หลอมรวมให้เกิดเป็นผลงานร่วมสมัยอันทรงคุณค่าในรูปแบบต่างๆ เป็นประโยชน์ทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคุณค่าทางจิตใจ อันได้แก่ สุนทรียะ และประโยชน์เพื่อการดำรงชีวิตตามประเภทหรือคุณลักษณะของผลงานศิลปวัฒนธรรมนั้นๆ

การสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อให้สอดคล้องกับสภาพบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป มีรูปแบบที่หลากหลาย สร้างคุณประโยชน์และให้ประสบการณ์ทางด้านสุนทรียะแก่ผู้เสพ อาทิ ทัศนศิลป์ จากทศวรรษ 1960 ศิลปะกระแสสากลทั้งจากสหรัฐอเมริกา ยุโรป ญี่ปุ่น ได้นำเสนอการแสดงออกทางศิลปะในกระแสความคิดใหม่ ศิลปะยุคหลังสมัยใหม่ (Postmodern art) ที่มุ่งเน้นความคิด มุ่งเน้นการรับรู้และการตีความภาพความคิดในสมอง การนำเสนอที่สอดคล้องกับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม สื่อแสดงออกทางศิลปะที่หลากหลาย มิได้ยึดติดอยู่กับสื่อแสดงออกจากอดีตเท่านั้น ไม่ว่าจะเป็นศิลปะแนวคิด (Conceptual art) ศิลปะจัดวาง

(Installation art) ศิลปะสื่อแสดง (Performance art) ศิลปะบนดิน (Earth art) ฯลฯ ซึ่งอาจรวมเรียกว่า ศิลปจินตทัศน์ (วิรุณ ตั้งเจริญ. 2552: 55-57) จึงทำให้ทัศนศิลป์มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องเกิดเป็นผลงานที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งทางด้านรูปแบบและความคิด

ทางด้านศิลปะการแสดงซึ่งหมายถึงนาฏศิลป์และการแสดงอื่นๆ ก็มีการพัฒนาตามความเปลี่ยนแปลงของโลกยุคโลกาภิวัตน์ เดิมศิลปะการแสดงของไทยมาจากราชสำนัก ไม่ว่าจะเป็นโขน ละครใน ละครพันทาง ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีที่มาจากชุมชนหรือท้องถิ่นโดยปรากฏในรูปแบบของศิลปะการแสดงพื้นบ้านต่างๆ กระทั่งปัจจุบันแม้ศิลปะการแสดงของไทยยังคงได้รับการอนุรักษ์ไว้ แต่ก็ได้รับอิทธิพลการแสดงสากลมาผสมผสานทำให้เกิดศิลปะการแสดงรูปแบบใหม่ๆ ที่มีความทันสมัยและสร้างความบันเทิงใจให้ผู้เสพหลากหลายกลุ่มมากขึ้น เช่น นาฏลีลา และการแสดงในรูปแบบ Movement performance เป็นต้น

ส่วนวรรณกรรมในฐานะศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยแขนงหนึ่งก็มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง มีการเปลี่ยนแปลงจากขนบนิยมเดิมมาสู่รูปแบบใหม่เพื่อให้สอดคล้องกับวิถีชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคมการเมืองที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น วรรณกรรมประเภทนวนิยายรักออนไลน์ อัตชีวประวัติของผู้มีชื่อเสียงในสังคม และหนังสือธรรมะที่มีความทันสมัยมากขึ้น เป็นต้น การสร้างสรรค์วรรณกรรมที่มีความหลากหลายทั้งในด้านประเภทและกลวิธีการนำเสนอเพื่อให้ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านได้อย่างครอบคลุมและทั่วถึง

จากที่กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่าศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยของไทยมีการพัฒนาและเจริญงอกงามไม่หยุดนิ่ง มีการสร้างสรรค์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เช่นเดียวกับเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยแขนงหนึ่ง แม้จะเป็นวรรณกรรมที่ไม่ได้อยู่ในกระแสนิยม แต่ก็เป็นวรรณกรรมรูปแบบหนึ่งที่สามารถสะท้อนภาพสังคมการเมืองไทยได้อย่างชัดเจน โดยใช้กระบวนการทางวรรณศิลป์เป็นเครื่องมือ ในขณะเดียวกันก็ยังช่วยจรรโลงวรรณกรรมการเมืองของไทยให้ดำรงอยู่ต่อไปในบรรณพิภพ

บทบาททางด้านการเมือง

วรรณกรรมกับสังคมมีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกัน วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม ขณะเดียวกันสังคมย่อมมีอิทธิพลต่อวรรณกรรมและนักเขียน ในที่สุดวรรณกรรมและนักเขียนย่อมมี

บทบาทและความสำคัญที่ส่งผลต่อสังคม เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมการเมืองที่สะท้อนภาพสังคมและการเมืองไทย ดังนั้นเหตุการณ์ทางการเมือง โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมจึงกลายเป็นวัตถุดิบสำคัญที่นักเขียนเลือกสรรมาเป็นแรงบันดาลใจในการประพันธ์ เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงมีบทบาทสำคัญทางด้านสังคมการเมือง โดยสามารถแบ่งได้ 7 ลักษณะ ดังนี้

1. **การรวบรวมปัญหาของประชาชนผ่านทางวรรณกรรม** การประกวดเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองที่จัดขึ้นโดยรัฐสภา โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นทางการเมืองได้อย่างอิสระเสรีผ่านทางวรรณกรรม จากการวิเคราะห์เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่านักเขียนส่วนใหญ่มักเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับสภาพปัญหาทางสังคมการเมืองที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบันผ่านการสมมุติตัวละครและเหตุการณ์ เป็นเสมือนการร้องเรียนปัญหาไปสู่ภาครัฐ ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง ปัญหาเกี่ยวกับรัฐและนโยบายรัฐ ปัญหาเกี่ยวกับสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมือง หรือแม้กระทั่งปัญหาเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย การจัดประกวดจึงเป็นเสมือนการสอบถามความต้องการและปัญหาเกี่ยวกับการเมืองไทยจากประชาชนผ่านทางวรรณกรรม ดังนั้น เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นการเปิดพื้นที่แสดงความทุกข์ยาก ความเดือดร้อน และความคาดหวังของประชาชน การจัดประกวดจึงมีลักษณะคล้ายกระบวนการวิจัยที่กระทำผ่านงานวรรณศิลป์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการเสาะแสวงหาความคิดความต้องการ ปัญหาจากประชาชนที่นำเสนอในรูปแบบของเรื่องสั้นเพื่อนำมาหาแนวทางการแก้ไข

2. **การสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชนและลดทอนความขัดแย้งในสังคม** แม้ว่าวรรณกรรมการเมืองส่วนใหญ่มักเสนอสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม โดยมุ่งเน้นให้เห็นความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ของประชาชน ซึ่งเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าก็มีลักษณะเช่นนั้นด้วยเช่นกัน หากแต่เรื่องสั้นดังกล่าวกลับมีบทบาทในการลดทอนความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นงานเขียนที่มาจากการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองของรัฐสภา วรรณกรรมนี้จึงเป็นเครื่องมือของรัฐสภาเพื่อรับทราบความคิดทางการเมืองของประชาชน โดยรัฐสภาสามารถรับรู้ความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชนทางอ้อม เป็นการสำรวจทัศนคติทางการเมืองผ่านงานวรรณกรรม ในขณะเดียวกันประชาชนก็สามารถเห็นถึงทัศนคติทางการเมืองของภาครัฐผ่านกระบวนการตัดสินวรรณกรรมเช่นกัน โดยสามารถพิจารณาได้จากคณะกรรมการตัดสิน รวมทั้งเนื้อหา

ของวรรณกรรมว่ามีแนวโน้มไปในทิศทางใด เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นเสมือนบทสนทนาของรัฐสภากับประชาชนผ่านวรรณกรรม

ดังนั้น เพื่อลดทอนความขัดแย้งในสังคมที่ประชาชนอาจไม่พอใจภาครัฐหรือรัฐอาจไม่เห็นด้วยกับการกระทำของประชาชน หรือแม้แต่ประชาชนอาจมีทัศนคติทางการเมืองที่แตกต่างกัน วรรณกรรมจึงเป็นที่ระบายความอัดอั้น คับข้องใจดังกล่าว แทนที่จะเกิดการปะทะหรือขัดแย้งกันโดยตรง เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงทำหน้าที่เยียวยาความแตกร้าวในสังคมได้ในระดับหนึ่ง โดยการเปิดพื้นที่การแสดงออกทางการเมืองผ่านงานวรรณกรรม เป็นช่องทางทำให้ผู้ที่ขัดแย้งกันสามารถร่วมเรียนรู้ประชาธิปไตยด้วยกันได้

3. **การส่งเสริมประชาธิปไตย** วรรณกรรมการเมืองส่วนใหญ่มักส่งเสริมประชาธิปไตยโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการและมุ่งเน้นแนวทางการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าก็มีการเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับประชาธิปไตยในลักษณะนี้เช่นกัน เช่น ในเรื่อง *ผู้พิทักษ์*, *ชนชั้นแห่งดอกไม้* และ *ก่อนสายหมอกเลือน* มีการมุ่งเน้นเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับเรื่องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาค ส่วนเรื่อง *ไข่ประชาธิปไตย* และ *วันใหม่* แสดงให้เห็นว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ประชาชนจึงควรให้ความสำคัญและพิทักษ์รักษาประชาธิปไตย

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่แสดงให้เห็นบทบาทในการส่งเสริมประชาธิปไตยในเรื่องสั้นได้อย่างชัดเจนที่สุด คือการเปิดโอกาสให้นักเขียนแสดงทรรศนะทางการเมืองอย่างอิสระเสรีในมุมมองที่ต่างกันโดยไม่ปิดกั้นหรือจำกัดความคิดเพียงแค่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง จะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลมีการเสนอทรรศนะและมุมมองทางการเมืองที่แตกต่างกันอย่างชัดเจน แต่เรื่องสั้นเหล่านั้นกลับสามารถมาปรากฏร่วมกันได้ เช่นเรื่อง *ไอ้มดแดง* เสนอทรรศนะที่ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดและเอนเอียงไปในทางที่ไม่เห็นด้วยกับการไปชุมนุมทางการเมือง มุ่งเน้นการพึ่งตนเองมากกว่าพึ่งพานักการเมือง แต่ในเรื่อง *เรื่องของจานดำ จานแดง เสื้อเหลือง เสื้อแดง และบอลโลก* กลับมีการเสนอมุมมองที่ไม่เห็นด้วยกับผู้ที่เป็นกลางไม่เลือกข้างและเชื่อว่าการเลือกข้างทางการเมืองจะช่วยให้การดำเนินชีวิตในสังคมปัจจุบันง่ายขึ้น ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นการส่งเสริมประชาธิปไตยในการจัดประกวดเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าที่ยอมรับในความแตกต่างทางความคิดของประชาชน ช่วยกระตุ้นให้ประชาชนกล้าคิด กล้าแสดงทรรศนะในมุมมองของตนในวิถีทางที่เหมาะสมตามระบอบประชาธิปไตย

4. **กระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางสังคมการเมือง** วรรณกรรมบางประเภทมีผลต่อความเปลี่ยนแปลงในสังคม หรืออาจมีเป้าหมายเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางสังคมการเมือง โดยเฉพาะวรรณกรรมการเมืองที่มีลักษณะปลุกเร้า โน้มน้าว และกระตุ้นเตือนผู้อ่าน ในขณะเดียวกันอาจช่วยเตือนสติหรือเปลี่ยนแปลงทัศนคติหรือความเข้าใจผิดให้กลายเป็นความเข้าใจที่ถูกต้อง ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าบางครั้งนักเขียนจะใช้วิธีการเสียดสี ประชดประชันเพื่อเตือนสติผู้อ่านและสังคมให้ตระหนักถึงปัญหาทางการเมืองที่กำลังเกิดขึ้น เช่น ในเรื่อง *ตามปกติ* ผู้เขียนนำเหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในจังหวัดชายแดนภาคใต้มาร้อยเรียง พร้อมต่อท้ายด้วยคำว่า “ตามปกติ” ทั้งๆ ที่เหตุการณ์เหล่านั้นเป็นเรื่องราวความรุนแรงที่ไม่ปกติในสังคม แต่เกิดขึ้นบ่อยครั้งจนสังคมกลับหลงลืมมองราวกับเป็นเรื่องปกติธรรมดา ผู้เขียนมีเจตนาที่จะกระตุ้นเตือนให้สังคมหันมาสนใจและแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชายแดนภาคใต้อย่างจริงจัง ส่วนในเรื่อง *เอาละวะขัดขืน* ผู้เขียนต้องการแสดงให้เห็นว่าการหลงเชื่อหรือกระทำตามผู้อื่นโดยไม่รู้เรื่องราวที่แท้จริงว่าเป็นอย่างไร อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อตัวเองและสังคม เฉกเช่นกรณีของพ่ออุ๊ยอินตาที่หลงเชื่อกลุ่มผู้ไม่หวังดีที่ชักชวนให้กระทำ “อารยะขัดขืน” ต่อรัฐบาล แม้ว่าพ่ออุ๊ยอินตาจะไม่เข้าใจหลักการอารยะขัดขืนที่แท้จริงแต่ก็ยอมทำตามเพราะได้รับสิ่งของเป็นการตอบแทน จนในที่สุดการกระทำนั้นส่งผลร้ายทั้งต่อตัวของพ่ออุ๊ยอินตา ลูกสาว และสังคมโดยรวม

นอกจากนี้ยังมีการแสดงข้อเสนอแนะ รวมทั้งแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อหาทางออกให้กับวิกฤตการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคมอีกด้วย เช่นเรื่อง *ผมกับผมอีกคน (ข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชัง)* ผู้เขียนได้เสนอทางออกของการแก้ปัญหาความขัดแย้งและความแตกแยกที่เกิดขึ้นในสังคมว่า

> ...ถ้าหูตานายไม่บอดนายจะพบคำตอบ นายรักแม่นาย นายตระหนักในพระคุณของแม่ นายถึงว่าสีอะไรก็ได้ น้องชายไปชุมนุมล้มอำมาตย์ร่วมกับคนเสื้อแดง นายไม่รู้สึกเกลียดชังเพราะว่าเขาเป็นน้องนายรักน้อง เพื่อนนายไปยึดทำเนียบรัฐบาลครึ่งปีร่วมกับกลุ่มคนเสื้อเหลือง นายไม่กล่าวโทษเพราะเขาเป็นเพื่อนรักของนาย ถ้านึกว่าทุกคนเป็นพ่อเป็นแม่ เป็นพี่น้อง เป็นเพื่อน เราจะรักกัน เราจะไม่เกลียดกัน จะไม่ปองร้าย ไม่คิดประหัตประหารกัน เรื่องนี้นายต้องใช้ความรักอย่างใหญ่หลวง ตัวนายต้องข้ามให้พ้นหุบเหวแห่งความเกลียดชังเสียก่อน อย่าเกลียด อย่าใช้ความเกลียด... ที่ไหนมีเงาทะมึนของความเกลียดชัง นายต้องส่งสัญญาณบอกให้คนที่หัวใจเป็นคนรีบปลีกตัวออกมา ที่ไหนมีกลิ่นอายของความตาย นายต้องจูงมือพวกเขาออกมา...เริ่มจากคนใกล้ตัวทีละคน เล่าถึงแม่ที่นายว่าจะสีอะไรก็ได้ รบรา

> ไปก็เท่านั้น ไม่มีพระราชาองค์ไหนอยู่ค้ำฟ้า ไม่มีขุนนางคนไหนไม่ถึงแก่อสัญกรรม ไม่มีชาวบ้านคนไหนไม่ตาย แผ่นดินยังอยู่ พระแม่ธรณียังอยู่ มนุษย์เราเพียงมาเดินเล่นให้สกปรกหน้าดินชั่วครู่ชั่วยาม อย่าคิดฆ่ากันเลย อย่าเอาเปรียบกันเลย นายต้องข้ามให้พ้นความเกลียดชังทั้งมวล แล้วนายจะหาวิธีบอกพวกเขาได้ นายเป็นสุข บ้านเรือนที่นายอยู่จะร่มเย็น...อย่าปล่อยนานจนความเกลียดลุกเป็นไฟไหม้แผ่นดินล่ะ... (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2553: 33-34)

อย่างไรก็ตามบทบาทในการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางสังคมการเมืองจะสำเร็จหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับผู้อ่านเป็นสำคัญ หากผู้อ่านมีความรู้สึกคล้อยตามจนนำไปสู่การปฏิบัติ ย่อมนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคมการเมืองได้ในที่สุด

5. **การสะท้อนความเป็นไปแห่งยุคสมัย** วรรณกรรมเป็นผลิตผลทางความคิดของมนุษย์ซึ่งผู้เขียนมักแต่งขึ้นจากจินตนาการหรือได้รับแรงบันดาลใจจากเหตุการณ์จริง นักเขียนเป็นสมาชิกหนึ่งของสังคม ดังนั้น เรื่องราวต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมย่อมเป็นวัตถุดิบสำคัญในการสร้างสรรค์งานเขียน วรรณกรรมจึงทำหน้าที่สะท้อนภาพสังคมในแต่ละยุคสมัยอย่างละเอียด เรื่องราวในวรรณกรรมอาจมาจากประสบการณ์ตรงของผู้เขียน หรือเป็นคำบอกเล่าจากผู้อื่น เมื่อนักเขียนนำมาร้อยเรียงเป็นเรื่องราวอาจมีการเสริมแต่งและใช้ศิลปะการประพันธ์เพื่อให้เนื้อเรื่องสนุกสนานเข้มข้นมากยิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้สภาพปัญหาและวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคมไทยจึงกลายเป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่นักเขียนเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้านำมาสร้างงานเขียนเพื่อบันทึกภาพเหตุการณ์สำคัญที่นักเขียนพิจารณาแล้วว่าควรค่าแก่การจดจำ เช่น เหตุการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกิดความรุนแรงและความสูญเสียยืดเยื้อยาวนานมาจนกระทั่งปัจจุบัน ในเรื่อง *การจากไปของนกเค้า* กล่าวถึงเหตุการณ์ความรุนแรงจากสถานการณ์ความไม่สงบในพื้นที่จังหวัดปัตตานีที่สร้างความสูญเสียและความหวาดหวั่นให้กับประชาชน เรื่อง *หมู่บ้านสีแดง* และ *ในทรรศนะของคนบาป* กล่าวถึงข่าวลือที่สร้างความหวาดระแวงให้แก่คนในพื้นที่ เป็นภัยร้ายที่สร้างความแตกแยกให้ผู้คนแบ่งออกเป็นฝักฝ่าย ส่วนเรื่อง *ไม่มีแผ่นดินอยู่* และ *ราคาของแผ่นดิน* แสดงให้เห็นความเดือดร้อนของประชาชนที่เคยอาศัยอยู่ในพื้นที่อย่างสงบสุข แต่กลับต้องพยายามหาทางโยกย้ายเพราะเหตุการณ์ความรุนแรงที่สร้างความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ในขณะที่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 เป็นวันแห่งความเจ็บปวดและสูญเสียครั้งยิ่งใหญ่ในประวัติศาสตร์การเมืองไทย มีการบันทึกไว้ในเรื่อง *วีรชนนิรนาม* กล่าวถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ควบคู่กับเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 เพื่อแสดงให้เห็นว่าเหตุการณ์ทางการเมืองทั้งสองครั้ง มีความรุนแรงไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน เพราะต่างนำมาซึ่งความเจ็บปวดและความสูญเสียอย่างใหญ่หลวง โดยเฉพาะญาติของผู้เสียชีวิตและหายสาบสูญในเหตุการณ์ครั้งนั้น

รวมทั้งวิกฤตการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองในช่วงปี พ.ศ. 2548 จนถึงปัจจุบันที่ความแตกต่างของจุดยืนทางการเมืองได้แบ่งประชาชนชาวไทยออกเป็นฝักฝ่ายอย่างชัดเจน บ้านเมืองเกิดความระส่ำระสายจากความขัดแย้งที่หยั่งรากลึกและฝังความเกลียดชังไว้ในจิตใจของคนไทยด้วยกัน จนนำไปสู่ความวุ่นวายและความสูญเสีย ในเรื่อง *เพราะธงฝืนนั้น*, *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี)* และ *พี่สาวของผม* แสดงให้เห็นความขัดแย้งทางการเมืองที่เกิดจากประชาชนในสังคมมีจุดยืนและความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกัน เมื่อต่างฝ่ายต่างไม่ยอมประนีประนอมจึงทำให้เกิดความแตกแยก ส่วนในเรื่อง *ผู้รับผิดชอบ* และ *น้ำ (ท่วม) ใจ* สะท้อนผลกระทบจากความขัดแย้งที่ประชาชนต่างได้รับความเดือดร้อนไม่ว่าจะเกี่ยวข้องกับการเมืองหรือไม่ก็ตาม

อย่างไรก็ตามการสะท้อนภาพสังคมการเมืองเหล่านั้น ย่อมมีทั้งส่วนที่เป็นความจริงและส่วนที่เป็นการตีความของผู้แต่ง นอกจากนักเขียนจะเลือกสรรเหตุการณ์สำคัญที่สร้างแรงบันดาลใจในการเขียนแล้ว ยังมีการสอดแทรกทรรศนะและมุมมองเพื่อแสดงจุดยืนของตนด้วย ทั้งนี้ เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นงานเขียนที่ผ่านการกลั่นกรองจากคณะกรรมการตัดสินของรัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย การเสนอทรรศนะจึงสามารถเปิดกว้างได้เท่าที่คณะกรรมการตัดสินแต่ละชุดในยุคสมัยนั้นจะสามารถยอมรับได้

6. **การสร้างจิตสำนึกและค่านิยม** บางครั้งวรรณกรรมก็เป็นสื่อที่นักเขียนจงใจใช้สร้างจิตสำนึกให้แก่ผู้อ่านเพื่อโน้มน้าวให้ผู้อ่านตระหนักถึงคุณค่าบางประการและธำรงรักษาไว้ในสิ่งที่ตนยึดมั่นและศรัทธา โดยเน้นการสร้างภาพลักษณ์และเชิดชูบุคคล องค์กร หรือสถาบัน ในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีการสร้างจิตสำนึกและสร้างคุณค่าให้แก่ผู้อ่าน โดยมีความเกี่ยวข้องกับสถาบันศาสนาและพระมหากษัตริย์ เช่น ในเรื่อง *ความหวังจากถังขยะ*, *หล่ำไม่ใส่เสื้อ* และ *ไอ้มดแดง* ผู้เขียนได้แสดงให้เห็นพระมหากรุณาธิคุณที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีต่อปวงชนชาวไทย เพื่อเป็นการกระตุ้นเตือนและปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์ ส่วนในเรื่อง *มือปืน*, *หลวงพ่อ* และ *เวียงล่มที่หนองหล่ม* มีการนำเสนอภาพลักษณ์ของพระภิกษุที่มีวัตรปฏิบัติที่งดงาม แต่กลับได้รับผลร้ายจากการกระทำของคนชั่ว เรื่องราวเช่นนี้เป็นการเตือนสติพุทธศาสนิกชนให้ใช้วิจารณญาณในการรับข้อมูลข่าวสารที่อาจสร้างกระแสให้สถาบันศาสนาเสื่อมเสียเพื่อผลประโยชน์บางประการ

เมื่อผู้อ่านได้อ่านเรื่องราวเช่นนี้ย่อมทำให้เกิดรู้สึกอิ่มเอมใจ ความซาบซึ้งและศรัทธา ซึ่งส่งผลไปถึงการพยายามธำรงรักษาสถาบันดังกล่าวไว้เพื่อเป็นที่พึ่งทางจิตใจให้แก่คนในสังคม มีข้อสังเกตว่าในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าไม่ได้เน้นการกล่าวถึงความเป็นชาติมากนักเพราะมุ่งเสนอสถานการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสังคม

7. **การสร้างคุณค่าทางปัญญา** การอ่านวรรณกรรมนอกจากผู้อ่านจะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินแล้ว ยังได้รับความรู้ แง่คิดและประสบการณ์เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้สติปัญญาแตกฉาน เกิดความรอบรู้และรู้เท่าทันโลกและสังคม เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นงานเขียนที่มุ่งเน้นการนำเสนอเรื่องราวและความคิดทางการเมือง แม้จะไม่ได้ต้องการสั่งสอนหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องราวทางการเมืองโดยตรง แต่ผู้อ่านสามารถรับรู้ได้จากบทสนทนาของตัวละครซึ่งผู้เขียนสอดแทรกความรู้ไว้อย่างแยบยล โดยใช้การเปรียบเทียบช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจง่ายขึ้น เช่น เรื่อง *เรื่องนี้เรื่องนั้น เรื่องเดียวกัน* กล่าวถึงตอนที่พ่อสอนขวัญเกี่ยวกับเรื่องของสิทธิและหน้าที่ ดังความว่า

> “พ่อจะให้ลูกเลี้ยงไก่ไงเดี๋ยวพ่อจะซื้อให้...ลูกเลี้ยงมันดีๆ นะ มันจะไข่ให้ลูกกิน...ไข่ไก่จะเป็นสิทธิของลูกแต่ลูกจะเป็นเจ้าของไข่ได้ ลูกต้องมีหน้าที่ด้วย ต้องหาข้าวหาน้ำให้ไก่กิน การเลี้ยงดูไก่เป็นหน้าที่ของลูก เหมือนนี่เลยลูก เหมือนประชาธิปไตยเลย ลูกมีสิทธิจะได้ประโยชน์จากมัน แต่ลูกต้องมีหน้าที่ดูแลรักษามันด้วย จะมีสิทธิอย่างเดียวไม่ได้ ลูกจะมีสิทธิเป็นเจ้าของไข่ไก่ โดยไม่มีหน้าที่เลี้ยงไก่ไม่ได้... ประชาธิปไตยให้สิทธิแก่เราในหลายๆ เรื่อง แต่คนมักไม่ค่อยสนใจใช้สิทธิของตัวเอง ซึ่งมันเป็นการลิดรอนสิทธิของตัวเราด้วยตัวเราเอง ตัดมือตัดเท้าของตัวเองด้วยตนเอง พ่อจะพูดยังไงดี...มันเหมือนเขาให้ของเรามา แล้วเราไม่ใช้ของนั้นให้เกิดประโยชน์กับตัวเรา มันก็จะไม่ต่างอะไรกับการไม่มีของนั้น รกรุงรัง เกะกะเปล่าๆ...ที่ซ้ำร้ายคือเราไม่รู้เลยว่าต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาระบอบประชาธิปไตยไว้ด้วย ถ้าเราไม่ช่วยกันดูแลส่งเสริมประชาธิปไตย เดี๋ยวมันจะแย่ สิทธิเสรีภาพต่างๆ จะพลอยลดน้อยหายไป ไม่ได้เพิ่มพูนให้เกิดประโยชน์แก่ตัวเรามากขึ้น” (อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. 2546: 51-53)

เช่นเดียวกับเรื่อง *จัดฉาก* สาคร ชลธี ได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อดีและข้อเสียของระบอบประชาธิปไตย ดังความว่า

> ...ประชาธิปไตยเปรียบเหมือนน้ำครับ เป็นสิ่งที่จับต้องได้อย่างรูปธรรม น้ำที่พร้อมให้ความฉ่ำใจ โอบอุ้ม ชุ่มเย็น สำหรับผมแล้วมันคือน้ำใจที่ใสสะอาดพร้อมจะมอบให้ทุกคน...คนยังไม่เข้าใจประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเปรียบคนตกน้ำ น้ำอาจเย็นฉ่ำเป็นที่พึ่ง แต่ถ้าไม่รู้จักมันอาจจะจมน้ำตายได้ นักการเมืองไม่ได้เป็นแค่ส่วนหนึ่งของระบอบประชาธิปไตยเท่านั้น ต้องพร้อมช่วยประชาชนให้อยู่กับระบอบอย่างนี้เข้าใจและมีความสุข ผมพร้อมเปียกเพื่อช่วยคนตกน้ำเสมอครับ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. 2551: 47-51)

ส่วนในเรื่อง *นักเล่านิทานยามราตรี* นายหนังประเคียงเล่นหนังตะลุงเพื่อสอนลูกชายเกี่ยวกับบทบาทและความสำคัญของการปฏิวัติ ดังความว่า

> ...กูจะเปรียบเทียบให้มึงฟังง่ายๆ มึงเคยเห็นคนเขาต้มข้าวให้หมูกินไหม เขาต้องใช้ก้อนเส้าสามก้อนเป็นเตาไฟ แล้วมีหม้อข้าวหมูวางอยู่ข้างบน หม้อข้าวหมูเป็นสิ่งที่มีค่าเปรียบเหมือนประเทศชาติ ก้อนเส้าทั้งสามก้อนสำคัญทุกก้อน ก้อนแรกคือประชาชน ก้อนที่สองคือเสรีภาพ ก้อนที่สามคืออำนาจอธิปไตยของปวงชน ถ้าก้อนใดก้อนหนึ่งเกิดล้มลงประเทศชาติก็อยู่ไม่ได้ ถ้าล้มเมื่อไหร่ ไอ้พวกหมาที่มันคอยจะแย่งกินข้าวหมู มันก็จะกรูกันเข้ามาแย่ง เพราะฉะนั้นเราต้องคอยระวังไม่ให้หมามาแย่งกินข้าวหมู พูดง่ายๆ การปฏิวัติก็คือการไปไล่หมาออกไปให้พ้นจากหม้อข้าวหมู มึงเข้าใจหรือยัง (รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. 2547: 69)

ดังนั้น แม้เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจะไม่ใช่ตำราที่มุ่งเน้นเพื่อให้ความรู้ทางสังคมการเมืองเป็นสำคัญ แต่ผู้อ่านสามารถเก็บเกี่ยวข้อมูลความรู้ที่สอดแทรกอยู่ในเนื้อเรื่องเพื่อประเทืองปัญญาและนำไปปรับใช้ในการดำเนินชีวิตท่ามกลางสภาพสังคมการเมืองที่เต็มไปด้วยปัญหาและความขัดแย้งได้

เมื่อพิจารณาบทบาทของเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าทั้งทางด้านวรรณกรรมและทางด้านการเมืองแล้วพบว่าในฐานะที่เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัยแขนงหนึ่ง เรื่องสั้นมีคุณค่าในด้านการสร้างความบันเทิงและความเพลิดเพลินใจให้แก่ผู้อ่านผ่านทางวรรณศิลป์ที่งดงาม แต่ในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตยเรื่องสั้นก็มีคุณค่าและบทบาทสำคัญในการส่งเสริม สนับสนุนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยให้พัฒนาก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งจะเห็นได้จากเนื้อหาที่นำเสนอและกระบวนการตัดสินที่เปิดกว้างยอมรับความแตกต่างทางความคิด รางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นเสมือนพื้นที่สมมุติที่ยอมให้ความแตกต่างสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

บทที่ 6
บทสรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “วรรณกรรมการเมือง: กรณีศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า” มีวัตถุประสงค์หลักในการวิจัยเพื่อศึกษาวาทกรรมการเมืองและการให้ความหมายการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า รวมทั้งเพื่อศึกษาการให้คุณค่าต่อเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย โดยมีขอบเขตในการวิจัย คือ เรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า ในช่วงปี พ.ศ. 2545-2555 ที่ได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่แล้ว จำนวน 136 เรื่อง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้การวิเคราะห์ตัวบท (Textual analysis) ผลการวิจัยสามารถสรุปได้ ดังนี้

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ตอน คือ 1) วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า 2) การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า และ 3) บทบาทเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

ตอนที่ 1 วาทกรรมการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถแบ่งออกเป็น 4 วาทกรรมหลัก คือ วาทกรรมนักการเมือง วาทกรรมรัฐ วาทกรรมความแตกแยก และวาทกรรมประชาธิปไตย โดยแต่ละวาทกรรมประกอบด้วยชุดวาทกรรมย่อย ดังนี้

วาทกรรมนักการเมือง ประกอบด้วยวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม คือ วาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมม ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 34 เรื่อง และวาทกรรมนักการเมืองในอุดมคติ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง สาระสำคัญของวาทกรรมนักการเมืองสามานย์และการเมืองโสมมกล่าวถึงนักการเมืองที่มีพฤติกรรมไม่เหมาะสม ทุจริตคอร์รัปชัน ใช้อำนาจแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง อีกทั้งยังมีเล่ห์เหลี่ยมและกลโกงเพื่อเอาชนะคู่ต่อสู้ทางการเมือง มีการใส่ร้ายป้ายสี หรือใช้กลโกงเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ นักการเมืองประเภทนี้ขาดความจริงใจ ทำความดีเพียงเพื่อสร้างภาพลักษณ์เพื่อหวังคะแนนเสียงจากประชาชน อีกทั้งยังมีลักษณะเป็น

นักการเมืองลืมตัว หลงลืมความศรัทธาและความไว้วางใจของประชาชนที่เลือกตนเองเข้ามาทำงานการเมือง แทนที่จะทำงานเพื่อสังคมส่วนรวมกลับหาผลประโยชน์ใส่ตน นักการเมืองประเภทนี้จึงทำให้ระบบการเมืองและนักการเมืองมักมีภาพลักษณ์เชิงลบในสายตาประชาชนทั่วไป อย่างไรก็ตามในชุดวาทกรรมนักการเมืองก็ยังมีการเสนอวาทกรรมย่อยนักการเมืองในอุดมคติ ซึ่งกล่าวถึงนักการเมืองที่ดีมีคุณธรรม มีความมุ่งมั่นและอุดมการณ์ในการทำงานการเมืองเพื่อประชาชนและสังคม แต่นักการเมืองกลุ่มนี้อาจไม่ประสบความสำเร็จทางการเมืองเพราะประชาชนยอมตกอยู่ใต้อำนาจของการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

วาทกรรมรัฐ ประกอบด้วยวาทกรรมย่อย 2 วาทกรรม คือ วาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 9 เรื่อง และวาทกรรมนโยบายรัฐ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 8 เรื่อง การเสนอวาทกรรมเจ้าหน้าที่รัฐกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชนที่มักเกิดความขัดแย้งและความไม่เข้าใจกัน ในขณะเดียวกันประชาชนมีความคาดหวังว่าเจ้าหน้าที่รัฐจะสามารถเป็นที่พึ่งให้กับตนได้ อย่างไรก็ตาม เจ้าหน้าที่รัฐบางส่วนมีพฤติกรรมทุจริตโดยใช้ตำแหน่งหน้าที่เป็นช่องทางในการแสวงหาประโยชน์ นอกจากนี้ในกลไกระบบการทำงานยังมีวัฒนธรรมแบบเดิมๆ ที่คนทำงานด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจไม่ประสบความสำเร็จและผู้ที่ได้เลื่อนขั้นกลับเป็นผู้ที่ประจอบสอพลอ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่รัฐโดยเฉพาะข้าราชการประจำมักได้รับอิทธิพลหรือผลกระทบจากการเมือง โดยอาจถูกแทรกแซงหรือถูกกลั่นแกล้งรังแกหากไม่ยอมโอนอ่อนผ่อนตามนักการเมือง ส่วนวาทกรรมนโยบายรัฐส่วนใหญ่เป็นการเสนอภาพในเชิงลบของนโยบายประชานิยมที่ประชาชนไม่ได้รับประโยชน์จากการดำเนินนโยบายอย่างแท้จริง

วาทกรรมความแตกแยก ประกอบด้วยวาทกรรมย่อย 4 วาทกรรม คือ วาทกรรมความขัดแย้งทางการเมือง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 19 เรื่อง วาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 17 เรื่อง วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมือง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง และวาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้ง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง โดยวาทกรรมความขัดแย้งทางการเมืองมีการเสนอสาระเกี่ยวกับความแตกต่างทางความคิดและอุดมการณ์ของคนในสังคมส่งผลให้เกิดความขัดแย้งและการแบ่งฝักแบ่งฝ่าย ความขัดแย้งส่งผลกระทบในวงกว้างทั้งต่อผู้ที่เกี่ยวข้องและไม่เกี่ยวข้องกับการเมือง ประชาชนบางกลุ่มกลายเป็นเครื่องมือหรือเครื่องต่อรองเพื่อสร้างสถานการณ์ความขัดแย้งในสังคม ขาดการรอมชอม

ประนีประนอม มีเพียงความรักสามัคคี การเคารพให้เกียรติในความแตกต่างเท่านั้นที่จะช่วยประคับประคองให้สังคมมีความสงบสุขได้ ส่วนวาทกรรมสถานการณ์ความไม่สงบชายแดนภาคใต้สะท้อนภาพความหวาดกลัวของคนในพื้นที่ที่ต้องเผชิญกับข่าวลือ ความหวาดระแวง และความรุนแรงโหดร้ายของสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นรายวัน ทั้งประชาชนผู้บริสุทธิ์และเจ้าหน้าที่รัฐทุกคนต่างตกอยู่ในสถานะเดียวกันเพราะทุกคนอาจเป็นเป้าหมายในการสร้างความรุนแรงโดยไม่รู้ตัว วาทกรรมสถาบันพระมหากษัตริย์กับการเมืองแสดงถึงพระมหากรุณาธิคุณของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีต่อปวงชนชาวไทย แม้สังคมไทยจะเกิดความขัดแย้ง แต่ประชาชนชาวไทยต่างมีศูนย์รวมจิตใจเดียวกัน ในขณะเดียวกันพระมหากษัตริย์ทรงอยู่เหนือความขัดแย้งทั้งปวง ในขณะที่วาทกรรมสื่อมวลชนกับความขัดแย้งกล่าวถึงบทบาทของสื่อมวลชนที่มีบทบาทในการชี้นำสังคม อีกทั้งยังกล่าวถึงสื่อมวลชนสองกลุ่ม โดยกลุ่มแรกเป็นสื่อมวลชนที่คอยปลุกระดมและสร้างชนวนความขัดแย้ง ส่วนอีกกลุ่มเป็นสื่อมวลชนที่ต้องการสร้างความสมานฉันท์ในสังคม จรรยาบรรณของทั้งสองกลุ่มจึงแตกต่างกัน

วาทกรรมประชาธิปไตย ประกอบด้วยวาทกรรมย่อย 5 วาทกรรม คือ วาทกรรมวิถีทางประชาธิปไตย ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 19 เรื่อง วาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตย ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 5 เรื่อง วาทกรรมการเมืองในอุดมคติ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 7 เรื่อง วาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 7 เรื่อง และวาทกรรมการเลือกตั้ง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 7 เรื่อง โดยวาทกรรมวิถีทางประชาธิปไตยมีการเสนอประเด็นเกี่ยวกับสถานภาพของประชาธิปไตยที่ยังคงมีการต่อสู้เรียกร้องเพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ ด้วยเหตุนี้จึงทำให้นักสู้เพื่อประชาธิปไตยจำนวนมากยอมเสียสละประโยชน์ส่วนตน สละชีวิต เลือดเนื้อเพื่อร่วมพิทักษ์รักษาประชาธิปไตย นอกจากนี้ยังมีการกล่าวถึงเกี่ยวกับหลักการของประชาธิปไตย เช่น อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน รวมทั้งเรื่องสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาค นอกจากนี้การสร้างจิตสำนึกประชาธิปไตยตั้งแต่เยาว์วัยเป็นสิ่งสำคัญเพราะจะช่วยให้เติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ตระหนักในบทบาทความสำคัญของประชาธิปไตย อย่างไรก็ตามมีประชาชนบางกลุ่มที่หาเช้ากินค่ำมักให้คุณค่าต่อประชาธิปไตยในระดับต่ำ เพราะมองว่าประชาธิปไตยและการเมืองเป็นเรื่องไกลตัว ส่วนวาทกรรมนักสู้เพื่อประชาธิปไตยแสดงให้เห็นว่าแม้นักสู้เหล่านั้นจะเสียชีวิตไปแล้วแต่คุณงามความดียังคงจารึกไว้ในความทรงจำของประชาชนผู้รักในประชาธิปไตย ในขณะที่วาทกรรมการเมืองในอุดมคติเสนอภาพ

สังคมที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างแท้จริง ด้านวาทกรรมการเมืองเรื่องความเปลี่ยนแปลง แสดงถึงความเปลี่ยนแปลงในสังคมซึ่งส่วนใหญ่เป็นมุมมองในเชิงลบ ยิ่งมีความเจริญทางวัตถุแต่กลับยิ่งเกิดความเสื่อมทางจิตใจ ส่วนวาทกรรมการเลือกตั้งสะท้อนภาพการซื้อสิทธิ์ขายเสียงและอำนาจมืดที่คุกคามประชาชนและนักการเมืองฝ่ายตรงข้าม อย่างไรก็ตามการเลือกตั้งนับเป็นกลไกสำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่ถือเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน

วาทกรรมที่พบมากที่สุดในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า คือ วาทกรรมความแตกแยก ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 46 เรื่อง ลำดับรองลงมาคือวาทกรรมประชาธิปไตย ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 45 เรื่อง ถัดมาคือวาทกรรมนักการเมือง ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 39 เรื่อง และวาทกรรมที่ปรากฏน้อยที่สุด คือ วาทกรรมรัฐ ประกอบด้วยเรื่องสั้นจำนวน 17 เรื่อง

เมื่อวิเคราะห์วาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พบว่าเรื่องสั้นดังกล่าวสามารถจำแนกได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ วรรณกรรมการเมืองแนวอนุรักษ์นิยม และวรรณกรรมการเมืองแนวก้าวหน้า โดยวรรณกรรมการเมืองแนวอนุรักษ์นิยมจะมุ่งเน้น “การเมืองที่สุจริตและมีคุณธรรม” ส่วนวรรณกรรมการเมืองแนวก้าวหน้ามุ่งเน้นเสนอ “การเมืองที่เป็นธรรมและเป็นประชาธิปไตย”

ทางด้านกระบวนการสร้างความหมายวาทกรรมสามารถแบ่งได้ 6 ลักษณะ คือ 1) การสร้างคู่ขัดแย้ง 2) การเสนอปัญหาและทางออก 3) การเปิดโปง 4) การวิพากษ์ 5) การจรรโลงใจ และ 6) การโน้มน้าวใจ

ตอนที่ 2 การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าสามารถพิจารณาผ่านองค์ประกอบของเรื่องสั้น 5 องค์ประกอบ คือ โครงเรื่อง (Plot) ตัวละคร (Character) บทสนทนา (Dialogue) ฉาก (Setting) และมุมมองในการเล่าเรื่อง (Point of view) ดังนี้

การประกอบสร้างวาทกรรมนักการเมือง มีการสร้างโครงเรื่องแบบ “กรรมตามสนอง” มากที่สุด ส่วนการสร้างตัวละครพบว่ามีการนำเสนอตัวละคร 3 กลุ่มสำคัญ คือ ตัวละครที่เป็นนักการเมือง ตัวละครที่เป็นประชาชน และตัวละครที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ การสร้างบทสนทนาพบว่าสามารถแบ่งได้ 7 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมการทุจริตคอร์รัปชันของนักการเมือง 2) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์ของนักการเมือง 3) บทสนทนาที่แสดงถึงการใส่ร้ายป้ายสีแก่งแย่งชิงดีในแวดวงการเมือง 4) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมฉ้อฉลและกลโกงของนักการเมือง 5) บทสนทนาที่แสดงถึงภาพลักษณ์เชิงลบของนักการเมือง 6) บทสนทนาที่แสดงถึง

พฤติกรรมการสร้างภาพลักษณ์ของนักการเมือง และ7) บทสนทนาที่แสดงถึงพฤติกรรมของนักการเมืองที่ดี ในด้านการสร้างฉากพบว่าการเสนอวาทกรรมนักการเมืองมีการสร้างฉากที่เป็นธรรมชาติซึ่งเกี่ยวโยงกับแก่นเรื่องและการสร้างฉากสิ่งก่อสร้างที่แสดงถึงสถานภาพของตัวละคร ส่วนมุมมองในการเล่าเรื่องพบว่าเรื่องสั้นส่วนใหญ่ใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกของตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด

การประกอบสร้างวาทกรรมรัฐ มีการสร้างโครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” มากที่สุด ส่วนการสร้างตัวละครพบว่าเสนอตัวละคร 2 กลุ่มสำคัญ คือ ตัวละครที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และตัวละครที่เป็นประชาชน ในด้านการสร้างบทสนทนาสามารถแบ่งได้ 4 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐกับประชาชน 2) บทสนทนาที่แสดงถึงอุดมการณ์ของเจ้าหน้าที่รัฐ 3) บทสนทนาที่กล่าวถึงเจ้าหน้าที่รัฐกับการแทรกแซงทางการเมือง และ 4) บทสนทนาที่วิพากษ์นโยบายรัฐ ทางด้านการสร้างฉากเพื่อเสนอวาทกรรมรัฐมักเป็นฉากเกี่ยวกับธรรมชาติซึ่งเชื่อมโยงกับตัวละคร ในขณะที่มุมมองในการเล่าเรื่องพบว่ามีการใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องอย่างผู้รู้แจ้ง และเล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกนึกคิดตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด

การประกอบสร้างวาทกรรมความแตกแยก มีการสร้างโครงเรื่องแบบ “ชีวิตรันทด” มากที่สุด การสร้างตัวละครพบว่ามีการเสนอตัวละคร 3 กลุ่มสำคัญ คือ ตัวละครที่เป็นประชาชน ตัวละครที่เป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และตัวละครที่เป็นสื่อมวลชน ส่วนการสร้างบทสนทนาสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงความขัดแย้งทางความคิดและอุดมการณ์ของประชาชน 2) บทสนทนาที่ย้ำถึงสถาบันหลักที่พึงรักษา และ 3) บทสนทนาที่เสนอแนะเพื่อสมานความขัดแย้ง ด้านการสร้างฉากส่วนใหญ่มักเสนอฉากเกี่ยวกับพฤติกรรมการดำเนินชีวิตของตัวละครที่แสดงถึงความขัดแย้งในสังคม การสร้างมุมมองพบว่าใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกนึกคิดตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด

การประกอบสร้างวาทกรรมประชาธิปไตย มีการสร้างโครงเรื่องแบบ “ชีวิตไม่สิ้นหวัง” มากที่สุด ส่วนการสร้างตัวละครพบว่ามีการเสนอตัวละคร 2 กลุ่มสำคัญ คือ ตัวละครที่เป็นประชาชน และตัวละครที่เป็นนักการเมือง ด้านการสร้างบทสนทนาสามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ 1) บทสนทนาที่แสดงถึงสถานภาพของประชาธิปไตยไทย 2) บทสนทนาที่แสดงถึงการเมืองในอุดมคติ และ 3) บท

สนทนาเกี่ยวกับรูปธรรมของประชาธิปไตย ส่วนการสร้างมุมมองพบว่าใช้มุมมองแบบบุรุษที่ 3 เล่าเรื่องโดยหยั่งรู้ความรู้สึกนึกคิดตัวละครตัวใดตัวหนึ่งมากที่สุด

ตอนที่ 3 บทบาทเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะสื่อทางวัฒนธรรมเพื่อระบอบประชาธิปไตย แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ตอน คือ บทบาททางด้านวรรณกรรม และบทบาททางด้านการเมือง

1. บทบาททางด้านวรรณกรรม แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ประเด็น คือ บทบาทด้านสุนทรียะ บทบาทในการส่งเสริมวรรณกรรม และบทบาทในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย

1.1 บทบาทด้านสุนทรียะ แบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ประเด็น คือ กลวิธีการประพันธ์ และสุนทรียภาพในวรรณกรรม ดังนี้

กลวิธีการประพันธ์ ผู้วิจัยแบ่งกลวิธีการประพันธ์ออกเป็น 5 ประการ คือ การตั้งชื่อเรื่อง พบว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีกลวิธีการตั้งชื่อเรื่องที่ดึงดูดความสนใจผู้อ่าน 11 ลักษณะ คือ 1) ตั้งชื่อโดยใช้ชื่อตัวละครสำคัญ 2) ตั้งชื่อโดยกล่าวถึงอาชีพ สถานะ คุณลักษณะของตัวละคร 3) ตั้งชื่อโดยกล่าวถึงพฤติกรรม กิริยาอาการของตัวละคร 4) ตั้งชื่อโดยใช้ชื่อสถานที่สำคัญเป็นชื่อเรื่อง 5) ตั้งชื่อโดยกล่าวถึงสิ่งของสำคัญในเรื่อง 6) ตั้งชื่อให้สอดคล้องกับแก่นเรื่อง 7) ตั้งชื่อโดยใช้สัญลักษณ์หรือใช้คำที่มีความหมายแฝง 8) ตั้งชื่อโดยการเล่นคำ ดัดแปลงสำนวน 9) ตั้งชื่อเพื่อสร้างความฉงนสนเท่ห์ คาดเดาเรื่องไม่ได้ 10) ตั้งชื่อโดยการตั้งคำถาม และ 11) ตั้งชื่อย้อนแย้งกับเนื้อหา

ส่วนกลวิธีการเปิดเรื่องพบว่ามี 5 ลักษณะ คือ 1) เปิดเรื่องโดยกล่าวถึงพฤติกรรมหรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งของตัวละครในเรื่อง หรือการบรรยายความเป็นมา บุคลิกลักษณะของตัวละครผสมผสานไปกับฉากและบรรยากาศ 2) เปิดเรื่องโดยการบรรยายฉากบรรยากาศหรือเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงกับประเด็นสำคัญของเรื่อง 3) เปิดเรื่องด้วยการบรรยายความเป็นไปต่างๆ อารัมภบทเพื่อเชื่อมโยงเข้าสู่เรื่อง หรือการแสดงความคิดเห็น มุมมอง ทัศนคติ 4) เปิดเรื่องด้วยบทสนทนา คำคม ข้อความที่ลึกซึ้งคมคาย และ 5) เริ่มเรื่องทันทีโดยไม่มีการเปิดเรื่องหรือเกริ่นเข้าสู่เนื้อหา

การดำเนินเรื่องพบว่ามี 3 ลักษณะ คือ 1) การดำเนินเรื่องตามลำดับเวลา 2) การดำเนินเรื่องย้อนหลัง และ 3) การดำเนนเรื่องสลับไปมา

การปิดเรื่องพบว่ามี 4 ลักษณะ คือ 1) ปิดเรื่องแบบสุขนาฏกรรม 2) ปิดเรื่องแบบโศกนาฏกรรม 3) ปิดเรื่องโดยให้แง่คิดหรือทิ้งประเด็นไว้ให้ผู้อ่านขบคิด และ 4) ปิดเรื่องแบบหักมุมหรือพลิกความคาดหมาย

การนำเสนอเรื่องราวทางการเมืองในวรรณกรรม รูปแบบการนำเสนอเหตุการณ์ทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ เหตุการณ์จริงและเหตุการณ์สมมุติ โดยส่วนใหญ่เป็นเหตุการณ์สมมุติที่มีเค้าโครงมาจากเหตุการณ์จริง

สุนทรียภาพในวรรณกรรม กลวิธีทางวรรณศิลป์เพื่อสร้างสุนทรียภาพในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าพบว่ามี 4 ลักษณะ ได้แก่ 1) การใช้โวหาร 2) การใช้ความเปรียบ 3) การสร้างอารมณ์ขัน และ 4) การเสียดสีประชดประชัน กลวิธีดังกล่าวช่วยสร้างสีสันทำให้วรรณกรรมการเมืองมีเสน่ห์ดึงดูดใจ ช่วยสร้างจินตภาพและความสะเทือนอารมณ์ให้ผู้อ่านได้เป็นอย่างดี

1.2 บทบาทในการส่งเสริมวรรณกรรม แสดงให้เห็นข้อโต้แย้งและการวิพากษ์วิจารณ์การประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ทำให้วงวรรณกรรมมีสีสันและส่งเสริมบรรยากาศในการวิจารณ์วรรณกรรมมากยิ่งขึ้น

1.3 บทบาทในการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย แสดงให้เห็นความก้าวหน้าของศิลปกรรมของชาติ ซึ่งเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าในฐานะศิลปกรรมแขนงหนึ่งก็มีการพัฒนาและช่วยจรรโลงวรรณกรรมการเมืองให้ดำรงอยู่ต่อไป

2. บทบาททางด้านการเมือง สามารถแบ่งได้ 7 ลักษณะ คือ 1) การรวบรวมปัญหาของประชาชนผ่านทางวรรณกรรม 2) การสร้างความเข้าใจระหว่างรัฐกับประชาชนและลดทอนความขัดแย้งในสังคม 3) การส่งเสริมประชาธิปไตย 4) การกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวทางสังคมการเมือง 5) สะท้อนความเป็นไปแห่งยุคสมัย 6) การสร้างจิตสำนึกและค่านิยม และ 6) การสร้างคุณค่าทางปัญญา

การอภิปรายผล

1. วาทกรรมการเมืองที่ปรากฏในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้ามีทั้งการเสนอวาทกรรมในเชิงบวกและเชิงลบ ลักษณะการเสนอภาพการเมืองไทยที่มีลักษณะเช่นนี้แสดงให้เห็นว่ารัฐสภาในฐานะผู้จัดประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้ายอมรับความเห็นที่แตกต่างกันของประชาชน เนื่องจากเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นช่องทางที่รัฐสภาจะได้รับฟังความคิดเห็นทางการเมืองของ

ประชาชนโดยทางอ้อม เป็นเสมือนการสำรวจทัศนคติทางการเมืองผ่านวรรณกรรม ในขณะเดียวกันประชาชนก็ได้เห็นมุมมองและแนวทางในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองของรัฐบาลผ่านกระบวนการจัดประกวดวรรณกรรมและการพิจารณาตัดสินวรรณกรรมของคณะกรรมการแต่ละชุด

จากวาทกรรมที่นำเสนอผ่านเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าทั้ง 4 วาทกรรมแสดงให้เห็นว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่มีอิสรภาพทางความคิด เปิดโอกาสให้ทรรศนะหรือมุมมองทางการเมืองที่แตกต่างกันปรากฏร่วมกันได้ ซึ่งสอดรับกับระบบการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ยอมรับความแตกต่างและยอมรับฟังเสียงส่วนน้อยให้สามารถดำรงอยู่ได้ ดังนั้น เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าจึงเป็นวรรณกรรมการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่เป็นเสมือนบทสนทนาระหว่างภาครัฐกับประชาชนในการแสดงทรรศนะทางการเมืองตามวิถีทางประชาธิปไตย

2. การวิเคราะห์การประกอบสร้างวาทกรรมการเมืองเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าทำให้เห็นถึงลักษณะการสร้างโครงเรื่อง ตัวละคร บทสนทนา ฉากและมุมมองการเล่าเรื่องเพื่อนำไปสู่การเสนอวาทกรรมสำคัญเพื่อชี้นำ ครอบงำหรือปิดกั้นความคิด ความเชื่อบางประการเกี่ยวกับสังคมการเมืองของผู้อ่าน จะเห็นได้ว่าแม้โครงเรื่องแบบทำดีได้ดีหรือกรรมตามสนองน่าจะเป็นโครงเรื่องที่ผู้อ่านชอบมากที่สุดเพราะช่วยให้เรื่องสั้นเป็นเรื่องแนวสุขนาฏกรรม แต่กลับพบว่าการเสนอโครงเรื่องส่วนใหญ่กลับเป็นแบบชีวิตรันทดเพื่อสะท้อนภาพชีวิตสังคมการเมืองในปัจจุบันเป็นการสร้างประสบการณ์เสมือนจริงให้แก่ผู้อ่านเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันในการดำเนินชีวิต ในขณะที่การสร้างตัวละครนักเขียนมักสร้างตัวละครเอกเป็นประชาชนที่ถูกเบียดเบียนรังแก ส่วนฝ่ายผู้ร้ายกลับเป็นนักการเมืองที่ใช้อำนาจในทางมิชอบต่อประชาชนผู้ใต้ปกครอง การสร้างตัวละครสอดคล้องกับการเสนอปมขัดแย้งเพราะส่วนใหญ่นักเขียนจะสร้างความขัดแย้งระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ซึ่งคู่ขัดแย้งสำคัญที่พบมากที่สุด คือ ประชาชนกับนักการเมือง

3. เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าเป็นวรรณกรรมการเมืองที่มีกลวิธีการประพันธ์ที่น่าสนใจและมีความงามทางวรรณศิลป์ในฐานะวรรณกรรมที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมร่วมสมัย ในขณะเดียวกันก็มีคุณค่าทางด้านสังคมในฐานะสื่อทางการเมืองเพื่อระบอบประชาธิปไตย เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้านับเป็นพื้นที่สาธารณะเพื่ออธิบายแลกเปลี่ยนทัศนคติทางการเมืองผ่านศิลปะการประพันธ์ โดยการใช้สุนทรียภาพทางภาษาช่วยลดทอนความขัดแย้งและความรุนแรงในการนำเสนอประเด็นความคิดทางการเมือง ในขณะเดียวกันศิลปะการประพันธ์กลับเป็นสิ่งที่ช่วยกระตุ้น ส่งเสริมแง่คิดทางการเมืองให้

แหลมคมและกระทบใจผู้อ่านในฐานะประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่อยู่ภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น แม้ไม่อาจคาดหวังให้วรรณกรรมการเมืองช่วยเปลี่ยนแปลงสังคม แต่เรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าก็ได้ทำหน้าที่เยียวยาความแตกร้าวในสังคมด้วยการแสดงการประนีประนอมความคิดทางการเมืองผ่านวรรณกรรม จะเห็นได้ว่าเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้าไม่ได้มีการเสนอทรรศนะทางการเมืองอย่างสุดโต่งซึ่งอาจเป็นชนวนที่สร้างความขัดแย้งมากยิ่งขึ้นในสังคม เพราะเรื่องราวที่นำเสนอได้ผ่านการคัดกรองมาแล้วในกระบวนการตัดสินว่ามีความเหมาะสมกับบริบททางสังคมการเมืองในช่วงสมัยนั้น

ข้อเสนอแนะ

ควรนำผลการศึกษาไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงกระบวนทัศน์การจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองเพื่อให้สามารถเป็นช่องทางในการรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนเกี่ยวกับการเมืองและประชาธิปไตยได้อย่างเหมาะสม อีกทั้งเป็นแนวทางสำหรับนักเขียนในการถ่ายทอดเรื่องราวทางการเมืองให้น่าสนใจเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกประชาธิปไตยให้แก่ประชาชน

ควรมีการศึกษาการให้ความหมายและการให้คุณค่าวรรณกรรมการเมืองของผู้อ่านที่มีความแตกต่างกันทางด้านประชากร รวมทั้งมีความแตกต่างกันในด้านความคิดและจุดยืนทางการเมืองเพื่อศึกษาว่าปัจจัยเหล่านั้นมีผลต่อการให้ความหมายและการให้คุณค่าวรรณกรรมการเมืองหรือไม่อย่างไร

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

กรรณิการ์ ฤทธิเดช. (2522). *วิเคราะห์เรื่องสั้นของยาขอบ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

กระแสร์ มาลยาภรณ์. (2522). *วรรณกรรมไทยปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

กฤตยา อาชวนิจกุล. (2547). *คนต่างด้าวในประเทศไทยคือใครบ้าง? มีจำนวนเท่าไร? ระบบฐานข้อมูลแบบไหนคือคำตอบ*. นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.

กฤษดาวรรณ หงศ์ลดารมภ์. (2543). ข้อเท็จจริงหรือมุมมอง: การศึกษาวาทกรรมของนักวิชาการไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์*. 44(2): 16.

กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน*. กรุงเทพฯ: สภาคาทอลิกแห่งประเทศไทยเพื่อการพัฒนา.

_ _ _ _ _. (2548). *ปรัชญานิเทศศาสตร์และทฤษฎีการสื่อสาร*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

_ _ _ _ _. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กิ่งอ้อ เล่าฮง. (2551). *ถอดรหัสไฟใต้*. กรุงเทพฯ: ซีเอ็ด.

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2542). *สังคมพหุเอกานิยม: เอกภาพในความหลากหลาย*. กรุงเทพฯ: ซัคเซสมีเดีย.

เกศินี จุฑาวิจิตร. (2549). *ผลกระทบวิกฤติเศรษฐกิจในยุคโลกาภิวัตน์กับโลกทัศน์นักเขียนไทย : ภาพสะท้อนสังคมและการเมืองจากวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ระหว่างปี พ.ศ. 2540-2544*. ปริญญานิพนธ์ ปร.ด. (สหวิทยาการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

คณะศิลปกรรมศาสตร์และบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (ม.ป.ป.). *หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย (หลักสูตรใหม่ 2549)*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

จรัญ ยั่งยืน. (2549). *พญาอินทรี*. กรุงเทพฯ: มติชน.

จันทนี เจริญศรี. (2544). *โพสต์โมเดิร์นกับสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: วิภาษา.

เจตนา นาควัชระ. (2529). *ทฤษฎีเบื้องต้นแห่งวรรณคดี*. กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

ฉัตร์ชัย อรรถปักษ์. (2550). *องค์ประกอบศิลปะ*. กรุงเทพฯ: วิทยพัฒน์.

ฉิน หงปอ. (2555). *วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นที่ได้รับรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2550-2553*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (การสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ. ถ่ายเอกสาร.

ชญาณ์ทัต เอี้ยวฉาย. (2554). *แนวคิดประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในเรื่องสั้นรางวัลพานแว่นฟ้า พ.ศ. 2545 - 2551*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (วรรณคดีไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

ชัตสุณี สินธุสิงห์. (2532). *วรรณคดีทัศนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ชัยสิริ สมุทวณิช. (2544). *วรรณกรรมการเมืองไทย 14 ตุลา 2516-6 ตุลา 2519*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สายธาร.

เชาวนะ ไตรมาศ. (2543). *เลือกตั้งแบบใหม่ทำไมคนไทยต้องไปเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2541). *อนาคตการเมืองไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา.

ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2551). *ภาษากับการเมือง/ความเป็นการเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

_ _ _ _ _. (2554). *วาทกรรมการพัฒนา: อำนาจ ความรู้ ความจริง เอกลักษณ์ และความเป็นอื่น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิภาษา.

ดนยา วงศ์ธนะชัย. (2542). *วรรณกรรมปัจจุบัน*. พิษณุโลก: โปรแกรมวิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏพิบูลสงคราม.

ดวงใจ ไทยอุบุญ. (2543). *ทักษะการเขียนภาษาไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ถนอมนวล หิรัญเทพ. (2551). *วาทกรรมความพิการในเรื่องเล่าสมัยใหม่ของไทย*. ปริญญานิพนธ์อ.ด. (วรรณคดีและวรรณคดีเปรียบเทียบ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

เทศา ธรรมชน. (2555). *ประชาธิปไตยต้นแบบ*. กรุงเทพฯ: สยามความรู้.

ธงชัย วินิจจะกูล. (2534). *รายงานโครงการวิจัยเสริมหลักสูตร เรื่องวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์แบบวงศาวิทยา (Genealogy)*. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อัดสำเนา.

ธงทอง จันทรางศุ. (2550). *ในกำแพงแก้ว*. กรุงเทพฯ: เอส.ซี.พริ้นท์แอนด์แพค.

ธัญญา สังขพันธานนท์. (2539). *วรรณกรรมวิจารณ์*. ปทุมธานี: นาคร.

_ _ _ _ _ . (2552). *วาทกรรมวิจารณ์เชิงนิเวศ: วาทกรรมธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในวรรณกรรมไทย*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (ภาษาไทย). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

ธานินทร์ กรัยวิเชียร. (2520). *การฉ้อราษฎร์บังหลวง*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

ธิดารัตน์ อเนกะเวียง. (2548). *วาทกรรมวิเคราะห์ของสนธิ ลิ้มทองกุลในรายการเมืองไทยรายสัปดาห์*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (วาทวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

น. ณ ปากน้ำ. (2540). *ถาม-ตอบ ศิลปะไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สารคดี.

นันทวัฒน์ บรมานันท์. (2547). *หลักกฎหมายปกครองเกี่ยวกับบริการสาธารณะ*. กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

นันทวัลย์ สุนทรภาระสถิตย์. (2547). *เรื่องสั้นบันทึกเหตุการณ์ทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 และ 16 ตุลาคม 2519*. วิทยานิพนธ์ อ.ม. (วรรณคดีไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และ ถวิลวดี บุริกุล. (2550). *ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: สถาบันพระปกเกล้า.

บัณฑิต ทิพย์เดช. (2553). *วาทกรรมการเมืองในงานวรรณกรรมของ เสกสรรค์ ประเสริฐกุล*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.

บุณย์เสนอ ตรีวิเศษ. (2550). *การเขียนสร้างสรรค์*. บุรีรัมย์: ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

_ _ _ _ _ . (2550). *การวิเคราะห์วรรณกรรมการเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2545-2548*. บุรีรัมย์: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

บูฆอรี ยีหมะ. (2552). *ความรู้เบื้องต้นทางรัฐศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปราณี สุรสิทธิ์. (2549). *การเขียนสร้างสรรค์เชิงวารสารศาสตร์*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

ปิยบุตร แสงกนกกุล. (2550). *พระราชอำนาจ องคมนตรี และผู้มีบารมีนอกรัฐธรรมนูญ*. กรุงเทพฯ: โอเพ่นบุ๊คส์.

ปิยรัตน์ ปั้นลี้. (2545). *กระบวนการลดความอ้วนของผู้หญิง: วาทกรรมการสร้างอัตลักษณ์ในวัฒนธรรมบริโภค*. วิทยานิพนธ์ สม.ม. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

พฤทธิสาณ ชุมพล และคณะ. (2551). *คำและความคิดในรัฐศาสตร์ร่วมสมัย เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

พลศักดิ์ จิรไกรศิริ. (2522). *วรรณกรรมการเมือง*. กรุงเทพฯ: กราฟิคอาร์ต.

พัฒจิรา จันทร์ดำ. (2547). *การอ่านและการวิจารณ์เรื่องสั้น*. กรุงเทพฯ: สถาพรบุ๊คส์.

เพิ่มศักดิ์ วรรลยางกูร. (2547). ศิลปวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ: พีเอ็นเคการพิมพ์.

มาโนช ดินลานสกูล. (2553). *วาทกรรมวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ด. (ภาษาไทย). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร. ถ่ายเอกสาร.

ยุรฉัตร บุญสนิท. (2550). วรรณคดีกับสังคม. ใน *เอกสารการสอนชุดวิชา พัฒนาการวรรณคดีไทย หน่วยที่ 8-15*. หน้า 707-742. นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. (2547). *วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 2*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

รัฐสภาและสมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย. (2548). *วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 3*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

_ _ _ _ _. (2549). *วาวแสงแห่งศรัทธา เรื่องสั้นและบทกวีการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ประจำปี 2548*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2556). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2554 เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเนื่องในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 7 รอบ 5 ธันวาคม 2554*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.

_ _ _ _ _. (2530). พจนานุกรมศัพท์ศิลปะ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: บริษัทอักษรเจริญทัศน์ อจท. จำกัด.

เรืองวิทย์ เกษสุวรรณ. (2549). *หลักรัฐศาสตร์*. กรุงเทพฯ: บพิธการพิมพ์ จำกัด.

_ _ _ _ _. (2546). *ประชานิยม-นักบุญหรือคนบาป?* กรุงเทพฯ: ซีเอ็ดยูเคชั่น.

ลาวัณย์ สังขพันธานนท์. (2529). *ภาพสะท้อนสังคมไทยจากเรื่องสั้นร่วมสมัย*. วิทยานิพนธ์กศ.ม. (ภาษาไทย). พิษณุโลก: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ พิษณุโลก. ถ่ายเอกสาร.

ลิขิต ธีรเวคิน. (2544). *การเมืองการปกครองไทย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วรรณฤกษ์. (2549, 22 มกราคม). แถลงการณ์ เรื่องการตัดสินวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้าครั้งที่ 4 ขาดความสง่างาม. *คมชัดลึก*. หน้า 21.

_ _ _ _ _. (2548, 18 ธันวาคม). 'พานแว่นฟ้า' รางวัลวรรณกรรม (นัก) การเมือง??. *คมชัดลึก*. หน้า 21.

_ _ _ _ _. (2549, 8 มกราคม). สมาคมนักเขียนประกาศถอนตัว! รางวัล 'พานแว่นฟ้า.' *คมชัดลึก*. หน้า 21.

วราคม ทีสุกะ. (2544). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสังคมวิทยา คณะสังคมวิทยา มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วันเนาว์ ยูเด็น. (2537). *วรรณคดีเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มิตรสยาม.

วิทย์ ศิวะศริยานนท์. (2544). *วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์*. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.

วิทยากร เชียงกูล. (2543). *อธิบายศัพท์การเมืองการปกครองสมัยใหม่*. กรุงเทพฯ: สายธาร.

วิบูลย์ แช่มชื่น. (2554). *ทางออกประเทศไทย ต้องปฏิวัติประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: ว.แช่มชื่น.

วิบูลย์ ลี้สุวรรณ. (2546). *ศิลปวิชาการ ศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี อนุสรณ์.

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2552). *สุนทรียศาสตร์เพื่อชีวิต*. พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ: ศูนย์นวัตกรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิต.

ศิริลักษณ์ บัตรประโคน. (2548). *ทัศนะทางการเมืองและกลวิธีการนำเสนอที่ปรากฏในรวมเรื่องสั้นชุด "หลังอานบุรี" ของ วินทร์ เลียววาริณ*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.

ศิริวร แก้วกาญจน์. (2551). *กรณีฆาตกรรมโต๊ะอิหม่ามสะตอปา การ์เด*. กรุงเทพฯ: ผจญภัย.

สมพร มันตะสูตร. (2524). *วรรณกรรมสังคมและการเมือง*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สันติ อัลอิดรุส. (2551). *หมากรุกชีวิต 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้: มุมมองจากประสบการณ์จริงในพื้นที่*. สมุทรปราการ: สมาคมส่งเสริมการพัฒนาชนบทไทย.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2551). *การจากไปของนกเค้า รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 5*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2553). *ครอบครัวของผม (ในสังคมสองสี) รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 9*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2553). *พี่สาวของผม รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 8*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2554). *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 10*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2555). *รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 11*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2551). *เราติดอยู่ในแนวรบเสียแล้ว แม่มัน! รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 6*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

_____. (2551). *สะพาน รวมวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 7*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.

สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย. (2558). *สำนักงานศิลปวัฒนธรรมร่วมสมัย (สศร.)*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2558, จาก http://www.ocac.go.th/index.php?module=page&page=detail&id=13

สิรนันท์ ห่อหุ้ม. (2556, 5 พฤษภาคม). วรรณกรรมการเมืองพานแว่นฟ้า สีเสื้อ “ปะทุ” ในวันปรับ “กระบวนทรรศน์.” *มติชนรายวัน*. หน้า 19.

สุกัญญา สุดบรรทัด. (2550). *ชุดความรู้นิเทศศาสตร์*. กรุงเทพฯ: โครงการตำรา คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุจิตรา จรจิตร. (2547). *มนุษย์กับวรรณกรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุชานาถ นิ่มประเสริฐ. (2552). *การเมืองในวรรณกรรม : ศึกษานวนิยายเรื่องประชาธิปไตยบนเส้นขนาน*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (รัฐศาสตร์). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยรามคำแหง. ถ่ายเอกสาร.

สุทัศน์ วงศ์กระบากถาวร. (2550). *บันเทิงคดีประเภทเรื่องสั้น*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.

สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. (2555). *ทางสู่ความปรองดองของชาติ*. กรุงเทพฯ: แสงดาว.

_ _ _ _ _. (2552). *ทางออกวิกฤติความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: ดิน น้ำ ฟ้า.

_ _ _ _ _. (2553). *สังคมวิทยาของความแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทย*. กรุงเทพฯ: อุษาการพิมพ์.

สุพรรณี โกศัลวัฒน์. (2530). *วรรณกรรม: หลักและวิธีการ*. เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุภาพรรณ ศรีสุข. (2549). วาท*กรรมเกี่ยวกับเรื่องเพศของวัยรุ่นในหนังสือพิมพ์และการตีความของผู้ถูกสร้าง*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (วารสารสนเทศ). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

สุภา ฟักข้อง. (2530). *วรรณคดีไทยก่อนรับอิทธิพลจากตะวันตก*. กรุงเทพฯ: ภาคพัฒนาตำราและเอกสารวิชาการ หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู.

สุริชัย หวันแก้ว. (2551). *กำเนิดไฟใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณ เคลือบสุวรรณ์. (2546). *รวมวรรณกรรมเรื่องสั้นการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า 2545 ชุดคืนเดือนเพ็ญ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

สุวิทย์ เมษินทรีย์. (2556). *โลกเปลี่ยน ไทยปรับ*. กรุงเทพฯ: กรุงเทพธุรกิจ.

เสรี วงษ์มณฑา. (2550). *Branding นักการเมือง*. กรุงเทพฯ: ฐานการพิมพ์.

โสภา สถาพรชัยวัฒน์. (2550). *วาทกรรมผู้หญิงเซ็กซี่ในนิตยสารมาร์สและอิมเมจ*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (วารสารสนเทศ). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท. (2544). *กรอบวาทกรรมวิเคราะห์กับกรณีศึกษาไทย*. รายงานการวิจัย. ทุนวิจัยงบประมาณแผ่นดิน.

อวยพร พานิช และคนอื่นๆ. (2544). *ภาษาและหลักการเขียนเพื่อการสื่อสาร*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อธิกมาส มากจุ้ย. (2543). *การวิเคราะห์นวนิยายสังคมชนบทจากหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง 2533)*. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. (ภาษาไทย). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.

อนุมานราชธน,พระยา. (2520). *วัฒนธรรมและประเพณีต่างๆ ของไทย*. กรุงเทพฯ: ก้าวหน้า.

อภิชัย พันธเสน. (2539). *พัฒนาชนบทไทย*. กรุงเทพฯ: อัมรินทร์.

อภิวิชญ์ ไพศาลทรัพย์. (2552). *วาทกรรมการเมืองไทยผ่านภาษาในบทบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ระหว่างการชุมนุม 193 วัน ของกลุ่มพันธมิตรประชาชนเพื่อประชาธิปไตย*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (วาทวิทยา). กรุงเทพฯ: คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

อานุภาพ สกุลงาม. (2552). *สรุปการบรรยายเรื่องนิตยสารศิลปวัฒนธรรมกับการสื่อสารวัฒนธรรมไทย*. สืบค้นเมื่อ 17 มิถุนายน 2552, จาก http://av.sac.or.th/Subdetail/seminar/sum_of_seminar/seminar68.html

อิราวดี ไตลังคะ. (2546). *ศาสตร์และศิลป์แห่งการเล่าเรื่อง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อิสรีอิน. (2556, 10-16 พฤษภาคม). ภาคต่อของพานแว่นฟ้า 2556 ยังคงเดินหน้า. *เนชั่นสุดสัปดาห์*. หน้า 8.

อิสรีอิน. (2556, 14-20 มิถุนายน). สั่งลาพานแว่นฟ้า. *เนชั่นสุดสัปดาห์*. หน้า 42.

เอกวิทย์ มณีธร. (2550). *มนุษย์กับการเมือง*. กรุงเทพฯ: หจก. บ้านหนังสือโกสินทร์.

_ _ _ _ _ . (2552). *ระบบราชการ รัฐวิสาหกิจและองค์การมหาชนของไทย*. ชลบุรี: อ. มณีธร.

อุดม หนูทอง. (2523). *พื้นฐานการศึกษาวรรณคดีไทย*. สงขลา: โรงพิมพ์เมืองสงขลา.

อุเทน พรมแดง; และคนอื่นๆ. (2546). *เรื่องสั้นการเมืองชุดคืนเดือนเพ็ญ*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.

อุมาพร มะโรณีย์. (2551). *สัมพันธบทของการเล่าเรื่องในสื่อการ์ตูน ละครโทรทัศน์ และนวนิยาย*. วิทยานิพนธ์ นศ.ม. (สื่อสารมวลชน). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.

Barrington, Lowell; et al. (2010). *Comparative Politics: Structure & Choices*. Wadsworth: Cengage Leaning.

Barthes, Roland. (1968). *Element of Semiology*. Translated by Annette Levers and Colin Smith. New York: Hill and Wang.

Berger, Peter; & Luckmann, Thomas. (1976). *The Social Construction of Reality: A Treatise in the Sociology of Knowledge*. Great Britain: Penguin Book.

Easton, David. (1967). *The Political System: An Inquiry into the State of Political Science*. Calcutta: Scientific Book.

Lasswell, Harold; & Kaplan, Abraham. (1969). *Power and Society*. New Haven: Yale University.

Littlejohn, Stephen W. (1992). *Theories of Human Communication*. 4th ed. California: Wadsworth Publishing Company.

Pennock, Roland; & Smith, David. (1964). *Political Science*. New York: McMillan Press.

Ray, S.N. (1999). *Modern Comparative Politics*. New Delhi: Prentice Hall of India Private Ltd.

Redekop, John. (1983). *Approaches to Canadian Politics*. Scarborough: Prentice-Hall.

Saffell, David C. (1984). *The Politics of American National Government*. 5th ed. Boston, Toronto: Little, Brown and Company.

Tansey, Stephen D. (1995). *Politics: The Basics*. New Fetterland, London: Routledge.

Wilding, Michael. (1980). *Political Fictions*. London: Routledge & Kegan Paul.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ตัวอย่างประกาศรับสมัครวรรณกรรมการเมือง
ในการจัดประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 11

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ร่วมกับ สมาคมนักเขียนแห่งประเทศไทย จัดการประกวดเรื่องสั้นและบทกวีการเมือง ชิงรางวัลพานแว่นฟ้า ครั้งที่ 11 ประจำปี 2555 โดยมีเงินรางวัลรวม 360,000 บาท เปิดรับผลงานเข้าประกวดตั้งแต่บัดนี้ ถึงวันที่ 22 พฤษภาคม 2555 โดยในกรณีที่ส่งทางไปรษณีย์ จะถือวันประทับตราส่งไปรษณีย์เป็นสำคัญ ซึ่งจะมีการประกาศผลการตัดสิน วันที่ 31 สิงหาคม 2555 และมอบรางวัล ในวันที่ 14 กันยายน 2555

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

2. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้ใช้เสรีภาพทางการเมือง โดยใช้ศิลปะถ่ายทอดความรู้สึกสะท้อนภาพการเมืองและสังคม หรือจินตนาการถึงการเมืองและสังคมที่ต้องการในรูปแบบของเรื่องสั้นและบทกวี

3. เพื่อสืบสานสร้างสรรค์วรรณกรรมการเมืองให้มีส่วนปลุกจิตสำนึกประชาธิปไตย

คุณสมบัติผู้ส่งผลงานเข้าประกวด

ประชาชนทั่วไป

ลักษณะและหลักเกณฑ์การส่งผลงานเข้าประกวด

1. เป็นเรื่องที่แต่งขึ้นเอง ไม่ลอกเลียนแบบหรือดัดแปลงจากเรื่องใดๆ หากมีการลอกเลียนแบบหรือดัดแปลงหรือละเมิดลิขสิทธิ์ ผู้เขียนจะต้องรับผิดชอบตามกฎหมาย

2. เป็นผลงานที่เขียนขึ้นใหม่ ไม่เคยพิมพ์เผยแพร่มาก่อนการตัดสินของคณะกรรมการ

3. ผู้เขียนยังมีชีวิตอยู่ในขณะที่ส่งผลงาน

4. ผู้ส่งผลงานเข้าประกวดมีสิทธิส่งผลงานประเภทละ 1 เรื่อง

5. ห้ามใช้ชื่อผู้อื่นส่งผลงานแทนตนเองอย่างเด็ดขาด กรณีผลงานใดมีข้อสงสัย คณะกรรมการอาจใช้ดุลยพินิจเชิญผู้ส่งผลงานมาชี้แจง

6. ผลงานที่ส่งเข้าประกวด คณะกรรมการจะไม่ส่งต้นฉบับคืน

7. การตัดสินของคณะกรรมการถือเป็นเด็ดขาด

8. การตีพิมพ์เผยแพร่ผลงานที่ได้รับรางวัลครั้งแรก ให้เป็นสิทธิและดุลยพินิจของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ลักษณะเรื่องสั้นการเมือง

เป็นผลงานวรรณกรรมประเภทเรื่องสั้น ต้นฉบับผลงานต้องเป็นภาษาไทย และพิมพ์ลงในกระดาษ เอ 4 จำนวนไม่เกิน 10 หน้าโดยประมาณ หากพิมพ์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวพิมพ์ (16 พอยท์)

ลักษณะบทกวีการเมือง

หากเป็นฉันทลักษณ์แบบแผน ขนาดความยาว 6-12 บท หรือเป็นบทกวีรูปแบบอื่น (กลอนเปล่าหรือรูปแบบคำประพันธ์ที่สร้างขึ้นใหม่) ความยาวไม่เกิน 2 หน้ากระดาษ เอ 4 พิมพ์ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์ให้ใช้ตัวอักษรขนาด 16 ตัวพิมพ์ (16 พอยท์) หากเขียนด้วยลายมือให้เขียนตัวบรรจง เป็นผลงานวรรณกรรมประเภทบทกวี

หลักเกณฑ์การพิจารณาคัดเลือกและตัดสิน

1. เนื้อหาสาระเป็นไปตามวัตถุประสงค์
2. มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
3. มีอรรถรส ชวนอ่าน และมีคุณค่าในเชิงวรรณศิลป์
4. สำนวนภาษาถูกต้องเหมาะสม
5. มีองค์รวมของความเป็นวรรณกรรม
6. การตัดสินแบ่งออกเป็น 3 รอบ
    6.1 คณะอนุกรรมการกลั่นกรอง
    6.2 คณะอนุกรรมการคัดเลือก
    6.3 คณะกรรมการรางวัลพานแว่นฟ้า ปี 2555 ตัดสินรอบสุดท้าย
7. ในกรณีที่ผู้ส่งผลงานเข้าประกวดทำผิดหลักเกณฑ์จะด้วยวิธีการใดก็ตาม คณะกรรมการขอสงวนสิทธิ์ในการเรียกคืนรางวัลพร้อมเงินรางวัล

รางวัลประเภทเรื่องสั้นการเมือง/ประเภทบทกวีการเมือง

1. รางวัลชนะเลิศ ประเภทละ 1 รางวัล ได้รับโล่เกียรติยศ พร้อมเกียรติบัตรของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภาและเงินรางวัล รางวัลละ 50,000 บาท

2. รางวัลรองชนะเลิศ ประเภทละ 1 รางวัล ได้รับโล่เกียรติยศ พร้อมเกียรติบัตรของประธานวุฒิสภาและรองประธานรัฐสภาและเงินรางวัล รางวัลละ 30,000 บาท

3. รางวัลชมเชย ประเภทละ 10 รางวัล ได้รับเกียรติบัตรของประธานสภาผู้แทนราษฎรและประธานรัฐสภาและเงินรางวัล รางวัลละ 10,000 บาท

ส่งผลงานเข้าประกวด

กลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ถนนอู่ทองใน เขตดุสิต กรุงเทพฯ 10300 วงเล็บมุมซอง (ประกวดวรรณกรรมการเมือง รางวัล “พานแว่นฟ้า”)

สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ โทรศัพท์ 0 2244 2515-8

ภาคผนวก ข
คณะกรรมการจัดการประกวด
วรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า

ตาราง 20 คณะกรรมการจัดการประกวดวรรณกรรมการเมืองรางวัลพานแว่นฟ้า

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
1/2545	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ประธานกรรมการ
		2. นายประภัสสร เสวิกุล	รองประธานกรรมการ
		3. นายอดิษร เพียงเกษ	รองประธานกรรมการ
		4. นางมาลีรัตน์ แก้วก่า	รองประธานกรรมการ
		5. นางพรพิมล ถิรคุณโกวิท	กรรมการ
		6. นายไมตรี ลิมปิชาติ	กรรมการ
		7. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	กรรมการ
		8. นายศุภพงศ์ ขจรศิลป์	กรรมการ
		9. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		10. นายนิเวศน์ กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		11. นายทองแถม นาถจำนง	กรรมการ
		12. นายบูรพา อารัมภีร	กรรมการ
		13. นายวิสา คัญทัพ	กรรมการ
		14. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
		15. นางสาวรุ่งทิพย์ ติยานนท์สุขา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		16. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
	คณะอนุกรรมการกลั่นกรอง	1. นางมาลีรัตน์ แก้วก่า	ประธานอนุกรรมการ
		2. นางพรพิมล ถิรคุณโกวิท	รองประธานอนุกรรมการ
		3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานอนุกรรมการ
		4. นายศุภพงศ์ ขจรศิลป์	อนุกรรมการ
		5. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	อนุกรรมการ
		6. นางสาวดวงใจ รวิปรีชา	อนุกรรมการ
		7. นายทองสุข สมเทพ	อนุกรรมการ
		8. นายพินิจ นิลรัตน์	อนุกรรมการ
		9. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	อนุกรรมการและเลขานุการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		10. นางบังอร สุขเจริญ	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
	คณะอนุกรรมการตัดสิน	1. นายประภัสสร เสวิกุล	ประธานอนุกรรมการ
		2. นายไมตรี ลิมปิชาติ	อนุกรรมการ
		3. นายนิเวศน์ กันไทยราษฎร์	อนุกรรมการ
		4. นายทองแถม นาถจำนง	อนุกรรมการ
		5. นายบูรพา อารัมภีร	อนุกรรมการและเลขานุการ
		6. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	อนุกรรมการและ ผู้ช่วยเลขานุการ
2/2546	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ประธานกรรมการ
		2. นายประภัสสร เสวิกุล	รองประธานกรรมการ
		3. นายอดิษร เพียงเกษ	รองประธานกรรมการ
		4. นางมาลีรัตน์ แก้วก่า	รองประธานกรรมการ
		5. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	กรรมการ
		6. ศ.ดร.เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์	กรรมการ
		7. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	กรรมการ
		8. นางวนิดา มาศะวิสุทธิ์	กรรมการ
		9. นายไมตรี ลิมปิชาติ	กรรมการ
		10. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		11. นายทองแถม นาถจำนง	กรรมการ
		12. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		13. นายบูรพา อารัมภีร	กรรมการ
		14. นายนิเวศน์ กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		15. นายวิสา คัญทัพ	กรรมการ
		16. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		17. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		18. นายไกรสีห์ พุทธรักษา	กรรมการ
		19. นายไพวรินทร์ ขาวงาม	กรรมการ
		20. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		21. นายวีระ ขันธีวิทย์	กรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		22. นางกนกวลี พจนปกรณ์	กรรมการ
		23. นายเฉลิมศักดิ์ แหงมงาม	กรรมการ
		24. นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์	กรรมการ
		25. นางสาวมณฑา ศิริปุณย์	กรรมการ
		26. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		27. นางพวงเพชร ศานติพงษ์	กรรมการ
		28. นางนันทพร ไวศยะสุวรรณ์	กรรมการ
		29. นางสาวสรัสวดี สุขระบุตร	กรรมการ
		30. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
		31. นางสาวช่อผกา กิจเจริญทรัพย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		32. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
3/2547	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายสมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	ประธานกรรมการ
		2. นายประภัสสร เสวิกุล	รองประธานกรรมการ
		3. นายอดิษร เพียงเกษ	รองประธานกรรมการ
		4. นางมาลีรัตน์ แก้วก่า	รองประธานกรรมการ
		5. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	กรรมการ
		6. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	กรรมการ
		7. นางวนิดา มาศะวิสุทธิ์	กรรมการ
		8. นายไมตรี ลิมปิชาติ	กรรมการ
		9. นายบูรพา อารัมภีร	กรรมการ
		10. นายนิเวศน์ กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		11. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		12. นางกนกวลี พจนปกรณ์	กรรมการ
		13. นายเฉลิมศักดิ์ แหงมงาม	กรรมการ
		14. นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์	กรรมการ
		15. นางพวงเพชร ศานติพงษ์	กรรมการ
		16. นายวิสา คัญทัพ	กรรมการ
		17. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		18. นายไพวรินทร์ ขาวงาม	กรรมการ
		19. นายทองแถม นาถจำนง	กรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		20. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		21. นายไกรสีห์ พุทธรักษา	กรรมการ
		22. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		23. นางสาวมณฑา ศิริปุณย์	กรรมการ
		24. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		25. นางนันทพร ไวศยะสุวรรณ์	กรรมการ
		26. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		27. นางชิดสุภางค์ เตชเถกิง	กรรมการ
		28. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
		29. นางสาวช่อผกา กิจเจริญทรัพย์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		30. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
4/2548	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นางลลิตา ฤกษ์สำราญ	ประธานกรรมการ
		2. นายไมตรี ลิมปิชาติ	รองประธานกรรมการ
		3. นายปองพล อดิเรกสาร	รองประธานกรรมการ
		4. นางดำรง พุฒตาล	รองประธานกรรมการ
		5. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	กรรมการ
		6. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	กรรมการ
		7. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		8. รศ.เพ็ญแข วัจนสุนทร	กรรมการ
		9. รศ.สุปาณี พัดทอง	กรรมการ
		10. รศ.รื่นฤทัย สัจจพันธุ์	กรรมการ
		11. รศ.อัครา บุญทิพย์	กรรมการ
		12. นายนิเวศน์ กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		13. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		14. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		15. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		16. นายจตุพล บุญพรัด	กรรมการ
		17. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		18. นายไพวรินทร์ ขาวงาม	กรรมการ
		19. นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์	กรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		20. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		21. นางสาวมณฑา ศิริปุณย์	กรรมการ
		22. นายเกียรติชัย พงษ์พาณิชย์	กรรมการ
		23. นางสาวสุพิชา สอนดำริห์	กรรมการ
		24. นางนันทพร ไวศยะสุวรรณ์	กรรมการ
		25. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
		26. นายพงศ์พันธุ์ จิตรานุกิจ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		27. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
5/2549	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายพิทูร พุ่มหิรัญ	ประธานกรรมการ
		2. นายไมตรี ลิมปิชาติ	รองประธานกรรมการ
		3. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานกรรมการ
		4. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
		5. คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์	กรรมการ
		6. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		7. รศ.อัครา บุญทิพย์	กรรมการ
		8. ผศ.อำนาจ เย็นสบาย	กรรมการ
		9. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		10. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		11. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		12. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		13. นางสุรีย์ พันเจริญ	กรรมการ
		14. นายถวิล มนัสน้อม	กรรมการ
		15. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		16. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		17. นางพงษ์ลดา อิทธิเมฆินทร์	กรรมการ
		18. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		19. นางชิดสุภางค์ เตชเถกิง	กรรมการ
		20. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	กรรมการ
		21. นางบังอร สุ่มงาม	กรรมการและเลขานุการ
		22. นายพงศ์พันธุ์ จิตรานุกิจ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		23. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
6/2550	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายพิทูร พุ่มหิรัญ	ประธานกรรมการ
		2. นางชมัยภร แสงกระจ่าง	รองประธานกรรมการ
		3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
		4. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานกรรมการ
		5. คุณหญิงวิมล ศิริไพบูลย์	กรรมการ
		6. นางมาลีรัตน์ แก้วก่า	กรรมการ
		7. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		8. ผศ.อำนาจ เย็นสบาย	กรรมการ
		9. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		10. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		11. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		12. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		13. นายขจรฤทธิ์ รักษา	กรรมการ
		14. นายพิเชฐ แสงทอง	กรรมการ
		15. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		16. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		17. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		18. นายสุวพงศ์ จั่นฝั้งเพชร	กรรมการ
		19. นายสุนันท์ พันธุ์ศรี	กรรมการ
		20. นางสาวมณฑา ศิริปุณย์	กรรมการ
		21. นายจักรกฤษณ์ สิรินิน	กรรมการ
		22. นางชิดสุภางค์ เตชเถกิง	กรรมการ
		23. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
		24. นายวิโรจน์ เพ็งสะและ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		25. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
7/2551	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายพิทูร พุ่มหิรัญ	ประธานกรรมการ
		2. นางชมัยภร แสงกระจ่าง	รองประธานกรรมการ
		3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
		4. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานกรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		5. ร.อ.หญิง สุรัตนา เหลืองไตรรัตน์	กรรมการ
		6. นางวนิดา มาศะวิสุทธิ์	กรรมการ
		7. ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์	กรรมการ
		8. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		9. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		10. นายเจน สงสมพันธุ์	กรรมการ
		11. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		12. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		13. นายขจรฤทธิ์ รักษา	กรรมการ
		14. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		15. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		16. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		17. นายสุนันท์ พันธุ์ศรี	กรรมการ
		18. นางนรีภพ สวัสดิรักษ์	กรรมการ
		19. นายอธิคม คุณาวุฒิ	กรรมการ
		20. นายจรูญพร ปรปักษ์ประลัย	กรรมการ
		21. นางวรรณศิริ ศรีวราธนบูลย์	กรรมการ
		22. ผู้อำนวยการกลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร	กรรมการ
		23. นายคะนองฤทธิ์ อนุฤทธิ์	กรรมการและเลขานุการ
		24. นายพงศ์พันธุ์ จิตรานุกิจ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		25. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
8/2552	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายพิทูร พุ่มหิรัญ	ประธานกรรมการ
		2. นางชมัยภร แสงกระจ่าง	รองประธานกรรมการ
		3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
		4. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานกรรมการ
		5. ร.อ.หญิง สุรัตนา เหลืองไตรรัตน์	กรรมการ
		6. นางวนิดา มาศะวิสุทธิ์	กรรมการ
		7. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		8. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		9. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		10. นายเจน สงสมพันธุ์	กรรมการ
		11. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		12. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		13. นายขจรฤทธิ์ รักษา	กรรมการ
		14. นายจิตติ หนูสุข	กรรมการ
		15. นายยุทธ โตอดิเทพย์	กรรมการ
		16. นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์	กรรมการ
		17. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		18. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		19. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		20. นายสุนันท์ พันธุ์ศรี	กรรมการ
		21. นางนรีภพ สวัสดิรักษ์	กรรมการ
		22. นายอธิคม คุณาวุฒิ	กรรมการ
		23. นายจรัญ ยั่งยืน	กรรมการ
		24. นางสาวมณฑา ศิริปุณย์	กรรมการ
		25. ผู้อำนวยการกลุ่มงานเผยแพร่ประชาธิปไตยและกิจกรรมสภาผู้แทนราษฎร	กรรมการ
		26. นายวิโรจน์ เพ็งสะและ	กรรมการและเลขานุการ
		27. นางสรัสวดี สุขระบุตร	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		28. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
9/2553	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายพิทูร พุ่มหิรัญ	ประธานกรรมการ
		2. นางชมัยภร แสงกระจ่าง	รองประธานกรรมการ
		3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
		4. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานกรรมการ
		5. ร.อ.หญิง สุรัตนา เหลืองไตรรัตน์	กรรมการ
		6. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		7. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		8. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		9. นายเจน สงสมพันธุ์	กรรมการ
		10. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		11. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		12. นายขจรฤทธิ์ รักษา	กรรมการ
		13. นายจิตติ หนูสุข	กรรมการ
		14. นายยุทธ โตอดิเทพย์	กรรมการ
		15. นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์	กรรมการ
		16. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		17. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		18. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		19. นายสุนันท์ พันธุ์ศรี	กรรมการ
		20. นางนรีภพ สวัสดิรักษ์	กรรมการ
		21. นายจักรกฤษณ์ สิริริน	กรรมการ
		22. นายจรัญ ยั่งยืน	กรรมการ
		23. นายสุทธิรักษ์ อุฒมนตรี	กรรมการ
		24. นางฟ้าดาว คงนคร	กรรมการ
		25. นางบังอร สุ่มงาม	กรรมการและเลขานุการ
		26. นายวิโรจน์ เพ็งสะและ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		27. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
10/2554	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายพิทูร พุ่มหิรัญ	ประธานกรรมการ
		2. นางชมัยภร แสงกระจ่าง	รองประธานกรรมการ
		3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
		4. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานกรรมการ
		5. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		6. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		7. นายเจน สงสมพันธุ์	กรรมการ
		8. นายจิตติ หนูสุข	กรรมการ
		9. นายรักษ์มนัญญา สมเทพ	กรรมการ
		10. นายธาดา เกิดมงคล	กรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		11. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		12. นายยุทธ โตอดิเทพย์	กรรมการ
		13. นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์	กรรมการ
		14. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		15. นายนิรันศักดิ์ บุญจันทร์	กรรมการ
		16. นางนรีภพ สวัสดิรักษ์	กรรมการ
		17. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		18. นายสุนันท์ พันธุ์ศรี	กรรมการ
		19. นางสาวมณฑา ศิริปุณย์	กรรมการ
		20. นายจรัญ ยั่งยืน	กรรมการ
		21. นายจักรกฤษณ์ สิริวิน	กรรมการ
		22. นางฟ้าดาว คงนคร	กรรมการ
		23. นายวิโรจน์ เพ็งสะและ	กรรมการและเลขานุการ
		24. นางบังอร สุ่มงาม	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		25. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
11/2555	คณะกรรมการจัดประกวด	1. นายพิทูร พุ่มหิรัญ	ประธานกรรมการ
		2. นางชมัยพร บางคมบาง	รองประธานกรรมการ
		3. นายคัมภีร์ ดิษฐากรณ์	รองประธานกรรมการ
		4. นายเนาวรัตน์ พงษ์ไพบูลย์	รองประธานกรรมการ
		5. เจน สงสมพันธุ์	รองประธานกรรมการ
		6. นางสาวอัจฉราฉวี นิ่มศิริ	กรรมการ
		7. นายวัฒน์ วรรลยางกูร	กรรมการ
		8. นายบุญเลิศ คชายุทธเดช	กรรมการ
		9. นายบูรพา อารีมภีร	กรรมการ
		10. นายจิตติ หนูสุข	กรรมการ
		11. นางสาวแสงทิวา นราพิชญ์	กรรมการ
		12. นางกนกวลี กันไทยราษฎร์	กรรมการ
		13. นายสาโรจน์ มณีรัตน์	กรรมการ
		14. นายยุทธ โตอดิเทพย์	กรรมการ
		15. นายโชคชัย บัณฑิตศิละศักดิ์	กรรมการ

ตาราง 20 (ต่อ)

ครั้งที่/ปี	หน้าที่	ชื่อ-สกุล	ตำแหน่ง
		16. นายพินิจ นิลรัตน์	กรรมการ
		17. นายธาดา เกิดมงคล	กรรมการ
		18. นางนรีภพ สวัสดิรักษ์	กรรมการ
		19. นายยูร กมลเสรีรัตน์	กรรมการ
		20. นายเอกรัตน์ จิตรมั่นเพียร	กรรมการ
		22. นายจักรกฤษณ์ สิริริน	กรรมการ
		23. นางสาวสิรนันท์ ห่อหุ้ม	กรรมการ
		24. นางจิราภรณ์ มาลากาญจน์	กรรมการ
		25. นายอี๊ด อิสรนาวี	กรรมการ
		26. นายทิตวัจน์ ณรงค์แสง	กรรมการและเลขานุการ
		27. นางบังอร สุขเจริญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
		28. สหวรรณ เพ็ชรไทย	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ประวัติย่อผู้วิจัย

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ ชื่อสกุล	นางเกศราพร พรหมนิมิตกุล
วันเดือนปีเกิด	16 เมษายน 2522
สถานที่เกิด	จังหวัดยะลา
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	เลขที่ 222 ถนนสู้ศึก ตำบลประจวบคีรีขันธ์ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 77000
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	ผู้ช่วยศาสตราจารย์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สาขาภาษา คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตสารสนเทศเพชรบุรี

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2543	ศิลปศาสตรบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ 2 สาขาวิชาภาษาและวรรณคดีไทย จากมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
พ.ศ. 2548	อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย จากมหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์
พ.ศ. 2558	ศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาศิลปวัฒนธรรมวิจัย จากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ